Zenonas Mačionis

VILNIAUS UNIVERSITETO

CHEMIJOS FAKULTETAS

1784 ◇ 1944 ◇ 1999

Zenonas Mačionis

VILNIAUS UNIVERSITETO CHEMIJOS FAKULTETAS

1784–1944–1999

Universiteto bibliotekos bibliografiniam skyriui – kad nereikėtų klausinėti, kas yra kas chemijos fakultete – autorius [illegible]
2000.05.05.

Vilniaus universiteto leidykla
2000

VILNIAUS
Universiteto
biblioteka

TURINYS

PRATARMĖ

Tūkstantmečių sandūroje Vilniaus universiteto chemikai švenčia net tris jubiliejus. Kaip ir visi mūsų Alma Mater darbuotojai ir studentai, 1999 m. balandžio 1 d. jie paminėjo, o 1999/2000 mokslo metų pradžioje ir atšventė Universiteto įkūrimo 420-ąsias metines. Tais pačiais mokslo metais sukanka nors ir ne apvalus, bet gana solidus chemijos dėstymo Universitete jubiliejus – 215 metų nuo senuosiuose mūsų mūruose nuskambėjusių pirmosios chemijos paskaitos žodžių. Pagaliau vyresnieji chemijos dėstytojai dar patys mena tuos laikus, kai nė vienoje Lietuvos aukštojoje mokykloje nebuvo savarankiško Chemijos fakulteto ir tik prieš 55 mokslo metus toks fakultetas įkurtas būtent Vilniaus universitete.

Bet koks jubiliejus – ne tik šventė ir jos iškilmingi renginiai. Tai ir proga atidžiau pažvelgti į praėjusius metus, prisiminti žmogaus gyvenimo kelią ar institucijos istoriją, svarbiausius įvykius ir nuveiktus darbus. Ši knyga ir skiriama būtent tokiam tikslui – priminti dabar studijuojančiam ar kiek vėliau į Universitetą ateisiančiam jaunimui bei visiems mūsų aukštojo mokslo istorija besidomintiems Lietuvos žmonėms, kaip prasidėjo ir plėtojosi chemijos dėstymas bei chemijos mokslo darbai seniausioje Lietuvos aukštojoje mokykloje.

Tiesa, 1984 m. Universiteto chemikams švenčiant chemijos dėstymo Lietuvoje 200 metų jubiliejų, pasirodė du panašaus pobūdžio leidiniai: Z. Mačionio ir J. Kudabos „Chemijos ištakos Lietuvoje“ bei Z. Mačionio „Chemija Vilniaus V. Kapsuko universitete“. Tos knygelės buvo išspausdintos gana primityviu rotaprintiniu būdu, visiškai neiliustruotos, išleistos labai nedideliu tiražu, platintos tiktai Universitete ir plačiosios visuomenės beveik nepasiekė. Jose buvo gana išsamiai aprašyti ir 1922 m. įkurto Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universiteto chemikų darbai, nes šio universiteto įpėdiniais tuo metu save laikė ir Vilniaus valstybinis universitetas, ir Kauno politechnikos institutas. Padėtis pasikeitė atkūrus Vytauto Didžiojo universitetą. Nors jame šiuo metu su chemija susijusi tiktai Bendrosios ir biologinės chemijos katedra, vis dėlto būtent tas universitetas laikytinas svarbiausios tarpukario Lietuvos aukštosios mokyklos darbų ir tradicijų tęsėju,

tad Vytauto Didžiojo universiteto chemikų 1922–1940 m. darbai šiame leidinyje aptariami labai trumpai, tik siekiant parodyti jų įtaką pirmiesiems Chemijos fakulteto dėstytojams. Neaptariama ir Gamtos mokslų fakulteto Biofizikos ir biochemijos katedros biochemijos skyriaus veikla: nors ši katedra atlieka pagrindinį profilinį darbą rengiant Chemijos fakulteto biochemijos specialybės studentus, o beveik visi biochemijos skyriaus dėstytojai ir mokslo darbuotojai yra Universiteto Chemijos fakulteto auklėtiniai, ši katedra kol kas nepriklauso Chemijos fakultetui, tad į svetimą daržą lįsti negražu...

Šis darbas iš esmės yra minėtų 1984 m. leidinių tęsinys. Dauguma to paties autoriaus ir jam padėjusių kolegų surinktų duomenų tiesiog perkelti į šią knygą. Papildomą medžiagą apie Vilniaus universiteto Chemijos fakulteto pastarojo dešimtmečio veiklą šio leidinio autoriui padėjo rinkti mokslo darbuotoja O. Škadauskienė (Analizinės ir aplinkos chemijos katedra), doc. D. Jasaitis (Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra), mokslo darbuotoja G. Mekuškienė (Organinės chemijos katedra), doc. P. Adomėnas (Skystakristalių junginių laboratorija), doc. V. Skučas (Fizikinės chemijos katedra), doc. L. Radžiūnas (Polimerų chemijos katedra). Daugumos nuotraukų autoriai – Universiteto fotografijos laboratorijos darbuotojai P. Abramčikas ir V. Naujikas.

Kai kurie fakulteto darbuotojai yra dirbę ne vienoje katedroje. Jų veikla detaliau aprašoma kalbant apie tą katedrą, kurioje jie dirbo prieš išeidami į pensiją arba dirba dabartiniu metu, tačiau nuoroda pateikiama ir ankstesnės katedros aprašyme. Katedros vedėjų pavardės išdėstytos jų vadovavimo katedrai chronologine tvarka, dėstytojų – abėcėline. Katedrų pavadinimai tekste pateikiami taip, kaip jie buvo rašomi atitinkamais metais, o poskyrių pavadinimuose – dabartiniai.

Išspausdinti šį darbą sudarė sąlygas rėmėjai: AB „Biotechna“ (generalinis direktorius prof. V. A. Bumelis), UAB „BIOK“ (direktorius G. Gavėnas), firma „Nijolė“ (N. Veličkienė). Visiems pagalbininkams ir rėmėjams dėkoju savo ir būsimų šio leidinio skaitytojų vardu.

Autorius

CHEMIJA SENAJAME VILNIAUS UNIVERSITETE

Chemijos dėstymo pradžia. Kasdieniame gyvenime vartodami įvairias gamtines medžiagas, žmonės jau nuo seniausių laikų susipažino su kai kuriais cheminiais procesais ir išmoko juos panaudoti savo gyvenimui palengvinti. Pirmasis toks procesas, matyt, buvo degimas, dabartine chemikų kalba tariant, oksidacija, kai prisijaukinęs ugnį žmogus pradėjo valgyti ne tiktai įvairesnį ir skanesnį maistą, bet ir išmoko pasigaminti molinių indų, iš rūdų išlydyti varį, gaminti bronzą, geležį, pasidaryti iš jų vis geresnių ginklų ir apyvokos įrankių. Tačiau prireikė daugelio šimtmečių, kol iš pirmųjų žinių apie medžiagas nuotrupų susiformavo chemijos – mokslo apie medžiagų sudėtį, savybes ir kitimus – pagrindai.

Tryliktajame mūsų eros amžiuje Europą užvaldė alchemijos idėjos, žadėjusios greitą praturtėjimą verčiant geležį, šviną ar kitas pigias medžiagas tauriaisiais metalais, skatinusios gyvybės eliksyro paieškas. Šešioliktajame šimtmetyje, taip ir nesugebėję pasidaryti viską auksinančios burtininko lazdelės ar sukurti amžinos jaunystės Makropulo recepto, alchemikai „persikvalifikavo" į jatrochemikus: savo pastangas nukreipė į paprastesnį tikslą – pasigaminti bent jau įvairesnių ir geresnių vaistų. Plėtojosi metalurgija, atlikti pirmieji bandymai su dujomis. 1661 m. Anglijoje išspausdintoje knygoje „Chemikas skeptikas" Robertas Boilis galutinai „palaidojo" alchemiją, atsisakydamas arabiškojo artikelio „al" ir save bei kitus medžiagų savybes tyrinėjančius kolegas visiems laikams pavadindamas chemikais. Toje pačioje knygoje R. Boilis apibrėžė cheminio elemento sąvoką, įtikinėjo, kad visko pagrindas chemijoje – ne filosofiniai samprotavimai, o eksperimentai. 1697 m. vokiečių gydytojas ir chemikas Georgas Štalis sukūrė flogistono teoriją, nors ir klaidingai, bet pirmą kartą bandančią paaiškinti bendrus degimo ir kaitinamų ore metalų pokyčių dėsningumus. Antrojoje aštuonioliktojo amžiaus pusėje suklestėjo vadinamoji pneumatinė chemija – pradėtos chemiškai tyrinėti dujos: atrastas deguonis (1772 m. K. Šelis Švedijoje ir 1774 m. Dž. Pristlis Didžiojoje Britanijoje), iš oro išskirtas azotas (1772 m. D. Rezerfordas Didžiojoje Britanijoje), gautas ir ištir-

tas vandenilis (1766 m. H. Kavendišas Didžiojoje Britanijoje). Kūrėsi stambaus tonažo chemijos dabartinės „duonos“ – sieros rūgšties gamyba, pasiūlytas pramoninis sodos gamybos būdas. Prancūzų chemikas A. L. Lavuazjė atrado masės tvermės dėsnį ir sugriovė flogistono teoriją, vietoje jos aštuonioliktojo amžiaus aštuntajame dešimtmetyje sukurdamas deguoninę degimo teoriją.

Visi šie audringi chemijos raidos įvykiai ir nuo jų tarsi vandens ratilai po Europą sklindantys mažesni atradimai Lietuvos visiškai nepalietė – ji liko gūdi Europos chemijos provincija. Tiesa, literatūroje yra duomenų, kad apie 1520 m. Lietuvoje lankėsi ir su vietiniais vaistininkais diskutavo garsusis jatrochemijos pradininkas Paracelsas, tačiau šis atsitiktinis vizitas didesnio susidomėjimo chemija nesukėlė. Domėtis chemija neskatino ekonominė šalies padėtis: Lietuva neturėjo geležies rūdos, akmens anglių ar kitų naudingųjų iškasenų, kurioms perdirbti reikia chemijos žinių, o į politines kovas ir tarpusavio rietenas įsitraukę didikai bei turtingi žemvaldžiai nesteigė stambių manufaktūrų ir fabrikų.

Daugiau kaip du šimtmečius chemija nedomino ir Vilniaus universiteto. Ši pirmoji mūsų šalies ir viena iš pirmųjų Rytų Europos aukštųjų mokyklų buvo steigiama visų pirma religiniais sumetimais – katalikams siekiant laimėti atkaklią kovą su reformatais. Galvota ir apie misionierišką veiklą Maskvos valdomose ar netgi toliau į rytus plytinčiose žemėse. Vyskupo Valerijono Protasevičiaus į Lietuvą pakviesti jėzuitai 1579 m. įkūrė Universitetą, perimdami vieno iš reformatų vadovų Mykolo Radvilos Juodojo iniciatyvą įsteigti protestantiškos pakraipos universitetą ir siekdami parengti daugiau vietinės katalikiškų įsitikinimų šviesuomenės. Universiteto paskirtį pabrėžė net jo pavadinimas: Vilniaus Jėzaus draugijos akademija ir universitetas (lotyniškai – *Alma academia et universitas Vilnensis societatis Jesu*). Universitetas neapsiribojo vien religiniu švietimu, teikė ir gana platų pasaulietinį humanitarinį išsilavinimą, dėstyti kvietė žymius mokslininkus. Vis dėlto daugiau kaip 60 metų jame veikė tik du ir kitose šalyse jėzuitų įkurtiems universitetams būdingi fakultetai – Filosofijos ir Teologijos, kuriems chemijos, suprantama, visiškai nereikėjo. 1641 m. įsteigtas Teisės fakultetas chemija domėjosi ne ką daugiau.

Padėtis pasikeitė 1773 m. panaikinus Jėzuitų ordiną. Universitetą perėmė pirmoji Europoje Švietimo ministerija, vadinamoji Edukacinė

komisija, kuri iš karto pradėjo stiprinti gamtos mokslų dėstymą Universitete ir kitose Lietuvos švietimo provincijos mokyklose. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Vyriausiąja mokykla (lotyniškai – *Schola Princeps Magni Ducatus Lithuaniae*) pavadintame Universitete 1781 m. buvo įsteigtas Medicinos fakultetas. 1783 m. visi keturi fakultetai perorganizuoti į dvi kolegijas – fizinių ir moralinių mokslų. Fizinių mokslų kolegijoje greta tiesiogiai su medicina ir farmacija susijusių disciplinų pradėta dėstyti fiziką, mechaniką, gamtos mokslus, aukštąją matematiką. Suprantama, medikai ir ypač farmacininkai negalėjo apsieiti be chemijos žinių, tad labai greitai imtasi žygių pradėti jos dėstymą.

Chemijos katedros įkūrimas Vilniaus universitete susijęs su tuometinio rektoriaus – pasaulinio garso mokslininko, Anglijos karališkosios draugijos nario ir Paryžiaus mokslų akademijos nario korespondento, filosofijos ir teologijos daktaro, astronomo Martyno Počobuto (1728–1810) vardu. Iš Gardino srities kilęs M. Počobutas studijavo Vilniaus ir Prahos universitetuose, tobulinosi Prancūzijoje ir Italijoje, 54 metus (1753–1807), tiesa, su pertraukomis dėstė Universitete, bemaž 20 metų (1780–1799) buvo jo rektorius. Rektoriaudamas visada palaikė naujas, pažangias idėjas. Nors ir būdamas jėzuitas, savo mokslinėje veikloje rėmėsi M. Koperniko darbais, oficialiose rektoriaus kalbose vadino jį didžiu mokslininku, nors Koperniko knygos buvo išbrauktos iš Bažnyčios draudžiamųjų sąrašo tik praėjus dvylikai metų po M. Počobuto mirties.

Edukacinei komisijai nusprendus Universitete įsteigti chemijos katedrą, M. Počobutui teko ieškoti būsimojo jos vedėjo. Užduotį lengvino ta aplinkybė, kad Universitete, kaip ir daugumoje to meto kitų šalių aukštųjų mokyklų, visi dalykai buvo dėstomi lotynų kalba, tad rektoriui, turinčiam gerus ryšius su daugeliu Europos universitetų, nebuvo sunku surasti kalbos barjero nesibijančio autoritetingo specialisto.

Eiti Vilniaus universiteto pirmojo Chemijos katedros vedėjo pareigas M. Počobutas pakvietė Turino karališkosios akademijos narį, filosofijos ir medicinos daktarą Juozapą Sartorijų (?–1799). Tai buvo geras savo dalyko žinovas, talentingas pedagogas, chemijos kurso paskaitas Universiteto medikams pradėjęs skaityti 1784/85 mokslo metais. Štai kodėl **Vilniaus universiteto chemikai savo „gimimo“ jubiliejus ir eilines metines skaičiuoja nuo 1784-ųjų!**

Pirmaisiais dėstymo metais chemijai buvo skirta 4,5 savaitinės valandos (tris kartus po 1,5 val.) Jau kitais mokslo metais J. Sartorijus savo kursą išplėtė iki šešių savaitinių valandų (keturios paskaitos po pusantros valandos), tačiau chemiją sujungė su farmacija, tad chemijai skiriamas dėmesys, ko gero, netgi sumažėjo. Visas chemijos kursas truko dvejus metus. Iš Universiteto archyvuose išlikusios lotyniškos programos matyti, kad to meto studentai buvo supažindinami su paprasčiausiomis vietinėmis medžiagomis, metalurgijos pagrindais, gaudavo nemažai informacijos apie mineralus ir jų cheminį perdirbimą (pavyzdžiui, kalkių, salietros, boro rūgšties gamybą). Daug dėmesio programoje skirta sakams, kamparui, cukrui ir kitoms augalinės kilmės organinėms medžiagoms, alkoholinei ir rūgštinei fermentacijai. Gyvūninės kilmės organinės medžiagos buvo aptariamos kurso pabaigoje, siejant jas su žmogaus organizmo veikla ir medicina: nagrinėjama tulžies veikla ir jos akmenys, riebalai, cheminė kraujo sudėtis, kalbama apie raumenų, gyslų, kaulų cheminį tyrimą. Nagrinėdamas cheminius medžiagų kitimus, J. Sartorijus laikėsi to meto Europoje dar madingos flogistono teorijos, kurios pagrindą sudarė teiginys, jog daugelyje medžiagų esama paslaptingo, gryno, „kol kas“ neišskirto elemento flogistono, kuris atsipalaiduoja iš degančios medžiagos. Kad kai kurios medžiagos (pavyzdžiui, metalai) degdamos pasunkėja, buvo aiškinama tuo, jog flogistonas turi neigiamą (!) svorį.

Talentingas pedagogas J. Sartorijus nesitenkino vien žodiniu chemijos žinių perteikimu, jis įkūrė ir pirmąją Vilniuje chemijos laboratoriją. Kaip ir kituose to meto Universitetuose, laboratorija buvo skirta ne studentų praktiniams įgūdžiams lavinti, o profesoriaus paskaitų demonstracijoms parengti. Tiesa, yra duomenų, kad 1784 m. Vilniuje buvo tyrinėjamas iš įvairių miesto vietų ir apylinkių imamas oras. Vargu ar galima abejoti, kad tuometinėmis sąlygomis tokius tyrimus buvo galima atlikti tik Universitete. Tai rodo, kad J. Sartorijus buvo gana gerai susipažinęs su naujausia to laiko chemijos laboratorijų įranga ir kai kuriuos aparatus atsivežė į Vilnių: jo naudotas eudiometras buvo panašios konstrukcijos kaip ir įžymiojo anglų tyrinėtojo H. Kavendišo prietaisas, kuriuo šis tik prieš trejus metus (1781 m.) buvo pirmą kartą nustatęs oro sudėtį. Šiuo faktu turi rimtą pagrindą didžiuotis ne tiktai mūsų chemikai, bet ir gamtosaugininkai: šiaip ar

taip, o 1784-ieji – ne tik chemijos dėstymo, bet ir aplinkos tyrimo mūsų šalyje pradžia! Verta pažymėti, kad panašūs darbai Rygoje buvo atliekami tik praėjus 15 metų. Toli gražu ne visi mūsų chemikai žino, kad J. Sartorijus pirmasis tyrinėjo Lietuvos mineralinius vandenis – atliko Stakliškių mineralinio vandens analizę.

J. Sartorijus universitete dirbo neilgai – tik devynerius metus. Taip ir nepripratęs prie, palyginti su Italija, drėgno ir šalto Lietuvos klimato, 1793 m. grįžo į tėvynę. Atsidėkodamas jį vertinusiems ir gerbusiems Universiteto ir miesto vadovams (J. Sartorijus Vilniuje nepamiršo ir gydytojo praktikos), jis paliko Universitetui savo asmeninę biblioteką, o miestui paaukojo 300 dukatų naujai klinikai statyti.

Išvykusio iš Universiteto J. Sartorijaus pamaina kažkodėl ilgokai nesirūpinta. Tik po ketverių metų rektorius M. Počobutas kreipėsi į savo kolegą Krokuvos universiteto astronomijos observatorijos įkūrėją ir direktorių prof. Janą Sniadeckį, prašydamas rekomenduoti tinkamą asmenį eiti Chemijos katedros vedėjo pareigas. Šis ilgai negalvodamas pasiūlė savo jaunesnįjį, rūpestingai globojamą brolį Andrių Sniadeckį, kurio kandidatūra ir buvo patvirtinta 1797 m. Beje, nedaug tetrūko, kad A. Sniadeckis į Vilnių nebūtų atvažiavęs: brolis jau anksčiau jį buvo pasiūlęs į karaliaus gydytojo vietą, išsirūpinęs ir paties karaliaus pritarimą, tačiau dėl kai kurių įtakingų didikų prieštaravimų tos pareigos atiteko kitam kandidatui.

Andriaus Sniadeckio veikla. Andrius Sniadeckis (Jędrzej Śniadecki) gimė 1768 m. Žnino miestelyje netoli Poznanės. Puikiai baigęs Krokuvos gimnaziją ir iš paties karaliaus Stanislovo Augusto rankų gavęs aukso medalį, devyniolikmetis jaunuolis įstojo į Krokuvos universitetą. Iš pradžių jis paklausė vyresniojo brolio patarimo ir pasekė jo pavyzdžiu – pradėjo studijuoti matematiką, tačiau gana greitai susidomėjo medicina. Studijuodamas mediciną, jis jau Krokuvoje išklausė pirmojo Lenkijoje Lavuazjė idėjų propaguotojo prof. F. Šaidto (F. Scheidt) paskaitų kursą. 1791 m. A. Sniadeckis baigė medicinos trejų metų studijas ir išvyko pasitobulinti į užsienį. Planus studijuoti chemiją Prancūzijoje pas A. Furkrua (Fourcroya) sutrukdė Prancūzijos didžioji revoliucija, Prancūzijos ir Austrijos karas. Du mėnesius praleidęs tuometinėje Europos gydytojų Mekoje – Vienoje, jis dvejus metus studijavo Pavijos

universitete, kuris visoje Europoje garsėjo kaip gamtos mokslų ir medicinos centras. 1793 m. gavo medicinos ir filosofijos daktaro laipsnį, tačiau toje pačioje Pavijoje jaunasis medikas nukrypo nuo tiesaus būsimojo gydytojo kelio. Kaip tik tuo metu Pavijos universitete savo tyrimus pradėjo garsusis fizikas ir fiziologas Alesandras Volta. Klausytis jo paskaitų teko ir jaunajam Sniadeckiui. Netolimoje Bolonėje buvo išleistas anatomo ir fiziologo Luidžio Galvanio „Traktatas apie elektros jėgas judant raumenims", parodęs glaudų fiziologijos ryšį su fizika ir chemija ir paskatinęs A. Sniadeckį susidomėti chemija. Matyt, tas susidomėjimas nuvedė jaunuolį į Edinburgo vyriausiąją mokyklą, kur 1793–1795 m. jis ne tik studijavo klinikinę mediciną, bet ir dirbo žinomo anglies dvideginio tyrinėtojo, pneumatinės chemijos pradininko, vieno iš eksperimentinės termochemijos kūrėjų Džozefo Bleko (1728–1799) laboratorijoje. Tuo metu Edinburgo universitete ypač klestėjo chemijos mokslai: čia buvo kuriami kalorimetrijos pagrindai, į stiprų centrą būrėsi antiflogistonininkai, o pats laboratorijos vedėjas garsėjo kaip puikus eksperimantatorius ir lektorius, į kurio paskaitas specialiai važiuodavo mokslo žinių ištroškę studentai ir stažuotojai ne tik iš Anglijos, bet ir iš kontinentinės Europos – Ispanijos, Italijos ir kitų šalių. Būtent Edinburge A. Sdniadeckis gavo pagrindines ir sistemingas chemijos žinias, įsitikino svarbiausių antiflogistoninės degimo teorijos principų teisingumu, perėmė iš savo mokytojo paskaitinio demonstravimo meną. 1795 m. A. Sniadeckis tęsė studijas Londone, kurį laiką – Olandijoje, o Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės Vyriausiosios mokyklos kvietimas užimti Vilniaus universiteto Chemijos katedros profesoriaus vietą pasiekė jį Vienos akademijoje, kur jis dirbo jau visus metus.

1797 m. rudenį atvykęs į Vilnių jaunutis, vos 29 metų naujasis katedros vedėjas iš karto pertvarkė J. Sartorijaus skaitytą chemijos paskaitų kursą. Tiesa, bendra kurso apimtis liko ta pati, tačiau medžiaga buvo dėstoma remiantis nebe flogistono teorija, o Lavuazjė darbais, daug dėmesio skiriama su cheminėmis reakcijomis susijusiems šiluminiams reiškiniams, kurių svarbą A. Sniadeckis suprato dar Edinburge. Kelionėse po Europos universitetus jis užmezgė daugybę asmeninių ryšių su žymiais to meto chemikais, nuolat nagrinėjo chemijos žurnaluose skelbiamus straipsnius (jis gerai mokėjo lotynų, italų, prancūzų, anglų kalbas, Vilniuje išmoko dar ir rusų kalbą) ir vėliau supažindindavo savo studentus su chemijos naujovėmis.

A. Sniadeckio iš pat pradžių nepatenkino palyginti skurdi jo pirmtako įrengta laboratorija. Jo iniciatyva ir rūpesčiu Universiteto profesorius architektas M. Šulcas dar nuo Vladislovo IV laikų netoli Universiteto stūksojusius evangelikų reformatų bažnyčios griuvėsius pritaikė dėstyti chemijai. Šis pastatas, kuriame dabar įsikūrusi Švietimo ir mokslo ministerija, tuo metu ir dar ilgus metus po Universiteto uždarymo buvo vadinamas chemijos rūmais. Beveik pusė šių rūmų užėmė ir dabar neblogai išsilaikiusi didžiulė dviejų aukštų labai geros akustikos amfiteatrinė auditorija. Šalia jos A. Sniadeckis per trumpą laiką įrengė kabinetą ir laboratoriją, apsirūpino visais būtinais įrengimais ir reagentais, leidžiančiais atlikti sudėtingas kokybines ir kiekybines reakcijas, tikslius preparatinius darbus. Dauguma aparatų buvo pagaminta žymaus Paryžiaus mechaniko Fortino dirbtuvėje, kitus pagal A. Sniadeckio brėžinius padarė Vilniaus meistrai. Laboratorija turėjo puikias tuometinio technikos lygio analizines svarstykles, keletą gazometrų ir eudiometrų, distiliavimo aparatūrą, Harko orapūtę, sidabro indų komplektą, didelį metalų ir jų junginių rinkinį. Universitete pasiektą chemijos lygį vaizdžiai apibūdina A. Sniadeckio pokalbis su Napoleonu per imperatoriaus priėmimą dabartinėje Vilniaus universiteto Smuglevičiaus salėje. Kai vienas iš pirmųjų svečiui buvo pristatytas chemijos profesorius Sniadeckis, aukšto mokslinio lygio atkampiame Rusijos imperijos universitete nesitikintis Napoleonas ironiškai paklausė, kokia chemija čia dėstoma. A. Sniadeckis oriai ir visiškai pagrįstai atsakė: „Tokia pati kaip ir Paryžiuje, Jūsų didenybe“.

Vienas iš geriausių to meto Europos paskaitinio demonstravimo virtuozų, nepaprastai plačios erudicijos, ryškaus literatūrinio talento, neeilinių retorinių sugebėjimų profesorius netruko sudominti chemija ne tiktai mediciną studijuojančius, bet ir kitų specialybių studentus. Universitete chemija tapo viena iš populiariausių disciplinų. „Chemomanijai“ paplisti padėjo ir tai, kad jau nuo pirmųjų savo darbo metų A. Sniadeckis, atvirai konfliktuodamas su daugeliu kitų dėstytojų ir netgi su rektoriumi, savo paskaitas skaitė ne visoje Europoje pripažinta mokslo kalba – lotyniškai, o studentams daug suprantamesne lenkų kalba. Situacija susidarė išties paradoksali: Universiteto auditorijoje pirmasis lenkiškai prabilo ne humanitaras, kaip tada sakydavo, moralinių mokslų atstovas, o chemikas. Susižavėjimo A. Sniadeckiu mastą liudija ir A. Mic-

kevičiaus pavyzdys: tuo metu labai populiarų eilėraštį „Tostai“ (kai kuriuose leidiniuose jo antraštė – „Keturi chemiko tostai“ – už šviesos spinduliavimą, šilumą, magnetizmą ir elektros energiją), kurį savo suėjimuose mėgo dainuoti studentai – „Spindulingųjų“ draugijos nariai ir filaretai, įžymusis poetas parašė veikiamas A. Sniadeckio paskaitų.

A. Sniadeckis vadovavo Chemijos katedrai iki 1822 m., kai išdirbęs Universitete 25 metus išėjo į pensiją. Tačiau energijos kupinas, vos 54 metų sulaukęs profesorius, Universiteto vadovybės prašomas ir visuomenės skatinamas, 1827 m. vėl grįžo pas studentus, tik ne į Chemijos katedrą, kur jo vieta jau buvo užimta, o buvo paskirtas Medicinos fakulteto klinikų vadovu ir Terapijos katedros profesoriumi. Sėkmingai vadovauti būsimųjų medikų rengimui padėjo Krokuvoje ir Italijoje įgytos medicinos žinios bei didžiulė gydytojo praktiko patirtis – ir būdamas Chemijos katedros profesoriumi, jis dirbo įvairiose Vilniaus ligoninėse, skaitė farmacijos paskaitas.

Andrius Sniadeckis mirė 1838 m. nuo karbunkulo (piktvotės), turėdamas 70 metų. Palaidotas dabartinės Baltarusijos Ašmenos rajono Gorodnikų kaimo kapinėse, netoli 1806 m. nusipirkto Baltupio dvaro.

Istorija nenutyli ir trijų A. Sniadeckio vaikų biografijų. Vyriausios dukters Sofijos vyras prof. M. Balinskis buvo žinomas istorikas ir švietimo veikėjas, abiejų profesorių Sniadeckių – Andriaus ir Jono – biografas. M. Balinskio sūnus, o A. Sniadeckio anūkas Janas Balinskis laikomas Rusijos psichiatrijos tėvu. Profesoriaus sūnus ūkininkavo, o jauniausiąją dukrą Liudviką jaunystėje buvo įsimylėjęs (tiesa, be atsako) garsusis lenkų poetas J. Slovackis.

A. Sniadeckio nuopelnai mokslui minimi daugelio pasaulio šalių enciklopedijose. Lenkijoje jo gyvenimui ir veiklai skirta daugybė straipsnių, dvitomė biografinė monografija ir keletas kitų leidinių. Dabartiniai mūsų fakulteto rūmai lenkiškajame Stepono Batoro universitete buvo vadinami A. Sniadeckio institutu. Minint Viniaus universiteto 400 metų jubiliejų, centrinių Universiteto rūmų Didžiojo kiemo galerijoje įmūryta A. Sniadeckiui skirta atminimo lenta. Rengiama spaudai ir lietuviška dr. B. Railienės rašoma A. Sniadeckio biografija.

Kalbant apie A. Sniadeckio asmenybę, negalima nepaminėti jo neabejotino literatūrinio talento ir labai aktyvios visuomeninės veiklos. Pirmieji A. Sniadeckio satyriniai kūriniai spaudoje pasirodė dar studijų

Edinburge metais ir iš karto atkreipė Anglijos visuomenės dėmesį. A. Sniadeckio iniciatyva, jam glaudžiai bendradarbiaujant su Vilniaus universiteto graikų ir lotynų kalbų bei antikinės literatūros profesoriumi Gotfridu Ernestu Grodeku (1762–1825) ir gamtininku profesoriumi Stanislovu Bonifacu Jundzilu (1761–1847), 1805 m. pasirodė pirmasis Vilniaus periodinis leidinys „Vilniaus dienraštis" („Dziennik Wilenski"), kuriame buvo spausdinami A. Sniadeckio šviečiamojo pobūdžio straipsniai. A. Sniadeckis buvo 1817–1822 m. veikusios liberalios pakraipos inteligentų draugijos „Nenaudėliai" („Szubrawcy") įkvėpėjas ir vadovas bei vienas iš pagrindinių tos draugijos satyrinio laikraščio „Grindinio žinios" („Wiadomości brukowe") publicistų. Beje, ir laikraštis, ir pati draugija caro valdžios buvo uždaryti. Visuomenei A. Sniadeckis skaitė daug viešų paskaitų, kurios tapdavo svarbiais ne tik Universiteto, bet ir viso miesto kultūrinio gyvenimo įvykiais ir suburdavo milžinišką auditoriją. Tose paskaitose ir publicistiniuose straipsniuose jis pasireiškė kaip bene ryškiausias XVIII–XIX amžių sandūros švietimo idėjų skleidėjas Lietuvoje, populiarino mokslo laimėjimus, skelbė plačius ir išsamius filosofinio pobūdžio gamtos mokslo problemų apibendrinimus, nuosekliai kovojo su tamsumu, piktnaudžiavimu kilme, visuomenės prietarais ir ydomis. Kartu su J. Franku 1805 m. jis įkūrė Vilniaus medicinos draugiją ir buvo pirmasis jos pirmininkas.

A. Sniadeckio pakvietimas į Vilniaus universitetą buvo itin sėkmingas rektoriaus M. Počobuto žingsnis mokslo raidos požiūriu: iki tol chemijos laimėjimais visiškai nepasižymėjusi *Academia Vilnensis* naujojo katedros vedėjo dėka tapo svarbiu Rytų ir Vidurio Europos chemijos centru. Ir ne tiktai chemijos: nuostabiai platus A. Sniadeckio mokslinis akiratis apėmė chemiją, fiziką, biologiją, mediciną, farmaciją, fiziologiją ir visą mokslų apie Žemę kompleksą.

Kalbant apie A. Sniadeckio nuopelnus chemijai, reikia išskirti jo teorinius darbus, chemiko analitiko veiklą ir parašytus vadovėlius.

Svarbiausias teorinis A. Sniadeckio veikalas, pelnęs jam tarptautinį pripažinimą ir tvirtą vietą pasaulinėje mokslo istorijoje, yra dviejų dalių monografija „Organinių būtybių teorija", kurią jis rašė septynerius metus ir išspausdino 1804–1811 m. Netrukus pasirodė knygos vertimai į vokiečių (1810–1821 m.) ir prancūzų (1825 m.) kalbas, dar du leidimai Vilniuje (1938 ir 1861 m.), o 1905 m. monografija dar kartą išleista Lenkijoje.

Šiame darbe A. Sniadeckis dar laikosi vitalistinių pažiūrų, pripažįsta vadinamąją gyvybės jėgą, tačiau daugeliu požiūriu veikalas labai novatoriškas. A. Sniadeckis nagrinėja gyvųjų organizmų raidos dėsningumus ir biologinius procesus kaip medžiagų apykaitos rezultatą. Jis atkreipė ypatingą dėmesį į tų procesų chemizmą, įrodinėjo, kad gyvybė yra kompleksas tam tikrų cheminių santykių, kurie vyksta tarp gyvosios ir negyvosios medžiagos, o energijos apykaita gyvuosiuose organizmuose vyksta dėl organinių junginių sintezės ir destrukcijos procesų. Gerokai anksčiau už Č. Darviną A. Sniadeckis iškėlė ir nuosekliai plėtojo mintį apie organinių gyvybės formų evoliuciją, kurios metu augmenijos ir gyvūnijos pasaulį jungia cheminių elementų apykaitos ratas. Taigi ši knyga – vienas iš pirmųjų pasaulyje biochemijos, biofizikos ir teorinės biologijos vadovėlių. Daugelį savo teiginių ir samprotavimų A. Sniadeckis grindė naujausiais fiziologijos laimėjimais, todėl ši knyga tapo pagrindiniu fiziologijos vadovėliu Universitete, o jį uždarius – Medicinos-chirurgijos akademijoje. Monografijoje A. Sniadeckis neapsiribojo tiktai „organinių būtybių" veiklos nagrinėjimu. Pirmą kartą pasauliniame moksle jis iškėlė mintį ne tik apie organizmų tarpusavio ryšį, bet ir apie dėsningą cheminių elementų apykaitos ratą visoje Žemės plutoje, t. y. smulkių gyvųjų organizmų vaidmenį žemės chemijoje: kiekvienos tokios mažutelytės „gyvosios būtybės" vaidmuo gamtoje be galo mažas, tačiau dėl milžiniško skaičiaus bendras jų indėlis į geocheminius procesus darosi gana svarbus. Rusijos akademiko V. Vernadskio nuomone, šie teiginiai leidžia laikyti A. Sniadeckį vienu iš šiuolaikinės geochemijos ir biogeochemijos pirmtakų.

Mokslininko veiklos reikšmę, jo vaidmenį mokslo istorijoje lemia ne atliktų darbų skaičius. Reikia savikritiškai pripažinti, kad nors daugelis mūsų kartos chemikų yra paskelbę po šimtą ir daugiau publikacijų, vargu ar dauguma tų „opusų" ilgai pergyvens jų autorius. A. Sniadeckis iš viso išspausdino 34 mokslinius darbus (19 medicinos, 15 chemijos), iš jų tiktai du – eksperimentinio pobūdžio. Vienas iš jų – Baltarusijoje nukritusio meteorito sudėties analizė – praktiškai liko nepastebėtas, tačiau antrasis atskleidė neeilinį eksperimentatoriaus talentą ir turi principinę reikšmę chemijos istorijoje.

Kalba eina apie platinos rūdos analizę. Platinos rūdomis to meto mokslininkai ypač domėjosi. Vos per dvejus 1803–1804 metus plati-

nos rūdose buvo aptikti keturi iki tol nežinomi elementai (paladis, rodis, osmis ir iridis), daugelyje pasaulio laboratorijų karštligiškai ieškota dar kitų. Neatsispyrė „madai" ir A. Sniadeckis. Jis iš Pietų Amerikos gavo 400 g platinos rūdos ir po kruopščios analizės rado joje naują elementą, kurį pavadino vesčiu (lot. *vestium*). Pavadinimas susijęs su tuo metu ką tik atrastu (1807 m.) ryškiu, kartais plika akimi matomu asteroidu, kuriam duotas Vestos vardas.

Apie savo atradimą A. Sniadeckis 1808 m. birželio 28 d. padarė pranešimą atvirame Universiteto posėdyje, išspausdino tą pranešimą atskiru leidiniu, kuris ir dabar saugomas Universiteto bibliotekoje. Svarbiausius duomenis apie naujojo elemento išskyrimo būdą ir savybes jis išsiuntė į Peterburgo mokslų akademiją, kuri 1809 m. juos išspausdino „Technologijos žurnale" (t. 6, d. 4 d., p. 81–98), o trumpą pranešimo santrauką – Mokslų akademijos „Memuaruose" (1810). Rusijoje šis pranešimas išvis nesulaukė atgarsio, o Prancūzijos mokslų akademija sudarė L. Bertolė (Berthollet) vadovaujamą keturių autoritetingų chemikų komisiją A. Sniadeckio duomenims patikrinti. Komisija naujo elemento rūdoje neaptiko, viešai paskelbė ir atsiuntė autoriui neigiamą atsiliepimą. A. Sniadeckis į savo darbo paneigimą nieko neatsakė, ir tai buvo palaikyta jo sutikimu su komisijos išvadomis. Po kelerių metų ši ne taip jau ir plačiai nuskambėjusi istorija buvo pamiršta. Tik praėjus daugiau kaip trisdešimčiai metų, 1844 m. vokiečių kilmės Kazanės universiteto profesorius K. Klausas, matyt, nieko nežinodamas apie A. Sniadeckio darbą, iš Uralo atsivežtoje platinos rūdoje vėl atrado tokių pačių savybių naują elementą ir savo antrosios tėvynės garbei pavadino jį ruteniu (lotyniškai Rusija vadinama Ruthenia).

Lyginant vesčio ir rutenio savybes atrodytų, kad tai – tas pats elementas, kad A. Sniadeckio analizuotoje rūdoje jis tikrai buvo. Kai kuriuose užsienio šaltiniuose ir dabar rutenio atradėju pripažįstamas A. Sniadeckis. Antra vertus, visiškai tvirtai to teigti negalima. Dabar žinoma, kad Pietų Amerikos platinos rūdoje rutenio paprastai (bet nebūtinai visada!) nebūna, o sibirietiškoje jo randama. Neigiamu Paryžiaus chemikų atsakymu labai stebėtis ar ieškoti kokių nors piktų kėslų nereikia ir dar dėl dviejų priežasčių. Viena iš jų – gana schemiškas ir apytikris A. Sniadeckio pateiktas vesčio išskyrimo aprašymas. Antra, tuometinėmis sąlygomis platinos rūdų ir junginių analizė buvo

tokia sudėtinga, jai reikėjo tiek meistriškumo ir kruopštumo, kad kai K. Klausas savo atrasto rutenio iš pradžių taip pat nepripažinusiems prancūzų chemikams ir tokiam prityrusiam analitikui kaip J. J. Berselijus nusiuntė grynų (!) rutenio preparatų, šie netgi juose neatpažino naujojo elemento. Tiesa, K. Klausas pasirodė atkaklesnis ir savo teisumą po ilgų ginčų įrodė.

Visoje šioje istorijoje stebina tai, kad A. Sniadeckis visai nekovojo dėl savo atradimo. Galimas daiktas, jis neturėjo papildomų eksperimentinių duomenų, o dirbdamas caro valdžios nepalaikomame atkampiame pasienio universitete, nebegalėjo gauti platinos rūdos. Palyginimui galima pasakyti, kad K. Klausas jau pačioje darbo pradžioje turėjo dvigubai daugiau žaliavos, o vėliau jos gavo net aštuonis kilogramus. Gal buvo ir kitų priežasčių, pavyzdžiui, analizinės aparatūros ar patyrusių pagalbininkų stoka, psichologinis nepripažinimo šokas. Kad ir kaip ten būtų, po neigiamo prancūzų kolegų atsakymo A. Sniadeckis ne tik nebeanalizavo platinos rūdų, bet išvis gerokai nutolo nuo chemijos problemų ir beveik visą dėmesį sutelkė į mediciną.

Chemiją pradėjęs dėstyti lenkų kalba, A. Sniadeckis iš karto pajuto, kad studentams būtinai reikalingas lenkiškas vadovėlis. Tad jau 1800 m., vos trejus metus teišdirbęs Universitete ir pats būdamas tik trisdešimt dvejų metų, jis išspausdino originalų dviejų tomų beveik 800 puslapių vadovėlį ilgu, tam metui būdingu pavadinimu: „Chemijos pradmenys, pritaikyti šiuolaikinei to mokslo būsenai, mokinių ir klausytojų naudai parašyti Lietuvos vyriausiosios mokyklos ordinarinio profesoriaus Andriaus Sniadeckio ir galintys būti akademinių paskaitų pavyzdžiu". Tai buvo pirmoji lenkų kalba išspausdinta chemijos knyga, tad A. Sniadeckis pelnytai laikomas lenkiškos cheminės terminijos kūrėju, beje, turėjusiu nemažos įtakos ir rusiškajai cheminei nomenklatūrai. Tiesa, savo vadovėlio pratarmėje jis prisipažįsta daug terminų paėmęs iš Lietuvos pakanclerio Liudviko Pliaterio darbo, tačiau šis veikalas nebuvo išspausdintas ir visuomenei liko nežinomas.

Pirmoji „Chemijos pradmenų" dalis skirta neorganinei, antroji – analizinei ir organinei (kaip tada sakydavo, augalų ir gyvūnų) chemijai. Vadovėlis parašytas laikantis A. Lavuazjė pasiūlytos naujausios to meto cheminės nomenklatūros, A. Sniadeckiui būdingu aiškiu, suprantamu stiliumi ir turėjo tokį pasisekimą ne tik Vilniaus, bet ir Krokuvos univer-

sitete, kad 1807 m. buvo išspausdintas antrasis leidimas, o 1816–1817 m. – ir trečiasis. Vadovėlis nebuvo užsieninių chemijos vadovėlių kompiliacija. Ypač įdomus pirmasis jo tomas, kuriame teoriniai chemijos pagrindai labai nuosekliai išdėstyti naujos, antiflogistoninės krypties dvasia, o svarbiausi gamtos reiškiniai ir mokslo problemos nagrinėjami remiantis kiekybiniu metodu. Vadovėlyje ir atskirai išspausdintuose straipsniuose A. Sniadeckis nevengė kūrybiškai nagrinėti tuo metu dar neaiškios tirpalų teorijos (atkreipė dėmesį į tirpalų susidarymo šiluminius reiškinius, metais anksčiau už Ž. L. Prustą (Proust) skyrė paprastus tirpalus nuo junginių, kurie susidaro tirpikliui sąveikaujant su tirpiniu), polemizavo su Bertolė (Berthollet) dėl pastovių santykių dėsnio, kritikavo kai kuriuos žymiausio to meto chemiko J. J. Berselijaus (Berzelius) teiginius, o seniai žinomus faktus komentavo remdamasis naujausiomis teorijomis. Kiekvieną vadovėlio leidimą jis papildydavo naujausių chemijos atradimų aprašymu. Pavyzdžiui, trečiajame trijų tomų „Chemijos pradmenų" leidime jau kalbama apie D. Daltono atomistikos teoriją, aptariami ką tik atrasti kalis, natris, jodas. Antra vertus, laikydamasis Lavuazjė ir Berselijaus pažiūrų, A. Sniadeckis pripažino vadinamuosius nematerialiuosius šilumos, šviesos, elektros ir magnetizmo elementus (štai iš kur kilo A. Mickevičiaus eilėraščio „Tostai" idėja!), o vienam iš jų, vadinamajam šiluminui, 1815 m. paskyrė ištisą studiją.

A. Sniadeckio chemijos mokykla. A. Sniadeckio žavėjimasis savo dėstomu dalyku, pedagoginis meistriškumas, jo parašytos knygos, furorą keliančios viešos paskaitos ir straipsniai sudomino chemija ir artimais jai mokslais daugelį gabių Universiteto studentų. Chemijos katedra tapo viena iš patraukliausių Universitete. Joje A. Sniadeckis parengė ne tik savo įpėdinius Vilniaus universiteto Chemijos ir Farmacijos katedrose, bet ir nemažą būrį profesorių, ėjusių svarbias pareigas ir suvaidinusių garbingą vaidmenį toli už Lietuvos ribų. Galima visai pagrįstai kalbėti apie tiems laikams gana solidžią A. Sniadeckio chemikų mokyklą.

Tiesa, ji nelabai atitinka dabar dažniausiai įprastą mokslinės mokyklos sampratą: šalia vieno ar kelių visuotinai pripažintų mokslininkų tuo pačiu metu turėtų eksperimentuoti, nagrinėti teorinius klausimus ir mokytis gausus būrys ar net ištisas institutas jaunųjų kolegų. Antra vertus,

nereikia pamiršti, kad mokslinei mokyklai paprastai būdinga ir šviečiamoji veikla, be kurios ta mokykla būtų nežinoma plačiajai visuomenei ir turėtų jai ir pačiam mokslui daug mažiau įtakos. Tų dviejų mokslinės mokyklos sudedamųjų dalių susipynimas ir sąveika ypač būdingi universitetinio tipo institucijose, kur profesūros mokslinė veikla neatskiriama nuo dėstymo, taigi ir šviečiamojo darbo. Abu šie mokslinės mokyklos komponentai būtini, tačiau jų tarpusavio santykis gali būti nevienodas: vyrauja vienas arba kitas. Senojo Vilniaus universiteto chemikų mokyklos pradininko A. Sniadeckio asmeninių mokslinių darbų vertė neabejotina ir eksperimentiniu (naujas cheminis elementas) ir teoriniu (naujų mokslo šakų ugdymas senųjų sandūroje) požiūriu. Vis dėlto reikia pripažinti, kad tuometiniame šalies moksliniame ir visuomenės gyvenime ryškiai vyravo šviečiamasis A. Sniadeckio mokyklos vaidmuo. A. Sniadeckio mokiniai, draugai ir sekėjai, kaip ir jų mokytojas, buvo puikūs lektoriai ir mokslo populiarintojai, rašė gero teorinio lygio vadovėlius, tačiau sistemingų eksperimentinių tyrinėjimų neatliko nei kartu su vadovu, nei patys vieni. Maža to, išskyrus I. Fonbergą, nė vienas iš jų netgi formaliai nepriklausė Universiteto Chemijos katedrai. Antra vertus, nereikia užmiršti, kad A. Sniadeckio mokinių grupę lyginti su dabartinėmis ar netgi to meto Europos mokslinėmis mokyklomis tiesiog nekorektiška. Chemija Vilniaus universitete A. Sniadeckio laikais buvo dėstoma dar tik antrą dešimtmetį, ir tai po kelerių metų pertraukos, katedroje buvo vietos ir darbo tik vienam profesoriui, pagaliau labai greitai Universitetas buvo uždarytas, o netrukus Vilnius išvis liko be jokios aukštosios mokyklos. Tokiomis sąlygomis senojo Vilniaus universiteto chemikų mokyklą jungė tik tai, kad visi autoritetą išsikovoję jos auklėtiniai buvo klausęsi A. Sniadeckio paskaitų, pritarė jo mokslinėms idėjoms, kartais netgi dirbdami toli nuo Lietuvos jautė didesnę ar mažesnę jo įtaką. Taip atsitinka ir mūsų laikais: vienai mokslinei mokyklai kartais priskiriami tyrinėtojai, dirbantys skirtingose šalyse ir net žemynuose, niekada gyvenime nematę vienas kito.

A. Sniadeckio chemijos mokyklai visų pirma priskirtini profesoriai I. Fonbergas, I. Domeika ir R. Heimanas.

Ignacas Fonbergas (1801–1891), paties A. Sniadeckio nuomone, – geriausias jo mokinys, kuriam jis paliko savo puoselėtą katedrą. Mokytis Vilniaus universitete jis atvyko iš Lenkijos Balstogės (Bialistoko) vaiva-

dijos, kur gimė ir augo geležies fabrikanto šeimoje. Matyt, su gamyklos aplinka susiję vaikystės įspūdžiai daugiausia nulėmė profesijos pasirinkimą, vėlesnį nuolatinį domėjimąsi technologijos klausimais ir demokratines nuotaikas. Savo pažiūras I. Fonbergas nedviprasmiškai išreiškė kalbėdamasis su caru Nikolajumi I, kai šis lankėsi I. Fonbergo vadovaujamoje katedroje jau Kijevo universitete. Paklaustas caro, ar nesąs iš grafų fon Bergų giminės, profesorius atsakė: „Ne, Jūsų didenybe, esu kalvio sūnus", nors ir nebuvo tokio „juodadarbiško" kilimo...

Į Vilniaus universiteto Matematikos-fizikos skyrių I. Fonbergas įstojo 1817 m. Po ketverių metų studijų jis gavo filosofijos magistro laipsnį ir iš karto buvo paskirtas Chemijos katedros vedėjo pavaduotoju. Išeidamas į pensiją būtent jį A. Sniadeckis rekomendavo eiti katedros vedėjo pareigas. 1822 m. rudenį dvidešimt vienerių metų I. Fonbergas „chemijos rūmų" didžiojoje auditorijoje jau skaitė savo pirmąją paskaitą, dalyvaujant fakulteto dekanui ir Universiteto rektoriui. Po ketverių metų jis buvo paskirtas adjunktu, o 1829 m. tapo ekstraordinariniu profesoriumi.

Pirmuosius ketverius metus I. Fonbergas nuosekliai laikėsi savo mokytojo parengtos programos, iš esmės tik komentavo „Chemijos pradmenis", tačiau jį vis labiau domino technologinės problemos, su kasdiene praktika susiję chemijos klausimai. Sukaupęs pakankamai tokio pobūdžio medžiagos, 1826 m. jis parengė savo programą, o 1827 m. pradėjo spausdinti vieną iš pirmųjų to meto Rusijos aukštosiose mokyklose cheminės technologijos vadovėlių „Chemija, pritaikyta menui ir amatams". I. Fonbergas buvo numatęs išleisti šešis to išties milžiniško vadovėlio tomus. Vadovėlio pradžioje jis aprašė 51 tuo metu žinomo elemento gavimo būdus ir savybes, du tomus paskyrė neorganiniams junginiams, plačiau už A. Sniadeckį dėstė tuometinės elektrochemijos pagrindus, nagrinėjo Voltos, Devio (Davy), Berselijaus ir Faradėjaus (Faraday) pažiūras. Vėlesnėse savo paskaitose jis naudojo J. Berselijaus 1814 m. pasiūlytus raidinius elementų simbolius. Deja, I. Fonbergui nepavyko išleisti viso numatyto vadovėlio: 1927–1929 m. pasirodžius trims pirmiesiems tomams (apie 1650 puslapių), po nepavykusio 1831 m. sukilimo caro valdžia ėmėsi represijų ir 1832 m. Universitetą uždarė (vietoje jo 1834 m. buvo atidarytas Kijevo šv. Vladimiro universitetas). Beje, uždarymo momentu Vilniaus universitetas buvo didžiausias tuometinėje Rusijoje: jame mokėsi apie 1500 studentų, tuo

tarpu Maskvos universitete – tik 800, Dorpato (Tartu) universitete – 600. Chemijos katedra perėjo Universiteto Medicinos fakulteto bazėje įkurtai Medicinos-chirurgijos akademijai, kurioje chemija buvo ne toks svarbus dalykas, o cheminė technologija ir jos vadovėlis visai nereikalingi. Vis dėlto šis nors ir nebaigtas darbas buvo labai gerai įvertintas: I. Fonbergas už jį gavo švietimo ministro padėką ir caro dovaną – žiedą su briliantu. Antrą tokį pat žiedą jis po kelerių metų gavo jau už nuopelnus Medicinos-chirurgijos akademijai.

I. Fonbergo perėjimo į Medicinos-chirurgijos akademiją aplinkybės labai vaizdžiai atskleidė jo neeilinius gabumus. Naujosios akademijos statutas profesūrai kėlė du reikalavimus: visus dalykus dėstyti tik rusų kalba (dar vienas represijų atgarsis!) ir turėti medicinos daktaro laipsnį. Rusiškai skaityti paskaitas I. Fonbergas pasiruošė per vasaros atostogas, o vėliau, vadovaujamas savo buvusio profesoriaus, dabar jau Terapijos katedros vedėjo A. Sniadeckio, per dvejus metus išmoko visą Medicinos fakulteto kursą ir išlaikė du sudėtingus egzaminus pirmos klasės gydytojo diplomui ir medicinos daktaro laipsniui gauti. Tuo pačiu metu jis nė trumpam nenustojo skaityti chemijos paskaitų, kruopščiai rengė demonstracijas, nagrinėjo naujausią mokslinę chemijos literatūrą.

1842 m. buvo uždaryta ir Vilniaus medicinos-chirurgijos akademija. Rusijos švietimo ministras perkėlė I. Fonbergą į Kijevo šv. Vladimiro universitetą. Kartu buvo perkelta ir apie trys ketvirtadaliai Chemijos katedros įrengimų ir medžiagų (likusi dalis perduota Universiteto patalpose įsikūrusiai gimnazijai). Kijevo universitete I. Fonbergas dirbo iki išėjimo į pensiją 1859 m.

I. Fonbergas buvo talentingas, dalykiškas ir stropus pedagogas, suprantantis, kad dėstytojo ir studentų ryšys nesibaigia nuskambėjus pertraukos skambučiui. Savo mokytojo pavyzdžiu Vilniuje ir Kijeve jis toliau turtino chemijos laboratorijas (Vilniaus medicinos-chirurgijos akademijai perimant katedrą, joje buvo bemaž 3000 cheminių preparatų ir reagentų), bendradarbiavo spaudoje, skaitė viešas chemijos ir cheminės technologijos paskaitas. Vilniaus ir Kijevo studentai bei kolegos jį gerbė ir mylėjo už teisingumą ir sąmojį, tvirtus principus ir pakantumą kitų nuomonei. Kai po 1838 m. Vilniuje vykusio Simono Konarskio teismo proceso iš Kijevo universiteto buvo pašalinti visi lenkų kilmės profesoriai, I. Fonbergui dėl didelio jo populiarumo ir aukštos

mokslinės kvalifikacijos buvo padaryta išimtis. Išeinant jam į pensiją, studentai nukalė specialų atminimo medalį.

Dirbdamas Kijeve I. Fonbergas daugiau dėmesio kreipė į medicininę chemiją – tyrinėjo diabetikų kraują ir šlapimą, mineralinius vandenis. Vis dėlto vaisingiausi I. Fonbergo veiklos metai prabėgo Vilniuje. Čia jis analizavo vietinius mineralus – opetalitą ir spodumeną, norėdamas iš jų išskirti elementą litį, o 1830 m. Universiteto pavestas pirmą kartą tyrinėjo Druskininkų mineralinius vandenis. Labai gražu, kad Druskininkai tą jo darbą mena iki šiol: I. Fonbergo vardu pavadinta viena iš centrinių miesto gatvių. Vilniuje I. Fonbergas parašė jau minėtą cheminės technologijos vadovėlį ir, ieškodamas naujų terminų technologiniams procesams apibūdinti, tęsė A. Sniadeckio pradėtą lenkiškosios cheminės terminijos kūrimo darbą. Terminijai skirtas 1825 m. iš spaudos išėjęs jo „Chemijos terminų žodynas“ (367 p.) ir leidinys „Berselijaus nomenklatūros aiškinimas“ (1828). Populiarindamas chemijos žinias, I. Fonbergas 1821 m. išspausdino darbą „Degimo teorijos aiškinimas“, o 1827 m. – liaudies mokykloms skirtą pradinių chemijos žinių vadovėlį.

Ignas Domeika[1] (1801–1889) – be abejonės plačiausiai pagarsėjęs A. Sniadeckio mokinys. Kilęs iš Nesvyžiaus (dabartinės Baltarusijos teritorijoje) keturiolikmetis jaunuolis 1815 m. baigė vienuolių pijorų mokyklą Ščiučine, tais pačiais metais įstojo į Vilniaus universiteto Fizikos-matematikos skyrių ir tapo jauniausiu jo studentu. Čia jis greitai susidomėjo A. Sniadeckio dėstoma chemija ir pradėjo ją studijuoti. Tiesa, chemija tuo metu toli gražu nebuvo jo vienintelė meilė: 1822 m. baigęs universitetą ir gavęs filosofijos magistro diplomą, jis iš karto užsirašė toliau studijuoti Moralinių ir politinių mokslų fakultete, kur ypač domėjosi istorija, o dalyvaudamas filomatų draugijos veikloje, skaitydavo kolegoms fizinės geografijos pranešimus. Tos draugijos susirinkimuose jis susipažino ir susidraugavo su rašytoju A. Odinecu ir A. Mickevičiumi, su garsiuoju poetu buvo kartu kalinamas bazilijonų vienuolyne per filomatų teismo procesą (1823–1824). Giminių rūpesčiu I. Domeika išvengė tremties į Sibirą, tačiau buvo internuotas savo dėdės, žinomo to meto mineralogo dvare Zapolėje. Policijos prižiūrimas, atkirstas nuo intelektu-

---

[1] Plačiau žr.: *Wójcik Z.* Ignacy Domeyko. Litwa. Francja. Chile. Warszawa ; Wroclaw: Polskie towarzystwo ludoznawcze, 1995. 547 s.

alios Vilniaus aplinkos, neturintis kuo užsiimti, jis iš tikro susidomėjo žemės ūkiu ir pritaikęs savo gamtos mokslų žinias tapo vienu iš geriausių apylinkės ūkininkų. 1831 m. sukilimas visiškai atitiko dvarininko per prievartą pažiūras ir viltis, jis iš karto prisidėjo prie sukilėlių, kaip jų pulko vado adjutantas dalyvavo žygyje į Žemaitiją ir mūšyje ties Šiauliais (beje, tame pačiame pulke kovojo ir garsioji Emilija Pliaterytė). Sukilimui pralaimėjus I. Domeika su būriu draugų perėjo Prūsijos sieną, buvo internuotas, kilnojamas iš vienos tvirtovės į kitą, o paleistas apsigyveno Drezdene, kur artimai bendravo su A. Mickevičiumi. Kai po kurio laiko visiems sukilimo dalyviams buvo įsakyta iš Drezdeno išvykti, I. Domeika persikėlė į Paryžių ir jame gyveno 1832–1838 m. Čia jis dar kartą susitiko su Adomu Mickevičiumi, tapo jo artimiausiu draugu, o šis bičiulio veiklą sukilimo metu aprašė poemos „Vėlinės" trečiojoje dalyje, kur I. Domeika vadinamas Žegota.

Paryžiuje I. Domeika turėjo puikias galimybes tenkinti savo tiesiog nepasotinamą žinių alkį. Sorbonoje, Paryžiaus koledže ir kituose institutuose jis studijavo analizinę chemiją pas Ž. B. Diuma, fiziką – pas L. Ž. Gei-Liusaką, lankė botanikos, matematikos, astronomijos, mineralogijos paskaitas. Geologijos profesoriaus paskatintas įstojo į Kalnų institutą, kuriame savo gabumais, žiniomis ir darbštumu greitai atkreipė profesūros dėmesį. 1837 m. baigęs institutą, gavo inžinieriaus diplomą ir kurį laiką dirbo chemiku vienoje Elzaso metalurgijos gamykloje. Tuo metu į Paryžių atvyko neseniai (1818 m.) nepriklausomybę iškovojusios Čilės vyriausybės atstovas, įgaliotas ieškoti darbuotojų jaunos respublikos mokslo ir mokymo įstaigoms kurti ir plėsti. Kalnų instituto profesoriai iš karto prisiminė ką tik mokslus baigusį I. Domeiką ir rekomendavo jį kaip geriausią kandidatą. Šis sutiko su čiliečių pasiūlytomis sąlygomis, pasirašė šešerių metų sutartį, įsigijo būsimam darbui reikalingiausių vadovėlių, įrengimų, chemikalų ir 1838 m. išvyko dėstyti chemijos (vis dėlto A. Sniadeckio pasėta sėkla sudygo!) ir mineralogijos į ką tik įkurtą Kokimbos kalnų institutą.

Atvykęs į Čilę I. Domeika uoliai kibo į darbą. Jis ne tik įkūrė sutartyje numatytą chemijos katedrą ir laboratoriją, skaitė paskaitas studentams ir surinko gausias vietinių mineralų kolekcijas, bet būdamas susipažinęs su įvairiausiomis mokslo sritimis ir todėl puikiai suprasdamas, kokių žinių labiausiai reikia būsimiems specialistams, suda-

rė viso instituto mokymo planus. Tuose planuose daug kur buvo remiamasi Vilniaus universiteto patirtimi, ypač daug dėmesio kreipiama į mineralų analizę (vėl chemija!), siūloma įsteigti fizikos ir zoologijos kabinetus, rekomenduojama geriausius absolventus siųsti stažuotis į Europą. I. Domeikos pasiūlymai neapsiribojo instituto sienomis. Kiek vėliau jis iškėlė mintį prie kasybos įmonių suburti chemikų grupes, o matydamas labai prastą Čilės mokyklų būklę, 1842 m. pasiūlė pertvarkyti visą šalies švietimo sistemą pagal Vilniaus mokyklų pavyzdį. Visiems energingojo vilniečio pasiūlymams pritarė ne tik instituto vadovybė, bet ir Čilės vyriausybė, o tų pasiūlymų autorius buvo paskirtas į daugelį vyriausybinių komisijų, turėjusių prižiūrėti, kaip įgyvendinamos jo pasiūlytos reformos.

Visiškai baigiantis I. Domeikos sutarties laikui ir jam jau ruošiantis grįžti į Europą, dėl atsitiktinės priežasties sudegė instituto korpusas, kuriame buvo I. Domeikos laboratorija, mineralų kolekcijos, rankraščiai. Viską metus išvažiuoti nebebuvo kaip ir „padegėlis" dar dvejus metus, iki 1838 m. dirbo, kol viską atstatė iš naujo. Dabar jau buvo galima palikti Čilę ramia sąžine, I. Domeika pasiprašė atleidžiamas, gavo sutikimą ir susitvarkė atleidimo dokumentus. Tačiau jo žinias, darbštumą ir organizacinius gabumus labai vertinusi respublikos vyriausybė labai nenorėjo netekti tokio darbuotojo, pasiūlė jam persikelti į šalies sostinėje Santjage tik prieš trejus metus (1843 m.) įkurtą universitetą ir dalyvauti universiteto reformose, kurias jis pats buvo atkakliai siūlęs spaudoje ir laiškuose švietimo ministrui. Žinoma, darbas sostinėje buvo daug įdomesnis, perspektyvesnis, tad I. Domeika pasiūlymą priėmė ir iš anksto to nežinodamas visą likusį ilgą savo gyvenimą susiejo su Čile. Universiteto Chemijos ir mineralogijos katedrai jis vadovavo 37 metus (1847–1884).

Santjago universitetas tuo metu nebuvo aukštoji mokykla, o įstaiga, tvarkiusi visų šalies mokyklų reikalus, sprendusi problemas, su kuriomis naujasis katedros vedėjas buvo gerai susipažinęs dar Vilniuje. Pasinaudodamas tomis žiniomis, jis pasiūlė reformuoti universitetą bei visą šalies aukštojo mokslo sistemą pagal Vilniaus universiteto pavyzdį ir pats labai aktyviai dalyvavo įgyvendinant reformą. Iš esmės būtent jis Santjago universitetą pertvarkė į aukštąją mokyklą. I. Domeikos autoritetas buvo toks didelis, kad nuo 1867 m. jis keturis kartus iš

eilės buvo renkamas universiteto rektoriumi. Viena rektoriaus kadencija trukdavo penkerius metus, tačiau I. Domeika rektoriavo ne dvidešimt, o šešiolika metų: paskutinės kadencijos nė neįpusėjęs dėl toli gražu nebejauno amžiaus (vis dėlto 82 metai!) pradėjo jausti vis didėjantį nuovargį ir 1883 m. tų pareigų atsisakė. Praėjus dar metams, paliko ir katedrą, po 46 metų darbo Čilėje grįžo į Lietuvą ir apsigyveno pas dukrą, nutekėjusią į Slonimą, netoli Naugarduko. Nors ir būdamas garbaus amžiaus, čia jautėsi labai gerai, dažnai būdavo Vilniuje, kasmet nuvažiuodavo į Krokuvą ir Varšuvą, lankydavo Paryžiuje ir Romoje gyvenusius sūnus. 1888 m. nusprendė su abiem sūnumis dar kartą aplankyti Čilę, bet kelyje susirgo ir 1899 m. sausio mėnesį mirė Santjage.

I. Domeikos amžininkai rašė, kad jis buvo labai paprastas, kuklus, visada optimistiškai nusiteikęs, jaunos dvasios, reto darbštumo tyrinėtojas, didis mokslininkas ir pedagogas.

Čilėje I. Domeika visą laiką dėstė chemiją, kurį laiką ir fiziką, tačiau jo mokslinę veiklą ir vietą pasaulinėje mokslo istorijoje nulėmė krašto poreikiai ir pirmosios Čilėje praleistos trijų mėnesių atostogos. Per tas atostogas jis surengė ekspediciją į Kordiljerų kalnus ir buvo taip sužavėtas jų grožio ir gausių mineralų, kad tokias ekspedicijas vėliau organizuodavo kasmet, o pats su visu būdingu įkarščiu atsidėjo geologinėms paieškoms ir mineralogijai. Jis tyrinėjo geologinę Kordiljerų sandarą, sudarė pirmąjį geologinį Čilės žemėlapį, surado stambius, jaunai respublikai ypač reikalingus vario rūdų, sidabro, aukso ir akmens anglių telkinius, tyrinėjo Čilės salietros (natrio nitrato) klodus, surinko didžiulę Čilės mineralų kolekciją, aprašė keletą iki tol nežinomų mineralų. Savo tyrimų duomenis, daugiausia geologijos ir mineralogijos, I. Domeika paskelbė per 130 straipsnių įvairiuose Europos, daugiausia Prancūzijos ir Vokietijos, žurnaluose, apibendrino keliose monografijose ir vadovėliuose. Iš jų chemikams įdomiausias „Bandymų traktatas", kuriame kalbama apie cheminį mineralų tyrimą. Išėjo trys šio vadovėlio leidimai, juo naudojosi ne tik Čilės, bet ir Bolivijos bei Peru studentai, jis buvo perspausdintas Meksikoje ir Ispanijoje. Trijų leidimų sulaukė ir dvitomis vadovėlis „Mineralogijos pagrindai", plačiai paskildo studentams skirtas „Įvadas į gamtos mokslų mokymąsi", monografija „Čilės mineralogija ir geologija".

I. Domeikos nuopelnai jo antrajai tėvynei didžiuliai. Jis sutvarkė Čilės mokyklų ir universitetų sistemą, kūrė šalies gelmių turtų eksploatavimo mokslinius pagrindus, buvo Čilės kasybos kūrėjas ir žymiausias jos mineralogas. Be to, jis ėmėsi nuoseklių metereologinių stebėjimų ir sukūrė bendrą šalies meteorologinių stočių tinklą, tyrinėjo Čilės ugnikalnių veiklą ir mineralinius vandenis. Neliko skolinga ir Čilė. I. Domeika buvo išrinktas Čilės garbės piliečiu, Santjage jam pastatytas paminklas, jo vardu Centriniuose Anduose pavadintas 450 km ilgio kalnagūbris Domeikos Kordiljera (Cordillera de Domeyko) ir šalies uostas Puerto Domeyko. Nepamiršo I. Domeikos nuopelnų ir mokslo pasaulis: Čilės vyriausybės rūpesčiu ir lėšomis 1903 m. išleisti penki tomai I. Domeikos raštų, ispanų kalba paskelbti mokslininko atsiminimai. Vienas iš jo pirmą kartą aprašytų vario mineralų (Cu_3As) dabar vadinamas domeikitu, jo vardą primena dvi išmirusių galvakojų moliuskų rūšys *Nautillus Domeycanus* ir *Ammonites Domeycanus*, našlaitė *Viola domeycana*. 1875 m. I. Domeika išrinktas Lenkijos mokslų akademijos nariu, paskelbti jo laiškai, apie žymųjį mūsų universiteto auklėtinį Čilėje, Lenkijoje, Lietuvoje, Baltarusijoje išspausdinta šimtai mokslinių ir biografinių straipsnių, išleista ne viena monografija. Lietuvoje I. Domeikos atminimas saugomas Vilniaus universiteto Gamtos mokslų ir Chemijos fakultetų muziejuose, o centrinių rūmų Didžiajame kieme įrengtoje žymiausių Universiteto auklėtinių atminimo galerijoje garbingą vietą užima ir I. Domeikai skirta memorialinė lenta.

Rudolfas (Rodionas) Heimanas (1802–1865) – trečiasis garsus, bet Lietuvoje taip pat nedirbęs A. Sniadeckio mokyklos atstovas – gimė iš Vokietijos atvykusio Vilniaus pašto gydytojo, kurį laiką Vilniaus universitete dėsčiusio patologiją, šeimoje. Netgi paviršutiniškai susipažįstant su R. Heimano biografijos faktais, pritrenkia to berniuko ir jaunuolio vunderkindo gabumai ir darosi labai liūdna pamačius, kad dėl susiklosčiusių aplinkybių jie taip ir nebuvo panaudoti naujiems mokslo atradimams.

Nuo pat vaikystės mažasis Rudolfas (surusintai – Rodionu jį pradėjo vadinti tik Maskvoje) stebino visus tėvų aplinkos žmones nepaprastais gabumais muzikai ir kalboms: septynmečio berniuko variacijos fortepijonui sulaukė puikių atsiliepimų ir buvo išspausdintos Karaliaučiuje, o stodamas į Universitetą jis, be vokiečių ir rusų, dar mokėjo lotynų ir prancūzų kalbas. Į Vilniaus universiteto Fizikos-

matematikos skyrių jis įstojo 1816 m., kaip ir I. Domeika, teturėdamas keturiolika metų. Čia turėjo progos išklausyti A. Sniadeckio paskaitų kursą, tačiau atrodo, kad ta galimybe pasinaudojo tik iš dalies: beveik visų dalykų egzaminus laikė eksternu, Universiteto kursą baigė ir filosofijos kandidato laipsnį gavo sensacingai – per vienus mokslo metus! Penkiolikmečiui jaunuoliui pradėti dirbti nesinorėjo, buvo netgi nepatogu prieš galimus bedradarbius, ir jaunasis absolventas tais pačiais 1817 m. įstojo į Medicinos fakultetą. Po metų ir čia beveik nebeliko ką veikti, tad tėvo patariamas R. Heimanas 1818/19 m. m. jau studijavo Maskvos universiteto Medicinos fakultete, kartu lankydamas anglų kalbos paskaitas ir dar kai kurias paskaitas Maskvos medicinos-chirurgijos akademijoje. Po dvejų metų (1820 m.) jis baigė studijų kursą abiejose aukštosiose mokyklose, gavo pažymas apie puikų mokymąsi ir padavė prašymą laikyti ne gydytojo, o iškart medicinos daktaro egzaminus. Dėl pretendento tiesiog nepadoriai jauno amžiaus (vos 18 metų!) prašymas buvo palaikytas pernelyg įžūliu ir atmestas paliekant galimybę tenkintis tik egzaminais gydytojo kvalifikacijai įgyti. R. Heimanas nenusileido, išsirūpino specialų Medicinos akademijos prezidento leidimą ir sėkmingai išlaikė egzaminus medicinos daktaro laipsniui įgyti.1922 m. jis apgynė doktoratą tema „Apie chemijos naudą medicinoje" ir tapo visateisiu mokslų daktaru. Deja, dvidešimtmečio daktaro amžius šokiravo ir aukštesnes instancijas, kur Heimano doktoratas buvo patvirtintas tik 1829 m., t. y. praėjus net septyneriems metams po gynimo.

Vis dėlto net ir nepatvirtintas doktoratas atvėrė duris sėkmingai karjerai. Iškart po gynimo, 1821 m. R. Heimanas gavo pasiūlymą dirbti Medicinos-chirurgijos akademijos Chemijos katedros asistentu, 1823 m. tapo Medicinos-chirurgijos akademijos, o 1825 m. – Maskvos universiteto Chemijos katedros adjunktu. Įdomu, kad jaunuolio autoritetas Maskvoje buvo jau toks didelis, kad perėjimo į universitetą sąlygas kėlė ne universitetas, o R. Heimanas, pareikalavęs specialios dotacijos laboratorijai įrengti. Laboratorija visų pirma turėjo būti skirta R. Heimano analizinės chemijos paskaitų kurso demonstracijoms, matyt, *ā la Sniadeckis* parengti...

Štai čia ir įvyko lemtingas lūžis tiek daug žadėjusio jaunojo mokslininko gyvenime. Ne tik Maskvos medicinos-chirurgijos akademijoje, bet ir Maskvos universitete tuo metu nebuvo gerų sąlygų chemijos eksperimentiniams darbams, jas teko susikurti pačiam R. Heimanui.

Organizacinė veikla, susidomėjimas technologiniais klausimais atitolino jį nuo „grynosios" chemijos, neleido pasiekti tokių mokslinių rezultatų, kurie būtų įėję į pasaulinę chemijos istoriją ir kurių buvo galima tikėtis iš šio gabumais apdovanoto žmogaus.

Antra vertus, reikia pripažinti didžiulius R. Heimano nuopelnus Rusijos chemijos ir cheminės technologijos raidai.

Visų pirma jis nepaprastai pagerino Maskvos universtiteto chemikų darbo sąlygas. Gavęs perėjimo į universitetą sutartyje numatytas lėšas, jis po universiteto vaistine įrengė laikiną chemijos laboratoriją ir auditoriją, kurios buvo naudojamos, kaip kad labai dažnai atsitinka „laikiniems" dalykams, net 25 metus. 1826 m., praėjus vos pusei metų po paskyrimo, adjunktas R. Heimanas pateikė Rusijos švietimo ministrui naujų chemijos laboratorijos rūmų statybos projektą kartu su detaliu rūmų planu ir išsamiu reikalingos aparatūros bei reagentų sąrašu. Deja, projektas nebuvo priimtas, matyt turėjo įtakos ir milžiniškas atstumas tarp vos pradėjusio dirbti adjunkto ir visagalio ministro. Vėliau, keičiantis švietimo ministrams, R. Heimanas pateikė papildytą ir pataisytą projektą dar du kartus, kol pagaliau, kai jis jau buvo ordinarinis profesorius (1833), atkaklumas nugalėjo: trečiasis švietimo ministras 1834 m. projektą patvirtino, ir pirmasis Maskvos universiteto laboratorinis pastatas, vienas iš didžiausių ir geriausių to meto Europoje, buvo pastatytas. R. Heimanas puikiai įrengė naująsias laboratorijas. Dauguma aparatūros buvo nupirkta Paryžiuje, Berlyne, Prahoje, kai kurie unikalūs prietaisai pagal profesoriaus brėžinius pagaminti geriausiose Rusijos dirbtuvėse. Prisimindamas savo pirmojo chemijos mokytojo A. Sniadeckio dėstymo būdą, R. Heimanas svarbiausius paskaitų teiginius iliustruodavo demonstraciniais bandymais. Norintiems patiems eksperimentuoti studentams buvo įrengta speciali 24 darbo vietų laboratorija. Šis laboratorinis korpusas buvo Maskvos universiteto Chemijos fakulteto pagrindinė bazė daugiau kaip 100 metų, kol 1953 m. Lenino (Vorobjovo) kalnuose buvo pastatyti nauji to universiteto rūmai.

R. Heimanas stengėsi priartinti chemiją prie praktikos reikalavimų. Savo skaitomą chemijos kursą jis perskyrė į dvi dalis: antro ir trečio kurso studentai susipažindavo su pagrindiniais chemijos dėsniais ir teorijomis, cheminių medžiagų savybėmis ir reakcijomis, o ketvirtame kurse įgydavo praktinės analizės pagrindus. Daugiau kaip dvidešimties

metų pedagoginę patirtį jis apibendrino 1845–1849 m. išspausdintame penkių dalių daugiau kaip 900 puslapių vadovėlyje „Fabrikų ir gamyklų reikalams pritaikytos bendrosios chemijos skaitymai".

R. Heimanas labai nusipelnė daugelio su chemija susijusių Rusijos fabrikų plėtojimui, šalies chemijos pramonės raidai. Jis važinėjo po visą Rusiją konsultuodamas ir įgyvendindamas technologinius patobulinimus, propagavo patogų sieros rūgšties gavimo iš piritų būdą (ta tema netgi parašė atskirą knygą), buvo pirmojo Rusijoje stearino fabriko direktorius, organizavo stearino žvakių, oleino bei muilo gamybą, tyrė įvairius techninius gaminius. Jis pirmasis Rusijoje suorganizavo savotiškus, net aštuoniolika metų veikusius kvalifikacijos kėlimo kursus Maskvos fabrikantams ir gamybos meistrams: 1836–1854 m. jiems skaitė labai prieinamai išdėstytą viešų techninės chemijos paskaitų ciklą. Kursai labai greitai išpopuliarėjo: pirmaisiais metais juos lankė 50, o vėliau – iki 500 klausytojų, netgi kai kurie aukštuomenės atstovai ir profesoriai. Dalis tų kursų paskaitų išspausdinta.

Į pensiją R. Heimanas išėjo ištarnavęs universitete trisdešimt metų, turėdamas nusipelniusio profesoriaus ir tikrojo valstybės patarėjo vardus, būdamas Prancūzijos geologų draugijos, Vilniaus ir Vokietijos medicinos draugijų narys.

I. Fonbergas, I. Domeika ir R. Heimanas – patys žymiausi senojo Vilniaus universiteto chemikų mokyklos atstovai. Kiti A. Sniadeckio mokiniai ir sekėjai toli gražu jiems neprilygsta, nors kažkada buvo labai gerai žinomi ir nuveikė ne taip jau mažai. Dabartinių Vilniaus universiteto chemikų garbės reikalas žinoti bent jau jų vardus.

Janas Frederikas Volfgangas (1775–1859) – chemikas, botanikas, farmaceutas, Vilniaus universiteto Farmacijos ir farmakologijos katedros profesorius (1810–1831). Paskelbė per 110 mokslo darbų, kuriuose greta farmacijos klausimų nemažai dėmesio skyrė botanikai ir chemijai.

Stefanas Zenovičius (1779–1856) – pirmasis Kijevo universiteto chemijos profesorius, dėstęs jame 1834–1839 m. Tiesa, S. Zenovičiaus veikla nebuvo labai vaisinga: visas jo užgyventas turtas katedros perdavimo metu buvo įvertintas ...100 rublių.

Marekas Antonas Pavlovičius (1789–1830) gimė netoli Punsko, Vilniaus universitete studijavo literatūrą, istoriją, matematiką, fiziką ir gamtos mokslų istoriją. 1808 m. gavo filosofijos kandidato laipsnį, mokyto-

javo Vitebsko gimnazijoje, laimėjo konkursą į organizuojamo Varšuvos universiteto dėstytojo vietą, prieš profesūrą buvo pasiųstas trejus metus (1817–1820) tobulintis Paryžiuje ir Fribūre. Specializavosi geologijoje, grįžęs dėstė mineralogiją ir ... botaniką Varšuvos licėjuje, nuo 1825 m. buvo Varšuvos universiteto Chemijos katedros profesorius, Varšuvos politechnikos instituto parengiamojoje mokykloje ir pačiame institute dėstė mineralogiją, gamtos mokslų istoriją ir chemiją.

Michailas Očapovskis (1788–1854), gavęs Vilniaus universiteto filosofijos daktaro laipsnį (1812 m.), atsidėjo žemės ūkio mokslams. 1819–1822 m. tobulinosi Vokietijoje, Austrijoje, Prancūzijoje, Olandijoje ir Anglijoje, nuo 1822 m. iki Universiteto uždarymo buvo 1819 m. pradėjusios veikti Žemės ūkio katedros vedėjas. Tuo metu Vakarų Europoje jau kūrėsi savarankiškos aukštosios žemės ūkio akademijos, tačiau pažangi katedros struktūra leido ir Vilniaus universitete rengti įvairaus lygio žemės ūkio specialistus ir atlikti mokslinius tyrimus. Būtent M. Očapovskis sudarė žemės ūkio paskaitų kurso programą, skaitė paskaitas ir rašė knygas apie žemę, dirvų cheminę ir granuliometrinę sudėtį bei klasifikaciją, žemės dirbimą, trąšas, pievas, augalų auginimą ir ekonomiką. M. Očapovskis laikomas agrogeologijos ir dirvotyros pradininku Lietuvoje. Jis išleido didžiulį dvylikos tomų veikalą „Žemės ūkis", tačiau nepamiršo ir chemijos: jai 1819 m. skyrė knygą „Žemės ūkio chemijos pagrindai". Kai Vilniaus universitetas buvo uždarytas, M. Očapovskis 1834 m. išvyko į Lenkiją ir 20 metų vadovavo Marimonto agrochemijos institutui, nors susiklosčius palankesnėms sąlygoms tuos metus būtų galėjęs dirbti ir Lietuvoje.

Vaclovas Pelikanas (1790–1873) 1807–1808 m. studijavo Vilniaus universiteto Matematikos-fizikos skyriuje, bet toliau nebegavęs stipendijos išvažiavo į Peterburgą, kur baigė Medicinos-chirurgijos akademiją. Grįžęs į Vilnių, 1826–1830 m. buvo Universiteto rektorius, 1851–1866 m. – Peterburgo medicinos-chirurgijos akademijos prezidentas.

Trys buvę A. Sniadeckio mokiniai, tiesa, visi studijavę mediciną – *P. Vagneris, M. Sachackis* ir *F. Elašičius* – XIX amžiaus pradžioje profesoriavo Kazanės universitete.

Be čia minėtų Vilniaus chemikų mokyklos atstovų, XIX amžiaus pradžioje Lietuvos vardą garsino dar vienas pasaulinės šlovės chemikas – Teodoras Grotus (Grotthuss) (1785–1822). Grįžęs iš studijų užsie-

nyje, jis beveik be pertraukos gyveno ir dirbo savo dvare Gedučiuose, Pakruojo rajone. Į chemijos istoriją T. Grotus įėjo kaip pirmosios elektrolizės teorijos kūrėjas ir vienas iš fotochemijos pradininkų, sukūręs šviesos sąveikos su medžiaga ir spalvų atsiradimo teoriją, paskelbęs ir dabar iš dalies jo vardu vadinamą Grotaus-Dreiperio dėsnį, tyrinėjęs Likėnų mineralinius vandenis. T. Grotus glaudžiai bendradarbiavo su Kuršo literatūros ir meno draugija Jelgavoje, buvo kviečiamas profesoriauti Dorpato (Tartu) universitete, tačiau keista ir gaila, kad iki šiol nerasta jokių duomenų apie tiesioginius jo ryšius su Vilniaus universiteto chemikais. Tiesa, I. Fonbergo vadovėlyje, kurio rankraštį peržiūrėjo A. Sniadeckis, aptariamos kai kurios T. Grotaus publikacijos, tačiau jos minimos prieš tai išėjusioje J. Berselijaus knygoje, tad taip ir lieka neaišku, ar jos cituojamos remiantis ta knyga, ar buvo žinomos iš tiesioginių ryšių.

A. Sniadeckio mokyklai nepriklausė ir Universitete kurį laiką dirbę du vokiečių kilmės profesoriai: K. C. Langsdorfas, 1804–1806 m. Vilniaus universitete dėstęs cheminę technologiją, vėliau daug mokslui nusipelnęs ilgametis Heidelbergo (Vokietija) universiteto profesorius, ir J. F. Vutigas, Jenos universiteto ir Freiburgo kalnų akademijos auklėtinis, Vilniaus universitete dėstęs chemiją ir 1807 m. persikėlęs į Dorpato (Tartu) universitetą.

BANDYMAI ATKURTI UNIVERSITETĄ

Senosios *Academiae et Universitas Vilnensis* chemikų mokykla kūrėsi nepaprastai nepalankiomis istorinėmis sąlygomis. Iš pradžių jai plėstis trukdė politinė ir ūkinė Lietuvos ir Lenkijos valstybės suirutė ir tai, kad nebuvo su chemija susijusios pramonės. Po 1795 m. Lietuvos–Lenkijos trečiojo padalijimo ir valstybės žlugimo Universitetas atsidūrė Rusijos imperijos pakraštyje ir, aišku, nebuvo lepinamas dideliu dėmesiu ir dotacijomis. Vis dėlto, kaip matėme, buvo nuveikta palyginti labai daug, tačiau visa chemikų veikla buvo šiurkščiausiu būdu nutraukta. Praėjus vos tridešimt penkeriems metams nuo A. Sniadeckio atvykimo į Vilnių, 1832 m. Universitetas, o 1842 m. ir jo vietoje kurį laiką veikusi Medicinos-chirurgijos akademija buvo uždaryti, apie bet kokius chemijos mokslus Lietuvoje nebeliko nė ko svajoti. Skaudžiausia, kad tai atsitiko tuo metu, kai Vakarų Europoje vyko tikras chemijos bumas: buvo atrandami iki tol nežinoti dėsniai, viena po kitos skelbiamos ir dar geresnėmis keičiamos naujos teorijos, chemija darėsi iš tikro tiksliuoju kiekybiniu mokslu. O Lietuvai naujų chemijos ir apskritai aukštojo mokslo daigų teko laukti bemaž aštuoniasdešimt metų, kai po Pirmojo pasaulinio karo iš caro priespaudos išsivadavusiuose Vilniuje ir Kaune vėl pradėjo veikti universitetai. Po tokios ilgos pertraukos nebegalėjo būti nė kalbos apie kokių nors senojo Universiteto tradicijų išsaugojimą ar mokslinių mokyklų idėjų tęsimą: nauji laikai, nauji ir papročiai...

Tiesa, Vilniaus universitetą buvo bandoma atkurti ir gerokai anksčiau. Tokių bandymų ypač pagausėjo po 1905–1907 m. revoliucinių įvykių. Tuo nemažai rūpinosi 1907 m. Vilniuje įkurta Lietuvių mokslo draugija, subūrusi kelis šimtus Vilniaus inteligentų. Tos draugijos pastangomis buvo pasiekta, kad 1913–1914 m. Vilniaus universiteto atkūrimo klausimą svarstė Rusijos Valstybės Dūma, o Valstybės Taryba netgi pripažino universiteto steigimo Lietuvoje būtinumą.

Baigiantis Pirmajam pasauliniam karui, Universiteto atkūrimu pradėjo rūpintis užsienio lietuviai: priėmė rezoliucijas konferencijose Berne (1916 m.), Lozanoje (1916 m.), Stokholme (1917 m.), o Jungtinė-

se Amerikos Valstijose netgi pradėjo rinkti Universitetui skirtas aukas, tačiau jokie organizaciniai darbai nebuvo pradėti.

Realių Vilniaus universiteto atkūrimo žingsnių buvo imtasi tik paskelbus Lietuvos nepriklausomybę. Nors Lietuvoje tuo metu dar nebuvo nė vienos aukštosios mokyklos, pirmojo Lietuvos Ministrų Kabineto švietimo ministras J. Yčas ministerijoje įkūrė aukštųjų mokyklų skyrių, kuriam vadovauti pavedė ką tik iš Rusijos grįžusiam chemikui, buvusiam D. Mendelejevo bendradarbiui Vincui Čepinskiui. Kartu su ministerijos patarėju M. Biržiška V. Čepinskiui buvo pavesta imtis parengiamųjų darbų Vilniaus universitetui atkurti. Būtent V. Čepinskis buvo paskirtas ministerijos įgaliotiniu vesti visas tam reikalingas derybas su okupacine vokiečių valdžia, perimti iš jos būsimojo universiteto reikalams senuosius rūmus, chemijos-technikos ir realinę mokyklas.

Darbai pajudėjo visu frontu. Iš chemijos-technikos mokyklos patalpose (dabartiniuose Chemijos fakulteto rūmuose) tuo metu laikinai įsikūrusios vokiečių karo ligoninės V. Čepinskis už 20 000 markių nupirko chemijos ir bakteriologijos laboratorinių įrengimų. Lietuvos Valstybės Taryba 1918 m. gruodžio 5 d. priėmė Vilniaus universiteto statutą, kurio pirmasis punktas skelbė: „Vilniaus universitetas atgaivinamas nuo 1919 m. sausio 1 d. Jis yra mokslo ir mokymo įstaiga ir 1832 m. uždaryto Vilniaus universiteto turtų paveldėtojas." Nepraėjus nė dviem savaitėms vyriausybės oficioze „Lietuvos aidas" buvo paskelbtas V. Čepinskio parengtas Švietimo ministerijos įsakymas dėl Vilniaus universiteto atgaivinimo, remiantis ką tik patvirtintu jo statutu. Ten pat buvo paskelbtas V. Čepinskio pasirašytas pranešimas apie būsimojo universiteto struktūrą, jo darbo pradžią (ne vėliau kaip 1919 m. gegužės 15 d.), jaunimo pareiškimų priėmimo tvarką. Universitete turėjo būti Teologijos, Socialinių mokslų, Medicinos, Gamtos ir matematikos fakultetai. Tačiau prie Vilniaus grėsmingai artėjant Raudonosios armijos daliniams, Lietuvos Respublikos vyriausybė 1918 m. gruodžio 31 d. pasitraukė į Kauną, Universitetui taip ir nepradėjus dirbti.

Propagandiniais tikslais, demonstruodama Lenkijos pretenzijas į Vilnių, nors tuo metu jame ir neturėdama jokios realios valdžios, Lenkijos vyriausybė 1918 m. gruodžio 13 d. Varšuvoje paskelbė nutarimą atidaryti Vilniuje lenkišką universitetą. Tas nutarimas, aišku, nebuvo įgyvendintas.

Neramiu 1918–1919 m. laikotarpiu Universiteto atkūrimu daug rūpinosi Vilniuje ir jau minėta Lietuvių mokslo draugija. Viename iš savo visuotinių susirinkimų ji nusprendė Vilniaus pirmosios vyrų gimnazijos patalpose (dabar čia Lietuvos muzikos akademija) įkurti Aukštuosius mokslo kursus, kurių tikslas – suburti Vilniuje gyvenusių lietuvių mokslines pajėgas, patikrinti jų pasirengimą akademiniam darbui, purenti dirvą būsimam lietuviškam universitetui. Kursams vadovavo dr. J. Basanavičius ir M. Biržiška, paskaitas lankė 117 klausytojų, jas skaitė 23 dėstytojai. Be kitų dalykų, kursuose buvo dėstoma ir chemija. Aukštieji mokslo kursai veikė 1919 m. kovo 24 – 1921 m. balandžio 14 d., kol lenkų valdžia juos uždarė. Vis dėlto reikia pripažinti, kad tiems kursams iki aukštosios mokyklos buvo dar gana toli: per dvejus metus juose perskaityta tik apie šimtas paskaitų.

Raudonajai armijai užėmus Vilnių ir 1919 m. vasario 20 d. bolševikams paskelbus Lietuvos–Baltarusijos Tarybų Respubliką, jos vyriausybė 1919 m. kovo 13 d. paskelbė dekretą dėl visuotinio Darbo universiteto įkūrimo Vilniuje. Buvo planuojama pirmiausia atidaryti du fakultetus: Socialinių mokslų bei Gamtos ir technikos. Darbas tame universitete turėjo prasidėti 1919 m. rudenį, tačiau kai kurios katedros ir laboratorijos susikūrė jau po keliolikos dienų. Viena iš pirmųjų pradėjo darbą chemijos-bakteriologijos laboratorija, kuri turėjo duoti pradžią Medicinos fakultetui. Aktyvus Darbo universiteto organizatorius buvo jo profesoriumi numatytas chemikas Antanas Purėnas. Šis, jau trečias per beveik keturis mėnesius Vilniuje kuriamas universitetas taip pat nepradėjo veikti: 1919 m. balandžio 19–21 d. Vilnių užgrobė lenkų generolo Želigovskio legionieriai.

Kuriantis nepriklausomai Lietuvos valstybei, aktyviausioji inteligentijos dalis rinkosi Kaune. Gana greitai paaiškėjus, kad bent artimiausioje ateityje vilčių atgauti Vilniaus kraštą nėra, Kaune buvo suorganizuoti ir sausio 27 d. atidaryti Aukštieji kursai, kurie, kaip ir buvo sumanyta, išaugo į 1922 m. vasario 16 d. oficialiai atidarytą Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universitetą.

CHEMIJA STEPONO BATORO UNIVERSITETE

Bendra Universiteto tvarka. Praėjus keturiems mėnesiams po Vilniaus užgrobimo, Lenkijos vyriausybės vadovas Juozapas Pilsudskis 1919 m. rugpjūčio 28 d. paskelbė dekretą dėl universiteto atkūrimo Vilniuje, suteikdamas jam Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Stepono Batoro vardą. Universitetas buvo iškilmingai atidarytas 1919 m. spalio 11 d. Jame veikė šeši fakultetai: Humanitarinis, Teologijos, Teisės ir visuomenės mokslų, Matematikos-gamtos, Medicinos ir Dailės. Nuo 1924 m. Matematikos-gamtos fakultete veikė Žemės ūkio skyrius, kuris 1939 m. buvo pertvarkytas į septintąjį – Žemės ūkio fakultetą.

Nuo pat įsikūrimo dienos Stepono Batoro universitetas (SBU) užėmė labai savotišką vietą Vilniaus krašto gyvenime. Būdamas mokslo ir kultūros židinys, jis nemažai prisidėjo prie čionykščio kultūrinio gyvenimo suaktyvinimo. Antra vertus, jis buvo ir gana ryškus svetimkūnis: daugumą Vilnijos gyventojų sudarė lietuviai ir baltarusiai, o šios teritorijos centre įsikūręs Universitetas buvo grynai lenkiškas. Lenkijos vyriausybė ir Universiteto vadovybė ne tik kad neslėpė, bet visada oficialiai pabrėždavo, kad SBU įkurtas siekiant kuo efektyviau vykdyti lenkinimo politiką ir yra priešakinis lenkų kultūros postas Rytuose. Profesoriai, lektoriai, netgi jaunesnysis personalas buvo kviečiami iš Lenkijos gilumos – Krokuvos, Varšuvos, Poznanės universitetų. Iš Vilniaus krašto kilę žmonės dirbti Universitete buvo priimami tik išimtiniais atvejais.

Dauguma studentų taip pat buvo iš Lodzės, Balstogės ir kitų Lenkijos vaivadijų. Į Vilnių juos traukė mažesni konkursai ir lengvesnės negu kituose Lenkijos universitetiniuose miestuose pragyvenimo sąlygos. Stojantiems į SBU lietuviškos ir baltarusiškos kilmės Vilnijos abiturientams buvo daromos visokios kliūtys. Pavyzdžiui, vienintelėms dviem Vilniaus krašto lietuvių gimnazijoms (Vytauto Didžiojo Vilniuje ir Švenčionyse) ilgai nebuvo suteiktos valstybinių gimnazijų teisės ir jas baigę abiturientai negalėjo stoti į Universitetą. Pirmieji trys lietuvių kilmės studentai įstojo į SBU Matematikos-gamtos fakultetą (MGF) tik 1924 m. ir tai tik rekomenduoti prof. J. Otrembskio. Tačiau ir tas pats trejetukas

buvo tepriimtas laisvaisiais klausytojais, neturinčiais teisės laikyti egzaminų. Kitais metais jie buvo priversti laikyti valstybinius abitūros egzaminus valdžios atsiųstoje komisijoje (dalį egzaminų teko laikyti lenkų kalba) ir tik tada gavo teisę tapti tikraisiais studentais. Netgi lenkiškas gimnazijas baigusiems lietuviams ir kitų tautybių abiturientams, stojantiems į kai kuriuos fakultetus, buvo taikomas vadinamasis *numerus clausus* principas: nepaisant stojančiųjų skaičiaus, į fakultetą būdavo priimami tik keli ne lenkų tautybės pretendentai. Dėl visų diskriminacinių apribojimų 1938 m. SBU Matematikos-gamtos fakultete mokėsi tik 3,25 proc. lietuvių ir 3,75 proc. baltarusių. 1925/26 mokslo metais Prahos universitete mokėsi keturis kartus daugiau baltarusių negu Vilniuje...

Vienu metu Universitete labai išryškėjo antisemitinės nuotaikos, kurias rėmė netgi Universiteto vadovybė. 1937/38 m. m. buvo paskelbtas rektoriaus nurodymas, kad žydai auditorijose sėdėtų atskirai, kairėje auditorijos pusėje, kuri laikyta mažiau garbinga, nors iš tikrųjų kartais buvo netgi geresnė, pavyzdžiui, prie langų. Kai kurie studentai, protestuodami prieš tokią diskriminaciją, kartais tyčia užimdavo tas vietas... 1931 m. ir 1936/37 m. m. antisemitinės riaušės buvo įgijusios tokį mastą, kad Universitetą kurį laiką netgi teko uždaryti.

Kovodami su diskriminacija lietuviai, baltarusiai, ukrainiečiai, rusai ir žydai buvo sukūrę nacionalines organizacijas. Stepono Batoro universiteto lietuvių studentų sąjunga rūpinosi ir lietuvių studentų buities reikalais, turėjo savo savišalpos kasą, susirinkimams skirtą salę, papigintą valgyklą, jos nariai dėvėjo skirtingas nuo viso Universiteto studentiškas kepuraites.

Stepono Batoro universiteto statutas ir reguliaminas kiek skyrėsi nuo mums dabar įprastos tvarkos. Pavyzdžiui, chemijos katedrose visai nebuvo laborantų etatų. Tuos darbus, kurie, dabartiniu mūsų supratimu, skirti laborantams ir tik laborantams, atlikdavo asistentai, kuriems katedroje tekdavo dauguma darbų. Jie turėdavo paruošti laboratoriniams darbams reikalingus reagentus, duoti ir priimti atliktus darbus, priiminėti kolokviumus, žiūrėti tvarkos laboratorinių darbų metu. Tiesa, chemijos katedrose būdavo po vieną du patarnautojus, kurie distiliuodavo katedrai reikalingą vandenį, palaikydavo bendrą švarą ir tvarką katedros patalpose.

Docento vardas būdavo suteikiamas tik apgynus doktoratą, maždaug atitinkantį mūsų daktaro disertacijos lygį, ir habilitacinį darbą.

Beje, Humanitarinis ir Matematikos-gamtos mokslų fakultetai buvo laikomi filosofijos fakultetais, todėl chemijos katedrų docentai turėjo filosofijos daktaro, o baigę studijas studentai įgydavo filosofijos magistro laipsnį. Daugelyje katedrų būdavo adjunktai, kurie atitiko dabartinio mūsų vyr. asistento pareigas, t. y. buvo tarp asistento ir docento.

Profesoriai buvo ekstraordinariniai ir ordinariniai. Paprastai katedroje būdavo vienas profesorius, kuris vadovaudavo katedrai. Jei vedėjo pareigas eidavo docentas, jis buvo vadinamas profesoriaus pavaduotoju, o katedra laikoma neužimta. Sulaukęs šešiasdešimties metų (išimtiniais atvejais – šešiasdešimt penkerių), profesorius privalėjo palikti katedrą. Kartais sulaukusiam tokio amžiaus ypač nusipelniusiam profesoriui būdavo suteikiamas garbės profesoriaus vardas ir leidžiama toliau skaityti paskaitas, bet vadovavimą katedrai jis turėdavo perleisti jaunesniam.

Visi fakulteto profesoriai ir du docentai sudarė tarybą, kuri kasmet rinkdavo dekaną ir prodekaną. Rinkti tuos pačius asmenis antrą kartą buvo galima tik po tam tikros pertraukos. Iš pradžių kasmet būdavo renkamas ir rektorius, bet nuo 1933 m. rektoriaus kadencija prailginta iki trejų metų.

Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyrius. SBU Matematikos-gamtos fakultete veikė Matematikos, Gamtos mokslų ir Chemijos skyriai, o 1924–1939 m. – dar ir Žemės ūkio skyrius (atskiro fizikos skyriaus nebuvo). Chemikų užsiėmimai Universiteto darbo pradžioje vyko centriniuose rūmuose, eksperimentinių mokslų studijoms, o ypač laboratoriniams darbams nepritaikytose patalpose. MGF dekanatas centriniuose Universiteto rūmuose kartu su visų kitų fakultetų dekanatais dirbo visą SBU gyvavimo laiką, o visos katedros netrukus išsikėlė. Kartu su kitais papildomai gautais pastatais Universitetas po kurio laiko perėmė iš valstybės iždo buvusios chemijos-technikos mokyklos (dabartinio Chemijos fakulteto) patalpas Naugarduko gatvėje. Pastatas 1901 m. buvo specialiai pastatytas politechnikumo tipo mokyklai, labai tiko chemikams, tačiau, pasitraukus iš jo jau minėtai vokiečių karo ligoninei, atrodė labai liūdnai: nebuvo apšvietimo, neveikė vandentiekis, kanalizacija, centrinis šildymas. Chemikams atiteko kairiojo rūmų sparno antrasis aukštas (iki dabartinės Polimerų chemijos katedros) ir dešinysis sparnas iki dabartinės Fizikinės chemijos katedros ir ChF bibliotekos. Kitose

patalpose įsikūrė fizikai, Mikrobiologijos ir Anatomijos katedros, netgi prozektoriumas. Labai energingai vadovaujant prof. K. Slavinskiui, rūmuose greitai buvo padarytas kapitalinis remontas, jie pritaikyti katedrų poreikiams ir pavadinti A. Sniadeckio institutu.

Į MGF Chemijos skyrių būdavo priimama po 30–35 studentus, tačiau kasmet jį baigdavo tik keliolika ar vos keli absolventai. Per visą dvidešimties metų SBU darbo laikotarpį į šį skyrių buvo priimti penki ar šeši lietuviai, o baigė jį tik du: Jeronimas Kudaba (1937) ir Ona Lemešytė (1941). Būtent prof. J. Kudabos prisiminimai ir padeda įsivaizduoti to meto studentų chemikų darbo sąlygas.

Abiturientų priėmimas į MGF, kaip ir į daugumą kitų fakultetų, buvo laisvas, be konkursinių egzaminų, bet būsimųjų studentų skaičius ribojamas. Mokslas Universitete buvo mokamas. Nuo 1932 m. reikėjo mokėti 30 zlotų vienkartinį imatrikuliacijos (įrašymo) mokestį ir priklausomai nuo kurso – 200–270 zlotų metinį mokestį. Po 5 zlotus į Universiteto kasą reikėjo mokėti už kiekvieną egzamino laikymą ir perlaikymą. Daug tai ar mažai, gali parodyti toks palyginimas: 1 kg cukraus kainavo 1 zl (taigi egzaminas studentui atsieidavo mažiausiai 5 kg cukraus...), karvė – 60–100 zl, dviratis – apie 120 zl.

Stipendijas (150 zl per mėnesį) gaudavo maždaug 8 proc. studentų, bet jos visada buvo dalijamos dviem ar net keturiems studentams ir baigus studijas turėdavo būti grąžinamos. Dalis neturtingų studentų gaudavo pašalpas (taip pat grąžintinas), juos remdavo įvairios studentų savišalpos organizacijos, jiems galėjo būti atidėtas mokestis už mokslą.

Mokslo metai prasidėdavo spalio 1 d., baigdavosi liepos 1 d. ir buvo skirstomi į tris semestrus po 10 darbo savaičių, įskaitant ir šeštadienius. Po tris savaites trukdavo Kalėdų ir Velykų atostogos. Savaitinis užsiėmimų minimumas buvo 10–20 val. Matematikos-gamtos fakultete minimali studijų trukmė buvo ketveri metai, tačiau labai liberali dalykinė mokymosi sistema leido studentams mokytis ir šešerius ar net aštuonerius metus. Keliamųjų egzaminų iš kurso į kursą ir egzaminų sesijų nebuvo. Išklausęs studijų plane numatytos disciplinos paskaitas, studentas tardavosi su dėstytoju ir laikydavo egzaminą jiems abiem patogiu laiku. Tačiau egzaminą buvo galima laikyti ir kitais metais ir netgi išklausius visą Universiteto kursą, taigi buvo galima studijuoti ketverius ar penkerius metus, išlaikius vos vieną kitą egzaminą. Aišku, kad tokia

laisvė buvo labai paranki ne tiktai neturtingiems studentams, kurie darydavo ilgas studijų pertraukas, norėdami užsidirbti pinigų vienam kitam studijų semestrui. Ja naudodavosi ir pinigų nestokojantys, bet ne ypač pareigingi studentai, tad dauguma chemikų studijuodavo 5–6 metus. Chemijos katedrų absolventai gaudavo filosofijos magistro laipsnį tik išklausę Universiteto numatytą paskaitų minimumą, išlaikę egzaminus, gavę visas laboratorinių darbų įskaitas, atlikę diplominį darbą ir dar išlaikę baigiamąjį egzaminą. Neišlaikę bent vieno kursinio ar baigiamojo egzamino studentai gaudavo liudijimą apie nebaigtą aukštąjį mokslą, vadinamąjį absoliutoriumą. Jis suteikdavo teisę laikyti reikalingus egzaminus neribotą laiką po studijų baigimo ir tada jau gauti magistro diplomą. Deja, daugumos tokių studentų pasiryžimas galutinai baigti Universitetą taip ir likdavo tik gerais norais: prispausti gyvenimo rūpesčių, jie pasitenkindavo absoliutoriumu...

Chemikams nemažai rūpesčių kėlė įvairių aparatų šildymas. Džiovinimo spintos, termostatai ir daugelis kitų prietaisų buvo šildomi dujomis, kurias tiekdavo miesto dujų fabrikas (jį per Antrąjį pasaulinį karą susprogdino iš miesto besitraukiantys vokiečiai). Deja, dujos nebuvo pakankamai kaloringos, jų slėgis nepastovus, todėl šildomų prietaisų temperatūrą reikėjo nuolat stebėti ir dažnai reguliuoti, o aukštesnei temperatūrai pasiekti tekdavo naudoti stiklapūčių degiklius. Koja minamus jų oro kompresorius kartais tekdavo pamainomis minti valandą ir ilgiau. Chemikai turėjo aukštos kvalifikacijos stiklapūtį, dirbusį Neorganinės chemijos skyriaus patalpose (saugumo technikos reikalavimai tada nebuvo tokie griežti kaip dabar ir stiklapūčio nereikėjo izoliuoti). Taip pat Neorganinės chemijos katedoje buvo įsikūrusi ir skurdi skyriaus biblioteka, gaudavusi keletą lenkiškų ir vokiškų chemijos žurnalų ir turėjusi labai nedaug pasenusių knygų. Tiesa, kai kuriose katedrose buvo parankinės bibliotekėlės, kuriomis naudodavosi tik katedros darbuotojai ir magistrantai.

Neorganinės chemijos laboratorinių darbų nebuvo, todėl pirmuosius laboratorinius darbus studentai atlikdavo kokybinės analizės laboratorijoje. Prieš pradedant joje dirbti, reikėjo išlaikyti įvadinį kolokviumą iš viso neorganinės chemijos kurso. Reikalavimai buvo netgi griežtesni, negu laikant neorganinės chemijos egzaminą, o daugumos abiturientų, atėjusių iš Lenkijoje vyravusių humanitarinio profilio gimnazijų, kuriose chemija buvo dėstoma tik du trimestrus po vieną savaitinę valandą, chemi-

jos žinios buvo labai silpnos. Savarankiškai pasirengti kolokviumui taip pat buvo sunku: Universiteto reikalavimus atitinkančių vadovėlių knygynai neturėjo, katedra savo bibliotekėlės knygų žemesniųjų kursų studentams neskolindavo, Universiteto centrinėje bibliotekoje jų tebuvo vos viena kita. Nelenkiškas gimnazijas baigusiems studentams iškildavo ir papildomų sunkumų: per trumpą laiką reikėjo išmokti lenkišką chemijos terminiją. Dėl visų tų priežasčių dauguma studentų įvadinį kolokviumą išlaikydavo tik iš kelinto karto ir į laboratoriją patekdavo po metų ar ilgesnio laiko. Nemažai buvo ir tokių, kurie neįveikdavo tos pirmosios kliūties ir vien dėl to turėdavo palikti Universitetą.

Iškildavo ir dar viena – darbo vietos problema. Laboratorijoje kiekvienas studentas gaudavo atskirą darbo vietą ir spintelę susidėti indus, kurios jam priklausydavo tol, kol baigdavo numatytus darbus. Toli gražu ne visi tuos darbus atlikti skubėdavo, vietų skaičius laboratorijoje buvo ribotas, tad ateinantys nauji studentai darbo vietos kartais laukdavo visą trimestrą ir net ilgiau. Ypač ilgos eilės būdavo Neorganinės chemijos katedroje, nes čia dirbdavo daugiausia studentų.

Kitų katedrų laboratorijose įvadinių kolokviumų nebūdavo, į jas studentai automatiškai pakliūdavo baigę darbus ankstesnėje laboratorijoje. Griežto laboratorinių darbų tvarkaraščio nebuvo. Laboratorijos būdavo atidarytos nuo devintos iki penktos valandos, jose budėdavo asistentas ir studentai galėdavo ateiti dirbti kiekvienam patogiu laiku. Tiesa, darbo dienos būdavo paskirstomos kiekvienos specialybės studentams, tačiau susitarus su asistentu buvo galima dirbti ir su kitos specialybės studentais.

Laboratorinių indų išdavimo tvarka priklausė nuo katedros. Neorganinės chemijos katedra indų išvis neduodavo ir studentai už nedidelį mokestį juos skolindavosi iš chemikų draugijos. Sudaužytus indus reikėdavo atpirkti arba sumokėti visą jų kainą. Kitos katedros, kur ateidavo mažiau studentų ir tie patys jau būdavo labiau įgudę, indus išduodavo iš savo atsargų, tačiau už sudaužytus stiklus taip pat reikėdavo sumokėti. Magistro darbus atlikdavo jau palyginti patyrę „asai", jiems reikiamą aparatūrą parūpindavo katedra, už jos naudojimą ar retkarčiais sudaužomus indus mokėti nereikėjo.

Magistro darbą studentas galėjo pradėti išklausęs visus privalomus paskaitų kursus, atsiskaitęs už laboratorinius darbus, bet nebūtinai iš-

laikęs egzaminus. Darbui dažniausiai vadovaudavo pats katedros vedėjas, kuris jį įvertindavo ir įskaitydavo be jokio papildomo gynimo. Baigiamąjį egzaminą buvo galima laikyti tik baigus magistro darbą. Jam laikyti būdavo sudaromos specialios komisijos: viena – Neorganinės ir fizikinės chemijos, kita – Organinės ir Technikinės chemijos katedrų magistrantams egzaminuoti. Komisijoje būdavo du dėstytojai: darbo vadovas ir kitos katedros vedėjas. Egzaminas buvo laikomas iš artimos magistro darbui disciplinos, be specialios sesijos, pavieniui.

Pateikę dekanatui visiškai užpildytą studijų knygelę (vadinamąjį indeksą) ir baigiamojo egzamino pažymėjimą, studentai taip pat pavieniui, be jokių iškilmių gaudavo filosofijos magistro chemijos srityje diplomą.

MGF Chemijos skyriuje per trejus metus susikūrė keturios katedros: Neorganinės, Organinės, Fizikinės ir Technikinės chemijos.

Neorganinės chemijos katedra. Ši katedra įsikūrė 1919 m. kartu su Stepono Batoro universitetu. Ji dirbo dabartinės Analizinės ir aplinkos chemijos katedros patalpose, tik turėjo trimis kambariais mažiau: du buvo užėmusi Fizikinės chemijos katedra, vieną – Chemijos skyriaus biblioteka. Katedra turėjo nedidelę mechaninę dirbtuvėlę, kurioje stovėjo du vandens distiliavimo aparatai ir ventiliatorius katedros laboratorijoms, ypač sulfidų kambariui vėdinti. 1927 m. katedros patalpos buvo gerokai išplėstos: dar šeši kambariai įrengti mansardoje. Čia įsikūrė katedros raštinė (buvo ir tokia!), visam skyriui dirbęs stiklapūtys, dvi magistrantų laboratorijos, dar dviejuose buvo katedros sandėliai. Tiesa, tos patalpos buvo tamsios, ankštos, vasarą labai įkaisdavo nuo skardinio stogo, žiemą dujinėmis krosnimis nepakankamai šildomos.

Pagal to meto sąlygas katedra buvo neblogai aprūpinta: turėjo nemažai demonstracinių prietaisų, atominių masių nustatymo aparatūrą, precizinį poliarimetrą, keletą modernių spektrometrų, pačių katedros darbuotojų sukonstruotą aparatūrą labai tiksliems elektrolitų elektros laidumo matavimams, retųjų metalų rinkinį.

Katedra aptarnaudavo daugiausia studentų (per metus iki 250), tad ir jos personalas buvo gausiausias: profesorius, adjunktas ir keletas asistentų. Kartais į katedrą jaunesniaisiais asistentais būdavo priimami magistrantai ar vyresniųjų kursų studentai, kurie dirbdavo be atlyginimo, „dėl garbės“.

Per katedros gyvavimo laiką joje pasikeitė trys vedėjai. Jos įkūrėjas ir pirmasis vedėjas prof. K. Slavinskis buvo organikas ir jau 1921/22 m. m. pabaigoje perėjo į paties organizuojamą, jo specializaciją atitinkančią Organinės chemijos katedrą. Jo vietą užėmęs prof. F. Bekieris katedroje teišbuvo tris mėnesius. Nuo 1922 m. rudens katedrai vadovavo prof. M. Hlasko.

Prof. Marijanas Hlasko (1889–1940) buvo kilęs iš žinomos Galicijos grafų giminės. 1913 m. Krokuvoje jis baigė Jogailos universitetą, nuo 1919 m. dirbo jame asistentu, iš pradžių Fizikinės, vėliau – Neorganinės chemijos katedroje. 1921 m. M. Hlasko apgynė filosofijos daktaro disertaciją, buvo paskirtas SBU Neorganinės chemijos katedros profesoriaus pavaduotoju ir katedros vedėju, o 1924 m. išrinktas ekstraordinariniu profesoriumi. Jis skaitė studentams pagrindinį neorganinės chemijos paskaitų kursą, neorganinės chemijos rinktinius skyrius, bendrosios chemijos, medžiagų struktūros, kokybinės ir kiekybinės analizės paskaitas. Į ketvirtojo dešimtmečio pabaigą M. Hlasko netoli Pabradės įsigijo dvarelį ir daugiausia laiko praleisdavo jame. Vilniuje jis netgi nenuomojo buto, atvažiuodavo tik skaityti paskaitų ir priiminėti egzaminų, o tada apsistodavo katedroje. 1939 m. uždarius lenkiškąjį Stepono Batoro universitetą, visiškai nemokantis lietuviškai profesorius negalėjo tikėtis darbo atsikeliančiame iš Kauno Matematikos-gamtos fakultete, grįžti iš savo taip pamėgto ūkio į Lenkiją nepanoro ir nematydamas gerų tolesnio gyvenimo perspektyvų nusišovė, nors tebuvo pradėjęs vos šeštąją dešimtį.

Neorganinės chemijos paskaitos buvo kartu skaitomos net aštuonių specialybių studentams: chemikams, fizikams, medikams, farmacininkams, biologams, geologams, mineralogams ir agronomams. Rudenį į tas paskaitas susirinkdavo tiek pirmakursių, kad netgi didžiulėje chemijos auditorijoje (dabar – prof. Kazio Daukšo auditorija) pritrūkdavo vietos ir dalis studentų sėdėdavo ant palangių arba stovėdavo tarp suolų. Tačiau pamažu klausytojų mažėdavo ir trečiame trimestre tebūdavo užimtos tik kelios pirmosios suolų eilės... Beje, prof. M. Hlasko paskaitas skaitė ne visai tradiciškai: ne tik gausiai iliustruodavo tuo metu įprastais demonstraciniais bandymais, epidiaskopu rodomais paveikslais ir schemomis, bet ir beveik nesinaudojo kreida. Formules ir lygtis jis iš anksto užsirašydavo ant celofaninės juostos, asistentas paskaitos metu jas demonstruodavo, o profesorius tik pakomentuodavo ir paaiškindavo. Neorganinės chemijos

egzaminui pasirengti neturintys konspektų studentai naudodavosi lenkiška L. Brunerio ir S. Toločkos „Neorganine chemija“ arba vokišku H. Remi neorganinės chemijos vadovėliu.

Kokybinės analizės laboratorinius darbus katedroje atlikdavo beveik visi minėtų specialybių studentai, išskyrus medikus, kurie savo fakultete turėjo atskirą Neorganinės chemijos katedrai formaliai priklausiusią laboratoriją. Tad visiškai suprantamos ne tik didžiulės dėl darbo vietų trūkumo susidarančios eilės, bet ir sunkusis įvadinis kolokviumas, kuris padėdavo tą darbo vietų trūkumą bent iš dalies užmaskuoti. Lengviau būdavo kiekybinės analizės laboratorijoje, kurioje dirbdavo tik chemikai ir farmacininkai. Buvo ir dar viena problema: darbams reikalingų F. P. Tredvelo mokomųjų leidinių „Kokybinė analizė“ ir „Kiekybinė analizė“ centrinė Universiteto biblioteka teturėjo tik po vieną (!) egzempliorių, tad galima įsivaizduoti, kaip sunku buvo jais pasidalyti tokiam dideliam studentų skaičiui...

Mokslinį darbą dirbo doktorantai ir magistrantai. Pastarieji ypač verž由davosi į šią katedrą, nes baigiamasis darbas čia būdavo greitai ir lengvai padaromas. Per dvidešimt metų joje apgintos keturios daktaro disertacijos, Lenkijos ir užsienio žurnaluose paskelbta per 30 mokslinių straipsnių. Pagrindinė mokslinio darbo kryptis – rūgščių, šarmų bei retųjų metalų hidroksidų vandeninių ir nevandeninių tirpalų laidumo, H^+ bei OH^- jonų judrumo tyrimai. Be to, buvo tikslinama ličio atominė masė, tyrinėjami fosfatai ir gyvsidabrio druskos, nustatomas helio kiekis kai kuriuose mineraluose (pastariesiems darbams vos ne kibirais naudotas gyvsidabris).

Organinės chemijos katedra. Pagal mokymo planus į šią katedrą studentai ateidavo tik antrame kurse, tad ir įsteigta vėliau negu Neorganinės chemijos katedra – 1921 m. Ji buvo įsikūrusi abiejuose dešiniojo rūmų sparno aukštuose, ten pat, kur ir dabartinė ChF Organinės chemijos katedra, ir nepaprastai energingo jos pirmojo vedėjo prof. K. Slavinskio dėka turėjo gana daug patalpų: didelę laboratoriją, skirtą chemikų darbams, mažesnę – farmacininkams, magistrantų ir organinės analizės laboratorijas, atskirus optinės aparatūros ir asistentų kambarius, o greta profesoriaus kabineto – specialiai jam skirtą laboratoriją. Beje, prof. K. Slavinskis ir gyveno šiuose rūmuose, dabartinės fakulteto bibliotekos

patalpose. Ir pagal aprūpinimą ši katedra buvo turtingiausia Chemijos skyriuje: turėjo modernų poliarimetrą, keletą refraktometrų, mikroskopų, termostatų, autoklavą, keletą sterilizatorių, analizės Libigo, Diuma ir Denesteto metodais aparatūrą, nejuto indų ir reagentų stygiaus. Antra vertus, nė vienoje kitoje katedroje nebuvo tokios griežtos indų ir reagentų apskaitos, tokios idealios tvarkos ir švaros. Rūmuose ši katedra atrodė lyg atskira respublika. Abu katedros aukštai buvo nuolat užrakinti, magistrantai ir netgi darbuotojai turėjo specialius įėjimo leidimus, o studentus į laboratorinius darbus įleisdavo asistentas. Itin griežta drausmė ir mirtina tyla būdavo ir per organinės chemijos paskaitas: prof. K. Slavinskis net išprašydavo iš auditorijos merginas, jeigu pastebėdavo žvilgtelint į veidrodėlį ar pasitaisant plaukus.

Nors Organinės chemijos katedroje dirbo kelis kartus mažiau studentų negu Neorganinės chemijos katedroje, darbuotojų čia buvo beveik tiek pat: profesorius, adjunktas, trys keturi asistentai ir preparatorius.

Pirmasis katedros vedėjas prof. *Kazimieras Slavinskis* (1870–?) buvo baigęs Varšuvos universitetą (1896), dvejus metus (1903 ir 1906) tobulinęsis Berno universitete ir daugiau kaip dvidešimt metų (1898–1919) dirbęs Varšuvos politechnikos institute, kur nuėjo kelią nuo asistento iki ekstraordinarinio profesoriaus. Iš paskirtų į steigiamą Stepono Batoro universitetą chemikų jis buvo labiausiai patyręs ir veikliausias, todėl jam ir buvo pavesta rūpintis per karą labai nukentėjusių rūmų remontu, organizuoti net dvi katedras – Neorganinės ir Organinės chemijos. Mokomajam darbui įėjus į normalias vėžes, prof. K. Slavinskis skaitė pagrindinio organinės chemijos kurso paskaitas ir keletą spec. kursų – „Terpenai', „Naujausios chemijos teorijos", „Aromatiniai junginiai". Dar dirbdamas Varšuvoje, 1911 m. jis išvertė į lenkų kalbą bene populiariausio to meto autoriaus A. Holemano „Organinę chemiją", Vilniuje parengė ir 1921 m. išspausdino antrąjį papildytą ir pataisytą šio vadovėlio leidimą, o 1926 m. išvertė trumpesnį, farmacininkams ir biologams skirtą O. Dilso „Organinės chemijos vadovėlį". 1936 m. išėjo į pensiją ir iš Vilniaus išvyko. K. Slavinskis dažnai priimdavo svečius, draugavo su J. Pilsudskiu, mieste buvo labai populiarus ir dėl vešlios barzdos dažnai vadinamas dievu tėvu. Jo adresą ir pravardę gerai žinojo visi Vilniaus vežikai, tad svečiui užtekdavo pasakyti – „Pas dievą tėvą" ir adreso vežikas jau neklausdavo...

Paskaitos buvo skaitomos remiantis A. Holemano, vėliau – P. Karerio vadovėliais, o laboratoriniai darbai atliekami pagal L. Gatermano knygą „Organinės chemijos praktikos darbai“. Laboratorinius darbus katedroje kasmet atlikdavo apie 20 chemikų ir 30–40 farmacininkų. Chemikai privalėjo pagaminti dvidešimt medžiagų ir išmokti gerai analizuoti organinius junginius. Magistro darbas trukdavo ilgai, iki metų, tad magistrantai eiti į tą katedrą nelabai norėjo, o ir katedra daug jų nepageidavo.

Prof. K. Slavinskio puoselėjama mokslinio darbo kryptis buvo terpenų tyrinėjimas. Terpenais K. Slavinskis susidomėjo dar studijų metais dirbdamas prof. J. Vagnerio laboratorijoje. Vilniuje jis toliau tyrinėjo terpenų reakcijų ypatybes ir mechanizmus, taikydamas Fridelio–Kraftso reakciją susintetino kelis naujus terpeninius junginius. Prof. K. Slavinskio organizaciniai ir moksliniai nuopelnai buvo plačiai žinomi ir pripažinti: vieną kadenciją jis buvo MGF dekanas, Rusijos, Vokietijos, Prancūzijos chemikai jį išrinko savo draugijų nariu, 1935 m. jam suteiktas SBU garbės daktaro laipsnis.

Prof. K. Slavinskis katedroje nebuvo vienišas vilkas, o rūpinosi savo pamainos rengimu. Jo išrūpintos Tautos kultūros fondo stipendijos studijoms užsienyje davė pradžią trijų katedros asistentų – L. Kamienskio, V. Zacharevičiaus ir O. Achmatovičiaus – tolesnei mokslinei veiklai.

Leonas Kamienskis 1933 m. doktoratą apgynė Ciūricho (Šveicarija) universitete, vadovaujamas garsaus to meto organiko, fundamentalaus organinės chemijos vadovėlio autoriaus prof. P. Karerio. Grįžęs į Vilnių, toliau tęsė užsienyje pradėtus angliavandenių tyrinėjimus. Prof. K. Slavinskiui išėjus į pensiją, 1936 m. L. Kamienskis buvo išrinktas profesoriaus pavaduotoju bei Organinės chemijos katedros vedėju ir ėjo tas pareigas iki SBU uždarymo. Jam vadovaujant ir visos katedros mokslinis darbas pasuko angliavandenių tyrimo kryptimi: buvo tiriamas vitaminas C, dirbama su anhidrosacharidais.

Vitoldas Zacharevičius daktaro disertaciją parengė ir 1935 m. apgynė Sorbonoje (Paryžiuje). Grįžęs į Vilnių, dirbo katedros adjunktu ir toliau tyrinėjo terpenus.

Osmanas Achmatovičius (1899–1988), plačiausiai žinomas K. Slavinskio mokinys, Vilniaus krašto totorius, dvejus metus stažavosi Oksforde (Anglija). Ten parengtame ir 1933 m. apgintame doktorate apibendrintus alkaloidų brucino ir strichnino tyrinėjimus jis tęsė ir grįžęs į Vilnių. Čia

pradėjo skaityti spec. kursą apie alkaloidus, bet 1934 m. buvo išrinktas Varšuvos universiteto Organinės chemijos ir farmacijos katedros vedėju ir iš Vilniaus išvyko. 1945–1953 m. jis buvo Lodzės politechnikos instituto profesorius, nuo 1952 m. – Lenkijos mokslų akademijos narys, kurį laiką ėjo Lenkijos mokslo ir aukštojo mokslo ministro pavaduotojo pareigas.

Fizikinės chemijos katedra. Ši katedra pradėjo darbą dar vėliau – 1922 m. Ji gavo patalpas rūmų kairiojo sparno antro aukšto flygelyje, kuriame dabar įsikūrusi Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra, ir dar du kambarius kitoje koridoriaus pusėje. Katedra čia įsirengė dvi laboratorijas (studentams ir magistrantams), profesoriaus, docento ir asistento kabinetus, aparatūros bei patarnautojo kambarius.

Fizikinės chemijos katedroje dirbo tik trys mokslo personalo nariai: profesorius, vyr. asistentas (vėliau docentas) ir jaun. asistentas. Pirmasis ir vienintelis katedros vedėjas buvo prof. *Eduardas Bekieris* (1883–?). Kilęs iš Plocko vaivadijos, baigęs Krokuvos Jogailos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Filosofijos skyrių, jis 1912–1914 m. stažavosi Vokietijoje pas prof. G. Tamaną Getingeno universitete ir prof. Giurtlerį Šarlotenburgo politechnikos institute. 1915–1920 m. dirbo Varšuvos politechnikos instituto Bendrosios, po to Neorganinės chemijos katedros asistentu, adjunktu ir docentu. 1920 m. paskirtas Stepono Batoro universiteto Neorganinės chemijos katedros profesoriumi ir vedėju, tačiau jau po trijų mėnesių išvyko į Poznanės universiteto Neorganinės chemijos katedrą. 1922 m. jis grįžo į Vilnių ir pradėjo organizuoti Fizikinės chemijos katedrą, buvo jos ekstraordinarinis, o nuo 1936 m. – ordinarinis profesorius. Prof. E. Bekieris skaitė visų katedroje dėstomų disciplinų paskaitas – fizikinę chemiją ir jos rinktinius skyrius, elektrochemiją, fotochemiją, galvaninius elementus, tris kadencijas buvo Matematikos-gamtos fakulteto dekanas.

Nuo 1928/29 m. m. fizikinės chemijos laboratorinius darbus bei pratybas vedė jaun. asist. *Antonas Basinskis* (1905–?). Vėliau jis stažavosi keliuose užsienio universitetuose – Italijoje, Šveicarijoje, Austrijoje, Švedijoje. Grįžęs pradėjo skaityti koloidų chemijos paskaitas, nuo 1936 m. ėjo docento pareigas.

Į katedros užsiėmimus ateidavo trečiųjų mokslo metų studentai, jų skaičius jau būdavo gerokai sumažėjęs, tad paskaitos jiems būdavo

skaitomos ir pratybos vedamos Chemijos skyriaus bibliotekoje, kurią globojo kaip tik Fizikinės chemijos katedros vedėjas prof. E. Bekieris. Savarankiškam darbui buvo rekomenduojamas dviejų dalių H. Svientoslavskio vadovėlis „Fizikinė chemija“.

Mokslinis darbas Fizikinės chemijos katedroje buvo dirbamas fizikinės kinetikos srityje: tyrinėjamas kai kurių druskų ir metalų tirpimo greitis, heterogeninių reakcijų greičio priklausomybė nuo temperatūros, maišymo greičio ir kitų faktorių, kai kurios koloidų chemijos problemos.

Technikinės chemijos katedra. Technikinės chemijos (cheminės technologijos) paskaitos Chemijos skyriaus studentams buvo skaitomos nuo pat Universiteto darbo pradžios, tačiau atskira Technikinės chemijos katedra Chemijos skyriuje buvo oficialiai įkurta paskutinė, tik 1922 m. gruodžio 31 d. To skyriaus rūmų patalpos jau buvo katedrų pasidalytos, atiduoti jų niekas nenorėjo, tad naujoji katedra iš pradžių tegavo vieną (!) kambarį Organinės chemijos katedroje. Po dvejų metų katedra „net tris“ kartus išsiplėtė – gavo dar du kambarius Medicinos fakulteto rūmuose (dabartinėje M. K. Čiurlionio gatvėje), kur įrengė cheminės technologijos laboratoriją. Padėtis iš esmės pagerėjo tik 1936 m., kai iš kairiojo A. Sniadeckio instituto rūmų sparno į pastatytas naujas Medicinos fakulteto patalpas persikėlė Anatomijos katedra ir prozektoriumas, o kapitaliai suremontuoti jų turėti kambariai atiduoti Fizikos skyriui bei Technikinės chemijos katedrai. Pastaroji atsisakė laboratorijos Medicinos fakultete ir gavo patalpas, kurias ir dabar užima jos įpėdinė Polimerų chemijos katedra. Čia buvo įrengtos trys laboratorijos (dvi studentams, viena magistrantams), profesoriaus kabinetas ir asistentų kambarys (paruošiamasis), vandens distiliavimo ir patarnautojo kambarys, atskiruose kambariuose sustatytos svarstyklės ir optinė aparatūra.

Vis dėlto ir gavusi naujas patalpas Technikinės chemijos katedra buvo skurdžiausia Chemijos skyriuje. Nors pagal pavadinimą ir paskirtį ji turėjo būti glaudžiausiai susijusi su pramone, supažindinti studentus su technologiniais tyrimais, naujausiomis chemijos pramonės mašinomis ir įrengimais ar bent jų modeliais, iš tikrųjų buvo toli gražu ne taip. Katedra teturėjo vos šešių atmosferų autoklavą, kalorimetrą šiluminei kuro vertei nustatyti, Abė refraktometrą, mikroskopą, dvejas pasenusias analizines svarstykles ir keletą smulkesnių aparatų. Valstybinių dotacijų modernesnei aparatūrai nusipirkti katedra negavo nė karto, įprastinių

metinių lėšų vos užtekdavo būtiniausiems reagentams ir indams įsigyti. Ramaus, flegmatiško būdo katedros vedėjas neieškojo glaudesnių ryšių su įmonėmis, nesistengė iš jų gauti papildomų lėšų.

Technikinės chemijos katedros mokslo personalą sudarė tik trys darbuotojai: katedros vedėjas ir du asistentai. Pirmasis katedros vedėjas buvo iš Plocko kilęs *Vitoldas Kraševskis* (1874–?). Studijas jis pradėjo Ciūricho (Šveicarija) universitete, 1900 m. baigė Karlsruhės (Vokietija) politechnikos institutą ir grįžęs į Lenkiją dirbo inžinieriumi įvairiose gamyklose ir įstaigose. 1918 m. buvo Varšuvos universiteto ir Politechnikos instituto asistentas, o 1919 m. persikėlė į Stepono Batoro universitetą. Čia jis gavo Organinės chemijos katedros vyr. asistento pareigas, nuo 1920/21 m. m. buvo tos katedros adjunktas, įsikūrus Technikinės chemijos katedrai buvo išrinktas jos vedėju ir profesoriaus pavaduotoju, o po metų gavo ekstraordinarinio profesoriaus vardą. 1938 m. V. Kraševskis išėjo į pensiją ir iš Vilniaus išvažiavo.

Išvykus V. Kraševskiui, katedra kurį laiką neturėjo vedėjo, joje nebuvo skaitomos ir paskaitos. Naujas katedros vedėjas buvo surastas tik beveik po pusės metų. Juo tapo profesorius iš Poznanės universiteto *Aleksandras Novakovskis* (1900–?). Kilęs iš Prancūzijos Lotaringijos provincijos, ten baigęs ir gimnaziją, jis vėliau persikėlė į Lenkiją, baigė Poznanės universitetą, stažavosi Vokietijoje – pas M. de Broilį Darmštate ir R. Hercogą Berlyne. Grįžęs į Lenkiją toliau dirbo Poznanės universitete, ten apgynė doktoratą, gavo profesoriaus vardą. Atvykęs į Vilnių labai energingai ėmėsi stiprinti Technikinės chemijos katedros materialinę bazę: įsigijo vaizdinių priemonių, pradėjo kaupti chemijos pramonės produkcijos pavyzdžius, rūpintis naujos aparatūros įsigijimu, tačiau jo veiklą nutraukė karas.

Studentai Technikinės chemijos katedroje išklausydavo didžiulį (dvejus mokslo metus po keturias savaitines valandas) technikinės chemijos kursą, buvo skaitomos techninės analizės, žemės ūkio ir pramonės dirbinių, trąšų, vaistinių medžiagų technologijos, kovinių nuodingųjų dujų, fermentacijos pramonės, chemijos pramonės pagalbinių medžiagų ir kai kurių kitų specialiųjų kursų paskaitos. Katedroje atliekami laboratoriniai darbai buvo analizinio pobūdžio. Buvo analizuojamas vanduo, kietas, skystas ir dujinis kuras, daugelis maisto produktų – aliejus, taukai, sviestas, pienas, miltai, alus, mielės ir kt. Beje, maisto produktus analizėms atsinešdavo iš namų patys studentai, tad juos analizuodavo su dideliu entuziazmu, o rezultatai visada būdavo priimami… Laboratoriniams dar-

bams atlikti prof. M. Kraševskis buvo išleidęs dviejų dalių mokomąją knygą „Techninė cheminė analizė“, o egzaminams pasirengti buvo rekomenduojami vokiški vadovėliai: K. Osto „Techninė chemija“ ir R. Hercogo „Organinių junginių cheminė technologija“.

Mokslinis darbas katedroje nebuvo intensyvus. Tiesa, bandyta tyrinėti aldehidų ir ketonų kondensacijos reakcijas, tačiau daugiausia dėmesio kreipta į katedros profilį atitinkančius taikomuosius darbus. Kurį laiką nagrinėti medienos sausojo distiliavimo procesai, ieškota galimybių panaudoti pramonės tikslams Vilniaus dujų fabrike susikaupusį degutą, pasiūlytas naujas sausų mielių gamybos metodas. Buvo tyrinėjami Vilniaus krašte auginami linai, kanapės, vietinių vaisių tinkamumas vynui gaminti, atliekama daug valstybinių įstaigų ir privačių įmonių užsakomų analizių ir ekspertizių. Atvažiavęs į Vilnių naujasis katedros vedėjas prof. A. Novakovskis planavo toliau tęsti savo pradėtus celiuliozės darinių rentgenografinius tyrimus.

* * *

Stepono Batoro universiteto Matematikos-gamtos fakultete 1929–1938 m. diplomus gavo 135 chemikai – anuometinėmis sąlygomis gana didelis aukštos kvalifikacijos specialistų būrys. Tie specialistai ir SBU Chemijos skyrius turėjo įtakos chemijos mokslo plėtojimui, skurdžios chemijos pramonės modernizavimui ir raidai Vilniaus krašte iki Antrojo pasaulinio karo. Tačiau karo ir pokario metais visi lenkų kilmės Chemijos skyriaus darbuotojai išvyko iš Vilniaus ir įsikūrė daugiausia Torūnės ir Lodzės universitetuose. Lietuvą paliko ir absoliuti dauguma chemijos specialybės absolventų. Chemijos katedros lietuviškajame Vilniaus universitete buvo iš naujo kuriamos Vytauto Didžiojo universiteto darbuotojų ir jų auklėtinių jėgomis. Tie žmonės atsinešė savo pasaulio supratimą, savitą mąstymo būdą, savas tradicijas. Taigi Vilniaus universitete chemija per nepilnus šešiasdešimt metų iš naujo kūrėsi jau trečią kartą. Tiesa, šiuo kartu nebereikėjo visko pradėti nuo nulio: kauniškiai chemikai rado išsaugotas Stepono Batoro universiteto chemikų laboratorijas, jų naudotą aparatūrą ir reagentus. Trečiojo Lietuvos universitetinės chemijos kūdikio – lietuviškojo Vilniaus universiteto chemikai paveldėjo savo tėvų palikimą – Stepono Batoro universiteto Chemijos skyriaus laboratorijas ir Vytauto Didžiojo universiteto chemikų intelektą bei žinias.

ŽYMIEJI VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO CHEMIKAI IR LIETUVIŠKOJO VILNIAUS UNIVERSITETO CHEMIJA

Lietuvai atgavus senąją sostinę, Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakultetas po metų persikėlė į Vilnių. Su fakultetu kėlėsi ir visos jo chemijos katedros, tačiau aplinkybės susiklostė taip, kad nė vienas iš žymiųjų Vytauto Didžiojo universiteto chemikų į Vilnių neatvažiavo. Kai kurie iš jų jau buvo mirę, kiti liko įkurtame naujame Technologijos fakultete, o į Vilniaus universitetą pasuko tik jaunimas, antroji Nepriklausomos Lietuvos chemikų karta. Būtent jie „sulydė" vilniškių chemijos katedrų materialinę bazę su tomis Kauno chemikų žiniomis, kurias gavo iš savo mokytojų profesorių V. Čepinskio, F. Butkevičiaus, P. Juodakio, A. Purėno. Be tų profesorių vardų negali apsieiti joks bent kiek išsamesnis darbas apie mūsų chemijos istoriją, jie nors ir netiesiogiai, bet tvirtai susiję su Vilniaus universiteto Chemijos fakulteto veikla, tad, be abejonės, reikia apie juos nuolat priminti mūsų fakulteto darbuotojams ir absolventams.

Prof. Vincas Čepinskis[1] (1871 05 03 Joniškio raj. Dargaičių k. – 1940 08 22 Kaune) buvo ne tiktai ryškiausias tarpukario Lietuvos chemikų atstovas, bet ir viena žinomiausių viso krašto asmenybių. 1894 m. jis baigė Sankt Peterburgo universiteto Matematikos-gamtos fakultetą, įgijo fizikochemiko specialybę ir pusantrų metų dirbo laborantu pasaulinės garsenybės D. Mendelejevo vadovaujamuose Rusijos vyriausiuosiuose matų ir saikų rūmuose. Būtent D. Mendelejevo patariamas V. Čepinskis ryžosi tęsti studijas. 1896–1900 m. jis laisvojo klausytojo teisėmis studijavo Ciūricho politechnikos institute, turėjo progos padirbėti pas prof. V. Ostvaldą Fizikinės chemijos institute Leipcige ir pas prof. V. Nernstą Fizikos-chemijos institute Getingene. Nuo 1902 m.

---

[1] Plačiau žr. *Mačionis Z., Čepinskis J.* Profesorius Vincas Čepinskis. Vilnius: Mintis, 1992. 408 p.

buvo Liepojos komercinės mokyklos chemijos ir prekių mokslo dėstytojas, 1914–1918 m. – tos mokyklos direktorius.

1918 m. rudenį grįžęs į Lietuvą, V. Čepinskis aktyviai dalyvavo organizuojant Vilniaus universiteto atkūrimą, 1919 m. buvo Lietuvos vyriausybės atstovas Londone, 1920 m. socialdemokratų partijos iškeltas ir išrinktas Lietuvos Steigiamojo Seimo nariu, labai aktyviai dalyvavo jo darbe. 1920–1922 m. jis skaitė fizikos paskaitas Aukštuosiuose kursuose, buvo vienas iš aktyviausių Lietuvos universiteto įkūrimo iniciatorių. 1922 m. V. Čepinskis paskirtas pirmuoju besikuriančio Lietuvos universiteto prorektoriumi, tas pareigas dar kartą ėjo 1928/29 m. m., tris kartus – 1923/24 m. m., 1929/30 m. m. ir 1930–1933 m. – buvo Universiteto rektorius, po 1926 m. kairiųjų partijų laimėtų Seimo rinkimų buvo M. Sleževičiaus vyriausybės švietimo ministras ir premjero pavaduotojas. Būtent jo iniciatyva ir jam rektoriaujant Aleksote buvo pastatyti ir įrengti modernūs Fizikos-chemijos instituto rūmai, kuriuos susprogdino per Antrąjį pasaulinį karą iš Kauno besitraukiantys vokiečiai.

V. Čepinskio nuopelnai buvo deramai įvertinti: 1937 m. jis išrinktas Vytauto Didžiojo universiteto garbės profesoriumi, jo vardu Kaune pavadinta gatvė.

1922 m. V. Čepinskis paskirtas į Universiteto Matematikos-gamtos fakulteto mokslo personalo organizacinį branduolį, Fizinės chemijos katedros profesoriumi, kartu jam pavesta eiti ir Fizikos katedros profesoriaus pareigas. Prof. V. Čepinskis buvo pirmasis Lietuvos universiteto Fizikos katedros vedėjas (1922–1926), parinko jos mokslo personalą, įrengė ir vadovavo fizikos kabinetui, 1923–1926 m. išspausdino didžiulį septynių dalių per 1300 puslapių vadovėlį „Fizikos paskaitos“, vienaip ar kitaip turėjo įtakos P. Brazdžiūno, K. Baršausko, A. Jucio mokslinei veiklai. Ne veltui V. Čepinskis laikomas Lietuvos fizikų mokyklos pradininku.

Kai 1925 m. rudenį atėjo metas pradėti dirbti Fizinės chemijos ir elektrochemijos katedrai, ją organizuoti ir vadovauti iki pat išėjimo į pensiją 1936 m. vėl teko prof. V. Čepinskiui. Dirbdamas toje katedroje parašė ir keturiomis atskiromis knygomis išleido bemaž 1200 puslapių fizinės chemijos vadovėlį: 1928 m. iš spaudos išėjo „Termodinamika“, 1930 m. – „Chemiškos pusiausvyros mokslas“, taip pat 1930 m. – „Cheminė kinetika ir fotochemija“, 1933 m. – „Elektrochemija“.

Prof. V. Čepinskio veikla Fizinės chemijos ir elektrochemijos katedroje padėjo pagrindus po Antrojo pasaulinio karo plačiai išgarsėjusiai Lietuvos fizikochemikų mokslinei mokyklai. Tiesa, jo originalių mokslinių darbų sąraše tik trys pavadinimai, tačiau visi jie liudija, kad profesorius, kaip chemikai sako, turėjo auksines eksperimentatoriaus rankas ir pasižymėjo neeiliniu teoretiko įžvalgumu. 1899 m. dirbdamas Ciūriche jis pirmasis įrodė, kad pirmąjį ir antrąjį termodinamikos dėsnius apibendrinanti Gibso–Helmholco lygtis galioja ne tiktai tirpaluose, bet ir išlydytuose elektrolituose, iškėlė hipotezę apie glaudų junginio cheminės sudėties ir jo entropijos ryšį, kartu su vėlesniais kitų autorių darbais padėjo elektrocheminės metalurgijos pagrindus. Jau dirbdamas Kaune V. Čepinskis pasiūlė originalią, netikėtai paprastą lygtį joninių reakcijų entropijos pokyčiams apskaičiuoti iš reaguojančių druskų valentingumų. Jis paskelbė įdomų darbą apie vadinamuosius kuro elementus, leidžiančius cheminę kuro energiją paversti elektros srove, vietoje garo mašinos naudojant galvaninius elementus, kurių naudingo veikimo koeficientas yra kur kas didesnis negu tobuliausių garo mašinų. Tokiais kuro elementais labiau susidomėta ir pramoniniai jų konstravimo darbai pradėti tik pastaraisiais dešimtmečiais, kai vis daugiau dėmesio kreipiama į ekologų reikalavimus kuo mažiau teršti aplinką organinio kuro deginimo produktais, vis opesnė darosi kuro efektyvaus naudojimo problema.

Pats paskelbęs solidžius mokslinius darbus prof. V. Čepinskis ir iš savo kolegų bei mokinių reikalavo mokslinės veiklos. Plačiai pasklido jo žodžiai, kad aukštoji mokykla, kurioje nedirbamas mokslinis darbas, o rūpinamasi tik specialistų rengimu, yra kenksminga kraštui įstaiga, kad mokslas, kaip ir saulė, vienodai šviečia kiekvienam žmogui ir kiekvienai tautai, skatina tautų suartėjimą ir visuotinę taiką.

Vilniaus universiteto chemikams ypač svarbu tai, kad būtent V. Čepinskis „paviliojo“ iš mediko prof. V. Lašo diplominį kraujo analizės darbą atlikusį J. Matulį, supažindino jį su perspektyviausiomis fizikinės chemijos sritimis, konsultavo moksliniame darbe, pasiuntė stažuotis į užsienį (dvejus metus jis pats tempė didžiąją dalį J. Matulio pedagoginio krūvio), paliko vietoj savęs katedros vedėju. Būtent J. Matulis, Matematikos-gamtos fakultetui persikėlus į Vilnių kurį laiką buvęs Vilniaus universiteto prorektoriumi ir vadovavęs Fizikinės chemijos katedrai, buvo vienas iš tų, kurie susiejo Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetų chemikus.

Prof. Filypas Butkevičius (1887 05 01 Telšių raj. Tverų mst. – 1934 01 01 Kaune) – antrasis VDU chemikas, per savo mokinius turėjęs tiesioginės įtakos Vilniaus universiteto chemikų veiklai.

F. Butkevičius 1915 m. baigė Sankt Peterburgo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyrių, dirbo mokslinį darbą įžymaus kompleksinių junginių tyrinėtojo L. Čiugajevo laboratorijoje, kurį laiką buvo Petrogrado medicinos instituto asistentas. 1920 m. F. Butkevičius grįžo į Lietuvą, nuo 1921 m. dėstė Aukštuosiuose kursuose, buvo paskirtas į Matematikos-gamtos fakulteto organizacinį branduolį, 1922 m. išrinktas Neorganinės ir analizinės chemijos katedros ekstraordinariniu profesoriumi ir katedros vedėju, 1926–1930 m. buvo fakulteto tarybos sekretorius, išrinktas Vokietijos ir Amerikos chemikų draugijų nariu.

1929–1930 m. pasirodė šapirografu išspausdintas jo neorganinės chemijos praktikos darbų konspektas, o paskui vos per dvejus metus iš spaudos išėjo net trys knygos: „Elementarinis kokybinis analizis“ (1929), „Retųjų elementų kokybinis analizis“ (1931) ir „Įvadas į analitinę chemiją. Praktikos darbų vadovėlis“ (1932).

Mokslinę eksperimentatoriaus veiklą prof. F. Butkevičius, kaip jau minėta, pradėjo L. Čiugajevo laboratorijoje tyrinėdamas osmio kompleksinius junginius. Jis sudomino retaisiais metalais ir jų kompleksiniais junginiais katedros bendradarbius ir diplomantus, suformavo būtent tokią katedros mokslinio darbo kryptį: asist. Marija Buivydaitė tyrinėjo rutenio, asist. Valteris Cipseris – galio kompleksinius junginius, asist. Kazys Daukšas toliau tęsė savo diplominio darbo vadovo vykdytas naujų osmio junginių paieškas. Du pastarieji asistentai kartu su kitais Matematikos-gamtos fakulteto darbuotojais 1940 m. persikėlė į Vilnių, tačiau V. Cipseris čia ilgai neužsibuvo: artėjant antrajai tarybinei okuacijai, iš Lietuvos emigravo. Tuo tarpu K. Daukšas ilgus metus vadovavo Vilniaus universiteto Neorganinės chemijos katedrai, tapo vienu iš žinomiausių pokario Lietuvos chemikų, turėjo nemažos įtakos formuojant to meto viešąją nuomonę, visuomet labai šiltai atsiliepdavo apie pirmąjį savo vadovą.

Pokario metais greta prof. K. Daukšo Vytauto Didžiojo universiteto chemikams vilniškėje Neorganinės chemijos katedroje atstovavo dar ir prof. E. Jasinskienė bei doc. M. Finkelšteinaitė, kurios studijas iš esmės buvo baigusios Kaune (tiesa, specializavosi Fizinės chemijos ir elektrochemijos katedroje), bet prasidėjus karui nebespėjo ten gauti diplomų.

Prof. Petras Juodakis (1872 07 21 Kupiškyje – 1940 09 21 Kaune) susijęs su Vilniaus universiteto chemikais taip pat per prof. K. Daukšą. P. Juodakis buvo vienintelis Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto darbuotojas, kuris po Pirmojo pasaulinio karo grįžo iš Rusijos jau turėdamas profesoriaus vardą. 1898 m. jis baigė Sankt Peterburgo universiteto Gamtos mokslų skyrių, 1908–1920 m. buvo Sankt Peterburgo aukštųjų komercijos kursų profesorius, Chemijos ir Prekių mokslo katedrų vedėjas. Į Lietuvą grįžo 1920 m., skaitė paskaitas Aukštuosiuose kursuose, 1922–1923 m. buvo Lietuvos švietimo ministras, 1922 m. išrinktas Neorganinės ir analizinės chemijos katedros profesoriumi. 1934 m. mirus prof. F. Butkevičiui, jis perėmė jo skaitytus paskaitų kursus, vadovavimą katedrai ir buvo jos vedėjas iki pat savo mirties. 1922 m. prie Finansų ministerijos P. Juodakis suorganizavo Valstybinę technikos ir chemijos laboratoriją ir iki jos funkcijų perdavimo Universitetui (1935) buvo vienintelis jos direktorius. Būtent toje laboratorijoje analitiko meistriškumą penkerius metus (1928–1933) tobulino K. Daukšas, vėliau jau iš savo studentų pabrėžtinai reikalavęs pavyzdinio tvarkingumo ir kruopštumo.

Prof. Antanas Purėnas[2] (1881 02 16 Kupiškio raj. Tatkonių k. – 1962 11 05 Kaune) studijas pradėjo (1902) Tartu universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyriuje, po keturių semestrų, 1904 m. rudenį, persikėlė į tokį patį skyrių Sankt Peterburgo universitete. Čia jis klausėsi pasaulinio garso organikų profesorių A. Favorskio, N. Menšutkino, V. Tiščenkos paskaitų. 1909 m. baigė universitetą, dirbo komercinės mokyklos dėstytoju, Pirmojo pasaulinio karo metais suorganizavo „Lietuvių pabėgėlių bendro lavinimosi kursus" ir buvo jų direktorius, 1919–1920 m. dirbo pedagoginį darbą Rokiškyje. 1921 m. rudenį Aukštųjų kursų vadovybė pakvietė A. Purėną dėstyti organinės chemijos. Jis buvo įtrauktas į organizacinį Matematikos-gamtos fakulteto branduolį, paskirtas Organinės chemijos katedros vedėju ir išrinktas jos ekstraordinariniu profesoriumi.

1922–1924 m. ir 1925/26 m. m. jis buvo renkamas MGF sekretoriumi, 1924/25 m. m. – Universiteto sekretoriumi, o 1937/38 m. m. ir 1939 m. – Universiteto studentų reikalų prorektoriumi. Matemati-

[2] Plačiau žr. Antanas Purėnas. Kaunas, 1971. 56 p.

kos-gamtos fakultetui keliantis į Vilnių, A. Purėnas perėjo į Vytauto Didžiojo universitete suformuotą naują Technologijos fakultetą ir liko Kaune. 1940–1941 ir 1944–1947 m. buvo universiteto rektorius, 1941 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos tikruoju nariu ir pirmuoju jos viceprezidentu.

Prof. A. Purėną su Vilniaus universitetu visų pirma sieja buvęs jo studentas, ilgametis Chemijos fakulteto Organinės chemijos katedros vedėjas doc. L. Jasinskas, pokario metais kurį laiką ne tiktai naudojęsis savo mokytojo paskaitų konspektais, bet ir perėmęs iš jo kolokviumų sistemą, konsultavęsis disertacijos rengimo klausimais. Prof. A. Purėno aspirantas buvo šeštajame dešimtmetyje Chemijos fakultete dirbęs organinės chemijos dėstytojas, vėliau KPI profesorius J. Degutis. Prof. A. Purėno organinės chemijos žinios buvo tokios įvairiapusiškos, autoritetas toks didelis, o geranoriškumas taip plačiai žinomas, kad, ko gero, nebuvo nė vieno iki septintojo dešimtmečio pradžios intensyviai dirbusio Lietuvos chemiko organiko, kuris nebūtų girdėjęs profesoriaus paskaitų, klausęs jo patarimų, konsultavęsis, prašęs oponuoti disertaciją ar kaip kitaip pajutęs jo įtaką.

Vytauto Didžiojo universitete chemikai dirbo ne tik Matematikos-gamtos, bet ir Technikos fakultete. Jame per visą tarpukarį dirbo du profesoriai – organinės cheminės technologijos specialistas ordinarinis profesorius *J. Šimkus* (1873 –1944) ir neorganikas ordinarinis profesorius *P. Jodelė* (1871–1955). Su perkeliamu į Vilnių Matematikos-gamtos fakultetu išvažiuoti iš Kauno nepanoro ne tiktai šie abu profesoriai, bet ir nė vienas jų jaunesnysis kolega, nors išvažiavusiems į Lenkiją vilniškės Technikinės chemijos katedros dėstytojams pakeisti verkiant reikėjo specialistų, kurių nebuvo perkeliamose Matematikos-gamtos fakulteto katedrose. Katedros vedėjo teko ieškoti svetur. Konkurso būdu juo tapo Varšuvos politechnikos instituto profesorius Vaclovas Ivanauskas, o glaudūs Vilniaus ir Kauno universitetų technologų ryšiai taip ir neužsimezgė...

Žinoma, reikia turėti galvoje ir tai, kad aukštųjų mokyklų ryšiai – tai ne tik tiesioginis to paties profilio katedrų darbuotojų bei absolventų perėjimas iš vieno universiteto į kitą ar pasikeitimas aspirantais. Svarbu ir jų abiejų bendra terpė – visuomenė, kurioje tie žmonės dirba, kurios dalį jie sudaro ir kurios konkrečioms žinioms ir bendram inteligencijos

lygiui turi įtakos. Šia prasme abiejų mūsų universitetų chemikų – ir, žinoma, ne tiktai chemikų – tarpusavio įtaka neabejotina.

1922–1940 m. Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universiteto chemijos katedros išleido 31 diplomuotą specialistą (iš jų – 7 moteris). Technikos fakultetas per tą patį laikotarpį parengė 16 inžinierių technologų. Jų dauguma liko dirbti Universitete, o krašto ūkiui teko apie 50 proc. technologų ir 77 proc. chemikų. Tai labai nedaug netgi lyginant su skaičiumi tos pačios kvalifikacijos specialistų, dabar Lietuvoje parengiamų per vienus metus. Tačiau negalima pamiršti, kad per tuos nepilnus dvidešimt metų pasiaukojamu Vytauto Didžiojo universiteto chemikų ir technologų darbu (žinoma, taip dirbo ne tiktai chemikai, bet šioje knygelėje kalbama būtent apie juos) buvo sukurti lietuviškos cheminės terminijos pagrindai (speciali kalba, kuria ir dabar lietuviškai susišneka mūsų šalies chemikai), išleisti daugumos chemijos disciplinų lietuviški vadovėliai (daugeliu iš jų abiejuose mūsų universitetuose naudotasi dar ilgai po Antrojo pasaulinio karo), parengti chemijos dėstytojai kitoms aukštosioms Lietuvos mokykloms (net ypač sunkiais pirmaisiais pokario metais dirbusioms iš esmės be Rusijos specialistų „importo"). Tie VDU absolventai, kurie pokario metais neatėjo dėstyti į aukštąsias mokyklas, o dirbo fabrikuose, gamyklose, mokyklose ar administracinėse įstaigose, sudarė tegul ir labai negausias aukštos kvalifikacijos specialistų saleles, per pastaruosius šešiasdešimt metų tiek išsiplėtusias, kad susiliejusias į didžiulį (kalbant mūsų šalies mastais) žemyną. 1998 m. Lietuvos chemijos pramonės gamyklos kartu su naftos perdirbimo, guminių ir plastikinių gaminių gamybos įmonėmis pagamino 1181,5 mln. Lt vertės produkcijos, o tai sudarė 16,5 proc. šalies apdirbimo pramonės pridėtinės vertės.

CHEMIJA VILNIAUS UNIVERSITETE 1940–1943 m.

1939 m. spalį Lietuvai atgavus Vilnių, švietimo ministras Leonas Bistras lapkričio 17 d. Stepono Batoro universiteto reikalų valdytoju paskyrė VDU Fizikos katedros profesorių Igną Končių. Lapkričio 20 d. įvyko paskutinis SBU Senato posėdis, kuriame rektorius savo pareigas oficialiai perdavė prof. I. Končiui. Visi dėstytojai, išskyrus buvusį rektorių, ir studentai toliau tęsė darbą. Po kelių dienų SBU profesūros atstovai parašė griežtą memorandumą švietimo ministrui, reikalaudami grąžinti į savo pareigas rektorių, iki mokslo metų pabaigos nevykdyti jokių pertvarkymų, tolesnį Universiteto likimą perduoti spręsti profesorių sudarytam komitetui, kuris, aišku, būtų priešinęsis bet kokiam Universiteto lietuvinimo žingsniui. Memorandumas liko be atsakymo, o gruodžio 13 d. Lietuvos Seimas priėmė universitetų įstatymą, pagal kurį 1939 m. gruodžio 15 d. buvo skelbiama lietuviškojo Vilniaus universiteto, dirbančio pagal VDU statutą, veiklos pradžia. Tą pačią dieną turėjo baigtis lenkiškojo SBU paskaitos. Taigi Vilniaus universiteto darbas nenutrūko nė vieną dieną. Tiesa, tą dieną lietuviškos paskaitos skaityti dar nepradėtos: iki 1940 m. pradžios vyko įskaitos ir egzaminai. Visiems SBU dėstytojams ir tarnautojams iš Lietuvos valstybės iždo buvo išmokėti atlyginimai iki semestro pabaigos. Semestrui pasibaigus visi lenkiškojo Universiteto darbuotojai buvo atleisti, tačiau palikta teisė dirbti ir toliau, atskirai apsvarsčius kiekvieno iš jų prašymą. Suprantama, kad ta teisė tebuvo formali: kaip jau minėjome, absoliuti dauguma dėstytojų buvo atvažiavę iš Lenkijos, lietuvių kalbos nemokėjo, lietuviškai skaityti paskaitų negalėjo. Lenkų studentų padėtis buvo lengvesnė: pavasario semestrą jiems vyko specialūs lietuvių kalbos kursai, o klausytis paskaitų ne gimtąją kalba nepalyginti lengviau negu jas skaityti...

Stepono Batoro universiteto turto perimti jau 1939 m. rudenį atvažiavo apie 180 Vytauto Didžiojo universiteto ir Žemės ūkio akademijos darbuotojų. Chemijos skyriaus priėmimo komisiją sudarė įgyjamu turtu labiausiai suinteresuoti asmenys – būsimieji trijų katedrų vedėjai (neorganikas doc. K. Daukšas, organikas doc. A. Zubrys, fizikochemikas doc.

J. Matulis ir Neorganinės ir analizinės chemijos katedros jaun. laborantas J. Kriaučiūnas. Komisija peržiūrėjo aparatūros sąrašus, kartu su SBU katedrų vedėjais patikrino svarbesnius prietaisus ir aparatus, konstatavo, kad visas turtas vietoje, neišgrobstytas ir nesugadintas. Draugiškai, be jokių nesusipratimų pasirašius turto perdavimo-priėmimo aktus, katedros ir visi rūmai buvo užrakinti, jiems saugoti ir iš rūsyje įrengtos anglimis kūrenamos vietinės katilinės šildyti pasamdyti sargai. 1940 m. sausio 1 d. paskirti atsakingi katedrų turto prižiūrėtojai: Chemijos skyriaus – SBU jaun. asistentas Jeronimas Kudaba, Fizikos-matematikos skyriaus – SBU jaun. asistentas Henrikas Horodničius. Jų prižiūrimi rūmai stovėjo užrakinti iki 1940 m. rugpjūčio, kai į juos jau tarybinės okupacijos sąlygomis pradėjo keltis VDU Matematikos-gamtos fakulteto katedros.

Chemijos skyriuje buvo atkurtos visos keturios SBU veikusios katedros, tuo tarpu iš Kauno atsikėlė tik trys. Cheminės technologijos katedra, kadangi priklausė ne Matematikos-gamtos, o Technikos fakultetui, liko Kaune. Persikeliančios katedros atsivežė iš Kauno laboratorinių baldų, aparatūros ir reagentų, tad ir taip neblogai aprūpintos SBU Neorganinės, Organinės ir Fizikinės chemijos katedros dar labiau praturtėjo. Tuo tarpu skurdžiausia Technikinės chemijos katedra negavo nei papildomų įrengimų, nei reagentų. Rūmuose buvo įrengta antroji, dabartinė Fizikinės chemijos auditorija, mansardoje buvusios Neorganinės chemijos laboratorijos uždarytos, o jų vietoje po kiek laiko įrengti butai.

VDU Matematikos-gamtos fakulteto persikėlimo planuose buvo numatyta, kad į Vilnių pervažiuos visas pedagoginis personalas. Tačiau vyresniesiems kolegoms keltis iš nuosavų namų ir įprastos aplinkos į visiškai nepažįstamą ir ne ypač svetingai jų laukusį stipriai sulenkintą Vilnių labai nesinorėjo. Buvo ir objektyvių priežasčių. Prof. P. Juodakis sunkiai sirgo (1939 m. spalį vykusių studentų neramumų metu tiesiog auditorijoje jį ištiko insultas ir profesorius tapo visiškai nedarbingas). Prof. A. Purėnas buvo numatytas Kauno universiteto (tarybų valdžia jam atėmė Vytauto Didžiojo vardą) rektoriumi. Už juos gerokai jaunesnis doc. J. Janickis susirado vietą įkurtame naujame Technologijos fakultete. Į Vilnių sparnus pakėlė katedrų jaunimas, ir paslankesnis, ir besitikintis greitesnės akademinės karjeros.

Neorganinės chemijos katedros vedėju buvo paskirtas doc. K. Daukšas. Jis skaitė pagrindinį neorganinės chemijos paskaitų kursą chemikams,

fizikams bei biologams ir analizinę chemiją chemikams. Antrasis iš Kauno persikėlęs katedros dėstytojas V. Cipseris dirbo katedros filiale Medicinos fakultete, kur medikams ir farmacininkams skaitė neorganinės, analizinės ir netgi organinės chemijos paskaitas, o chemikams – chemijos istoriją. Artėjant antrajai tarybinei okupacijai, austrų kilmės V. Cipseris išvyko iš Lietuvos. Kiekybinės analizės laboratoriniams darbams vadovavo vyr. asist. Marija Buivydaitė. Vokiečių okupacijos metais Universitetą uždarius, ji grįžo į Kauną ir po karo Vilniaus universitete nebedirbo. 1940–1941 m. katedros asistentu dirbo K. Daukšo pakviestas V. Minutka, per 1941 m. birželį vykusį didįjį trėmimą deportuotas į Rusiją. 1941–1942 m. vyr. asistento vietą užėmė organikas, buvęs Stepono Batoro universiteto adjunktas V. Zacharevičius.

Organinės chemijos katedrai vadovauti buvo paskirtas doc. Alfonsas Zubrys. Jis skaitė katedrai priklausiusius organinės chemijos ir biochemijos kursus. 1942 m. išrinktas ekstraordinariniu profesoriumi A. Zubrys nelaukė antrosios tarybinės okupacijos ir pasitraukė į Vakarus. Laboratoriniams darbams katedroje vadovavo iš VDU atvažiavęs jaun. laborantas Jonas Kriaučiūnas, Vilniuje pakeltas į asistentus. 1941 m. jaun. asistentu buvo paskirtas ką tik diplominį darbą apgynęs M. Jasaitis. Iš SBU personalo katedroje liko dr. J. Saulevičius, kuris nemokėjo lietuviškai ir todėl dirbo tik preparatoriumi.

Fizikinės chemijos katedros pirmuoju vedėju tapo jau ir Kaune tai katedrai vadovavęs doc. J. Matulis. Jis buvo paskirtas ir Matematikos-gamtos fakulteto dekanu. 1940 m. pavasario semestre jis išrinktas ekstraordinariniu pofesoriumi, vokiečių okupacijos pradžioje iš dekano pareigų atleistas, tačiau katedros vedėju paliktas. Prof. J. Matulis skaitė visus pagal mokymo planus katedrai priklausiusius paskaitų kursus (fizikinę chemiją, elektrochemiją ir koloidų chemiją), vadovavo chemijos specialybės studentų laboratoriniams darbams ir pratyboms. Fizikinės chemijos laboratorinius darbus farmacininkams vedė taip pat iš Kauno atvažiavęs jaun. asistentas Vytautas Kaikaris. 1940–1941 m. katedros preparatoriumi dirbo VDU Fizinės chemijos ir elektrochemijos katedros 1940 m. absolventas Jokūbas Žirnauskas, dėl žydų tautybės vokiečių okupacijos pradžioje iš Universiteto pašalintas.

Kaip jau minėta, sudėtingiausia padėtis buvo Technikinės chemijos katedroje. Dar tik planuojant MGF kėlimąsi į Vilnių, pareiškimą vado-

vauti tai katedrai buvo be didelio entuziazmo padavęs doc. J. Janickis, tačiau jį atsiėmė, kai prašymą pavėluotai atsiuntė vokiečių uždaryto Varšuvos politechnikos instituto Maisto produktų technologijos ir fermentacijos pramonės katedros ilgametis vedėjas prof. Vaclovas Ivanauskas (1880–1943)[1]. Skirtingai nuo dviem metais jaunesnio brolio, įžymiojo mūsų zoologo Tado Ivanausko, jis sakėsi esąs baltarusis ir savo pavardę visada rašė – Iwanowski. 1906 m. jis, dvidešimt šešerių metų chemikas, drauge su kitu inžinieriumi, tokiu pačiu baltarusių kalbos entuziastu išspausdino pirmąjį baltarusišką elementorių, kuris neįprastai originalus ir kitu požiūriu: siekiant suvienyti krašto katalikus ir pravoslavus, parašytas naudojant dvi abėcėles – lotynišką ir rusiškąją kirilicą. Įdomu, kad vyriausias brolis Jurgis Ivanovskis (1876–1965), Peterburgo technologijos instituto Mechanikos fakulteto auklėtinis, nuo pat jaunystės laikė save lenku ir padarė neblogą politinę karjerą: buvo dviejų Lenkijos vyriausybių ministras, senatorius, Lenkijos emigracinės kariuomenės pulkininkas, 1950–1955 m. vadovavo emigracinei Nepriklausomybės lygai.

Naujojo pretendento į Cheminės technologijos katedros vedėjo pareigas anketos duomenys buvo puikūs. Vaclovas Ivanauskas chemija domėjosi nuo pat vaikystės (trečioje gimnazijos klasėje, ruošdamas namudinį paraką medžiokliniam šautuvui, per sprogimą neteko dešinės rankos smiliaus ir didžiojo piršto), ją ir studijavo prestižiniame Peterburgo technologijos institute, doktoratą apgynė Miuncheno politechnikos institute. Jis mokėjo net aštuonias užsienio kalbas (vokiečių ir prancūzų išmoko vaikystėje, jau gimnazijoje originalo kalba laisvai skaitė Homerą), buvo paskelbęs 18 mokslo darbų, dėstęs Peterburgo technologijos institute ir tenykščiame Moterų politechnikos institute, dvejus metus profesoriavęs Minsko pedagoginiame institute ir 17 metų – Varšuvos politechnikos institute, trejus metus vadovavęs šio instituto Chemijos ir dvejus metus – Karinės technikos fakultetams, turėjo puikią vadovavimo gamybiniam darbui patirtį. Vienintelė kliūtis buvo silpnas lietuvių kalbos mokėjimas, tačiau pretendento lietuvių kalbos žinioms patikrinti specialiai sudaryta MGF komisija nusprendė, kad tos žinios ne beviltiškai prastos ir esant norų gali būti iš esmės pagerintos (ką čia reiškia prie aštuonių kalbų

---

[1] Plačiau žr.: *Turonek J.* Waclaw Iwanowski i odrodzenie Białorusi. Warszawa: Gryf, 1992. 148 s.

pridėti dar vieną!..). Atvažiavęs į Vilnių 1939 m. rugsėjo pabaigoje, V. Ivanauskas dėstė Antakalnyje iki metų pabaigos dar dirbusiame lenkiškame Pramonės licėjuje ir kartu intensyviai mokėsi lietuvių kalbos. Vis dėlto lietuviškai kalbėjo dar sunkiai: prof. J. Kudaba pasakojo, kad neorganinės ir organinės cheminės technologijos paskaitas profesorius pažodžiui skaitydavo iš konspekto, kurį į lietuvių kalbą jam būdavo išvertusi katedros bibliotekininkė.

Deja, katedrai prof. V. Ivanauskas vadovavo neilgai. Dar nuo Pirmojo pasaulinio karo pabaigos svajojęs apie nepriklausomos, nors ir federacijoje su Lenkija, Baltarusijos valstybės įkūrimą, netikėdamas galutine Vokietijos pergale Antrajame pasauliniame kare, manydamas, kad tą karą Vokietija ir Tarybų Sąjunga baigs labai nusilpusios ir nesugebės priešintis Baltarusijos valstybės atsiradimui, vildamasis, kad neprieštaraus ir Lenkija, jis atsidavė savo senos idėjos įgyvendinimui. Užsitikrinęs pogrindyje veikusių baltarusių ir lenkų veikėjų pritarimą, jau 1941 m. rugsėjį jis nuvažiavo į Minską ir susitarė su vokiečių paskirtu miesto burmistru, kad jį pakeis tose pareigose. Atsisakęs katedros vedėjo pareigų, 1941 m. lapkritį jis galutinai išvyko į Minską, buvo išrinktas legaliai veikusio Baltarusijos liaudies komiteto pirmininku ir paskirtas vienu iš dviejų burmistro pavaduotojų (ankstesniam burmistrui išvykus į Vokietiją, jo pareigos kurį laiką išvis buvo laisvos), o 1942 m. liepą – ir burmistru. Daug nuveikė organizuodamas įvairius Baltarusijos vidaus savivaldos organus, tačiau neišvengė nesutarimų su kitais valdžios siekusiais politiniais Baltarusijos veikėjais, kurie 1943 m. gruodžio mėnesį suoganizavo pasikėsinimą ir po darbo grįžtantį į namus jį gatvėje nušovė. Vokiečių policija žinojo apie rengiamą atentatą, bet jam netrukdė, o jį įvykdžius priskyrė tarybiniams partizanams...

Nuo 1941/42 m. m. rudens semestro katedros vyr. asistentu pradėjo dirbti inžinierius A. Kaušpėdas. Jis skaitė neorganinės cheminės technologijos paskaitas, o išvykus iš Vilniaus prof. V. Ivanauskui, 1942–1943 m. laikinai ėjo katedros vedėjo pareigas. Organinės cheminės technologijos laboratoriniams darbams vadovavo, o prof. V. Ivanauskui išvykus, ir tos disciplinos paskaitas pradėjo skaityti buvusio SBU jaun. asistentas J. Kudaba. Kurį laiką katedroje dirbo su prof. V. Ivanausku iš Varšuvos atvažiavęs jo asistentas dr. L. Strugačas, kuris rengė specialią laboratoriją numatytam mikologijos kursui. Buvo užsakyti reikalingi baldai, kolbos, aparatūra, tačiau tos krypties darbų išplėsti nespėta.

Į Vilnių atsikėlęs VDU Matematikos-gamtos fakultetas pirmuosius mokslo metus pradėjo jau tarybinės okupacijos sąlygomis. Paskaitų klausyti užsirašė 327 studentai (186 vaikinai ir 141 mergina): 23 diplomantai, 51 – ketvirto, 43 – trečio, 81 – antro ir 129 – pirmo kurso studentai. Klausytojų buvo labai daug, palyginti ir su VDU, ir su SBU studentų skaičiumi, dėl dviejų priežasčių: vyresniuose kursuose studijas kartu tęsė dauguma tų abiejų universitetų studentų, o į pirmą kursą buvo priimta kaip niekada daug klausytojų. Pirmakursių skaičiui turėjo įtakos ir pagerėjusios studijų sąlygos: padidintas stipendijų skaičius, neturtingų tėvų vaikams suteikta nemažų mokesčio už mokslą lengvatų, paskelbta, kad baigus studijas nebereikės grąžinti gautos stipendijos.

Chemikai pradėjo studijas dar pagal VDU 1940 m. sudarytus mokymo planus, programas (1 lentelė). Į akis krinta labai didelis dėmesys fizikinei chemijai (kartu su elektrochemija ir termodinamika du semestrus skirta po 12 savaitinių valandų) ir cheminei technologijai (vienas semestras po dešimt valandų kas savaitę), neapsieinama be kristalografijos ir geologijos, nepamirštama chemijos istorija ir metodika. Tvirtindama 1940 m. planus, LTSR švietimo ministerija pridėjo tris papildomas disciplinas: po keturias savaitines valandas marksizmo-leninizmo, politinės ekonomijos ir rusų arba lietuvių kalbos, atsižvelgiant į tai, kokia kalba studentas mokėsi gimnazijoje. TSRS universitetų pavyzdžiu imtasi prie-

1 lentelė. **Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto chemikų 1940 m. mokymo planai**

Disciplina	*Semestrų skaičius*	*Savaitinių val.* [1]	*Disciplina*	*Semestrų skaičius*	*Savaitinių val.* [1]
Aukštoji matematika	2	3+3	Organinė cheminė technologija	1	4+6
Fizika	2	4+3	Fizikinė chemija	2	4+6
Fizika	2	2+6	Elektrochemija	1	2+0
Neorganinė chemija	2	4+6	Elektrochemija	1	0+6
Neorganinė chemija[2]	1	2+0	Chemijos istorija ir metodika	2	2+0
Organinė chemija	2	4+6	Termodinamika	1	2+1
Organinė chemija[2]	2	2+0	Seminaras	2	0+2
Analizinė chemija[2]	2	8	Mineralogija ir kristalografija	2	3+2
Analizinė chemija	2	6	Geologijos įvadas	1	2+2
Neorganinė cheminė technologija	1	3+4			

[1] Pirmasis skaitmuo – paskaitų, antrasis – praktinių užsiėmimų valandų skaičius.

[2] VIII semestre dar buvo rekomenduojamos papildomos valandos diplominiam darbui atlikti.

monių išgyvendinti „amžinus“ studentus: numatyta pereiti prie griežtesnės kursinės sistemos ir egzaminų sesijų, įvesti privalomą paskaitų ir kitų užsiėmimų lankymą ir kt. Visų tų naujovių įvesti nebespėta: prasidėjo Antrasis pasaulinis karas.

Vokiečių okupacijos pradžioje jau 1941 m. vasarą iš Universiteto buvo atleista apie 25 proc. pedagoginio personalo, daugiausia žydų kilmės ir tų, kurie buvo kairiųjų pažiūrų ar simpatizavo tarybinei santvarkai. Aišku, kad iš mokymo planų buvo išbraukti ankstesnių okupantų įvesti visuomeniniai mokslai, privaloma rusų kalba pakeista vokiečių, iš centrinės ir fakultetų bibliotekų surenkama ne tik tarybinė literatūra, bet ir žydų tautybės ar jiems palankių autorių knygos. Tik po ryžtingų Universiteto protestų bibliotekoje palikti A. Einšteino, N. Boro, E. Šrėdingerio darbai, tačiau jie perkelti į uždarą fondą.

1941 m. spalio mėn. duomenimis, penkiose Matematikos-gamtos fakulteto cheminio pobūdžio katedrose dirbo šie žmonės: Neorganinės ir analizinės chemijos katedroje – katedros vedėjas doc. K. Daukšas, doc. V. Cipseris, vyr. asist. M. Buivydaitė, vyr. asist. V. Zacharevičius, jaun. asist. B. Urbelis, vyr. lab. O. Lemešytė; Organinės chemijos katedroje – katedros vedėjas doc. A. Zubrys, jaun. asist. J. Kriaučiūnas, vyr. lab. M. Jasaitis, lab. H. Grudzinskas, demonstr. J. Saulevičius; Fizikinės chemijos katedroje – katedros vedėjas ekstraordinarinis prof. J. Matulis, jaun. asist. V. Kaikaris; Technikinės chemijos katedroje – e. prof. V. Ivanauskas, vyr. asist. A. Kaušpėdas, jaun. asist. J. Kudaba.

1942 m. pavasarį Universitetas gavo raštą apie tai, kad jis turi būti susiaurintas uždarant Humanitarinių mokslų ir Teisės fakultetus. Po daugybės pasipiktinusių Lietuvos gyventojų peticijų ir memorandumų tokio drastiško siaurinimo planai atidėti, tačiau Universitetas buvo metodiškai spaudžiamas siaurinti mokymo planus ir mažinti etatus. 1942 m. pavasarį iš MGF Chemijos skyriaus dėl etatų mažinimo buvo atleisti asistentai J. Kudaba, J. Kriaučiūnas, J. Zacharevičius, demonstratorius J. Saulevičius.

1942 m. rudenį pradėta reikalauti, kad stojantys į aukštąsias mokyklas abiturientai būtų vienus metus ištarnavę hitlerinėje kariuomenėje arba atidirbę Reicho darbo tarnyboje vokiečių įstaigose. Jaunimo dauguma tokių dokumentų neturėjo, todėl negalėjo būti įregistruota studentų sąrašuose. Oficialiai Universitete dabar galėjo mokytis tik vyresniųjų kursų studentai, tačiau ir jiems 1943 m. buvo nutrauktas stipendijų mokėjimas.

Kadangi Lietuvos jaunimas masiškai nedalyvavo privalomoje registracijoje į numatomą nacionalinį SS legioną, turėjusį papildyti hitlerinės kariuomenės gretas, prasidėjo įvairios represijos. Prisimintas ir 1832 m. caro valdžios sprendimas: 1943 m. kovo 17 d. įsaku uždarytos visos Lietuvos aukštosios mokyklos.

Kitos dienos rytą gestapininkai apsupo MGF Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos ir Fizikos institutų rūmus. Aukštesnysis karininkas sudaužė iškabą, katedros buvo apiplėštos: išvežti elektros motorai ir su jais sujungti aparatai, siurbliai, dirbtuvių staklės, rašomosios mašinėlės ir netgi popierius (platinos indai rekvizuoti jau anksčiau). Paradinės durys buvo užplombuotos, apie pusantro mėnesio Universitete vyko kratos ir suėmimai, mokslas visiškai nutrūko.

Universiteto uždarymas vis dėlto buvo gana savotiškas: personalas nebuvo atleistas ir gaudavo atlyginimą iki pat vokiečių okupacijos pabaigos (oficialiai laikyta, kad darbuotojai tęsia mokslinį darbą). Prie chemijos katedrų rūmų sargybos nebuvo, tad darbuotojai netrukus įsidrąsino įeiti į katedras per neužplombuotas duris iš kiemo. Kadangi vokiečių kariuomenėje trūko karo gydytojų, dar po kurio laiko buvo leista tęsti studijas medikams ir farmacininkams, skaityti jiems chemijos paskaitas ir vesti laboratorinius darbus. Su medikais neoficialiai mokėsi ir kai kurie chemikai, o dalis iš jų netgi sugebėjo išlaikyti visus egzaminus ir atlikti diplominius darbus, nors oficialių diplomų, aišku, negavo.

Netekus nepriklausomybės, Vilniaus universitete 1940–1942 m. chemikų diplomus gavo 19 absolventų.

CHEMIJOS FAKULTETAS. JO DARBAI IR ŽMONĖS

Fakulteto darbo pradžia. 1944 m. liepos 13 d. iš Vilniaus pasitraukus hitlerinei kariuomenei, Universiteto atkuriamojo darbo ėmėsi jau po kelių dienų tarybinės vyriausybės paskirta nauja jo vadovybė: rektorius geografas prof. K. Bieliukas, mokymo ir mokslo reikalų prorektorius chemikas prof. J. Matulis, administracijos reikalų prorektorius fizikas doc. H. Horodničius. Matematikos-gamtos fakulteto dekanu paskirtas botanikas prof. J. Dagys.

Darbo sąlygos Universitete buvo nepavydėtinos. Daugelis buvusių mokymo rūmų stovėjo sudeginti arba be langų ir durų, kitus buvo užėmusios kareivinės ir įvairios naujosios okupacinės valdžios įstaigos. Darbui tetiko apie 13 proc. prieškarinių patalpų, išliko apie 36 proc. ir anksčiau skurdaus bendrabučių ploto, į darbą susirinko 31 proc. prieš karą dirbusio personalo (vos 24 profesoriai ir dėstytojai) ir 22 proc. (apie 600) studentų. Pirmuosius pokario mokslo metus Universitetas pradėjo vakariniuose Lietuvos rajonuose dar tebegriaudint mūšiams, o miestą dar bombarduojant nacių aviacijai.

1944/45 m. m. pradžioje Vilniaus universitete vietoje Matematikos-gamtos fakulteto darbą pradėjo trys nauji fakultetai: Fizikos-matematikos, Gamtos mokslų ir Chemijos.

Matematikos-gamtos fakulteto padalijimo priešistorė prasidėjo dar prieš Antrąjį pasaulinį karą. 1941 m. vasarį Universiteto senatas, remdamasis kelių savo narių komandiruotės į Maskvos aukštąsias mokyklas ataskaita ir rekomendacijomis, nusprendė suskaidyti labai stambius fakultetus į mažesnius ir pavedė tų fakultetų taryboms parengti naujų fakultetų branduolių organizavimo projektus ir būsimų etatų sąrašus. Matematikos-gamtos fakultetą siūlyta padalyti į tris, nors posėdžio protokole ir nenurodyta, į kokius.

1941 m. balandžio 9 d. Matematikos-gamtos fakulteto tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo TSRS aukštųjų mokyklų reikalų komiteto pirmininko pavaduotojas, prorektorius J. Matulis informavo posėdžio dalyvius, kad šį fakultetą planuojama padalyti į tris: Fizikos-matematikos, Chemi-

jos ir Geobiologijos. Chemijos fakultete buvo numatytos trys studentų specializacijos: neorganinės, organinės ir fizikinės chemijos [VUB Rankraščių skyrius. F. 96. B. VDU 9. P. 88]. Po dviejų dienų vykusiame Senato posėdyje maskviškis atstovas palaikė mintį, kad Matematikos-gamtos fakultetas pernelyg stambus, o į atskiriamą Chemijos fakultetą pasiūlė įtraukti farmacijos skyrių [ten pat. F. 98. B. VU 52. L. 199a]. Po mėnesio Senatas paprašė švietimo liaudies komisarą paskirti dekanus tų fakultetų, kurių steigimo klausimas jau teigiamai išspręstas Tų pačių metų gegužės 31 d. Matematikos-gamtos fakulteto tarybos posėdyje nutarta, kad visus klausimus, susijusius su būsimųjų fakultetų darbu, turi spręsti tų fakultetų branduolių tarybos. Atrodo, kad jokių konkrečių žingsnių iki karo taip ir nesiimta. Bent jau neliko jokių įrašų apie tokius žingsnius nei Matematikos-gamtos fakulteto, nei Senato posėdžių protokoluose.

Lietuvos centriniame valstybės archyve saugomas 1941 m. birželį parengtas Universiteto naujo statuto projektas [LCVA. F. R-762. Ap. 1. B. 395], kuriame jau nieko nekalbama apie Matematikos-gamtos fakultetą, bet rašoma, kad Vilniaus universitete veikia Fizikos-matematikos, Gamtos ir Chemijos fakultetai. Numatytos šešios Chemijos fakulteto katedros: Neorganinės ir analizinės, Bendrosios, Organinės ir Fizikinės chemijos bei Neorganinės technologijos ir Organinės technologijos. Fakultete planuotos dėstyti tokios visoms specialybėms bendros disciplinos: aukštoji matematika, bendroji fizika, neorganinė chemija, kokybinė analizė, kiekybinė analizė, organinė chemija, fizikinė chemija, neorganinė cheminė technologija, organinė cheminė technologija, kristalografija ir mineralogija, pedagogika ir chemijos metodika. Numatytos trys specialybės, kurių studentams turėjo būti dėstoma dar po dvi papildomas disciplinas: neorganinės ir analizinės chemijos specialybės studentams – fizikocheminę analizę ir papildomą neorganinę chemiją, būsimiesiems organikams – organinės chemijos teoriją ir organinių junginių struktūros nustatymą, fizikochemikams – cheminę termodinamiką ir koloidų chemiją.

Statuto projekto pabaigoje įrašyta, kad jį tvirtina Aukštųjų mokyklų reikalų sąjunginis komitetas prie TSRS Liaudies Komisarų Tarybos, pristačius LTSR švietimo liaudies komisariatui. Tačiau to padaryti nespėta: statuto projektas parengtas birželio 20 d., o po dviejų dienų, birželio 22 d., prasidėjo Vokietijos ir Tarybų Sąjungos karas.

1944 m. dėl tebevykstančio karo ir susisiekimo su atokiais Lietuvos rajonais sunkumų Universitetas nepradėjo darbo, kaip dabar įprasta, rug-

sėjo 1 d. Atkuriant Universitetą remtasi 1941 m. parengtu statutu. 1944 m. rugsėjo 30 d. Senato posėdyje patvirtintos studentų priėmimo į Vilniaus universitetą taisyklės, kuriose rašoma, kad tarp aštuonių Universiteto fakultetų veikia ir Chemijos fakultetas [VU Rankraščių skyrius. F. 98 – VU 52. P. 296]. Studentų priėmimo laikas buvo nustatytas iki spalio 2 d., paskui du kartus pratęstas: iš pradžių iki spalio 15 d., vėliau iki lapkričio 1 d. Iškilmingas 1944/45 m. m. atidarymas pagal tarybines tradicijas vyko per Spalio revoliucijos 27-ąsias metines – lapkričio 7 d., tačiau LTSR Liaudies Komisarų Tarybos nutarimas „Dėl Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų veiklos atnaujinimo" buvo priimtas tik lapkričio 13 d. [Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Vyriausybės nutarimų ir potvarkių rinkinys. 1944 m. sausis – gruodis. Nr. 1. P. 42–43]. Būtent tą dieną oficialiai nutarta, kad Vilniaus valstybinį universitetą sudaro aštuoni fakultetai, tarp kurių įrašytas ir Chemijos fakultetas. Chemijos fakulteto įkūrimo datai nustatyti labai svarbus ir kitas to nutarimo punktas, kuriame rašoma: „Patvirtinti mokslo metų pradžią valstybiniuose Vilniaus ir Kauno universitetuose 1944 m. spalio 10 d."

Taigi, ieškant oficialios Chemijos fakulteto gimimo dienos, galima remtis ir Senato, ir Liaudies Komisarų Tarybos nutarimų datomis. Vis dėlto pagal ką tik minėtą statuto nuostatą, jog jis turi būti patvirtintas aukštesnėse instancijose, pirmenybę reikia atiduoti LKT nutarimui ir jo sprendimui apie mokslo metų pradžią Universitete. Vadinasi, ***savarankiškas Chemijos fakultetas Vilniaus universitete įkurtas 1944 m. spalio 10 d.***

Visus pirmųjų pokario metų sunkumus naujasis fakultetas pajuto ypač stipriai. Tiesa, 1943 m. uždarius Universitetą, pirmosiomis dienomis vykusio oficialaus apiplėšimo fakulteto rūmai daugiau nekentėjo, juose nebuvo įkurdintos jokios okupacinės įstaigos, kiek vėliau čia buvo dirbama su studentais medikais ir farmacininkais. Tačiau rūmai įsikūrę netoli strateginio objekto – geležinkelio stoties, kuri 1944 m. mūšiuose buvo intensyviai ir ne visada tiksliai bombarduojama ir apšaudoma. Nuo bombų ir artilerijos sviedinių sprogimų ne tiktai išbyrėjo daug langų, bet ir išvirto durys, išgriuvo kai kurios sienos. Viskas galėjo baigtis ir dar liūdniau: jau po karo vienoje Technikinės (dabar – Polimerų) chemijos katedros laboratorijos traukos spintoje buvo rasta nesprogusi gero bekono dydžio aviacinė bomba.

Negausaus katedrų personalo jėgomis šiek tiek aptvarkius patalpas – išnešus pertvarų ir lubų tinko nuolaužas, įstiklinus išorinius langus (išlikęs stiklas buvo imamas iš vidinių rėmų), – vėl save priminė karas. 1944 m. gruodžio viduryje geležinkelio prekių stotyje sprogo traukinys su sprogmenimis. Sprogimas buvo toks stiprus, kad, doc. L. Naruškevičiaus liudijimu, vagonų ašys su ratais krito Mindaugo ir Šaltinių gatvių kampe, už kokių 50–100 m. nuo fakulteto rūmų. Vėl buvo išdaužyti langai, išverstos durys, o daugelyje laboratorijų nukritę nuo lubų tinko gabalai apgadino ant stalų tvarkomą aparatūrą. Vėl teko valyti patalpas, o išdaužytus langus, pritrūkus stiklo, užkalti fanera ar kartonu.

Per karą nukentėjo rūmų katilinė, trūko kuro, prie miesto šilumos tinklų fakultetas nebuvo prijungtas, todėl 1944/45 ir 1945/46 m. m. žiemomis patalpos nebuvo centralizuotai šildomos. Tik viename kitame kabinete ir auditorijoje buvo pastatytos malkomis kūrenamos geležinės krosnelės, kad rudenį darbuotojai ir negausūs studentai turėtų kur pasišildyti sugrubusias rankas. Malkas krosnelėms kūrenti dėstytojai pirkdavo savo pinigais. Orams labiau atšalus, auditorijose kurį laiką dar buvo dirbama su paltais ir pirštinėmis, o prasidėjus didesniems šalčiams užsiėmimai nutraukiami iki kovo ar balandžio mėnesio. Prarastas laikas buvo kompensuojamas prailginant pavasario semestrą, o 1946 m. laboratorijos veikė visą vasarą.

Net ir veikiančiose laboratorijose darbo sąlygos buvo labai sunkios. Kurį laiką visai neveikė vandentiekis, o jam pradėjus veikti vandens slėgis vamzdžiuose buvo toks mažas, kad dieną vanduo nepasiekdavo antro aukšto. Į antro aukšto laboratorijas studentai vandenį nešiodavo kibirais, ką nors distiliuojant vanduo į kondensatorių buvo sifonu leidžiamas iš aukščiau pastatyto kibiro į žemesnį, o vandeniui pasibaigus kibirai sukeičiami vietomis. Kai kuriuos būtiniausius reagentus (pavyzdžiui, druskos rūgštį) gamino patys darbuotojai. Miesto dujų fabrikas buvo besitraukiančių hitlerininkų susprogdintas, o dauguma iš Stepono Batoro universiteto paveldėtų termostatuojamų ir kaitinamų prietaisų buvo pritaikyti šildyti dujomis ir negalėjo veikti. Įsigyti elektra šildomų prietaisų, šildymo priemonių, netgi elektrinių plytelių buvo labai sunku. Tiesa, ir jos ne visada padėdavo: miesto elektrinė kurį laiką neveikė, nepastovios įtampos elektros srovė su pertraukomis buvo tiekiama iš Rasų gatvėje stovėjusio elektros traukinio, o dieną fakultetas elektros išvis negaudavo.

1945 m. vasarą buvo atliktas didelis fakulteto rūmų remontas. Jam vadovavo amatų mokyklos staliaus statybininko specialybę baigęs ir todėl fakultete didžiausiu statybos specialistu laikytas antrakursis L. Naruškevičius. Statybos darbus kasdien dirbo keli dviejų mėnesių darbo prievolę atliekantys studentai ir 80–100 vokiečių belaisvių, kuriuos „saugojo“ pora rusų kareivių. L. Naruškevičius ir tabelininko pareigas ėjęs jo bendrakursis H. Laumenskas žiūrėjo darbų kokybės, vertino, kiek dirbo ir ar uždirbo savo maisto davinį (200 g miltų per dieną) kiekvienas „statybininkas“, tačiau doc. L. Naruškevičius ir po daugelio metų prisimena, kad vokiečiai dirbo sąžiningai ir sankcijų imtis nereikėdavo. Beje, belaisviai pietaudavo neišeidami iš fakulteto: iš jų davinio putra buvo verdama ir paplotėliai kepami Fizikinės chemijos katedros rūsyje laikinai įsikūrusioje virtuvėje.

Didelę negrąžinamą materialinę pagalbą – paprasčiausios laboratorinės įrangos atsiuntė Maskvos universiteto Chemijos fakultetas. 1946/47 m. m. fakulteto dekanato ataskaitoje jau pažymėta, kad mokymo planai vykdomi, dirba visos laboratorijos.

Pirmuosius pokario mokslo metus suformuoto Chemijos fakulteto ir anksčiau negausios katedros sutiko gerokai praretėjusios: žuvo Technikinės chemijos katedros vedėjas prof. V. Ivanauskas, į Vakarus pasitraukė Organinės chemijos vedėjas prof. A. Zubrys ir Neorganinės chemijos katedros docentas V. Cipseris, į Neorganinės chemijos katedrą negrįžo vyr. asistentai M. Buivydaitė, V. Zacharevičius, į Organinės chemijos katedrą – dr. J. Saulevičius, į Technikinės chemijos katedrą – dr. L. Strugačas. Tuo tarpu darbų laukė gerokai daugiau negu prieš karą: reikėjo tvarkyti sugadintą aparatūrą, ieškoti papildomų įrengimų, mokyti pagausėjusį ir vis didėjantį studentų būrį, formuoti naujas mokslinės veiklos kryptis. Tačiau gyvenimas, kaip paprastai, tuo ir įdomus, kad visada pateisina seną kaimo žmonių posakį: „Bus bėda, bus ir roda“. Į fakultetą atėjo naujų energingų darbuotojų, kurie kartu su pasilikusiais labai nedaug vyresniais, bet vis dėlto vyresniosios kartos atstovais negailėdami laiko ir energijos tęsė ir plėtojo katedrų pedagoginę bei mokslinę veiklą.

Personalo skaičius ir kvalifikacija. Didžiausi organizacinio darbo rūpesčiai ir atsakomybė gulė ir iki šios dienos gula ant fakulteto dekanų pečių. Apie kiekvieną iš jų kalbama aptariant katedrų darbus, tačiau metus, kai eitos dekano pareigos, verta išvardyti atskirai.

1944–2000 m. Chemijos fakuteto dekanais dirbo:

doc. *Kazys Daukšas* (Neorganinės chemijos katedra) 1945–1946 m.
doc. *Vytautas Kaikaris* (Fizikinės chemijos katedra) 1946–1950 m.
vyr. dėst. *Varvara Paševič* (Organinės chemijos katedra) 1954–1956 m.
doc. *Jeronimas Kudaba* (Cheminės technologijos katedra) 1956–1959 m.
doc. *Leonas Jasinskas* (Organinės chemijos katedra) 1959–1961 m.
e. doc. p. *Leonas Simanavičius* (Fizikinės chemijos katedra) 1961–1964 m.
doc. *E. Ramanauskas* (Neorganinės ir analizinės chemijos katedra) 1964–1977 m.
prof. *Algimantas Levinskas* (Fizikinės chemijos katedra) 1977–1987 m.
prof. *Gerardas Bajoras* (Polimerų chemijos katedra) 1987–1991 m.
doc. *Teofilis Jankauskas* (Fizikinės chemijos katedra) 1991–1996 m.
prof. *Rolandas Kazlauskas* (Analizinės ir aplinkos chemijos katedra) nuo 1996 m.

Pačioje fakulteto darbo pradžioje, 1944–1945 m. gegužę, jam vadovavo Fizikos-matematikos fakulteto dekanas prof. Antanas Žvironas. 1950–1954 m. chemikai savo dekano taip pat neturėjo: 1950–1952 m. fakultetą globojo Fizikos-matematikos fakulteto dekanas doc. Henrikas Horodničius, 1952–1954 m. – Gamtos mokslų fakulteto dekanas doc. Vaclovas Chomskis. Kasdienius skubius fakulteto reikalus tais metais tvarkydavo prodekanas (pirmasis fakulteto prodekanas 1944–1946 m. buvo vyr. dėst. J. Kudaba).

Fakulteto darbuotojų kolektyvas iš pradžių buvo labai negausus. 1946 m. čia dirbo tik 40 žmonių: 17 dėstytojų, 16 laborantų, sekretorė, bibliotekininkė, chemikalų sandėlio vedėjas, stiklapūtys, mechanikas ir šaltkalvis. Bėgant metams darbuotojų daugėjo palyginti lėtai. Padėtis pasikeitė septintajame dešimtmetyje: labai padidinus studentų priėmimą, ir dėstytojų pagausėjo daugiau kaip trečdaliu. Vėlesniais metais fakulteto pedagoginio personalo skaičius kito mažai, tačiau bendras darbuotojų skaičius didėjo gana sparčiai ir jau 1984 m. ChF dirbo 128 žmonės. Būtent tuo laikotarpiu į fakultetą priimta daug Universiteto Mokslinio tyrimo dalies etatus turinčių mokslinių bendradarbių, atlikdavusių Lietuvos, kitų TSRS respublikų, Maskvos ir Leningrado įmonių bei organizacijų užsakytus ūkiskaitinius darbus. 1975 m. fakultete dirbo 20, 1984 m. – 33 etatiniai ūkiskaitinių sutarčių darbuotojai. 1990 m. jų buvo jau 44, iš kurių net 16 – mokslų kandidatai. Tiesa, katedrose jie buvo pasiskirstę

labai netolygiai: 18 dirbo Skystakristalių junginių laboratorijoje, 9 – Organinės chemijos, 5 – Analizinės chemijos, 4 – Fizikinės chemijos, 2 – Polimerų chemijos, 1 – Bendrosios ir neorganinės chemijos katedroje, 5 – Vaistų sintezės ir tyrimo probleminėje laboratorijoje. Fakulteto personalo skaičiaus ir mokslinės kvalifikacijos kitimo dinamika parodyta 2 lentelėje.

Metams bėgant ne tik daugėjo fakulteto dėstytojų, bet ir kilo jų kvalifikacija. Pagal TSRS priimtą mokslo laipsnių sistemą 1946 m. pradžioje ChF tebuvo vienas mokslų daktaras (prof. J. Matulis) ir du mokslų kandidatai (doc. K. Daukšas, kuriam maskviškė Vyriausioji atestacinė komisija, vadinamasis VAK'as, nepripažino prieš karą apgintos mokslų

2 lentelė. **Chemijos fakulteto pedagoginio personalo skaičius**

Metai	*Katedra*	*Profesoriai, dr. (habil. dr.)*	*Docentai, chem. kand. (dr.)*	*Vyr. dėstytojai, (vyr. asistentai)*	*Asistentai*	*Iš viso*	*Turi mokslo laipsnį*
1946	BChK	–	–	2	2	4	–
	NChK	–	1	2	2	5	1
	OChK	–	–	1	1	2	–
	FChK	1	1	1	–	3	2
	ChTK	–	–	2	1	3	–
	Iš viso	1	2	8	6	17	3
1960	BChK	–	1	2	2	5	1
	NChK	1	4	–	2	7	6
	OChK	–	3	–	1	4	3
	FChK	–	3	1	–	4	4
	ChTK	–	3	–	–	3	3
	Iš viso	1	14	3	5	23	17
1990	BNChK	–	5	2	2	9	8
	AChK	1	6	–	1	8	8
	OChK	1	9	–	–	9	9
	FChK	1	3	–	1	5	5
	PChk	2	2	–	2	6	5
	Iš viso	5	25	2	6	37	35
1999	BNChK	3	4	–	–	7	7
	AAChK	2	5	–	–	7	7
	OChK	4	3	1	–	7	7
	FChK	–	3	1	–	4	4
	PChK	1	3	1	–	5	5
	Iš viso	10	17	3	–	30	30

daktaro disertacijos, ir iš TSRS gilumos atvykusi doc. E. Griškun). Kurį laiką mokslo laipsnius ir vardus turinčių darbuotojų skaičius katedrose didėjo labai palengva. Tai visai nestebina ir iš dalies primena Lietuvos universiteto situaciją po Pirmojo pasaulinio karo: absoliuti dauguma fakulteto pedagogų buvo kupini entuziazmo, bet neturėjo mokslinio darbo įgūdžių ir patyrusių vadovų, skyrė labai daug laiko karo nualintoms laboratorijoms atkurti ir mokymo darbui organizuoti. Labai dažnai dėstytojams tekdavo atlikti ir daugumą dar mažiau patyrusių laborantų darbo: 1946 m. iš 16 fakultete dirbusių laborantų net 15 buvo studentai.

Pirmasis dabartinę fizinių mokslų daktaro disertaciją atitinkančią tuometinę chemijos mokslų kandidato disertaciją iš fakulteto dėstytojų 1947 m. apgynė Bendrosios chemijos katedros vedėjas V. Kaikaris. Įdomu, kad tai buvo tik antroji visame Universitete apginta mokslų kandidato disertacija. Dalykas tas, kad tą disertaciją V. Kaikaris jau buvo apgynęs ir gavęs daktaro diplomą dar 1942 m., tačiau tarybiniais metais tokios disertacijos nebuvo įskaitytos ir V. Kaikariui savąją teko ginti antrą kartą. 1948 m. chemijos mokslų kandidatu tapo ir Fizikinės chemijos katedros vyr. dėstytojas J. Žirnauskas. Abiem disertantams vadovavo prof. J. Matulis. Daugelis jaunų dėstytojų intensyvaus mokslinio darbo rezultatus kandidato disertacijose apibendrino šeštajame dešimtmetyje. 1953 m. disertaciją apgynė M. Finkelšteinaitė (vadovas – doc. K. Daukšas), 1954 m. – J. Januševičienė (vadovas – prof. J. Matulis), E. Čižiūnaitė (be vadovo), A. Kaušpėdas (vadovas – prof. J. Matulis), 1955 m. – L. Jasinskas ir J. Kudaba (abu be vadovo), 1956 m. – L. Naruškevičius (vadovas – doc. K. Daukšas), 1958 m. – E. Jasinskienė (vadovas – prof. K. Jacimirskis, Ivanovo Chemijos ir cheminės technologijos institutas), 1959 m. – E. Ramanauskas (vadovas – prof. K. Daukšas). Antrojoje šeštojo dešimtmečio pusėje disertacijas pradėjo ginti ne tik laisvu nuo pedagoginio darbo laiku jas parengę dėstytojai, bet ir pirmieji katedrų aspirantai – S. Ramonaitė (1956), R. Pajeda (1958), A. Levinskas (1959).

Septintojo dešimtmečio pradžioje kandidatinės chemikų disertacijos pasipylė kaip iš gausybės rago. Mat aspirantams jau vadovavo ne tik du pirmieji „laipsniuoti" pokario metų dėstytojai J. Matulis ir K. Daukšas, bet ir buvę jų disertantai. Mokslo laipsnius turinčių darbuotojų gretas papildė ir jauni dėstytojai, parengę disertacijas kitose TSRS aukštosiose mokyklose, kur jie buvo pasiųsti mokytis tikslinėje aspirantūroje. Pirmieji

iš jų buvo: P. Buckus (disertacija parengta Maskvos M. Lomonosovo universitete, apginta 1954 m.), L. Simanavičius (Leningrado universitetas, 1958), V. Daukšas (Maskvos M. Lomonosovo universitetas, 1960), N. Karvelis (Maskvos M. Lomonosovo universitetas, 1961), Z. Mačionis (Minsko V. Lenino universitetas, 1964), L. Radžiūnas (Voronežo universitetas, 1964), G. Bajoras (Leningrado tarybos technologinis institutas, 1965), P. Kadziauskas (Maskvos M. Lomonosovo universitetas, 1966). Septintojo dešimtmečio pradžioje mokslinius laipsnius ir vardus jau turėjo beveik 70 proc. ChF pedagoginio personalo, aštuntojo dešimtmečio pradžioje – 94 proc., o vienu metu aštuntajame dešimtmetyje, kai kelis metus į darbuotojų gretas nebuvo priimta jaunų pedagogų, mokslinius laipsnius turėjo visi (!) fakulteto dėstytojai. Šiuo požiūriu Chemijos fakultetas kelis dešimtmečius tvirtai pirmauja Universitete. Tokia padėtis susiklostė ir dabar.

Tuo pačiu metu įvairiomis progomis chemikai buvo teisingai kritikuojami už tai, kad nepakankamai intensyviai rengia pačios aukščiausios kvalifikacijos specialistus – mokslo daktarus (dabar sakytume, habilituotus daktarus), turi mažai profesorių. Net dvidešimt penkerius metus fakultete dirbo tik vienas profesorius: 1944–1959 m. tai buvo akad. J. Matulis, o 1958 m. profesoriaus vardas, bet be daktaro laipsnio pripažintas (iš esmės, grąžintas dar prieš karą turėtasis) K. Daukšui. Iš fakulteto galutinai išėjus akad. J. Matuliui, bemaž dešimtmetį čia nebuvo nė vieno mokslų daktaro ir tik vienas profesorius (K. Daukšas). Ledai kiek pajudėjo tik baigiantis septintajam dešimtmečiui: 1967 m. doktoratą apgynė organikas V. Daukšas (1969 m. – profesorius), o 1969 m. – elektrochemikas V. Kaikaris (profesorius nuo 1970 m.). Tiesa, chemikus šiek tiek guodė tai, kad beveik visą eksperimentinę 1967 m. apgintos daktaro disertacijos dalį Chemijos fakultete padarė organikas P. Buckus, tačiau jis 1963 m. perėjo dirbti į Vilniaus pedagoginį institutą ir tas doktoratas, ir netrukus gauta profesūra Universiteto chemikų nebešildė... Tik 1988 m., atsižvelgiant į ilgametį vaisingą pedagoginį darbą ir mokslinių darbų visumą, eiti profesoriaus pareigas pristatytas Polimerų chemijos katedros docentas J. Kudaba, o jau Nepriklausomybės metais profesorės vardas suteiktas Neorganinės ir analizinės chemijos katedros docentei E. Jasinskienei (1991).

Daktaro disertacijos buvo vangiai rengiamos ir vėliau. Aštuntajame dešimtmetyje apgintas tik vienas doktoratas (fizikochemikas A. Levinskas,

1977 m.), devintajame – du (analitikas E. Ramanauskas, 1983 m., ir polimerininkas G. Bajoras, 1987m.).

Pagrindinė tokio vangumo priežastis – nepaprastai dideli chemikų daktaro disertacijoms keliami reikalavimai. Tarybiniais laikais pakankamai eksperimentinės medžiagos doktoratą besirengiančiam ginti vadovui galėjo sukaupti ne mažiau kaip penki šeši jo aspirantai. Fakulteto katedra kiekvienais metais geriausiu atveju gaudavo teisę priimti po vieną aspirantą, o juk jam vadovauti norėdavo ir katedros vedėjas, ir dar bent keli vyresnieji, apie daktaratus svajojantys kolegos. Nesunku apskaičiuoti, kad mūsų sąlygomis sukaupti rezultatams, kurių dalis per tą laiką spėdavo ir pasenti, reikėjo bent dvidešimties–dvidešimt penkerių metų, nebent disertantas dirbtų didelėje, kaip orkestras sustyguotoje laboratorijoje, turinčioje būrį vienu metu jo naudai dirbančių patyrusių bendradarbių. Net ir turint pakankamai ginti tinkamos medžiagos, jos apibendrinimas ir disertacijos rašymas užtrukdavo dar ilgus mėnesius: tarybiniais metais Lietuvos chemikų gintų daktaro disertacijų apimtis dažniausiai būdavo 320–420 puslapių. Būdingas didžiulės disertacijos pavyzdys – prof. E. Ramanausko daktaro disertacija: jos apimtis 525 puslapiai, sukaupti eksperimentinę medžiagą padėjo vienuolika aspirantų, disertacijos tema paskelbtų straipsnių ir mokslinėse konferencijose skaitytų pranešimų skaičius siekė 107, o cituotos literatūros sąrašas – bemaž 740 pavadinimų (beje, įdomumo dėlei: įrišta ši disertacija sveria 3,1 kg!).

Vienu metu VAK'as netgi oficialiai reikalavo, kad daktaro disertacijoje būtų suformuota nauja mokslo kryptis. Žinoma, panašūs reikalavimai buvo tokie formalūs ir sunkiai suprantami, jog rodėsi, kad keliami specialiai tam, kad būtų galima patikrinti, kaip disertantas sugeba pilstyti iš tuščio į kiaurą: visoje Tarybų Sąjungoje per metus vis dėlto būdavo apginama ne viena dešimtis chemijos daktaro disertacijų, tad reikėjo suprasti, kad jų autoriai per metus sugebėdavo „sukurti" tiek pat naujų mokslo krypčių... Kad ir kaip ten būtų, įvykdęs tokius reikalavimus disertantas neretai būdavo netoli pensijos ar infarkto...

Nepriklausomoje Lietuvoje disertacinių darbų gynimo sąlygos kardinaliai pasikeitė. Habilituoto daktaro disertacijai keliami reikalavimai gerokai priartėjo prie Vakarų Europoje priimtų normų. Beje, pasikeitė ir paties mokslinio darbo bei suteikiamo mokslinio laipsnio pavadinimas: tarybiniais laikais gintas chemijos mokslų daktaro disertacijas nuo 1992 m.

atitiko habilitaciniai gamtos mokslų daktaro, nuo 1998 m. – habilitaciniai fizinių mokslų daktaro darbai. Dabar habilitacinio darbo apimčiai specialių reikalavimų nekeliama, tačiau eksperimentiniai rezultatai turi būti paskelbti ne mažiau kaip 15 straipsnių, išspausdintų prestižiniuose, specialiame sąraše numatytuose Lietuvos arba užsienio žurnaluose (bent vienas straipsnis turi būti išspausdintas be bendraautorių). Kaip habilitacinį darbą galima ginti ir monografiją. Tada užtenka aštuonių papildomų, monografijoje apibendrintų straipsnių. Pabuvus 10–12 mėn. stažuotėje solidžiame užsienio universitete, užmezgus gerus ryšius su to universiteto mokslininkais, per juos – ir su prestižiniais žurnalais, susiorganizavus galimybę dar vieną kitą kartą padirbėti gerą įrangą turinčioje užsienio laboratorijoje, tokius reikalavimus galima įvykdyti ir beveik be aspirantų (doktorantų) pagalbos. Žinoma, pačiam judėti reikia intensyviai... Štai S. Tumkevičius (Organinės chemijos katedra) ir A. Kareiva (Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra) habilitacinius darbus parengė nevadovavę nė vienam disertantui. E. Butkus (Organinės chemijos katedra), A. Padarauskas (Analizinės ir aplinkos chemijos katedra) ir A. Abrutis (Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra) prieš habilitacinio darbo gynimą kiekvienas vadovavo vienam disertaciją apgynusiam doktorantui. Žinoma, tokį habilitaciniam darbui keliamų reikalavimų palengvinimą reikia tik sveikinti. Prisiminkime, kad Vytauto Didžiojo universitete habilitacinio darbo parengimo trukmė ir apimtis buvo maždaug tokie patys kaip doktorato, o daugelyje Europos šalių ir JAV išvis nėra dvipakopės mokslinių laipsnių sistemos.

Palengvėjus habilitacinių darbų gynimo sąlygoms, rezultatų nereikėjo ilgai laukti. Jau 1993 m. habilitacinį darbą apgynė Organinės chemijos katedros docentas P. Vainilavičius, kuris buvo pirmasis Lietuvos chemikas, nepriklausomybę atgavusioje Lietuvoje gavęs habilituoto gamtos mokslų daktaro laipsnį. Tais pačiais metais habilituotu daktaru tapo ir Analizinės chemijos katedros vedėjas doc. R. Kazlauskas, 1994 m. – organikas doc. G. Dienys, 1995 m. – organikas doc. E. Butkus. Taigi tempai išties neblogi: treji metai – keturi nauji habilituoti daktarai. Dar po trejų metų, 1998 m. habilituotais daktarais tapo organikas doc. S. Tumkevičius ir neorganikas doc. A. Kareiva. Tačiau, sporto komentatorių žodžiais tariant, bet kokius rekordus viršijo 1999 m. „habilitacinis spurtas“: per tris gegužės savaites – trys nauji Chemijos fakulteto habilituoti daktarai! Šio

„rekordo" bendraautoriai – Analizinės ir aplinkos chemijos katedros docentas A. Padarauskas bei Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros docentai V. Daujotis ir A. Abrutis.

Nori nenori peršasi įspūdingas aritmetinis palyginimas: per pirmuosius atskiro Chemijos fakulteto darbo keturiasdešimt penkerius metus jame parengtos ir apgintos tik penkios chemijos mokslų daktaro disertacijos, o vos per dešimt nepriklausomos Lietuvos gyvavimo metų habilitacinius darbus parengė jau aštuoni fakulteto dėstytojai! Kaip matyti iš 2 lentelės duomenų, 2000 m. pradžioje fakultete dirba dešimt habilitacinius darbus parengusių habilituotų daktarų ir profesorių (Organinės chemijos katedroje – V. Daukšas, P. Vainilavičius, E. Butkus, S. Tumkevičius, Bendrosios ir neorganinės chemijos katedroje – V. Daujotis, A. Kareiva ir A. Abrutis, Analizinės ir aplinkos chemijos katedroje – R. Kazlauskas ir A. Padarauskas, Polimerų chemijos katedroje – G. Dienys).

Daugumą naujųjų jau nepriklausomos Lietuvos habilituotų mokslų daktarų nuo tarybiniais metais doktoratus apgynusių fakulteto mokslininkų (išskyrus V. Daukšą) skiria amžiaus „cenzas" – šie gynė habilitacinius darbus būdami maždaug penkiasdešimtmečiai, o A. Kareiva ir A. Padarauskas – netgi neperžengę 40 metų ribos. Eksperimentinių mokslų atstovams tai itin jaunas amžius, ypač atsižvelgiant į tai, kad darbai atlikti fakultetui netradicinėse srityse, o sunkiomis šalies ekonominėmis sąlygomis dirbančios fakulteto katedros labai blogai finansuojamos, neturi jokių galimybių įsigyti šiuolaikiniams tyrimams reikalingos modernios aparatūros. Padėti čia galėjo ir iš tikrųjų padėjo tik pačių disertantų aktyvumas, sugebėjimas gauti tarptautinių grantų ir rasti užsienio mokslo įstaigų, kuriose visi jie galėjo atlikti didelę habilitacinių darbų dalį. Lundo (Švedija) ir Vrije (Belgija) universitetuose dirbo E. Butkus, Greifsvaldo E. M. Arndto (Vokietija) ir Jutos valstijos universitete Logane (JAV) – S. Tumkevičius, Klausthalo technikos institute (Vokietija) – A. Padarauskas, Šiaurės vakarų Evanstono universitete (JAV) – V. Daujotis, Grenoblio politechnikos instituto Aukštojoje fizikos mokykloje (Prancūzija) – A. Abrutis. Daugiausia pasaulio išmaišė A. Kareiva, dirbęs Helsinkio technologijos universitete (Suomija), Stokholmo (Švedija), Harvardo ir Rice (JAV), Limburgo (Belgija) universitetuose. Jau vien visų tų universitetų geografinė padėtis rodo, kad juos susirasti ir nukonkuravus kitų šalių pretendentus dėl bendro darbo susitarti netgi ir informacijos perpildytais mūsų

laikais nebuvo lengva. Štai paties prof. A. Kareivos apskaičiavimais, jis yra bandęs užmegzti ryšius su daugiau kaip 200 Vakarų pasaulio mokslo ir mokymo institucijų!

Fakulteto personalo kvalifikaciją rodo ne tik Universitete suteikti mokslo laipsniai ir vardai, bet ir platesnės visuomenės įvertinimas. Prof. V. Daukšas yra Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas, Lietuvos nusipelniusio mokslo veikėjo vardas buvo suteiktas prof. K. Daukšui (1961), nusipelniusio dėstytojo vardas – profesoriams E. Jasinskienei (1977), G. Bajorui (1978) ir A. Levinskui (1981). Respublikines premijas yra gavę doc. R. Jurevičius (1959), doc. L. Jasinskas (1975), prof. G. Dienys (1975), prof. A. Levinskas (1980), o prof. V. Daujotis 1982 m. apdovanotas respublikine komjaunimo premija.

Fakulteto aspirantai (doktorantai) ir mokslo tarybos. Pirmąjį pokario metų dešimtmetį fakulteto dėstytojai pirmuosius savo mokslo darbus atliko ir mokslinę kvalifikaciją kėlė, t. y. rašė disertacijas, kaip tada buvo sakoma, neatsitraukdami nuo gamybos – skaitydami paskaitas ir vadovaudami studentų laboratoriniams darbams. Vėliau vis didesnį vaidmenį pradėjo vaidinti aspirantūra, po kurio laiko tapusi pagrindiniu jaunų dėstytojų rengimo būdu. Dabartiniai fakulteto pedagogai praktiškai visi, išskyrus tik vieną kitą, mokslinį kelią pradėjo tarybinėje trejų (neakivaizdinėje – penkerių) metų aspirantūroje savo katedrose arba buvo pasiųsti į tikslinę aspirantūrą kitose TSRS aukštosiose mokyklose. Atkūrus nepriklausomybę tokį patį vaidmenį vaidina doktorantūra, tiktai joje neakivaizdinė doktorantūra išvis nenumatyta (tačiau doktoratą galima ginti eksternu), o stacionarinės studijos ilgesnės: 1992–1994 m. ji trukdavo ketverius metus, 1995–1997 m. – penkerius, o nuo 1998 m. vėl sutrumpinta iki ketverių metų.

Antra vertus, aspirantai padėdavo, o doktorantai dabar padeda fakulteto dėstytojams rengti daktaro (habilituoto daktaro) disertacijas. Pagaliau, turėdamas didelį patyrusių mokslinių vadovų potencialą, fakultetas per aspirantūrą ir doktorantūrą padeda rengti aukščiausios kvalifikacijos chemikus kitoms aukštosioms mokykloms, moksliniams institutams, kai kurioms gamybinėms organizacijoms.

Į fakulteto stacionarinę ir neakivaizdinę aspirantūrą bei doktorantūrą priimtų jaunuolių skaičius keitėsi taip:

1951–1955 m. – 7/0	1976–1980 m. – 4/15
1956–1960 m. – 5/3	1981–1985 m. – 6/3
1961–1965 m. – 19/0	1985–1990 m. – 15/1
1966–1970 m. – 24/1	1991–1995 m. – 14/1
1971–1975 m. – 5/7	1996–1999 m. – 17/0

Taigi iš viso į fakulteto stacionarinę aspirantūrą ir doktorantūrą buvo priimta 116 jaunuolių, į neakivaizdinę – 31 gamybininkas.

Daugiausia aspirantų į stacionarinį skyrių buvo priimta septintajame dešimtmetyje, kai Lietuvoje ypač plėtėsi chemijos pramonė, daugėjo chemiją studijuojančių absolventų ir vis daugiau savarankiško eksperimentinio mokslinio darbo patirtį turinčių chemijos specialistų reikėjo ne tik pačiam fakultetui, bet ir kitoms Lietuvos aukštosioms mokykloms bei mokslo tiriamiesiems institutams. Aštuntajame dešimtmetyje į aspirantūrą priimta daugiau neakivaizdininkų, kurie į aspirantūrą ateidavo ne iš karto baigę fakultetą, o jau dirbdami pajusdavo nuodugnesnių chemijos žinių stoką ir potraukį mokslui arba, kas be ko, panordavo aukštesnės karjeros pakopos ar geresnio atlyginimo. Plėsti neakivaizdinę aspirantūrą skatino ir tai, kad į stacionarinį skyrių absolventų priėmimą visada ribodavo Universiteto planuose numatomas stipendijų ir darbo vietų skaičius, o norint įstoti į neakivaizdinę aspirantūrą, užteko susitarti su būsimuoju vadovu ir įforminti dokumentus – neakivaizdinis aspirantas disertaciją rengdavo be papildomo atlyginimo savo darbovietėje.

1951–1999 m. į ChF priimtų stacionarinio ir neakivaizdinio skyriaus aspirantų ar doktorantų bei apgintų disertacijų skaičius katedrose (pagal jų dabartinį pavadinimą) pasiskirstė taip:

Analizinės ir aplinkos chemijos katedra	35/10/42
Organinės chemijos katedra*	27/12/46
Fizikinės chemijos katedra	22/7/26
Polimerų chemijos katedra	15/5/13
Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra	10/0/10

Įdomu, kad nors ne visi aspirantai dėl objektyvių ar subjektyvių priežasčių sugebėjo parengti ir apginti kandidato disertacijas, dviejose iš penkių katedrų apgintų disertacijų skaičius atitinka ar netgi viršija į jas pri-

* Įskaitant Vaistų sintezės probleminę laboratoriją ir Skystakristalių junginių laboratoriją.

imtų aspirantų ir doktorantų skaičių. Taip atsitiko todėl, kad ir šeštajame dešimtmetyje dalis katedrų vyresniųjų darbuotojų dar rašė disertacijas nenutraukdami tiesioginio pedagoginio darbo – be aspirantūros, kai kurie jas gynė jau grįžę iš tikslinės aspirantūros, o aštuntajame–devintajame dešimtmetyje nemažai disertacijų apgynė vadinamieji stažuotojai (dvejus metus po studijų katedroje tik mokslinį darbą dirbantys absolventai) ir labai pagausėjusių ūkiskaitinių sutarčių etatiniai moksliniai bendradarbiai.

Intensyvaus katedrų darbuotojų ir disertantų mokslinių tyrinėjimų rezultatai Lietuvoje ir už jos ribų išgarsino kryptingai dirbančias mokslines grupes. Plačiai žinomas profesorių K. Daukšo ir E. Ramanausko suburtas analitikų centras, jo aktyvūs atstovai – profesoriai E. Jasinskienė, R. Kazlauskas, A. Padarauskas. Labai daug mokslinių darbų atliko ir mokslinius laipsnius turinčių darbuotojų parengė Vaistų sintezės ir tyrimo probleminė laboratorija (vadovas prof. V. Daukšas), prie kurios gerai pritapo kitų Organinės chemijos katedros profesorių ir docentų vykdomi fiziologiškai aktyvių medžiagų sintezės ir tyrimo (prof. P. Vainilavičius, prof. S. Tumkevičius), biciklinių ir karkasinių junginių sintezės, jų reakcijų stereochemijos bei konformacinės analizės (doc. P. Kadziauskas, prof. E. Butkus) darbai. Fizikinės chemijos katedroje kryptingai tęsiami prof. V. Kaikario pradėti elektrocheminio sidabravimo galimybių tyrinėjimai, 1960–1997 m. aktyviai dirbo prof. A. Levinsko suburta Nevandeninių tirpalų elektrochemijos laboratorija. Polimerų chemijos katedroje jau daugiau kaip 30 metų atliekami prof. G. Bajoro pradėti vandenyje tirpių ir hidrofilinių polimerų sintezės ir tyrimo darbai. Bendrosios ir neorganinės chemijos katedroje pastarąjį dešimtmetį susiformavo prof. V. Daujočio suburtas pajėgus superlaidumo srityje dirbančių neorganinės chemijos specialistų (prof. A. Abrutis, prof. A. Kareiva) centras. Atskirai paminėti verta jau 25 metus dirbančią Skystakristalių junginių laboratoriją (vadovas doc. P. Adomėnas), vieną iš stipriausių tos krypties laboratorijų buvusioje Tarybų Sąjungoje, žinomą ir vertinamą Vakarų pasaulyje, vienintelę fakultete išsilaikančią iš savo uždirbtų lėšų.

Didelį darbą fakultetas nuveikė organizuodamas kitose Lietuvos institucijose parengtų chemijos mokslų kandidato ir daktaro disertacijų gynimą. Tiesa, iki 1958 m. dauguma ir fakultete parengtų disertacijų buvo ginamos Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos institute. Dalykas tas, kad 1947 m. TSRS aukštojo mokslo ministerijos patvir-

tinta jungtinė Universiteto Fizikos-matematikos, Chemijos ir Gamtos mokslų fakultetų 19 asmenų mokslinė taryba sprendė įvairiausius mokymo, administracinius ir ūkio klausimus, joje dirbo tik du mokslo laipsnius turintys Chemijos fakulteto atstovai, tad chemikai joje tegalėjo ginti tik fizikinės chemijos specializacijos kandidato disertacijas.

Kylant fakulteto mokslininkų kvalifikacijai ir daugėjant mokslo laipsnius turinčių darbuotojų, atsirado sąlygos 1958 m. sudaryti tik dviejų fakultetų – Fizikos-matematikos ir Chemijos – mokslinę tarybą jau tik mokslo laipsniams teikti. Nuo tol beveik du dešimtmečius ir tie Lietuvos chemikai, kurie dirbo Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos institute ar Kauno aukštosiose mokyklose, disertacijas gindavo tik Vilniaus universiteto Chemijos fakultete. 1958 m. tarybos narių dauguma buvo Fizikos-matematikos fakulteto atstovai, jai pirmininkavo žinomas astronomas prof. P. Slavėnas, o chemikams atstovavo doc. L. Jasinskas (pirmininko pavaduotojas), prof. K. Daukšas, gretutines pareigas fakultete dar ėjęs akad. J. Matulis ir trys chemijos mokslų kandidatai – V. Kaikaris, P. Buckus, J. Kudaba.

Tačiau tarybai ir toliau labai trūko chemijos daktarų, tad į ją buvo įtraukti du Kauno politechnikos instituto atstovai – akademikai A. Purėnas ir J. Janickis. Šioje taryboje kandidato ir daktaro disertacijas jau galėjo ginti ne tiktai fizikochemikai, bet ir neorganikai, analitikai bei elektrochemikai. Tiesa, disertacijų gynimo tempai kiek sulėtėjo, kai pačioje šeštojo dešimtmečio pabaigoje Maskva išleido naują instrukciją, reikalaujančią, kad disertacija būtų ginama tik paskelbus spaudoje pagrindinius jos teiginius.

1962 m. taryba buvo kiek papildyta – į ją įtraukti dar du Fizikos-matematikos fakulteto atstovai ir chemikai E. Jasinskienė bei L. Simanavičius (pastarasis išrinktas tarybos sekretoriumi). Disertacijų gynimui keliami reikalavimai dar kartą sugriežtinti, todėl šiai tarybai leista ir toliau priiminėti gynimui fizikochemikų, neorganikų ir organikų kandidato disertacijas, tačiau daktaro disertacijas joje ginti galėjo tik fizikochemikai (kitoms specializacijoms taryboje neužteko ar ir visai nebuvo mokslo daktarų).

1966 m. chemikai pagaliau iškovojo „nepriklausomybę“: gavo teisę sudaryti savarankišką mokslo laipsnių teikimo tarybą. Deja, tai nebuvo pačių mūsų chemikų nuopelnas: vėl pasikeitus TSRS mokslo laipsnių teikimo reikalavimams – atkreipus ypatingą dėmesį į mokslo ir gamybos ryšį, į

tarybas buvo rekomenduota įtraukti respublikų liaudies ūkio vadovus, gretimų mokslo šakų to paties regiono kitų respublikų iškiliausius mokslininkus. Taigi taryboje, kurią sudarė 21 asmuo, buvo tik septyni Chemijos fakulteto atstovai – prof. K. Daukšas (tarybos pirmininkas), docentai E. Ramanauskas (pirmininko pavaduotojas), L. Naruškevičius (sekretorius), V. Kaikaris, J. Kudaba, L. Jasinskas ir R. Pajeda. Tarybos sudėtis šiuo kartu buvo išties neįprastai marga. Greta jau minėtų Chemijos fakulteto mokslininkų į ją įėjo akad. J. Matulis (MA), akad. J. Janickis (KPI), prof. V. Ruokis (Lietuvos žemės ūkio akademija), chem. m. dr. V. Zelionkaitė (KPI), doc. P. Buckus (Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas), fizikai akademikai P. Brazdžiūnas ir A. Jucys, geologas MA narys korespondentas J. Dalinkevičius (Gamtos mokslų fakultetas), Latvijos MA akademikė E. Gudrenec (Rygos politechnikos institutas), prof. J. Oldekopas (Baltarusijos MA), Lietuvos lengvosios pramonės ministras A. Adomaitis ir Ministrų Tarybos Chemijos pramonės valdybos viršininkas A. Spudulis. Šios tarybos teisės labai išplėstos: jai leista priimti ginti neorganinės, analizinės, organinės, fizikinės ir elektrochemijos daktaro ir kandidato disertacijas.

Nors 1966 m. taryba ir buvo gana autoritetinga, tačiau labai nepaslanki, sunkiai surenkama. Kitų respublikų chemikai į posėdžius atvažiuodavo tik būdami oponentais, gamybininkai dalyvaudavo įvairiausiuose vyriausybiniuose posėdžiuose, tad neretai iškildavo pavojus, kad nesusirinks balsavimui reikalingas kvorumas ir disertantai taksi važinėdavo po visą Vilnių, medžiodami kvorumui reikalingus mokslininkus, kartais vieną kitą atgabendami vos ne iš ligoninės palatos. Tad 1969 m. sudarytoje naujoje taryboje (tarybos turėjo būti keičiamos kas trejus metus) minėtų „pašalinių" atsisakyta. Juos pakeitė jauni, doktoratus neseniai apsigynę chemikai. Tarybos pirmininku paskirtas e. prof. p. V. Daukšas, pavaduotoju – doc. E. Ramanauskas, sekretoriumi – chem. m. dr. V. Kaikaris. Į tarybą greta fakulteto chemikų prof. K. Daukšo ir doc. L. Jasinsko įėjo Lietuvos mokslų akademijos akademikai J. Matulis (Chemijos ir cheminės technologijos institutas), J. Janickis (KPI) ir A. Jucys (Universiteto Fizikos-matematikos fakultetas), TSRS pedagogikos mokslų akademijos akademikas P. Buckus (Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas), profesoriai R. Višomirskis (MA Chemijos ir cheminės technologijos institutas), V. Zelionkaitė (KPI), J. Banaitis (KPI), chem. m. dr. A. Prokopčikas (MA Chemijos ir cheminės technologijos institutas) ir biol. m. dr. A. Mala-

chovskis. Šiai tarybai maskviškis VAK'as leido papildomai priiminėti ginti gamtinių ir biologiškai aktyvių medžiagų chemijos specialybės daktaro ir kandidato disertacijas.

1972 m. patvirtinta taryba buvo pati universaliausia: ji gavo teisę priiminėti ginti dar ir polimerų chemijos specializacijos disertacijas, tiesa, tik kandidato. Tuo tikslu į šią tarybą papildomai įtraukti trys mokslininkai, paskelbę stambiamolekulių junginių chemijos darbų – kauniškiai chemijos mokslų daktarai A. Mačiulis (MA Energetikos problemų institutas), R. Baltrušis (KPI) ir naujuoju sekretoriumi išrinktas VU Chemijos fakulteto Polimerų chemijos katedros vedėjas doc. G. Bajoras.

1975 m. disertacijų gynimas Tarybų Sąjungoje buvo labai pertvarkytas. Visų iki tol veikusių mokslo laipsnių teikimo tarybų veikla nutraukta ir 1976 m. įvesta nauja specializuotų tarybų sistema. Bendras tarybų skaičius labai sumažintas, gerokai padidinti disertacijoms bei taryboms keliami reikalavimai.

Mokslo daktarų bei profesorių Chemijos fakultete vis dar labai trūko, jame ginti visų chemijos specializacijų disertacijas nebebuvo galimybių, tad draugiškai pasitarę Lietuvos chemikai rado visiems priimtiną išeitį – nusprendė decentralizuoti disertacijų gynimą. Specializuotos tarybos buvo sudarytos trijuose stambiausiuose mūsų chemijos mokslo centruose, žinoma, pasitelkiant specialistus ir iš kaimynų. Šitaip buvo nušautas ir antras zuikis: išsaugota galimybė beveik visiems respublikos chemikams bent jau kandidato disertacijas ginti Lietuvoje. Specializuota taryba fizikochemikų ir elektrochemikų disertacijoms ginti buvo sudaryta Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos institute, organinės chemijos disertacijoms – Kauno politechnikos instituto Cheminės technologijos fakultete, o Vilniaus universiteto chemikų žinioje beliko analizinės chemijos disertacijų gynimas. Buvo suformuotos dvi labai panašios sudėties specializuotos tarybos. Chemijos mokslų kandidato laipsnį analitikams teikianti 11 asmenų taryba veikė 1976–1982 m. Jos pirmininkas – prof. K. Daukšas, pavaduotojas – doc. E. Ramanauskas, sekretorius – doc. R. Kazlauskas, nariai – profesoriai V. Daukšas, V. Kaikaris, P. Norkus (Vilniaus inžinerinis statybos institutas), R. Višomirskis ir D. Poškus (abu iš MA Chemijos ir cheminės technologijos instituto), V. Zelionkaitė (KPI), docentai E. Jasinskienė ir L. Naruškevičius. Trejų metų kadenciją 1976–1979 m. Chemijos fakultete veikė specializuota taryba, priimanti ginti analitikų

chemijos mokslų daktaro disertacijas. Jos pirmininkas – prof. V. Daukšas, pavaduotojas – prof. V. Kaikaris, sekretorius – doc. R. Kazlauskas. Į šią tarybą vietoje docentų E. Jasinskienės ir L. Naruškevičiaus įtraukti profesoriai R. Baltrušis (Kauno politechnikos institutas) ir A. Bodnevas (MA Chemijos ir cheminės technologijos institutas). Paskutinę chemijos mokslų kandidato disertaciją specializuotoje analitikų taryboje 1982 m. apgynė S. Tautkus. Vėlesniais tarybiniais metais fakultetas nebeturėjo jokių tarybų mokslo laipsniams teikti ir mūsų aspirantai bei disertantai savo disertacijas gindavo Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos instituto, Kauno politechnikos instituto Chemijos ir cheminės technologijos fakulteto ar kitų TSRS respublikų mokslo centrų tarybose. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, 1992 m. pastovių tokio pobūdžio tarybų atsisakyta, kiekvienai disertacijai vadovauti ir ginti suformuojamas specialus 5–7 mokslininkų komitetas.

1948–1982 m. Chemijos fakultete veikusiose tarybose apgintų chemijos mokslų kandidato ir daktaro disertacijų skaičiaus dinamika pateikta 3 lentelėje.

Kaip matyti iš 3 lentelės duomenų, Chemijos fakulteto tarybose iš viso apginta 282 kandidato ir 15 daktaro disertacijų. Jų dauguma (168 kandidato ir 13 daktaro disertacijų) parengtos kitose mokslo ir mokymo įstaigose, tačiau fakulteto chemikai prie jų įteisinimo prisidėjo ne tik balsuodami tarybų posėdžių metu. Dalykas tas, kad pagal Tarybų Sąjungoje galiojusius nuostatus pristatoma oficialiam gynimui disertacija turėjo būti apsvarstyta institucijos, kurioje veikė taryba, padalinyje. Taigi su tomis 180 disertacijų susipažinta vienoje ar kitoje fakulteto katedroje, svarstymų metu pateikta nemažai dalykinių pastabų, į kurias disertantai dar turėjo progos atsižvelgti ir disertaciją pataisyti. Vadinasi, fakulteto mokslininkai tam tikru mastu prisidėjo prie visų jo tarybose gintų disertacijų parengimo.

3 lentelė. Disertacijų gynimo Chemijos fakulteto mokslo tarybose dinamika

Metai	*Chem. m. kand.*	*Chem. m. dr.*	*Metai*	*Chem. m. kand.*	*Chem. m. dr.*
Iki 1958	3	–	1969–1971	71	5
1959–1961	22	–	1972–1975	79	7
1962–1965	42	–	1976–1979	15	–
1963–1968	46	3			

Nuo 1992 m. daktaro ir habilituoto daktaro disertacijoms ginti sudaromi komitetai taip pat nėra „našlaičiai" – pagal darbo vadovo darbovietę jie priskiriami atitinkamai institucijai. Chemijos fakultete sudarytuose ir fakulteto tarybos patvirtintuose komitetuose 1992–1999 m. apginta 14 gamtos mokslų (1998 m. pavadinimas dar kartą pakeistas ir dabar sakoma: fizinių mokslų srities chemijos krypties) daktaro ir 8(!) habilituoto daktaro disertacijos.

Tarptautiniai moksliniai ryšiai. Dauguma fakulteto aspirantų ir kitų jaunų darbuotojų parengtų disertacijų buvo apginta septintajame–aštuntajame dešimtmetyje, kai joms vadovavo fakulteto dėstytojai, jau sukaupę nemažą savarankiško mokslinio darbo patirtį. Tuo tarpu daugelis pirmųjų fakulteto dėstytojų pirmuosius mokslinio darbo įgūdžius įgijo ar stiprino ne Lietuvoje.

Tarptautiniams moksliniams ryšiams pradžią davė pirmieji Chemijos fakulteto profesoriai J. Matulis ir K. Daukšas, studijavę Vytauto Didžiojo universitete. Akad. J. Matulis, baigęs studijas, dvejus metus (1931–1933) stažavosi Leipcigo universitete (Vokietija) pas garsų to meto fotochemiką F. Veigertą. Prof. K. Daukšas 1938 m. tobulinosi Austrijoje, Graco Aukštojoje technikos mokykloje, vadovaujamas prof. G. Jantšo.

Deja, pokario metais garsioji Tarybų Sąjungos geležinė uždanga atkirto ir mūsų Universitetą nuo bet kokių ryšių su Vakarų Europa. Tuo laikotarpiu fakulteto mokslinio potencialo augimui daug padėjo kitų Tarybų Sąjungos aukštųjų mokyklų, ypač Maskvos M. Lomonosovo universiteto, mokslininkai. Pasiųsti į aspirantūrą mūsų fakulteto absolventai tose aukštosiose mokyklose bendravo su plačiai pripažintais profesoriais, įsitraukė į jau susiformavusių mokslinių mokyklų darbą, prisidėjo sprendžiant aktualias to meto mokslines problemas, gavo tolesnio savarankiško darbo gaires, susijusias su perspektyviomis chemijos raidos kryptimis.

Jau pats pirmasis Chemijos fakulteto aspirantas P. Buckus mokslinį darbą pradėjo ne Vilniuje, o vadinamojoje tikslinėje aspirantūroje, į kurią aspirantas buvo priimamas ne bendro konkurso tvarka, o su kitos respublikos ar aukštosios mokyklos siuntimu. Pasibaigus aspirantūros laikui, toks aspirantas turėdavo grįžti jį pasiuntusios institucijos žinion. Tikslinė aspirantūra kėlė padidintus reikalavimus abiem susitariančioms šalims. Siunčiantysis universitetas ar fakultetas parinkdavo pačius geriausius absolventus, kad

savo pasirengimu aspirantūrai ir darbštumu jie pateisintų pasitikėjimą. Į tikslinę aspirantūrą priimanti katedra vadovais skirdavo ne eilinius docentus, kuriems aspirantas kauptų daktaro disertacijai reikalingus eksperimentinius duomenis, o žinomus profesorius, vadovavusius didelėms mokslinėms grupėms, kuriose kandidato disertacijos buvo „kepamos" vos ne konvejeriniu būdu ir parengiamos per nustatytą trejų metų laiką.

Maskvos M. Lomonosovo universiteto aspirantūroje P. Buckus mokėsi 1950–1953 m., vadovaujamas žymaus tarybinio chemiko organiko, TSRS mokslų akademijos nario korespondento A. Terentjevo. Puikius vadovus turėjo ir kiti kiek vėliau aspirantūros metus Maskvoje praleidę ir į Vilniaus universitetą sugrįžę mūsiškiai: prof. V. Daukšui 1957–1960 m. vadovavo prof. R. Levina, doc. N. Karveliui (1953–1956) – prof. K. Chomiakovas, doc. P. Kadziauskui (1962–1965) – prof. J. Jurjevas. To paties universiteto tikslinėje aspirantūroje mokėsi Gamtos mokslų fakulteto Biochemijos ir biofizikos katedros biochemikų mokslinio darbo kryptis vėliau formavę profesorius A. Glemža (1962–1965 m., vadovas – akad. S. Severinas), dabartinis Lietuvos mokslų akademijos prezidentas akad. B. Juodka (1965–1968 m., vadovai – profesoriai M. Prokofjevas ir Z. Šabarova), L. Grinius (1968–1971 m., vadovai – akad. S. Severinas ir prof. V. Skulačiovas)

Į Maskvos M. Lomonosovo universiteto tikslinę aspirantūrą buvo pasiųsta ir daugiau Lietuvoje dabar plačiai žinomų mokslininkų chemikų, kurie dėl vienų ar kitų priežasčių grįžę dirbo ne Universitete. Tai MA Biochemijos institute pradėjęs dirbti akad J. Kulys (aspirantūroje mokėsi 1967–1970 m., vadovas – prof. M. Kuzminas), MA Chemijos ir cheminės technologijos institute įsidarbinę vyr. moksl. bendr. Z. Kaikarienė (1954–1958 m., vadovas – akad. A. Nesmejanovas) ir prof. A. Survila (1965–1967 m., vadovai – akad. A. Frumkinas ir prof. B. Damaskinas), Teismo ekspertizės institute eksperto darbą gavęs A. Pigaga (1966–1969 m., vadovai – akad. A. Alimarinas ir prof. I. Gibalo), ilgametis „Termoizoliacijos" instituto vyr. moksl. bendr. P. Kaikaris (1954–1958 m., vadovas – prof. A. Levina), į Elektrografijos institutą po aspirantūros priimtas prof. A. Undzėnas (1964–1968 m., vadovas – prof. P. Kozlovas).

Kandidato disertacijas fakulteto darbuotojai rengė ir kitose Tarybų Sąjungos aukštosiose mokyklose. Prof. E. Jasinskienės disertacinio darbo vadovas buvo Ivanovo chemijos ir cheminės technologijos instituto profesorius Ukrainos mokslų akademijos akademikas K. Jacimirskis, buvęs fakulteto

dekanas MA narys korespondentas L. Simanavičius tikslinėje aspirantūroje mokėsi Leningrado A. Ždanovo universitete (1954–1957 m., vadovas – prof. A. Storonkinas), doc. Z. Mačionis – Baltarusijos V. Lenino universitete (1959–1962 m., vadovas – Baltarusijos MA akademikas prof. B. Jerofejevas), doc. L. Radžiūnas – Voronežo universitete (1960–1963 m., vadovas – prof. B. Michantjevas), prof. G. Bajoras – Leningrado tarybos technologijos institute (1962–1965 m., vadovas – prof. I. Ochrimenko).

Aštuntojo dešimtmečio pabaigoje moksliniai fakulteto ryšiai pradėjo įgauti ir kitą kryptį: dabar jau mūsų fakulteto tikslinėje aspirantūroje pradėjo mokytis jaunuoliai iš svetur. Pradžią padarė Organinės chemijos katedra, kurios tikslinę aspirantūrą baigė ir 1980 m. mokslų kandidato disertaciją apgynė Karaliaučiaus (Kaliningrado) universiteto darbuotoja G. Komovnikova (vadovas – prof. V. Daukšas). Neorganinės ir analizinės chemijos katedroje prof. E. Ramanauskas ir doc. L. Bunikienė vadovavo taip pat iš Karaliaučiaus atvykusiai ir 1981 m. kandidato disertaciją apgynusiai aspirantei T. Kurkovai. 1984 m. Fizikinės chemijos katedroje aspirantūrą sėkmingai baigė pirmasis iš užsienio į tikslinę aspirantūrą Chemijos fakultete atvykęs aspirantas vietnamietis Nguen ba Tjat (vadovas – prof. A. Levinskas). Tiesa, vėliau tokie ryšiai nebebuvo plėtojami ir dėl (būkime teisingi) mūsų dėstytojų mokslo darbų nepakankamo populiarumo tuometinėje Tarybų Sąjungoje, ir iš dalies dėl kalbos barjero.

Septintajame dešimtmetyje Lietuvoje pradėtos organizuoti specializuotos respublikos chemikų mokslinės konferencijos. Labai greitai į jas imta kviesti Pabaltijo, kitų Tarybų Sąjungos respublikų, Maskvos ir Leningrado mokslininkus, su kuriais mezgėsi gana glaudūs ryšiai ir ne konferencijų metu. Tokius ryšius vienais ar kitais būdais stengėsi plėtoti visos fakulteto katedros.

Tarprespublikinio Universiteto chemikų bendradarbiavimo lyderis, be abejonės, buvo Neorganinės ir analizinės chemijos katedra. Katedros darbuotojai taip aktyviai dalyvaudavo sąjunginėse konferencijose ir analitikų mokyklose, kad jau 1964 m. jiems buvo pavesta suorganizuoti Vilniuje pirmąją sąjunginę analitikų konferenciją, o 1974 ir 1986 m. – pirmąją ir penktąją Pabaltijo respublikų, Baltarusijos ir Kaliningrado srities analitikų konferencijas. Pastarosios konferencijos greitai įgijo gerą vardą, vyko iki 1989 m., į jas būdavo kviečiami ir mielai atvykdavo autoritetingi kitų TSRS regionų analitikai, o Baltijos šalių jauniesiems mokslininkams tai

buvo puikus informacijos apie naujausius analizinės chemijos laimėjimus šaltinis, gera viešų pasirodymų mokykla. 1981 m. katedroje vyko TSRS mokslų akademijos Analizinės chemijos mokslinės tarybos Šiaurės vakarų skyriaus išvažiuojamoji sesija, ypač detaliai aptarusi Lietuvoje atliekamus analizinės chemijos darbus, gerai juos įvertinusi ir numačiusi tolesnes perspektyvas. 1982 m. buvo įkurta to skyriaus Aplinkos objektų analizės sekcija, kurios darbe taip pat aktyviai dalyvavo katedros mokslininkai. Glaudūs ryšiai siejo Neorganinės ir analizinės chemijos katedrą su Latvijos P. Stučkos universiteto, Latvijos MA Neorganinės chemijos instituto, Estijos MA Chemijos instituto, Baltarusijos V. Lenino universiteto, Maskvos V. Vernadskio Geochemijos ir analizinės chemijos instituto, Maskvos D. Mendelejevo cheminės technologijos instituto, Maskvos M. Lomonosovo universiteto chemikais.

Labai išplėtė ir sustiprino mokslinius ryšius su kitų TSRS mokslo centrų chemikais Polimerų chemijos katedra, kai jai vadovavo prof. G. Bajoras ir doc. L. Radžiūnas. Bendrus su katedros dėstytojais darbus spausdino ir joje paskaitas skaitė mokslininkai iš Jaroslavlio sintetinio kaučiuko monomerų instituto, Gorkio (dabar Nižnij Novgorodas) universiteto Polimerų katedros, Kazachijos mokslų akademijos Chemijos instituto, Ukrainos mokslų akademijos Stambiamolekulių junginių chemijos instituto, Taškento, Jerevano, Irkutsko, Donecko universitetų, Kazanės politechnikos ir Leningrado tarybos technologijos instituto. 1980 m. katedra padėjo Pramonės ekonomikos fakulteto Pramonės šakų technologijos katedros ir Prekybos fakulteto Prekių mokslo katedros chemikams suorganizuoti 5-ąją sąjunginę konferenciją „Polimerų senėjimas ir stabilizavimas“, kurioje buvo perskaityta per 100 pranešimų, iš kurių 84 padarė kitų Tarybų Sąjungos miestų polimerininkai, turėję galimybių tiesiogiai susipažinti su katedroje atliekamais moksliniais darbais ir jų autoriais.

Fizikinės chemijos katedros vedėjo prof. A. Levinsko iniciatyva buvo palaikomi tos katedros moksliniai ryšiai su Maskvos M. Lomonosovo universiteto, Kijevo politechnikos instituto, Maskvos vakarinio metalurgijos instituto giminingomis katedromis. Vis dėlto ir Fizikinės, ir Organinės chemijos katedrų tiesioginiai ryšiai su TSRS mokslo centrais nebuvo itin intensyvūs, jie mezgėsi daugiau per ūkiskaitines sutartis su gamybinėmis organizacijomis.

Artimiau susipažinti su kitų Tarybų Sąjungos respublikų chemikais ir jų darbais geras sąlygas sudarė aštuntajame dešimtmetyje įdiegta aukštųjų

mokyklų dėstytojų kvalifikacijos kėlimo sistema. Stambiausiose Maskvos, Leningrado, Kijevo ir kai kurių kitų miestų aukštosiose mokyklose buvo suorganizuoti vadinamieji kvalifikacijos kėlimo fakultetai, kuriuose kas penkerius metus vieną semestrą privalėjo stažuotis kiekvienas TSRS universiteto ar kito mokomojo instituto docentas ar vyr. dėstytojas (katedrų vedėjų ir profesorių kvalifikacijai kelti buvo organizuojami trumpesni kursai). Tokio fakulteto klausytojai turėjo visas galimybes klausytis geriausių jį organizavusio universiteto profesorių paskaitų studentams, susipažinti su tenykščių laboratorinių darbų atlikimo ypatybėmis, lankyti specialiai atvykėliams skirtų paskaitų kursus, po užsiėmimų tiesiogiai bendrauti su kolegomis iš kitų aukštųjų mokyklų. Keturių mėnesių visiškai pakako glaudesniems moksliniams ir asmeniniams ryšiams tiek su fakulteto šeimininkais, tiek su kolegomis – jo klausytojais užmegzti. Reikėjo tik noro ir asmeninės iniciatyvos.

Dėl jau minėtos tarybinės geležinės uždangos iki 1991 m. fakulteto moksliniai ryšiai su užsienio, ypač Vakarų šalių, mokslininkais mezgėsi labai sunkai. Iš esmės jie apsiribojo tik dalyvavimu vienoje kitoje tarptautinėje konferencijoje ir jaunųjų mokslininkų stažuotėmis, į kurias išvykti buvo galima tik įveikus partinius, saugumo ir saviškius visada mieliau palaikančių Maskvos biurokratų barjerus.

Pirmajam į užsieninę stažuotę pavyko išvykti tuometiniam Organinės chemijos katedros asistentui G. Dieniui. Maskviškės Aukštojo ir specialiojo viduriniojo mokslo ministerijos siuntimu jis 1959/60 m. m. stažavosi Londono universitete (Anglija), garsiojo prof. K. Ingoldo laboratorijoje.

Po šios Anglijoje labai gerai įvertintos išvykos į užsienio stažuotes jaunuosius fakulteto darbuotojus kurį laiką pavykdavo išsiųsti kone kasmet. 1960/61 m. m. Leuna-Merzeburgo (tuometinė Vokietijos Demokratinė Respublika) Cheminės technologijos instituto Polimerų chemijos katedroje dešimt mėnesių dirbo Bendrosios chemijos ir cheminės technologijos katedros asistentas G. Bajoras, kuris buvo išvis pirmasis respublikos Aukštojo ir specialiojo mokslo ministerijos savarankiškai į užsienį pasiųstas stažuotojas. Tais pačiais 1960/61 m. m. Jeilio universitete (JAV) stažavosi Fizikinės chemijos katedros e. doc. p. L. Simanavičius. 1962/63 m. m. Čikagos universitete (JAV) savo kvalifikaciją kėlė Fizikinės chemijos katedros vyr. dėstytojas A. Levinskas, 1963/64 m. m. Karlo universitete (Praha, Čekoslovakija) – Organinės chemijos katedros vyr. dėst. V. Daukšas,

1965/66 m. m. Prahos aukštojoje chemijos technologijos mokykloje – Organinės chemijos katedros aspirantas A. Urbonas, 1967/68 m. m. Tokijo universitete (Japonija) – Polimerų chemijos katedros docentas G. Bajoras.

Kita užsienio stažuočių serija prasidėjo tik po dešimties metų. 1977/78 m. m. Japonijoje (Tohoku ir Hokaido universitetuose) dirbo Organinės chemijos katedros asistentas G. Purvaneckas. 1976–1979 m. Karlo universiteto (Prahoje) aspirantūroje mokėsi ir disertaciją sėkmingai apgynė pirmoji aspirantė iš Lietuvos – Neorganinės ir analizinės chemijos stažuotoja tyrinėtoja J. Balsienė, o 1979/80 m. m. tame pačiame universitete stažavosi vyr. dėst. I. Blažys. Organinės chemijos katedros asistentas E. Butkus 1979 m. dirbo Bukarešto politechnikos institute (Rumunijos Socialistinė Respublika), o 1980/81 m. m. – jau minėtoje Prahos aukštojoje chemijos technologijos mokykloje. 1982/83 m. m. Kentukio universitete (JAV) mokslinę kvalifikaciją kėlė Fizikinės chemijos katedros asistentas V. Daujotis. Greifsvaldo E. M. Arndto universitete (Vokietijos Demokratinė Respublika) 1977–1981 m. kasmet dirbdavo Organinės chemijos katedros jaun. moksl. bendr. D. Girdžiūnaitė, 1983 m. – doc. P. Vainilavičius, 1983/84 m. m. Bukarešto politechnikos institute – Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyr. moksl. bendr. A. Abrutis. Dar po trejų metų vėl prisiminta Japonija – 1986 m. Tokijo universitete dirbo Polimerų chemijos katedros asistentas R. Makuška, 1989/90 m. m. tame pačiame universitete stažavosi Skystakristalių junginių laboratorijos jaun. moksl. bendr. R. Bernotas.

Intensyvėjant tiriamajam katedrų darbui, kilo jų mokslinis autoritetas, atsirado progų ir glaudesniems ilgalaikiams ryšiams su užsieniu, ypač su socialistinio lagerio šalimis. Pradžią vėl padarė Neorganinės ir analizinės chemijos katedra, dar septintajame dešimtmetyje pradėjusi gana pastoviai keistis informacija su Prahos Karlo universiteto Gamtos fakulteto Analizinės chemijos katedra, o 1981 m. sudariusi ir oficialią bendradarbiavimo sutartį. Sutartyje numatyta atlikti bendrus darbus taikant analizei organinius dažiklius ir paviršinio aktyvumo medžiagas, t. y. dirbti toje srityje, kurioje mūsiškė katedra jau buvo pasiekusi svarių rezultatų.

1978 m. bendradarbiavimo sutartį su Vokietijos Demokratinės Respublikos E. M. Arndto universiteto Chemijos sekcija (mūsiškai tai būtų fakultetas) sudarė Organinės chemijos katedra, o 1981 m. su to paties univer-

siteto polimerininkais oficialią bendradarbiavimo sutartį pasirašė ir Polimerų chemijos katedra. Sutartys neliko tik popieriuje. Abiejų katedrų atstovai ne kartą lankėsi vieni pas kitus, skaitė paskaitas užsienio kolegoms ir studentams, derino darbo planus, spausdino bendrus mokslinius darbus, organizavo keitimąsi studentų gamybinės praktikos grupėmis. Ypač aktyvi buvo ne kartą po kelias savaites Organinės chemijos katedroje mokslinį darbą dirbusi dr. A. Hetzheim (beje, po Berlyno sienos griuvimo ir Vokietijos Demokratinės Respublikos susijungimo su Vokietijos Ferderacine Respublika tapusi sekcijos vadove) ir Technikinės chemijos katedros vedėjas prof. K. Gehrke. Savo ruožtu Greifsvalde dirbti mokslinio darbo, kaip jau minėta, kelis kartus buvo išvykusi Organinės chemijos katedros jaun. moksl. bendr. D. Girdžiūnaitė, savo susintetintus junginius tyrinėjo tos pačios katedros docentas P. Vainilavičius, kelis kartus paskaitų ciklus skaitė Polimerų chemijos katedros vedėjas prof. G. Bajoras.

Devintojo dešimtmečio antroje pusėje ir dešimtojo pradžioje pradėjo megztis aktyvesni fakulteto katedrų ir asmeniniai darbuotojų ryšiai ne tik su tarybinio bloko šalių mokslininkais. Pavyzdžiui, prof. V. Daukšas skaitė paskaitų ciklus Debreceno (Vengrijos Liaudies Respublika), Padujos (Italija), Frankfurto prie Maino (Vokietijos Federacinė Respublika) universitetuose. Prof. G. Bajoras 1990 m., o prof. A. Levinskas 1994 m. skaitė paskaitų kursus Kokolos technologijos institute (Suomija). Etiopijos sostinės Adis Abebos universitete dvejus mokslo metus (1988–1990) dėstė doc. G. Purvaneckas, o doc. I. Blažys tame pačiame universitete dirbo trejus metus (1988–1991). Polimerų chemijos katedra 1989 m. glaudžius ryšius užmezgė su Kokolos technologijos institutu, kuriame nuo to laiko tiriamuosius darbus po metus dirbo net šeši mūsiškės katedros darbuotojai (R. Makuška, Z. Mačionis, A. Ūsaitis, S. Budrienė, V. Pamedytytė, A. Vareikis) bei organikė A. Sirvydytė, kai kurie netgi ne po vieną kartą.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, iš esmės pasikeitė mokslinio bendradarbiavimo su užsienio mokslininkais kryptis. Praktiškai nutrūko tiesioginiai ryšiai su Nepriklausomų Valstybių Sandraugos ir postkomunistinėmis Rytų Europos šalimis, nebent vienas kitas fakulteto darbuotojas kartais dar išvažiuoja skaityti pranešimų ten vykstančiose konferencijose. Antra vertus, labai suintensyvėjo ryšiai su Vakarų šalių mokslo centrais, tačiau pasikeitė jų pobūdis. Tarybiniais laikais tuos ryšius paprastai užmegzdavo ir sutarčių pavidalu įformindavo Universitetas ar fakultetas, bet

iš to meto išliko geri kontaktai tik su Suomijos Kokolos technologijos institutu. Dabar daugiau lemia asmeninė iniciatyva, mūsų mokslininkų siekimas rasti tokius užsienio mokslo centrus, kurie ne tik sudarytų sąlygas dirbti mūsiškius dominančioje ar bent artimoje jų ligšioliniams tyrinėjimams srityje, bet dar ir mokėtų stipendijas. Būtent tokia iniciatyva ir asmeniniai kontaktai sudarė sąlygas parengti habilituoto daktaro disertacijas jaunajai fakulteto profesūros kartai – E. Butkui, A. Padarauskui, A. Abručiui, V. Daujočiui, A. Kareivai.

Užsieninės stažuotės nebūtinai po metų kitų baigiasi habilitaciniu darbu. Užsienyje bent po keletą mėnesių yra dirbę ir daugiau fakulteto dėstytojų bei jaunimo. Štai 1994 m. Venecijos (Italija) universiteto Aplinkos mokslų fakultete stažavosi Analizinės chemijos katedros vyr. asistentė V. Vičkačkaitė ir vyr. lab. B. Dadurkevičienė, Helsinkio universitete 1994 m. dirbo Polimerų chemijos katedros darbuotojas A. Ūsaitis, o 1997 m. – V. Vičkačkaitė. Kokolos technologijos institute 1990–1997 m. paeiliui po metus dirbo Polimerų chemijos katedros darbuotojai R. Makuška, Z. Mačionis, A. Ūsaitis, S. Budrienė, A. Vareikis, V. Pamedytytė, vėl A. Vareikis, Organinės chemijos katedros atstovė A. Sirvydytė. Analizinės ir aplinkos chemijos katedros docentas S. Armalis net tris kartus stažavosi Lundo (Švedija) universitete (1993, 1994 ir 1997 m.), taip pat JAV Niu Meksiko (JAV) bei Karlo (Praha, Čekija) universitetuose (1994). 1996 m. Sandijos (JAV) nacionalinėse laboratorijose dirbo Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros docentas R. Raudonis. Fizikinės chemijos katedros docentas G. Baltrūnas net keturis kartus buvo išvažiavęs dirbti mokslinio darbo Vokietijoje: 1995 ir 1996 m. – Kylio, o 1996 ir 1998 m. – Mainco universitetuose. Tos pačios katedros docentas H. Cesiulis 1997/98 m. m. stažavosi Varšuvos universitete, o 1998 ir 1999 m. – Oregono (JAV) mokslo ir technologijos institute. Nuo 1998 m. dvejų metų mokslinėje stažuotėje JAV Nacionaliniame standartų ir technologijos institute Geizenberge yra Fizikinės chemijos katedros docentas G. Valinčius. 1997 m. užsimezgė Polimerų chemijos katedros ir vieno iš seniausių Prancūzijoje Monpeljė (Montpellier) universiteto polimerininkų ryšiai, vyko keletas trumpų tarpusavio pažinties vizitų, o 1998 m. pas prancūzų kolegas aminoakrilatų fotopolimerizaciją tyrinėjo moksl. darb. V. Pamedytytė.

Naujos tarptautinių ryšių galimybės atsivėrė Lietuvoje pradėjus darbą tarptautinėms mokslo ir studijų plėtros programoms TEMPUS PHARE

ir COPERNICUS, kurių finansavimu pasinaudojo daugelis mokslinėse stažuotėse buvusių fakulteto darbuotojų.

Ryšius su kitų šalių kolegomis chemikai dažnai palaiko per savo profesines chemikų draugijas. Turi tokią draugiją ir Lietuvos chemikai.

Tarybiniais metais Chemijos fakultete greta tuo metu visoms didesnėms įstaigoms privalomų partijos, komjaunimo ir profsąjungos biurų nuo 1958 m. veikė nuo jų visiškai nepriklausoma D. Mendelejevo vardu vadinamos Sąjunginės chemikų draugijos pirminė organizacija. Pirmasis jos pirmininkas fakultete buvo doc. A. Kaušpėdas (1958–1967), vėliau jį pakeitė doc. Z. Mačionis (1967–1974) ir doc. L. Radžiūnas, vadovavęs fakultetiniam draugijos padaliniui daugiau kaip ketvirtį amžiaus (nuo 1974 m. iki pat nepriklausomybės atkūrimo ir visų tarybinių draugijų bei organizacijų veiklos nutraukimo). Draugija, kuriai priklausė dauguma fakulteto darbuotojų ir studentų, stengėsi būti naudinga savo nariams ir atstovauti jų interesams administracinėse struktūrose. Doc. A. Kaušpėdas labai daug pastangų įdėjo rūpindamasis, kad Vilniuje būtų atidaryta pirmoji specializuota reagentų parduotuvė (iki tol reagentų pirkti reikėdavo važinėti į Rygą), nemažai slenksčių numynė ieškodamas geriausių būdų biochemijos specializacijai įkurti Chemijos fakultete. Doc. L. Radžiūno vadovaujama pirminė draugijos organizacija ypač daug dėmesio skyrė gamybinėms ekskursijoms į stambius Tarybų Sąjungos chemijos pramonės centrus. Per tas išvykas katedrų darbuotojai susipažino su iki tol tik iš vadovėlių žinomais metalurgijos, koksavimo, elektrolizės, naftos, akmens anglių ir mineralinių trąšų žaliavų išgavimo procesais Urale, Ukrainoje, Kolos pusiasalyje, Azerbaidžane, Baltarusijoje, lankėsi stambiose Latvijos ir Estijos chemijos pramonės įmonėse. Draugija organizavo specializuotas chemikų ekskursijas į Vokietiją, Lenkiją, Čekoslovakiją, Vengriją, išvykas į mokslines konferencijas, tarptautines chemijos parodas, didžiasias Lietuvos pramonės įmones. Neliko nuskriausti ir studentai: draugija premijuodavo SMD konferencijų ir studentų olimpiadų nugalėtojus, apmokėdavo jų išvykas pas kitų universitetų kolegas, kartais gana tolimas gamybines ekskursijas. Žinoma, iš surinktų kuklių, tiesiog simbolinių nario mokesčių visų tų renginių finansuoti nebuvo įmanoma, tačiau doc. L. Radžiūnas sumaniai naudojosi tuo, kad padėti niekada neatsisakydavo draugijos respublikinei valdybai vadovavęs prof. K. Daukšas.

Nemažus privalomus įnašus į draugijos sąskaitą mokėdavo jos juridiniai nariai – chemijos ir statybinių medžiagų pramonės įmonės.

Visos tos išvykos ir ekskursijos ne tik turtino fakulteto dėstytojų erudiciją, bet ir padėjo užmegzti ryšius su aplankytais kolegomis. Subyrėjus Tarybų Sąjungai, tie ryšiai, deja, sutrūkinėjo, o D. Mendelejevo chemikų draugija Lietuvoje išvis nustojo veikti. Vis dėlto dar viduramžiais skelbta mintis, kad gamta nemėgsta tuštumos, pasiteisino ir dabar. Jau prieš keletą metų įsikūrusi nepriklausoma Letuvos chemikų draugija nepamiršo tarybinių metų patirties ir turtina ją dabarties aktualijomis. Mezgasi ryšiai su Amerikos chemikų draugija. Susipažinti su jos veikla jau buvo išvažiavę ir mūsų fakulteto atstovai.

Išradyba. Mokslinių kolektyvų ir mokslininkų darbai lyginami remiantis labai įvairiais kriterijais: tai originalių teorijų paskelbimas, naujų mokslo sričių plėtojimas, paskelbtų publikacijų skaičius ir jų citavimo dažnumas kitų mokslininkų darbuose, darbų įdiegimo į gamybą efektyvumas. Tiksliuosiuose moksluose ir technikoje vienas iš tokių kriterijų yra ir patentų skaičius. Patentai išduodami už naujus, pasaulinio mokslo ir technikos dar nežinotus prietaisus, praktiškai svarbius medžiagų sintezės, technologinių sprendimų būdus, todėl patentų skaičius taip pat tam tikru mastu parodo mokslinio kolektyvo darbų lygį ir aktualumą.

Tarybų Sąjungoje gauti užsienio patentą buvo labai sudėtinga, dėl įvairiausių procedūrinių vingrybių ilgam ir varginančiam patento įforminimui ryždavosi labai nedaugelis, dažniausiai centrinių Sąjungos institutų mokslininkų. Daug lengviau buvo sprendžiamos vadinamųjų autorystės teisių – užsienio patentų tarybinių analogų – gavimo problemos, nors ilgą laiką chemikai buvo įsitikinę, kad tas dienas ir savaites, kurios sugaištamos autorystės teisėms įforminti, daug geriau būtų panaudoti naujiems eksperimentiniams duomenims kaupti ir papildomam moksliniam straipsniui parašyti. Tuo labiau kad išradimo pripažinimas ir autorystės teisių paskelbimas specialiai tam tikslui leidžiamame biuletenyje kartais užtrukdavo keletą metų. Padėtis pasikeitė tik aštuntojo dešimtmečio pradžioje, kai Tarybų Sąjungoje į išradybos veiklą buvo atkreiptas ypatingas dėmesys ir iš visų mokslo institucijų, taigi ir iš aukštųjų mokyklų, buvo pradėta reikalauti kuo daugiau išradimų. Prieita net iki to, kad ja rūpintis buvo įpareigotos ir vadinamosios ekspertų komisijos, kurios kiekviena-

me fakultete spręsdavo, ar mokslininkų parengtas straipsnis gali būti spausdinamas atviroje spaudoje, t. y. ar jis neišduos valstybinės paslapties, ar negalės būti efektyviai panaudotas užsienyje, apeinant nepaslankią tarybinę mokslinių įdiegimų sistemą. Oficialiame ekspertų komisijos blanke buvo iš anksto įrašyta pastraipa, kad straipsnis neturi didelės vertės ir gali būti spausdinamas. Reikalavimas, atrodytų, labai nelogiškas (tai kam tą straipsnį išvis spausdinti, jeigu jis toks nevertingas?), tačiau vis dėlto davė savo vaisių: išradybos darbas Chemijos fakultete, kaip ir visame Universitete, labai suaktyvėjo. Tai ypač tapo juntama nuo 1974 m., kai fakultete pradėjusi dirbti etatinė patentininkė D. Armonienė perėmė iš autorių daugumą autorystės teisių forminimo kanceliarinių rūpesčių: konsultavo, kaip tinkamai užpildyti paraiškas, padėjo tvarkyti kitus reikiamus dokumentus, susirašinėjo su TSRS Ministrų Tarybos Valstybiniu išradimų ir atradimų reikalų komitetu.

Pirmosios autorystės teisės fakultete buvo gautos 1962 m. už V. Daukšo, P. Pipinio ir B. Puodžiūnaitės pasiūlytą 5(6)-oksibenzdioksanų-1,4 eterių gavimo būdą. Vėliau kurį laiką chemikai išradyba ne itin domėjosi, bet nuo 1969 m. fakultete autorystės teisių liudijimų jau buvo gaunama kiekvienais metais. Mažiausias Universiteto fakultetas greitai tapo ryškiu išradybos lyderiu. 1980–1985 m. chemikai kasmet pateikdavo po 10–20 paraiškų autorystės teisėms gauti.

Išradimų skaičiai didėti labai padėjo fakultete atliekamų ūkiskaitinių sutarčių gausėjimas. Dauguma tų sutarčių buvo sudaroma siekiant pagerinti tokius gamyklų technologinius rodiklius, joms reikėjo tokių naujų sprendimų, kuriuos užpatentuoti buvo lengviau negu rutinines medžiagų sintezes ar tų medžiagų savybių tyrinėjimus. Autorystės teisėmis buvo suinteresuoti, neretai jas įforminti padėdavo ir sutartinių darbų užsakovai, jomis parodydami savo aukštesnei valdžiai, kad sutartims skirti pinigai buvo išleisti ne vėjais. Pagaliau buvo svarbu ir tai, kad su ūkiskaitinėmis sutartimis į fakultetą atėjo nemažai jaunų, aukštos kvalifikacijos darbuotojų, kurie nedirbo pedagoginio darbo, o visą laiką skyrė moksliniams tyrinėjimams, jų rezultatų įforminimui straipsniuose ir, aišku, autorystės teisių paraiškose.

Iki 1984 m., kai Universiteto darbuotojai buvo gavę 270 autorystės teisių liudijimų ir preliminarių teigiamų sprendimų, chemikams iš jų priklausė net 120 (t. y. bemaž 45 proc.!), 1988 m. iš 450 VVU pripažin-

tų išradimų chemikai turėjo 177, 1989–1990 m. gavo dar 13. Antroje devintojo dešimtmečio pusėje išradybos darbą labai suintensyvino fizikai, ir, nors 1984–1988 m. chemikai gavo 57 autorystės teisių liudijimus, bendra chemikų išradimų dalis Universitete sumažėjo iki 39 proc.

Autorystės teisių liudijimų turi visos fakulteto katedros, tačiau daugiausia išradimų padaryta Organinės chemijos katedroje bei prie jos dirbusiose Vaistų sintezės ir tyrimo probleminėje laboratorijoje ir Skystakristalių junginių laboratorijoje. Daugiausia autorystės teisių yra gavę keturi fakulteto organikai: prof. V. Daukšas jų turi per 60, prof. G. Dienys – 41, doc. P. Adomėnas – taip pat per 40, iki 1981 m. fakultete dirbęs vyr. moksl. bendr. R. Martinkus – 28. Prof. G. Bajoro (Polimerų chemijos katedra) „sąskaitoje" – 19 autorinių teisių liudijimų, prof. V. Kaikario (Fizikinės chemijos katedra) – 13, vyr. m. darb. O. Adomėnienės – 12.

1985 m. fakultetas gavo pirmąjį Vakarų patentą: Fizikinės chemijos katedros vyr. moksl. darb. P. Varkala Šveicarijoje užpatentavo parengiamąjį sidabravimo elektrolitą nesiamalgamuojantiems metaliniams paviršiams padengti. 1993 m. Prancūzijoje, 1994 m. – visoje Europos Sąjungoje, o 1999 m. ir JAV prof. A. Abrutis su kolegomis užpatentavo naują organometalinių junginių garų generavimo būdą, taikomą superlaidžių oksidinių dangų gavimo technologijoje.

Chemijos fakultetas yra išugdęs ir vieną TSRS įregistruoto atradimo autorių. Atradimu laikomas anksčiau nežinotų objektyviai egzistuojančių materialaus pasaulio raidos dėsningumų, reiškinių bei savybių atskleidimas, iš esmės keliantis pažinimo lygį. Sutartis dėl tarptautinės mokslo atradimų registracijos pasirašyta Ženevoje 1978 m., nors Tarybų Sąjungoje atradimai pradėti fiksuoti jau 1947 m. Esminį išradimų ir atradimų svarbos skirtumą akivaizdžiai rodo oficialiai užregistruotas jų skaičius: iki 1991 m. Tarybų Sąjungoje buvo įteisinta daugiau kaip 1,6 mln. išradimų ir tik 393 atradimai. Vienintelio atradimo, nors ir netiesiogiai susijusio su mūsų fakultetu, autorius yra 1959 m. laidos absolventas J. Zolotovickis, kuris dirbdamas Maskvos Cheminės fizikos institute kartu su keliais bendradarbiais 1973 m. gavo atradėjo diplomą už elektroninės fotoemisijos iš metalų į elektrolitų tirpalus naujo dėsnio atradimą.

Chemijos fakultete padaryti išradimai labai įvairios tematikos, tačiau atitinka katedrų mokslinio darbo kryptis. Ypač daug išradimų susiję su naujų vaistinių ir biologiškai aktyvių preparatų sinteze, skystakristalių me-

džiagų gavimu, elektrolitiniu sidabravimu ir aliuminiavimu, naujų kopolimerų sinteze bei naudojimu. 1979 m. Universiteto 400 metų jubiliejaus proga vykusioje Sąjunginėje liaudies ūkio pasiekimų parodoje mūsų fakulteto išradėjai gavo du garbės diplomus (prof. V. Kaikaris ir doc. G. Bajoras), vieną aukso medalį (vyr. moksl. darb. P. Adomėnas) ir penkis bronzos medalius. 1980 m. ChF išradėjai buvo apdovanoti Sąjunginės išradėjų ir racionalizatorių draugijos Lietuvos respublikinės tarybos pereinamuoju prizu „Eureka-80“. 1982 m. Lietuvos aukštųjų mokyklų katedrų ir laboratorijų respublikinėje išradybinio, racionalizacinio ir patentinio licencinio darbo apžiūroje pirmąją vietą užėmė Polimerų chemijos katedra. 1983 m. vykusioje respublikinėje parodoje „Aukštųjų mokyklų išradimai – liaudies ūkiui“ pirmuoju prizu apdovanotas Skystakristalių junginių laboratorijos darbuotojų R. Bernoto, P. Adomėno, L. Poloudinos ir jų bendraautorių iš svetur išradimas „Chiraliniai priedai skystiesiems kristalams ir termojautrūs mišiniai“, kuriame pasiūlytos medžiagos gali būti naudojamos elektrooptiniams indikatoriams ir sudėtingos konfigūracijos paviršių aukštų temperatūrų (40–220°C) laukams vizualizuoti.

1984 m. fakulteto išradėjų darbai buvo pirmą kartą eksponuojami užsienyje – tarptautinėje Leipcigo mugėje (VDR). P. Varkala ir V. Skučas (Fizikinės chemijos katedra) pateikė parodai keturis išradimus bendru pavadinimu „Sidabro ir jo lydinių funkcinių galvaninių dangų nusodinimas iš laisvo cianido neturinčių tirpalų“. Tuose išradimuose parodyta, kaip žalvario, įvairios sudėties bronzų ir periodinės lentelės nikelio pogrupio metalų ir jų lydinių gaminių paviršius paruošti sidabravimui, pasiūlytas blizgių sidabro dangų gavimo be vario pasluoksnio būdas, originaliai išspręsta sidabro regeneravimo ir grąžinimo į gamybą problema. Tai pačiai parodai Polimerų chemijos katedra (G. Bajoras, R. Makuška, R. Giedraitis) pateikė jau iki tol plačiai populiarintus polimerinius fiksatyvus grafikos darbams bei piešiniams apsaugoti, kad šie nesentų ir nenusitrintų. Naujieji fiksatyvai atrodė daug geresni už tuo metu naudotas panašios paskirties medžiagas: gerai pritvirtindavo pastelę, sangviną, anglį prie popieriaus paviršiaus, nekeitė piešinio toninio ir spalvinio intensyvumo, pustonių bei popieriaus elastingumo, buvo atsparūs šviesos poveikiui ir senėjimui. Deja, viskas taip ir baigėsi parodomis: neatsirado tokius fiksatyvus gaminti norinčios ir reikiamus įrengimus turinčios organizacijos, o patys fiksatyvai buvo palyginti brangūs, turėjo lakių kenksmingų tirpiklių.

Tarptautinėse parodose ypač dažnai savo išradimus eksponavo Fizikinės chemijos katedros darbuotojas P. Varkala (žr. p. 232).

Ūkiskaitiniai darbai. Dirbti ūkiskaitinius darbus pagal įmonių bei organizacijų apmokamus užsakymus TSRS aukštosioms mokykloms buvo leista 1962 m. Jau po dvejų metų pirmąsias ūkiskaitines sutartis sudarė trys Chemijos fakulteto katedros. Organinės chemijos katedra gavo Rygos tarprespublikinės reagentų kontoros užsakymą susintetinti kai kurių cheminių reagentų (sutarties vadovas – doc. G. Dienys), fizikochemikai susitarė su Klaipėdos „Dailės" kombinatu dėl nenuodingos blizgančio sidabravimo vonios receptūros paruošimo (vadovas – doc. V. Kaikaris), o Bendrosios chemijos katedra pradėjo analizuoti TSRS mokslų akademijos Okeanologijos instituto Kaliningrado filialo siunčiamas jūrų suspensijas ir silikatus (vadovas – doc. R. Pajeda). Visos tos sutartys buvo labai nedidelės, kiekviena po 1000–2000 rb, sudarytos savotiškam bandomajam laikotarpiui – vieniems metams. 1965 m. į darbą pagal sutartis įsitraukė jau visos penkios fakulteto katedros, tačiau bendra sutarčių suma tesudarė tik apie 8000 rb.

1965 m. ūkiskaitiniams darbams tvarkyti ir koordinuoti Universitete įkurtas specialus padalinys – Mokslinio tyrimo sektorius (labai greitai prigijo jo pavadinimo santrumpa, primenanti pokarinių metų mašinų-traktorių stočių pavadinimą – MTS). 1981 m. šis sektorius perorganizuotas į solidžiau skambančią ir daugiau oficialių teisių turinčią Mokslinio tyrimo dalį (MTD). Nuo to laiko ūkiskaitinių sutarčių vadovams nebereikėjo patiems rūpintis organizaciniais, finansiniais bei tiekimo klausimais, jie galėjo visą dėmesį skirti tiesioginiams ryšiams su užsakovais ir eksperimentiniam darbui koordinuoti.

Ūkiskaitinių darbų apimtis sparčiai didėjo. Jais buvo suinteresuotos abi susitariančios šalys.

Įmonės gaudavo moksliškai pagrįstus atsakymus į joms iškilusius klausimus, galėdavo pabandyti įdiegti siūlomas rekomendacijas. Tiesa, neretai tos rekomendacijos dėl vienų ar kitų priežasčių net nebuvo bandomos įgyvendinti. Pavyzdžiui, pasirodydavo, kad joms pritaikyti reikės nemažai papildomo darbo ir pinigų arba jos nepadės ženkliai pagerinti gaminių kokybės, o kartais mokslininkų visų metų darbas išvis nueidavo šuniui ant uodegos – nepasiteisindavo pasirinkta tyrinėjimų kryptis. Gamybinės organizacijos ir tokiu atveju per daug nesisielodavo. Mat ministerijos

reikalaudavo iš jų išleisti tam tikrą pinigų sumą mokslo tiriamiesiems darbams, kad būtų bandoma įgyvendinti skambų, nors, pasirodė, visiškai nerealų uždavinį – „sovietskoje, značit – otličnoje“ („tarybinis, vadinasi – puikus“). Jeigu tų pinigų neišleisi, vadinasi, kokybės gerinimu nesirūpini, ministerijoje užsidirbsi blogą vardą, o tų lėšų niekur kitur nepanaudosi, metų pabaigoje jos iš sąskaitos vis vien bus nurašytos. O jeigu pinigus panaudojai, bet rezultatų į gamybą neįdiegei, visada gali surasti „objektyvių“ priežasčių pasiteisinti arba suversti bėdą mokslininkams, kad jų rekomendacijos buvo nepakankamai geros ar išvis nerealios...

Savo ruožtu ūkiskaitinius darbus atliekančios katedros turėdavo iš jų labai apčiuopiamą materialią naudą. Strateginės paskirties karinių tyrimų neatliekančių fakulteto mokslininkų aprūpinimas aparatūra ir reagentais, dėl ko mes visi taip skundžiamės dabar, ir tarybiniais metais buvo toli gražu ne puikus. Todėl katedroms itin pravertė tipinės sutarties nuostatų straipsnis, kad iki 70 proc. iš ūkiskaitinės sutarties užsakovo gautų lėšų galėjo būti skiriama pirkti reagentams ir aparatūrai, kuri, sutartį baigus, likdavo katedros materialinei bazei stiprinti. Šios lėšos kai kuriose katedrose greitai kelis kartus viršijo biudžetinius asignavimus. Kartais net iškildavo problema, kaip jas panaudoti: deficitas tapo ne pinigai, o reikiama aparatūra, kurios ir už pinigus negalėdavai gauti. Tekdavo pirkti ir ne pirmo būtinumo prietaisus: negi leisi nurašyti į valstybės sąskaitą savo prakaitu uždirbtus pinigus... Antra vertus, dirbti pagal ūkiskaitinės sutarties darbus skatino ir asmeninis suinteresuotumas: iki 50 proc. bendros sutarties sumos buvo galima skirti ją vykdančių darbuotojų atlyginimams.

Pradžioje ūkiskaitinius darbus dirbo tik katedrų dėstytojai ir laborantai dirbančiųjų ne pagrindinėje darbovietėje teisėmis, jiems papildomai mokant iki pusės pagrindinio atlyginimo. Vėliau į ūkiskaitinius darbus pradėta įtraukti ir geresnius vyresniųjų kursų studentus; jiems mokėta 37–47 rb per mėnesį. Nuolat daugėjant ūkiskaitinių darbų ir didėjant užsakovų keliamiems reikalavimams, pradėjo labai trūkti darbo rankų ir į katedras imta priiminėti etatinius ūkiskaitinius darbuotojus, nedalyvaujančius studentų mokyme. Pirmuosius tokius darbuotojus priėmė Organinės bei Neorganinės ir analizinės chemijos katedros 1970–1972 m. Po dešimtmečio, 1983 m. fakultete jų jau buvo per 30, o 1990 m. – 44, iš kurių net 29 – mokslų kandidatai (Skystakristalių junginių laboratorijoje 10 iš 16 Mokslinio tyrimo dalies etatu dirbusių

mokslo darbuotojų turėjo mokslo laipsnį, Organinės chemijos katedroje – 7 iš 11, Vaistų sintezės probleminėje laboratorijoje – 4 iš 5, Analizinės chemijos katedroje – 4 iš 5, Fizikinės chemijos katedroje – 2 iš 4, Polimerų chemijos katedroje – 1 iš 2). Beje, 1999 m. fakultete bebuvo likę 13 etatinių mokslo darbuotojų. Daugėjo ir fakultete atliekamų ūkiskaitinių darbų:

1964–1969 m.	– 273 000 rb	1980–1984 m.	– 2 368 000 rb
1970–1974 m.	– 1 013 000 rb	1985–1992 m.	– 4 450 000 rb
1975–1979 m.	– 1 843 000 rb		

Taigi per 1964–1992 m. fakultete atlikta ūkiskaitinių darbų beveik už 10 mln. rb. Tai sudarė daugiau kaip 10 proc. visų Universitete atliktų darbų sumos. Verta priminti, kad fakultetas tuo metu, kaip, beje, ir dabar, buvo pats mažiausias Universitete, o pagal ūkiskaitinių darbų apimtį mus aplenkė tik fizikai.

Katedrų įnašas į įspūdingą fakulteto ūkiskaitinių darbų taupyklę atrodė taip:

Organinės chemijos katedra	5,58 mln. rb
Fizikinės chemijos katedra	1,47 mln. rb
Neorganinės ir analizinės chemijos katedra	1,44 mln. rb
Polimerų chemijos katedra	0,72 mln. rb
Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra	0,59 mln. rb

Iš pateiktų duomenų matyti, kad neabejotina ūkiskaitinių darbų lyderė fakultete buvo Organinės chemijos katedra, atlikusi ūkiskaitinių darbų gerokai daugiau negu visos kitos kartu paimtos katedros. Tai ir suprantama: nors joje pedagoginio personalo buvo ne ką daugiau kaip kitose fakulteto katedrose, tačiau tik organikai turėjo dvi specializuotas mokslinio tyrimo laboratorijas (Skystakristalių junginių ir Vaistų sintezės ir tyrimo probleminę), kuriose dirbo nemažai etatinių mokslo darbuotojų, pelniusių sau duoną būtent iš ūkiskaitinių sutarčių.

Laikui bėgant keitėsi ne tik ūkiskaitinių darbų piniginis įvertinimas, bet ir jų pobūdis bei tematika. Iš pradžių tie darbai būdavo atsitiktiniai, smulkūs, mažai susiję su biudžetinio katedrų darbo kryptimi. Vėliau, kai fakulteto mokslininkų darbai tapo plačiau žinomi, ryšiai su gamyklomis sustiprėjo, o ką tik minėto gausaus aukštos kvalifikacijos etatinių ir nepagrindinėje darbovietėje dirbančių darbuotojų gaunami rezultatai vis dažniau patenkindavo užsakovus, katedros jau pradėjo rinktis savo mokslinio

darbo krypčiai artimesnius darbus. Ėmė vyrauti stambūs, po kelis metus trunkantys darbai, kuriuose katedros galėjo savo akademinius, fundamentinius tyrimus greitai pritaikyti konkretiems gamyklų poreikiams.

Ūkiskaitinių darbų teikiamomis finansinėmis galimybėmis ypač gerai pasinaudojo Organinės chemijos katedros Skystakristalių junginių laboratorija. 1982 m. ji įrengė pirmąjį fakultete ir Universitete eksperimentinį pusiau gamybinį barą, kuriame ir dabar gana dideliais kiekiais gamina užsakovams reikalingas organines medžiagas, panaudodama iš mokslinių straipsnių paimtas ar savo pačių sukurtas technologines schemas.

Įdomus ūkiskaitinių darbų užsakovų geografinis pasiskirstymas, parodantis, kad mūsų fakulteto mokslininkų darbai Tarybų Sąjungoje buvo vertinami toli už Lietuvos ribų. Štai konkretūs skaičiai, parodantys, už kiek iki 1992 m. (imtinai) atlikta ūkiskaitinių darbų užsakovams iš Lietuvos ir kitų tuometinės TSRS vietų:

Vilniuje	3,6 mln. rb
Kituose Lietuvos miestuose	0,5 mln. rb
Maskvoje ir Maskvos srityje	2,9 mln. rb
Leningrade	1,5 mln. rb

Fakulteto ūkiskaitinių darbų užsakovų buvo Rygoje ir Saratove, Tartu ir Kalugoje, Minske ir Kaliningrade, Kazanėje ir Novosibirske, netgi Samarkande ir Vladivostoke.

Nuo aštuntojo dešimtmečio antrosios pusės, o ypač dešimtajame dešimtmetyje ministerijos, atsakingos už ūkiskaitinių darbų užsakovų ir vykdytojų darbą, pradėjo griežčiau kontroliuoti ūkiskaitinių lėšų naudojimo efektyvumą. Pasirinktas kontrolės rodiklis buvo metinis ekonominis įdiegto ūkiskaitinio darbo efektas. Žinoma, turint galvoje Tarybų Sąjungoje labai paplitusią neatliktų darbų ir pasiektų rezultatų prirašinėjimo madą, to rodiklio toli gražu negalima laikyti patikimu. Neretai ataskaitose ir pažymose būdavo pateikiamas ne jau gautas, o tik apskaičiuotas numatomas ekonominis efektas, kuris paskui taip ir nebūdavo pasiekiamas, nes darbas arba likdavo neįdiegtas, arba jo tikrasis efektyvumas pasirodydavo daug mažesnis. Vis dėlto, kaip sakydavo senovės romėnai, *ex nihil – nihil* (iš nieko nebus nieko): akivaizdžiai nerealios pažymos retai kada būdavo išduodamos, todėl kai kurių ūkiskaitinių sutarčių ekonominio efekto palyginimas bent jau tam tikru mastu parodo jų efektyvumą.

Verta atskirai pažymėti bent keletą fakultete atliktų stambių ūkiskaitinių darbų, davusių ar galėjusių duoti didelį ekonominį efektą. Organi-

nės chemijos katedroje atlikto darbo „Hidrofobizuojančio tirpalo parinkimas ofsetinio spausdinimo schemoms gauti ant elektrografinio popieriaus“ (vadovas – vyr. m. darb. L. Kunskaitė) metinis ekonominis efektas – 3,1 mln. rb, darbų ciklo, skirto naujų skystakristalių medžiagų paieškoms ir sintezei (Organinės chemijos katedra, vadovai – doc. G. Dienys ir vyr. m. darb. P. Adomėnas), – apie 1,5 mln. rb, kito panašios paskirties darbo, sudaryto su viena Saratovo gamykla, ekonominis efektas – 1,12 mln. rb (vadovas – taip pat P. Adomėnas). Darbo „Organinių blizgodarių sintezė rūgštiniam cinkavimo elektrolitui“ (Organinės chemijos katedra, vadovas – doc. G. Dienys) metinis ekonominis efektas įvertintas 0,5 mln. rb, o doc. R. Kazlausko darbo, skirto spalvotųjų lydinių standartinių pavyzdžių atestacijai, efektyvumas – 0,16 mln. rb.

Už ūkiskaitinius darbus gaunamų pinigų šaltinis pradėjo staigiai sekti 1990 m.: tais metais daugumoje katedrų atliktų ūkiskaitinių darbų apimtis sumažėjo 2–3 kartus. Byrant Tarybų Sąjungai, Lietuvoje atliekamų darbų finansavimą pirmiausia nutraukė uždaros karinio pobūdžio gamyklos, vadinamosios pašto dėžutės, t. y. įmonės, kurių pavadinimai ir adresai buvo įslaptinti, o susirašinėjant nurodinėtas kiekvienai priskirtas abonentinės pašto dėžutės raidinis indeksas ir numeris. Gana greitai sustojo ir civilinės paskirties sąjunginių gamyklų bei institutų su maištingąja Lietuva jau pasirašytų ūkiskaitinių sutarčių finansavimas, o ypač naujų sutarčių sudarymas. 1992 m. su buvusios Tarybų Sąjungos gamyklomis tesudarytos dvi naujos ūkiskaitinės sutartys, nors ir gana stambios, bet tik tiems vieniems metams. Tai pavyko padaryti Skystakristalių junginių laboratorijai ir labai aktyviai ūkiskaitinius darbus į gamybą diegusiam Fizikinės chemijos katedros darbuotojui P. Varkalai.

Lietuvoje dirbančios įmonės taip pat pajuto, kad trūksta pinigų net ir paprastoms gamybos reikmėms patenkinti, o ką jau kalbėti apie tiriamųjų darbų finansavimą, tad ir su vilniškėmis gamyklomis 1992 m. tesudarytos keturios naujos sutartys. 1993 m. fakultete ūkiskaitinių darbų teatlikta už 11 600 Lt, iš kurių tik 6700 Lt gauta pagal naujas 1993 m. sutartis. Ne ką geriau klostosi reikalai iki dabar: per pastaruosius šešerius metus (1994–1999) ūkiskaitinių darbų fakultete atlikta vos už 354 000 Lt (čia neįskaitytos lėšos, kurias užsidirbo Skystakristalių junginių laboratorija). Kurį laiką iš esmės teko verstis tik iš biudžeto skiriamais pinigais, kurių pereinamuoju iš vienos visuomeninės santvarkos į kitą laikotarpiu

negalėjo ir negali būti pakankamai. Ypač tai pajuto chemikai, įpratę prie papildomų ūkiskaitinių pajamų, tad nenuostabu, kad dabar jie imasi ir tokių darbų, kuriuose ir labai norėdamas neįžiūrėsi nieko panašaus į mokslinę tiriamąją veiklą. Būdingas pavyzdys – Analizinės ir aplinkos chemijos katedros ūkiskaitiniai darbai. 1994–1997 m. katedra atliko apie 60 ūkiskaitinių darbų pagal įvairių Lietuvos rajonų higienos centrų ir ligoninių užsakymus – prašyta patikrinti tenykštėms analizėms naudojamus senus reagentus ir pateikti išvadą, ar jie dar tinkami. Devintajame dešimtmetyje Universiteto Mokslinio tyrimo dalis rekomenduodavo iš įmonių nepriimti mažesnių kaip 10 000 rb vertės užsakymų, o dešimtojo pradžioje mūsų analitikai, dirbdami pagal griežtus įkainius, sudarydavo sutartis, kurių vertė būdavo vos 216 ar 504 Lt (netgi nesuapvalinant iki dešimčių!) Čia jau atsitiko kaip tam keturkojui žmogaus draugui, iš bado ir varškę ėdančiam... O juk iš tų menkų pinigėlių apie 30 proc. dar sumokama socialinio draudimo įmokoms ir 10 proc. patenka į bendrą Universiteto kasą. Antra vertus, tie lašeliai vis dėlto susiliejo į šiokį tokį lėšų upelį: bendra minėtų sutarčių suma sudarė apie 50 000 Lt, o tokie pinigai gatvėje nesimėto!

Kad ir kaip ten būtų, ryšiai su pinigų per daug neskaičiavusiomis buvusios Tarybų Sąjungos gamybinėmis organizacijomis nutrūko ir nori nenori teko bandyti atsigręžti į Vakarus, į kurių rinką įeiti, kaip visi žino, nepalyginti sunkiau. Pradžią padarė Skystakristalių junginių laboratorija, kuri visus nepriklausomos Lietuvos metus gyvena iš Vakaruose užsidirbtų lėšų (plačiau žr. p. 201). 1997 m. prof. A. Abručio grupė iš Europos Bendrijos COPERNICUS programos gavo trejų metų bemaž 270 000 Lt kontraktą atlikti darbus, kurių tikslas – išplėtoti šioje grupėje pasiūlytas naujas daugiakomponenčių oksidinių plėvelių ir dangų struktūrų gavimo technologijas. Tiems darbams tęsti ta pati grupė 2000–2003 m. laikotarpiui gavo Europos Komisijos FRAMEWORK V programos 200 000 Lt grantą, vedamos derybos dėl dar didesnio užsakymo. 1997–1999 m. Organinės chemijos katedra žinomų JAV ir Danijos firmų užsakymu sintetino naujas originalios struktūros medžiagas ir tikrino jų farmakologinį veikimą (darbai įvertinti maždaug 20 000 Lt). Sutartį dėl sintezės darbų su Lundo (Švedija) universitetu pasirašė prof. E. Butkus, su amerikiečių firma derybas veda Polimerų chemijos katedra. Reikia tikėtis, kad aktyvūs jaunosios mūsų profesūros kartos asmeniniai kontaktai su daugeliu Vakarų aukštųjų mokyklų padės užmegzti ir sutartinius ryšius.

Publikacijos. Publikacijos moksliniuose žurnaluose – vienas iš pagrindinių mokslininko darbo objektyvaus kiekybinio įvertinimo rodiklių. Bendras fakulteto darbuotojų mokslinių publikacijų skaičius ir tų darbų pasiskirstymas atskirose grupėse pateikiamas 4 lentelėje.

Lentelė nuteikia gana įdomiems samprotavimams. Visų pirma labai aiškiai matyti, kad iki šeštojo dešimtmečio vidurio visų katedrų darbuotojai spausdino itin nedaug mokslinių straipsnių, o mokslinėse konferencijose praktiškai nedalyvavo iki pat septintojo dešimtmečio pradžios. Kiekvienas išspausdintas straipsnis buvo tiesiog viso fakulteto masto įvykis! Tokių įvykių per metus fakultete vidutiniškai būdavo tik po du...

Iki šeštojo dešimtmečio vidurio mokslų kandidato disertacijas apsigynė praktiškai visi pirmajame pokario penkmetyje pradėję dirbti fakulteto dėstytojai. Jie ėmėsi vadovauti jau savo aspirantams, mokslinius darbus dirbančių darbuotojų labai padaugėjo, ir tai iš karto parodė statistiniai duomenys. 1956–1960 m., palyginti su ankstesniu taip pat penkerių metų laikotarpiu, publikacijų skaičius išaugo net 6,5 karto. Ne ką mažesniais tempais didėjo ir sąjunginiuose bei respublikiniuose leidiniuose spausdinamų darbų skaičius.

4 lentelė. **Chemijos fakulteto darbuotojų publikacijos**

Metai	*Publikacijų skaičius*					
	Iš viso	*Sąjunginiuose ir tarprespublikiniuose leidiniuose*	*Užsienio leidiniuose*	*Pranešimų mokslinėse konferencijose tezės*	*Autorystės teisės*	*Vadovėliai, mokomieji leidiniai*
1941–1950	4	1	–	–	–	–
1951–1955	10	5	–	–	–	–
1956–1960	65	26	1	1	–	3
1961–1965	214	89	–	30	6	7
1966–1970	324	111	1	36	8	6
1971–1975	436	93	8	70	24	2
1976–1980	517	60	10	139	52	10
1981–1984	424	116	16	78	33	13
1993–1997	382		146	192		10
1998–1999	311		106	108		25

Pirmajame septintojo dešimtmečio penkmetyje bendras fakulteto darbuotojų išspausdintų darbų skaičius nepalyginti didesnis, tačiau santykinis augimas sumažėjo iki 3,3 karto. Kitaip ir negalėjo būti: tie „kartai" savo absoliučiu dydžiu daug didesni, nes lyginti jau tenka su gerokai didesniais praėjusio penkmečio skaičiais. Šis penkmetis įdomus ir tuo, kad gautos pirmosios kelios autorystės teisės ir pradėta dalyvauti mokslinėse konferencijose.

Pradedant septintojo dešimtmečio viduriu, fakulteto darbuotojų publikacijų skaičius kas penkmetį vidutiniškai didėjo po šimtą. Galima pasidžiaugti, kad 20–30 proc. išspausdintų darbų buvo paskelbta autoritetinguose sąjunginiuose ar respublikiniuose leidiniuose. Antra vertus, nemažą publikacijų dalį pradėjo sudaryti mokslinių konferencijų pranešimų trumpos, vieno dviejų puslapių tezės. Tezių ypač pagausėjo aštuntojo dešimtmečio viduryje, kai ir Lietuvoje pradėtos organizuoti respublikinės ir tarprespublikinės chemikų konferencijos.

Pranešimų tezių gausėjimas didėjančiame fakulteto publikacijų sraute vertintinas nevienareikšmiškai. Ne paslaptis, kad trumputės, be detalesnių duomenų, nuodugnesnių apibendrinimų ir teorinių samprotavimų tezės solidžių mokslininkų nėra itin vertinamos, o kartais netgi vadinamos informaciniu triukšmu. Tačiau už kiekvienų arba bent jau daugumos tezių slypi jų autoriaus dalyvavimas daugiau ar mažiau solidžioje konferencijoje, taigi galimybė išgirsti autoritetingų mokslininkų pranešimus, klausytis karštų diskusijų ar net pačiam jose dalyvauti, pajusti savo srities mokslinių ieškojimų tendencijas, konferencijos kuluaruose užmegzti asmeninius ryšius, kurie neretai būna naudingesni už daugelį perskaitytų straipsnių ar išklausytų pranešimų.

Atkreipia dėmesį ir tai, kad per pirmuosius penkiolika pokario metų fakultete išleista vienuolika vadovėlių ir laboratorinių darbų knygų, kurios paprastai vadintos mokomosiomis priemonėmis. Skaičius gana solidus ir ypač svarbus, turint galvoje kad lietuviškų vadovėlių tuo metu labai trūko. Tačiau už to šalto skaičiaus nematyti, kad beveik visos tos knygos – vieno žmogaus darbas. Išskyrus akad. J. Matulio 1947–1948 m. išleistą „Koloidų chemiją" ir „Fizinės chemijos laboratorinius darbus", visi kiti vadovėliai priklauso prof. K. Daukšo plunksnai. Būtent jis parengė vadovėlius praktiškai visiems Neorganinės ir analizinės chemijos katedroje skaitomų paskaitų kursams ir laboratoriniams darbams, iki šiol yra ir, matyt, visada liks produktyviausias vadovėlių autorius Chemijos fakultete.

Ir dar vienas iškalbingas faktas. Dvidešimt penkerius metus, iki pat aštuntojo dešimtmečio pradžios, mūsų chemikai iš esmės nespausdino savo darbų užsienio leidiniuose. Svajonių viršūnė buvo sąjunginiai žurnalai! Žinoma, galima kalbėti apie nepakankamai aukštą mūsiškių darbų lygį, tačiau sunku patikėti, kad iš daugiau kaip dviejų šimtų sąjunginiuose leidiniuose išspausdintų mūsų mokslininkų straipsnių nė vienas nebūtų tikęs Vakarų žurnalams. Priežastis ne chemija, o politika: netgi moksliniai ryšiai su Vakarų pasauliu buvo griežtai ribojami.

Teisybės dėlei tenka pripažinti, kad gerai žinodami padėtį mūsų chemikai didelių pastangų spausdintis užsienyje ir nedėjo. Situacija šiek tiek pasikeitė, kai aštuntajame dešimtmetyje daugiau jaunųjų mokslininkų pradėjo išvažiuoti į užsienio stažuotes ir ten atliktus darbus spausdinti kartu su stažuotės vadovais įprastiniuose jų žurnaluose. Tiesa, kai kurie fakulteto darbuotojai, pavyzdžiui, prof. V. Daukšas, prof. G. Bajoras, doc. P. Adomėnas, sugebėjo ir Lietuvoje atliktus darbus išspausdinti Vakaruose, pasinaudodami Maskvos ar kitų TSRS miestų chemikų įtraukimu į užsienio leidinių redaktorių kolegijas, senais ryšiais su buvusiais stažuočių vadovais ar mokslinėse konferencijose užsimezgusiomis pažintimis. Vis dėlto esminiai mūsų mokslininkų tarptautinio pripažinimo poslinkiai įvyko tik Lietuvai atgavus nepriklausomybę.

Po nepriklausomybės atkūrimo nepaprastai pagausėjus mokslinėms išvykoms į Vakarų šalis, greitai pradėjo daugėti ir fakulteto mokslininkų publikacijų tų šalių mokslinėje spaudoje. Per 1956–1984 m. tokių publikacijų tebuvo 36, o per 1993–1999 m. – jau 132. Tam labai padėjo po nepriklausomybės atgavimo Lietuvoje įvesta naujoji daktaro disertacijų gynimo ir habilituoto daktaro laipsnio suteikimo sistema, kai pareikalauta, kad pagrindinė doktorantų sukaupta eksperimentinė medžiaga būtų paskelbta prestižiniuose žurnaluose. Kelių į tokius žurnalus nori nenori teko ieškoti kuo greičiau...

Apie mokslininko darbų aktualumą galima spręsti iš jo straipsnių citavimo dažnumo kitų autorių darbuose. Užsienyje tas dažnumas specialiai registruojamas ir nuolat skelbiamas kaip mokslo citavimo rodiklis (SCI – Science Citation Index). Tiesa, dėl jo patikimumo dar daug ginčijamasi, tačiau jis turi tegu ir ne absoliučios, bet pakankamai objektyvios vertės. Šios knygelės autoriaus prašymu dabar JAV dirbantis biochemikas prof. L. Grinius surinko duomenis apie kai kurių mūsų profe-

sorių SCI rodiklius. Atmetus nuorodas, kuriose mokslininkai cituoja savo pačių ankstesniuose straipsniuose skelbtus duomenis, šie rodikliai tokie:

G. Dienys	173	A. Abrutis	87
E. Butkus	125	A. Kareiva	85
V. Daukšas	112	A. Padarauskas	64

Tiesa, renkant šiuos duomenis atskirai nepatikrintas kiekvienas straipsnis, todėl kartais gali būti ir taip, kad į vieną SCI eilutę pateko darbai, paskelbti autorių, kurių pavardė ir pirmoji vardo raidė sutampa. Žinoma, lietuviškos pavardės mokslinėje užsienio spaudoje nėra itin dažnos ir tokio sutapimo galimybė nedidelė. Tačiau vis dėlto taip atsitikti gali. Būdingas pavyzdys – R. Kazlausko SCI rodiklis, kuris siekia net 1223. Pasirodo, kad Monrealio (Kanada) Makgilo (McGill) universitete taip pat dirba R. Kazlauskas, kurio darbai itin dažnai cituojami, tad kiekvieno Kazlausko „populiarumą“ galima atskirai įvertinti tik turint jų abiejų cituotų darbų sąrašą. Žinoma, jeigu nėra ir trečiojo mokslininko R. Kazlausko... Dėl tos pačios priežasties abejotinas ir prof. G. Dienio SCI rodiklis.

Fakulteto biblioteka. Vienas iš svarbiausių bet kokios aukštosios mokyklos padalinių yra biblioteka. Žinoma, ji visų pirma reikalinga studentams, kurie čia gauna pagrindinius studijoms reikalingus vadovėlius. Tie patys vadovėliai ir juos papildančios monografijos bei žurnalų straipsniai reikalingi ir paskaitų kursus rengiantiems ar papildantiems dėstytojams. Bibliotekai keliami mokslininkų reikalavimai kiek kitokie: kuo daugiau solidžių, pasaulinio lygio (prestižinių) mokslinių žurnalų, kuriuose spausdinama informacija, apsaugo nuo pakartotinio dviračio išradinėjimo, leidžia interpretuoti savo eksperimentinius rezultatus pagal naujausias teorijas. Suderinti tuos reikalavimus bibliotekai tikrai nelengva, o sunkiomis ekonominėmis sąlygomis kartais ir išvis neįmanoma.

Iš prieškarinio Stepono Batoro universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyriaus paveldėta fakulteto biblioteka buvo labai skurdi. Ji glaudėsi viename kambaryje greta dabartinės prof. Kazio Daukšo auditorijos. Dabar sunku įsivaizduoti, kad to meto biblioteka neturėjo skaityklos ir net etatinio vedėjo – ją globojo Fizikinės chemijos katedros profesorius.

Pokario metais didelė dalis itin kuklaus bibliotekos fondo pasirodė praktiškai bevertė: beveik visos knygos buvo lenkų kalba, kurios dauguma lietuviškojo universiteto studentų nemokėjo. Žinoma, labai pravertė

užsieninių, daugiausia vokiškų, žurnalų komplektai, taip pat iš Vytauto Didžiojo universiteto atsivežta chemijos literatūra. Labai greitai biblioteką papildė iš Maskvos universiteto ir kitų mokslines knygas platinančių TSRS organizacijų gauta rusiška literatūra. Biblioteka buvo perkelta į erdvesnes patalpas, gavo vedėją. Fakulteto bibliotekos darbas ypač pagerėjo, kai 1947 m. jai pradėjo vadovauti bibliotekininkė G. Žalnieriūnaitė. Ji čia be pertraukos dirbo dvidešimt penkerius metus, pažinojo ne tik visus dėstytojus, bet ir vos ne kiekvieną studentą, nepaprastai rūpestingai tausojo bibliotekos fondus, rūpinosi tų fondų ir bibliotekos patalpų plėtimu. Vis turtėjanti biblioteka kelis kartus kėlėsi į vis erdvesnes patalpas, o 1956 m. užėmė dalį dabartinių patalpų dešiniojo rūmų sparno antrame aukšte. Septintajame dešimtmetyje fakulteto biblioteka prenumeravo net 125 pavadinimų mokslinius žurnalus! Tuo metu ir dešimtajame dešimtmetyje bibliotekos patalpos dar išplėstos. Dabar ji turi dvi fondų saugyklas, šešiasdešimties vietų studentų ir nedidelę personalo skaityklą.

Bibliotekos darbą iš dalies apibūdina 5 lentelėje pateikti skaičiai.

Lentelėje pateikti duomenys sąlygiški. Naujų knygų, ypač iki dešimtojo dešimtmečio pradžios, būdavo gaunama daug daugiau negu atrodytų pasižiūrėjus į lentelę, tačiau dėl patalpų stokos kiekvienais metais daug pasenusių vadovėlių ir mažą paklausą turinčių knygų perduodama Universiteto centrinės bibliotekos saugykloms.

Aštuntojo dešimtmečio pradžioje Universiteto centrinės bibliotekos vadovybė į fakultetų bibliotekų komplektavimo darbą įtraukė visas Universiteto katedras. Kiekviena katedra paskyrė savo darbuotoją, kuris metų pabaigoje privalėdavo peržiūrėti Lietuvos bei stambiausių TSRS mokslinės literatūros leidyklų ateinančių metų leidybinius planus-prospektus ir juose pažymėti katedrą dominančių knygų reikalingą egzempliorių skaičių. Centrinė biblioteka pažymėtas knygas be jokių papildomų formalumų užsakydavo. Katedrų atstovai privalėdavo lankytis Komplektavimo skyriuje ne tik

5 lentelė. **ChF bibliotekos veikla**

Metai	*1948*	*1958*	*1968*	*1978*	*1988*	*1999*
Aptarnauta skaitytojų	2800	12 800	24 000	42 500	38 500	27 700
Knygų skaičius	4900	19 800	45 200	53 600	23 700	26 500
Žurnalų egz. skaičius		12 000	32 700	35 600	37 000	47 100

leidybos planų peržiūrėti, o kiekvieną visų mokslo metų savaitę. Jau išėjusi iš spaudos ir pasiekusi biblioteką knyga kurį laiką stovėdavo Komplektavimo skyriaus parodėlėje. Katedros atstovui nusprendus, kad leidinys nelauktai netikėtai įdomus ir reikalingas studentams, buvo galima papildomai užsakyti reikiamą jo egzempliorių skaičių (žinoma, jeigu iki to laiko jis dar nebūdavo išpirktas). Papildyti fondus buvo galima ir užsakant knygas tiesiog iš įvairių TSRS miestų knygynų, kurių dažnai atsiunčiami į biblioteką siūlomų pirkti leidinių sąrašai taip pat patekdavo į Komplektavimo skyriaus ekspoziciją. Universiteto centrinės bibliotekos Komplektavimo skyriuje fakultetui ilgus metus atstovavo R. Pajeda (Bendrosios chemijos katedra), L. Bunikienė (Neorganinės ir analizinės chemijos katedra), E. Butkus ir P. Adomėnas (Organinės chemijos katedra), V. Skučas (Fizikinės chemijos katedra), Z. Mačionis (Polimerų chemijos katedra).

Po nepriklausomybės atkūrimo bibliotekos komplektavimo pobūdis iš esmės pasikeitė. Maskvos, Leningrado, Ukrainos, Baltarusijos ir kitų buvusios Tarybų Sąjungos respublikų leidyklos į „artimąjį užsienį“ (taip oficialiai pavadintos Baltijos valstybės) savo metinius prospektus siuntinėti nustojo. Tiesa, Universiteto centrinės bibliotekos Periodikos skyrius gauna tų šalių žurnalų katalogus, tačiau juos parūpina privatūs tiekėjai. Net jei knygų leidyklos savo prospektus ir siuntinėtų, nebūtų už ką norimas knygas pirkti: bibliotekos finansavimas iki šiol itin menkas. Rusų kalba spausdinama mokslinė periodika užsakoma derinant su fakulteto poreikiais, o Vakarų šalių žurnalai – su kitomis Lietuvos bibliotekomis, šitaip išvengiant galimo užsakymų dubliavimo.

Antra vertus, nepalyginti gausesnis tapo fakulteto bibliotekos knygų užsienio kalbomis fondas. Tarybiniais metais buvo susidariusi tiesiog kurioziška padėtis, kai prancūzų, vokiečių ir netgi anglų kalbų užsiėmimus lankantys fakulteto studentai čia sunkiai rasdavo savo specialybės užsieninės literatūros privalomam skaitymui. Po 1990 m. daug užsienio literatūros gauta kaip neatlyginama parama. Biblioteka gavo keletą stambių tęstinių chemijos leidinių, pavyzdžiui, du leidimus angliškos dvidešimt keturių tomų R. E. Kirk ir D. Othmer cheminės technologijos enciklopedijos, dalį vokiškos Beilšteino enciklopedijos 1-ojo, 3-ojo ir 4-ojo leidimų, visiškai naują vokišką daugiatomio enciklopedinio pobūdžio aiškinamąjį žodyną „Römpp Chemie Lexikon“. Didelę knygų siuntą Polimerų chemijos katedrai atsiuntė būtent tos krypties literatūrą ilgus metus komplektavusio JAV Seton Hall universiteto profesoriaus P. Andero našlė lietuvė p. Ander.

Prie bibliotekos fondų papildymo labai daug prisidėjo profesoriai V. Daujotis ir E. Butkus.

Prof. V. Daujočio rūpesčiu biblioteka 1996 m. iš Olandijos kompanijos „Akzo Nobel“ gavo ypač vertingą paramą – pilną referatinio žurnalo „Chemical Abstracts“ komplektą kartu su cheminių junginių pavadinimų, formulių, autorių ir kumuliatyvinėmis rodyklėmis. Prof. V. Daujotis išsirūpino, kad to žurnalo vėlesnių metų komplektus mums neatlyginamai perduotų Amerikos chemikų draugija.

Prof. E. Butkaus dėka biblioteka kaip paramą gavo didelę chemijos žurnalų (Physical Chemistry, Journal of Organometallic Chemistry, Synthetic Communication, Journal of Medicinal Chemistry ir kt.) siuntą iš Lundo (Švedija) universiteto, laukia nemažos paramos siuntos iš Vokietijos. Prof. E. Butkus buvo ir vienas iš pagrindinių iniciatorių, išsirūpinusių, kad fakultetas nuo 1991 m. kasmet gauna kompaktiniais diskais išleidžiamą naujausių chemijos publikacijų sąvadą „Chemistry Citation Index“, kuriame pateikiami pavadinimai ir trumpos anotacijos mokslinių straipsnių, spausdinamų svarbiausiuose pasaulio chemijos žurnaluose (sąvade cituojami keli šimtai žurnalų). 1991–1997 m. fakultetas šį sąvadą gavo nemokamai kaip dovaną, o nuo 1998 m. prenumeruoja kooperuodamasis su Chemijos institutu.

Biblioteka ir jos skaitytojai geru žodžiu mini ir doc. P. Adomėną, skyrusį savo vadovaujamos Skystakristalių junginių laboratorijos lėšų referatinio žurnalo „Chemical Abstracts“ ypač dažnai vartomų rodyklių keliolikos metų komplektams įrišti.

CHEMIJOS FAKULTETO KATEDRŲ MOKSLINĖ VEIKLA

2000 m. pradžioje fakultete dirbo penkios katedros (Bendrosios ir neorganinės chemijos, Analizinės ir aplinkos chemijos, Organinės chemijos, Fizikinės chemijos ir Polimerų chemijos), savarankiškai besitvarkanti Skystakristalių junginių laboratorija, fakultetinės, bet iš esmės Organinės chemijos katedros globojamos Optinės spektroskopijos ir Magnetinio branduolių rezonanso laboratorijos. Duomenys apie fakulteto istoriją, jo darbuotojų ir absolventų veiklą kaupiami 1979 m. įkurtame ir nuo to meto doc. Z. Mačionio tvarkomame fakulteto muziejuje.

Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra. Fakulteto Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros (BNChK) šaknys pačios giliausios: dar 1784 m. senojoje Vilniaus akademijoje įkurta Chemijos katedra, aptarnavusi Medicinos fakulteto studentus, duodavo jiems pačias pagrindines, pačias bendriausias chemijos žinias, taigi buvo BNChK pirmtakė. Antra vertus, ši katedra, iki 1989 m. vadinta Bendrosios chemijos katedra, ir pati jauniausia: ją įkurti nutarta tik 1944 m., Universitete organizuojant atskirą Chemijos fakultetą. Daugelio TSRS universitetų pavyzdžiu tuomet nuspręsta į vieną katedrą suburti visus dėstytojus, skaitančius bet kokios chemijos paskaitas ir vedančius laboratorinius darbus kitų fakultetų (Gamtos mokslų, Medicinos, Ekonomikos, kai kuriais metais ir Fizikos) studentams. Abiejuose Vilniaus universiteto pirmtakuose – Vytauto Didžiojo ir Stepono Batoro universitetuose – tokios katedos nebuvo. Tuose universitetuose kitų specialybių studentams paskaitas prireikus skaitydavo Neorganinės, Organinės ar Fizikinės chemijos katedrų dėstytojai.

Katedra kūrėsi sunkiai. 1945 m. pradžioje joje buvo tik du darbuotojai: katedros vedėjas vyr. dėst. V. Kaikaris ir asist. J. Januševičienė. Laimei, pirmieji kitų fakultetų studentai katedros auditorijose ir laboratorijose pasirodė tik tų metų rudenį, kai katedros dėstytojų padaugėjo „net“ dvigubai – iki keturių asmenų. Vėliau katedra pamažu augo, o 1956–1960 m. buvo ypač padidėjusi, kai prie jos kuriam laikui buvo prijungta Technikinės chemijos katedra.

Laikui bėgant katedra pradėjo justi vis didesnį patalpų stygių. Išsiplėtus visiems Universiteto fakultetams, aštuntajame dešimtmetyje vieno semestro metu katedra turėdavo aptarnauti apie 160 Medicinos, 110 Gamtos mokslų ar 100 Prekybos fakulteto studentų. Tiesa, paskaitos būdavo skaitomos tų studentų fakultetuose, tačiau laboratorijų padėtis pasidarė krizinė: atsižvelgiant į tai, kad kiekvienas studentas privalėjo padaryti po keletą laboratorinių darbų, katedroje reikėjo turėti tiek vietos, kad per semestrą būtų galima atlikti apie 1600 darbų! Kurį laiką išeities buvo ieškoma dalijantis su Neorganinės ir analizinės chemijos katedra viena iš jos didžiųjų laboratorijų. Padėtis labai pagerėjo, kai 1978 m. į naujus rūmus išsikėlė Fizikos fakultetas ir katedrai atsirado proga kairiojo rūmų sparno flygelyje, antrame aukšte įsirengti organinės chemijos laboratoriją.

Katedros padėtį sunkino dar viena aplinkybė: ji nebuvo profilinė, t. y. dirbdama su kitų fakultetų studentais tenkindavo tik tų fakultetų poreikius, pati neturėjo ryškios, tik jai būdingos specializacijos ir tai specializacijai besirengiančių fakulteto studentų grupės. Tiesa, vienas kitas chemikas savo diplominį darbą čia rengdavo, tačiau tokių studentų skaičius priklausydavo tik nuo kitų katedrų malonės.

Padėtis pasikeitė tik 1988 m., kai išrinkto naujo katedros vedėjo doc. V. Daujočio iniciatyva chemijos dėstymas kitų fakultetų studentams buvo iš esmės pertvarkytas, o katedra reorganizuota. Analizinės, organinės ir fizikinės chemijos paskaitas bei laboratorinius darbus kitų fakultetų studentams perėmė atitinkamos ChF katedros, į kurias perėjo ir tas disciplinas dėstę BChK dėstytojai. Antra vertus, iš Neorganinės ir analizinės chemijos katedros atimtas bendrosios ir neorganinės chemijos dėstymas ChF studentams. Pasikeitimus įteisino ir nauji katedrų pavadinimai: Neorganinės ir analizinės chemijos katedra tapo Analizinės chemijos katedra, o Bendrosios chemijos katedra pavadinta Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra. Į katedrą pakviestų jaunų darbuotojų A. Abručio, A. Kareivos ir J. Barkausko mokslinį darbą naujasis katedros vedėjas atkakliai kreipė į neorganinės chemijos, ypač superlaidininkių, tematiką. Iš esmės buvo pakeistas katedroje atliekamų laboratorinių darbų pobūdis. Pajutę įdomias naujoves, į katedrą plūstelėjo gabūs studentai, kurie pradėjo specializuotis kietojo kūno chemijoje.

Katedros veiklos kryptčiai pakeisti tuo metu buvo susidariusios gana prieštaringos sąlygos.

Viena vertus, klostėsi dėkinga situacija: katedros darbo reorganizacijos metai sutapo su kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės atgavimo laikotarpiu, o krizių metas paprastai būna palankus struktūrinėms reformoms. Be to, reorganizuojamai katedrai pradėjęs vadovauti tuomet dar docentas V. Daujotis, itin aktyviai rūpinęsis, kad katedra taptų profiline bei turėtų neorganinės chemijos krypties mokslinių darbų tematiką, nebuvo susijęs su buvusiąja katedros tematika ir nejuto jos įtakos. Tie žmonės, kurie dėl vienų ar kitų priežasčių nematė prasmės keisti mokslinio darbo krypties, perėjo į kitas katedras, o jų vietas užėmė įdomų ir greitus mokslinius dividendus žadėjusį darbą pajutęs, perspektyvus, permainoms kartais ir agresyvokai nusiteikęs jaunimas.

Antra vertus, tai buvo didelių ekonominių šalies nepriteklių laikotarpis, ir to meto ekonominėmis sąlygomis katedros reorganizavimas buvo gana rizikingas žingsnis. Vis dėlto susidariusia situacija buvo sėkmingai pasinaudota. Nors dėl bendrų valstybės ir Universiteto finansinių sunkumų katedra negavo jokios papildomos piniginės paramos mokomajam ir moksliniam darbui pertvarkyti, katedros vedėjui V. Daujočiui pavyko rasti kitų rėmėjų. Ypač didelę finansinę paramą suteikė viena iš pirmųjų potarybinės Lietuvos nevalstybinių firmų NITEKO (Naujos Intensyvios Technologijos (EKOlogiškos), kurios vadovas dr. A. Mickis patikėjo katedros mokslinėmis perspektyvomis. Ši parama truko keletą metų, kol ją 1994 m. nutraukė ankstyva dr. A. Mickio mirtis. Beje, prof. V. Daujotis prisimena, kad dr. A. Mickis buvo gana netipiškas to meto verslo vadovas, beveik visą firmos pelną skyręs ne savo ar kompanionų praturtėjimui, o mokslui paremti. Kitas svarbus materialinių išteklių šaltinis buvo Lietuvos gamybinių organizacijų dovanojama aparatūra. Palankias sąlygas tokioms dovanoms gauti sudarė to meto vyriausybės nutarimas įvesti mokesčius už įmonių turimą įrangą. Daugelis įmonių dar nuo tarybinių laikų buvo sukaupusios daug nenaudojamos aparatūros juodai dienai, tad, norėdamos išvengti bereikalingų išlaidų, mielai dovanodavo tą įrangą aukštosioms mokykloms. Nemaža parama gauta ir iš užsienio. Pavyzdžiui, Umea (Švedija) universitetas, su kuriuo ryšius užmezgė doc. S. Armalis, padovanojo daug nors ir naudotų nemodernių, bet pirmiesiems katedros darbams visiškai tinkamų kompiuterių. Įrodžius katedroje vykdomų ir planuojamų mokslinių darbų perspektyvą, gana greitai buvo gauta Lietuvos ir įvairių užsienio institucijų grantų.

Mokslinė veikla. Katedros mokslinių darbų tematika pati margiausia fakultete. Tai susiję su minėta ilgamete jos pedagoginio darbo specifika: neturinti beveik jokių ryšių su Chemijos fakulteto studentais katedra negalėjo pati sau rengti vienos srities specialistų. Maža to, katedros personalas buvo specialiai komplektuojamas taip, kad įvairių fakultetų studentams labai įvairių disciplinų paskaitas skaitantys dėstytojai ir patys būtų skirtingų katedrų auklėtiniai, domėtųsi ne tomis pačiomis chemijos sritimis. Netgi tos pačios specializacijos dėstytojai turėjo skirtingus disertacinių darbų vadovus, disertacijose pradėtus darbus norėjo toliau tęsti ta pačia kryptimi, tad paprastai juos derindavo su savo buvusio vadovo ar bent „gimtosios" katedros tematika. Susidarė įdomus paradoksas: Bendrosios chemijos katedroje susirinko į bendrą darbą nelinkę individualistai... Tokią padėtį skatino ir dar dvi aplinkybės: tarybiniais metais daugiatemiškumas fakultete, o tuo labiau katedrose buvo labai nepageidaujamas, o Bendrosios chemijos katedroje neatsirado ilgamečio vedėjo, kuris savo moksliniu autoritetu būtų patraukęs arba administracinėmis priemonėmis bandęs nukreipti visų ar bent daugumos dėstytojų mokslinį darbą viena kryptimi.

Tiesa, šeštajame dešimtmetyje nedaug tetrūko, kad katedra būtų labai ryškiai specializuota. Lietuvos mokslui vadovaujančiuose sluoksniuose buvo susidomėta radiochemija ir nuspręsta, kad tokius darbus geriausia vykdyti universiteto Chemijos fakultete. Visos kitos fakulteto katedros jau turėjo savitas mokslinio darbo kryptis, tad nutarta, kad radiochemijos problemų patogiausia būtų imtis Bendrosios chemijos katedrai. Energingas Bendrosios chemijos ir cheminės technologijos katedros vyr. dėstytojas R. Pajeda 1959 m. buvo pasiųstas į Maskvos M. Lomonosovo universiteto Chemijos fakulteto Radiochemijos katedrą pusę metų stažuotis – persikvalifikuoti mažų aktyvumų radiochemijos ir radiacinės chemijos srityje. Grįžęs jis buvo išrinktas Bendrosios chemijos katedros vedėju (buvusios Cheminės technologijos katedros darbuotojai vėl atskirti į atskirą katedrą) ir aktyviai ėmėsi naujosios specializacijos darbų. Jam vadovaujant, o docentams A. Kundrai ir N. Karveliui aktyviai padedant, katedroje įrengtos radiacijos ir radiacinės chemijos laboratorijos, kuriose buvo kuriami nauji cheminės dozimetrijos metodai ir skysti scintiliaciniai detektoriai, taikytini branduolinėje technikoje ir elektrochemijoje. Šių darbų prioritetą patvirtino ketverios autorystės teisės, o dalis tyrinėjimų apibendrinta doc. R. Pajedos vadovautoje S. Visockaitės kandidato disertacijoje

„*N*- ir *O*- heterociklinių junginių kai kurių fizikocheminių savybių tyrimas" (1971). Fakulteto kieme buvo projektuojamas specialus radiacinio saugumo reikalavimus atitinkantis laboratorinis korpusas, planuota kasmet išleisti 20–25 radiochemijos ir radiacinės chemijos specializacijos absolventus, kurių rengimui, aišku, turėjo vadovauti Bendrosios chemijos katedra. Deja, doc. R. Pajedos organizaciniai sugebėjimai nepateisino į jį dėtų vilčių, aštuntojo dešimtmečio pradžioje vėlgi aukštesnėse instancijose nuspręsta, kad Lietuvoje šios krypties darbus plėtoti netikslinga, o vieną kitą reikalingą specialistą galima parengti mokslinių stažuočių būdu arba pasiuntus gabesnių abiturientų ar aukštųjų mokyklų trečiakursių į kitus Tarybų Sąjungos universitetus. Bendrosios chemijos katedra dar bemaž du dešimtmečius liko neprofilinė, be savo studentų, o jos dėstytojai moksliniuose darbuose ir toliau nagrinėjo kitų katedrų užplanuotas problemas. Tiesa, tokį mokslinių darbų tematikos išsisklaidymą iš dalies kompensavo labai intensyvus vadovėlių ir mokomųjų leidinių rengimas: iš viso katedroje ar su kitų katedrų bei institucijų bendraautoriais iki 1999 m. jų parengta bemaž 50.

Iki 1988 m. katedros reorganizacijos dauguma jos darbuotojų dirbo mokslinį darbą organinės ir analizinės chemijos srityje.

Trys katedros organikai – docentai N. Raguotienė, R. Sabonienė ir A. Urbonas – per visus bendro darbo metus taip ir nesurado „bendro vardiklio". N. Raguotienė ir R. Sabonienė kandidato disertacijas rengė vadovaujamos prof. P. Buckaus, tyrinėjo propiono rūgšties, propionitrilo ir jų darinių alkilinimo, peralkilinimo ir dealkilinimo reakcijas, kurį laiką sintetino organinius priedus aliuminiavimo elektrolitams. Doc. L. Jasinsko disertantas A. Urbonas tyrinėjo pirimidino, tiouracilo ir chinolino darinius. Ketvirtoji organikė M. Priluckaja katedroje dirbo 1949–1959 m. ir moksliniais darbais nepasižymėjo.

Katedros analitikų grupė buvo gerokai gausesnė. Ją sudarė docentai R. Pajeda, N. Karvelis, P. Bartkus, R. Jurevičius, I. Blažys, A. Bunikis. Jų mokslinius darbus vienijo elementų ir jonų mikrokiekių nustatymo problema, kuriai toną davė Neorganinės ir analizinės chemijos katedros darbuotojai. Doc. R. Pajeda katedroje tęsė dar kandidato disertacijoje pradėtas optimalių kobalto nustatymo metodų paieškas, kaip jau minėta, apie dešimt metų atliko radiocheminius tyrinėjimus. Doc. N. Karvelis Maskvoje parengtoje disertacijoje vykdytų darbų katedroje netęsė. Kartu su doc. R. Pajeda jis parengė kelis naujus radioaktyviųjų cinko ir jodo izotopų nustaty-

mo būdus, nagrinėjo medžiagų laidumo kitimus švitinant jas Co-60 spinduliuote. Po katedros „radiacinės epopėjos“ jis su doc. A. Bunikiu paskelbė keletą hidrocheminio pobūdžio darbų apie biogeninių elementų mikrokiekius Lietuvos ežerų ir upių ledo dangoje. Doc. P. Bartkus katedroje toliau tęsė disertacijoje pradėtas mangano mikrokiekių nustatymo metodų paieškas, rengė geležies ir sidabro mikrokiekių nustatymo kinetinius metodus. Doc. R. Jurevičius nagrinėjo geležies, titano, aliuminio, kobalto, vario, cinko ir mangano mikrokiekių nustatymo spektrofotometriniais ir kinetiniais metodais galimybes, vadovavo Č. Valiukevičiaus kandidato disertacijai „Geležies, aliuminio, titano kompleksų tyrimas sistemoje metalas–pirokatechino violetinis–difenilguanidino chloridas ir jų mikrokiekių nustatymo metodų gamtiniuose objektuose paruošimas“, atliko nemažai okeanologinių tyrinėjimų. Doc. I. Blažys tyrinėjo kobalto, geležies, titano, mangano, silicio ir aliuminio kompleksus su organiniais reagentais, ieškodamas būdų tų elementų mikrokiekiams nustatyti jūrų suspensijose ir vandenyse, pradėjo taikyti atominės absorbcijos metodus, analizavo $A_{II}B_{VI}$ puslaidininkius. Bene ištikimiausias savo „pirmajai meilei“ – disertacijos temai – hidrochemijai visą darbo katedroje laiką buvo doc. A. Bunikis, tyrinėjęs Elektrėnų elektrinės vandens saugyklos ir daugelio kitų Lietuvos paviršinių vandens telkinių hidrochemiją, o ypač ilgai ir plačiai nagrinėjęs mūsų atominės elektrinės darbo įtaką Drūkšių ežerui.

Po 1988 m. reorganizacijos katedroje susiformavo visai naujos, savitos prof. V. Daujočio, prof. A. Abručio, prof. A. Kareivos ir doc. J. Barkausko darbų kryptys, tęsiami doc. A. Bunikio pradėti hidrocheminiai tyrinėjimai, kuriems dabar vadovauja doc. L. Salickaitė-Bunikienė, intensyviai dirbanti ir edukologijos srityje.

Pradėjęs vadovauti katedrai, tuomet dar docentas V. Daujotis inicijavo superlaidžių plonų keraminių sluoksnių gavimo ir tyrimo darbus. Jis surado pirmuosius rėmėjus tiems darbams pradėti ir kurį laiką jiems vadovavo. Po kelerių metų vadovavimą perėmė doc. A. Abrutis, o V. Daujotis atsidėjo elektrocheminės adsorbcijos procesų tyrinėjimams ir subūrė darbuotojų grupę, kurioje buvo ar tebėra doc. R. Raudonis, vyr. asist. D. Jasaitis, dr. E. Gaidamauskas, dr. D. Plaušinaitis ir keli doktorantai.

Esminė įvairiausių adsorbcijos procesų charakteristika yra krūvio persiskirstymas (pernaša) tarp adsorbato ir adsorbento paviršiaus. Daugiau kaip prieš trisdešimt metų krūvio pernašos teorijoje atsirado dalinio krū-

vio pernašos sąvoka, kuria teigiama, kad vienos dalelės (jono, molekulės) elektrocheminė adsorbcija ant elektrodo paviršiaus gali vykti dalyvaujant trupmeniniam elektronų skaičiui. Daugeliu atvejų dalinio krūvio pernašos įrodymu laikomas dalinis adsorbato krūvis. Prof. V. Daujotis suabejojo fizikine tokio teiginio prasme, nes krūvio pernaša vyksta pereinant sveikam elektronų skaičiui. Dalelių adsorbcija priklauso ir nuo procesų, vykstančių ant gretimų adsorbcinių vietų, ypač kai turima reikalo su metaliniais paviršiais, todėl vienu metu turi būti analizuojami ne tik elektrodo krūvio arba potencialo efektai, bet ir paviršiaus užpildymo lygis. V. Daujočio ir jo vadovaujamos grupės darbuose ištirta gana daug elektrocheminių sistemų, kurios anksčiau buvo pateikiamos kaip dalinio krūvio pernašos įrodymai. Šiems tyrimams buvo panaudotos originalios konstrukcijos visiškai automatizuotos vienalaikės voltamperometrijos ir kvarco kristalo nanogravimetrijos sistemos. Nustatyta, kad ankstesni šių reakcijų mechanizmų modeliai buvo arba nebaigti, arba prieštaringi. Neprieštaringuose mechanizmų modeliuose elektronų skaičius, dalyvaujantis adsorbcijoje, yra ne trupmeninis, o sveikas. Taigi dar kartą pasitvirtino pusiau humoristinis teiginys, kad neigiamas rezultatas dažnai būna įdomesnis už teigiamą... Nagrinėdami šios krypties problemas, doktoratus apgynė V. Daujočio disertantai R. Raudonis – „Kadmio adsorbcijos ant polikristalinės platinos elektrodo paviršiaus mechanizmas priešvoltažio sąlygomis iš rūgščių vandeninių tirpalų“ (1992) ir E. Gaidamauskas – „Anijonų įtaka talio(I) adsorbcijai ant sidabro elektrodo paviršiaus“ (1998). Pats V. Daujotis 1999 m. apgynė habilitacinį darbą „Krūvio pernaša neorganinių jonų elektrocheminėje adsorbcijoje ant metalinių paviršių“. Šios grupės nariai elektrocheminės adsorbcijos tema paskelbė apie 40 mokslinių publikacijų, gavo du tarptautinio mokslo fondo Niujorke grantus, dalis tyrimų atlikta JAV ir Danijos laboratorijose.

Prof. V. Daujočio „aktyve“ yra dar dvi disertacijos, kurioms jis vadovavo kaip elektrolitinio metalų nusodinimo mechanizmų ir elektrocheminės kinetikos specialistas, dar bemaž dešimtmetį domėjęsis tais klausimais po elektrocheminio pobūdžio savo kandidatinės disertacijos gynimo. Tos disertacijos – tai G. Baltrūno darbas „Sidabro cianidinių kompleksų elektroredukcijos proceso cheminiai apribojimai“ (vadovavo kartu su doc. T. Jankausku, 1985 m.) ir D. Jasaičio doktoratas „Relaksacinis sidabro cianidinių kompleksų elektroredukcijos mechanizmų tyrimas kvarcinio rezonatoriaus metodu“ (1993).

Tęsdamas su savo disertacijos vadovu prof. V. Daujočiu pradėtus elektrocheminės adsorbcijos tyrinėjimus, doc. R. Raudonis ypatingą dėmesį kreipia į kvarcinius masės jutiklius. Tų jutiklių darbas remiasi kvarco monokristalui būdingu tiesioginiu ir atvirkštiniu pjezoefektu: deformuojamoje monokristalinėje kvarco plokštelėje susidaro potencialų skirtumas, o sudarius potencialų skirtumą, pastebima mechaninė plokštelės deformacija. Tos pjezoelektrinės kvarco monokristalo savybės ir leidžia padaryti iš jo masės jutiklius, kuriais galima pastebėti 1 ng ar dar mažesnius masės pokyčius, vykstančius, be kita ko, ir tirpalo dalelėms adsorbuojantis ant kietų paviršių. Kvarcinėmis mikrosvarstyklėmis galima registruoti adsorbuotų submonosluoksnių formavimąsi, tačiau tirdami tas pačias mikrosistemas skirtingi autoriai dažnai gauna labai prieštaringus duomenis. Katedroje atliekamų tyrimų tikslas – išsiaiškinti prieštaravimų priežastis ir tiksliau apibrėžti šios metodikos taikymo galimybes. Pasiūlytos specialios diagnostinės procedūros, aparatūriniai ir technologiniai sprendimai, leidžiantys gauti labiau vienareikšmius rezultatus. 1999 m. šia tematika daktaro disertaciją „Kvarco rezonatoriaus, kaip masės jutiklio, naudojimo ypatumai“ apgynė doc. R. Raudonio doktorantas D. Plaušinaitis.

Prof. A. Abrutis ir jo suburta darbuotojų grupė (V. Bigelytė-Plaušinaitienė, V. Kubilius, Z. Šaltytė) buvo tie žmonės, kurie, iš pradžių vadovaujami V. Daujočio, pirmieji reorganizuotoje katedroje 1989 m. pradėjo mokslinius neorganinės chemijos darbus – sintetinti aukštatemperatūrius superlaidžius plonus keraminius sluoksnius. Vėliau prie jų prisidėjo ir A. Teišerskis. Šiais darbais A. Abručio grupė iš karto įsitraukė į pačią moderniausią to meto neorganinės chemijos tyrinėjimų orbitą: šveicarų mokslininkai aukštatemperatūrį La-Ba-Cu-O keramikos superlaidumą buvo atradę tik prieš trejus metus, o naujos oksidinės fazės, pereinančios į superlaidumą virš skysto azoto virimo temperatūros, buvo susintetintos 1987 m. Šie atradimai ir atsivėrusios jų praktinio taikymo perspektyvos sukėlė tikrą mokslinę revoliuciją, paskatino tolesnius nepaprastai intensyvius tos krypties tyrinėjimus, į kuriuos labai tinkamu laiku spėjo įsitraukti ir BNChK darbuotojai.

Aukštatemperatūrių superlaidininkų naudojimo perspektyvos dabar labai susijusios su jų plonais sluoksniais, nors praktiniu požiūriu ne ką mažiau svarbūs ir kitų oksidų, ypač turinčių perovskitinę struktūrą, ploni sluoksniai. Šiuo metu labai aktuali tyrimų kryptis – vadinamųjų integ-

ruotų struktūrų formavimas, kai daugiasluoksnėse heterostruktūrose bandoma sukombinuoti skirtingų fizikinių savybių sluoksnius, tikintis naujų, praktiškai svarbių efektų. Pagrindinis A. Abručio tyrimų tikslas ir buvo sukurti cheminius sintezės metodus funkcionalioms aukštos kokybės daugiakomponenčių oksidų sluoksnių ir daugiasluoksnėms struktūroms gauti. Pagrindinis dėmesys skiriamas $YBa_2Cu_3O_{7-x}$ sluoksnių sintezei klasikiniu oksidų sintezės iš organometalinių junginių garų fazės metodu. Tarptautinėje literatūroje prigijo šio metodo angliško pavadinimo santrumpa MOCVD (Metall-Organic Chemical Vapor Deposition). Šiuo metodu katedroje gana greitai nustatyta, kad organometalinių kompleksų sudėtis garų fazėje nėra pakankamai stabili, daugiakomponenčių oksidų plėvelių savybės ne visada atsikartoja ir todėl šis iš principo geras metodas turi nedaug perspektyvų tapti komerciniu. Bendradarbiaujant su Grenoblio (Prancūzija) politechnikos instituto Medžiagų laboratorija, pasiūlyta ir 1993 m. Prancūzijoje, o vėliau ir visose Europos šalyse bei JAV užpatentuota nauja šios problemos sprendimo idėja. Remiantis ta idėja katedroje sukurtas modifikuotas MOCVD metodas, kuriuo susintetinti labai aukštos kokybės epitaksiniai $YBa_2Cu_3O_{7-x}$ ploni sluoksniai ant įvairių net iki 7,5 cm skersmens padėklų (dirbant su superlaidininkais tokių padėklų skersmuo paprastai būna 1–2 cm), o sluoksnių storis gali būti nuo kelių nanometrų iki kelių mikronų. Parinkus tinkamus buferinius pasluoksnius ir proceso sąlygas, gauti superlaidūs $YBa_2Cu_3O_{7-x}$ sluoksniai ir ant technologiškai labai svarbių padėklų – sintetinio monokristalinio safyro ir dviem ašimis tekstūruotų sidabro ir nikelio. Susintetinti ir kiti svarbiomis funkcionaliomis savybėmis pasižymintys epitaksiniai sluoksniai iš Y, Zr, Ta, Ti, Mg, Si, Ce paprastų oksidų, feromagnetiko $BaFe_{11}O_{19}$, magnetovaržių oksidų $La_{0,8}MnO_{3-x}$ ir $La_{1-x}(Ca,Sr,Ba)_xMnO_3$ bei elektros laidininko $SrRuO_3$. Taip pat užaugintos daugiasluoksnės heteroepitaksinės struktūros $CeO_2/YBa_2Cu_3O_{7-x}$, $Zr(Y)O_2/YBa_2Cu_3O_{7-x}$, $SrTiO_3$(arba $SrRuO_3$)/$YBa_2Cu_3O_{7-x}$, $La_{1-x}Sr_xMnO_3/SrTiO_3/LA_{1-x}Sr_xMnO_3$, $La_{1-x}Sr_xMnO_3/SrTiO_3/YBa_2Cu_3O_{7-x}$, daugiasluoksnės nanostruktūros $(Ta_2O_5/SiO_2)n$, supergardelės $(YBa_2Cu_3O_{7-x}/PrBa_2Cu_3O_{7-x})_n$.

Plonų keraminių sluoksnių sintezės ir tyrimo tematika A. Abručio vadovaujama grupė paskelbė per 50 mokslinių darbų (tarp jų vienas tarptautinis patentas). 1998 m. fizinių mokslų daktaro disertaciją „Aukštatemperatūrio superlaidininko $YBa_2Cu_3O_{7-x}$ plonų sluoksnių sintezė iš

organometalinių garų fazės" apgynė V. Kubilius. 2000 m. V. Plaušinaitienė rengiasi ginti disertaciją, skirtą epitaksinių oksidinių heterostruktūrų sintezei, o A. Teišerskis – aukštatemperatūrio oksido $YBa_2Cu_3O_{7-x}$ sluoksnių sintezei ant įvairių padėklų. Šios grupės vadovas A. Abrutis pagrindinius eksperimentinius rezultatus 1999 m. apibendrino habilitaciniame darbe „Aukštatemperatūrių superlaidininkų ir kitų oksidų sluoksnių ir daugiasluoksnių struktūrų sintezė iš organometalinių junginių garų fazės".

Prof. A. Abručio laboratorijoje gauti rezultatai sulaukė plataus tarptautinio pripažinimo. Ypač glaudūs bendradarbiavimo ryšiai susiklostė su Grenoblio politechnikos instituto Medžiagų laboratorija, kurioje A. Abrutis nuo 1992 m. kasmet po du tris mėnesius atlieka mokslinius tyrimus, naudodamasis labai gausia ir brangia tos laboratorijos moksline įranga. 1997–2000 m. iš Europos Komisijos INCO-COPERNICUS programos mūsiškei laboratorijai skirtas grantas – buvo dirbama kartu su Grenoblio, Nicos, Barselonos, Bratislavos ir Maskvos mokslininkais. Aukštos kokybės $YBaCu_3O_{7-x}$ ir kitų oksidų sluoksniai, taip pat pats sintezės procesas ir sukonstruota įranga sudomino ir pramonines firmas. Su viena šioje srityje dirbančia Prancūzijos firma jau sudaryta technologijos pardavimo sutartis. 2000–2003 m. laikotarpiui gautas Europos Komisijos FRAMEWORK V programos grantas, kuriuo naudodamiesi mūsų neorganikai dirbs kartu ne tik su Portugalijos, Ispanijos, Prancūzijos, Airijos, Lenkijos, Slovakijos ir Vilniaus puslaidininkių fizikos instituto mokslininkais, bet ir su pasaulinio garso dujinės, kriogeninės technikos, elektronikos ir MOCVD įrangos firmomis iš Ispanijos, Prancūzijos, Slovakijos ir Vokietijos. Ypač pažymėtina, kad dėl programos FRAMEWORK grantų Europoje visada yra didžiulė konkurencija, o prof. A. Abručio grupė, kaip viena iš partnerių, kviečiama dalyvauti ir kitame dideliame tos programos projekte. Vertas dėmesio ir dar vienas šios grupės veiklos vertinimo aspektas: pirmą ir kol kas vienintelį kartą mūsų fakulteto mokslininkų darbai priskirti itin prestižinei vadinamajai HiTech (High Technology, t. y. moderniausios technologijos) darbų grupei.

Nuo 1989 m. mokslinius neorganinių medžiagų sintezės ir medžiagotyros darbus pradėjo ir A. Kareiva bei J. Barkauskas. Po ketverius metus trukusių pradinių paieškų 1993 m. pasirodė jų pirmosios publikacijos, iš kurių išsirutuliojo dabartinė šių dviejų katedros darbuotojų darbų tematika.

Prof. A. Kareiva kuria naujus daugiakomponenčių metalų oksidų sintezės metodus bei tiria kietafazes reakcijas. Ypatingas dėmesys atkreiptas į zolių-gelių metodą: kai reikiamų metalų druskos bei kompleksuojančių organinių junginių priedai ištirpinami vandenyje, mišinys keletą valandų laikomas, kol susidaro sudėtingas kompleksinis zolis, šis iš lėto išgarinamas, iki susidaro gelis, kuris iškaitinamas iki mišraus oksido. Taikant šį metodą, galima pasiekti geresnius kontaktus tarp zolio komponentų, paskutinę – iškaitinimo stadiją atlikti žemesnėje temperatūroje ir gauti tolygesnės struktūros mišrius oksidus, negu kaitinant kietų komponentų mišinį. Šiuo metodu susintetintas mišrus aliuminio ir mangano oksidas, superlaidininkas $YBaCu_4O_8$ ir jo europio bei geležies dariniai, gyvsidabrio klasės oksidiniai superlaidininkai $HgBa_2CaCu_2O_{6+\delta}$ ir $HgBa_2Ca_2Cu_3O_{8+\delta}$. Sukurtas naujas zolių-gelių metodas, kuriuo sintetinamas itriu legiruotas bario titanatas, pasižymintis teigiamu temperatūriniu varžos koeficiento efektu. Aliuminio oksidinei keramikai gauti pasiūlytas naujas modifikuotas zolių-gelių sintezės būdas, kuriuo galima mažiausiomis sąnaudomis susintetinti pereinamaisiais metalais ar lantanoidais legiruotą aliuminio oksidą. Zolių-gelių metodu vandeninėje ir bevandenėje terpėje, naudojant metalų alkoholiatus, susintetintas nanokristalinis itrio aliuminio granatas YAG ($Y_3Al_5O_{12}$) bei cerio pakaitų turintis YAG (granatais, kurie čia žymimi sąlygine santrumpa G, vadinama silikatų klasės gamtinių mineralų grupė). Ištirti įvairių pakaitų įjungimo į Hg klasės ir kitus superlaidininkus efektai, daugiakomponenčių metalų oksidų elektrinėms savybėms paaiškinti tyrinėjama gautų kristalinių medžiagų nestechiometrija. Daugiausia dėmesio skiriama taškinių defektų ir elektrinių savybių tarpusavio priežastiniam ryšiui atskleisti, nustatyta koreliacija tarp superlaidaus tūrio ir dviejų superlaidžių fazių sumos.

Šios krypties darbuose gauti eksperimentiniai rezultatai apibendrinti A. Kareivos habilitaciniame darbe „Daugiakomponentės metalų oksidinės sistemos: sintezė zolių-gelių metodu ir charakterizavimas“ (1998). Įvairūs tyrinėjimai ir kai kurios išvados paskelbti bemaž 80 straipsnių prestižiniuose užsienio žurnaluose ir mokslinių konferencijų pranešimų, kurių bendraautoriai – dažniausiai užsienio mokslininkai.

Doc. J. Barkauskas sintetina aktyvintąją anglį ir jos turinčias kompozicines medžiagas. Pastebėjęs, kad organinių medžiagų oksidacija ant grafitizuotų suodžių bei aktyvintų anglių paviršiaus labai priklauso nuo an-

glių paruošimo sąlygų, J. Barkauskas elektroninės mikroskopijos metodu įrodė, kad keičiant tas sąlygas kinta aktyvintųjų anglių morfologija, poringumas bei struktūra. Tuo remiantis tyrinėti aktyvintosiose anglyse vykstantys organinių medžiagų difuzijos procesai ir tirtos anglinių medžiagų turinčių kompozitų fizikocheminės savybės. Sukurti nauji drėgmei ir organiniams tirpikliams jautrūs angliniai sensoriai, naudojant hidrofilinių ir tuose tirpikliuose brinkstančių polimerų plėveles.

Hidrocheminiais tyrinėjimais katedros darbuotojai domisi jau daugiau kaip 30 metų. 1964 m. čia dirbti pradėjęs doc. R. Jurevičius atėjo į katedrą apgynęs kandidato disertaciją, kurioje nagrinėjo Kuršių marių hidrocheminių charakteristikų priklausomybę nuo įvairių veiksnių. Kartu su bendraautoriais už tuos darbus gavo respublikinę premiją. Tiesa, katedroje jis daugiau ieškojo efektyvių ekstrakcinių-fotometrinių ir ekstrakcinių-kinetinių metodų vario ir kitų metalų mikrokiekiams nustatyti nuotekose ir gamtiniuose vandenyse, o hidrocheminius darbus atliko vykdydamas Kaliningrade įsikūrusio TSRS mokslų akademijos Okeanologijos instituto Atlanto skyriaus užsakytus ūkiskaitinius darbus.

Katedroje atliekamų hidrocheminių tyrinėjimų pradžia labiau sietina su doc. A. Bunikio moksliniais darbais. Tais pačiais metais kaip ir doc. R. Jurevičius atėjęs į fakultetą iš Vidaus vandenų eksploatacijos valdybos, jis katedroje baigė kandidato disertaciją, skirtą Lietuvos verslovinių ežerų vandens chemizmui, ir toliau tyrinėjo Elektrėnų šiluminės elektrinės vandens saugyklos bei daugelio kitų Lietuvos ežerų vandens sudėtį ir hidrocheminį režimą. 1979 m., likus dar ketveriems metams iki Ignalinos atominės elektrinės paleidimo, jis su bendradarbiais pradėjo tyrinėti tos elektrinės aušinimo baseino – Drūkšių ežero vandenį, dalyvavo respublikinio kompleksinio Ignalinos AE rajono ekologinio-radiacinio monitoringo programoje, vėliau – keliose respublikinėse programose, skirtose mūsų energetikos flagmano ir aplinkos sąveikai tyrinėti. Nuo 1994 m. šiems darbams katedroje vadovauja doc. L. Salickaitė-Bunikienė. Katedroje sukurta gera stacionari ir ekspedicinė hidrocheminių tyrimų bazė. Per pakartotinių stebėjimų sistemą tiriama intensyvaus nuolatinio antropogeninio poveikio ir hidrometeorologinių aplinkybių įtaka Drūkšių ežero karbonatinės sistemos būsenai, vandens techninei kokybei ir abiotiniam fonui, kuriame susidaro ir toliau rutuliojasi bioenergetinės sistemos. Ieškoma galimybių taikyti tyrimų rezultatus praktikoje, parenkant veiksnius, kurių

operatyvaus kiekybinio įvertinimo duomenys signalizuotų apie AE aušinimo sistemai pavojingus ežero būsenos pokyčius. Išryškintos ir atsakingiems Lietuvos energetikos sistemos padaliniams nurodytos skubiausios priemonės, kurias būtina įgyvendinti, kad būtų užblokuotas neigiamas kompleksinės taršos poveikis tolesniam AE aušinimo baseino vandens techninės kokybės blogėjimui.

Docentų A. Bunikio, L. Salickaitės-Bunikienės ir jų bendradarbių hidrocheminių tyrinėjimų duomenys paskelbti apie 20 mokslinių publikacijų.

Katedros vedėjai ir personalas. Nors BNChK pati jauniausia fakultete, vedėjų per savo istoriją turėjo daugiausia – net aštuonis. Katedrai vadovavo:
doc. V. Kaikaris (1944–1956),
doc. J. Kudaba (1956–1960),
doc. R. Pajeda (1960–1970),
doc. L. Naruškevičius (1970–1980),
prof. A. Levinskas (1980–1982),
doc. N. Raguotienė (1982–1988),
doc. V. Daujotis (1988–1998) ir
prof. A. Kareiva (nuo 1998).

Apie keturis iš jų šioje knygelėje rašoma toliau, aptariant veiklą tų katedrų, kuriose jie dirbo daug ilgiau: apie prof. V. Kaikarį – p. 221, apie prof. J. Kudabą – p. 241, apie doc. Naruškevičių – p. 163, o apie prof. A. Levinską – p. 223. Čia pakalbėsime apie kitų keturių BNChK vedėjų veiklą.

Doc. Rimgaudas Eduardas Pajeda (g. 1929 11 01 Panevėžyje) 1948 m. baigė Vilniaus 1-ąją berniukų gimnaziją, 1953 m. – Chemijos fakultetą, įgydamas chemiko neorganiko specializaciją, 1953–1956 m. mokėsi Neorganinės chemijos katedros aspirantūroje pas prof. K. Daukšą. Po aspirantūros buvo paskirtas tos katedros asistentu ir plačiais žingsniais kopė aukštyn: po dvejų metų jis – jau chemijos mokslų kandidatas, nuo 1959 m. – vyr. dėstytojas, dar po metų pradėjo eiti docento pareigas, o tais pačiais metais, doc. J. Kudabai grįžus į atkurtą Cheminės technologijos katedrą, išrinktas ir Bendrosios chemijos katedros vedėju!

Studentams nechemikams doc. R. Pajeda skaitė bendrosios, neorganinės, analizinės ir fizikinės chemijos paskaitas, po 1959 m. stažuotės Maskvos universiteto Radiochemijos katedroje įrengė radiochemijos ir radiacinės chemijos laboratorijas, su bendraautoriais parašė bendrosios chemijos vadovėlį ir devynis mokomuosius leidinius. 1958 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Kobalto nustatymo metodų tyrimas“ (vadovas – prof. K. Daukšas), pats vadovavo dviem aspirantams, paskelbė per 70 mokslinių publikacijų.

1970 m. dėl sistemingų drausmės pažeidimų ir kitų nesusipratimų doc. R. Pajeda neteko teisės dalyvauti įprastiniuose peratestavimuose docento vietai užimti penkerių metų laikotarpiui. Nuo tada jis buvo priiminėjamas į darbą kiekvienų mokslo metų pradžioje specialiu rektoriaus įsakymu, o 1992 m. išėjo į pensiją. Gaila, kad asmeninės problemos neleido iki galo pasireikšti gabiam darbuotojui, pasižymėjusiam impulsyviu, be diplomatinių vingrybių, draugišku elgesiu ir energija. Energijos jis, matyt, sukaupė ir aktyviai sportuodamas: 1949–1951 m. buvo Lietuvos trumpųjų nuotolių bėgimo čempionas ir rekordininkas.

Doc. Nina Raguotienė (g. 1929 05 03 Kaune) Antrojo pasaulinio karo metais gyveno evakuacijoje Čeliabinsko srityje ir Maskvoje, grįžusi į Lietuvą 1947 m. baigė 6-ąją Vilniaus rusų mergaičių gimnaziją, 1952 m. – Chemijos fakultetą. Įgijusi chemikės organikės specializaciją, buvo paskirta BChK vyr. laborante ir pradėjo greitai kilti universitetinės karjeros laiptais. Po metų – 1953 m. ji pradėjo eiti asistentės pareigas, dar po metų – jau vyr. dėstytoja, bet docentės vardo teko palūkėti ilgiau – iki 1968 m. 1968 m. ji apgynė kandidato disertaciją „ß-pakeistų propiono rūgščių ir jų darinių dealkilinimas ir peralkilinimas“ (vadovas – prof. P. Buckus), paskelbė bemaž 40 publikacijų.

Mirus Fizikinės chemijos katedros vedėjui prof. V. Kaikariui ir tuometiniam BChK vedėjui prof. A. Levinskui perėjus į jo vietą, doc. N. Raguotienė 1982 m. buvo paskirta laikinai eiti katedros vedėjos pareigas. Katedrai ir fakultetui ši netikėta „rokiruotė“, atrodo, patiko: 1983 m. konkurso būdu doc. N. Raguotienė buvo išrinkta katedros vedėja jau normaliai penkerių metų kadencijai. Po BChK reorganizavimo doc. N. Raguotienė 1989 m. perėjo į Organinės chemijos katedrą, 1994 m. išėjo į pensiją, tačiau dar penkerius metus talkino katedrai visuomeniniais pagrindais.

Nechemijos specialybių studentams doc. N. Raguotienė skaitė organinės ir bioorganinės chemijos paskaitas, kartu su katedros kolegomis išleido dešimt mokomųjų ir metodinių leidinių, stambų, per 300 puslapių organinės chemijos vadovėlį. Bendra N. Raguotienės išspausdintų studentams leidinių apimtis – daugiau kaip 1100 puslapių!

Doc. N. Raguotienė Chemijos ir daugelio kitų fakultetų darbuotojams žinoma kaip aktyvi visuomenininkė (ji net šešerius metus iš eilės buvo Universiteto liaudies kontrolės grupės pirmininkė), autoritetinga, jaučianti savo vertę, reikli, bet taktiška, visiems atidi ir pasirengusi padėti kolegė.

Prof. Vytautas Daujotis (g. 1952 05 10 Šilutės raj. Rukų k.) 1969 m. baigė Šilutės raj. Pagėgių vidurinę mokyklą ir tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą. Išsiskyrė itin geru mokymusi ir aktyvumu: trejus metus gavo vardinę stipendiją, laimėdavo prizines vietas Studentų mokslinės draugijos konferencijose. 1974 m. jis baigė studijas ir buvo paliktas BChK vyr. laborantu. 1976 m. perėjo į Fizikinės chemijos katedrą ir dirbo iš pradžių jaunesniuoju, nuo 1977 m. – vyr. moksliniu bendradarbiu, o nuo 1978 m. – asistentu. 1990 m. V. Daujotis pradėjo eiti docento pareigas (docento vardą gavo 1993 m.), 1999 m. išrinktas profesoriumi.

Studentams prof. V. Daujotis skaitė ar skaito medžiagų struktūros, molekulių struktūros, kvantinės mechanikos, kvantinės chemijos, kietojo kūno fizikinės chemijos, paviršiaus chemijos, neorganinių medžiagų elektroninės sandaros, bendrosios chemijos ir neorganinės chemijos paskaitas, parengė keturis mokomuosius leidinius. Daug metų aktyviai dalyvavo organizuojant jaunųjų chemikų olimpiadas, su bendraautoriais išspausdino olimpiadinį uždavinyną ir tris mokomuosius leidinius.

1980 m. V. Daujotis apgynė kandidato disertaciją „Kai kurių sidabro lydinių elektrolitinio nusodinimo tyrimas“ (vadovai – prof. V. Kaikaris ir doc. T. Jankauskas), už kurią 1982 m. apdovanotas respublikine komjaunimo premija. 1999 m. jis apgynė habilitacinį darbą „Krūvio pernešimas neorganinių jonų elektrocheminėje adsorbcijoje ant metalinių paviršių“. 1982–1983 m. dirbo mokslinį darbą Kentukio universiteto (JAV) Chemijos inžinerijos katedroje, 1987–1988 m. – Maskvos K. Timiriazevo žemės ūkio akademijos Fizikos katedroje, 1995 m. – Šiaurės vakarų (Northwestern) universiteto (Čikaga, JAV) Chemijos katedroje, 1998–1999 m. – Orhus (Aarhus) universitete (Danija). Jis vadovavo keturiems disertantams, paskelbė per 60 mokslinių darbų, tarp kurių šeši išradimai.

Prof. V. Daujotis pirmasis iš jaunosios fakulteto chemikų kartos užėmė atsakingas katedros vedėjo pareigas prieš pat prasidedant Sąjūdžiui ir ėjo tas pareigas sudėtingiausioje visuomeninės santvarkos pasikeitimo stadijoje. Kai kuriems vyresniems darbuotojams tai pasirodė pernelyg ankstyvas iškilimas. Tuo labiau kad V. Daujotis visada itin kategoriškai išsako savo nuomonę, kiekvienu momentu pasiryžęs laužyti sustabarėjusius elgesio kanonus ir įprastas akademines gero tono taisykles. Labai prieštaringai vertinamas, savo atvirumu vienus trikdantis, kitus žavintis fakulteto *l'enfant terrible* (pranc. baisus vaikas), kai kurių kolegų nuomone, neretai

specialiai besipuikuojantis atvira bravūra prof. V. Daujotis vis dėlto pasiekė savo pagrindinį tikslą. Jis iš esmės pertvarkė neturėjusią savitos mokslinio ir pedagoginio darbo krypties Bendrosios chemijos katedrą, surinko joje itin dinamišką būrelį jaunų, gabių mokslininkų, kurių darbai greta jo paties mokslinės ir visuomeninės veiklos gerai žinomi ne tik Lietuvoje, bet ir toli už jos ribų. Dar viena įdomi detalė: prof. V. Daujotis iš fakulteto dėstytojų yra bene didžiausias fantastinių romanų mėgėjas, skaitantis juos troleibuse, bufete, bet kur ir bet kada, kai tik nutveria minutę laisvesnio laiko.

Ne visada ir ne visų įvertintas savajame fakultete prof. V. Daujotis už jo ribų dešimtajame dešimtmetyje turėjo ir turi begalę labai atsakingų pareigų, susijusių su aukštųjų mokyklų ir mokslinių institutų darbo pertvarka. Labai dažnai jis atstovavo Lietuvos aukštajam mokslui atsakinguose tarptautiniuose simpoziumuose, pasitarimuose ir konferencijose. Pavyzdžiui, 1996 m. jis dalyvavo Atviros visuomenės instituto ir Europos Tarybos Budapešte surengtame seminare „Kokybės užtikrinimas aukštajame išsilavinime: savianalizė ir ekspertizė“, 1997 m. – NATO iniciatyva Prahoje vykusiame seminare „Mokslo vertinimas ir jo valdymas“ bei Europos Tarybos organizuotame seminare, skirtame profesinių studijų problemoms ir perspektyvoms (Dublinas, Airija), 1998 m. – Bonoje surengtoje Vokietijos aukštųjų mokyklų rektorių konferencijoje „Studijų programų vertinimo akreditacijai patirtis“ ir JAV konferencijoje „Chemija ir visuomenė“, 1999 m. – Berlyne vykusioje konferencijoje „Mokslo ir technologijų vertinimas naujojoje Europoje“.

Tuose ir kituose tarptautiniuose forumuose įgytas žinias ir išgirstas idėjas prof. V. Daujotis turi nemažų galimybių patikrinti ar pabandyti įgyvendinti ir Lietuvoje, pasinaudodamas savo visuomeninėmis pareigomis. Štai kai kurios iš jų. 1994–1996 m. V. Daujotis buvo Chemijos mokslo ir studijų institucijų (Vilniaus universiteto Chemijos fakulteto, Mokslų akademijos Chemijos ir Biochemijos institutų bei Vilniaus pedagoginio universiteto Chemijos katedros) asociacijos valdybos pirmininkas (asociacija koordinuoja ir vienija mokslinę ir pedagoginę Vilniaus chemikų veiklą, atstovauja Lietuvos chemikams užmezgant ir palaikant ryšius su užsienio chemikų organizacijomis). Nuo 1997 m. jis yra Lietuvos studijų kokybės vertinimo centro ekspertinio vertinimo grupės vadovas, 1997–1998 m. tame centre koordinavo Lietuvos mokslo institutų ir visų Lietuvos aukštųjų mo-

kyklų mokslinės veiklos vertinimą. 1998–1999 m. V. Daujotis buvo PHARE programos „Lietuvos aukštojo mokslo reforma“ darbo grupės „Studijų kokybės užtikrinimas ir vertinimas“ vadovas.

Visi Lietuvos chemikai dėkingi prof. V. Daujočiui, kad jo ryšių ir iniciatyvos dėka Amsterdamo (Olandija) kompanija „Akzo Nobel“ perdavė Chemijos fakulteto bibliotekai pilną referatinio žurnalo „Chemical Abstracts“ komplektą.

Prof. Aivaras Kareiva (g. 1960 05 12 Marijampolėje) 1978 m. baigė Alytaus 5-ąją vidurinę mokyklą, 1983 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirtas BChK vyr. laborantu dirbti Mokslinio tyrimo sektoriaus ūkiskaitinių sutarčių darbus. Nuo 1984 m. jis ėjo tas pačias pareigas Neorganinės ir analizinės chemijos katedroje ir buvo neakivaizdinis aspirantas, nuo 1987 m. – jaun. moksl. bendradarbis. Prasidėjus Bendrosios chemijos katedros reorganizavimui, 1988 m. jis grįžo į tą katedrą ir tapo jos asistentu, nuo 1992 m. – vyr. asistentas, nuo 1998 m. – docentas.

Kaip čia jau buvo minėta, prof. A. Kareiva – vienas iš tų, kurie, perfrazavus I. Mičiuriną, iš nieko nelaukė malonių, o sunkiomis dešimtojo dešimtmečio sąlygomis vien savo jėgomis sugebėjo prasimušti į daugelį užsienio universitetų ir dabar įvairiuose universitetuose įgytą turtingą patirtį gali perduoti savajam fakultetui. 1992 m. pradėjęs stažuočių seriją nuo mokslinio darbo Maskvos cheminės technologijos instituto Kvantinės elektronikos medžiagų technologijos katedroje, 1993–1998 m. jis tik vienus metus ištisai dirbo Vilniuje. Iš kitų ketverių metų trejus praleido net aštuoniose stažuotėse užsienyje: 1993–1994 m. dirbo mokslinį darbą Helsinkio (Suomija) technologijos ir Upsalos (Švedija) universitetuose, 1994–1995 m. – Stokholmo (Švedija), Harvardo (Bostone, JAV) ir Raiso (Rice, Hiustone, JAV) universitetuose, 1996 m. – vėl Stokholmo universitete, Neorganinės chemijos Arenijaus laboratorijoje, 1997 m. – Limburgo universitetiniame centre (Belgija), 1998–1999 m. – Sarlando (Vokietija) universitete.

1989 m. A. Kareiva apgynė kandidato disertaciją „Jonselektyvių elektrodų, naudojamų cinkui ir variui nustatyti cianidiniuose tirpaluose, kūrimas ir tyrimas“ (vadovai – prof. O. Petruchinas ir prof. R. Kazlauskas), 1998 m. – habilitacinį darbą „Daugiakomponentės metalų oksidinės sistemos: sintezė zolių-gelių metodu ir charakterizavimas“, 1999 m. gavo profesoriaus vardą, paskelbė 80 mokslinių publikacijų. Remiantis eksperimentiniais darbais užsiimančių chemikų tarybinėmis tradicijomis, A. Kareivos habilitacinio darbo

rengimas ginti išties paradoksalus: pirmajam savo doktorantui jis pradėjo vadovauti tais pačiais metais, kai gynė habilitacinį darbą. Vadinasi, tas darbas padarytas savo paties rankomis iš dalies Vilniuje, bet daugiausia užsienio stažuotėse, naudojantis tik ten esančia sudėtinga ir brangia aparatūra ir Šiaurės šalių ministerijų tarybos, Valenbergo, Fulbraito, Švedijos gamtos mokslų tarybos, Limburgo universiteto, Folksvageno stipendijomis.

Studentams prof. A. Kareiva skaito bendrosios, neorganinės, analizinės ir kritalų chemijos, kietojo kūno fizikinės chemijos paskaitas. Jis parengė mokomąjį leidinį, yra vienas iš „Chemijos terminų aiškinamojo žodyno" bendraautorių.

Sudėtinga kalbėti apie kitų katedros dėstytojų darbą, nes nemažai jų dirbo ne tik šioje katedroje. Kaip jau minėjome, kalbant apie kitų katedrų personalo darbus, aptarta net keturių iš aštuonių BNChK vedėjų veikla. Daugelis jau ir užmiršo, kad BChK savo pedagoginį ir mokslinį kelią pradėjo doc. J. Januševičienė (FChK) (p. 228), doc. E. Čižiūnaite (p. 246) ir prof. G. Bajoras (PChK) (p. 243), doc. T. Jankauskas (FChK) (p. 226), tad ir šioje knygoje jie neminimi tarp BNChK darbuotojų. Dėl paskutinės reorganizacijos išėjo į kitas katedras ir jau ten pedagoginį krūvį turėjo BChK „gvardijos eiliniai" – docentai I. Blažys (p. 156), R. Jurevičius (p. 228), A. Urbonas (p. 192), kurių veikla ir aptariama kalbant apie tas katedras. Antra vertus, docentų N. Karvelio ir R. Sabonienės veikla nušviečiama BNChK poskyryje, nes po katedros reorganizavimo jie tik formaliai buvo įrašyti į kitus fakulteto padalinius, o iš tikrųjų ten nedirbo.

Adulfas Abrutis (g. 1951 11 15 Plungės raj. Papievių k.) 1969 m. baigė Kretingos vidurinę mokyklą, 1974 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas Neorganinės chemijos katedros jaun. moksl. bendradarbiu dirbti ūkiskaitinių sutarčių darbus. 1975–1979 m. jis buvo BChK vyr. laborantas ir Neorganinės ir analizinės chemijos katedros neakivaizdinis aspirantas, 1979–1988 m. – Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyr. moksl. bendradarbis Mokslinio tyrimo sektoriaus sistemoje, 1988 m. perėjo į BChK eiti vyr. moksl. bendradarbio ir vyr. dėstytojo pareigas. Tiesa, į pedagoginį darbą A. Abrutis pradėjo įsitraukti jau nuo 1981 m. kaip BChK dėstytojas valandininkas, nuo 1991 m. jis – docentas, nuo 1999 m. eina profesoriaus pareigas.

1980 m. A. Abrutis apgynė kandidato disertaciją „Spektrofotometrinis stibio reakcijų su tiazininiais dažikliais tyrimas ir jų taikymas analizėje" (vadovas – doc. L. Naruškevičius ir prof. R. Kazlauskas). 1983–1984 m. jis dešimt mėnesių stažavosi Bukarešto politechnikos institute, 1990–1991 m. dirbo mokslinį darbą Maskvos universiteto Chemijos fakulteto Neorganinės chemijos katedroje, o nuo beveik metus trukusios 1992–1993 m. stažuotės kone kasmet po keletą mėnesių praleidžia Grenoblio politechnikos instituto Aukštojoje fizikos mokykloje. A. Abručio mokslinė veikla – akivaizdus pavyzdys, rodantis, kad labai stengiantis visada galima rasti galimybių dirbti intensyvų mokslinį darbą ir užsienyje, ir Lietuvoje, sukuriant nuolatinius abipusiai naudingus lygiavertės partnerystės ryšius. Apibendrinęs atliktų tyrinėjimų savąją dalį, A. Abrutis parengė ir 1999 m. apgynė habilitacinį darbą „Aukštatemperatūrių superlaidininkų ir kitų oksidų sluoksnių ir daugiasluoksnių struktūrų sintezė iš organometalinių junginių garų fazės". Su bendraautoriais jis paskelbė per 60 mokslinių darbų, kartu su prancūzų mokslininkais sukūrė naują originalią oksidinių dangų gavimo technologiją, užpatentuotą Europos valstybėse ir JAV.

Prof. A. Abrutis studentams skaito neorganinės chemijos, pereinamųjų elementų chemijos ir organometalinių junginių chemijos paskaitas, vienas ir su bendraautoriais parengė penkis mokomuosius leidinius. Kolegos jį įsidėmėjo kaip nepaprastą darbštuolį, užsispyrusį žemaitį, visada itin atkakliai kovojantį už savo teises ir interesus.

Jurgis Barkauskas (g. 1953 05 18 Panevėžyje) 1971 m. baigė Kėdainių 2-ąją vidurinę mokyklą ir tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą. Jau nuo pat pirmo kurso jis dirbo Studentų mokslinėje draugijoje, skaitė keletą pranešimų SMD konferencijose, todėl 1976 m. baigęs studijas be abejonių buvo paliktas Neorganinės ir analizinės chemijos katedros jaun. moksl. bendradarbiu dirbti Mokslinio tyrimo sektoriaus ūkiskaitinių sutarčių darbus. Tų pačių metų pabaigoje jis perkeltas į stažuotojus tyrinėtojus, nuo 1978 m. – buvo tos pačios katedros vyr. laborantas ir kartu mokėsi neakivaizdinėje aspirantūroje, nuo 1985 m. – jaun. moksl. bendradarbis Mokslinio tyrimo sektoriaus darbams, nuo 1986 m. – moksl. bendradarbis, 1988 m. perėjo į Bendrosios chemijos katedrą.

Į pedagoginį darbą doc. J. Barkauskas įsitraukė 1985 m., nuo 1988 m. buvo įformintas Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyr. dėstytoju (1/2 etato), nuo 1993 m. – docentas. Studentams jis skaitė arba

skaito neorganinės chemijos, bendrosios chemijos, chemometrijos, mokslinių inovacijų, disipatyviųjų sistemų dinamikos paskaitų kursus. Jis išvertė iš anglų kalbos du vidurinių mokyklų vadovėlius, yra dviejų mokomųjų leidinių, kineskopų gamybos terminų penkiakalbio žodyno ir „Chemijos terminų aiškinamojo žodyno" bendraautoris.

1984 m. J. Barkauskas apgynė kandidato disertaciją „Kai kurių bazinių aminotrifenilmetaninių dažiklių taikymas halogenų nustatymui potenciometriniais metodais" (vadovas – prof. E. Ramanauskas), 1987 m. stažavosi Vienos ir Graco (Austrija) technikos universitetuose, paskelbė per 40 mokslinių publikacijų, tarp kurių du išradimai. 1996 m. doc. J. Barkauskas laimėjo Lietuvos inovacinio centro organizuotą inovacinio projekto konkursą. Vykdydamas Europos Sąjungos TEMPUS programas, 1998 m. jis buvo išvykęs į Leobeno (Austrija) ir Bairoito (Bayreuth, Vokietija) universitetus, 1995 m. skaitė pranešimą apie anglies pluošto sintezę ir savybes tarptautiniame seminare Maince (Vokietija), tais klausimais stažavosi NATO organizuotoje mokykloje Antalijoje (Turkija).

Nuo 1996 m. eidamas fakulteto prodekano pareigas ir kartu būdamas akademinės komisijos pirmininkas, doc. J. Barkauskas deda daug pastangų, kad chemikų studijų plane pasirodytų daugiau modernių, su ekonomine šalies situacija susijusių paskaitų kursų. Jo iniciatyva ir rūpesčiu fakultetą baigusiems magistrams nuo 1997 m. organizuojamos technologijų vadybos vienų metų profesinės studijos, kuriose fakulteto absolventai turi galimybių įgyti teisės ir ekonomikos žinių pagrindus, būtinus su chemija susijusiam savarankiškam verslui.

Doc. J. Barkauskas – amžinai neturintis laiko žmogus, diskusijose mėgstantis pateikti kiek klastingus klausimus ir palaidyti paradoksaliais samprotavimais nuspalvintas humoro strėles.

Petras Bartkus (1928 02 19 Kėdainių raj. Būdų k. – 1988 08 11 Vilniuje) 1945–1954 m. mokytojavo Kaišiadorių rajono Žaslių progimnazijoje, 1947 m. Kaišiadorių gimnazijoje eksternu išlaikė gimnazijos kurso egzaminus, 1948 m. įstojo į Vilniaus pedagoginio instituto Gamtos fakulteto neakivaizdinį skyrių, 1950 m. perėjo į stacionarą ir 1953 m. baigęs studijas įgijo biologijos ir chemijos mokytojo diplomą. 1954–1957 m. jis buvo ChF Neorganinės ir analizinės chemijos katedros aspirantas, vėliau – tos pačios katedros vyr. laborantas, nuo 1959 m. – Bendrosios chemijos ir cheminės technologijos katedros asistentas, nuo 1981 m. – BChK docentas.

Doc. P. Bartkus skaitė bendrosios, neorganinės ir analizinės chemijos paskaitų kursus, su bendraautoriais parengė studentams keturis mokomuosius leidinius. 1971 m. apgynė kandidato disertaciją „Mangano nustatymo metodų tyrimas“ (vadovai – prof. K. Daukšas ir prof. E. Jasinskienė), paskelbė per 40 mokslinių darbų.

Universitete bemaž trisdešimt metų doc. P. Bartkus garsėjo tuo, kad nepaprastai gerai rengė chemijos stojamajam egzaminui ir tolesnėms jos studijoms parengiamuosiuose kursuose besimokančius abiturientus. Būdamas nepaprastai rūpestingas, net pedantiškas, jis ne tik darbo valandas, bet ir visą laisvalaikį atidavė studentams ir abiturientams, tačiau taip ir nesurado laiko pagal įprastus standartus (šeima, butas, draugai) susitvarkyti asmeninį gyvenimą...

Aldona Beganskienė (g. 1961 08 07 Vilniuje) 1979 m. baigė Vilniaus 43-ąją vidurinę mokyklą, 1984 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirta dirbti Vilniaus pedagoginio instituto Fizikos katedros laborante. Po metų ji grįžo į fakultetą, įsidarbino Skystakristalių junginių laboratorijoje moksline bendradarbe. 1999 m. perėjo į Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros mokslo darbuotojos pareigas. 1994 m. ji apgynė gamtos mokslų daktaro disertaciją „Naujų skystakristalinių junginių, turinčių halogeno atomų alifatinėje grandinėje, sintezė ir tyrimas“ (vadovas – doc. P. Adomėnas), paskelbė apie 20 mokslinių publikacijų.

Irvis Blažys (žr. p. 156).

Antanas Bunikis (g. 1933 04 28 Ukmergėje) 1951 m. baigė Ukmergės 1-ąją berniukų vidurinę mokyklą, 1956 m. – Chemijos fakultetą. 1956–1959 m. jis buvo Biologijos instituto, o jį reorganizavus 1959–1961 m. – Geologijos ir geografijos instituto jaun. moksl. bendradarbis, 1961–1964 m. dirbo Vidaus vandenų eksploatacijos valdyboje. 1964 m. A. Bunikis grįžo į fakultetą, net 18 metų buvo BChK vyr. dėstytojas, nuo 1982 m. – docentas, 1994 m. išėjo į pensiją.

Doc. A. Bunikis skaitė studentams bendrosios, neorganinės, analizinės chemijos, bioorganinės chemijos bei hidrochemijos pagrindų paskaitas, su bendraautoriais išspausdino du metodinius leidinius, išvertė du vidurinėms mokykloms skirtus vadovėlius. Be vadovo parengė ir 1968 m. apgynė kandidato disertaciją „Eilės Lietuvos TSR verslovinių ežerų vandens chemizmo klausimu“, paskelbė per 50 mokslinių straipsnių, su bendraautoriais išspausdino penkis mokomuosius leidinius.

Kiekvieną vasarą doc. A. Bunikis keliauja po Lietuvą, bent mėnesį gyvena palapinėje ant ežero kranto. Paklaustas apie pomėgius, doc. A. Bunikis išvardija sodininkystę, teatro spektaklių lankymą, ant ežerų valtyje praleistus ištisus mėnesius, tačiau kolegoms atrodo, kad bent jau pastarąjį dešimtmetį jo mėgstamiausias „arkliukas" – diskusijos politinėmis temomis. Puikiai ir ne tik iš laikraščių informuotas apie naujausius Lietuvos politinio ir ekonominio gyvenimo įvykius ir jų užkulisius, doc. A. Bunikis visada laukiamas fakultete kaip įdomus pašnekovas.

Darius Juozas Jasaitis (g. 1943 08 10 Šiaulių raj. Naisių k.) 1960 m. baigė Šiaulių 7-ąją vidurinę mokyklą, dvejus metus dirbo Šiaulių odos ir avalynės kombinate „Elnias", 1962 m. įstojo į Chemijos fakultetą. Baigęs pirmą kursą, buvo paimtas į armiją, tarnavo joje 1963–1966 m., po demobilizacijos tais pačiais metais grįžo į fakultetą ir 1970 m. baigė studijas. Pagal paskyrimą dirbo buitinės chemijos gamyklos „Spindulys" inžinieriumi ir vyresn. inžinieriumi, nuo 1974 m. – Vilniaus konstravimo biuro „Venta" inžinieriumi, vyresniuoju ir vedančiuoju inžinieriumi, o 1979 m. vėl grįžo į fakultetą ir buvo priimtas Fizikinės chemijos katedros vyr. moksl. bendradarbiu dirbti Mokslinio tyrimo sektoriaus ūkiskaitinius darbus. 1981 m. D. Jasaitis perėjo į pedagoginį darbą – pradėjo eiti Bendrosios chemijos katedros asistento pareigas, nuo 1994 m. jis – vyr. asistentas, nuo 1998 m. – docentas. Studentams jis yra dėstęs ar dėsto bendrąją chemiją, bendrąją ir neorganinę chemiją, chemijos pagrindus, neorganinę ir analizinę chemiją, su bendraautoriais išspausdino mokomąjį leidinį.

1993 m. D. Jasaitis apgynė gamtos mokslų daktaro disertaciją „Relaksacinio sidabro cianidinių kompleksų elektroredukcijos mechanizmo tyrimas rezonatoriaus metodu" (vadovas – prof. V. Daujotis), paskelbė 13 mokslinių darbų, yra dviejų mokomųjų leidinių bendraautoris.

Studentams patinka doc. D. Jasaičio bendravimo stilius: jis nesistengia pabrėžti dėstytojo pranašumo, nesuniekina ir nepasirengusio laboratoriniams darbams ar pratyboms studento, o šmaikščia replika ar įdomia istorija sukuria nuoširdaus, kolegiško bendravimo atmosferą.

Romualdas Jurevičius (žr. p. 228).

Narimantas Vladas Karvelis (g. 1928 08 10 Kaune) 1948 m. baigė Vilniaus 1-ąją berniukų gimnaziją, 1953 m. – Chemijos fakultetą, buvo paliktas BChK vyr. laborantu, tačiau tų pačių metų rudenį pasiųstas į tikslinę aspirantūrą Maskvos M. Lomonosovo universiteto Bendrosios che-

mijos katedroje. Grįžęs į fakultetą, 1956 m. paskirtas Bendrosios chemijos ir cheminės technologijos katedros asistentu, nuo 1960 m. – vyr. dėstytojas, nuo 1967 m. – docentas, 1993 m. išėjo į pensiją.

1961 m. N. Karvelis apgynė kandidato disertaciją „Cinko fosfido termocheminių savybių tyrimas" (vadovas – prof. K. Chomiakovas), su bendraautoriais paskelbė apie 30 mokslinių publikacijų. Nechemijos specialybių studentams skaitė fizikinės ir koloidų chemijos paskaitas, vienas ir su bendraautoriais parašė penkis mokomuosius ir metodinius leidinius.

Nepaprastai draugiškas ir komunikabilus, fakultete visų vadinamas tiktai Naru, doc. N. Karvelis turėjo nemažai įvairių visuomeninių įpareigojimų, tačiau kolegos geriausiai jį prisimena kaip gerą krepšininką, aistringą futbolo sirgalių ir entuziastingą sportinio darbo organizatorių.

Virgaudas Kubilius (g. 1965 08 13 Skuode), 1983 m. baigęs Skuodo vidurinę mokyklą, įstojo į Chemijos fakultetą, bet po pirmo kurso buvo pašauktas į armiją ir tarnavo joje iki 1986 m. Studijas baigė 1990 m., buvo paliktas BChK vyr. laborantu, nuo 1992 m. – mokslinis asistentas, 1993–1998 m. – doktorantas, nuo 1998 m. – mokslo darbuotojas. 1998 m. jis apgynė daktaro disertaciją „Aukštatemperatūrio superlaidininko $YBa_2Cu_3O_{7-x}$ plonų sluoksnių sintezė iš organometalinių garų fazės" (vadovas – doc. A. Abrutis) ir toliau dirba ta tematika prof. A. Abručio grupėje. Studentams jis yra skaitęs kietojo kūno chemijos ir eksperimentų automatizavimo paskaitų kursus.

V. Kubilius kolegų itin vertinamas dėl jo universalumo: jis yra ne tik puikus neorganinės chemijos specialistas, bet ir gerai išmano fiziką ir matematiką, puikiai susigaudo informatikoje ir procesų automatizavimo klausimuose.

Algirdas Kundra (1928 08 13 Kaune – 1981 10 21 Vilniuje), 1953 m. baigęs Chemijos fakultetą, vienus metus ėjo Fizikinės chemijos katedros asistento pareigas. 1954–1957 m. buvo BChK vyr. laborantas, 1957–1959 m. dirbo LTSR Plano komisijos cheminių ir gumos dirbinių skyriaus vyr. inžinieriumi, o nuo 1959 m. jau visam gyvenimui grįžo į fakultetą. 1959–1962 m. A. Kundra buvo Fizikinės chemijos katedros aspirantas, baigęs aspirantūrą buvo paskirtas BChK vyr. dėstytoju, nuo 1969 m. – docentas.

Doc. A. Kundra nechemikams dėstė fizikinę ir koloidų chemiją, chemikams – darbo apsaugos paskaitas, su bendraautoriais išleido du mokomuosius leidinius. 1964 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Kompleksi-

nių chloridinių ir bromidinių sidabravimo tirpalų tyrimas“ (vadovas – prof. V. Kaikaris), paskelbė per 20 mokslinių darbų. 1981 m. dėl labai pablogėjusios sveikatos doc. A. Kundra buvo priverstas išeiti iš darbo ir tais pačiais metais mirė.

Bendradarbiai prisimena doc. A. Kundrą kaip gana uždarą, bet jautrų, impulsyvaus ir karšto būdo kolegą, nemažą knygų ir periodikos kolekciją surinkusį bibliofilą.

Marija Priluckaja (1903–1975) 1936 m. baigė Leningrado technologijos institutą, kurį laiką dirbo įvairiose gamyklose, o nuo 1939 m. buvo to paties instituto Aviacinės chemijos katedros asistentė. 1945 m. atvyko į Lietuvą, dirbo partinį ir pedagoginį darbą, o nuo 1949 m. buvo BChK vyr. dėstytoja.

1959 m. M. Priluckaja apgynė kandidato disertaciją „Dioksibenzenų eterių chlormetilinimas ir kai kurie jų chlormetilinių darinių kitimai“. Nechemijos specialybių studentams dėstė bendrąją, organinę, fizikinę ir koloidų chemiją. Buvo aktyvi fakulteto idėjinio „grynumo“ sergėtoja, 1959 m. nebuvo peratestuota ir iš Universiteto pasitraukė.

Rimantas Raudonis (g. 1961 03 11 Latvijoje, Liepojos raj. Vecpilės k.) 1979 m. baigė Skuodo 1-ąją vidurinę mokyklą, 1984 m. – Chemijos fakultetą. 1984–1986 m. tarnavo armijoje, po demobilizacijos dirbo Vilniaus kurčiųjų mokyklos-internato auklėtoju ir dėstė chemiją Vilniaus 16-ojoje vidurinėje mokykloje. 1987 m. R. Raudonis pradėjo dirbti Fizikinės chemijos katedros vyr. laborantu, 1987–1990 m. – katedros aspirantas, nuo 1991 m. Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros asistentas, nuo 1993 m. – vyr. asistentas, nuo 1998 m. – docentas.

1992 m. R. Raudonis apgynė gamtos mokslų daktaro disertaciją „Kadmio adsorbcijos ant platinos elektrodų priešvoltažio sąlygomis iš rūgščių vandeninių tirpalų mechanizmas“ (vadovas – prof. V. Daujotis), vadovavo D. Plaušinaičio 1999 m. apgintai daktaro disertacijai „Pjezoelektrinių rezonatorių, kaip masės jutiklių, naudojimo ypatumai“. JAV chemikų draugijos kvietimu 1996 m. jis stažavosi Sandijos (JAV) nacionalinių laboratorijų Mikrosensorių tyrimo departamente, paskelbė apie 30 mokslinių ir metodinių publikacijų. Beje, viena iš tų publikacijų gana neįprasta: kartu su katedros kolegomis jis parengė internetinį puslapį moksleiviams „Cheminiai elementai“.

Doc. R. Raudonis studentams dėstė ar dėsto integralinių schemų gamybos technologiją, plonų sluoksnių cheminę technologiją, kietojo kūno

ir paviršiaus analizės metodus, paviršiaus chemiją, cheminio eksperimento automatizavimą, chemijos uždavinių sprendimo metodiką, Lietuvos pedagogų kvalifikacijos kėlimo institute skaitė paskaitų ciklą „Rūgščių ir bazių teorijos“, kartu su kolegomis išvertė iš anglų kalbos R. Petručio labai plataus profilio bendrosios chemijos vadovėlį. Į vertimą buvo įdėta labai daug kruopštaus darbo: didžiuliame vadovėlyje labai sistemingai pateikiamos chemijos žinios nuo pačių paprasčiausių, moksleiviams reikalingų sąvokų iki sudėtingų teorinių klausimų, įkandamų ne kiekvienam studentui. Lietuviškas to vadovėlio leidimas suskirstytas į tris dalis, iš kurių kol kas išėjo tik pirmoji.

Išsiskiriantis didele vidine inteligencija, kultūringu, visiems palankiu elgesiu, vienas iš tų, apie kuriuos sakoma „pedagogas iš Dievo malonės“, doc. R. Raudonis itin mėgstamas ne tik studentų. Jis mielai dirba ir su vidurinių mokyklų moksleiviais, aktyviai dalyvauja Lietuvos moksleivių chemikų olimpiadų organizavimo darbuose, vadovavo tų olimpiadų nugalėtojų rinktinėms komandoms pasaulinėse chemikų olimpiadose Kinijoje (1995) ir Tailande (1999). Turėdamas mokytojo patirtį ne tik eilinėje, bet ir labai specifinėje vidurinėje mokykloje, jis gerai supranta moksleivių psichologiją, todėl nenuostabu, kad pačių palankiausių mokinių ir mokytojų atsiliepimų ir dviejų pamečiui (1998 ir 1999 m.) išspausdintų leidimų sulaukė doc. R. Raudonio parašytas dvyliktos klasės vadovėlis „Bendroji chemija“ ir prie jo pridėti du pratybų sąsiuviniai. 2000 m. iš spaudos išeina jo parengtos taip pat dvyliktai klasei skirtos „Chemijos užduotys“, ant darbo stalo – chemijos vadovėlis aštuntai klasei.

Regina Sabonienė (g. 1928 11 24 Šiauliuose) 1948 m. baigė Mažeikių gimnaziją, 1953 m. – Chemijos fakultetą, buvo palikta BChK vyr. laborante, nuo 1954 m. – asistentė, nuo 1963 m. – vyr. dėstytoja, nuo 1971 m. – docentė, po 1989 m. katedros reorganizacijos formaliai priklausė Polimerų chemijos katedrai, 1992 m. išėjo į pensiją.

Doc. R. Sabonienė specializavosi organinėje chemijoje, tačiau nechemijos specialybių studentams yra skaičiusi ir neorganinės, analizinės bei bendrosios chemijos paskaitas, su bendraautoriais parengė jiems šešis mokomuosius leidinius. 1963 m. ji apgynė kandidato disertaciją „Kai kurie β-pakeistų propionitrilų kitimai“ (vadovas – prof. P. Buckus), paskelbė per 20 mokslinių publikacijų.

Vyresnieji fakulteto darbuotojai prisimena doc. R. Sabonienę kaip itin ramaus būdo, visada solidžiai atrodančią ir ne mažiau solidžiai besielgian-

čią neišskiriamo BChK organikų trio (N. Raguotienė, R. Sabonienė, A. Urbonas) narę. Katedroje vykdavusiose audringesnėse diskusijoje ji buvo linkusi patylėti, matyt, gerai įsidėmėjo tarybiniais metais populiarų posakį: „Liežuvis mano – priešas mano"...

Laimutė Salickaitė-Bunikienė (g. 1948 07 16 Alytaus raj. Bakšių k.) 1966 m. baigė Alytaus 2-ąją vidurinę mokyklą, 1971 m. – Chemijos fakultetą ir buvo palikta dirbti Organinės chemijos katedros vyr. laborante. Nuo 1981 m. ji – Bendrosios chemijos katedros jaunesnioji, nuo 1991 m. – vyresn. moksl. bendradarbė, nuo 1995 m. – docentė, nuo 1999 m. – ChF prodekanė. 1979 m. ji apgynė kandidato disertaciją „Hidrazinopirimidininių junginių sintezė ir tyrimas" (vadovas – prof. G. Dienys), paskelbė ta tematika 12 mokslinių publikacijų.

Labai įvairų metodinį ir pedagoginį darbą doc. L. Salickaitė pradėjo 1982 m., rinkdama metodinę medžiagą Gamtos mokslų fakulteto hidrologijos specialybės studentams skaitomo hidrochemijos paskaitų kurso praktikos darbams. Vėliau ji pati skaitė hidrochemijos pagrindų kurso paskaitas ne tik Gamtos mokslų fakulteto, bet ir Vilniaus pedagoginio universiteto studentams bei Pedagogikos institute surenkamoms mokytojų grupėms, o savojo fakulteto studentams dar dėsto chemijos eksperimento didaktiką bei vadybos ir gamtinės aplinkos apsaugos kursą. Pedagogų kvalifikacijos kėlimo institute savo kvalifikaciją tobulinančius mokytojus sudomino jos skaitomi trumpi paskaitų kursai „Gamtinių vandens telkinių hidrochemijos pagrindai", „Hidrochemijos pagrindai ir aplinkos taršos problemos", „Cheminiai aplinkosaugos aspektai", „Chemijos eksperimentas mokykloje".

Nuo 1979 m. doc. L. Salickaitė-Bunikienė yra Ignalinos AE rajono monitoringo ir Drūkšių ežero hidrocheminių tyrinėjimų programų dalyvė. Labai daug dėmesio ji skiria moksleivių ir studentų supažindinimui su ekologine situacija Ignalinos atominės elektrinės apylinkėse, vadovauja visuomeninei Drūkšių ekologinio ugdymo mokyklai. Kiekvienais metais ji organizuoja savaitines Chemijos ir Gamtos mokslų fakultetų studentų hidrochemijos ekspedicijas bei ekologines stovyklas moksleiviams ir mokytojams. 15–20 žmonių grupės gyvena ant Drūkšių ežero kranto įsikūrusioje Drūkšių ekologinėje stotyje, tyrinėja to ežero vandenį ir augaliją, susipažįsta su jo apylinkių archeologiniais paminklais.

Doc. L. Salickaitė-Bunikienė labai aktyviai įsitraukusi į Lietuvos švietimo reformą. Ji buvo arba yra Švietimo ministerijos chemijos ekspertų komisijos, Pedagogų kvalifikacijos kėlimo instituto ir Lietuvos pedagogų

profesinės raidos centro chemijos mokytojų kvalifikacinės komisijos narė, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos, Lietuvos mokytojų asociacijos, UNESCO globojamos tarptautinės mokslinio ir technologinio švietimo organizacijos IOSTE narė. Su kitų institucijų specialistais ji kuria ekologinio ugdymo mokyklos, veikiančios prie mokslo institucijos, modelį, yra Regioninio aplinkos centro ir PHARE pilietinės visuomenės plėtros programos projektų koordinatorė, dalyvavo įgyvendinant kelis Švietimo ir mokslo ministerijos kuruotus ilgalaikius užmokyklinės veiklos programų projektus.

Doc. L. Salickaitė-Bunikienė su bendraautoriais išleido du vadovėlius, mokytojams skirtas knygas apie mokyklinio chemijos kurso eksperimentą bei Lietuvos ekologinių bendrijų ir žmogaus sąveiką, ekologinėms ir aplinkosauginėms studijoms skirtą mokomųjų programų komplektą, parengė seriją metodinių knygelių ir komplektą patrauklių plakatų ekologine tematika – iš viso 11 metodinių ir mokomųjų leidinių. Ji lengvai valdo plunksną, išspausdino patrauklių informacinių ir mokslo populiarinimo straipsnių mokytojams ir aplinkosaugininkams skirtuose laikraščiuose, žurnaluose „Mokslas ir gyvenimas“ ir „Mokykla“. Jos publikacijų sąraše – apie 70 pavadinimų.

Šimtais įdomių ir visuomenei reikalingų darbų užsiėmusi doc. L. Salickaitė-Bunikienė randa laiko ir gana neįprastam pomėgiui – karpiniams. Ji dalyvauja respublikinėse karpinių parodose, eksponavo savo darbus tarptautinėje parodoje „Pasaulio karpiniai-89“.

Zita Šaltytė (g. 1953 04 04 Utenos raj. Garnelių k.) 1971 m. baigė Utenos T. Tilvyčio vidurinę mokyklą, 1976 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirta į Gamtos mokslų fakulteto Augalų ir gyvulių augimo stimuliatorių probleminę laboratoriją jaun. moksl. bendradarbe. 1980 m. ji perkelta į Organinės chemijos katedrą dirbti ūkiskaitinius darbus Vaistų sintezės ir tyrimo probleminėje laboratorijoje. 1981–1984 m. mokėsi aspirantūroje, nuo 1986 m. – vyr. moksl. bendradarbė, nuo 1992 m. – mokslo darbuotoja. 1995 m. ji perėjo į BNChK. 1985 m. Z. Šaltytė apgynė kandidato disertaciją „Tetraalkilamonio druskų, pasižyminčių retardantiniu aktyvumu, sintezė“ (vadovas – prof. V. Daukšas), paskelbė bemaž 40 mokslinių darbų, iš jų šešis išradimus. Katedroje ji puikiai sintetina kompleksinius organometalinius junginius, reikalingus prof. A. Abručio grupės tyrinėjamiems keraminiams superlaidininkams gaminti, taigi

grupei nereikia pirkti šių junginių užsienyje. Z. Šaltytė susintetina tokių medžiagų, kokių niekur ir už pinigus negausi.

Antanas Urbonas (žr. p. 192).

Katedroje kurį laiką dirbo dar keli mokslinių laipsnių neturėję asistentai ir vyr. dėstytojai: G. Raibšteinas (1946–1951), A. Šimkutė (1946–1948), E. Skinkaitė (1947–1953), A. Buckienė (1960/61 m. m.), S. Visockaitė (1965–1966), S. Puntežis (1964–1968). Kai kurių dalykų paskaitas skaitė po pusę ar dalį etato turėję chemijos mokslų daktarai R. Martinkus, J. Balsienė, A. Mickis, prof. D. Šatkauskienė (FF), prof. A. Survila, vyr. dėst. J. Miškinis (FF).

Analizinės ir aplinkos chemijos katedra. Ši tradicinės mokslinio ir pedagoginio darbo krypties katedra keletą kartų keitė savo pavadinimą. Vytauto Didžiojo universitetui atsikėlus į Vilnių, ji vadinosi Neorganinės ir analizinės chemijos, nuo 1944 m. – Neorganinės, nuo 1976 m. – Neorganinės ir analizinės, nuo 1988 m. – Analizinės chemijos katedra. Dabartinį pavadinimą katedra gavo tik 1998 m., siekiant pabrėžti jos mokslinio ir pedagoginio darbo krypties orientavimą ir į gamtos apsaugos problemas, nors gamtinės aplinkos kontrolės chemijos specialistus katedra pradėjo rengti jau 1981 m.

Mokslinis darbas. Katedros mokslinio darbo konkrečios kryptys ne kartą keitėsi, nors bendra „generalinė linija“ išliko ta pati – analizinė chemija.

Pokario metais katedroje ilgą laiką tebuvo vienas mokslinio darbo patirtį turintis dėstytojas – jos vedėjas K. Daukšas, kuriam maskviškė Aukščiausioji atestacinė komisija už Vytauto Didžiojo universitete atliktus darbus buvo pripažinusi mokslų kandidato laipsnį ir mokslinį docento vardą. Suprantama, kad būtent jis ir pasiūlė jaunesiems katedros kolegoms mokslinių darbų temas.

Tuo metu kuriamai Lietuvos pramonei itin aktualios buvo reikalingų žaliavų kokybės nustatymo problemos. Tai suprasdamas K. Daukšas savo disertantams nesiūlė darbo temų, susijusių su osmio, niobio ar tantalo junginių tyrimu, nors pats buvo ypač kompetentingas būtent tos srities specialistas: apgynęs daktaro disertaciją ir habilitacinį darbą. Pirmųjų penkių K. Daukšo disertantų darbų temos susijusios su vietinių žaliavų ir metalų analize. Štai kurį laiką buvo galvojama Lietuvoje imtis cheminio

durpių perdirbimo, kurio metu susidaro nemaži acto rūgšties kiekiai, tad pirmajai savo disertantei M. Finkelšteinaitei K. Daukšas pasiūlė temą „Geležies trichlorido reakcijos su acto rūgštimi tyrimas“ (disertacija apginta 1953 m.). Keturi vėlesnių metų K. Daukšo disertantai tyrinėjo įvairių metalų nustatymo medodų galimybes. L. Naruškevičius 1956 m. apgynė kandidato disertaciją „Stibio nustatymo metodų tyrimas“, S. Ramonaitė – „Aliuminio, geležies ir titano nustatymas jiems esant kartu“ (1956), R. Pajeda – „Kobalto nustatymo metodų tyrimas“ (1958), E. Jasinskienei buvo pasiūlyta panagrinėti magnio, o P. Bartkui – mangano nustatymo metodus. Ypač artima vietinės pramonės poreikiams buvo 1959 m. apgintos E. Ramanausko kandidato disertacijos tema – „Vilniaus gamtinių vandenų fizikocheminė ir mikroelementinė charakteristika“.

Visi čia suminėti prof. K. Daukšo mokiniai ir kolegos liko dirbti katedroje, turėjo savo disertantų, šie – saviškių, tad katedroje pamažu formavosi itin intensyviai dirbantis analitikų centras, kuriame iki 2000 metų parengtos ir apgintos 56 disertacijos, tarp kurių trys daktaro (habilituoto daktaro) moksliniam laipsniui įgyti.

Laikui bėgant pamažu aiškėjo, kad klasikiniai gravimetrinės ir titrimetrinės analizės metodai, kuriais rėmėsi pirmosios katedroje parengtos disertacijos, nebetenkina griežtėjančių pramonės reikalavimų. Vis aktualesni darėsi metalų ir jonų itin mažų kiekių (mikrokiekių) nustatymo metodai. Pirmoji šioje srityje pradėjo dirbti prof. E. Jasinskienė. Tiesa, pirmojoje jos kartu su prof. K. Daukšu vadovautoje disertacijoje (L. Simonavičius „Chromheksakarbamido druskų tyrimas ir taikymas analizėje“, 1963 m.) dar tęsti jos pačios kandidato disertacijoje pradėti karbamido kompleksinių junginių tyrinėjimai. Tačiau jau 1964 m. apgintoje J. Birmanto kandidato disertacijoje pasiūlyta keletas kinetinių metodų geležies, sidabro, jodidų mikrokiekiams nustatyti. Tais pačiais metais E. Ramanauskas ir L. Naruškevičius, kiek vėliau – M. Finkelšteinaitė ir S. Ramonaitė pradėjo nagrinėti spektrofotometrinių mikroanalizės metodų taikymo galimybes. Šie dėstytojai savo tyrinėjimams pasirinko reakcijas, kuriose nustatinėjamas elementas ar jonas vaidina skirtingą vaidmenį, bet pagrindinis darbų tikslas buvo tas pats: metalų, jų katijonų, kai kurių anijonų mikrokiekių nustatymo vis jautresnių ir atrankesnių metodų paieškos. Susiformavusi ši darbų kryptis iš esmės tęsiama ir dabar, o jau devintojo dešimtmečio pradžioje rasti būdai elementams ir jonams nustatyti, kai jų kiekis tirpale tesiekia 10^{-9} proc.

Prof. E. Jasinskienės vadovautoms kinetinių mikroanalizės metodų paieškoms skirtos šešių jos aspirantų disertacijos. Jose nagrinėtos keturkomponentės sistemos, kuriose nustatinėjamas jonas katalizuoja reakciją tarp azo-, trifenilmetano, indigoidinio dažiklio ar bespalvio aromatinio amino ir kalio persulfato, vandenilio peroksido, chloramino B ar kito oksidatoriaus. Ketvirtasis mišinio komponentas – reakcijos aktyviklis (alifatinis aminas, heterociklinis junginys ar kt.), galintis padidinti metodo jautrį iki 1000 kartų. Sukurtų šio tipo metodikų jautrumą iškalbingai rodo toks pavyzdys: kai kuriais sidabro nustatymo metodais galima stebėti, kaip tirpsta sidabrinis šaukštelis juo maišant arbatą! Pasiūlyti ir įrodyti tokiose sistemose vykstančių reakcijų mechanizmai, išnagrinėta jas veikiančių faktorių įtaka. Nagrinėtų kinetinių metodų esmę ir taikymo sritis rodo prof. E. Jasinskienės vadovautų kandidato disertacijų pavadinimai: „Kai kurių elementų mikrokiekių nustatymas kinetiniu metodu, oksiduojant pirokatechino violetinį“ (J. Birmantas, 1964 m., vadovauta kartu su K. Daukšu), „Kinetiniai sidabro mikrokiekių nustatymo metodai“ (E. Jankauskienė, 1967 m.), „Kinetiniais chromo(VI) mikrokiekių nustatymo metodai“ (E. Bilidienė, 1968 m.), „Mangano nustatymo metodų tyrimas“ (P. Bartkus, 1970 m., vadovauta kartu su prof. K. Daukšu), „Kai kurių aktyvatorių panaudojimas sidabro mikrokiekių nustatymui kinetiniu metodu“ (N. Rauckienė, 1975 m.), „Kinetinių analizės metodų taikymas jodidų mikrokiekių nustatymui“ (O. Škadauskienė, 1976 m.). Tuose darbuose pasiūlyti nauji kinetiniai analizės metodai pritaikyti geležies priemaišoms nustatyti azoto ir sieros rūgštyse, vandentiekio ir mineraliniuose vandenyse, vario ir kadmio druskose, jodo kiekiui rasti dirvožemyje, vandenyje ir broilerių pašaruose, sidabro mikrokiekiams nustatyti kai kuriuose liuminoforuose, daug vario, cinko ar kadmio turinčiose medžiagose.

Prof. E. Ramanausko, plačiausiai žinomo ir intensyviausiai mokslinį darbą dirbusio Chemijos fakulteto analitiko, vadovaujami mokslų kandidato disertacijas apgynė 13 aspirantų ir katedros darbuotojų: V. Tutkuvienė – „Kai kurių tiojunginių panaudojimas kolorimetriniam telūro nustatymui“ (1967); L. Bunikienė – „Trifenilmetaniniai dažikliai – analiziniai reagentai jodidų, bromidų, sulfidų ir hipochloritų mikrokiekiams nustatyti“ (1968); A. Šuliūnienė – „Fotometrinių metodų seleno mikrokiekiams nustatyti tyrimas“ (1969); M. Lukinskienė – „Jodtelūritinio komplekso sąveikos su kai kuriais aminotrifenilmetaniniais ir ksanteniniais

dažikliais spektrofotometrinis tyrimas" (1970); M. Sapragonienė – „Trifenilmetaninių dažiklių spektrofotometrinis tyrimas ir jų taikymas kai kurių oksidatorių mikrokiekių nustatymui" (1971); K. Grigonienė – „Baziniai trifenilmetaniniai ir rodaminininiai dažikliai – reagentai sieros junginiams nustatyti" (1972); Z. Neverdauskienė – „Trifenilmetaninių dažiklių tyrimas ir jų taikymas spektrofotometriniam jodidų mikrokiekių nustatymui" (1973, vadovauta kartu su doc. L. Bunikiene); S. I. Mikalkevičienė – „Ekstrakciniai fotometriniai jodidų ir bromidų nustatymo metodai, panaudojant trifenilmetaninius dažiklius" (1976); E. Zalieckienė – „Spektrofotometrinis jodidų ir kai kurių halogeninių jodo anijonų sąveikos su dažikliais tyrimas ir jų taikymas analizėje" (1978, vadovauta kartu su L. Bunikiene); R. M. Paškonienė – „Trifenilmetaninių ir ksanteninių dažiklių tyrimas ir jų taikymas spektrofotometriniam ir fluorimetriniam kai kurių anijonų nustatymui" (1978); T. Kurkova – „Ekstrakcinis-fotometrinis jodidų reakcijos su baziniais dažikliais tyrimas ir jų taikymas jodidų ir sieros jonų nustatymui" (1981, vadovauta kartu su doc. L. Bunikiene); J. Barkauskas – „Bazinių aminotrifenilmetaninų dažiklių kai kurių reakcijų taikymas halogenų nustatymui potenciometriniais metodais" (1984); A. Babenskas – „Aminotrifenilmetaninių dažiklių oksidacijos ir asociatų susidarymo reakcijos ir jų panaudojimas cheminėje analizėje" (1989, vadovauta kartu su doc. L. Bunikiene). Šiose disertacijose išnagrinėtos, o paties prof. E. Ramanausko doktorate „Naujos halogenidų ir sieros turinčių jonų spalvinės reakcijos su baziniais dažikliais bei jų naudojimas analizėje" (1982) išsamiai apibendrintos galimybės naudoti analizei trikomponentes sistemas, sudarytas iš trifenilmetaninio dažiklio, oksidatoriaus (dažniausiai chloramino B) ir kompleksinių sieros ir halogenų anijonų. Išnagrinėti veiksniai, turintys įtakos daugelio tokiose sistemose naudojamų trifenilmetaninių dažiklių rūgštinei-bazinei pusiausvyrai vandenyje ir jo mišiniuose su organiniais tirpikliais, ištirta naudotų reagentų protonizacija, jos įtaka joninių asociatų susidarymui ir optimalioms analizinių reakcijų sąlygoms, nustatytos dažiklių spalvotų ir bespalvių formų egzistavimo sąlygos, oksidatorių vaidmuo, halogenų kompleksinių anijonų susidarymo ir sąveikos su dažikliais sąlygos bei svarbiausi veiksniai. Ypač detaliai išnagrinėtos ekstrakcinių metodų galimybės – metodų jautris, ekstrahuojančių tirpiklių prigimties ir įvairių druskų įtaka, ekstrakcijos kinetika, ekstraktų stabilumas. Tokiose pat sistemose ir tiems patiems tiks-

lams panaudoti ir ksanteno, monoazo, tiazino, rodamino dažikliai. Iš viso pasiūlyta per 160 fotometrinių, spektrofotometrinių, ekstrakcinių spektrofotometrinių, fluorimetrinių, kinetinių ir potenciometrinių-kinetinių metodų, tinkančių jodidų, bromidų, fluoridų, sulfidų, sulfitų, tiosulfatų, daugelio oksidatorių ir reduktorių mikrokiekiams nustatyti. Kai kurie prof. E. Ramanausko ir jo bendradarbių pasiūlyti metodai pritaikyti ir praktikoje. Pavyzdžiui, jų sukurtomis jodidų ir bromidų nustatymo metodikomis analizuoti vaistiniai preparatai, organinės medžiagos, geriamasis ir mineralinis vanduo, o selenas, telūras ir kai kurie puslaidininkiai gali būti tiriami remiantis katedroje pasiūlytais sieros mikrokiekių nustatymo būdais. Elektrodiškai aktyvios nuosėdos, susidarančios oksiduojant dažiklius chloraminu, panaudotos chloraminams jautrių atrankinių elektrodų gamybai, o šie pritaikyti halogenų jonams ir aktyviajam chlorui nustatyti.

Doc. M. Finkelšteinaitės mokslinio darbo kryptis – spektrofotometrinis metalų reakcijų su organiniais oksijunginiais pritaikymas geležies, germanio bei aliuminio ir skandžio pogrupių elementų mikrokiekiams nustatyti. Mokslų kandidato disertacijas apgynė trys jos vadovaujamos aspirantės: J. Burškienė – „Kai kurių germanio fotometrinių nustatymo metodų tyrimas" (1969); V. Budraitienė – „Spektrofotometrinis geležies(III) reakcijų su kai kuriais organiniais oksijunginiais tyrimas ir taikymas geležies mikrokiekių nustatymui" (1974); G. Streckytė – „Spektrofotometrinis kai kurių metalų reakcijų su dioksikumarinais tyrimas ir panaudojimas analizėje" (1975). Tuose darbuose išnagrinėtos metalų kompleksų su atitinkamais organiniais junginiais gavimo sąlygos, nustatyti moliniai ekstinkcijos koeficientai, nepatvarumo konstantos, pasiūlyti kompleksų susidarymo mechanizmai, įvertintas kompleksodaros reakcijų jautrumas, tikslumas ir specifiškumas. Kai kurie naujieji metodai pritaikyti praktikoje, pavyzdžiui, geležiai nustatyti sulfatinio nikeliavimo, cinkavimo ir kadmiavimo elektrolituose bei mineraliniuose pašarų prieduose, aliuminiui ir indžiui – jų lydinių dangose.

Doc. S. Ramonaitė vadovavo dviem disertantėms: D. Preišegolavičienei („Fotometrinis titano(IV) nustatymas kai kuriais organiniais reagentais", 1974) ir M. Kiškytei („Cirkonio kompleksinių junginių su kai kuriais oksiflavonais ir oksiksanteniniais dažikliais spektrofotometrinis tyrimas ir jų panaudojimas analizėje", 1978). Tai pat tirtos kalcio ir hafnio fotometrinio nustatymo galimybės, parengti gana jautrūs ir selektyvūs šių

elementų mikrokiekių spektroskopinio nustatymo gamtiniuose ir techniniuose silikatuose metodai.

Palyginti daug dėmesio katedroje buvo skiriama stibio analizinei chemijai: apgintos net septynios šios srities kandidato disertacijos. Darbai pradėti čia jau minėtame prof. K. Daukšo disertanto L. Naruškevičiaus 1956 m. apgintame darbe. Tiesa, prireikė net dvylikos metų, kol disertaciją „Mažų stibio kiekių fotokolorimetrinių nustatymo metodų tyrimas" 1967 m. apgynė pirmasis doc. L. Naruškevičiaus aspirantas R. Kazlauskas, tačiau aštuntajame dešimtmetyje ir devintojo dešimtmečio pradžioje stibiui skirtos kandidato disertacijos katedroje buvo ginamos kas dvejus trejus metus. L. Naruškevičiaus ir R. Kazlausko bendrai vadovaujami disertacijas parengė penki katedros darbuotojai ir aspirantai: J. Škadauskas – „Fotometrinis mažų stibio kiekių nustatymas, naudojant kai kuriuos organinius junginius" (1973); V. A. Bumelis – „Spektrofotometrinis kai kurių trifenilmetaninių ir azininių dažiklių reakcijų su stibiu (V) tyrimas ir jų taikymas analizėje" (1978); D. Virbalytė – „Spektrofotometrinis stibio reakcijų su oksazininiais dažikliais tyrimas ir jų taikymas analizėje" (1978); A. Abrutis – „Spektrofotometrinis stibio reakcijų su tiazininiais dažikliais tyrimas ir jų taikymas analizėje" (1980); S. Tautkus – „Spektrofotometrinis stibio reakcijų su azininiais dažikliais tyrimas ir jų taikymas analizėje" (1981). Tuose darbuose plačiame pH intervale ištirta naudotų dažiklių protonizacija, pasiūlytas naujas jos konstantų skaičiavimo metodas, išnagrinėta įvairių faktorių įtaka pH vertėms. Nustatytos penkiavalenčio stibio joninių asociatų atsiradimo ir jų ekstrahavimo optimalios sąlygos, pasiūlytas tų asociatų susidarymo mechanizmas, apskaičiuotos jų spektrofotometrinės charakteristikos. Nemažai šios grupės mokslininkų pasiūlytų ekstrakcinių fotometrinių stibio nustatymo metodų įdiegta į gamybą. Jie taikomi stibiui nustatyti telūre, kobalte, magnyje ir jų lydiniuose, sidabro ir vario dangose, kai kuriems vario, nikelio ir jų lydinių etalonams bei puslaidininkių medžiagoms gaminti. Tiksliais stibio nustatymo metodais galima patikimai nustatyti šūvio nuotolį kriminaliniuose tyrimuose. Mokslinėje spaudoje iš viso paskelbta apie 110 stibio mikrokiekių analizei skirtų katedros publikacijų, gautos ketverios autorystės teisės.

Prie stibio nustatymui skirtų darbų šliejasi metodiniu ir cheminiu požiūriu artimi talio mikrokiekių analizės tyrinėjimai, tuo labiau kad jiems vadovavo tas pats vadovas – doc. L. Naruškevičius. Jo aspirantė

neakivaizdininkė Z. Biriukova iš Marių M. Gorkio politechnikos instituto (Joškar Ola) 1979 m. apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Talio nustatymo ekstrakcinių metodų tyrimas".

Per aštuonerius metus apgintos penkios stibio mikroanalizei skirtos kandidato disertacijos būtų geras netgi didelės specializuotos laboratorijos aktyvaus darbo rodiklis. Tuo tarpu katedroje šios krypties darbais domėjosi iš esmės tik du žmonės – doc. L. Naruškevičius ir ypač doc. R. Kazlauskas, maždaug kas antrus metus gaunantys po vieną naują aspirantą. Atrodė, kad bent vienas iš vadovų apibendrins tuos darbus daktaro disertacijoje (penkių gerų kandidato disertacijų eksperimentinės medžiagos paprastai užtekdavo vienai daktaro disertacijai parašyti), tačiau atsitiko iš šalies žiūrint netikėtas dalykas: nuo 1981 m. naujiems aspirantams stibio mikrokiekių nustatymo temos katedroje nebebuvo siūlomos. Istorija gana pamokanti ir mokslininko etikos, ir darbų aktualumo požiūriu. Tuo metu dar labai jaunas, 1976 m. mokslinį docento vardą gavęs R. Kazlauskas pagal maskviškės Aukščiausiosios atestacinės komisijos nuostatas vienas dar negalėjo vadovauti aspirantams. Ką tik aptartų disertacijų pirmuoju moksliniu vadovu buvo įrašomas doc. L. Naruškevičius, o darbams faktiškai vadovavęs jo buvęs aspirantas R. Kazlauskas buvo laikomas, kaip aspirantai sakydavo, mikrošefu. Iškilus doktorato įforminimo klausimui, doc. L. Naruškevičius nepasirodė kaip formalistas, nepareiškė pretenzijų bent į dalį bendrai vadovautų darbų ir visas teises į juos atidavė jaunajam kolegai. Gaila, tačiau tuo gražiu poelgiu neteko pasinaudoti ir R. Kazlauskui. Pasitaręs su TSRS MA akademiku J. Zolotovu ir Maskvos D. Mendelejevo cheminės technologijos instituto Analizinės chemijos katedros vedėju prof. O. Petruchinu, doc. R. Kazlauskas nusprendė, kad apibendrinami duomenys, netgi juos papildžius dar dviejų trijų disertacijų eksperimentais, nebus itin įdomūs bei aktualūs, ir ryžtingai pasuko katedroje visai nauju keliu. Suprantama, kad pasikeitusi darbų kryptis, nors ir gerokai perspektyvesnė, nežadėjo greitos sėkmės: vietoje poros stibiui skirtų kandidato disertacijų reikėjo sukaupti bent penkių disertacijų duomenis, o netgi minimalaus įdirbio toje srityje katedra neturėjo. Kalba eina apie tada vadintų jonselektyviųjų arba, kaip dabar sakoma, atrankinių jonų elektrodų kūrimą metalų kompleksiniams jonams nustatyti, katedroje pradėtą devintojo dešimtmečio pradžioje.

Atrankiniai jonų elektrodai – tai elektrocheminiai puselemenčiai, kuriuose potencialų skirtumas fazes skiriančių paviršių riboje priklauso nuo nustatomo jono koncentracijos. Naudojant metalų cianidinių kompleksų atrankinius elektrodus, nustatomi sidabras, paladis, varis, cinkas, nikelis, kobaltas, kadmis, gyvsidabris elektrocheminio ir cheminio dengimo elektrolituose ir nuotekose. Lietuvoje tuo metu ši darbų kryptis buvo ypač aktuali. Ir mūsų fakulteto Fizikinės chemijos katedra, ir visas didžiulis Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos institutas ieškojo įvairių metalų elektrocheminių dangų kokybės gerinimo būdų, tad nauji jautrūs analizės elektrodai iš karto galėjo būti praktiškai pritaikomi Lietuvoje. Be to, Chemijos ir cheminės technologijos institutas buvo oficialiai pripažintas vadovaujančia ir koordinuojančia TSRS elektrocheminių dengimų institucija ir jo rekomendacijos galėjo atverti kelią mūsų analitikų atrankiniams elektrodams visoje Tarybų Sąjungoje.

Naujų atrankinių elektrodų paieškos darbai katedroje netruko įsibėgėti. 1984 m. kandidato disertaciją „Jonselektyviųjų sidabro ir paladžio elektrodų ruošimas, tyrimas ir taikymas elektrolitų analizėje" apgynė R. Kazlausko ir O. Petruchino aspirantas V. Jankauskas. Apgynę kandidato disertacijas iš stibio analizinės chemijos, atrankinius elektrodus pradėjo tyrinėti vyr. m. bendr. S. Tautkus ir vyr. m. bendr. A. Abrutis, tą problemą nagrinėjęs ir 1983/84 m. m. stažuotės Bukarešto politechnikos institute metu. Po kelerių metų šios tematikos kandidato disertacijas apgynė dar du R. Kazlausko disertantai: V. Vičkačkaitė – „Atrankinių jonų elektrodų, skirtų kadmiui ir nikeliui nustatyti cianidiniuose tirpaluose, kūrimas ir tyrimas" (1988) ir A. Kareiva – „Atrankinių jonų elektrodų, naudojamų cinkui ir variui nustatyti cianidiniuose tirpaluose, kūrimas ir tyrimas" (1989).

Dirbant atrankinių joninių elektrodų kūrimo ir taikymo srityje, atsižvelgta į tai, kad tokių elektrodų darbui trukdo anijoninės paviršinio aktyvumo medžiagos, galvanotechnikoje neretai naudojamos kaip blizgodariai. Jų įtakai išvengti elektrodai buvo padengiami polimerinėmis plėvelėmis iš lavsano, celofano, acetatceliuliozės ar nitroceliuliozės. Parengtas greitas plastifikuotiems metalų cianidinių kompleksų elektrodams pagaminti reikalingų membranų gavimo būdas, nenaudojant iki tol paprastai naudoto kalio cianido. Naujaisiais elektrodais tirpaluose galima nustatyti dicianoargentato, tricianokuprato, tetracianopaladato, tetracianonikeliato, tetracianomerkurato, tetracianokadmato, tetracianocinkato ir heksaciano-

kobaltato jonus, kai jų koncentracijų ribos yra nepaprastai plačios: 10^{-6}–10^{-1}mol/l, t. y. apie 10^{-7}–10^{-2}%. Šia tematika paskelbta apie 50 mokslinių publikacijų, gautos šešerios autorystės teisės, rezultatai įdiegti Maskvos, Leningrado, Berdsko, Rygos, keliose Lietuvos įmonėse.

Lygiagrečiai su atrankinių jonų elektrodų kūrimu R. Kazlausko ir O. Petruchino vadovaujami aspirantai nuo 1988 m. pradėjo tyrinėti metalų cianidinių kompleksų elgseną jonų porų atvirkštinėje chromatografijoje, parodė, kad šiuo metodu galima atlikti pilną tirpalo anijonų analizę. Metodas ypač patogus tada, kai viename bandinyje yra kelių metalų priemaišos: juos visus galima nustatyti vieno bandymo metu, užuot naudojus kelis atrankinius elektrodus. Šia tematika kandidato disertacijas apgynė J. Stulgienė („Tauriųjų metalų cianidinių kompleksų nustatymas jonometrijos ir atvirkštinės fazės jonų porų chromatografijos metodais“, 1991 m.) ir A. Padarauskas („Jonų porų chromatografija ir jonometrija sunkiųjų ir pereinamųjų metalų tirpalų analizėje“, 1992 m.). Apibendrinęs savo aspirantų gautus rezultatus, doc. R. Kazlauskas 1993 m. apgynė habilitacinį darbą „Jonometrija ir jonų porų chromatografija metalų cianidinių tirpalų analizėje“. Lyginant jonometrijos ir jonų porų chromatografijos metodų galimybes nustatyti cianidinius metalų kompleksus galvaninių vonių elektrolituose, parodyta, kad kompleksiškai taikant abu metodus iš esmės išsprendžiama metalų nustatymo cianidiniuose tirpaluose problema.

Kontroliuojant aplinkos objektus ir atliekant pramonines analizes, katijonų ir anijonų koncentracijos paprastai nustatinėjamos visiškai skirtingomis sąlygomis, o tam reikia dvigubai daugiau laiko bei darbo, dėl to gana brangiai kainuoja. Atsižvelgiant į tai 1988 m. katedroje pradėti darbai, kuriais siekiama katijonus ir anijonus nustatyti vienos analizės metu. Šių darbų katedroje pradininkas ir pagrindinis vykdytojas – prof. A. Padarauskas. Jo ir bendradarbių darbuose ištirti du nauji minėtos problemos sprendimo būdai. Pirmajame variante metalų katijonai chromatografinėje kolonėlėje paverčiami patvariais anijoniniais kompleksais, kurie atskiriami ir nustatomi vieno analizės ciklo metu jonų porų chromatografijos metodu. Metodas sėkmingai pritaikytas katijonams ir anijonams tuo pačiu metu nustatyti galvaninių vonių elektrolituose, nuotekose, statybinėse medžiagose ir kt. Antrasis variantas remiasi kapiliarinės elektroforezės metodo modifikavimu. Sistema įdomi tuo, kad mėginys elektrokinetiniu būdu įleidžiamas į abu kapiliarinės kolonėlės galus ir detektuo-

jamas jos viduryje. Taikant tokią sistemą, įvairiose elektrolitų kompozicijose bei gamtiniuose vandenyse galima atskirti ir nustatyti Cl^-, NO_3^-, SO_4^{2-}, HCO_3^-, NH_4^+, Na^+, Ca^{2+}, Mg^{2+} jonus.

Apibendrinęs šiuos tyrinėjimus, A. Padarauskas 1999 m. apgynė habilitacinį darbą „Naujos jonų porų chromatografijos ir kapiliarinės elektroforezės sistemos neorganiniams jonams atskirti ir nustatyti". Jo vadovaujami fizinių mokslų daktaro disertacijas apgynė: A. Judžentienė – „Neorganinių anijonų ir katijonų atskyrimas ir nustatymas jonų porų chromatografijos metodu, panaudojant kompleksavimo reakcijas" (1998), S. Perlavičienė – Kompleksavimo reakcijų taikymas metalams bei jų redokso formoms nustatyti kapiliarinės elektroforezės metodu" (2000) ir V. Olšauskaitė – „Naujų sistemų jonams nustatyti kapiliarinės elektroforezės metodu tyrimas ir taikymas" (2000). Prof. A. Padarausko ir jo vadovaujamų disertantų dabartinius ir perspektyvinius darbo planus apibūdina kelios kryptys: kapiliarinės elektroforezės sistemos katijonams ir anijonams nustatyti vienu laiku optimizavimas ir praktinis taikymas; jonų koncentravimo analizės metu, naudojant elektrosuspaudimo principą, tyrimas ir taikymas analizėje; elektrochromatografijos metodo tyrimas ir taikymas organiniams teršalams nustatyti; priešingo krūvio dalelių atskyrimo elektrostatinės chromatografijos sąlygomis ypatumų tyrimas.

Iš katedros darbuotojų, kadaise dirbusių stibio analizinės chemijos srityje, senajai tematikai ištikimas liko tik doc. J. Škadauskas. Jis ir toliau tyrinėja spektrofotometrinio metodo galimybes stibiui, taliui ir kitiems elementams nustatyti įvairiuose objektuose. Pažymėtini doc. J. Škadausko, dr. O. Škadauskienės ir doc. I. Blažio darbai, kuriuose nustatinėjama Bendrosios ir neorganinės chemijos katedroje bei Puslaidininkių fizikos institute sintetinamų superlaidžių medžiagų sudėtis.

Doc. S. Tautkus, naudodamas atominės absorbcinės spektrometrijos metodą, kuria ir tobulina įvairių metalų nustatymo metodikas, taiko jas tokių skirtingų medžiagų, kaip vanduo, dumblas, dirvožemis, augalai ir metalų lydiniai, analizei. Doc. V. Vičkačkaitė nagrinėja dujų chromatografijos metodų taikymo gamtinių objektų analizei galimybes. Nuo 1989 m. įėjęs į katedros kolektyvą doc. S. Armalis taiko inversinius elektroanalizės metodus sunkiesiems metalams nustatyti. Šia tema 1993 m. apginta jo vadovaujama daktaro disertacija „Sunkiųjų metalų nustatymas inversinės besrovės chronopotenciometrijos metodu" (O. Tatolytė, 1993 m.), dar dvi disertacijos rengiamos ginti.

Katedros vedėjai ir darbuotojai. Analizinės ir aplinkos chemijos katedrai iki šiol yra vadovavę trys vedėjai:

prof. K. Daukšas (1940–1981),
prof. E. Ramanauskas (1981–1988) ir
prof. R. Kazlauskas (nuo 1988).

Prof. Kazys Daukšas[1] (1905 02 25 Pakruojo raj. Sakalų k. – 1985 12 18 Vilniuje), baigęs Šiaulių valstybinę gimnaziją, 1925–1931 m. studijavo Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Fizikos-chemijos skyriuje. Dar studijų metais įsidarbinęs laborantu Valstybinėje technikos-chemijos laboratorijoje, jis porą metų ten dirbo ir po Universiteto baigimo. 1933 m. savo diplominio darbo vadovo prof. F. Butkevičiaus pakviestas grįžo į Universitetą, buvo priimtas Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyresniuoju laborantu ir nuo laiko su ta katedra nebesiskyrė. 1934 m. K. Daukšas buvo išrinktas vyr. asistentu, 1936 m. apgynė daktaro, 1939 m. – habilituoto daktaro disertaciją, 1937–1938 m. stažavosi Graco (Austrija) aukštojoje technikos mokykloje. Nuo 1939 m. – privatdocentas, 1940 m. išrinktas katedros vedėju ir kartu su Matematikos-gamtos fakultetu persikėlė į Vilnių. 1945 m. TSRS Aukščiausioji atestacinė komisija nepatvirtino Vilniaus universiteto senato 1940 m. K. Daukšui suteikto ir LTSR švietimo ministerijos patvirtinto daktaro laipsnio ir profesoriaus vardo ir atsiuntė tik mokslų kandidato diplomą ir docento atestatą. Profesoriaus vardą K. Daukšui ta pati Aukščiausioji atestacinė komisija pripažino tik 1958 m., atsižvelgdama į jo darbų visumą (vadovavimas penkiems disertantams, šeši parašyti vadovėliai, parengtas chemijos žodynas), bet mokslų daktaro laipsnio taip ir nesuteikė. Profesorius šitą situaciją pakomentavo su jam būdingu kandžiu humoru: „Atėmė kostiumą, o grąžino tik kelnes!“

Vadovaudamas katedrai prof. K. Daukšas kartu buvo ir pirmasis Chemijos fakulteto dekanas (1945–1946), pirmasis Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos instituto direktorius (1945–1956), pirmasis Vilniaus pedagoginio instituto Gamtos-geografijos fakulteto Chemijos katedros vedėjas ir dėstė joje chemiją (1945–1946), o 1946–1948 m.

[1] Plačiau žr.: *Z. Mačionis* Profesorius Kazys Daukšas. Vilnius: Pradai, 2000. 657 p.

skaitė chemijos ir medžiagų technologijos paskaitas Vilniaus dailės instituto architektūros specialybės studentams.

Prof. K. Daukšo vadovaujami mokslų kandidato disertacijas apgynė vienuolika jo aspirantų ir bendradarbių Universitete ir Mokslų akademijoje: J. Kriaučiūnas (MA), M. Finkelšteinaitė, H. Laumenskas (MA), L. Naruškevičius, S. Ramonaitė, R. Pajeda, E. Ramanauskas, J. Simonavičius (vadovavo kartu su doc. E. Jasinskiene), J. Birmantas (kartu su doc. E. Jasinskiene), L. Vėsienė (kartu su doc. A. Kaušpėdu), P. Bartkus (kartu su doc. E. Jasinskiene).

Universitete prof. K. Daukšas visą laiką skaitė pagrindinio neorganinės chemijos paskaitų kurso paskaitas. Jose Profesorius patraukdavo klausytojus originaliais samprotavimais, sąmojingais sugretinimais, netikėtais paradoksais, bet nesistengė perduoti studentams kuo daugiau informacijos, naujausių chemijos faktų ir teorijų. Informacijos gausu jo vadovėliuose, kurių prof. K. Daukšas parašė daugiau negu bet koks kitas Lietuvos chemikas. Vienas ar su bendraautoriais jis parengė net aštuonis vadovėlius ir mokomuosius leidinius: „Kiekybinė analizė“ (1941), „Chemijos pagrindai“ (1948), „Kokybinė analizė“ (1949), „Neorganinė chemija“ (1950), „Neorganinė sintezė“ (1955), „Bendrosios chemijos laboratoriniai darbai“ (1960), „Bendroji chemija“ (1967), „Bendrosios ir neorganinės chemijos laboratoriniai darbai“ (1968). Kai kurie iš jo vadovėlių išleisti po kelis kartus (žr. 1 priedą). Iš tų knygų mokėsi ir dabar dar mokosi ne tik chemikai, bet ir daugelio kitų specialybių studentai, jomis kaip žinynais naudojasi pedagogai, inžinieriai, medikai ir kitų sričių specialistai. Profesoriaus plunksnai priklauso pirmasis lietuviškas chemijos aiškinamasis žodynas (1960), kuris ilgą laiką buvo pavyzdys netgi rusų chemikams, pirmuosius analogiškus žodynus išspausdinusiems gerokai vėliau.

Prof. K. Daukšas, be abejonės, buvo ryškiausia asmenybė ne tik Chemijos fakultete, bet ir viena iš iškiliausių to meto Lietuvos figūrų. Toli gražu neapsiribodamas moksliniais tyrinėjimais ir pedagoginiu darbu, jis buvo daugelio įvairiausių mokslinių ir administracinių tarybų narys, D. Mendelejevo chemikų draugijos respublikinės valdybos pirmasis ir ilgametis pirmininkas (1958–1982), 1948 m. vadovavo tuo metu kuriamos aukštųjų mokyklų ir mokslo įstaigų darbuotojų profsąjungos organizaciniam komitetui, o 1949–1951 m. buvo tos profsąjungos respublikinio komiteto narys. 1961 m. jam suteiktas Lietuvos nusipelniusio mokslo

veikėjo garbės vardas. Tačiau plačiajai visuomenei profesorius buvo daugiausia žinomas kaip nepailstantis mokslo žinių populiarintojas, nepakartojamas lektorius ir aštraus publicistinio žodžio meistras. Jau nekalbant apie įprastinės apimties brošiūras, jis išleido keturias dideles (po 150–300 p.) mokslo populiarinimo knygas. Bendras atskirais leidiniais išspausdintų profesoriaus mokslo populiarinimo darbų tiražas – apie 100 000 egz.! Skaitančiąją visuomenę ne kartą stebino profesoriaus sugebėjimas vienpusišką to meto publicistiką nudažyti naujomis spalvomis, iškeltas aktualias problemas pagrįsti neatremiamais, o kartais ir atvirai paradoksaliais argumentais. Laikraščiuose ir žurnaluose prof. K. Daukšas išspausdino per 80 straipsnių, o du iš jų (apie kolektyvinius sodus ir meilės patvarumą bei vaidmenį šeimoje) sukėlė tokias audringas, nedirbtines diskusijas to meto visuomenėje ir spaudoje, kokių tarybiniais metais Lietuva nebuvo regėjusi. Profesorius – žinomiausias visų laikų Lietuvos lektorius. Nuo pat pirmųjų įkūrimo dienų (1947 m.) įstojęs į tarybiniais metais viešas paskaitas visuomenei organizavusią „Žinijos“ draugiją, jis tos draugijos siunčiamas ir įstaigų bei organizacijų asmeniškai kviečiamas perskaitė visuomenei per 1500 (!) paskaitų mokslo populiarinimo, ateistinėmis, etikos ir kitomis temomis. Kai kuriais metais jis perskaitydavo po 100 tokių paskaitų! Profesorius buvo vienas iš aktyviausių „Neringos“ kavinėje susibūrusio neformalaus Vilniaus inteligentų klubo narių. Ir toje kavinėje, ir daugelyje oficialių susirinkimų keldamas atvirai „eretiškas“ mintis, gyvu pavyzdžiu skatino su juo susiduriančius žmones nedogmatiškai mąstyti, kritiškai vertinti bet kokias situacijas ir idėjas.

Būtina priminti mūsų dienų Lietuvos visuomenėje ne itin vertinamus, bet prof. K. Daukšui būdingus du bruožus. Profesorius buvo tvirtas ateistas, antireliginių paskaitų skaitydavo ypač daug, nors niekada nesityčiojo iš tikinčiųjų įsitikinimų, neskatino imtis prieš juos administracinių priemonių, o stengėsi paveikti oponentus sveiko proto argumentais. Jo šeima buvo labai nukentėjusi nuo tarybinės valdžios represijų, pats K. Daukšas atvirai ir įtikinamai kritikavo tuometinio gyvenimo būdo negeroves, tačiau profesoriui abejonių nekėlė socialistinės visuomeninės santvarkos esmė, jos visiems žmonėms suteikiamos lygios galimybės.

Prof. Edvardas Ramanauskas[2] (1923 03 11 Panevėžyje – 1988 02 05 Vilniuje) baigė Panevėžio mokytojų seminariją (1945) ir VU Chemijos fakultetą (1950). Jau studijų metais pradėjęs dirbti Organinės chemijos katedros laborantu ir įgijęs chemiko organiko specializaciją, baigęs mokslus E. Ramanauskas buvo paliktas Neorganinės chemijos katedros asistentu, o nuo 1956 m. dirbo vyr. dėstytoju. Pastebėjęs neeilinį jaunojo asistento darbštumą, katedros vedėjas prof. K. Daukšas pasiūlė jam disertacinio darbo temą, kuriai reikėjo itin didelio kruopštumo, – „Vilniaus gruntinių vandenų fizikocheminė ir mikroelementinė charakteristika“. Ištyrinėjęs daugiau kaip 270 Vilniaus šulinių, gręžinių ir šaltinių vandenį, nustatęs jame net 25 elementų, jonų, oksidų, anglies dvideginio koncentraciją, pH ir oksiduojamumą, pateikęs gausybę duomenų apie įvairių Vilniaus vandens mikroelementų paplitimą, migraciją, priklausomybę nuo vietovės ir kitų veiksnių, E. Ramanauskas pateikė neįkainojamus duomenis, reikalingus aprūpinti tinkamu vandeniu Vilniaus gyventojus ir besiplečiančią pramonę. 1959 m. apgynusiam kandidato disertaciją E. Ramanauskui 1963 m. buvo pripažintas mokslinis docento vardas, o jau po metų jis buvo išrinktas fakulteto dekanu ir ėjo tas pareigas net dvylika metų (1964–1976).

Dramatiškai susiklostė E. Ramanausko doktorato gynimo istorija. Apgynęs kandidato disertaciją ir toliau ilgus metus vadovaudamas katedroje atliekamiems Vilniaus vandenų tyrinėjimo ūkiskaitiniams darbams, jis aiškiai matė, kad tie darbai turi labai didelę praktinę reikšmę, tačiau mokslinių dividendų nežada. Dėl tos priežasties, taip pat prisiminęs savo įgytąją organiko specializaciją ir suprasdamas mikroanalizės perspektyvas, jis ir pasuko į naują, čia jau minėtą (žr. p. 140) mokslinio darbo sritį – pradėjo tyrinėti organinių difenilmetano tipo dažiklių naudojimo galimybes halogenų ir sieros turinčių anijonų mikrokiekiams nustatyti. Apibendrinęs savo ir net dešimties aspirantų eksperimentinius rezultatus, E. Ramanauskas parengė didžiulės apimties daktaro disertaciją (vien literatūros sąrašas apėmė bemaž 500 pozicijų), kurią 1979 m. sėkmingai apgynė Chemijos fakulteto specializuotoje mokslinėje taryboje. Darbą gerai įvertino ne tik oficialieji oponentai, bet ir žymūs to meto TSRS analitikai akademikai I. Alimarinas ir J. Zolotovas, tačiau dėl formalių įforminimo

---

[2] Plačiau žr.: *Kazlauskienė L.* Edvardas Ramanauskas: Bibliografinė rodyklė. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 57 p.

netolygumų ir kai kurių „povandeninių srovių" jis užkliuvo Aukščiausiojoje atestacinėje komisijoje. Disertaciją teko atsiimti. Nepalūžęs po didžiulės psichologinės traumos, E. Ramanauskas papildė eksperimentinius rezultatus dar vienos disertantės darbo duomenimis, paskelbė bemaž dvidešimt naujų publikacijų, pertvarkė medžiagos išdėstymą pačioje disertacijoje ir 1982 m. ją apgynė šiuo kart jau Ukrainos (dėl šventos ramybės...) mokslų akademijos Fizikinės chemijos instituto specializuotoje taryboje Odesoje. Nuo 1984 m. E. Ramanauskas – profesorius.

Prof. E. Ramanausko bibliografijoje – per 200 mokslinių darbų (iš to skaičiaus trejos autorystės teisės), su bendraautoriais parašyta „Bendroji chemija" (1967) ir „Neorganinė sintezė" (1970), 35 mokslo populiarinimo ir publicistiniai straipsniai. Jam vienam ir kartu su doc. L. Bunikiene vadovaujant parengta ir apginta 13 disertacijų. Per 38 darbo Universitete metus jis vadovavo daugybei diplomantų, skaitė dešimties pagrindinių ir specialiųjų kursų paskaitas. Tai „Bendroji ir neorganinė chemija", „Specialybės įvadas", „Analizinė chemija", „Medžiagų analizės metodai", „Cheminiai analizės metodai", „Mineralinių žaliavų analizė", „Organinių reagentų taikymas analizėje", „Vandens užterštumo kontrolė", „Analizinės chemijos teoriniai pagrindai" ir „Analizinės chemijos rinktiniai skyriai". Intensyvi ir profesoriaus visuomeninė veikla: jis buvo ilgus metus dirbusio Vilniaus chemikų mokslinio metodinio seminaro vadovas, TSRS mokslų akademijos Analizinės chemijos tarybos Šiaurės vakarų skyriaus pirmininko pavaduotojas, D. Mendelejevo chemikų draugijos respublikinės analitikų sekcijos pirmininkas, Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos chemijos mokslinės metodinės tarybos pirmininko pavaduotojas, Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbų serijos „Chemija ir cheminė technologija" redaktorių kolegijos narys, kelių kitų tarprespublikinių bei respublikinių tarybų narys. Būtent prof. E. Ramanauskas iškėlė idėją ir 1974 m. suorganizavo pirmąją Pabaltijo respublikų analitikų konferenciją.

Prof. E. Ramanausko gyvenimo didžioji meilė ir pagrindinis pomėgis buvo chemija. Jo netraukė žvejyba, medžioklė, grybavimas, darbas kolektyviniame sode, televizorius. Netgi didelę dalį oficialių kasmetinių dviejų mėnesių atostogų jis praleisdavo katedroje džiaugdamasis, kad fakultetas tuščias ir niekas netrukdo susikaupus dirbti. Geraširdiškas ir visada ramus, vadovaudamas fakultetui ir katedrai jis stengėsi kuo mažiau nurodinėti ir komanduoti, daugiau padaryti pats, o neretai atlikdavo ir jam

tikrai nepriklausiusius kitų darbus. Iš aukštesnių vadovų kabinetų neretai išeidavo, pasak bendradarbių, raudonas kaip burokas, tačiau pats niekada „neskalpuodavo“ kolegų. Kuo nors prasižengę studentai taip pat žinojo, kad galės ramiai su dekanu pasikalbėti ir išsiaiškinti savo poelgių aplinkybes. Prof. E. Ramanauskas visada labai įdėmiai išklausydavo aspirantų ir jaunųjų bendradarbių siūlymus, kaip reikėtų tęsti mokslinius tyrimus, o nagrinėdamas jų parengtus straipsnius vietoje nepatikusios vietos neįrašinėdavo savo teksto, tik pavingiuodavo ir siūlydavo patiems pataisyti, neretai ir po kelis kartus.

Prof. Rolandas Kazlauskas (g. 1941 01 02 Anykščiuose) 1957 m. baigė Anykščių J. Biliūno vidurinę mokyklą, 1962 m. – Chemijos fakultetą. Dar studijuodamas pradėjo dirbti MA Chemijos ir cheminės technologijos instituto vyr. laborantu, tenykščius vadovus patenkino ir jų prašymu po studijų baigimo buvo paskirtas to instituto jaun. moksl. bendradarbiu. Etatas ne kažin koks, atlyginimas mažas, tad 1962 m. R. Kazlauskas pradėjo dėstyti chemiją ir matematiką Lentvario darbo jaunimo vidurinėje mokykloje ir taip įsitraukė į tą darbą, kad mokytojavo iki 1967 m. 1963–1966 m. jis mokėsi Neorganinės chemijos katedros aspirantūroje (vadovas – doc. L. Naruškevičius), 1966–1975 m. buvo tos katedros vyr. dėstytojas, 1967 m. apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Mažų stibio kiekių fotokolorimetrinių nustatymo metodų tyrimas“, nuo 1976 m. – tos pačios, bet jau vadinamos Neorganinės ir analizinės chemijos katedra docentas, nuo 1988 m. – jos vedėjas.

Kaip ir ankstesnių šios katedros vedėjų, R. Kazlausko daktaro disertacijos gynimą lydėjo kažkokia pikta lemtis. Prof. K. Daukšui daktaro laipsnio taip ir nepripažino maskviškė Aukščiausioji atestacinė komisija, prof. E. Ramanauską ta pati komisija privertė doktoratą ginti du kartus, o prof. R. Kazlauskas, kaip jau minėta, pats nusprendė keisti daktaro disertacijos temą, kai stibio mikrokiekių nustatymo srityje kandidato disertacijas jau buvo apgynę penki jo aspirantai ir paties vadovo doktoratas atrodė ranka pasiekiamas... Vis dėlto atkaklumas nugalėjo ir šiuokart: prėjus dvylikai metų nuo temos pakeitimo, 1993 m. R. Kazlauskas apgynė habilitacinį gamtos mokslų daktaro darbą „Jonometrija ir jonų porų chromatografija metalų cianidinių tirpalų analizėje“, nuo 1994 m. jis – profesorius, o nuo 1996 m. – ir Chemijos fakulteto dekanas.

Prof. R. Kazlauskas paskelbė per 190 mokslinių publikacijų, tarp jų 10 išradimų. Kartu su doc. L. Naruškevičiumi ir prof. O. Petruchinu arba vienas vadovavo 10 aspirantų ir doktorantų, šiuo metu yra net keturiolikos doktorantūros komitetų narys. Studentams yra skaitęs ar skaito keturis paskaitų kursus: „Analizinė chemija", „Fizikocheminiai analizės metodai", „Retųjų elementų analizinė chemija" ir „Elektrocheminiai analizės metodai", vienas ir su bendraautoriais išspausdino keturis mokomuosius ir metodinius leidinius. Aktyvus visuomenininkas: net penkiolika metų (1968–1983) vadovavo fakulteto darbuotojų profsąjungos biurui, 1976–1982 m. buvo specializuotos tarybos analizinės chemijos mokslo laipsniams teikti mokslinis sekretorius, o 1983–1988 m. – Chemijos fakulteto Studentų mokslinės draugijos mokslinis vadovas.

Kai prof. R. Kazlauskas buvo išrinktas fakulteto dekanu, ypač atsiskleidė jo organizaciniai sugebėjimai. Dar nuo darbo profsąjungoje laikų gerai išmanantis vadovavimo ir ūkinio darbo subtilybes, išstudijavęs fakulteto ir Universiteto rektorato „povandenines sroves" prof. R. Kazlauskas visada sugeba pasiekti reikalingų rezultatų nesiimdamas prievartos ir net nekeldamas balso prieš pavaldinius, nesusipykdamas su aukštesniais vadovais. Netgi disponuodamas itin skurdžiu biudžetu, jis susitvarko taip, kad fakultetas nenusižengia finansinei drausmei, išlaiko pagrindinius darbuotojus ir įtraukia į darbą aukštos kvalifikacijos specialistus iš Mokslų akademijos bei kitų mokslo įstaigų. Visokeriopo pagyrimo nusipelno prof. R. Kazlausko iniciatyva puoselėjami ryšiai su išėjusiais į pensiją katedros darbuotojais: šie nuolat kviečiami į katedros šventes ir įdomesnius renginius, katedros ir netgi fakulteto mastu organizuojami jų jubiliejų paminėjimai.

Per penkiasdešimt penkerius pokario metus katedroje, kaip pagrindinėje darbovietėje, yra dirbę toliau minimi mokslinius laipsnius turintys dėstytojai ir mokslo darbuotojai.

Saulius Armalis (g. 1950 01 01 Vilniuje) mokėsi Panevėžio 1-ojoje vidurinėje mokykloje, IX–XI klasėse užėmė pirmąsias vietas respublikinėse jaunųjų chemikų olimpiadose. 1967 m. baigė mokyklą, 1972 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas Fizikinės chemijos katedros jaunesniuoju moksliniu bendradarbiu, bet turėjo Mokslinio tyrimo sektoriaus etatą. 1978 m. pabaigoje S. Armalis perėjo dirbti į Mokslų akademijos Fizikos institutą, kur buvo paskirtas Atmosferos užteršimų tyrimo sektoriaus gru-

pės vadovu, nuo 1985 m. buvo to paties instituto vyr. mokslinis bendradarbis. 1989 m. S. Armalis grįžo į Chemijos fakultetą, tik jau ne į Fizikinės, o į Analizinės chemijos katedrą. Nuo 1991 m. jis – docentas, 1995–1998 m. dirbo Bendrosios chemijos katedroje.

Doc. S. Armalis yra skaitęs arba skaito statistikinės fizikos, chemometrijos, aplinkos objektų analizės, voltamperometrinių analizės metodų, cheminio eksperimento statistikos, aplinkosaugos, atmosferos chemijos aplinkos chemijos paskaitų kursus, išspausdino mokomąjį leidinį.

1979 m. S. Armalis apgynė kandidato disertaciją „Aliuminio elektrolitinio nusodinimo iš eterinių-vandeninių ir eterinių-datyvinių elektrolitų tyrimas" (vadovas – prof. A. Levinskas). Perėjęs į Fizikos institutą, persikvalifikavo ir iki šiol dirba aplinkotyros srityje. 1979–1999 m. atliktų jo darbų tematika gana įvairi: foninės, miestų ir pramoninės oro taršos tyrimai, atmosferos aerozolio chemija (elementinės bei organinės aerozolinės anglies tyrimai), oro taršos virš Baltijos tyrimai, inversinių elektroanalizės metodų taikymas sunkiesiems metalams nustatyti gamtiniuose vandenyse. Doc. S. Armalis vadovavo disertantui, paskelbė per 100 mokslinių publikacijų. Jis dalyvavo tarptautinėse ekspedicijose, skirtose atmosferos taršos ir aerozolio fizikos bei chemijos problemoms nagrinėti Lietuvoje, Gruzijoje, Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Baltijos jūroje, tarptautiniuose seminaruose Švedijoje, Vengrijoje, Suomijoje, konferencijose ir simpoziumuose Švedijoje, Šveicarijoje, Čekijoje. Prie viso to trumpų užsieninių kelionių fejerverko reikia dar pridėti stažuotes Švedijos Lundo universitete (1993, 1994, 1997 m.), JAV Niu Meksiko universitete (1994) bei Karlo universitete (Praha, Čekija). Nuo 1992 m. kartu su Vytauto Didžiojo ir Kauno technologijos universitetų bei Lundo (Švedija), Kylio (Vokietija) ir Utrechto (Olandija) universitetų atstovais doc. S. Armalis rengė ir koordinavo Europos Sąjungos TEMPUS programos finansuojamą projektą, skirtą aplinkosaugos ir subalansuotos plėtros mokymo programų diegimui Lietuvos universitetuose. Doc. S. Armalis daug prisidėjo prie to, kad 1994 m. Universiteto Gamtos mokslų fakulteto patalpose buvo įkurtas tarpfakultetinis tos programos finansuojamas Aplinkos studijų centras, parengęs aplinkosaugos ir aplinkotvarkos magistrantūros programą, vadovaujantis jos įgyvendinimui.

Doc. S. Armalis – vienas iš tų Universiteto darbuotojų, kurie ne rauda dėl Vyriausybės pernelyg mažos paramos moksliniams tyrinėjimams, o pats ieško ir randa rėmėjų savo darbams, kurie duoda ne tik mokslinius rezultatus, bet ir ekonominę naudą Universitetui.

Irvis Blažys (g. 1941 01 06 Vilniuje) augo žinomo odininkystės specialisto, Liono universiteto (Prancūzija) auklėtinio, ilgamečio Chemijos ir cheminės technologijos instituto darbuotojo šeimoje, tad jau nuo vaikystės buvo gana artimas chemijai ir visai nenuostabu, kad 1958 m. baigęs Vilniaus S. Nėries vidurinę mokyklą jis tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą. Jau nuo pirmo kurso įsitraukė į Studentų mokslinės draugijos darbą, kiekvienais metais darė pranešimus jos konferencijose, tad po studijų baigimo 1963 m. jo tiesiog nebuvo galima nepalikti fakultete. Jis buvo paskirtas į Bendrosios chemijos katedrą vyr. laborantu, po kelių mėnesių – pirmuoju fakultete tos katedros stažuotoju-tyrinėtoju. Tuo metu tai buvo visiškai naujos pareigos ir visame Universitete. TSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija įvedė universitetuose tokius etatus, siekdama suintensyvinti etatinių dėstytojų mokslinį tiriamąjį darbą: dalį mažiau atsakingo jų pedagoginio krūvio (laboratorinių darbų, pratybų) turėjo perimti būtent stažuotojai. O iš tikrųjų šitie žmonės, bent jau mūsų universitete, daugiau dirbo mokslinį darbą, buvo „slapti" aspirantai. Tiesa, I. Blažiui tų pareigų privilegijomis pasinaudoti neteko: tų pačių 1963 m. pabaigoje jis buvo pašauktas tarnauti vienus metus armijoje. Atitarnavęs jis nuo 1965 m. grįžo į Bendrosios chemijos katedrą, buvo įformintas vyr. laborantu, 1966–1967 m. buvo Fizikinės chemijos katedros asistentas, 1968–1970 m. – Bendrosios chemijos katedros aspirantas, 1971–1980 m. – vyr. dėstytojas, nuo 1981 m. – docentas. Analizinės ir aplinkos chemijos katedroje dirba nuo 1991 m.

1970 m. I. Blažys metais anksčiau nustatyto laiko apgynė kandidato disertaciją „Kinetinių kobalto nustatymo metodų tyrimas" (vadovas – doc. R. Pajeda), paskelbė per 60 mokslinių publikacijų, 1979/80 m. m. stažavosi Karlo universiteto (Praha, Čekoslovakija) Gamtos mokslų fakulteto Analizinės chemijos katedroje, kur dirbo atominės absdorbcinės spektroskopijos srityje, o grįžęs iš stažuotės taiko šį efektyvų analizės metodą ir fakultete. 1988–1991 m. dėstė chemiją Adis Abebos universiteto (Etiopija) Chemijos skyriaus studentams, tad gerai mokėdamas anglų kalbą daug metų skaito paskaitas Vilniaus Gedimino technikos universiteto studentams iš užsienio šalių. Doc. I. Blažys skaitė ar skaito analizinės, bendrosios ir analizinės chemijos, kinetinės analizės paskaitas, išleido keturis mokomuosius leidinius (beje, vieną iš jų su bendraautoriumi parašė anglų kalba Adis Abebos universiteto studentams).

Doc. I. Blažys mėgsta pasipuikuoti gausiu įtakingų draugų ir pažįstamų būriu, dar nuo mokyklos laikų aktyviai sportuoja, studijų metais dvejus metus buvo Universiteto krepšinio sekcijos pirmininkas. Su savo amžiaus Lietuvos krepšinio veteranų rinktine jis laimėjo Europos čempionatą, sėkmingai dalyvavo pasaulio pirmenybėse (penkta vieta).

Lukrecija Bunikienė (g. 1934 11 21 Alytuje) 1954 m. baigė Vilniaus S. Nėries vidurinę mokyklą, tais pačiais metais įstojo ir 1959 m. baigė Chemijos fakultetą. Penkerius metus padirbėjusi Neorganinės chemijos katedros vyr. laborante, 1964–1967 m. ji mokėsi katedros aspirantūroje (vadovas – prof. E. Ramanauskas), nuo 1967 m. – vyr. dėstytoja, nuo 1984 m. – docentė, 1992 m. išėjo į pensiją.

1968 m. L. Bunikienė apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją tema „Trifenilmetaniniai dažikliai – analiziniai reagentai jodidų, bromidų, sulfidų ir hipochloritų mikrokiekiams nustatyti“. Labai glaudžiai bendradarbiavo su buvusiu vadovu prof. E. Ramanausku: kartu vadovavo keturiems aspirantams, paskelbė per 100 bendrų mokslinių publikacijų. Doc. L. Bunikienės skaityti paskaitų kursai – „Bendroji ir neorganinė chemija“, „Neorganinės chemijos teoriniai pagrindai ir elementų chemija“, „Gamtos apsauga“, „Koncentravimo metodai analizinėje chemijoje“, „Dirvožemio užterštumo kontrolė“, „Vandens užterštumo kontrolė“. Kartu su bendraautoriais ji išspausdino du metodinius leidinius.

Studentai žinojo, kad doc. L. Bunikienė egzaminuoja ir per laboratorinių darbų gynimą klausinėja gana griežtai, tačiau būdavo ir tokių, kurie pasinaudodami jos nuoširdumu ir draugiškumu, kitiems nežinomais įtaigos būdais sugebėdavo pelnyti dėstytojos palankumą ir prasmukdavo gerokai lengviau... Katedroje doc. L. Bunikienė stengėsi palaikyti jaunesniuosius darbuotojus, savo kepiniais dažnai vaišindavo kolegas.

Miriam Finkelšteinaitė (g. 1918 11 20 Raseiniuose) 1937 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyrių, su fakultetu persikėlusi į Vilnių 1941 m. baigė studijas, įgijo fizikochemikės specializaciją, bet prasidėjus Antrajam pasauliniam karui evakavosi į TSRS gilumą taip ir nespėjusi gauti diplomo. 1941–1945 m. ji gyveno Saratovo srityje ir Omske, mokytojavo. 1944 m. rugsėjį M. Finkelšteinaitė pagal LTSR Liaudies Komisarų Tarybos šaukimą grįžo į Lietuvą ir vos ne tą pačią dieną buvo įdarbinta Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyr. laborante. Rudens semestrą išlaikiusi papildomus egzaminus, M. Finkelšteinaitė gavo pirmąjį fakultete tarybinį aukštojo moks-

lo diplomą, 1945 m. pavasarį buvo išrinkta asistente, 1947 m. – vyr. dėstytoja, o nuo 1959 m. ji – docentė.

Katedroje M. Finkelšteinaitei teko nemažas organizacinio darbo krūvis. Iš pradžių ji suorganizavo kokybinės analizės laboratoriją, vėliau – kompleksinių junginių sintezės ir tyrimo bei fizikocheminių analizės metodų spec. laboratorijas, o kartu su L. Naruškevičiumi – bendrosios ir neorganinės chemijos laboratorijas. Dirbdama katedroje, skaitė septynis paskaitų kursus: analizinę chemiją, neorganinę chemiją, kompleksinių junginių chemiją, neorganinių medžiagų tyrimo metodus, fizikocheminius analizės metodus, cheminius analizės metodus, optinius analizės metodus, su bendraautoriais parašė penkis mokomuosius leidinius.

1953 m. M. Finkelšteinaitė apgynė kandidato disertaciją „Geležies trichlorido reakcijos su acto rūgštimi tyrimas" (vadovas – prof. K. Daukšas). Ji vadovavo trims aspirantėms, paskelbė per 60 mokslinių darbų, kuriuose nagrinėjo metalų mikrokiekių nustatymo konduktometriniais ir spektrofotometriniais metodais galimybes.

1990 m. doc. M. Finkelšteinaitė išvyko į Izraelį.

Vyresnieji fakulteto darbuotojai prisimena doc. M. Finkelšteinaitę ne tik kaip nuosekliai ir metodiškai skaitančią paskaitas dėstytoją, bet ir taip pat atkakliai bei metodiškai atliekančią jai pavestus darbus kolegę, aktyviai dalyvavusią fakulteto ir Universiteto visuomeninėje veikloje.

Edita Jasinskienė[3] (g. 1917 04 10 Baltarusijos Vitebsko sr. Dokšicų vlsč. Antonovo k.) 1937 m. baigė Šiaulių valstybinę mergaičių gimnaziją, metus pamokytojavusi vienoje iš Šilalės valsčiaus pradžios mokyklų ir šitaip susitaupiusi pinigų studijų pradžiai, 1938 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyrių. 1940 m. kartu su fakultetu persikėlė į Vilnių, o Universitetą baigė jau Antrojo pasaulinio karo metu. Tarybų valdžia neįskaitė visų vokiečių okupacijos metais gautų diplomų, tad išlaikiusi keletą papildomų politinių mokslų egzaminų E. Jasinskienė gavo tarybinį aukštojo mokslo baigimo diplomą tik 1946 m. Tiesa, pirmasis Chemijos fakulteto dekanas ir katedros vedėjas prof. K. Daukšas nebuvo formalistas ir dar neturinčią oficialaus diplomo, bet gerai užsirekomendavusią fizikochemikę, pas akad. J. Matulį diplominį darbą apgy-

---

[3] Plačiau žr.: *Mačionis Z.* Pirmoji universiteto chemijos profesorė // Vakarinės naujienos. 1997, bal. 10.

nusią ir jo puikiai rekomenduojamą E. Jasinskienę jau 1944 m. priėmė Neorganinės ir analizinės chemijos katedros asistente. Gavusi diplomą ji iš karto buvo pakelta vyr. dėstytoja. Jau 1946 m. E. Jasinskienė suorganizavo mokomąją kiekybinės analizės, o 1949 m. – ir neorganinės sintezės laboratoriją. 1952 m. ji ryžtingai atsisakė iki tol naudotų kokybinės analizės laboratorijoje makrometodų. Nepaisydama skeptikų būkštavimų, negailėdama laiko ir asmeninių lėšų, savo vadovaujamo analitikų būrelio padedama, ji įdiegė tuo metu pažangiausius pusiau mikroanalizės metodus. Iki tol Tarybų Sąjungoje tokius metodus naudojo tik dvi aukštųjų mokyklų laboratorijos, o chemijos madas diktuojantys Maskvos, Leningrado, Kijevo universitetai dar tik pradėjo užsiminti apie tokių metodų diegimą.

Įdomi ir pamokanti E. Jasinskienės kandidato disertacijos rengimo istorija. Pagaliau gavusiai oficialų diplomą energingai vyr. dėstytojai prof. K. Daukšas pasiūlė disertacijos darbo temą, susijusią su jo vadovaujamo Chemijos ir cheminės technologijos instituto sprendžiamomis problemomis ir tuometiniais Lietuvos poreikiais. Institute intensyviai tyrinėjant Lietuvos dolomitų ir mergelių praktinio naudojimo galimybes, reikėjo greitų ir tikslių metodų įvairiose vietovėse randamų tų medžiagų sudėčiai nustatyti. Jų pagrindiniai elementai yra kalcis ir magnis: dolomito formulė – $CaMg(SO_4)_2$, o mergeliai susideda iš tų pačių elementų turinčių molio mineralų ir kalcito ($CaCO_3$) bei dolomito. Greitas ir tikslus kalcio oksido nustatymo metodas instituto statybinių medžiagų laboratorijoje jau buvo rastas. Matyt, K. Daukšui norėjosi prisidėti prie efektyvios mergelių ir dolomitų analizės, tad jis ir pasiūlė E. Jasinskienei paieškoti svorio analizės būdų antrajam tų mineralų komponentui – magniui nustatyti. Deja, darbo eiga ir rezultatai nenudžiugino nei vadovo, nei disertantės. Eksperimentinių tyrinėjimų metu nukrypta į paprastesnes, „disertabilesnes“ sistemas, ir galų gale ištirta pirofosfato pavidalu išskiriamo magnio visiško nusodinimo priklausomybė nuo amonio, kalio ir natrio druskų koncentracijos. 1951 m. katedros posėdyje konstatuota, kad E. Jasinskienė baigė eksperimentinę disertacinio darbo „Pašalinių elektrolitų įtaka magnio nusodinimui“ dalį. Deja, E. Jasinskienė, pradėjusi rašyti disertacijos tekstą ir kruopščiau susipažinusi su literatūros šaltiniais, aptiko, kad nemažai jos gautų rezultatų jau anksčiau paskelbta kitų autorių publikacijose. Profesorius stebėjo aktyviai dirbančią itin energingą disertantę, neabejojo jos gautų rezultatų originalumu ir siūlė, atitinkamai pakreipus jų interpretavimą, disertaciją ginti. Tačiau E. Jasinskienė

pasirodė labai principinga, nenorėjo būti apkaltinta plagijavimu (nors jo iš tikrųjų ir nebuvo) ir kategoriškai atsisakė baigti darbą. Taip ir nepaskelbusi ta tema nė vieno straipsnio, ji ryžtingai padėjo darbą dulkėti ant lentynos. Ivanovo chemijos ir cheminės technologijos institute 1952 m. ji susirado kitą vadovą – prof. K. Jacimirskį, katedroje parengė pagrindinę naujosios disertacijos eksperimentinio darbo dalį, o 1955–1956 m. Ivanove ją iš esmės baigė. 1958 m. ji apgynė disertaciją, skirtą chromo, geležies ir titano kompleksinių junginių su karbamidu tyrinėjimams. 1963 m. E. Jasinskienei pripažintas mokslinis docentės vardas.

E. Jasinskienė vadovavo septynių aspirantų disertacijoms, paskelbė per 80 mokslinių darbų, yra „Bendrosios chemijos“ vadovėlio bendraautorė, studentams skaitė analizinės chemijos, neorganinės sintezės, fizikocheminių analizės metodų ir chromatografinės analizės paskaitų kursus, parengė šešias įvairiems analizės metodams skirtų metodinių nurodymų knygeles. 1963–1972 m. E. Jasinskienė vadovavo fakulteto Studentų mokslinei draugijai, 1977 m. jai suteiktas Lietuvos nusipelniusios dėstytojos, o 1991 m. už mokslinių darbų ir pedagoginės veiklos visumą be doktorato gynimo pripažintas profesorės vardas. Beje, įdomi detalė: E. Jasinskienė – pirmoji ir iki šiol vienintelė chemiją Vilniaus universitete dėsčiusi moteris profesorė. 1992 m. ji išėjo į pensiją.

Prof. E. Jasinskienė gerai piešia, rašo T. Tilvyčio stiliaus humoristinius eilėraščius, mėgsta žaisti stalo tenisą (mokyklos laikais yra buvusi Šiaulių miesto čempionė), iš bendradarbių išsiskirdavo kunkuliuojančia energija. Visada kupina įvairiausių sumanymų ji nepamiršdavo bendrų savo kolegų reikalų. Neatsitiktinai ji buvo išrinkta į Universiteto darbuotojų profsąjungos Vietos komitetą, jos iniciatyva Universiteto darbuotojams buvo įsteigtas vaikų darželis, kurį ji ilgai ir rūpestingai šefavo. Vis dėlto pagrindinis prof. E. Jasinskienės dėmesio ir rūpesčių objektas buvo studentija. Paskaitas ji skaitydavo kaip reta vaizdingai, o per laboratorinius darbus žavėdamasi aikčiojo gal jau tūkstantąjį kartą pro mikroskopą stebėdama studento pagamintus kristalus, savo susižavėjimu užkrėsdama ir tą studentą. Tarybiniais metais studentus stebindavęs jos kreipinys „kolega“ buvo labai simboliškas: profesorė iš tikro traktavo studentus kaip savo darbo ir profesijos draugus. Antra vertus, prireikus ji visada stengdavosi tuos jaunesniuosius, ką tiktai iš tėvų globos ištrūkusius ir neretai jos pasigendančius kolegas paglobot. Ji, kaip nė vienas iš buvusių ar dabartinių

Andrius Sniadeckis (1768–1838)

ROSPRAWA

O NOWYM METALLU

W SUROWEY PLATYNIE

ODKRYTYM

PRZEZ

JĘDRZEIA SNIADECKIEGO

FILOZOFII I MEDYCYNY DOKTORA, CHEMII W WILENSKIM IMPERATORSKIM UNIWERSYTECIE ZWYCZAYNEGO PUBLICZNEGO PROFESSORA. TOWARZYSTWA KRÓLEWSKIEGO PRZYIACIOŁ NAUK W WARSZAWIE, MEDYCZNEGO W WILNIE, CZŁONKA.

Czytana na Publiczném posiedzeniu
IMPERATORSKIEGO Uniwersytetu Wileńskiego

DNIA 28. CZERWCA 1808. d. s.

---

w WILNIE

Nakładém i Drukiém Józefa Zawadzkiego Akademii zwyczaynego drukarza.

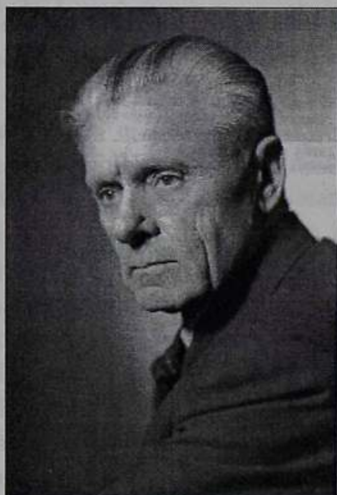
A. Sniadeckio pranešimo apie jo atrastą naują elementą antraštinis puslapis

Ignacas Fonbergas
(1801–1891)

Ignas Domeika
(1801–1889)

Prof. Kazys Daukšas (1905–1985),
pirmasis ChF dekanas,
Neorganinės ir analizinės chemijos
katedros vedėjas

Doc. Jonas Acus-Acukas
(1885–1976),
pirmasis Organinės chemijos
katedros vedėjas

Akad. Juozas Matulis (1899–1993), pirmasis Fizikinės chemijos katedros vedėjas, VU prorektorius

Prof. Vytautas Kaikaris (1912–1982), pirmasis Bendrosios chemijos katedros vedėjas, Fizikinės chemijos katedros vedėjas, ChF dekanas

Prof. Jeronimas Kudaba (1909–1992), pirmasis Cheminės technologijos katedros vedėjas, ChF dekanas

Doc. Leonas Eugenijus Jasinskas (1914–1978), Organinės chemijos katedros vedėjas, ChF dekanas

Edita Jasinskienė (g. 1917), Analizinės chemijos katedros profesorė

Doc. Leonas Naruškevičius (g. 1920), Bendrosios chemijos katedros vedėjas

Prof. Edvardas Ramanauskas (1923–1988), Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vedėjas, ChF dekanas

Doc. Rimgaudas Eduardas Pajeda (g. 1929). Bendrosios chemijos katedros vedėjas

LMA narys koresp. Leonas Simanavičius (g. 1929), ChF dekanas

Prof. Gerardas Bajoras (1929–1991), Polimerų chemijos katedros vedėjas, ChF dekanas

Prof. Algimantas Levinskas, (g. 1931), Bendrosios ir Fizikinės chemijos katedrų vedėjas, ChF dekanas

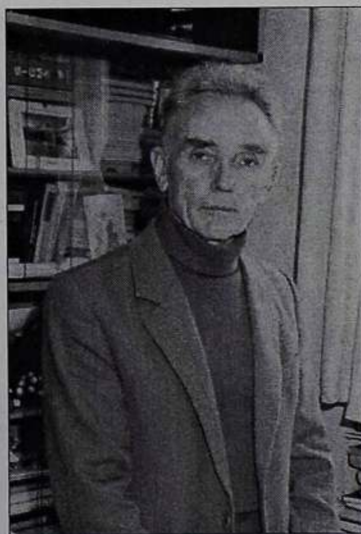
Doc. Nina Raguotienė (g. 1929), Bendrosios chemijos katedros vedėja

Doc. Leopoldas Radžiūnas (g. 1935), Polimerų chemijos katedros vedėjas

Prof. Vitas Daukšas (g. 1935), Organinės chemijos katedros vedėjas

Gervydas Dienys (g. 1934), Polimerų chemijos katedros profesorius

Doc. Teofilis Jankauskas (g. 1939), ChF dekanas, Fizikinės chemijos katedros vedėjas

Prof. Rolandas Kazlauskas (g. 1941), Analizinės ir aplinkos chemijos katedros vedėjas, ChF dekanas

Povilas Vainilavičius (g. 1942), Organinės chemijos katedros profesorius

Doc. Povilas Adomėnas (g. 1947), Skystakristalių junginių laboratorijos vedėjas

Prof. Sigitas Tumkevičius (g. 1952), Organinės chemijos katedros vedėjas

Doc. Ričardas Makuška (g. 1956), Polimerų chemijos katedros vedėjas

Prof. Vytautas Daujotis (g. 1952), Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros vedėjas

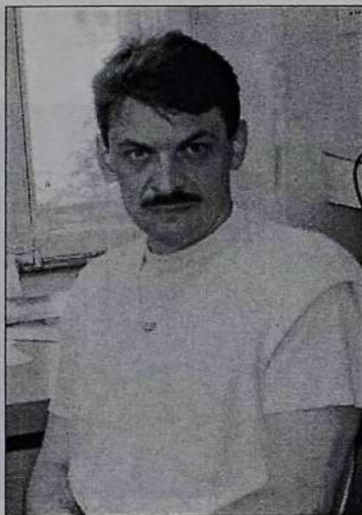
Prof. Eugenijus Butkus (g. 1951), Organinės chemijos katedros vedėjas

Adulfas Abrutis (g. 1951), Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros profesorius

Audrius Padarauskas (g. 1959), Analizinės ir aplinkos chemijos katedros profesorius

Prof. Aivaras Kareiva (g. 1960), Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros vedėjas

Doc. Zenonas Mačionis (g. 1933) savo įkurtame ChF muziejuje

Doc. Gintaras Baltrūnas (g. 1957), Fizikinės chemijos katedros vedėjas

Chemijos fakulteto rūmai

Diplominių darbų gynimas 1965 m.
Doc. V. Kaikaris, prof. K. Daukšas,
komisijos pirmininkas dr. A. Prokopčikas (MA Chemijos ir cheminės technologijos institutas), ChF dekanas doc. E. Ramanauskas,
doc. L. Jasinskas, doc. J. Kudaba

Bendrosios chemijos katedra 1984 m.
1 eilė: doc. I. Blažys, vyr. lab. I. Kavoliūnienė, vyr. lab. G. Kondratavičiūtė, vyr. lab. V. Strimaitienė, vyr. lab. Č. Aleksandravičienė, doc. R. Sabonienė, katedros vedėja doc. N. Raguotienė.

2 eilė: docentai P. Bartkus, N. Karvelis, R. Pajeda, A. Urbonas, vyr. lab. V. Kairiūkštis, asist. D. Jasaitis, docentai A. Bunikis, R. Jurevičius

Analizinės chemijos katedra 1998 m. Doc. I. Blažys, katedros vedėjas prof. R. Kazlauskas, doc. S. Tautkus, prof. A. Padarauskas, moksl. darb. O. Škadauskienė, vyr. lab. R. Šeškauskienė, doc. J. Škadauskas, metod. M. Kiškytė, doc. V. Vičkačkaitė

1981 m. ChF taryba: sėdi prof. K. Daukšas, docentai L. Naruškevičius, E. Ramanauskas (ChF dekanas, tarybos pirmininkas), R. Sabonienė, prof. A. Levinskas. docentai R. Jurevičius ir G. Bajoras.
Stovi: docentai T. Jankauskas (tarybos sekretorius), R. Kazlauskas, V. Skučas, L. Radžiūnas, prof. V. Daukšas, asist. E. Butkus

ChF taryba 1999 m. 1 eilė: prof. G. Dienys, doc. P. Adomėnas, doc. T. Jankauskas, prof. P. Vainilavičius (tarybos sekretorius), doc. R. Makuška, doc. R. Raudonis, doc. Z. Mačionis.
2 eilė: prof. V. Daukšas, vyr. asist. S. Budrienė, vyr. moksl. darb. O. Adomėnienė, prof. R. Kazlauskas (ChF dekanas, tarybos pirmininkas), doc. J. Barkauskas, magistr. E. Sapagovienė. doc. V. Skučas.
3 eilė: prof. S. Tumkevičius, doc. J. Škadauskas, doc. G. Baltrūnas, prof. A. Kareiva, doc. H. Cesiulis, doc. S. Tautkus, prof. A. Padarauskas, doc. A. Brukštus, III k.. stud. A. Augulis

Vitražai ChF vestibiulyje 1984. Dail. D. Truskaitė

Organinės chemijos katedra 1998 m. Moksl. darb. V. Gefenas, moksl. darb. M. Burbulienė, moksl. darb. J. Malinauskienė, vyr. lab. B. Zlatkauskienė, vyr. lab. L. Keršulienė, doc. A. Urbonas, inž. A. Karosienė, vyr. moksl. darb. A. Brukštus, inž. A. Gavrilova, doc. P. Kadziauskas, moksl. darb. V. Jakubkienė, vyr. lab. J. Linkevičiūtė, moksl. darb. L. Labanauskas, katedros vedėjas doc. S. Tumkevičius, dokt. A. Zakšauskas, prof. P. Vainilavičius, dokt. A. Stončius, prof. E. Butkus

Fizikinės chemijos katedra 1998 m. Inž. R. Pranculytė, doc. T. Jankauskas, katedros vedėjas doc. G. Baltrūnas, vyr. lab. Z. Klimienė, doc. G. Valinčius, doktor. D. Bigelienė, vyr. asist. H. Cesiulis, doc. V. Skučas, doc. E. Norkus

Skystakristalių junginių laboratorija 1998 m. Moksl. darb. A. Beganskienė, jaun. moksl. darb. A. Sirvydytė, vyr. lab. A. Juknytė, aparatininkės E. Vosylienė, J. Maroščikienė, vyr. inž. A. Gleiznys, vyr. inž. N. Kublickaitė, moksl. darb. M. Baranauskas, vyr. moksl. darb. O. Adomėnienė, labor. vedėjas doc. P. Adomėnas

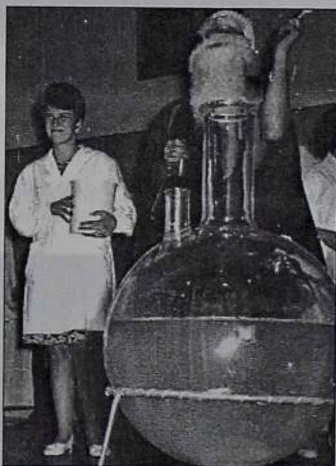
Polimerų chemijos katedra 1998 m. Prof. G. Dienys, doc. Z. Mačionis, prof. A. Undzėnas, doktor. J. Juodaitytė, vyr. asist. S. Budrienė, vyr. inž. A. Vareikis, doc. L. Radžiūnas, moksl. darb. V. Pamedytytė, katedros vedėjas doc. R. Makuška

1955 m. Prof. K. Daukšo paskaita Didžiojoje chemijos auditorijoje

1952 m. Fakulteto kieme trečiakursiai ant platformos akmens anglims vežioti į rūmų katilinę

1968 m. Fuksų krikštynose

1982 m. Trečiakursių mediumas. Mergelių ir bernelių retro stiliaus choras „Durnaropės"

dėstytojų, suprasdavo ir atjausdavo studentus, dekanate ir rektorate atkakliai gindavo kuo nors prasikaltusius, visada rasdama objektyvių priežasčių kartais ir tikrai netinkamam studento elgesiui paaiškinti. Būdavo ir tokių atvejų, kai dėl studentų ji ir pati gerokai rizikuodavo. Iki pat 1997 m. fakultete beveik niekas nežinojo, kad antireliginės kampanijos įkarštyje už Kūčias iš bendrabučio pašalintas tris studentes ji slapta apgyvendino savo kabinete ir laikė tris savaites, kol jos susirado privatų butą. 1991 m. sausio mėnesį, kai fakultete pagal išankstinį grafiką vyko žiemos egzaminų sesija, o studentai dienas ir naktis praleisdavo prie Seimo rūmų ar televizijos bokšto, geras pasiruošimas sesijai daugeliui buvo visai ne galvoje. Profesorei to nereikėjo aiškinti: į analizinės chemijos egzaminą atėjusiems studentams ji pasiūlė neklausinėdama įskaityti kaip egzaminą laboratorinių darbų gynimo pažymių vidurkį (žinoma, tiems, kuriuos toks įvertinimas patenkino). Ne veltui studentės galėdavo ją išbučiuoti scenoje viso fakulteto akivaizdoje, kviesdavo dviese aplankyti įdomų spektaklį, o jos aspirantės jau daug metų kartu švenčia savo „šefuliuko" gimtadienį.

Profesorei ir dabar galima dėl daug ko geranoriškai pavydėti: jos sode gausu retų dekoratyvinių augalų, buto sienas puošia žinomų Lietuvos dailininkų paveikslai, o ji pati, jau garbingo amžiaus sulaukusi, tebėra nuolatinė įdomių parodų, koncertų ir spektaklių lankytoja.

Liudmila Kazlauskienė (g. 1938 03 06 Abyjo raj., Jakutijoje) 1955 m. baigė Jakutsko vidurinę mokyklą, 1961 m. – Jakutsko universiteto Biologijos fakultetą ir buvo paskirta dirbti Ustj-Neros (Jakutija) vidurinės mokyklos mokytoja ir jaunimo mokyklos mokymo dalies vedėja. Pagal paskyrimą atidirbusi tuomet privalomus trejus metus, ji grįžo į savojo fakulteto Bendrosios chemijos katedrą ir 1964–1967 m. buvo jos asistente. 1967–1970 m. mokėsi tikslinėje aspirantūroje Maskvos M. Lomonosovo universiteto Bendrosios chemijos katedroje. Būtent čia ji susitiko su atvykusiu į semestro stažuotę Kvalifikacijos kėlimo fakultete savo būsimuoju vyru, dabartiniu Chemijos fakulteto dekanu prof. R. Kazlausku. Mūsų pernelyg dalykiškam ir viską apskaičiuojančiam laikui nebūdinga romantiška, vos ne iš pirmojo žvilgsnio meilė baigėsi vedybomis. Nors po aspirantūros jaunoji mokslininkė dar grįžo į Jakutską ir dvejus metus dirbo ją į Maskvą pasiuntusios katedros asistente, bet Afroditės ranka jos jau nepaleido: nuo 1972 m. iki pat išėjimo į pensiją 1993 m. L. Kazlauskienė ėjo mūsų fakulteto Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyr. mokslo darbuotojos pareigas.

1973 m. L. Kazlauskienė Maskvos universitete apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Terminio apdorojimo įtaka rodžio katalizatoriaus adsorbcinėms ir katalizinėms savybėms“ (vadovai – doc. A. Pletiuškina ir prof. G. Chomčenka). Vilniuje kartu su kolegomis kūrė ir tobulino spektrofotometrinius ir ekstrakcinius-spektrofotometrinius stibio nustatymo metodus, tyrinėjo konversinių dangų elektrolitų sudėtį. Paskelbė per 30 mokslinių darbų, yra dviejų išradimų bendraautorė, parengė prof. K. Daukšo ir prof. E. Ramanausko darbų bibliografines rodykles.

Visais laikais romantika nori nenori susiduria su nelengva realybe. Galima tik nujausti, kaip sunku buvo L. Kazlauskienei iš Jakutsko persikėlus į Vilnių priprasti prie naujos aplinkos, svetima kalba kalbančių bendradarbių, visiškai skirtingo gyvenimo būdo. Tačiau ji pasirodė tokia atkakli ir ištverminga, spinduliuojanti tokia vidine šiluma, kad labai greitai ne tik katedros, bet ir viso fakulteto darbuotojai nebegalėjo įsivaizduoti prof. R. Kazlausko laboratorijos be šitos visada santūrios, pabrėžtinai taisyklingai lietuviškai kalbančios moters, daugiau negu kai kurie fakulteto senbuviai besisielojančios dėl kiekvieno netaktiško mūsų poelgio ar aštresnio žodžio.

Malvina Kiškytė (g. 1943 03 05 Kretingos raj. Būdviečių k.) 1965 m. baigė Kretingos darbo jaunimo vidurinę mokyklą, 1970 m. – Chemijos fakultetą ir buvo palikta dirbti Neorganinės chemijos katedros vyr. laborante. Eidama tas pareigas ji parengė ir 1978 m. gynė kandidato disertaciją „Cirkonio kompleksinių junginių su kai kuriais oksiflavonais ir oksidantiniais dažikliais tyrimas bei jų panaudojimas analizėje“ (vadovė – doc. S. Ramonaitė). Deja, nenurodžiusi rimtų priežasčių, maskviškė Aukščiausioji atestacinė komisija (VAK) darbą atmetė. Tik 1997 m. pabaigoje katedros vedėjo prof. R. Kazlausko iniciatyva Universiteto senatas fakulteto tarybos teikimu vėl svarstė tą disertaciją, pripažino, kad ji atitiko anų metų chemijos mokslo lygį ir apginta nepažeidžiant egzistavusios tvarkos. Remdamasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. nutarimu „Dėl mokslo laipsnių, kurie Lietuvos mokslininkams nepatvirtinti dėl politinių, religinių ar kitų priežasčių, patvirtinimo ir diplomų išdavimo“ Senatas pritarė Chemijos fakulteto specializuotos tarybos 1978 m. sprendimui pripažinti M. Kiškytei chemijos mokslų kandidato laipsnį, o po trijų mėnesių Lietuvos mokslo taryba nostrifikavo jos diplomą, pripažindama M. Kiškytei gamtos mokslų daktaro laipsnį.

Visa ši mokslinio laipsnio nepripažinimo ir grąžinimo istorija užtruko dvidešimt metų ir, skirtingai nuo prof. E. Ramanausko, kuris nepasidavė VAK'o autoritetui ir iš naujo parašė disertaciją, iš esmės sužlugdė M. Kiškytės mokslinę karjerą. Neturėdama mokslinio laipsnio, ji iki pat 1993 m. liko katedros vyr. laborante, po to penkerius metus dirbo vyr. inžinierės etatu, nuo 1998 m. – metodininkė.

Leonas Naruškevičius (g. 1920 01 20 Rokiškio raj. Obelių k.), baigęs Panevėžio amatų mokyklą, dar tebesimokydamas Vilniaus politechnikumo chemijos skyriuje ir neturintis brandos atestato 1944 m. į Chemijos fakultetą buvo priimtas laisvuoju klausytoju ir tik po metų tapo visateisiu studentu. Priminsime, kad 1944 m. frontui dar tebesiritant į vakarus L. Naruškevičius vadovavo Chemijos fakulteto rūmų remontui (žr. p. 70), o pagrindinius darbus dirbę vokiečių belaisviai jį pagarbiai vadindavo „Herr Bauleiter". 1949 m. jis gavo aukštojo mokslo diplomą, buvo paliktas Neorganinės chemijos katedros asistentu, suorganizavo bendrosios ir neorganinės chemijos, neorganinės sintezės ir metalų analizės mokomąsias laboratorijas. Nuo 1952 m. jis – vyr. dėstytojas, nuo 1963 m. – docentas. 1970 m. doc. L. Naruškevičius buvo išrinktas Bendrosios chemijos katedros vedėju, tačiau visą pedagoginį ir mokslinį darbą tęsė Neorganinės chemijos katedroje, į kurią vėl sugrįžo 1980 m. pasibaigus dviem vedėjo kadencijoms. 1992 m. jis išėjo į pensiją.

Doc. L. Naruškevičius skaitė keletą paskaitų kursų: „Neorganinių medžiagų tyrimo metodai", „Metalų analizė" „Rinktiniai neorganinės chemijos skyriai", „Cheminiai analizės metodai", „Fizikocheminiai analizės metodai", „Klasikiniai analizės metodai", „Bendroji ir neorganinė chemija".

L. Naruškevičius pirmasis katedroje pradėjo kurti naujus elementų ir jų jonų nustatymo metodus. 1956 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Stibio nustatymo metodų tyrimas" (vadovas – prof. K. Daukšas). Toliau tyrinėdamas stibio nustatymo metodus, jis vienas ir kartu su savo pirmuoju aspirantu R. Kazlausku vadovavo septyniems disertantams (beje, dabar net trys iš jų – habilituoti daktarai!), paskelbė per 130 mokslinių publikacijų, keturi stibio analizės metodai pripažinti išradimais. Devintajame dešimtmetyje doc. L. Naruškevičius labai aktyviai dalyvavo „Chemijos terminų aiškinamojo žodyno" sudarymo darbe, o jam išėjus iš spaudos vienintelis iš bendraautorių ir toliau nuolat ieško naujų terminų, tikslina apibrėžimus antrajai to žodyno laidai.

Bemaž pusšimtį metų fakultetui atidavęs doc. L. Naruškevičius čia žinomas kaip niekada pusiausvyros neprarandantis žmogus. Nepaisant šeimos narių sudėtingų sveikatos problemų ir fakultete iškylančių aštrių konfliktinių situacijų, kurias kaip katedros vedėjas ir aktyvus visuomenininkas neretai privalėjo spręsti, L. Naruškevičius į viską žiūrėdavo filosofiškai ramiai: „Susitvarkys!" Studijuodamas L. Naruškevičius ne kartą buvo Vilniaus miesto buriavimo regatų prizininkas, gerai piešia, sode augina tokias obelis, kriaušes ir riešutmedį, kad nori nenori ateisi pasiklausti jo patarimų...

Audrius Padarauskas (g. 1959 10 15 Biržuose) – jaunosios fakulteto chemikų profesūros atstovas. 1978 m. baigęs Vilniaus 16-ąją vidurinę mokyklą, jis tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą, tačiau studijos užtruko neįprastai ilgai. Mat baigęs du kursus jis buvo pašauktas dvejus metus tarnauti armijoje, dar bemaž vienus metus sugaišo dirbdamas Vilniaus silikatinių dirbinių gamyklos darbininku, nes iš armijos buvo demobilizuotas viduryje mokslo metų. 1987 m. baigęs Chemijos fakultetą, buvo paliktas Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyr. laborantu, po metų įstojo į aspirantūrą (vadovai – prof. R. Kazlauskas ir Maskvos D. Mendelejevo cheminės technologijos instituto profesorius O. Petruchinas). Perėjęs į neakivaizdinę aspirantūrą, 1990–1992 m. buvo katedros jaun. moksl. bendradarbis ir asistentas, 1992–1995 m. – vyr. asistentas, nuo 1995 m. – docentas, nuo 1999 m. eina profesoriaus pareigas. Į mokslo Olimpą jis kopė labai sparčiai. 1992 m. Maskvoje apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Jonų porų chromatografija ir jonometrija sunkiųjų ir pereinamųjų metalų cianidinių tirpalų analizėje". 1994, 1996 ir 1997 m. jis dirbo mokslinį darbą Klausthalo (Clausthal) technikos universiteto Neorganinės ir analizinės chemijos katedroje (Vokietija), vadovavo Folksvageno (Volkswagen) fondo bei Lietuvos mokslo ir studijų fondo finansuotiems moksliniams projektams, 1998 m. pagal TEMPUS PHARE programą dirbo Leobeno (Austrija) universitete, 1999 m. atstovavo Lietuvai UNESCO įkurtame Liono (Prancūzija) mikroelementų (Trace Element) institute, kai šis mūsų šalyje ėmėsi kurti savo palydovinį centrą ir jį įkūrė Chemijos fakultete. Per dešimt metų nuo kandidato disertacijos pirmųjų straipsnių išspausdinimo A. Padarauskas paskelbė daugiau kaip 70 mokslinių publikacijų ir 1999 m. apgynė habilitacinį fizinių mokslų darbą „Naujos jonų porų chromatografijos ir kapiliarinės elektroforezės sistemos neorganiniams jonams atskirti ir nustatyti". Apgintos trys jo vadovaujamos fizinių mokslų daktaro disertacijos.

Studentams A. Padarauskas skaito šiuos paskaitų kursus: analizinę chemiją, atominę spektroskopinę analizę, chromatografinę analizę, kompleksinius junginius analizinėje chemijoje, su bendraautoriais jis išleido du mokomuosius leidinius.

Suprantama, tokiam intensyviam darbui reikia maksimalaus susikaupimo ir daugybės laiko. Neatsitiktinai į knygos „Lietuvos chemikai" autorių anketos klausimą apie laisvalaikio pomėgius A. Padarauskas lakoniškai atsakė: „Laisvalaikio neturiu"...

Arūnas Ramanavičius (g. 1966 01 06 Vilniuje) 1984 m. baigė Vilniaus 44-ąją vidurinę mokyklą, tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą, bet jau pirmame semestre buvo pašauktas į armiją, ištarnavo joje dvejus metus (1984–1986) ir studijas baigė tik 1991 m. 1992–1997 m. jis mokėsi doktorantūroje, 1988–1997 m. dirbo Biochemijos instituto inžinieriumi chemiku. Dar besimokydamas doktorantūroje, 1986 m. jis pradėjo dirbti Neorganinės ir analizinės chemijos katedros mokslo asistentu (1/2 etato), nuo 1997 m. jis – asistentas, nuo 1998 m. – mokslo darbuotojas. A. Ramanavičius katedros magistrantams skaito maistinių, medicininių ir biologiškai aktyvių medžiagų analizės paskaitų kursą.

1998 m. A. Ramanavičius apgynė fizinių mokslų daktaro disertaciją „Gliukozės, etanolio, kreatino ir dimetilglicino amperometrinių biosensorių kūrimas ir tyrimas" (vadovas – prof. V. Laurinavičius, Biochemijos institutas), pasinaudodamas INCO-COPERNICUS programos finansavimu, 1997 ir 1998 m. stažavosi Bochumo universitete (Ruras, Vokietija), paskelbė apie 30 mokslinių darbų.

Stasė Ramonaitė (g. 1925 04 04 Kretingos raj. Rūdaičių k.) 1945 m. baigė Plungės gimnaziją, o 1951 m. – Chemijos fakultetą ir paskirta Bendrosios chemijos katedros vyr. laborante. 1952–1955 m. ji mokėsi Neorganinės chemijos katedros aspirantūroje pas prof. K. Daukšą, nuo 1955 m. – tos katedros asistentė, nuo 1961 m. – vyr. dėstytoja, nuo 1966 m. – docentė. 1992 m. ji išėjo į pensiją. Studentams doc. S. Ramonaitė skaitė bendrosios, neorganinės ir analizinės chemijos paskaitų kursus, yra metodinio leidinio bendraautorė.

1956 m. S. Ramonaitė apgynė kandidato disertaciją „Aliuminio, geležies ir titano nustatymas jiems esant kartu", vadovavo dviem disertantėms, ieškodama naujų spektrofotometrinių metodų mažiems titano ir cirkonio kiekiams nustatyti, paskelbė per 40 mokslinių darbų.

Studentai mėgo doc. S. Ramonaitę už tai, kad per laboratorinius darbus ji niekada nekeldavo balso, būdavo visiems vienodai geranoriška ir maloni, nors ir nesistengdavo labai susidraugauti.

Juozas Škadauskas (g. 1942 09 22 Kelmės raj. Vaidatonių k.) 1960 m. baigė Skaudvilės vidurinę mokyklą, vienus metus dirbo Vilniaus miesto ligoninės sanitaru, dar vienus – Chemijos ir cheminės technologijos instituto vyr. laborantu. Įsitikinęs, kad chemija jam tikrai prie širdies, 1962 m. įstojo į Chemijos fakultetą. Ketvirtame kurse pradėjo dirbti Neorganinės chemijos katedros laborantu, tad 1967 m. baigęs studijas joje ir buvo paliktas dirbti. Iki 1968 m. ėjo vyr. laboranto pareigas, 1968–1970 m. buvo tos katedros stažuotojas-tyrinėtojas, 1970–1989 m. – asistentas, nuo 1990 m. – docentas.

1973 m. apgynęs chemijos mokslų kandidato disertaciją „Fotometrinis mažų stibio kiekių nustatymas taikant kai kuriuos organinius junginius" (vadovai – doc. L. Naruškevičius ir prof. R. Kazlauskas), J. Škadauskas ir toliau kuria stibio ir talio mikrokiekių nustatymo metodus, ieško jų taikymo gamtinių ir pramoninių objektų analizei būdų. Iki 1990 m. labai aktyviai dirbo pagal ūkiskaitines sutartis. Mokslinėje spaudoje jis paskelbė apie 60 publikacijų, gavo penkis autorystės teisių liudijimus. Studentams doc. J. Škadauskas skaito analizinės chemijos, darbų saugos, fizikocheminių analizės metodų, atskyrimo, perskyrimo ir koncentravimo metodų paskaitas. Itin dažnai jam tenka būti savotišku katedros gelbėtoju: situacija kažkodėl vis susiklosto taip, kad kai kuris nors iš katedros darbuotojų išvažiuoja į ilgalaikę stažuotę, intensyviai rengia disertaciją ar dėl kokių kitų priežasčių atleidžiamas nuo dalies pedagoginio krūvio, būtent J. Škadauskui tenka jį pavaduoti. Vis dėlto, nepaisant dažnai pernelyg didelio pedagoginio krūvio, doc. J. Škadauskas yra penkių mokomųjų leidinių autorius ir bendraautoris, vidurinių mokyklų IX–X klasių moksleiviams skirto vadovėlio „Eksperimentinė chemija" bendraautoris.

Doc. J. Škadauskas – aistringas bibliofilas, namuose sukaupęs per 3000 tomų biblioteką, ypač domisi žymių žmonių gyvenimo istorijomis, numizmatika. Su juo kalbėdamasis negali atsistebėti, kaip puikiai doc. J. Škadauskas žino ne tik įdomius pasaulinių įžymybių gyvenimo faktus, bet ir prisimena svarbesnius fakulteto gyvenimo įvykius, savo kolegų nestandartinius poelgius.

Ona Škadauskienė (g. 1946 11 03 Ignalinos raj. Didžiasalio k.) 1964 m. baigė Tverečiaus vidurinę mokyklą, 1969 m. – Chemijos fakultetą. Pir-

moji ir dabartinė darbovietė – ta pati. Katedros laborante ji pradėjo dirbti dar ketvirtame kurse, 1967–1976 m. – vyr. laborantė, nuo 1976 m. – vyr. moksl. bendradarbė, iš pradžių turėjusi Universiteto Mokslinių tyrimų dalies, vėliau – katedros etatą, nuo 1991 m. – mokslo darbuotoja. Vadovaujama prof. E. Jasinskienės, 1976 m. apsigynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Kinetinių metodų taikymas jodidų mikrokiekiams nustatyti", su bendraautoriais paskelbė per 40 gamtinių ir pramoninių objektų analizės mokslinių publikacijų. Dr. O. Škadauskienė – viena iš tų fakulteto žmonių, kurie dirba savo darbą daug netriukšmaudami ir nesiafišuodami, tuo labiau kad ji neturi užsiėmimų su studentų grupėmis, o tik vadovauja bakalaurų ir magistrantų baigiamiesiems darbams. Sakosi mėgstanti skaityti, bet argi galima kitaip, kai namuose – didžiulė vyro sukaupta biblioteka?

Doc. Stasys Tautkus (g. 1951 07 15 Panevėžio raj. Pabiržių k.) 1970 m. baigė Krekenavos vidurinę mokyklą, 1975 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas Neorganinės chemijos katedros jaun. moksl. bendradarbiu dirbti Mokslinio tyrimo sektoriuje. Nuo 1976 m. jis buvo Bendrosios chemijos, o nuo 1979 m. – vėl Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyr. laborantas, 1980–1987 m. – vyr. moksl. bendradarbis. Nuo 1986 m. S. Tautkus pamažu įsitraukė į pedagoginį darbą, turėdamas dalį dėstytojo valandininko, asistento, vyr dėstytojo etato, o nuo 1992 m. – docentas. Studentams dėstė ar dėsto analizinę chemiją, optinius analizės metodus, spektroskopinius analizės metodus, yra mokomojo leidinio bendraautoris.

S. Tautkus 1976–1980 m. buvo įformintas katedros neakivaizdiniu aspirantu, 1981 m. apgynė kandidato disertaciją „Spektrofotometrinis stibio reakcijų su azininiais dažikliais tyrimas ir jų taikymas analizėje" (vadovai – doc. L. Naruškevičius ir prof. R. Kazlauskas), ta tema, taip pat tyrinėdamas sunkiųjų metalų nustatymą atominės absorbcinės spektrometrijos metodu, paskelbė per 80 mokslinių publikacijų, gavo penkių išradimų autorystės teises.

Doc. S. Tautkus, bemaž penkiolika metų dirbdamas ūkiskaitinį darbą, 1986–1991 m. vadovavo ūkiskaitinėms Fizikocheminės analizės ir Fizikocheminių procesų tyrimo laboratorijoms, kuriose dirbo 10–12 etatinių mokslo darbuotojų ir 35 darbuotojai, dirbantys ne pagrindinėje darbovietėje. Jis labai gerai suprato ekonominių veiksnių svarbą mokslinėje kated-

ros veikloje, tad ir toliau juos akcentuoja, ir dabar randa gamyklų ir kitų organizacijų užsakymų.

Vida Vičkačkaitė (g. 1961 01 26 Telšiuose) 1978 m. baigė Telšių Žemaitės vidurinę mokyklą, 1983 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirta instituto „Tempas" inžiniere technologe. 1984–1987 m. mokėsi NAChK aspirantūroje, kurią baigusi 1988–1991 m. buvo instituto „Lita" inžinierė technologė ir moksl. bendradarbė, o 1991 m. jau trečią kartą pravėrė fakulteto duris: buvo priimta Analizinės chemijos katedros vyr. inžiniere. 1993 m. ji perėjo į mokslo darbuotojos pareigas, nuo 1995 m. – vyr. asistentė, nuo 1999 m. – docentė. Katedroje doc. V. Vičkačkaitė dėstė ar dėsto bendrąją ir analizinę chemiją, dujų chromatografiją, chromatografinius analizės metodus, su bendraautoriais išspausdino du mokomuosius leidinius.

1988 m. V. Vičkačkaitė apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Atrankiųjų jonų elektrodų, skirtų kadmiui ir nikeliui nustatyti cianidiniuose tirpaluose, kūrimas ir tyrimas" (vadovai – prof. R. Kazlauskas ir prof. O. Petruchinas). Disertacijos tema ir nagrinėdama dujų chromatografijos metodų taikymo gamtinių objektų analizei galimybes, mokslinėje spaudoje ji paskelbė per 30 publikacijų. 1994 m. dirbo mokslinį darbą Venecijos universiteto (Italija) Aplinkos mokslų katedroje, 1997–1998 m. – Helsinkio technologijos universiteto Cheminės inžinerijos katedroje ir Padujos universiteto Neorganinės, metaloorganinės ir analizinės chemijos katedroje, 1999 m. – pagal TEMPUS programą dirbo Lundo universitete (Švedija) ir kartu su A. Padarausku atstovavo Lietuvai UNESCO įkurtame Liono (Prancūzija) mikroelementų (Trace Element) institute, kuriančiame Lietuvoje savo palydovinį centrą.

Be jau minėtų ilgamečių darbuotojų, katedroje kurį laiką yra dirbę keletas jaunų asistentų, dėl vienų ar kitų priežasčių fakultete ilgiau neužsibuvusių.

Stasys Žukauskas (1914–1992) – rašytojo Antano Vienuolio-Žukausko sūnus, buvęs Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakulteto studentas, 1941–1945 m. praleidęs Sibiro tremtyje, tėvo pastangomis iš ten ištrauktas, 1946 m. baigęs farmacijos studijas jau Vilniaus universitete ir tais pačiais metais prof. K. Daukšo priimtas į katedrą. Čia jis dirbo 1946–1950 m., paskaitų studentams neskaitė, o tik vadovavo antrakursių ir trečiakursių chemikų ir medikų laboratoriniams darbams. 1950 m. išvyko į Platelius, kur iki pat išėjimo į pensiją dirbo vaistininku.

Sofija Zislytė (g. 1919 m.), pradėjusi studijas VDU Matematikos-gamtos fakultete, jas baigė jau karo metais Saratovo universitete. Neorganinės chemijos katedros asistente ji dirbo nuo 1946 m., kurį laiką skaitė analizinės chemijos paskaitas, vadovavo kokybinės analizės ir neorganinės sintezės laboratoriniams darbams. Už tai, kad savo autobiografijoje neparašė, jog studijų VDU metais priklausė sionistinei žydų studenčių korporacijai, 1950 m. ji buvo pašalinta iš komjaunimo ir priversta „savo noru" išeiti iš Universiteto.

Konstancija Grigonienė (g. 1939 01 03, Prienų raj. Tartupio k.), baigusi Prienų vidurinę mokyklą, 1956–1961 m. studijavo Chemijos fakultete, 1961–1962 m. dirbo J. Vito kailių fabrike, nuo 1962 m. – NAChK vyr. laborantė, 1964–1966 m. – asistentė. 1968–1971 ji mokėsi katedros aspirantūroje, 1971–1973 m. vėl buvo katedros asistentė. 1972 m. apgynė kandidato disertaciją „Baziniai trifenilmetaniniai ir rodamininiai dažikliai – reagentai sieros junginiams nustatyti" (vadovas – prof. E. Ramanauskas) ir 1973 m. perėjo dirbti į „Termoizoliacijos" institutą.

Kęstutis Jonas Juodkazis (g. 1939 04 06 Šiauliuose) 1957 m. baigė Vilniaus S. Nėries vidurinę mokyklą, 1962 m. – Chemijos fakultetą. Nuo pat pirmo kurso K. Juodkazis dalyvavo fakulteto SMD veikloje, buvo tos draugijos pirmininkas, tad nenuostabu, kad baigęs studijas buvo paliktas Neorganinės chemijos katedros asistentu, 1963–1964 m. stažavosi Leipcigo technikos universitete. Atidirbęs po paskyrimo privalomus trejus metus, 1965 m. įstojo į Chemijos ir cheminės technologijos instituto aspirantūrą. Ją baigęs liko dirbti tame pačiame institute, apgynė kandidato disertaciją ir habilitacinį darbą, tačiau su fakultetu ryšių nenutraukė – 1999 m. dirbo Fizikinės chemijos katedroje (0,25 etato).

Katedros dėstytojais valandininkais dirbo ar turėjo dalį etato profesoriai P. Norkus, V. S. Laurinavičius, V. A. Bumelis, P. Serapinas (fizikas), docentai M. Šalkauskas ir J. Petraitis, chemijos daktarai A. Luneckas, J. Butkevičius, A. Bernotas, B. Giedraitis.

Organinės chemijos katedra. Pirmieji pokario metai Organinės chemijos katedrai (OChK) buvo ypač sunkūs – joje nebuvo likusio nė vieno (!) prieš karą dirbusio dėstytojo. Maža to, prof. A. Purėnui likus Kaune, visame Vilniuje 1944 m. neatsirado nė vieno aukštos kvalifikacijos ir gerų organizacinių sugebėjimų chemiko organiko,

galinčio vadovauti katedrai. Katedrai vadovauti kaip antraeilininkas buvo paskirtas Ekonomikos fakulteto Prekių mokslo katedros vedėjas J. Acus-Acukas. Dar ir po dvejų metų katedroje dirbo tik du pedagoginio personalo nariai: katedros vedėjas ir asistentas. Nebuvo kaip kviesti netgi katedros posėdžio...

Žinoma, pamažu padėtis normalizavosi, katedra augo ir stiprėjo. Ypač išsiplėtusi ji buvo 1953 m., kai į ją oficialiai perkelta dauguma panaikintos Technikinės chemijos katedros darbuotojų. Tiesa, tas perkėlimas liko tik formalus: „technologams“ buvo palikta visiška autonomija, o 1956 m. jie vėl visu būriu grįžo į atkurtą Cheminės technologijos katedrą. OChK vėl ir ilgai liko viena iš mažiausių fakultete. Pavyzdžiui, 1971 m. joje dirbo keturi dėstytojai ir tik 1978 m. jų padaugėjo iki šešių: profesorius, du docentai, trys asistentai.

Antrasis katedros augimo periodas susijęs su joje pradėtais fiziologiškai aktyvių ir skystakristalių junginių sintezės darbais bei vėliau labai suintensyvėjusia ūkiskaitine veikla. Dabar, kai Skystakristalių junginių laboratorija visiškai savarankiška, o Vaistų sintezės probleminė laboratorija 1992 m. oficialiai sujungta su katedra, o iš tikrųjų panaikinta, katedra vis dėlto yra viena iš didžiausių fakultete. 2000-ųjų metų pradžioje joje dirbo 10 dėstytojų iš kurių 4 – habilituoti daktarai ir profesoriai (V. Daukšas, P. Vainilavičius, E. Butkus ir S. Tumkevičius), t. y. bemaž pusė visų fakulteto habilituotų daktarų, o vienas profesorius – G. Dienys „paskolintas“ Polimerų chemijos katedrai. Mokslo laipsnius dabar turi 11 katedros darbuotojų.

Katedroje dirba trys organinių junginių analizės laboratorijos, kurių paslaugomis gali naudotis ir naudojasi ne tik katedros ir fakulteto, bet ir kitų Lietuvos universitetų bei institutų mokslininkai.

Pirmoji iš jų 1961m. įkurta mikroanalizės laboratorija (ilgametės darbuotojos – L. Keršulienė, J. Stanikienė, M. Gavrilova), kurioje atliekama naujų susintetintų medžiagų elementinė analizė.

1966 m. kilo idėja įkurti fakultete optinės spektroskopijos laboratoriją, kurioje medžiagos būtų analizuojamos infraraudonojoje ir ultravioletinėje spektro srityje. Tokie duomenys buvo reikalingi visų pirma organikams, o iš dalies ir E. Ramanausko vadovaujamai analitikų grupei, dirbusiai su organiniais dažikliais. Daugiausia V. Daukšo rūpesčiu 1968 m. gauti pirmieji tarybinės gamybos spektrofotometrai ИКС-14

(infraraudonosios srities spektrams užrašyti) ir СФ-4 (ultravioletiniams spektrams). Po penkerių metų, 1973 m. laboratorijos ataskaitoje pažymima, kad iš viso jau užrašyta apie 700 IR ir apie 200 UV spektrų ar jų fragmentų. Įvairiu laiku šioje laboratorijoje dirbo D. Jakimavičienė, G. Gerasimavičienė, V. Šalnienė, A. Karosienė.

Maždaug po dešimties metų, vėlgi labai padedant tuometiniam dekanui doc. E. Ramanauskui, gautas vienas iš pirmųjų Lietuvoje Vakarų Vokietijos gamybos infraraudonosios srities spektroskopų UR-20. Beje, šis prietaisas gautas per rekordiškai trumpą laiką: paprastai nuo panašaus aparato užsakymo iki jo gavimo tuo metu praeidavo apie trejus metus, tuo tarpu konkrečiais organizaciniais darbais užsiėmę jauni dėstytojai P. Kadziauskas ir R. Kazlauskas veikė taip ryžtingai, kad prietaisas pasiekė Universitetą praėjus vos trims mėnesiams po paraiškos padavimo. Labai įdomi ir paraiškos istorija. Nuvažiavus su prašymu į Maskvą, paaiškėjo, kad reikia užpildyti specialią paraiškos formą. P. Kadziauskas telefonu pranešė apie tai į Vilnių, dekanas E. Ramanauskas užpildė tą formą, sugebėjo per parą gauti aštuonis atsakingų vadovų parašus, patvirtintus penkiais herbiniais antspaudais, ir kitos dienos vakare pasiųsti į Maskvą išeinančiu firminiu traukiniu „Lietuva“. Kai praėjus maždaug pusantros paros po paraiškos pareikalavimo ji jau gulėjo ant maskviškės ministerijos atsakingo darbuotojo stalo, šis buvo taip pritrenktas tokių tempų, jog iš karto, be jokių svarstymų pasirašė paskyrą...

1999 m. fakultetas įsigijo „Perkin Elmer“ firmos FT-IR ir Lambda 20 spektrometrus, kuriais galima ypač tiksliai atlikti analizes IR bei UV bangų srityse, tad dabar spektroskopijos laboratorija iš esmės neblogai aprūpinta.

1973 m. įkurta ir magnetinio branduolių rezonanso (MBR) laboratorija: įsigytas pirmasis „Tesla“ firmos BS 487C (80 MHz) MBR spektrometras. Jo gavimo istorija taip pat gana įdomi. To prietaiso labiausiai reikėjo organikams, su juo nemažas viltis siejo doc. E. Ramanauskas, o organizaciniai rūpesčiai ir vėl teko P. Kadziauskui. Apie užsakomo prietaiso parametrus jį šiuokart asmeniškai egzaminavo rektorius prof. J. Kubilius ir tik įsitikinęs, kad chemikams tokio prietaiso tikrai reikia, juos tvirtai palaikė respublikiniame plano komitete. Tame komitete padėjo ir psichologinis smūgis: prašydamas pinigų P. Kadziauskas užgavo paraišką nepatikliai svarstančio klerko patriotinius jausmus, paaiškinęs, kad tokio visiems chemikams būtino prietaiso kol kas ne-

turi tik Lietuva ir Tadžikija. Būtina pažymėti, kad prietaiso įrengimo ir techninio aptarnavimo rūpesčiai apie 15 metų gulė ant Bendrosios fizikos ir spektroskopijos katedros darbuotojų pečių. Ypač daug darbo ir energijos padėdamas chemikams įdėjo prof. L. Kimtys.

1998 m. tą taip sunkiai gautą prietaisą laboratorijoje pakeitė tos pačios firmos impulsinis Furjė spektrometras Tesla BS 587 (80 MHz). Chemikai jį perėmė iš Bendrosios fizikos ir spektroskopijos katedros, kur jis buvo įsigytas dar 1988 m. ir buvo pirmasis tokio tipo prietaisas Lietuvoje. Šiuo prietaisu MBR laboratorijoje nuo pat jos įkūrimo dirbanti M. Krenevičienė dabar atlieka ^{13}C ir ^{1}H MBR tyrimus.

Mokslinio darbo kryptys. Pirmąjį pokario metų dešimtmetį katedroje dar neišryškėjo perspektyvi viena mokslinio darbo kryptis. Ją formuoti derėjo katedros vedėjui, tačiau 1944–1946 m. jai vadovavęs J. Acus-Acukas neturėjo nei mokslinio laipsnio, nei tokio darbo patirties, o ir OChK vedėjo pareigos jam buvo ne pagrindinės. Jį pakeitęs L. Jasinskas buvo ką tik baigęs Universitetą ir tik 1955 m. pats gynė kandidato disertaciją. Tuo metu negausiems Lietuvos chemikams buvo keliamas uždavinys padėti pramonei eksploatuoti vietines žaliavas, ieškoti naujų perspektyvių būdų gamtiniams junginiams perdirbti ir panaudoti. Atsižvelgdamas į tokius reikalavimus ir savo buvusio profesoriaus A. Purėno patarimus, L. Jasinskas 1955 m. apgintoje kandidato disertacijoje tyrinėjo celiuliozės, ksilano ir jų *O*-metildarinių hidrolizės ypatumus. Vėliau jis kurį laiką domėjosi 2-fenil-1,3-indandiono darinių sinteze ir savybėmis. Gamtines medžiagas tyrinėjo ir asist. V. Paševič, nagrinėjusi įvairaus prinokimo kukurūzų baltymų skaidymą tripsinu.

Pastovios mokslinio darbo kryptys katedroje pradėjo formuotis šeštojo dešimtmečio viduryje. Viena iš jų – alkilinimo ir dealkilinimo reakcijų tyrimas – susijusi su akad. P. Buckaus ir prof. G. Dienio moksline veikla, antrosios – vaistinių preparatų sintezės – pradininkai buvo prof. J. Degutis ir prof. V. Daukšas.

Alkilinimo ir dealkilinimo darbus P. Buckus katedroje pradėjo po to, kai tikslinėje aspirantūroje Maskvos M. Lomonosovo universitete prof. A. Terentjevo vadovaujamas 1954 m. apgynė kandidato disertaciją „α-aminorūgščių ir jų darinių cianetilinimas“ ir grįžo į Vilnių. Jo vadovaujami chemijos mokslų kandidato disertacijas fakultete parengė trys darbuotojai: G. Dienys – „Aromatinių aminų alkilinimas“ (1962), R. Sabonienė – „Kai kurie ß-pakeistų propionnitrilų kitimai“ (1963) ir

N. Raguotienė – „ß-pakeistų propiono rūgščių ir kai kurių jų darinių dealkilinimas ir peralkilinimas“ (1963). Pats P. Buckus tuos tyrimus apibendrino daktaro disertacijoje „Tyrimas cianetilinimo, decianetilinimo ir percianetilinimo srityje“, tačiau ją apgynė jau dirbdamas Vilniaus pedagoginiame institute 1967 m.

P. Buckaus darbus fakultete toliau tęsė jo disertantas G. Dienys. Greta klasikinių preparatinių metodų cianetilinimo reakcijoms tirti jis pritaikė naujus kiekybinius metodus ir vėliau daugiausia dėmesio jau skyrė to tipo reakcijų mechanizmų ir kinetikos tyrinėjimams. Beje, tokiems darbams jis buvo labai gerai pasirengęs: baigęs Chemijos fakultetą, išklausė fizikams teoretikams skirtus matematikos, teorinės fizikos ir kvantinės mechanikos paskaitų kursus, o stažuotės Anglijoje metu praktiškai susipažino su moderniausiais cheminių reakcijų kinetikos ir mechanizmų tyrimo būdais. G. Dienio vadovaujami kandidato disertacijas preparatinio pobūdžio tematika parengė trys disertantai: L. Čekuolienė – „ß-arilaminoketonų sintezė ir savybės“ (1967), J. Steponavičius – „Arilvinilketonai (sintezė, sąveika su nukleofiliniais reagentais)“ (1971) ir J. Gurevičienė – „Aromatinės ir heterociklinės eilės ß-aminoketonų sintezė ir kai kurie kitimai“ (1978). Šiuose darbuose nuo anksčiau paties vadovo tyrinėtų aromatinių aminų cianetilinimo procesų pereita prie giminingų reakcijų – Manicho bazių taikymo organinei sintezei, aminų sąveikos su vinilketonais, aromatinių bei heterociklinių ß-aminoketonų sintezės ir reakcijų tyrimo. Reakcijų kinetikos tyrinėjimai šioje grupėje ypač suintensyvėjo nuo 1965 m. L. Kunskaitės disertacijoje „Fizikocheminių analizės metodų panaudojimas alifatinių aminų prisijungimo prie akrilnitrilo ir jo darinių reakcijos kinetikai tirti“ (1971) išsamiai išnagrinėtos ir apibendrintos konduktometrijos, pH-metrijos, diferencinės terminės analizės, dujų chromatografijos metodų taikymo būtent šioje srityje galimybės. Šis metodiniu požiūriu itin vertingas darbas labai padėjo vėlesniems doc. G. Dienio disertantams: jie galėjo be ilgų ir varginančių paieškų iš karto pasirinkti tinkamą eksperimentinio darbo metodiką. Tokių disertantų buvo keturi: 1972 m. P. Adomėnas apgynė disertacinį darbą „Atskėlimo reakcijų panaudojimas alifatinių aminų bazingumo nustatymui“, 1974 m. L. Archipova – „Piperidino jungimosi prie α-pakeistų akrilnitrilų kinetika“, 1977 m. A. Vaitkevičius – „Azoto bazių cheminio aktyvumo nukleofilinio jungimosi reakcijose tyrimas“ ir 1979 m. O. Adomėnienė

– „Piperidino sąveikos su pakeistais akrilnitrilais kinetika ir mechanizmas". G. Dienio vadovaujama tyrinėtojų grupė cianetilinimo klausimais paskelbė apie 70 mokslinių publikacijų.

Po 1976 m., kai labai įvairių mokslinių interesų turintis doc. G. Dienys iš fakulteto perėjo į jam įdomesnį darbą tuometiniame Taikomosios enzimologijos institute, nukleofilinio prisijungimo bei giminingų reakcijų kinetikos ir mechanizmų tyrinėjimai katedroje pamažu siaurėjo ir 1979 m. visai nutrūko. Paties šių darbų vadovo ir aštuonių jo aspirantų disertacijose nustatyti faktai ir dėsningumai taip ir liko neapibendrinti, laboratorijoje susiformavo kita tematika – skystakristalių junginių sintezė ir tyrimas. Ši kryptis pasirodė labai vaisinga, tačiau ją plėtojanti laboratorija pamažu darėsi vis labiau nepriklausoma nuo katedros, kol galų gale atsiskyrė į visiškai nepriklausomą Skystakristalių junginių laboratoriją, kurios veikla čia aptariama atskirai.

Nuo septintojo dešimtmečio pradžios iki dabar katedroje susiformavo trys ryškios mokslinių tyrinėjimų kryptys: vaistų ir kitų fiziologiškai aktyvių medžiagų sintezė ir tyrimas, pirimidino chemija ir stereocheminiai tyrimai.

Kryptingus fiziologiškai aktyvių medžiagų sintezės ir tyrimo darbus katedroje 1956 m. pradėjo asist. J. Degutis, čia tęsęs aspirantūroje pas akad. A. Purėną pradėtus preparatų nuo vėžio tyrinėjimus. Buvo tiriami junginiai, turintys *N,N*-bis(2-chloretil)aminogrupių, taip pat etilenimino dariniai ir kiti alkilinantys junginiai. Šie darbai katedroje platesnio užmojo neįgavo: po penkerių metų J. Degutis persikėlė į Kauno politechnikos institutą, savo tyrinėjimus apibendrino daktaro disertacijoje (1972), o katedroje preparatai nuo vėžio kryptingai nebebuvo sintetinami.

Šeštojo dešimtmečio viduryje ir kiti Lietuvos chemikai organikai nuo gamtinių junginių modifikavimo vis labiau krypo į sintetinio pobūdžio darbus. Buvo aišku, kad Lietuvoje ypač perspektyvi ir dideles praktinio taikymo galimybes turi įvairių vaistų, nebūtinai tik nuo vėžio, sintezė. Jai nereikia daug žaliavų, ji labiau priklauso nuo laboratorijose ir cechuose dirbančių chemikų kvalifikacijos, skatina ir tolesnį mokslinio darbo plėtojimąsi. Nutarta ta kryptimi specializuoti ir Universiteto Organinės chemijos katedrą. Tuometinio ChF dekano doc. L. Jasinsko, Medicinos fakulteto Farmakologijos ir mikrobiologijos katedros vedėjo doc. H. Polukordo ir D. Mendelejevo chemikų draugijos ChF pirminės organizacijos pirmininko, Cheminės technologijos katedros docento A. Kaušpėdo

iniciatyva ir pastangomis 1960 m. Universitete buvo įkurta Vaistų sintezės ir tyrimo probleminė laboratorija. Šios, beje, pirmosios Universiteto probleminės laboratorijos chemikų grupės darbui tinkamiausia vieta ir buvo Organinės chemijos katedra, jau turinti vaistų savybėmis pasižyminčių junginių tikslinės sintezės patirtį. Labai patogu buvo tai, kad čia susintetintus preparatus be jokių žinybinių barjerų, vos ne rytojaus dieną jau galėdavo tyrinėti Farmakologijos ir mikrobiologijos katedroje įsikūrusi antroji Probleminės laboratorijos darbuotojų grupė – jos farmakologai. Tiesa, žiūrint formaliai, pagal etatų sąrašus Probleminės laboratorijos chemikai Organinės chemijos katedrai nepriklausė, tačiau su ja buvo taip glaudžiai susiję, kad kitose fakulteto katedrose jų niekas ir nebandė atskirti. Probleminės laboratorijos chemikų grupės mokslinis vadovas daugiau kaip 30 metų buvo katedros darbuotojas prof. V. Daukšas, joje dirbo katedros diplomantai, aspirantai ir daugelis mokslinių bendradarbių, o laboratorija savo ruožtu be jokių apribojimų naudojosi katedros ir fakulteto aparatūra. 1992 m., kai dauguma Universiteto probleminių laboratorijų buvo panaikintos, abi Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos darbuotojų grupės susijungė su jas globojusiomis Chemijos ir Medicinos fakultetų katedromis.

Pirmasis Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos darbas buvo TSRS sveikatos apsaugos ministerijos nurodymu atlikta periferinės kraujo apytakos ligoms gydyti naudojamo vaisto fentolamino resintezė ir tyrimas. Šis preparatas nuo 1966 m. iki 1992 m. gamintas tuometinėje „Švyturio“ gamykloje. Laboratorija ir vėliau gaudavo užduočių resintetinti vieną ar kitą vaistą. Tai buvo TSRS sveikatos apsaugos ministerijos mėgstamas būdas taupyti lėšas: pasaulinėje rinkoje pasirodžius naujiems efektyviems vaistams, nebuvo perkami dideli jų kiekiai ar gamybos patentas, o stengiamasi iššifruoti jų sudėtį, parinkti optimalų sintezės būdą (visa tai ir vadinta resinteze) ir gaminti patiems.

Jau antraisiais laboratorijos gyvavimo metais pradėtos ir naujų originalių vaistų paieškos, greitai susiformavusios į savarankišką darbų kryptį. Nuo 1981 m. laboratorija dalyvavo vykdant sąjunginę kompleksinę naujų vaistų kūrimo programą. Buvo ieškota ir dabar ieškoma naujų, tobulesnių vaistų, pasižyminčių adrenoblokuojančiu (reguliuojančiu širdies ir kraujagyslių darbą), antiaritminiu (normalizuojančiu sutrikusį širdies ritmą ar neleidžiančiu jam sutrikti), kardiotoniniu (stiprinančiu širdies raumenų susitraukimą), nuskausminamu ar priešužde-

giminiu veikimu. Ypač daug dėmesio kreipiama į 1,4-benzdioksano darinių (aminų, aminoeterių, aminoalkoholių, aminoketonų) bei jų benzeninių analogų sintezę ir tyrimus. Susintetinta naujų 1,3-benzdioksolano, 1,5-benzdioksepano, 1,6-benzdioksokano bei benzimidazolo aminodarinių, turinčių aminogrupę. Nagrinėjamas susintetintų naujų junginių reaktingumas, fizikinės savybės, metabolizmas gyvūnų organizme, farmakokinetika, ieškoma junginių cheminės struktūros ir biologinio veikimo priklausomybės. Gana greitai paaiškėjo, kad laboratorija dirba labai gerai. Pasaulinė statistika teigia, kad iš 5000 medicinos tikslams sintetinamų junginių pramoniniu mastu pradedamas gaminti tik vienas, o šios laboratorijos efektyvumas yra bent dešimt kartų didesnis. Padėjo tai, kad laboratorija nedirbo pagal principą: „Sintetinkim, gal kam nors ir tiks". Pavyzdžiui, sukurtas alkilarilketonų tipo junginių priešuždegiminio aktyvumo prognozavimo metodas, remiantis tų junginių elektroninių spektrų charakterisitikomis, parodančiomis jų molekulių elektroninės struktūros ypatybes. Laboratorijoje susintetinti ir ištirti vietinis anestetikas benzodiokainas ir adrenoblokatorius bei antiaritmikas benzodiksinas (B. Puodžiūnaitė, L. Pikūnaitė, I. Dembinskienė). Resintetinti ir bendradarbiaujant su Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijos Eksperimentinės ir klinikinės medicinos institutu ištirti antireumatinio ir priešuždegiminio veikimo vaistai 2,3-dihidroksibenzenkarboksirūgštis, jos diacetatas ir struktūriniai analogai.

Prof. V. Daukšo vadovaujami naujų vaistų sintezės ir tyrimo tematika dirbantys katedros ir Probleminės laboratorijos darbuotojai paskelbė per 300 publikacijų, padarė daugiau kaip 60 išradimų, apgynė 24 disertacijas. Štai tų disertacijų autoriai ir laboratorijos darbų tematiką nusakantys jų pavadinimai: B. Puodžiūnaitė – „1,4-benzdioksano eilės fenolių ß-alkilaminoetileteriai" (1963), L. Pikūnaitė – „1,4-benzdioksano eilės aminoeterių ir jų benzeninių analogų sintezė" (1965), G. Milvydienė – „6-pakeisto 1,4-benzdioksano darinių – aminoketonų, aminoalkoholių, aminų ir ß-diketonų sintezė" (1966), I. Dembinskienė – „5- ir 6-1,4-hidroksibenzdioksanų alkilaminoalkileteriai" (1968), G. Lastauskienė – „5- ir 6-dialkilaminoacil-1,4-benzdioksanai" (1968), A. Lastauskas – „Kai kurių 2-alkilaminometil-1,4-benzdioksanų alkil- ir arildarinių ir jų struktūrinių analogų sintezė" (1970), V. Paplaitis – „*o*-alkilpakeistų fenolių ir naftolių ß-alkilaminoetileteriai" (1971), G. Purvaneckas – „Kai kurios elektrofilinių pakaitų reakcijos 5-alkoksi ir 5-aciloksi-1,4-benz-

dioksanuose" (1972), R. Martinkus – „1,4-benzdioksano 5- ir 6- darinių sintezė" (1972), E. Udrėnaitė – „Aromatiniame žiede pakeisti 1,4-benzdioksanai" (1974), H. Šebėka – „Alkoksiacil-1,4-benzdioksanų kai kurių aminodarinių sintezė" (1975), G. Dundienė – „α-oksidų reakcijų su alkilhalogenidais, kaip ß-halogeneterių sintezės metodo, tyrimas" (1975), V. Štelbienė – „2,3-dihidroksibenzenkarboksirūgšties darinių sintezė" (1977), A. Rukšėnas – „Halogenpakeistų 5-hidroksi-1,4-benzdioksanų ir jų eterių sintezės metodų paieškos" (1979), G. Komovnikova – „1,3-benzdioksolano darinių sintezė ir tyrimas" (1980), S. Urbonienė – „4,5-, 5,6- arba 6,7-etilendioksipakeistų 1-aroil-2-metil-3-indolilacto rūgščių sintezė" (1981), V. Kuliešius – „Karbonilgrupę turinčių 1,2-dimetoksibenzeno darinių, tokių kaip arilacto arba arilacetohidroksamo rūgštys ir ß-aminoketonai, sintezė" (1985), Z. Šaltytė – „Tetraalkilamonio druskų, pasižyminčių retardantiniu aktyvumu, sintezė" (1985), A. Brukštus – „Šoninėje grandinėje aril- ir aminopakeistų 6-alkil-1,4-benzdioksanų sintezė" (1985), O. Petrauskas – „Kumarano, chromano ir homochromano darinių, turinčių amino- ir oksogrupes, sintezė" (1986), L. Labanauskas – „Acilpakeistų benzdioksaheterociklų ir *o*-dialkoksibenzenų sintezė ir savybės" (1988), D. S. Vasiliauskienė – „Alkilaminolacilaminopakeistų benzdioksaheterociklų ir 1,2-dimetoksibenzenų sintezė ir savybės" (1989), G. Gasperavičienė – „Acilpakeistų benzoksaheterociklų cheminė struktūra, elektroniniai absorbcijos spektrai ir savybės" (1990), A. Sirvydytė – „2-alkiltiobenzimidazolų darinių sintezė" (1996).

Iš Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos bendros tematikos kiek išsiskiria darbai, skirti žemės ūkio kultūrų augimo reguliatorių, vadinamųjų retardantų, sintezei. Tiesa, pažiūrėjus iš kiek bendresnio taško, šiuos junginius taip pat galima laikyti vaistais, tik skirtais ne žmonėms, o augalams – ir vieni, ir kiti yra biologiškai aktyvios medžiagos. Šias medžiagas sintetino prof. V. Daukšo iniciatyva 1973 m. specialiai suburta laboratorijos darbuotojų grupė, kurioje vadovaujamos vyr. moksl. bendradarbio V. Martinkaus dirbo jaun. moksl. bendradarbės S. Urbonienė ir Z. Šaltytė. Bendradarbiaujant su Lietuvos mokslų akademijos Botanikos instituto mokslininkais – akad. A. Merkiu, vyr. moksl. bendr. L. Novickiene ir kt., susintetinta ir žemės ūkio praktikoje išbandyta daug morfolino ir kitų aminų bei diaminų ketvirtinių druskų, kurios pasirodė turinčios retardantinių savybių: sumažina miežių išgulimą ir šitaip pagerina jų derlingumą. Susintetinti

α-naftilacto rūgšties dariniai, padidinantys bulvių derlių iki 40 proc., o krakmolo kiekį jose – iki 30 proc. Kitos šio tipo medžiagos labai skatina lubinų įsišaknijimą ir gali būti panaudotos natūralių azotinių trąšų kiekiui dirvoje padidinti. Susintetinta medžiagų, padidinančių agurkų ir kitų žemės ūkio kultūrų derlių. Visi tie žemės ūkio tematikos taikomieji darbai buvo atliekami pagal ūkiskaitines sutartis su Lietuvos mokslų akademijos Botanikos institutu. Jų originalumą patvirtina laboratorijos darbuotojų gauti septyni autorystės teisių liudijimai bei publikacijos.

1960 m. tuometinis katedros vedėjas doc. L. Jasinskas susidomėjo pirimidino junginiais ir vadovavo tos krypties darbams iki 1978 m. Pirmąsias šios tematikos disertacijas apgynė doc. L. Jasinsko aspirantai A. Urbonas – „Kai kurių 2-tiouracilo darinių sintezė ir tyrimas" (1970) ir P. Vainilavičius, – „Kai kurių pirimidino eilės hidrazino darinių sintezė ir tyrimas" (1971). Vėliau, vadovaujami jau dviejų vadovų – L. Jasinsko ir P. Vainilavičiaus, kandidato disertacijas apgynė R. Savickienė – „4-pirimidinkarboksirūgščių hidrazino darinių sintezė ir tyrimas" (1975), G. Mekuškienė – „2-pirimidinkarboksirūgščių darinių sintezė ir tyrimas" (1977), V. Laučys – „S-(pirimidinil)tioglikolio rūgščių ir jų analogų sintezė ir tyrimas" (1979) ir L. Salickaitė – „Hidrazino pirimidininių darinių sintezė ir tyrimas" (1985, doc. L. Jasinskui mirus disertaciją įforminti padėjo doc. G. Dienys). Po doc. L. Jasinsko mirties nuo 1978 m. pirimidino junginių sintezei ir tyrimams vadovavo P. Vainilavičius. Vėliau šie darbai vis labiau plėtėsi, nuo 1986 m. juose išryškėjo savita S. Tumkevičiaus vadovaujama kryptis, susijusi su kondensuotų pirimidino heterociklų chemija.

Prof. P. Vainilavičiaus vadovaujami kandidato disertacijas apgynė septyni disertantai. Be jau minėtų trijų, kuriems jis vadovavo kartu su doc. L. Jasinsku, disertacijas parengė S. Tumkevičius – „Pirimidinkarboksirūgščių darinių tyrimai" (1983), M. Burbulienė – „(2-pirimidiniltio) acto rūgščių kai kurių azotinių darinių sintezė ir tyrimai" (1985), V. Gefenas – „Alkilintų 2-pirimidinol(tiol)ių (2-pirimidinoloksi)acto rūgščių darinių, ω-[2-pirimidiniloksi(tio)]acetofenonų bei kai kurių jų *N*-izomerų sintezė ir tyrimas" (1987) ir V. Sederevičiūtė – „(4-pirimidiniloksi)acto rūgščių darinių ir jų *N*- ir *S*- analogų sintezė ir savybės" (1987). Tuos darbus P. Vainilavičius apibendrino 1993 m. apgintame habilitaciniame darbe „Hidrazino acilinimo pirimidinkarboksi- ir pirimidinilacto rūgščių funkciniais dariniais tyrimas ir gautų hidrazidų taikymas naujų pirimidino azotinių darinių sintezėje".

Visuose tuose darbuose gautus pagrindinius heterociklinių junginių sintezės ir tyrimo rezultatus galima apibendrinti taip: a) ištirti ir nustatyti hidroksipirimidinų alkilinimo halogenacto rūgščių dariniais dėsningumai bei sukurti selektyvūs hidroksipirimidinų *O-* ir *N*-alkilinimo metodai; b) ištirti ir nustatyti hidrazino acilinimo įvairiais pirimidinkarboksirūgščių ir pirimidinilacto rūgščių dariniais dėsningumai bei pasiūlyti patogūs tų rūgščių hidrazidų sintezės būdai; c) ištirtos pirimidinkarboksi- bei pirimidinilacto rūgščių hidrazidų reakcijos su anglies elektrofilais bei pasiūlyti iki šiol nežinomų pirimidinilazolų sintezės būdai; d) ištirtos pirimidinilazolų reakcijos su elektrofilais bei nustatyti kai kurie pirimidinilazolų reciklizacijos dėsningumai; e) susintetinti nauji pirimidino dariniai, pasižymintys didesniu hipolipideminiu (mažina cholesterolio esterių ir trigliceridų kiekį kraujyje) arba antimonoaminoksidaziniu (šalina depresijas) aktyvumu negu praktikoje vartojami vaistai, taip pat dideliu priešuždegiminiu, kardiotoniniu bei fungicidiniu (priešgrybeliniu) aktyvumu.

Prof. S. Tumkevičius pirimidino chemijos patirtį ir žinias, kurias jis įgijo rengdamas kandidato disertaciją, panaudojo tyrinėdamas polifunkcinių pirimidino junginių taikymo galimybes kondensuotų biciklių heterociklų, pirolo[2,3-d]-, pirazolo[3,4-d]- ir tieno[2,3-d]pirimidinų, kurie yra struktūriškai artimi biogeniniams purinams, sintezei. Vėliau šie darbai išplėtoti iki daug sudėtingesnių triciklių azoto ir sieros turinčių kondensuotų pirimidino heterociklų sintezės. Taip buvo sukurta vientisa labai įvairių ir daugelio iki tol nežinotų heterosistemų, turinčių bendrą struktūrinį vienetą – pirimidino žiedą, sintezės metodologija. Rasti originalūs, paprasti ir efektyvūs šių biciklių bei triciklių linijinių, kampu bei peri-kondensuotų heterosistemų (triazolotienopirimidino, tienodipirimidino, tetraaza- ir pentaazatiaacenaftilenų, tienopirimidodiazepinų, tienopirimidotriazepinų, tiaciklopentatetraazafenantreno ir kt.) sintezės būdai, ištirtos tų junginių reakcijos su įvairiais nukleofiliniais ir elektrofiliniais reagentais bei jų susidarymo mechanizmai. Metodologijos paprastumą rodo tai, kad tiriamos heterociklinės sistemos ir jų dariniai yra sintetinami iš vieno dviejų pradinių junginių – 4,6-dichlor-2-alkiltiopirimidin-5-karbonitrilų ar -5-karbaldehidų. Gautus rezultatus 1998 m. S. Tumkevičius apibendrino habilitaciniame darbe „Pirolo[2,3-d]-, pirazolo[3,4-d]-, tieno[2,3-d]pirimidinų ir jiems giminingų heterociklų sintezės tyrimai“. Siekdamas ištirti susintetintų junginių biologinį aktyvu-

mą, S. Tumkevičius pradėjo bendradarbiauti su Nacionaliniu vėžio institutu (JAV), kai kuriomis Vakarų farmacijos firmomis (pvz., Uniroyal Chemical, Kanada). Kai kurie susintetinti naujų heterosistemų junginiai pasižymi stipriu priešvėžiniu, anti-ŽIV bei fungicidiniu aktyvumu.

Pirimidino ir kondensuotų pirimidino heterociklų chemijos tematika katedros darbuotojai paskelbė apie 300 publikacijų, gavo 15 autorystės teisių liudijimų, apgynė du habilitacinius darbus (P. Vainilavičius ir S. Tumkevičius).

Apie 1970 m. katedroje pradėtų stereocheminių tyrimų pradininkas – doc. P. Kadziauskas. Tų tyrimų tikslas – biciklinių bei policiklinių junginių sintezė, reakcijų stereochemija ir konformacinė analizė, įvairių junginių fizikocheminių bei struktūrinių savybių ryšio su jų biologiniu aktyvumu nustatymas. Doc. P. Kadziausko vadovaujami kandidato disertacijas apgynė trys disertantai: E. Butkus – „Biciklo[3.3.1]nonano 2,6-darinių sintezė ir tyrimas" (1979), J. Malinauskienė – „Heterociklinių struktūrų sintezė remiantis biciklo[3.3.1]nonan-2,6-dionu" (1982) ir A. Žilinskas – „Biciklo[3.3.1]nonano 2- ir 2,6-onų virtimo bicikliniais ir policikliniais funkciniais dariniais tyrimas" (1989). Tomis temomis paskelbta per 40 publikacijų. Gauta nemažai 2,6-biciklo[3.3.1]nonano ir heterotriciklodekano darinių, biciklo[3.3.1] fragmentą turinčių indolų. Pasiūlyti nauji tokio tipo junginių sintezės būdai. ^{1}H-MBR spektroskopiniu būdu nustatyti įvairių biciklononano konformerų santykiai pusiausvyros sąlygomis. Pastaruosius penkiolika metų doc. P. Kadziausko vadovaujama grupė, bendradarbiaudama su įvairiais užsakovais, sintetina ir tiria įvairių klasių organinius junginius, tinkančius krūvininkams generuoti ir transportuoti elektrografiniuose sluoksniuose.

1986 m. pradėtos tirti stereoselektyvios ciklinių organinių junginių reakcijos. Šios darbų krypties vadovas – prof. E. Butkus. Jo vadovaujami disertacijas apgynė B. Bielinytė (Williams) – "Enaminų ciklizacijos α, ß-nesočiųjų rūgščių chloranhidridais reakcijos" (1992) ir A. Stončius – „Stereoselektyvios kai kurių biciklinės struktūros junginių reakcijos" (1999). Pats šių darbų vadovas E. Butkus 1995 m. apgynė habilitacinį darbą „Biciklo[3.3.1]nonano ir giminingų molekulių stereoselektyvios reakcijos, chirališkumas, konformacinė analizė". Šia tematika nuo 1995 m. dirba J. Malinauskienė ir A. Žilinskas, 2000 m. daktaro disertaciją „Stereoselektyvi biciklo[3.3.1]biciklononanų ir triciklodekanų sintezė ir jų sąryšis" apgynė

R. Kubilius. Labai glaudžiai bendradarbiaujama su Lundo (Švedija) universiteto Organinės chemijos katedra (paskelbta per 10 bendrų straipsnių), pradėti bendri darbai su Biochemijos instituto Bioelektrochemijos laboratorija, Leipcigo (Vokietija) ir Prinstono (JAV) universitetais. Moksliniuose žurnaluose šia tematika iš viso paskelbta per 30 straipsnių.

Prof. E. Butkaus vadovaujamos darbuotojų grupės gauti rezultatai gali būti apibendrinti juos suskirsčius į tris grupes: a) parinkus biciklinius modelinius karbonilo grupę turinčius junginius, eksperimentiškai ir teoriniais kvantinės chemijos skaičiavimais nustatyti dėsningumai stereocheminiam redukavimo rezultatui interpretuoti; b) didelio efektyvumo skysčių chromatografijos metodu atskirti įvairių policiklinės struktūros molekulių enantiomerai ir apskritiminio dichroizmo spektroskopijos metodu nustatyta jų absoliučioji konfigūracija. Kai kuriems difunkciniams junginiams pritaikytas tarpchromoforinės sąveikos per erdvę modelis; c) asimetrinė sintezė realizuota naudojant asimetrinę indukciją, kurios metu iš cikloheksanono ir (S)-(+) ar R-(-)(metoksimetil)pirolidino enaminų ciklizacijos reakcijoje su α, ß-nesočiųjų rūgščių chloranhidridais susidaro biciklinės struktūros enantiomerai su dideliu enantiomeriniu pertekliumi. Susintetinti biciklinės struktūros junginiai – gamtinių bioaktyvių junginių analogai. Ištirtos asimetrinių (chiralinių) organinių ciklinių molekulių – gamtoje randamų junginių analogų selektyvių kitimų reakcijos.

Pastaraisiais metais ši grupė sintetina oksidacijos-redukcijos reakcijose aktyvius junginius, kurie galėtų būti ląstelių membranų elektrocheminių savybių indikatoriai. Susintetinti ilgagrandžiai feroceno ir naftochinono dariniai – lipidinių sluoksnių mediatoriai, ištirtos jų redokso savybės ir fazinė struktūra.

Katedros vedėjai ir dėstytojai. Chemijos fakulteto Organinės chemijos katedrai yra vadovavę penki vedėjai:
doc. J. Acus-Acukas (1944–1946),
doc. L. Jasinskas (1946–1976),
prof. V. Daukšas (1976–1991),
prof. E. Butkus (1991–1996) ir
prof. S. Tumkevičius (nuo 1996).

Čia dirba ar yra dirbę keletas kitų visai Lietuvai žinomų mokslininkų ir gražus būrys jaunimo.

Doc. Jonas Acus-Acukas (1885 07 03 Jiezne – 1976 07 11 Kaune) 1909 m. baigė Vilniaus karo mokyklą ir daugiau kaip trisdešimt gy-

venimo metų atidavė karo tarnybai. Carinės kariuomenės daliniuose dalyvavo Pirmajame pasauliniame kare, buvo sužeistas, perkeltas į Taškento intendantūrą. 1916–1921 m. tarnavo Raudonojoje armijoje, suorganizavo jos kareiviams avalynės fabriką ir buvo jo direktorius. 1921 m. grįžo į Lietuvą ir iki 1940 m. tarnavo Lietuvos kariuomenės technikos ir intendantūros dalyse. 1922–1923 m. Hamburge (Vokietija) specializavosi odų išdirbimo ir tyrimo klausimais, buvo išsitarnavęs pulkininko laipsnį.

J. Acus-Acukas buvo netipiškas karininkas, sugebėjęs suderinti karinę tarnybą su studijomis, pedagoginiu ir visuomeniniu darbu. Dar tarnaudamas Raudonojoje armijoje, jis buvo pradėjęs studijuoti technikos mokslus Turkestano universitete Taškente, o 1930 m. baigė Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakultetą. Į pedagoginį darbą įsitraukė 1925 m., kai Kauno vidurinėje komercijos mokykloje pradėjo dėstyti prekių mokslą ir chemiją. Nuo 1934 m. buvo Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto vyr. asistentas antraeilininkas, nuo 1938 m. – neetatinis lektorius to fakulteto Privatinio ūkio mokslo katedroje. Ekonomikos skyriaus studentams jis skaitė prekių mokslo paskaitas, o prekių savybes pats tyrinėjo savo namuose įrengtoje laboratorijoje. 1940 m. J. Acus-Acukas išėjo į atsargą ir persikėlė į Vilniaus universitetą dėstyti prekių mokslą būsimiesiems ekonomistams. Čia jis Prekių mokslo katedroje įsteigė laboratoriją ir prekių muziejų, kuris per karą buvo išgrobstytas ir J. Acaus-Acuko pastangomis po karo vėl atkurtas. Kartu su M. Veineriu jis 1930 m. iš vokiečių kalbos išvertė dviejų dalių A. Smito vadovėlį „Bendrosios ir neorganinės chemijos pagrindai“, vėliau parašė du prekių mokslo vadovėlius. 1945 m. Universiteto taryba išrinko J. Acų-Acuką Prekių mokslo katedros profesoriumi, tačiau maskviškis VAK'as profesoriaus vardo nepatvirtino. 1951 m. laimėjęs konkursą persikėlė į Lietuvos žemės ūkio akademiją, iki 1957 m. buvo tos akademijos Chemijos katedros vedėjas, 1952 m. apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Nekenksmingas sieros rūgšties kiekis odoje“ (be vadovo).

Nepriklausomoje Lietuvoje J. Acus-Acukas itin aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Jis buvo karo mokslų draugijos pirmininkas, Energijos komiteto kuro sekcijų pirmininkas, Lietuvos inžinierių draugijos cheminės technologijos sekcijos pirmininkas (1938–1940 m.).

J. Acus-Acukas vadovavo Organinės chemijos katedrai vos dvejus mokslo metus ir tai tik atliekamu nuo pagrindinio darbo laiku. Vis dėlto būtent jis atkūrė katedrą, 1944 m. perskaitė studentams organinės chemijos paskaitų kursą, o vasarą suorganizavo pirmuosius tos disciplinos laboratorinius darbus, priėmė į darbą savo įpėdinį – vėlesnį ilgametį OChK vedėją L. Jasinską. Sunkiomis pokario metų sąlygomis padėjo karininko pareigingumas ir intendanto kruopštumas, sugebėjimas nepasimesti nelauktai užgriuvusių darbų lavinoje, nesvyruojant spręsti, greitai tvarkyti kasdienius nors ir ne jo specialybės, bet jam patikėtos katedros reikalus.

Doc. Leonas Eugenijus Jasinskas (1914 08 24 Penčenve, Lenkijos Seradzo vaivadijoje – 1978 11 12 Vilniuje) 1932 m. baigė Marijampolės marijonų gimnaziją ir kitais metais įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą. Nuo 1938 m. studijas tęsė Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyriuje, kurio baigimo diplomą gavo tam fakultetui persikėlus į Vilnių, jau karo metais (1943). Tiesa, su medicina atsisveikino ne iš karto: 1942–1944 m. jis dirbo Šiaulių miesto klinikinės laboratorijos chemiku. Karui baigiantis ir naujai susikūrusiam Chemijos fakultetui katastrofiškai trūkstant darbuotojų, L. Jasinskas 1944 m. atvažiavo į Universitetą ir nuo to laiko savo gyvenimą susiejo su Organinės chemijos katedra.

Nuo 1944 m. L. Jasinskas buvo Organinės chemijos katedros asistentas, nuo 1946 m. – vyr. dėstytojas, nuo 1960 m. – docentas. 1944–1946 m. jis ėjo ne pagrindines pareigas Vilniaus pedagoginiame institute. Net trisdešimt metų (1946–1976) doc. L. Jasinskas buvo OChK vedėjas, o 1959–1961 m. – ir fakulteto dekanas. Dirbdamas dekanu jis daug prisidėjo prie to, kad fakultete buvo įkurta Vaistų sintezės ir tyrimo probleminė laboratorija ir gamtinių junginių chemijos (biochemijos) studentų specializacija – vienintelė tokio profilio specializacija visos Tarybų Sąjungos universitetuose.

Dirbdamas be vadovo, L. Jasinskas parengė ir 1955 m. apgynė kandidato disertaciją „Celiuliozės, ksilano ir jų metilo darinių hidrolizės tyrimas“, vėliau tyrinėjo ciklinius diketonus ir pirimidino darinius, paskelbė per 70 mokslinių darbų, turėjo keturis autorystės teisių liudijimus, vadovavo penkiems disertantams. Jo mokiniai – ir dabar fakultete dirbantys doc. A. Urbonas, prof. P. Vainilavičius, vyr. moksl. bendr.

G. Mekuškienė ir po aspirantūros iš fakulteto išėję R. Savickienė ir V. Laučys.

Doc. L. Jasinskas – dviejų specialiosioms vidurinėms mokykloms skirtų chemijos vadovėlių vertimų redaktorius ir dviejų organinės chemijos vadovėlių aukštosioms mokykloms bendraautoris. 1975 m. už 1969–1971 m. išleistą dviejų dalių vadovėlį „Organinė chemija" jis kartu su trimis Vilniaus ir Kauno kolegomis chemikais apdovanotas respublikine premija.

Doc. L. Jasinskas 33 metus skaitė ChF studentams pagrindinio organinės chemjos kurso paskaitas. Kiekviena jo paskaita buvo nedidelis lektoriaus meno perliukas – iki mažiausios smulkmenos apgalvota, studentams nematant paskutinį kartą dar šlifuota savo kabinete prieš pat įžengiant į auditoriją, be konspekto papasakota sklandžia ir taisyklinga kalba, tarsi būtų skaitoma literatūros vakare. Jis priversdavo nuosekliai dirbti studentus (kas dvi savaites organizuodavo kolokviumą) ir savo jaunuosius kolegas bei aspirantus, kuriuos kviesdavosi į talką kolokviumų rezultatams patikrinti. Laikėsi labai santūraus, saikingo, dabar pasakytume – sveikuoliško gyvenimo būdo, toks pat būdavo ir jo elgesys su studentais ir kolegomis. Doc. L. Jasinsko autoritetas fakulteto taryboje ar tuo metu madinguose fakulteto darbuotojų susirinkimuose buvo neabejotinas, o pasiūlymų ir samprotavimų logika, ramus, kartais kiek ironiškas tonas neretai nulemdavo diskusijų rezultatą.

Prof. Vitas Daukšas (g. 1935 01 21 Kaune) 1952 m. baigė Vilniaus 1-ąją berniukų vidurinę mokyklą, 1957 m. – Maskvos M. Lomonosovo universiteto Chemijos fakultetą, o 1960 m. – to paties fakulteto Organinės chemijos katedros aspirantūrą. Grįžęs į Vilnių buvo paskirtas ką tik įkurtos Vaistų sintezės probleminės laboratorijos chemikų grupės vadovu. 1961 m. V. Daukšas pradėjo dirbti OChK vyr. dėstytoju, nuo 1965 m. – docentas. Dirbdamas katedroje jis 1961–1992 m. kartu buvo ir Probleminės laboratorijos mokslinis vadovas. 1969 m., turėdamas vos 34 metus, tapo jauniausiu Vilniaus universiteto savarankiško Chemijos fakulteto profesoriumi, nuo 1997 m. eina vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas. 1985 m. prof. V. Daukšui suteiktas Lietuvos nusipelniusio mokslo veikėjo vardas, o 1990 m. jis išrinktas iki šiol vieninteliu mūsų fakultete išaugusiu Lietuvos mokslų akademijos nariu korespondentu.

Prof. V. Daukšas studentams skaitė organinės chemijos, organinės chemijos teorinių pagrindų, fizikinių tyrimo metodų ir biologiškai aktyvių junginių paskaitų kursus, skaitė paskaitas Padujos (Italija), Debreceno (Vengrija), Nukuso (Uzbekija) universitetuose, su bendraautoriais išleido vadovėlį ir du mokomuosius leidinius. Rengiant prof. K. Daukšo „Chemijos žodyno" išplėstinį variantą – „Chemijos terminų aiškinamąjį žodyną", jis buvo atsakingas už visus su organine chemija susijusius terminus, pateikė Tarptautinės teorinės ir taikomosios chemijos sąjungos (IUPAC) reikalavimus atitinkančius jų pavadinimus, patikslino apibrėžimus.

Prof. V. Daukšas itin aktyvus ir produktyvus mokslininkas. 1961 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Bendras ditretinių alkilmetanų ir jų ciklinių analogų sintezės metodas" (vadovė – prof. R. Levina). Apibendrindamas savo vadovaujamoje Probleminėje laboratorijoje per šešerius metus atliktus darbus, 1967 m. apgynė doktoratą „1,4-benzdioksano dariniai (sintezė, farmakologinis aktyvumas, cheminės ir optinės savybės)". 1963/64 m. m. jis stažavosi Karlo universiteto (Praha, Čekoslovakija) Gamtos mokslų fakulteto Organinės chemijos katedroje, 1969/70 m. m. – Kalifornijos technologijos instituto (JAV) Organinės chemijos katedroje, 1983/84 m. m. – Frankfurto prie Maino universiteto (Vokietija) Farmacinės chemijos institute. Vadovaujant prof. V. Daukšui labai suintensyvėjo mokslinis darbas ir visoje katedroje. Jis pats pasiekė vadovavimo aspirantams ir disertantams absoliutų fakulteto rekordą, kurį vargu ar kas nors kada nors pagerins: padėjo parengti kandidato disertacijas net 25 jauniesiems kolegoms! Įdomus faktas: 1965–1981 m., t. y. per šešiolika metų, jo vadovaujami kandidato disertacijas apgynė šešiolika disertantų, taigi vidutiniškai kasmet po vieną, o 1985 m. mokslų kandidatais tapo net trys jo aspirantai. Rekordinio ilgio ir prof. V. Daukšo mokslinių darbų sąrašas: apie 340 pavadinimų, iš kurių du – apžvalginiai moksliniai straipsniai ir net 60 autorystės teisių liudijimų. Profesorius yra pirmasis fakulteto darbuotojas, skaitęs pranešimus mokslinėse konferencijose Švedijoje ir Japonijoje dar tais tarybiniais metais, kai tokios išvykos į pirmaujančias „pūvančio kapitalizmo" šalis buvo didelis įvykis ne tik Universitete, bet ir visoje LTSR aukštojo mokslo sistemoje.

Apgynęs doktoratą ir pelnęs profesoriaus vardą tuo metu, kai chemijos profesorių Lietuvoje buvo vos vienas kitas, V. Daukšas, nors ir

labai nemėgdamas bet kokių posėdžių ir oficialių pasitarimų, daug metų buvo Chemijos fakulteto tarybos moksliniams laipsniams teikti narys, daugelio kitų įvairiose institucijose dirbusių mokslo tarybų narys, labai daug posėdžiavo ir posėdžiauja su farmakologais, yra ilgametis žurnalo „Chemija" redakcinės kolegijos narys. Fakultete prof. V. Daukšas žinomas kaip dalykiškas, ryžtingai, be nereikalingų kalbų užsibrėžto tikslo siekiantis žmogus, diskusijose perėmęs savo tėvo – legendinio mūsų profesoriaus Kazio Daukšo – manierą gluminti oponentą tikslių apibrėžimų reikalavimu. Įdomi V. Daukšo surinkta jūros kriauklių kolekcija. Ji savotiškai simbolizuoja dviejų kartų chemijos profesorių – neorganiko ir organiko – ryšį su šeimyninės chemikų dinastijos trečiosios kartos atstove V. Daukšo dukra biochemike Vita: primena neorganinių junginių stabilumą, organinių medžiagų nepatvarumą ir gyvosios gamtos sukurtų formų įvairovę.

Prof. Eugenijus Butkus (g. 1951 07 13 Šilutėje) 1969 m. baigė Šilutės 1-ąją vidurinę mokyklą, 1974 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas Universiteto Mokslinio tyrimo sektoriaus jaunesniuoju moksliniu bendradarbiu dirbti OChK. Nuo 1975 m. jis – vyr. moksl. bendradarbis, nuo 1977 m. – asistentas, nuo 1983 m. – vyr. dėstytojas, nuo 1990 m. – docentas. 1989–1990 m. E. Butkus buvo fakulteto prodekanas, 1997 m. gavo profesoriaus vardą. Fakulteto studentams jis yra skaitęs arba skaito net 10 paskaitų kursų. Tai – organinių reakcijų mechanizmai, organinių junginių analizė, organinių junginių tyrimo metodai, taikomoji stereochemija, fizikinė organinė chemija, mokslinis darbo organizavimas, cheminė nomenklatūra, asimetrinės sintezės, teorinė organinė chemija, bioorganinė chemija. Jis yra šešių mokomųjų leidinių autorius ir bendraautoris. Prof. E. Butkus labai daug dėmesio skiria mūsų vidurinių mokyklų chemijai. Jis išvertė į lietuvių kalbą vidurinėms mokykloms skirtą organinės chemijos vadovėlį, itin aktyviai dalyvauja rengiant ir organizuojant Lietuvos moksleivių chemijos olimpiadas, jau dešimt metų yra olimpiadų dvyliktos klasės vertinimo komisijos pirmininkas. Jis rengia mūsų olimpiadų nugalėtojus tarptautinėms olimpiadoms, vadovavo Lietuvos moksleivių komandoms olimpiadose Rygoje, Tartu, Australijoje.

Doc. P. Kadziausko sudomintas stereochemija ir jo vadovaujamas E. Butkus 1979 m. apgynė kandidato disertaciją „Biciklo[3.3.1]nonano

2,6-darinių sintezė ir tyrimas", o toliau tęstus tos krypties darbus 1995 m. apibendrino habilitaciniame darbe „Biciklo[3.3.1]nonano ir giminingų molekulių stereoselektyvios reakcijos, chirališkumas ir konformacinė analizė". Įdomus chemikams nebūdingas faktas: iki habilitacinio darbo gynimo E. Butkus vadovavo tik vienam aspirantui. Tiesa, jis ypač gerai pasinaudojo darbo užsienyje galimybėmis, kurių turėjo tikrai nemažai. 1980–1981 m. jis dešimt mėnesių stažavosi Prahos aukštojoje cheminės technologijos mokykloje (Čekoslovakija), 1992, 1993 ir 1996 m. po kelis mėnesius dirbo mokslinį darbą Lundo universiteto (Švedija) Organinės chemijos katedroje, 1994 m., gavęs tarptautinės TEMPUS programos individualų grantą, stažavosi Vrije universiteto (Briuselis, Belgija) Organinės chemijos katedroje, 1998 m. dirbo mokslinį darbą Prinstono ir Minesotos universitetuose (JAV). Jau po habilitacinio darbo gynimo prof. E. Butkaus vadovaujamas disertaciją apgynė vienas doktorantas, dabar disertacijas rengia dar du. Prof. E. Butkus dalyvavo per 10 tarptautinių konferencijų, paskelbė apie 100 mokslinių publikacijų, yra 5 išradimų bendraautoris. Paties surinktais SCI duomenimis, jo darbai nuo 1986 m. pasaulinėje literatūroje yra cituoti per 100 kartų. Jis entuziastingai padėjo ir padeda fakulteto bibliotekai komplektuoti mokslinius chemijos žurnalus.

Prof. E. Butkaus veiklumas pasigėrėtinas. Greta visų suminėtų darbų jis dar dėsto Vilniaus Gedimino technikos universitete, vadovauja grupės Biochemijos instituto darbuotojų moksliniams darbams, yra Švietimo ir mokslo ministerijos Gamtos mokslų ekspertų komisijos narys. Dešimtojo dešimtmečio pradžioje jis labai aktyviai dirbo Universiteto komisijoje, nagrinėjusioje Vakaruose naudojamos kreditų sistemos privalumus, kartu su prof. G. Dieniu daugiausia prisidėjo prie to, kad ši Chemijos fakultete 1993 m. įdiegta sistema buvo pirmoji kregždė ne tik Universitete, bet ir Lietuvoje. Kartu su prof. G. Dieniu jis fakultete daugiausia propagavo ir dvipakopę studijų sistemą (bakalaurai – magistrai), pasiekė, kad chemikai tą sistemą įdiegė taip pat vieni iš pirmųjų Universitete. Sėkmingai susidoroti su visais tais darbais prof. E. Butkui, matyt, padeda sistemingos krepšinio treniruotės, kurias lankyti jis ir dabar randa laiko.

Prof. Sigitas Tumkevičius (g. 1952 10 31 Marijampolėje) vadovauja katedrai nuo 1996 m. Baigęs Marijampolės 2-ąją vidurinę mokyklą, jis tais

pačiais 1970 m. įstojo į Chemijos fakultetą, jau trečiame kurse pradėjo dirbti Vaistų sintezės probleminės laboratorijos laborantu, o baigęs studijas 1975–1977 m. dirbo OChK stažuotoju-tyrinėtoju. 1977–1978 m. jis – vėl tos laboratorijos vyr. bendradarbis, nuo 1978 m. – OChK asistentas, nuo 1989 m. – docentas, nuo 1999 m. – profesorius. Studentai klausėsi ar klausosi jo skaitomų organinės chemijos, organinės sintezės rinktinių skyrių, organinių junginių sintezės metodų, heterociklinių junginių chemijos, teorinių organinės chemijos pagrindų kursų paskaitų, jis yra keturių mokomųjų leidinių bendraautoris. Prof. S. Tumkevičiaus iniciatyva ir jam vadovaujant 1998 m. po ilgos pertraukos vėl pradėtos organizuoti kasmetinės fakulteto studentų mokslinės konferencijos.

1983 m. S. Tumkevičius apgynė kandidato disertaciją „Pirimidinkarboksirūgščių darinių tyrimas“ (vadovas – prof. P. Vainilavičius), o 1998 m. – habilitacinį darbą „Pirolo[2,3-d]-, pirazolo[3,4-d], tieno[2,3-d] pirimidinų ir jiems giminingų heterociklų sintezės tyrimai“. Chemijos fakulteto istorijoje visiškai unikali S. Tumkevičiaus habilitacinio darbo rengimo istorija: paprastai dėstytojai tokius darbus gina apibendrindami keturių penkių kandidato (dabar – daktaro) disertacijų duomenis, tuo tarpu S. Tumkevičius nebuvo vadovavęs nė vienam disertantui, visus eksperimentinius duomenis sukaupė savo rankomis! Mokslinėje spaudoje jis paskelbė per 100 publikacijų. 1981 m. stažavosi TSRS mokslų akademijos Sibiro skyriaus Organinės chemijos institute Novosibirske, 1985 m. – Greifsvaldo E. M. Arndto universiteto (Vokietija) Organinės chemijos institute, 1994 m. – Jutos valstijos universiteto Logane (JAV) Chemijos ir biochemijos fakultete. Daugelyje tarptautinių konferencijų jis skaitė mokslinius pranešimus organinės ir heterociklinių junginių chemijos klausimais: VI IUPAC konferencijoje Maskvoje, penkiuose heterociklų simpoziumuose Čekoslovakijoje ir Vengrijoje, heterociklų chemijos kongrese Vienoje (Austrija), apie savo mokslinius tyrimus skaitė pranešimus Bairoito (Bayreuth) universitete (Vokietija) ir Orleano universitete (Prancūzija).

Kolegos vertina prof. S. Tumkevičių ir kaip talentingą organiką sintetiką, ir kaip gerą organizatorių, sugebantį rasti paprastų, bet efektyvių būdų, kaip draugiškai spręsti katedroje iškylančius uždavinius.

Įvairiu metu katedroje yra dirbę ar dirba dar 10 profesorių ir docentų.

Povilas Adomėnas (žr. p. 204).

Pranas Buckus (g. 1928 03 17 Varėnos raj. Užukasio k.) pradėjo studijuoti Chemijos fakultete 1945 m., dar neturėdamas brandos atestato – laisvo klausytojo teisėmis (Vilniaus suaugusiųjų gimnaziją baigė 1947 m.). Studijų metais aktyviai dalyvavo Studentų mokslinės draugijos darbe, buvo pirmasis fakulteto SMD pirmininkas. 1950 m. baigęs ChF buvo paliktas Organinės chemijos katedros vyr. laborantu, bet tais pačiais metais vėl tapo pirmuoju – šiuokart pirmuoju aspirantu. Aspirantūroje mokėsi ne Lietuvoje, o buvo pasiųstas į tikslinę aspirantūrą Maskvos M. Lomonosovo universiteto ChF Organinės chemijos katedroje. Vadovaujamas prof. A. Terentjevo parengė ir 1954 m. apgynė kandidato disertaciją „α-aminorūgščių ir jų darinių cianetilinimas". Tais pačiais metais grįžęs į ChF, pradėjo dirbti vyr. dėstytoju, nuo 1959 m. – docentas. Fakultete dirbo neilgai – tik devynerius metus, tačiau per tą laiką spėjo paskelbti bemaž 40 mokslinių darbų, vadovavo trims disertantams, parengė didžiąją savo daktaro disertacijos dalį (tiesa, doktoratą apgynė jau išėjęs iš Universiteto, 1967 m.).

Prof. P. Buckus labai aktyviai dalyvavo fakulteto ir Universiteto visuomeniniame gyvenime, kurį laiką vadovavo Universiteto SMD, 1955 m. netgi redagavo (o juk chemikas!) Universiteto savaitraštį „Tarybinis studentas" – dabartinio „Universitas Vilnensis" pirmtaką. 1963 m. P. Buckus buvo paskirtas Vilniaus pedagoginio instituto mokslo reikalų prorektoriumi ir dirbo juo iki 1987 m. 1987–1990 m. vadovavo to instituto Chemijos katedrai, vėliau profesoriavo iki išėjimo į pensiją 1994 m. Nuo 1967 m. prof. P. Buckus buvo TSRS pedagogikos mokslų akademijos narys, dabar turi tos akademijos įpėdinės – Rusijos švietimo akademijos nario diplomą. Intensyviai dirbdamas mokslinį darbą (per 100 publikacijų), prof. P. Buckus labai daug dėmesio skiria mokslo populiarinimui ir Lietuvos chemijos istorijai (paskelbė apie 100 ir tų sričių darbų), ne kartą rašė ir apie mūsų universiteto bei Chemijos fakulteto chemikus.

Juozas Degutis (g. 1925 11 01 Kaišiadorių raj. Girgždų k.) 1944 m. baigė Kaišiadorių vidurinę mokyklą, 1950 m. – Kauno universiteto Cheminės technologijos fakultetą. 1951–1952 m. buvo to fakulteto Organinės chemijos katedros asistentas, 1952–1953 m. – jau vyr. dėstytojas, tačiau nusprendė rimčiau atsidėti mokslui ir įstojo į aspiran-

tūrą pas akad. A. Purėną. Baigęs aspirantūrą persikėlė į Vilnių ir čia penkerius metus dirbo mūsiškėje Organinės chemijos katedroje: nuo 1956 m. buvo asistentas, nuo 1959 m. – vyr. dėstytojas, kartu dirbdamas ne pagrindinį darbą kaip Onkologijos instituto vyr. moksl. bendradarbis. Katedroje jis skaitė specialųjį kursą „Organinių junginių struktūros teorija". 1958 m. apgynė kandidato disertaciją „Aromatinių 2-chloretilaminų, turinčių amidines grupes, sintezė ir tyrimas", kurioje pradėtą mokslinio darbo kryptį – priešvėžinių preparatų sintezę – nuo 1961 m. tęsė Kauno politechnikos instituto Organinės chemijos katedroje. 1965–1980 m. J. Degutis buvo tos katedros vedėjas, 1972 m. apgynė doktoratą, nuo 1973 m. – profesorius. Nusipelnęs mokslo ir technikos veikėjas (1975), už organinės chemijos vadovėlį kartu su bendraautoriais 1975 m. apdovanotas respublikine premija, mokslinėje spaudoje paskelbė apie 200 publikacijų.

Gervydas Dienys iš pašaukimo ir pagal universitetinę specializaciją – organikas, tačiau pastaruosius devynerius metus dirba Polimerų chemijos katedroje, todėl apie jį rašoma būtent tai katedrai skirtame skyrelyje (žr. p. 247).

Irena Dembinskienė (g. 1940 10 16 Šakių raj., Žemojoje Panemunėje) 1958 m. baigė Radviliškio V. Valsiūnienės vidurinę mokyklą, 1963 m. – Chemijos fakultetą ir pagal paskyrimą trejus metus dirbo Lietuvos onkologijos instituto chemike. 1966 m. grįžo į fakultetą, buvo Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos jaun. moksl. bendradarbė, o 1967–1971 m. – OChK vyr. dėstytoja (kurį laiką turėjo pusę etato). Studentams skaitė organinių junginių analizės paskaitas. 1969 m. apgynė kandidato disertaciją „5- ir 6-hidroksi-1,4-benzdioksanų alkilaminoalkileteriai" (vadovas – V. Daukšas). Nuo 1971 m. vėl dirbo Probleminėje laboratorijoje, o 1976 m. perėjo į Mokslų akademijos Biochemijos institutą.

Petras Rimantas Kadziauskas (g. 1940 06 11 Dotnuvoje) 1956 m. baigė Vilniaus 2-ąją vidurinę mokyklą, 1961 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirtas Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos moksl. bendradarbiu. Tas pareigas ėjo vos metus, nes 1962 m. išvyko į tikslinę aspirantūrą Maskvos M. Lomonosovo universiteto Organinės chemijos katedroje. 1965 m. grįžęs į fakultetą, dirbo OChK dėstytoju, nuo 1966 m. – vyr. dėstytoju, nuo 1969 m. – docentas.

1966 m. P. Kadziauskas apgynė kandidato disertaciją „Kai kurių azotą turinčių 7-oksabiciklo[2.2.1]-heptano eilės darinių stereochemija" (vadovas – prof. J. Jurjevas, prof. N. Zefirovas), pats vadovavo trims disertantams, paskelbė per 50 mokslinių darbų.

Doc. P. Kadziauskas skaitė ar skaito organinės chemijos, gamtinių junginių chemijos, stereochemijos, asimetrinių sintezių, fizikinių analizės metodų, organinės sintezės metodų, gamtinių junginių chemijos, organinių junginių analizės paskaitas. Vienas ar su kolegomis jis išspausdino du mokomuosius leidinius, iš kurių ypač įdomi 1999 m. išleista „Stereochemija" – nedidelis, bet storą vadovėlį atstojantis aiškinamasis pagrindinių stereochemijos sąvokų žodynas, kurio rankraštį priekabiai recenzijai jis pirmiausia atidavė savo diplomantams ir doktorantams. Labai individualus doc. P. Kadziausko dėstymo būdas: itin gyvas, be šešėlio monotonijos, paįvairintas pačiam sau keliamų klausimų ir iš karto einančių išsamių atsakymų, iliustruojamas demonstracijomis ir teorinių teiginių praktinio taikymo pavyzdžiais. Labai dažnai jis keičia ir egzaminavimo būdą.

Dėl aktyvios visuomeninės ir organizacinės veiklos doc. P. Kadziauskas gerai žinomas ir kituose fakultetuose. Puikus šokėjas, jis dar studijuodamas IV–V kurse buvo Universiteto ansamblio valdybos pirmininkas, 1966–1969 m. visuomeniniais pagrindais ėjo ChF ūkio reikalų prodekano pareigas, daug metų dirbo Universiteto darbuotojų profsąjungos Vietos komitete ir jo prezidiume, vadovavo Universiteto darbo apsaugos komisijai, 1988–1991 m. buvo mokslo reikalų prorektoriaus pavaduotojas, kurį laiką – ir prorektorius, vadovavo Universiteto mokslo skyriui.

Fakulteto koridoriuose doc. P. Kadziauską retai kada pamatysi vieną: judrus, komunikabilus, kupinas savitų pedagoginių ir kitų sričių idėjų bei įdomių naujienų, jis mėgsta pasigauti įdėmesnį klausytoją ar jį dominantį pašnekovą ir savo ruožtu pats taip jį sudominti, kad paskui abiem sunku išsiskirti.

Varvara Paševič (g. 1907 12 25) 1937 m. baigė Maskvos universiteto Biologijos fakultetą, o 1940 m. – to paties universiteto Biochemijos katedros aspirantūrą. 1946 m. ji atvyko į Lietuvą ir pradėjo dirbti OChK asistente. Nuo 1947 m. – vyr. dėstytoja, 1951 m. apgynė biologijos kandidato disertaciją, nuo 1952 m. – docentė. Studentams ji skaitė (žinoma, rusų kalba) organinės chemijos, baltymų chemijos, organinių junginių struktūros teorijų, organinės katalizės ir chemijos dės-

tymo metodikos paskaitas. 1948–1951 m. ji buvo ChF partinės organizacijos sekretorė, 1952–1954 m. – fakulteto prodekanė, 1954–1956 m. – dekanė.

1956 m. rektoriui J. Bulavui pradėjus Universiteto lietuvinimo politiką, doc. V Paševič suprato, kad eilinio konkurso nepereis, padavė dokumentus docento vietai užimti Vladivostoko žuvininkystės institute, buvo ten priimta ir iš Vilniaus išvyko.

Gediminas Eugenijus Purvaneckas (g. 1944 04 25 Vilniuje) 1961 m. baigė Vilniaus 7-ąją vidurinę mokyklą, 1966 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirtas Bendrosios chemijos katedros, kurioje dirbti jis buvo pradėjęs dar trečiame kurse, vyr. laborantu. Po poros metų jis – jau asistentas, tačiau, nusprendęs padėti rimtus pamatus būsimiems darbams, 1970 m. įstojo į aspirantūrą Organinės chemijos katedroje pas prof. V. Daukšą. Normalus aspirantūros laikas tuo metu buvo treji metai, tačiau G. Purvaneckas apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją jau po dvejų – 1972 m. ir iki 1976 m. dirbo Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos vyr. moksl. bendradarbiu.

1976 m. G. Purvaneckas vėl grįžo į pedagoginį darbą ir iki 1988 m. buvo OChK asistentas. 1977/78 m. m. stažavosi Japonijos Sendajaus miesto Tohoku ir Saporo miesto Hokaido universitetuose. 1990 m. gavo mokslinį docento vardą. 1988–1990 m. dėstė Adis Abebos universitete (Etiopija).

Studentams doc. G. Purvaneckas skaitė organinės chemijos ir fizikinių tyrimo metodų paskaitas, su bendraautoriais išspausdino du mokomuosius leidinius. Apgynęs kandidato disertaciją „Kai kurios elektrofilinių pakeitimų reakcijos 5-alkoksi- ir 5-aciloksi-1,4-benzdioksanuose“, jis tyrinėjo 1,4-benzdioksano, 1,3-benzdioksolano ir benz-1,5-benzdioksepano bei veratrolo darinių sintezės galimybes ir dėsningumus. Jo mokslinių darbų sąraše – per 50 publikacijų, tarp jų 11 autorystės teisių.

1994 m. doc. G. Purvaneckas išvyko į JAV ir nuo to laiko ten gyvena ir dirba.

Antanas Urbonas (g. 1939 10 24 Šilutės raj. Pavilnučių k.) baigė Šilutės 1-ąją vidurinę mokyklą, 1962 m. – Chemijos fakultetą. Dar būdamas penktame kurse buvo pradėjęs dirbti Cheminės technologijos katedroje, tačiau baigęs studijas buvo paskirtas Organinės chemijos katedros vyr. laborantu, 1963–1964 m. – tos pačios katedros asisten-

tas. Po aspirantūroje praleistų ketverių metų (1964–1968), kuriuos buvo pertraukusi dešimties mėnesių stažuotė Aukštosios chemijos technikos mokyklos Monosacharidų laboratorijoje Prahoje (Čekoslovakija), A. Urbonas buvo paskirtas Kauno medicinos instituto vyr. dėstytoju. Ten užsibuvęs vos tris mėnesius A. Urbonas vėl grįžo į fakultetą, tik šiuokart jau į trečios – Bendrosios chemijos katedros vyr. dėstytojo pareigas. Nuo 1982 m. jis – tos pačios katedros docentas, o BChK reorganizavus 1989 m. perėjo į Organinės chemijos katedrą.

Doc. A. Urbonas 1970 m. apgynė kandidato disertaciją „Kai kurių 2-tiouracilo darinių sintezė“ (vadovas – doc. L. Jasinskas), paskelbė per 50 mokslinių publikacijų. Studentams jis dėstė ar dėsto organinę, bioorganinę, polimerų chemiją, su bendraautoriais parengė net dvylika mokomųjų ir metodinių leidinių.

Doc. A. Urbono interesai neapsiriboja chemija. Jis aktyviai dalyvavo profsąjungos veikloje, mėgsta lankyti klasikinės muzikos koncertus ir teatrų spektaklius.

Povilas Vainilavičius (g. 1942 11 25 Kaišiadoryse) 1960 m. baigė Vilniaus A. Vienuolio vidurinę mokyklą, o 1965 m. – Chemijos fakultetą. Katedroje pradėjo dirbti dar būdamas ketvirto kurso studentas, tad ir gavęs diplomą buvo paliktas jos vyr. laborantu. 1966–1968 m. buvo katedros stažuotojas-tyrinėtojas, 1968–1971 m. – katedros vedėjo doc. L. Jasinsko aspirantas. Baigęs aspirantūrą paskirtas OChK vyr. dėstytoju, nuo 1980 m. – docentas, nuo 1994 m. – profesorius. Studentams skaitė arba skaito organinės chemijos, chemijos istorijos, chemijos dėstymo metodikos, tarpfazinės katalizės organinėje sintezėje paskaitas, yra mokomojo leidinio ir dviejų dalių vadovėlio „Organinė chemija“ bendraautoris.

1971 m. P. Vainilavičius apgynė kandidato disertaciją „Kai kurių pirimidino hidrazininių darinių sintezė ir tyrimas“, o 1993 m. – habilitacinį darbą „Hidrazino acilinimo pirimidinkarboksi- ir pirimidinilacto rūgščių funkciniais dariniais tyrimas ir gautų hidrazidų taikymas naujų pirimidino azotinių darinių sintezėje“. Beje, tai buvo pirmasis chemiko habilitacinis darbas Lietuvoje, apgintas po nepriklausomybės atgavimo įsigaliojus naujiems dvipakopės mokslinių darbų gynimo sistemos reikalavimams. Prof. P. Vainilavičius vadovavo 7 disertantams, paskelbė per 170 mokslinių darbų, tarp jų 19 išradimų ir patentų. 1983 m. ir 1994 m. dirbo mokslinį darbą E. M. Arndto uni-

versitete Greifsvalde (Vokietija). 1998 m. dvejiems metams jam buvo paskirta aukščiausiojo laipsnio valstybės mokslo stipendija. Nuo 1999 m. jis yra Lietuvos mokslo tarybos ekspertas.

Prof. P. Vainilavičius nuolat yra fakulteto visuomeninio gyvenimo sūkuryje: 1971–1983 m. buvo fakulteto SMD mokslinis vadovas, kurį laiką vadovavo ChF darbuotojų profsąjungai, nuo 1990 m. – fakulteto tarybos sekretorius. Visas tas pareigas prof. P. Vainilavičius gaudavo ir gauna ne tik už malonią išvaizdą – kolegas ir studentus patraukia tai, kad jis objektyviai vertina jų darbus ir žinias, visada ir su visais elgiasi vienodai draugiškai.

Katedros mokslo darbuotojai. Greta dėstytojų Organinės chemijos katedroje yra dirbę ar dirba palyginti labai daug mokslinių bendradarbių. Dalis jų oficialiai priklausė iki 1991 m. katedros patalpose veikusiai Vaistų sintezės ir tyrimo probleminei laboratorijai (VSPL), žinoma, neskaitė paskaitų, nors katedros vedėjo paprašyti kartais neoficialiai vadovavo vienos kitos studentų grupės laboratoriniams darbams ar kurį laiką dirbo valandininkais ar puse etato. Kiti moksliniai bendradarbiai turėjo Universiteto Mokslinio tyrimo dalies etatus, oficialiai dirbo ūkiskaitinius darbus, tačiau greta tų darbų rengė kandidato disertacijas ir prireikus padėjo katedros pedagogams. Trumpai aptarsime tokių mokslinius laipsnius turėjusių, jaunesniaisiais ar vyresniaisiais moksliniais bendradarbiais (dabar vadinamais mokslo darbuotojais) dirbusių arba ir dabar dirbančių darbuotojų veiklą.

Algirdas Brukštus (g. 1958 09 04 Ignalinos raj. Bieniūnų k.) 1976 m. baigė Ignalinos 1-ąją vidurinę mokyklą, 1981 m. – Chemijos fakultetą ir vienus metus padirbėjęs vyr. laborantu KPI Cheminės technologijos fakultete vėl grįžo į savąjį fakultetą. 1983–1992 m. jis buvo Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos vyr. moksl. bendradarbis, nuo 1986 m. – tos laboratorijos organinės sintezės sektoriaus vadovas, nuo 1992 m. yra OChK vyr. mokslo darbuotojas. Nuo 1996 m. A. Brukštus įsitraukė į pedagoginį darbą: iš pradžių buvo valandininkas ir dirbo be atlyginimo, nuo 1997 m. užėmė dalį OChK vyr. asistento etato. 1998 m. jam suteiktas docento vardas. Studentams skaito specialiuosius kursus „Heterociklinių junginių nomenklatūra“, „Vaistų kūrimo principai“ ir „Alchemija“, yra mokomojo leidinio bendraautoris. 1985 m. A. Brukštus apgynė kandidato disertaciją „Šoninėje gran-

dinėje aril- ir aminopakeistų 6-alkil-1,4-benzdioksanų sintezė“ (vadovas – prof. V. Daukšas). Jis pats vadovavo disertantui, paskelbė per 70 mokslinių publikacijų daugiausia apie heterociklinių junginių sintezę, turi 7 autorystės teisių liudijimus. Daug laisvalaikio A. Brukštus skiria filosofinei lieteratūrai, muzikai, nuo studijų laikų dainuoja Universiteto vyrų chore, yra puikus kelių savo firminių patiekalų meistras.

Milda Malvina Burbulienė (g. 1951 05 21 Akmenės raj. Kinkių k.) 1968 m. baigė Klaipėdos 8-ąją vidurinę mokyklą, 1973 m. – Chemijos fakultetą. Baigusi studijas palikta Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos vyr. laborante, kurį laiką joje ėjo inžinierės pareigas. 1973–1975 m. buvo OChK stažuotoja-tyrinėtoja, o pasibaigus tokių darbuotojų nuostatuose leistam darbo laikui, perkelta į Universiteto Mokslinio tyrimo dalį. 1975–1987 m. ji buvo MTD jaun. moksl. bendradarbė, 1987–1991 m. – mokslinė bendradarbė, nuo 1991 m. – OChK mokslo darbuotoja. 1985 m. M. Burbulienė apgynė kandidato disertaciją „(2-pirimidiniltio)acto rūgščių kai kurių azotinių darinių sintezė ir tyrimas“ (vadovas – prof. P. Vainilavičius) ir toliau tyrinėja pirimidino junginius. 1985 m. dirbo mokslinį darbą Greifsvaldo E. M. Arndto universiteto (Vokietija) Organinės sintezės institute. Paskelbė apie 60 mokslinių publikacijų, padarė keturis išradimus.

Vladas Gefenas (g. 1955 10 31 Vilniuje) 1973 m. baigė Vilniaus 15-ąją vidurinę mokyklą, 1978 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas OChK jaun. moksl. bendradarbiu dirbti Universiteto Mokslinio tyrimo sektoriuje. 1982–1987 m. jis buvo Fizikos fakulteto Atomų ir molekulių spektroskopijos probleminės laboratorijos vyr. moksl. bendradarbis, nuo 1987 m. – mokslinis bendradarbis, dirbo lazerinių dažiklių sintezės ir tyrimo srityje, 1979–1983 m. buvo neakivaizdinis OChK aspirantas. Kandidato disertaciją „Alkilintų 2-pirimidinol(tiol)ių-(2-pirimidiniloksi)acto rūgščių darinių, ω-[2-pirimidiniloksi(tio)]acetofenonų bei kai kurių jų *N*-izomerų sintezė ir tyrimas“ (vadovas – prof. P. Vainilavičius) apgynė 1987 m. Nuo 1991 m. jis – OChK mokslinis bendradarbis. Dirbo pirimidino ir su juo kondensuotų heterociklinių junginių chemijos srityje, paskelbė per 30 mokslinių publikacijų, turi dviejų autorystės teisių liudijimus. Nuo 1997 m. jis įsitraukė į pedagoginį darbą iš pradžių kaip dėstytojas valandininkas, o vėliau turėjo dalį vyr. asistento etato. Studentams skaitė organinių junginių sintezės

ir bioorganinės chemijos paskaitų kursus, 1998 m. laimėjo konkursą ir eina Vilniaus pedagoginio universiteto Chemijos katedros docento pareigas. V. Gefenas – aistringas šachmatininkas, pasiekęs fakultete neregėtų aukštumų: yra Lietuvos šachmatų meistras ir tarptautinis šachmatų žaidimo susirašinėjant meistras, Europos šachmatų žaidimo susirašinėjant čempionas.

Viktorija Gineitytė (g. 1953 10 13 Vilniuje) 1972 m. baigė Vilniaus 21-ąją vidurinę mokyklą, 1977 m. – Fizikos fakultetą, įgijo teorinės fizikos specializaciją ir buvo paskirta Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos jaun. moksl. bendradarbe. Nuo 1978 m. ji – vyr. moksl. bendradarbė, 1981 m. apgynė fizikos-matematikos mokslų kandidato disertaciją. V. Gineitytė vadovavo vienai kandidato disertacijai, mokslinėje spaudoje paskelbė per 50 darbų, kuriuose nagrinėja galimybes kvantinės chemijos metodais prognozuoti aromatinių ir herociklinių junginių elektronines struktūras ir reaktingumą. 1987 m. ji perėjo dirbti į Mokslų akademijos Fizikos institutą.

Virginija Jakubkienė (g. 1959 08 09 Šakių raj. Nartų k.) 1976 m. baigė Šakių vidurinę mokyklą, 1981 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirta OChK jaun. moksl. bendradarbe. Jau po kelių mėnesių buvo perkelta į Vaistų sintezės ir tyrimo probleminę laboratoriją ir ėjo joje jaun. moksl. bendradarbės ir mokslinės bendradarbės pareigas iki 1992 m. Nuo 1992 m. – katedros mokslo darbuotoja, nuo 1997 m. turi pusę OChK asistentės etato. 1987 m. apgynė kandidato disertaciją „(4-pirimidiniloksi)acto rūgščių darinių ir jų *N*- ir *S*-analogų sintezė ir savybės“ (vadovas – prof. P. Vainilavičius) ir toliau dirba heterociklinių junginių chemijos srityje. 1988 ir 1995 m. dirbo mokslinį darbą Greifsvaldo E. M. Arndto universiteto (Vokietija) Organinės sintezės institute. Paskelbė per 50 mokslinių publikacijų, mokomąjį leidinį, padarė tris išradimus, vadovauja doktorantui. Studentams skaito bioorganinės chemijos paskaitas.

Vytautas Kuliešius (g. 1957 07 30 Trakų raj. Kergeliškių k.) 1975 m. baigė Širvintų 1-ąją vidurinę mokyklą, 1980 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirtas į OChK dirbti Mokslinio tyrimo sektoriaus darbus. 1982 m. buvo perkeltas į tokias pačias pareigas Vaistų sintezės ir tyrimo probleminėje laboratorijoje, 1982–1984 m. tarnavo armijoje. Po demobilizacijos grįžo į tą pačią laboratoriją, buvo vyr. moksl. bendradarbis, nuo 1985 m. – Organinės sintezės laboratorijos vedėjas, nuo

1991 m. – OChK vyr. moksl. bendradarbis. 1992 m. V. Kuliešius išėjo iš Universiteto ir yra Vokietijos įmonės „SprelaSchichstoff GmbH" atstovas Baltijos valstybėse. 1957 m. V. Kuliešius apgynė kandidato disertaciją „Karbonilgrupę turinčių 1,2-dimetoksibenzeno darinių, tokių kaip arilacto arba arilacetohidroksamo rūgštys ir *ß*-aminoketonai, sintezė" (vadovas – prof. V. Daukšas). Su bendraautoriais jis paskelbė bemaž 20 mokslinių darbų, gavo tris autorystės teisių liudijimus.

Laima Juzė Kunskaitė (g. 1941 06 30 Kėdainių raj., Dotnuvoje) 1959 m. baigė Baisogalos vidurinę mokyklą, tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą, o po keturių kursų baigti studijų ir kartu specializuotis kinetinių tyrinėjimų srityje buvo pasiųsta į Maskvos M. Lomonosovo universiteto Chemijos fakulteto Cheminės kinetikos katedrą. Grįžusi į Vilnių, nuo 1965 m. ji buvo OChK vyr. laborantė, 1967–1970 m. – aspirantė (vadovas – prof. G. Dienys), nuo 1970 m. – vyr. moksl. bendradarbė. 1971 m. apgynė kandidato disertaciją „Fizikocheminių analizės metodų panaudojimas alifatinių aminų prisijungimo prie akrilnitrilo ir jo darinių kinetikai tirti". 1975 m. perėjo dirbti „Termoizoliacijos" instituto Fizikinių ir cheminių tyrimų skyriaus moksline sekretore, bet dar dvejus metus organinės chemijos specializacijos studentams skaitė organinės sintezės metodų ir fizikinių tyrimo metodų spec. kursų paskaitas. Dirbdama fakultete L. Kunskaitė paskelbė devynis mokslinius darbus.

Linas Labanauskas (g. 1962 12 04 Vilniuje) 1980 m. baigė Vilniaus 44-ąją vidurinę mokyklą, 1985 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirtas Bendrosios chemijos katedros vyr. laborantu. 1989 m. perėjo į OChK ir iki šiol yra šios katedros mokslo darbuotojas. Nuo 1997 m. turi pusę katedros vyr. asistento etato, studentams skaito spektroskopinių metodų ir organinės chemijos paskaitas, yra mokomojo leidinio bendraautoris. 1989 m. V. Labanauskas apgynė kandidato disertaciją „Acilpakeistų benzdioksaheterociklų ir *o*-dialkoksibenzenų sintezė ir savybės" (vadovas – prof. V. Daukšas), paskelbė per 60 mokslinių publikacijų, yra 8 išradimų ir mokomojo leidinio bendraautoris.

Julė Malinauskienė (g. 1947 04 13 Ignalinos raj. Stirninės k.) 1965 m. baigė Ignalinos raj. Linkmenų vidurinę mokyklą, 1970 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirta Organinės chemijos katedros, kurioje dirbo jau nuo IV kurso, vyr. laborante. Po metų ji buvo perkelta į Univer-

siteto Mokslinio tyrimo sektoriaus etatą, vyr. inžinierės pareigas, dirbo tai pačiai OChK laboratorijai užsakomus ūkiskaitinius darbus. Nuo 1972 m. ji – jaun. moksl. bendradarbė, 1978–1991 m. – vyr. moksl. bendradarbė. Mokslinio tyrimo sektoriui baigus veiklą, J. Malinauskienė 1991 m. buvo oficialiai perkelta į OChK, dirbo jos vyr. moksl. bendradarbe, nuo 1992 m. – mokslo darbuotoja. 1978–1981 m. J. Malinauskienė mokėsi OChK neakivaizdinėje aspirantūroje (įdomi neakivaizdininkė, dirbanti toje pačioje katedroje...), ją baigusi 1982 m. apgynė kandidato disertaciją „Heterociklinių struktūrų sintezė biciklo[3.3.1]nonan-2,6-diono pagrindu“ (vadovas – doc. P. Kadziauskas) ir toliau sintetina ir tiria policiklinius junginius. Paskelbė per 20 mokslinių publikacijų.

J. Malinauskienė iš aktyvaus turistavimo laikų išsaugojo grybavimo, uogavimo ir tiesiog gamtos pomėgį, o katedroje ji – nuotaikinga kompanionė ir bendradarbių suėjimų šeimininkė.

Robertas Martinkus (g. 1944 07 20 Zarasų raj. Avilių k.) 1962 m. baigė darbo jaunimo vidurinę mokyklą ir 1963 m. įstojo į Chemijos fakultetą. Deja, studijas tais pačiais metais nutraukė šaukimas į armiją, iš kurios jis grįžo tik po trejų metų. 1970 m. R. Martinkus baigė Chemijos fakultetą, įgijo chemiko technologo specializaciją ir buvo Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos vyr. inžinierius. Nuo 1971 m. jis dirbo tos laboratorijos jaunesniuoju, nuo 1972 m. – vyresniuoju moksl. bendradarbiu, išsiskyrė nepaprastu darbštumu ir paliko joje ypač ryškų pėdsaką. Vadovaujamas prof. V. Daukšo jis per pusantrų metų parengė ir 1972 m. apgynė kandidato disertaciją „1,4-benzdioksano 5- ir 6- darinių sintezė“. Nuo tų pačių 1972 iki 1981 m. V. Martinkus ėjo jau vyr. moksl. bendradarbio pareigas, labai intensyviai dirbdamas mokslinį darbą, ypač vadovaudamas specialiai darbuotojų grupei, sintetinančiai žemės ūkio kultūrų augimo reguliatorius. Per vienuolika darbo laboratorijoje metų kartu su prof. V. Daukšu jis vadovavo trims disertantams, paskelbė 65 mokslinius darbus (tarp jų 28 išradimai), kartu suspėdamas rūpintis fakulteto sienine spauda, ištisas naktis skirdamas tradicinių chemikų dienų ir poilsio vakarų organizavimui.

R. Martinkaus darbštumas ir organizaciniai gabumai neliko nepastebėti. Nuo 1981 m. jis – Universiteto Mokslinių tyrimų sektoriaus

mokslinis sekretorius, nuo 1983 m. – Mokslinio tyrimo dalies vadovo pavaduotojas, nuo 1984 m. – Universiteto mokslo reikalų prorektoriaus pavaduotojas. 1988 m. iš Universiteto išėjo į „Mokslo" leidyklą. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, dirbo atsakingą darbą valstybinėse struktūrose ir Lietuvos taupomajame banke, nuo 1996 m. – Premjero patarėjas ekonomikos klausimais.

Giedrutė Mekuškienė (g. 1948 08 07 Ignalinos raj. Konstantinavo k.) 1965 m. baigė Ignalinos 1-ąją vidurinę mokyklą, 1970 m. – Chemijos fakultetą, įgijo inžinieriaus chemiko technologo kvalifikaciją, paskirta dirbti Vilniaus plastmasinių dirbinių gamyklos centrinėje laboratorijoje. Gamykloje dirbo vos du mėnesius, grįžo į fakultetą ir 1970–1972 m. buvo OChK stažuotoja-tyrinėtoja. 1972–1976 m. ji buvo Universiteto Mokslinio tyrimo dalies jaun. moksl. bendradarbė, po to aštuonerius metus – vyr. moksl. bendradarbė. 1984 m. vėl oficialiai įforminta OChK vyr. moksl. bendradarbe ir iki šiol iš esmės eina tas pačias pareigas, nors nuo 1992 m. ir vadinamas mokslo darbuotojos pareigomis. 1977 m. G. Mekuškienė apgynė kandidato disertaciją „2-pirimidinkarboksirūgščių darinių sintezė ir tyrimas" (vadovai – doc. L. Jasinskas ir prof. P. Vainilavičius) ir toliau tyrinėja galvanotechnikai, medicinai ir žemės ūkiui tinkamų naujų pirimidino junginių sintezės galimybes, ieško naujų elektroizoliacinių medžiagų elektronikos pramonei. 1982 ir 1985 m. dirbo mokslinį darbą Greifsvaldo E. M. Arndto universiteto (Vokietija) Organinės sintezės institute. Mokslinėje spaudoje paskelbė per 40 publikacijų, yra keturių išradimų bendraautorė. G. Mekuškienė neabejinga sportui: studijuodama kaip Universiteto ir Lietuvos rinktinės narė dalyvavo tarptautinėse slidinėjimo varžybose, laimėjo Vilniaus miesto riedučių pirmenybes.

Benedikta Dalė Puodžiūnaitė (Daukšienė) (g. 1937 01 04 Vabalninke) 1954 m. baigė Kaišiadorių vidurinę mokyklą, 1959 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirta dirbti į Vilniaus naftos bazę. 1960 m. ji grįžo į fakultetą, buvo priimta Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos vyr. laborante, nuo 1961 m. buvo tos laboratorijos jaun. moksl. bendradarbė. Kurį laiką dirbo pedagoginį darbą: 1963/64 m. m. buvo OChK asistentė, vėliau trejus metus turėjo pusę vyr. dėstytojos etato, skaitė organinės chemijos paskaitas. 1967 m. perėjo dirbti į Mokslų akademijos Biochemijos institutą. Pagrindiniai moksliniai B. Puodžiūnaitės interesai susiję su heterociklinių 1,5-benzdiazepino darinių

sinteze ir savybių tyrinėjimu, naujų vaistinių produktų analizės bei kontrolės metodų rengimu. Paskelbė per 70 mokslinių publikacijų, dirbo mokslinį darbą Vaistų tyrimo institute Budapešte ir Medicinos institute Segede (Vengrija), Mikrobiologijos ir eksperimentinės terapijos institute Jenoje (Vokietija), 1999 m. apgynė habilitacinį darbą „Dihidro- ir tetrahidro-1,5-benzdiazepin-2-onų ir jiems giminingų triciklių heterociklų darinių sintezės tyrimai".

Henrikas Šebėka (g. 1940 05 22 Šiauliuose) 1959 m. baigė Joniškio 2-ąją vidurinę mokyklą, 1965 m. – Chemijos fakultetą, įgydamas inžinieriaus technologo specialybę, ir buvo paskirtas Cheminės technologijos katedros vyr. laborantu. 1965–1966 m. tarnavo armijoje, grįžęs pradėjo dirbti Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos vyr. inžinieriumi. Nuo 1967 m. jis – laboratorijos vedėjas, nuo 1973 m. – vyr. moksl. bendradarbis. Dirbdamas laboratorijoje parengė ir 1975 m. apgynė kandidato disertaciją „Alkoksiacil-1,4-benzdioksanų kai kurių aminodarinių sintezė" (vadovas – prof. V. Daukšas). 1974 m. H. Šebėka perėjo dirbti į tuometinį mokslinį gamybinį susivienijimą „Fermentas".

Emilija Udrėnaitė (Daukšienė) (g. 1948 10 03 Biržų raj. Pakarklių k.) 1966 m. baigė Pabiržės vidurinę mokyklą, 1972 m. – Chemijos fakultetą ir tais pačiais metais pradėjo dirbti Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos jaun. moksl. bendradarbe. 1975 m. apgynė kandidato disertaciją „Aromatiniame žiede pakeisti 1,4-benzdioksanai" (vadovas – prof. V. Daukšas), nuo 1975 m. – vyr. moksl. bendradarbė, nuo 1987 m. – Medicinos fakulteto Farmakologijos ir mikrobiologijos katedros vyr. moksl. bendradarbė. E. Udrėnaitės mokslinių darbų sąraše – apie 140 pavadinimų, tarp jų 25 autorinės teisės.

Arūnas Vaitkevičius (g. 1949 08 01 Kretingos raj. Dupulčių k.) 1966 m. baigė Kretingos vidurinę mokyklą, 1971 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas OChK dirbti Mokslinio tyrimo sektoriaus ūkiskaitinių sutarčių darbų. Nuo 1974 m. jis – vyr. moksl. bendradarbis, 1977 m. apgynė kandidato disertaciją „Azoto bazinių junginių reaktingumo tyrimas nukleofilinio prijungimo reakcijose" (vadovas – prof. G. Dienys). 1978 m. A. Vaitkevičius perėjo dirbti į tuometinį Taikomosios enzimologijos mokslinio tyrimo institutą. Dirbdamas Universitete paskelbė 10 mokslinių darbų, tarp jų 5 išradimus.

Albinas Žilinskas (g. 1956 10 24 Vilniuje) 1974 m. baigė Vilniaus 15-ąją vidurinę mokyklą, 1979 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas OChK jaun. moksl. bendradarbiu, bet turėjo Mokslinio tyrimo dalies etatą. Nuo 1992 m. jis – OChK mokslo darbuotojas, nuo 1995 m. – katedros inžinierius. 1989 m. apgynė kandidato disertaciją „Biciklo[3.3.1]nonan-2,7- ir 2,6-onų virtimo bicikliniais ir policikliniais funkciniais dariniais tyrimas" (vadovas – doc. P. Kadziauskas), paskelbė 17 mokslinių darbų. A. Žilinskas – didelis egzotinių kelionių mėgėjas. Jis labai apgailestauja, kad neturi jokių galimybių pamatyti visus septynis antikos meno ir architektūros stebuklus, tačiau pasiryžęs tas netektis kompensuoti aplankydamas Tadž Machalą, Didžiąją kinų sieną, senuosius Samarkando ir Bucharos architektūrinius ansamblius bei kitas ne mažiau egzotiškas vietoves.

Įdomu, kad per visą katedros darbo laikotarpį joje dalį etato turėjo tik vienas kitos institucijos atstovas – ir šiuo metu dirbantis habil. dr. N. Čėnas.

Skystakristalių junginių laboratorija. 1970 m. prof. G. Dienio vadovaujamoje Organinės chemijos katedros laboratorijoje, atliekant Elektrografijos instituto ūkiskaitinį užsakymą, susintetinti pirmieji nematiniai skystieji kristalai. Tema pasirodė labai perspektyvi, laboratorijoje jai pradėta skirti vis daugiau laiko ir pamažu šis „gegužiukas" išstūmė beveik visus kitus tos grupės atliekamus darbus. Labai įvairių mokslinių interesų turėjusiam G. Dieniui 1975 m. perėjus dirbti į Taikomosios enzimologijos institutą, grupės vadovu tapo vyr. moksl. bendradarbis P. Adomėnas, visą dėmesį skyręs tik skystakristaliams junginiams ir labai išplėtęs ne tik tiriamuosius, bet ir ūkiskaitinius darbus. Tiesą sakant, imtis ūkiskaitinių darbų vertė ir būtinybė: ši jau laboratorija vadinama grupė nuo 1972 m. visiškai negavo biudžetinio finansavimo ir išsilaikė tik iš užsidirbtų lėšų.

Laboratorijos atliekamų darbų apimtis greitai augo ir 1990 m. pasiekė 400 tūkst. rb per metus. Buvo akivaizdu, kad laboratorija lengviau verstųsi turėdama sąlygas išbandyti sintezes pusiau gamybinėmis sąlygomis ir gaminti norimas medžiagas bent jau kilograminiais kiekiais. Tuo tikslu 1980 m. laboratorijos vadovo P. Adomėno iniciatyva, tvirtai palaikant Universiteto Mokslinio tyrimo daliai ir aktyviai prie-

šinantis tuometiniam katedros vedėjui, buvo įsteigtas eksperimentinis skystųjų kristalų sintezės baras. Jam vadovauti pakviestas fakulteto absolventas J. Petraitis. Trūkstant patalpų, po eksperimentiniam barui skirtu kambariu laboratorijos darbuotojai kastuvais iškasė rūsį – papildomą aukštą, išbetonavo jo sienas ir perdengimą. Rūsyje buvo sumontuoti pagalbiniai įrenginiai reaktoriams kaitinti ir aušinti, o pagrindiniame aukšte pastatyti keturi 45–100 litrų talpos metaliniai reaktoriai. Šiame bare buvo sintetinami didesni tarpinių medžiagų kiekiai, tobulinamos laboratorijoje sukurtos sintezės metodikos. Vis dėlto tarybiniu laikotarpiu dar nepavyko pradėti gaminti pramoniniam naudojimui tinkamų medžiagų, šis lygis pasiektas jau Nepriklausomybės metais.

1986 m. Skystakristalių junginių laboratorija (SKL) oficialiai gavo nuo katedros nepriklausomos laboratorijos statusą. Žinoma, nepaisant finansinio ir administracinio savarankiškumo, SKL ir toliau liko neatskiriama fakulteto dalimi, jos atstovai renkami į ChF tarybą, laboratorijos uždirbtos lėšos neretai naudojamos bendriems fakulteto reikalams, jomis palaikomi studentų renginiai.

Skystakristalių junginių laboratorija greitai išsikovojo autoritetą visoje buvusioje Tarybų Sąjungoje ir vadinamojo socialistinio lagerio šalyse. Laboratorijoje gauta daug padidinto greitaeigiškumo skystakristalių junginių ir jų mišinių, pasižyminčių labai didele neigiama dielektrine anizotropija, susintetinti chiraliniai priedai, labai efektyviai veikiantys skystųjų kristalų struktūrą. Atlikti darbai siekiant gauti smektinius skystuosius kristalus ilgo informacijos saugojimo įrenginiams ir lazerinei informacijai užrašyti. Laboratorijoje pasiūlyti 4-alkil- bei 4-alkoksi-4^{1}-difenilų sintezės būdai įdiegti pramonėje, o pačios medžiagos naudojamos elektroninių laikrodžių ir įvairių nerodyklinių prietaisų indikatoriams gaminti. Skystakristalių junginių tematika laboratorijos darbuotojai paskelbė per 170 publikacijų, iš jų bemaž 50 išradimų. Kandidato disertacijas apgynė septyni P. Adomėno disertantai: J. Daugvila (jam vadovavo kartu su G. Dieniu) – „Skystųjų kristalų, pasižyminčių didele neigiama dielektrine anizotropija, sintezė ir savybės“ (1979), D. Girdžiūnaitė – „Aliciklinius fragmentus turinčių skystųjų kristalų sintezė“ (1984), aspirantas iš Minsko V. Grožikas – „Nematinių skystųjų kristalų sintezė ir refraktometrinės savybės“ (1982), R. Bernotas – „Chiralinių nematinių skystųjų kristalų sintezė ir tyrimas“

(1984), J. Ruolienė –„Difenilo eilės skystieji kristalai“ (1984), R. A. Sirutkaitis – „Mezomorfinių fenilbenzoatų, turinčių fluoro atomų arba 4-alkilpiperidino fragmentą, sintezė ir savybės“ (1987), A. Beganskienė – „Naujų skystakristalių junginių, alifatinėje grandinėje turinčių halogeno atomų, sintezė ir tyrimas“ (1994).

Subyrėjus Tarybų Sąjungai, Skystakristalių junginių laboratorija neteko Rusijoje, Baltarusijoje ir Ukrainoje likusių pagrindinių savo darbų užsakovų (dauguma jų buvo karinio pobūdžio gamyklos). Norint išlikti teko skubiai persiorientuoti. Padėjo asmeniniai laboratorijos vadovo P. Adomėno ryšiai su kai kuriomis Japonijos ir Europos firmomis, ištisos dienos ir savaitės, skirtos naujų užsakovų paieškoms. 1992–1997 m. laboratorija dirbo kurdama naujus organinių junginių sintezės metodus, ieškojo praktikai svarbių skystakristalinių junginių. Vykdyta ilgalaikė sutartis su Japonijos korporacija „Chisso“, pagal tarptautinę COPERNICUS programą kurti achromatiniai elektrooptiniai fazės moduliatoriai, kurių pagrindą sudaro skystieji kristalai.

Dabar SKL darbų tematika daug platesnė negu vien tik skystųjų kristalų sintezė. Tiesa, ir dabar dalis kuriamų ir gaminamų junginių – arba skystieji kristalai, arba jų pirmtakai. Pastariesiems priklauso, pavyzdžiui, 2-chlor-5-alkilpirimidinai (SKL – pasaulyje vienintelis jų tiekėjas), 4-alkilfenilacetilenai. Šios srities darbų užsakovai – „Chisso“ (Japonija), „Samsung Display Devices“ (Korėja), „Synthon“ (Vokietija). Kita dalis junginių – reagentai, tiekiami tokioms pasaulinėms cheminių reagentų kompanijoms kaip „Aldrich“ (JAV ir Vokietija), „Merck, Roth“ (Vokietija), „Fluka“ (Šveicarija), „Maybridge Chemical Co“. (Didžioji Britanija). Vaistų sintezės pirmtakai tiekiami kompanijai „Acros Organics“ (Belgija), kosmetinių kompozicijų komponentai – Prancūzijos kompanijai „Molekula Fine Chemicals“. Metinė laboratorijoje atliekamų darbų apimtis 1999 m. pasiekė 1 mln. Lt, o jos tiekiamų cheminių junginių sąrašas įtrauktas į Dalase (JAV) leidžiamą pasaulinę duomenų bazę „Directory of World Chemical Producers“.

Dabar laboratorijos veikloje galima įžiūrėti kelis darbo barus.

Bet koks naujas laboratorijos darbas prasideda nuo paklausimo gavimo iš užsakovo, literatūros duomenų apie dominančius junginius paieškos, sintezės realumo įvertinimo, susirašinėjimo ir derybų su užsakovais. Visa tai – daugiausia P. Adomėno veikla.

Nusprendus pradėti junginio sintezę, pakartotinai ir labai kruopščiai susipažįstama su literatūra, ieškoma naujų bei optimalių sintezės būdų, kuriama ir optimizuojama technologija. Tai – aukščiausios kvalifikacijos sintetikų O. Adomėnienės ir A. Gleiznio funkcijos.

Sintezės laboratorinis atlikimas ir perkėlimas į pusiau gamybines bei gamybines sąlygas – N. Kublickaitės vadovaujamos grupės darbas, o katalizinių procesų sąlygų paieška bei atlikimas – M. Baranausko specializacija.

Greta stambių sintezių, kurioms kuriamos pažangios technologijos, nuolat atliekama nemažai nedidelės apimties darbų ir pagal kuriamas naujas, ir pagal seniau įvaldytas metodikas. Tokio darbo tenka visiems laboratorijos darbuotojams. Be jau minėtų darbuotojų, šioje srityje dirba A. Beganskienė, A. Juknytė, A. Sirvydytė, reaktorinių sintezių specialistai B. Pikaikina ir R. Lebionka, pastaruoju metu įsitraukusi V. Žvynytė.

Tai, kad laboratorija gana tvirtai laikosi ant kojų, vis dėlto daugiausia lemia nenuilstama organizacinė P. Adomėno veikla. Jo pavyzdys įtikinamai parodo, kad sunkioje dabarties ekonominėje situacijoje laimi ne tas, kuris stengiasi visus sugraudinti prašydamas kuo daugiau biudžetinių lėšų, o tas, kuris pats aktyviai ieško išeities, nebijodamas pakeisti ir darbo pobūdžio.

Vis dėlto SKL darbo sąlygos labai nelengvos (nuolat trūksta patalpų, negauta nė rublio, o dabar – nė lito valstybinio finansavimo ir norint išgyventi tenka dirbti neskaičiuojant laiko), tad darbuotojų kaita gana didelė. Trumpai paminėsime tik tuos darbuotojus, kurių indėlis į laboratorijos veiklą didesnis.

Povilas Adomėnas (g. 1947 01 19 Kaune) 1963 m. baigė Kauno raj. Garliavos vidurinę mokyklą, tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą, o baigęs tris kursus buvo pasiųstas specializuotis organinės chemijos srityje į Novosibirsko universiteto Gamtos mokslų fakultetą. Jį baigęs 1968 m. grįžo į ChF, metus dirbo Organinės chemijos katedros asistentu, o 1969–1972 m. mokėsi OChK aspirantūroje (vadovas – G. Dienys). 1972 m. apgynęs kandidato disertaciją „Atskėlimo reakcijų kinetikos panaudojimas alifatinių aminų bazingumo konstantų nustatymui“, jis buvo priimtas katedros vyr. moksl. bendradarbiu vykdyti Mokslinio tyrimo sektoriaus ūkiskaitines sutartis, 1976 m. pradėjo

vadovauti vis besiplečiantiems skystakristalių junginių sintezės ir tyrimo darbams. 1986 m. Universitete įsteigus nebiudžetinę Skystakristalių junginių mokslinio tyrimo laboratoriją, P. Adomėnas buvo paskirtas jos oficialiuoju vadovu ir eina tas pareigas iki šiol. P. Adomėnas vadovavo septyniems disertantams, jo mokslinių darbų sąraše – per 170 pavadinimų, tarp jų per 40 išradimų. Vokietijoje (Hamburge) išleistoje skystųjų kristalų duomenų bazėje „LiqCryst.3.1" pateikiama bemaž 60 P. Adomėno darbų. Jis dalyvavo skystakristalių junginių tematikos konferencijose ir seminaruose Italijoje ir Čekoslovakijoje, Bulgarijoje ir Lenkijoje, Japonijoje ir Vengrijoje, Vokietijoje ir Rusijoje, vien 1994–1995 m. buvo išvykęs į aštuonias užsienio komandiruotes.

Vadovaudamas Skystakristalių junginių laboratorijai, P. Adomėnas nelieka nuošalyje ir nuo pedagoginio darbo. Nuo 1974/75 m. m. jo skaitytų paskaitų kursų sąraše – fizika, kvantinė chemija, medžiagų struktūra, naujos organinių junginių taikymo sritys. Jis yra dviejų mokomųjų leidinių bendraautoris, nuo 1989 m. turėjo pusę OChK vyr. dėstytojo etato, nuo 1991 m. – docentas. Doc. P. Adomėnas yra itin aktyvus Lietuvos moksleivių chemijos olimpiadų organizatorius, kartu su kitais šių renginių entuziastais išspausdino olimpiadinį uždavinyną, moksleiviams mielai skaito mokslo populiarinimo paskaitas, daug prisidėjo rengiant mūsų tautinės mokyklos chemijos programą.

Laboratorijoje P. Adomėnas labai atkakliai gina savo nuomonę, dažniausiai dirba ne mažiau kaip dvylika valandų, o namuose atsipalaiduoti jam padeda didžiausias Vilniuje, o ko gero, ir visoje Lietuvoje niūfaundlendas.

Ona Adomėnienė (g. 1950 07 03 Kaišiadorių raj. Lašinių k.) 1968 m. baigė Rumšiškių vidurinę mokyklą, o 1973 m. – Chemijos fakultetą. Dar trečiame kurse ji pradėjo dirbti SKL atliekamus ūkiskaitinius darbus, tad baigusi studijas ir buvo paskirta OChK jaun. moksl. bendradarbe, nuo 1978 m. ji – vyr. moksl. bendradarbė. Be aspirantūros parengė ir 1979 m. apgynė kandidato disertaciją „Piperidino sąveikos su pakeistais akrilnitrilais kinetika ir mechanizmas" (vadovas – G. Dienys), paskelbė bemaž 50 mokslinių publikacijų (tarp jų 12 išradimų). O. Adomėnienė – aktyviai dalyvauja organizuojant moksleivių chemikų olimpiadas, laboratorijoje, kaip ir P. Adomėnas, sėdi iki išnaktų, itin atidi ir dėmesinga jauniesiems kolegoms.

Janina Balsienė (g. 1951 01 05 Švenčionėliuose) 1969 m. baigė Švenčionėlių vidurinę mokyklą, 1974 m. – Chemijos fakultetą, įgydama analitikės specializaciją. Nuo antro kurso aktyviai įsitraukusi į Studentų mokslinės draugijos veiklą absolventė buvo palikta dirbti Mokslinio tyrimo sektoriaus darbus. Neorganinės ir analizinės chemijos katedroje jaun. moksl. bendradarbe. 1975 m. ji perėjo į stažuotojos-tyrinėtojos (neoficialios aspirantės) pareigas. 1976–1979 m. mokėsi Karlo universiteto (Praha, Čekoslovakija) Gamtos mokslų fakulteto Analizinės chemijos katedros aspirantūroje (beje, buvo pirmoji to fakulteto aspirantė iš Lietuvos). 1979 m. Prahoje apgynė disertaciją „Katijoninių paviršinio aktyvumo medžiagų naudojimas spektrofotometrijoje". Nenorėdama pasitenkinti tik tarybinio chemijos mokslų kandidato laipsnio čekišku atitikmeniu, ji išlaikė papildomą egzaminą ir gavo visame pasaulyje pripažįstamą, nuo Karlo universiteto įkūrimo laikų suteikiamą Rerum Naturalium Doctoris mokslo laipsnį (beje, ne tik šio laipsnio pavadinimas, bet ir visas jo suteikimo dokumentas parašytas lotyniškai). Grįžusi į Vilnių buvo priimta SKL vyr. moksl. bendradarbe, identifikavo organinius junginius iš jų infraraudonųjų ir ultravioletinių spektrų, kurį laiką padėjo Vaistų sintezės ir tyrimo probleminei laboratorijai nustatinėti į augalus pereinančių augimo reguliatorių mikrokiekius, be to, 1988–1990 m. buvo Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros vyr. dėstytoja (0,5 etato), paskelbė 25 mokslinius darbus. Puikiai mokanti čekų kalbą J. Balsienė 1994 m. perėjo dirbti į Čekijos Respublikos ambasadą, o nuo 1995 m. yra ambasadoriaus asistentė, atsakinga už kultūrą, mokslą ir švietimą, t. y. iš esmės eina kultūros atašė pareigas. Po visą pasaulį pasklidusiose Čekijos ambasadose ji vienintelė užima faktines tokio rango pareigas, nors oficialiai vadintis kultūros atašė negali, nes nėra Čekijos pilietė.

Mykolas Baranauskas (g. 1949 07 25 Molėtų raj. Aveliškių k.) 1967 m. baigė Molėtų vidurinę mokyklą, 1973 m. – Chemijos fakultetą, paskirtas Ekonomikos fakulteto Pramonės technologijos katedros vyr. laborantu ir iki 1992 m. „išsitarnavo" iki vyr. dėstytojo. 1993–1995 m. padirbėjęs vienoje iš Vilniaus uždarųjų akcinių bendrovių, 1996 m. vėl grįžo į Universitetą, tik šiuokart jau ne pas ekonomistus, o į SKL ir iki šiol dirba jos mokslo darbuotoju. 1985 m. M. Baranauskas apgynė kandidato disertaciją „Vario sulfido sluoksnio susidarymas polietileno paviršiuje"

(vadovas – A. Prokopčikas, Mokslų akademijos Chemijos institutas). Jo mokslinių darbų sąraše – per 20 pavadinimų, tarp jų 5 išradimai. Prieš ateidamas į SKL, tyrinėjo elektrai laidžių dangų ant įvairių dielektrikų susidarymo dėsningumus, plastikų metalizavimo galimybes, kūrė šviesą poliarizuojančių plėvelių gavimo technologijas, sintetino monodispersinius lateksus, Ekonomikos fakulteto studentams skaitė pramonės šakų technologijos kurso paskaitas.

Laboratorijai M. Baranauskas reikalingas ne tik darbo metu: per bendras išvykas į gamtą jis geriausiai kepa šašlykus.

Rokas Bernotas (g. 1952 08 02 Vilniuje) 1970 m. baigė Vilniaus 15-ąją vidurinę mokyklą, 1975 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas dirbti OChK vyr. laborantu. Nuo 1978 m. jis – SKL jaun. moksl. bendradarbis, nuo 1987 m. – moksl. bendradarbis, nuo 1989 m. – vyr. moksl. bendradarbis. 1985 m. R. Bernotas apgynė kandidato disertaciją „Junginių su *S*-2-metilbutilo arba 1-metilo grupėmis sintezė ir jų savybių tyrimas skystakristalėje fazėje“ (vadovas – P. Adomėnas), 1989–1990 m. stažavosi Tokijo universitete (Japonija), grįžęs įkūrė Lietuvos–Japonijos asociaciją. Paskelbė per 30 mokslinių darbų, tarp jų 10 išradimų, kuriuose greta skystųjų kristalų tyrinėjami optiškai aktyvūs junginiai, fermentinių ir mikrobiologinių metodų taikymas sintezei. Nuo 1991 m. dirba Lietuvos užsienio reikalų ministerijoje, buvo Lietuvos ambasados Italijoje patarėjas, užsienio reikalų viceministras, dabar yra Lietuvos pasiuntinys prie Europos Sąjungos.

Juozas Daugvila (g. 1950 10 19 Vilniuje), baigęs Vilniaus 15-osios vidurinės mokyklos aštuonias klases, išlaikė konkursinius egzaminus į Leningrado fizikos-matematikos mokyklą-internatą prie Leningrado universiteto ir 1967 m. baigė tos mokyklos chemijos klasę. Įgijęs puikius chemijos pagrindus, jis ne mažiau sėkmingai studijavo Chemijos fakultete, 1972 m. jį baigė, buvo paskirtas SKL jaun. moksl. bendradarbiu, o nuo 1974 m. buvo tos laboratorijos vyr. moksl. bendradarbis. 1979 m. J. Daugvila apgynė kandidato disertaciją „Skystųjų kristalų, pasižyminčių didele neigiamąja dielektrine anizotropija, sintezė ir savybės (vadovai – P. Adomėnas, G. Dienys). 1985 m. jis perėjo dirbti į tuometinį mokslinį gamybinį susivienijimą „Fermentas“, vėliau įsteigė savo firmą „Laisva linija“, prekiaujančią analizės prietaisais ir medžiagomis. Dirbdamas fakultete J. Daugvila gavo 10 autorystės teisių liudijimų, o iš

viso paskelbė per 30 mokslinių darbų. Fakultete jis buvo didžiausias alpinizmo entuziastas, jau nuo ketvirto kurso Universiteto sporto klubo alpinizmo sekcijos pirmininkas, buvo Lietuvos alpinizmo rinktinės narys, vėliau vadovavo Vilniaus alpinistų klubui.

Dalia Girdžiūnaitė (g. 1953 03 15 Skuode) 1971 m. baigė Skuodo vidurinę mokyklą, 1976 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirta SKL jaun. moksl. bendradarbe. 1984 m. ji apgynė kandidato disertaciją „Skystakristalių junginių, turinčių aliciklinių fragmentų, sintezė ir savybės" (vadovas – P. Adomėnas), nuo 1986 m. – moksl. bendradarbė. Paskelbė bemaž 20 mokslinių darbų, gavo trijų autorystės teisių liudijimus. Nuo 1990 m. gyvena Greifsvalde (Vokietija), dirba kompanijos „BerlinChemie" vaistų platintoja.

Antanas Gleiznys (g. 1945 02 25 Ukmergės raj. Nuotėkų k.) 1962 m. baigė Lyduokių (Ukmergės raj.) vidurinę mokyklą, 1968 m. – Chemijos fakultetą ir pradėjo dirbti Organinės chemijos katedroje. 1972–1990 m. dirbo pramonės įmonėse ir konstravimo biuruose (Eksperimentiniame konstravimo biure, moksliniame gamybiniame susivienijime „Lietuvos staklių projektas", konstravimo biure „Sigma"), 1990–1992 m. – Gamtos išteklių departamente. Nuo 1992 m. jis – SKL vyr. inžinierius.

A. Gleiznys sugeba pasiekti aukščiausią kvalifikaciją tiek darbe (ar tai būtų galvaninės dangos, plonų sluoksnių technologijos, galvaninių nuotekų valymas, ar organinė sintezė), tiek poilsio metu (grybavimas, bendravimas su šunimis, kurie jį kažkodėl tiesiog garbina, ar alaus kokybės vertinimas).

Jūratė Jadvyga Gurevičienė (g. 1945 09 11 Vilniuje) 1963 m. baigė Vilniaus S. Nėries vidurinę mokyklą, 1969 m. – Chemijos fakultetą ir nuo tų pačių metų dirbo SKL, iš pradžių vyr. laborante, nuo 1975 m. – jaunesniąja, nuo 1978 m. – vyr. moksl. bendradarbe. 1978 m. apgynė kandidato disertaciją „Aromatinės ir heterociklinės eilės *ß*-aminoketonų sintezė ir kai kurių reakcijų tyrimas" (vadovas – G. Dienys), dirbdama laboratorijoje paskelbė apie 20 mokslinių publikacijų. 1990 m. baigė Lietuvos techninės kūrybos ir patentologijos institutą, nuo 1992 m. dirba Muitinės departamento Muitinės procedūrų ir nomenklatūrų skyriaus vyr. inspektore.

Nijolė Kublickaitė (g. 1948 03 08 Zarasų raj. Budrėnų k.) 1966 m. baigė Zarasų M. Melnikaitės vidurinę mokyklą, 1971 m. – Chemijos fa-

kultetą, 1971–1994 m. dirbo inžinerinį darbą gamybiniame susivienijime „Venta“, nuo 1994 m. yra SKL vyr. inžinierė. Jos darbštumas, inžinerinio darbo patirtis ir aukštaitiškas užsispyrimas (ji nuolat demonstruoja, kad yra ir toks!) padėjo laboratorijai sėkmingai vykdyti organinę sintezę pusiau gamybinėmis sąlygomis, o anksčiau tai dažnai nepavykdavo.

Roma Marija Paškonienė (g. 1949 12 28 Šakių raj. Striūpų k.) 1967 m. baigė Jurbarko vidurinę mokyklą ir tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą. Jau nuo pat pirmojo kurso pradėjo dirbti Studentų mokslinėje draugijoje, 1969 m. baigusi studijas buvo palikta Neorganinės ir analizinės chemijos katedros vyr. laborante Mokslinio tyrimo sektoriaus ūkiskaitiniams darbams vykdyti. 1973–1975 m. ji dirbo tos pačios katedros stažuotoja-tyrinėtoja, 1975–1979 m. – vyr. moksl. bendradarbe. 1978 m. apgynė kandidato disertaciją „Trifenilmetaninių ir ksanteninių dažiklių tyrimas ir jų taikymas spektrofotometriniam ir fluorimetriniam kai kurių anijonų nustatymui“ (vadovas – E. Ramanauskas) ir nuo 1979 m. dirbo SKL vyr. moksl. bendradarbe. Paskelbė 20 mokslinių darbų, 1987 m. perėjo dirbti į AB „Lietuvos dujos“.

Julijonas Petraitis (g. 1946 10 23 Šiaulių raj. Auksučių k.) 1965 m. baigė Kuršėnų vidurinę mokyklą, 1970 m. – Chemijos fakultetą, dvejus metus atitarnavo armijoje. 1972–1973 m. buvo Organinės chemijos katedros jaun. moksl. bendradarbis, 1973–1980 m. – Mokslų akademijos Zoologijos ir parazitologijos instituto jaun. moksl. bendradarbis. 1980 m. pakviestas vadovauti SKL kuriamo eksperimentinio baro įrengimui ir darbui. 1990 m. perėjo dirbti į Respublikinį higienos centrą, nuo 1992 m. – Respublikinio mitybos centro laboratorijos vedėjas. 1979 m. J. Petraitis apgynė kandidato disertaciją „Bičių feromonų bei jų struktūrinių analogų okso- ir oksideceninių rūgščių sintezė“ (vadovas – V. Daukšas), paskelbė bemaž 30 mokslinių darbų vabzdžių feromonų ir jų sintezės, skystųjų kristalų, chromatografijos, maisto produktų užterštumo klausimais. Jis yra vienas iš aktyviausiai maisto medžiagų srityje dirbančių Lietuvos analitikų, stažavosi Švedijos maisto agentūroje (1995), Vokietijos federaliniame medžiagų tyrimo ir bandymo institute (1997), Danijos žemės ūkio institute (1998), yra Lietuvos atstovas Europos analizinių laboratorijų susivienijime „Eurochem“, „Codex Alimentarius“ komisijoje ir Europos standartizacijos organizacijos CEN darbo grupėje. Nuo 1995 m. jis turi pusę etato Analizinės ir

aplinkos chemijos katedroje, skaito chromatografinių analizės metodų, biologinių, medicininių ir maistinių medžiagų analizės paskaitas, parengė mokomąjį leidinį, nuo 1998 m. – docentas.

Iki užverčiant parduotuves užsieninėmis petardomis, J. Petraitis buvo didelis savos gamybos pirotechnikos priemonių entuziastas, o jo turistinį įkarštį ir dabar stabdo tik laiko stoka.

Lidija Poloudina (g. 1945 10 19 Jekaterinburge, Rusija) 1962 m. baigė Vilniaus 6-ąją vidurinę mokyklą, 1967 m. – Chemijos fakultetą, iki 1969 m. dirbo Sąjunginio sviesto ir sūrių instituto Lietuvos filialo Kaune jaun. moksl. bendradarbe, 1969–1970 m. – Vilniaus buitinės chemijos gamyklos „Spindulys" informacijos inžiniere. Nuo 1970 m. ji – SKL (oficialiai – Organinės chemijos katedros) vyr. moksl. bendradarbė. 1974 m. apgynė kandidato disertaciją „Piperazino prisijungimo prie α-pakeistų akrilnitrilų reakcijų kinetika" (vadovas – G. Dienys), paskelbė per 15 mokslinių publikacijų (tarp jų 5 išradimus), susijusių su nukleofilinių prisijungimų kinetika, blizgiojo cinkavimo elektrolitų naujų blizgodarių ir skystųjų kristalų sinteze, chromatografine cheminių junginių analize.

Jūratė Ruolienė (g. 1946 07 16 Pakruojo raj. Sprakšių k.) 1964 m. baigė Jiezno vidurinę mokyklą, 1969 m. – Chemijos fakultetą. 1969–1973 m. ji buvo Vilniaus konstravimo biuro inžinierė, nuo 1973 m. – SKL vyr. inžinierė, nuo 1979 m. – jaunesnioji, nuo 1986 m. – moksl. bendradarbė. 1984 m. J. Ruolienė apgynė kandidato disertaciją „4,4-pakeistų bifenilų, pasižyminčių skystakristalėmis savybėmis, sintezė ir tyrimas" (vadovas – P. Adomėnas), paskelbė 20 mokslinių darbų. Nuo 1995 m. ji dirba Aplinkos ministerijos vyresn. ir vyr. patarėja, bet iki 2000 m. pradžios dar turėjo 0,25 etato ir laboratorijoje.

Romualdas Aleksas Sirutkaitis (g. 1953 11 03 Kėdainių raj. Slabados k.) 1971 m. baigė Kauno 14-ąją vidurinę mokyklą, 1976 m. – Chemijos fakultetą. R. Sirutkaičiui niekada neužtekdavo ir neužtenka tų žinių, kurias gauna jo draugai: vidurinėje mokykloje jis po pamokų papildomai mokėsi chemijos, todėl neatsitiktinai buvo Lietuvos jaunųjų chemikų olimpiados nugalėtojas, studijuodamas išklausė Fizikos fakultete skaitomus kvantinės mechanikos ir kvantinės chemijos paskaitų kursus ir išlaikė jų egzaminus, nuo pirmųjų kompiuterių pasirodymo Lietuvoje iki dabar yra vienas didžiausių jų naudojimo chemikų darbe entuziastų.

Ieškodamas vis įdomesnių žinių, jis ne kartą keitė darbovietę. Baigęs studijas R. Sirutkaitis buvo paskirtas SKL jaun. moksl. bendradarbiu, nuo 1979 m. buvo tos pačios laboratorijos vyr. moksl. bendradarbis, 1981 m. perėjo dirbti jaun. moksl. bendradarbiu Sąjunginio Skriabino helmintologijos instituto Vilniaus skyriuje, ten dirbdamas buvo SKL neakivaizdinis aspirantas, 1988 m. grįžo į SKL vyr. moksl. bendradarbio pareigas, o 1991 m. perėjo dirbti į Mokslų akademijos Biochemijos institutą, bet nuo 1995 m. dalį etato turi ir SKL. 1987 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Mezomorfinių fenilbenzoatų, turinčių fluoro atomų arba 4-alkilpiperidino fragmentą, sintezė ir savybės" (vadovas – P. Adomėnas). R. Sirutkaičio mokslinių darbų sąraše – 14 pavadinimų.

Alma Sirvydytė (g. 1966 12 11 Utenoje), 1985 m. baigė Utenos 5-ąją vidurinę mokyklą, 1990 m. – Chemijos fakultetą ir buvo palikta jaun. moksl. bendradarbe Vaistų sintezės laboratorijoje, kurioje ji pradėjo dirbti dar būdama antrame kurse. 1991 m. ji perkelta į Organinės chemijos katedros jaun. moksl. bendradarbės pareigas, nuo 1992 m. – katedros jaun. moksl. asistentė, nuo tų pačių metų pabaigos mokėsi katedros doktorantūroje. 1997–1998 m. dirbo mokslinį darbą Ostnobotnijos technikos universitete (Kokola, Suomija), nuo 1998 m. – SKL mokslo darbuotoja. 1996 m. A. Sirvydytė apgynė gamtos mokslų daktaro disertaciją „2-alkiltiobenzimidazolų darinių sintezė" (vadovai – prof. V. Daukšas ir doc. A. Brukštus), paskelbė bemaž 20 mokslinių darbų, 2000 m. išėjo iš fakulteto dirbti prietaisų prekybos firmoje.

Fizikinės chemijos katedra. Po Antrojo pasaulinio karo atsikurianti Fizikinės chemijos katedra, palyginti su kitomis fakulteto katedromis, turėjo didesnių rūpesčių dėl aparatūros. Jau nekalbant apie mokslinius tyrinėjimus, netgi paprasčiausiems laboratoriniams darbams čia neužteko kolbų ar mėgintuvėlių, o nemažai prietaisų buvo išgrobstyta ar iš dalies išmontuota pirmosiomis Universiteto uždarymo dienomis 1943 m. Antra vertus, katedros padėtį lengvino tai, kad didesnės studentų grupės joje turėjo pasirodyti tik trečiaisiais pirmakursių mokslo metais, t. y. 1947 m. rudenį. Be to, jau 1945 m. rudenį katedroje dirbo du dėstytojai, galintys skaityti pagrindinius mokymo planuose numatytus paskaitų kursus, – pats katedros vedėjas prof. J. Matulis ir doc. E. Griškun. Tiesa, doc. E. Griškun paskaitas galėjo skaityti tik

rusų kalba, tačiau tuo metu tai nebuvo pakankamas pagrindas kam nors reikšti nepasitenkinimą.

Mokslinio darbo kryptys. Universiteto katedros mokslinės veiklos kryptį nuo pat pirmųjų Europos universitetų įkūrimo iki dabartinių dienų lemia jos vedėjo moksliniai interesai ir patirtis. Atrodytų, kad šiuo požiūriu Fizikinės chemijos katedrai (FChK) problemų neturėjo kilti. Jos pirmasis vedėjas, labai didelis mokslinių tyrinėjimų entuziastas akad. J. Matulis dar 1934–1936 m. savo daktaro disertacijoje ir habilitaciniame darbe kryptingai dirbo fotochemijos srityje, buvo pripažintas tos srities specialistas. Vienai iš pirmųjų savo disertantei J. Januševičienei jis ir pasiūlė fotocheminio pobūdžio darbo temą, tačiau, svarstydamas galimas katedros tolesnio mokslinio darbo kryptis, pirmenybę atidavė elektrochemijai.

Kaip yra pasakojęs pats J. Matulis, elektrochemijos pasirinkimą nulėmė keletas priežasčių. Pirma, elektrochemijos darbai Tarybų Sąjungoje tuo metu buvo mažai kur plėtojami, tad šiai krypčiai negrėsė stambių TSRS universitetų ir akademinių institutų konkurencija. Antra, elektrocheminio pobūdžio tyrinėjimams reikėjo paprastesnės nei fotocheminiams darbams tiek gamyklinės, tiek ir savo pačių sukonstruotos aparatūros, o pokario metais tai buvo gana svarbus privalumas. Pagaliau ši chemijos sritis Lietuvoje jau turėjo tradicijas: mūsų fizikochemikų mokyklos pradininkas, Vytauto Didžiojo universiteto Fizinės chemijos katedros vedėjas prof. V. Čepinskis buvo tyrinėjęs vandenilio ir deguonies galvaninį elementą, jonų entropijas druskų lydaluose ir tirpaluose, supažindinęs su elektrochemijos problemomis savo asistentus J. Matulį ir J. Janickį.

Atsižvelgdamas į visas minėtas aplinkybes, J. Matulis disertacijos temos dar neturėjusiam katedros asistentui J. Žirnauskui 1945 m. pasiūlė panagrinėti katodinės poliarizacijos reiškinius. Nors ir sunkiomis sąlygomis, darbas vyko labai sklandžiai, ir 1948 m. J. Žirnauskas jau apgynė mokslų kandidato disertaciją „Sąsaja tarp katodinės poliarizacijos ir adsorbcijos“. Šis faktas labai glosto Universiteto elektrochemikų savimeilę. Mat nors dabartinės elektrochemikų mokyklos laimėjimai ir autoritetas paprastai siejami su Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos institutu, Chemijos fakulteto mokslininkai gali didžiuotis, kad ilgamečio to instituto direktoriaus ir Mokslų akademijos prezidento pir-

mosios elektrocheminių darbų idėjos buvo įgyvendintos Universiteto Chemijos fakultete (pirmąją elektrocheminio profilio kandidato disertaciją Mokslų akademijoje A. Bodnevas apgynė tik po trejų metų).

Tiesa, akad. J. Matulis labai greitai, jau 1950 m. atsisakė katedros vedėjo pareigų ir dirbo joje tik kaip ne pagrindinėje darbovietėje, tačiau būtent jo aspirantai dar ilgai davė toną ir kryptį visam katedros moksliniam darbui. Be jau minėto J. Žirnausko, katedroje kandidato disertacijas parengė ir apgynė dar keturi J. Matulio disertantai: V. Kaikaris – „Etiljodido ir trietilamino jungimosi reakcijos kinetika" (1948), J. Januševičienė – „Rišamojo sluoksnio strukūros kitimas ir fotoanizotropija" (1954), S. Chotianovičius – „Poliarizacinių procesų kinetika elektrolitiškai nusodinant varį ir cinką kai kurių organinių rūgščių įtakoje" (1957) ir J. Bubelis – „Geležies elektronusodinimo iš sulfatinių elektrolitų mechanizmo tyrimas" (1961). Tiesa, pirmosios dvi iš šių disertacijų su elektrochemija nesusijusios, tačiau V. Kaikario darbas buvo baigtas ir pirmą kartą apgintas dar karo metais (1942), tiktai tarybų valdžios nepripažintas, o J. Januševičienės disertacija buvo paskutinė duoklė jos vadovo „pirmajai meilei" – fotochemijai...

Kai katedrai vadovauti pradėjo prof. V. Kaikaris, joje kurį laiką daugiau dėmesio kreipta į fizikocheminę, ypač potenciometrinę, analizę. Būtent to analizės metodo teorinius pagrindus ir praktinio taikymo galimybes nagrinėjo du prof. V. Kaikario disertantai: K. Januševičius savo darbe „Potenciometrinis diferencialinis halogenidų, rodanido ir kalcio nustatymas" (1959) ir A. Levinskas disertacijoje „Kalcio ir magnio potenciometrinis nustatymas, panaudojant trečios eilės ir bismuto elektrodus" (1959).

Šeštojo dešimtmečio pabaigoje Lietuvos elektrochemikai priėjo išvadą, kad nors jų gretos ir sparčiai gausėja, netikslinga sklaidyti jėgas ir bandyti aprėpti kuo daugiau periodinės elementų sistemos metalų. Po geranoriško darbo pasidalijimo su Mokslų akademijos chemikais Universiteto elektrochemikams atiteko sidabras: 1958–1959 m. čia pradėti elektrocheminio sidabravimo tyrimai, kurie tęsiami iki šiol.

Tiesa, sidabras nėra gamtoje paplitęs elementas, o pastaruoju metu darosi vis labiau deficitinis. Tačiau dėl palyginti nedidelės jo kainos ir daugelio privalumų (labai gero elektros laidumo, atsparumo korozijai ir dekoratyvinių savybių) jis gana plačiai taikomas galvanostegijoje. Sidabro

dangos naudojamos elektro- ir radiotechnikoje, reflektoriams gaminti, juvelyriniams dirbiniams ir kai kuriems buitiniams reikmenims padengti.

Elektrocheminio sidabravimo darbai greitai taip suintensyvėjo, kad katedra ir jos vedėjas prof. V. Kaikaris tapo pripažintais šios srities autoritetais ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Kandidato disertaciją apgynus pirmajam prof. V. Kaikario aspirantui A. Voronko („Paviršiaus išlyginimo metalų elektrolitinio nusodinimo metu tyrimas", 1963 m.), visi kiti jo aspirantai disertacijas gynė tik sidabravimo klausimais: A. Kundra – „Kompleksinių chloridinių ir bromidinių sidabravimo tirpalų tyrimas (1964), I. Pivoriūnaitė – „Sidabro elektrolitinis nusodinimas iš kalio dicianargentato tirpalų" (1965), S. Pilauskienė – „Sidabro elektrolitinio nusodinimo iš pirofosfatinių elektrolitų tyrimas" (1965), T. Jankauskas – „Dicianoargentatinio-rodanidinio elektrolito tyrimas" (1968), V. Skučas – „Sidabro elektrolitinės kristalizacijos proceso tyrimas kompleksiniuose elektrolituose" (1970).

Apibendrinęs disertantų sukauptus duomenis, V. Kaikaris 1969 m. apgynė chemijos mokslų daktaro disertaciją „Sidabro elektrolitinio nusodinimo procesų tyrimas". Disertacijoje daug dėmesio skiriama blizgiųjų sidabro elektrolitinių dangų gavimo problemai, pasiūlyta dvifaktorė tokių dangų susidarymo teorija bei nauja morfologinė galvaninių dangų ir blizgodarių klasifikacija. Praktiniu požiūriu ypač vertingas katedroje pasiūlytas ir į TSRS valstybinį standartą įtrauktas dicianoargentatinis-rodanidinis sidabravimo elektrolitas, kuris lengviau koreguojamas darbo metu ir mažiau nuodingas už iki tol naudotus cianidinius sidabravimo elektrolitus.

Kiek vėliau katedroje pradėti sidabro lydinių su kitais metalais elektrolitinio nusodinimo tyrimai. Tokiuose procesuose sutaupoma deficitinio sidabro, o gaunamos dangos yra kietesnės ir atsparesnės korozijai už gryno sidabro dangas. Šiems darbams kartu su prof. V. Kaikariu jau vadovavo jo mokiniai docentai T. Jankauskas ir V. Skučas.

T. Jankausko mokslinių interesų sritis – sidabro ir jo lydinių su stibiu, bismutu, nikeliu ir variu elektrolitinio nusodinimo, sidabro anodinio tirpimo, paviršinio aktyvumo medžiagų įtakos elektrocheminiams procesams tyrimas. Jo vadovaujami kandidato disertacijas apgynė keturi disertantai (pirmiesiems dviem vadovavo kartu su prof. V. Kaikariu): P. Juzikis – „Sidabro anodinio proceso tyrimas" (1977), V. Daujotis –

„Kai kurių sidabro lydinių elektrolitinio nusodinimo tyrimas" (1980), G. Baltrūnas (vadovauta kartu su V. Daujočiu) – „Sidabro cianidinių kompleksų elektroredukcijos proceso cheminiai apribojimai" (1985) ir H. Cesiulis – „Kompleksų susidarymas ir elektrodiniai procesai rodanidiniuose sidabravimo elektrolituose" (1992).

Doc. V. Skučo ir jo bendradarbių mokslinių darbų kryptis – sidabro lydinių su periodinės elementų sistemos I–IV grupių metalais elektrolitinis nusodinimas, naujų sidabravimo elektrolitų paieškos, kai kurių teorinių galvanotechnikos klausimų aiškinimas. Jo ir prof. V. Kaikario vadovaujamas vyr. laborantas P. Varkala 1983 m. apgynė kandidato disertaciją „Sidabro ir jo lydinių su indžiu ir taliu elektrolitinio nusodinimo iš dicianoargentatinių-rodanidinių elektrolitų tyrimas". Šiai grupei pasisekė surasti ir perspektyvų paruošiamąjį sidabravimo elektrolitą, kuris labai patogus padengiant sidabru ir jo lydiniais elektroneigiamesnius už jį metalus. Pasiūlytas įdomus sidabro regeneravimo iš panaudotų elektrolitų būdas. Pradėti tirti veliurinių sidabro dangų susidarymo dėsningumai.

Sidabro elektrolitinio nusodinimo problemoms nagrinėti skirta per 250 katedros darbuotojų išspausdintų mokslinių darbų, gauti 26 autorystės teisių liudijimai. Pagal katedroje parengtus technologinius režimus dirbo keletas stambių sidabravimu užsiimančių Tarybų Sąjungos gamyklų, pavyzdžiui, didžiausias Europoje Kolčiugino (Vladimiro sr.) spalvotųjų metalų gamyklos sidabrinių stalo įrankių ir indų cechas. Sidabravimo darbų autoriai buvo apdovanoti Sąjunginėje liaudies ūkio pasiekimų parodoje ir D. Mendelejevo chemikų draugijos sąjunginėje apžiūroje, dalis tų darbų eksponuota TSRS pasiekimų parodose Kopenhagoje, Sofijoje, Leipcigo mugėje ir kt.

Kurį laiką kiek iškrito iš bendro katedros darbų konteksto doc. J. Januševičienės po kandidato disertacijos tęsti fotodichroizmo, elektrostenolizės ir elektrolitinio variavimo tyrinėjimai. Tačiau pamažu ir ji pasuko į sidabravimo tematiką, tiesa, nepamiršdama ir vario. 1972 m. jos ir prof. V. Kaikario vadovaujamas aspirantas L. Sakalauskas apgynė disertacinį darbą „Katodinių procesų tyrimas vario ir sidabro druskų tirpaluose".

Gausėjant katedros darbuotojų, septintojo dešimtmečio pradžioje tapo aktualus elektrocheminio nusodinimo tematikos išplėtimas: įdomiausios sidabravimo kryptys katedroje jau buvo „privatizuotos". Jauni

katedros vyr. dėstytojai L. Simanavičius ir A. Levinskas, ieškodami vietos po „elektrochemikų saule", pasitarę su pripažintu Lietuvos elektrochemikų mokyklos vadovu akad. J. Matuliu, iš kelių jo pasiūlytų temų pasirinko nevandeninių tirpalų elektrochemiją, kuri Lietuvoje buvo visiškai nauja. Jų iniciatyva 1963 m. katedroje įkurta Nevandeninių tirpalų elektrochemijos laboratorija, pradėjusi tyrinėti nevandeninius aliuminiavimo elektrolitus. Gaila, bet abu elektrolitinio aliuminiavimo darbų pradininkai katedroje kartu dirbo neilgai: doc. L. Simanavičius 1965 m. perėjo į Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos institutą, kur tos krypties darbus tęsia ir dabar. Tiesa, katedroje buvo parengta ir apginta pirmoji elektrolitiniam aliuminiavimui skirta jo vadovaujama kandidato disertacija – aspirantės A. Levinskienės darbas „Ksilolinio aliuminiavimo elektrolito tyrimas" (1967).

Nevandeninių elektrolitų galvanikos pamatus padėjo O. Plotnikovo (Kijevo politechnikos institutas, 1900–1944 m.) ir A. Brenerio (JAV Nacionalinis standartų biuras, 1950–1960 m.) mokyklos. Katedros laboratorijoje nuodugniai tyrinėtos dvikomponentės ir trikomponentės aliuminio halogenidų eteratinės sistemos, tinkamos eteriniams aliuminiavimo elektrolitams ir aliuminio dangoms gauti.

Aliuminio dangos atsparios aukštoms temperatūroms, kai kuriems cheminiams reagentams, turi naudingų specialių funkcinių savybių, todėl taikomos greitai veikiančių puslaidininkinių prietaisų gamyboje, radiotechnikoje, mikroelektronikoje, energetikoje ir kitose technikos srityse. Palyginti su elektrocheminiu aliuminiavimu, kiti aliuminio dangų gavimo būdai (vakuuminis uždulkinimas, alitavimas, lydalų elektrolizė ir kt.) neretai susiję su daug didesnėmis energijos sąnaudomis, ne visada leidžia gauti pakankamai elastingas, reikiamo tolydaus storio, be didelių vidinių įtempimų dangas.

Vadovaujant prof. A. Levinskui, elektrolinio aliuminiavimo iš nevandeninių tirpalų darbai katedroje buvo vykdomi iki 1997 m. Šios krypties kandidato disertacijas čia parengė ir apgynė aštuoni jo aspirantai ir doktorantai: J. Sinius – „Eterinio-hidridinio aliuminiavimo elektrolito tyrimas" (1970), Č. Gerasimovičius – „Aliuminio bromido –dietileterio sistemos elektrolizinis tyrimas" (1971), A. Sinius – „Elektrodinių procesų tyrimas eteriniame-hidridiniame aliuminiavimo elektrolite" (1973), B. Ingaunytė – „Eterinio-amoniakinio aliuminiavi-

mo elektrolito tyrimas" (1974), S. Šumauskaitė – „Aliuminio lydinių elektrolitinio nusodinimo iš eterinių elektrolitų tyrimas" (1976), S. Armalis – „Aliuminio elektrolitinio nusodinimo iš eterinių-amininių ir eterinių-datyvinių elektrolitų tyrimas" (1976), Nguen ba Tjat (iš Vietnamo Socialistinės Respublikos Hanojaus universiteto) – „Hidridinio vandenilio elektrodo tyrimas" (1984), G Zagidulinas – „Elektrocheminės ir cheminės eterio reakcijos eterinėse elektrolitinėse kompozicijose" (1999). Daugumos savo aspirantų eksperimentinius duomenis A. Levinskas 1977 m. apibendrino daktaro disertacijoje „Aliuminio elektrolitinio nusodinimo iš eterinių elektrolitų tyrimas".

Laboratorijoje ištirta eteriniams elektrolitams būdingų elektrodinių reakcijų prigimtis, kinetika ir tarpusavio sąveika, reakcijoje dalyvaujančių jonų ir molekulių sandara ir pernašos dėsningumai. Išnagrinėtos eterinių elektrolitų struktūros modifikacijos, terpės elektrolitinio reorganizavimo ir bazingumo pokyčių poveikiai elektrodinių reakcijų eigai, reglamentuotos būtinos gryno metalo elektrokristalizacijos sąlygos. Konstatuota keletas specifinių elektrocheminių reiškinių, būdingų eterinėms elektrolitinėms kompozicijoms. Pavyzdžiui, aptikta ir išnagrinėta hidridinio vandenilio neigiamai įkrautų jonų elektrocheminė pusiausvyra. Hidridinio vandenilio elektrodas (klasikinio vandenilio elektrodo antipodas) naudotas techninei eterinių-hidridinių vonių monitorinei kontrolei. Elektrocheminiams eterinių elektrolitinių kompozicijų savitumams priskirtini ir simetrinių eterio molekulių virsmai – cheminė destrukcija ir katodinė redukcija.

Naudojantis laboratorijoje gautais eteratinių kompozicijų teorinių tyrimų rezultatais, spręsti elektrolitinio aliuminiavimo procesų tobulinimo, aliuminio dangų kokybės gerinimo uždaviniai. Optimizuotos eterinių elektrolitų sintezės receptūros, suklasifikuotos sintezei tinkamos organinės fazės, ištobulinti eterinių-hidridinių ir eterinių-amoniakinių elektrolitų eksploatacijos, korekcijų, ilgalaikės elektrolizės režimai, pasiūlytos hermetiškų vonių konstrukcijos, darbo metu patikimai izoliuojančios elektrolitą nuo atmosferos. Laboratorijoje sukurtos galvaninio aliuminiavimo technologijos pritaikytos lokaliniams aukso sluoksniams pakeisti pigesnėmis aliuminio dangomis elektrotechnikoje ir parabolinių aliuminio veidrodžių – saulės energijos koncentratorių (fokonų) galvanoplastikai. Pagaminti fokonai sėkmingai išbandyti kosminiuose aparatuose.

Nevandeninių tirpalų elektrochemijos laboratorijos darbuotojai iš viso paskelbė apie 120 mokslinių publikacijų, gavo devynis autorystės teisių liudijimus.

Nuo devintojo dešimtmečio pradžios katedroje labai išsiplėtė darbai, kuriuose mažiau domimasi praktiniais sidabravimo klausimais, o daugiau dėmesio skiriama teorinėms galvaninių dangų formavimosi problemoms. Kurį laiką katedroje tyrinėjęs sidabro lydinių elektrocheminio nusodinimo ypatybes prof. V. Daujotis vėliau susidomėjo naujausiais elektrodinių reakcijų tyrimo metodais, paskelbė darbų apie chronoamperometriniu metodu gautų elektrocheminių eksperimentinių duomenų analizę Laplaso erdvėje. Tęsdamas savo disertacijoje pradėtus darbus, doc. G. Baltrūnas labiau gilinasi į teorines sidabravimo problemas. Naudodamasis impedanso, elektroninės mikroskopijos, radioaktyviųjų izotopų ir kitais šiuolaikiniais tyrimo metodais, jis nagrinėja sidabro cianidinių kompleksų elektroredukcijos ypatybes: specifinę cianidų adsorbciją ant sidabro elektrodo, pasyvacijos reiškinius ir kt. Jo vadovaujami disertacijas apgynė du disertantai: V. Drunga – „Sidabro elektrodo paviršiaus būsena cianidiniuose tirpaluose“ (1992 m., vadovauta kartu su prof. A. Levinsku) ir E. Morkevičius – „Sidabro cianidinių kompleksų elektroredukcijos ypatumai“ (1998). Doc. G. Valinčius dirba siekdamas pritaikyti elektrocheminės impedanso spektroskopijos, estanso ir rezistometrinius metodus biotechnologiniam kietų elektrodų bei pritvirtintų prie kietų elektrodų membranų savybėms charakterizuoti. Jo vadovaujama doktorantė D. Bigelienė apgynė daktaro disertaciją „Aukso elektrodo savybių tyrimas moduliacinės rezistometrijos metodu“ (1999).

Katedros vedėjai ir darbuotojai. Per 45 katedros darbo Chemijos fakutete metus jai vadovavo septyni vedėjai:
akad. J. Matulis (1940–1950),
doc E. Griškun (1950–1956),
prof. V. Kaikaris (1956–1982),
prof. A. Levinskas (1982–1994),
prof. A. Survila (1994–1995),
doc. G. Baltrūnas (1995–1999) ir
doc. T. Jankauskas (nuo 1999).

Akad. Juozas Matulis[1] (1899 03 19 Kupiškio raj. Tatkonių k. – 1993 06 25 Vilniuje) vadovavo katedrai pačiu sunkiausiu jos darbo lai-

[1] Plačiau žr.: Juozas Matulis. I, II d. Vilnius: TEV, 1999; *Steponaitienė A.* Juozas Matulis : literatūros rodyklė. Vilnius. 1999. 204 p.

kotarpiu, iš esmės ją du kartus kurdamas. Pirmasis kartas buvo 1940 m., kai Fizikinės chemijos katedra (FChK) kartu su Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakultetu atsikėlė į Vilnių, antrasis – jau po karo. Tiesa, lyginant su kitų fakulteto katedrų darbo pradžia, J. Matulio veiklą lengvino ta aplinkybė, kad jis abu kartus darbą pradėjo ne vienas: padėjo tuomet dar jaun. asistentas V. Kaikaris, o pokario metais – ir pedagoginio darbo patirtį turinti doc. E. Griškun.

Akad. J. Matulio kelias į mokslą buvo anaiptol ne toks tiesus ir lengvas kaip dabartinių katedros darbuotojų. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą jis vos netapo juvelyru: nuo 1912 m. dvejus metus to amato mokėsi Liepojoje, bet numatytas penkerių metų „studijas" nutraukė karas. 1915–1918 m. jis dirbo dabartinio Kupiškio rajono Skapiškio geležinkelio stoties budėtoju ir iešmininku, 1919 m. dalyvavo audringuose politiniuose įvykiuose, o Lietuvos gyvenimui įėjus į šiek tiek normalesnes vėžes, jau gerokai moksleivio amžių peraugęs 21metų jaunuolis 1920 m. pėsčias per dvi dienas iš gimtojo rajono nuėjo į Kauną (ar tai neprimena S. Daukanto žygio iš Žemaitijos į Vilnių?), turėdamas aiškų tikslą – mokytis. Kaune jo niekas išskėstomis rankomis nelaukė, teko dirbti telegrafo-telefono stotyje, trejus metus tarnauti kariuomenėje, kareiviaujant ir dirbant Paštų, telegrafo ir telefonų valdyboje 1924 m. baigti Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos suaugusiųjų gimnaziją ir tris Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Fizikos-chemijos skyriaus kursus. Studijuoti pasidarė lengviau tik ketvirtame kurse, kai 1928 m. jis buvo priimtas Fiziologijos ir fiziologinės chemijos katedros vyr. laborantu, o 1929 m. baigęs studijas buvo pakeltas vyr. asistentu. Tas pareigas J. Matulis ėjo dar metus, kol 1930 m. Fizinės chemijos ir elektrochemijos katedros vedėjas prof. V. Čepinskis jo neperviliojo pas save. Perėjimą, be kita ko, nulėmė ir ta aplinkybė, kad jaunasis asistentas prof. V. Lašo katedroje niekaip negalėjo priprasti prie darbo su nenarkotizuojamais gyvūnais. Mūsų visų laimei, nei prof. V. Čepinskis kviesdamas, nei J. Matulis pas jį pereidamas neapsiriko...

Tolesnis J. Matulio pedagoginio darbo ir mokslinės veiklos kelias jau nebebuvo toks sudėtingas, veikiau priminė greitkelį. Tiesa, jaunasis absolventas ilgokai (1930–1936) ėjo vyr. asistento pareigas, tačiau per tą laiką parengė ir apgynė dvi disertacijas: 1934 m. – doktoratą „Fotodich-

roizmo tyrinėjimai organinių dažų – kolodio ir želatinos sistemose“ (po 1931–1933 m. stažuotės Vokietijoje, Leipcigo universitete, vadovaujamas prof. F. Veigerto), o 1936 m. – habilitacinį darbą „Veigerto efektas ir fotocheminiai procesai sidabro druskų želatinos sluoksniuose“. Nuo 1936 m. J. Matulis – privatdocentas ir kiek vėliau – docentas, nuo 1940 m. – profesorius, persikėlusio į Vilnių VDU Matematikos-gamtos fakulteto dekanas ir Fizikinės chemijos katedros vedėjas. Vokietmečiu iš dekano pareigų atleistas. Pokario metais išryškėjo nepaprasti prof. J. Matulio organizaciniai sugebėjimai, greta vadovavimo katedrai užvertę ant jo pečių ir sunkiai įsivaizduojamą daugybės pareigų naštą. 1944–1945 m. jis buvo Universiteto prorektorius, 1945–1946 m. – MA atkūrimo komiteto pirmininkas, 1946–1984 m. – MA prezidentas, 1956–1976 m. – Chemijos ir cheminės technologijos instituto direktorius, 1948–1970 m. – „Žinijos“ draugijos respublikinės valdybos pirmininkas. Prie viso to prisidėjo aktyvus dalyvavimas keliose mokslinės tarybose, trijų mokslinių žurnalų redakcinėse kolegijose ir darbas, o dažniausiai pirmininkavimas įvairiausiuose komitetuose, tarybose ir komisijose.

Negalima nepaminėti nepaprasto akad. J. Matulio mokslinio aktyvumo. Vienas ar su bendraautoriais jis parašė per 600 mokslinių straipsnių, paskelbė per 300 tezių mokslinėse konferencijose, buvo 76 išradimų bendraautoris, vadovavo 85 disertantams, parašė apie 200 mokslo populiarinimo ir publicistinių straipsnių. Jo mokslinė, organizacinė ir visuomeninė veikla buvo ne kartą įvertinta garbingais to meto dėmesio ženklais: jis buvo išrinktas TSRS mokslų akademijos nariu korespondentu (1946), apdovanotas dviem Valstybinėmis ir TSRS Ministrų Tarybos premija, penkiais Sąjunginės liaudies ūkio pasiekimų parodos aukso medaliais, šešiais aukščiausiais Tarybų Sąjungoje Lenino ordinais, 1965 m. jam suteiktas socialistinio darbo didvyrio vardas. Žinoma, galima į tuos apdovanojimus žiūrėti, kaip kad daugelis dabar daro, labai skeptiškai, tačiau visai be reikalo. Aukščiausi Tarybų Sąjungos apdovanojimai tiksliųjų mokslų atstovams nebuvo dalijami už gražias akis ar ideologinius nuopelnus!

Nors ir nepaprastai užsiėmęs, neturintis galimybių kasdien ateiti į katedrą akad. J. Matulis darbui Universitete visada skirdavo kiek galėdamas daugiau dėmesio. Iki 1959 m. rudens jis ėjo katedroje gretutines pareigas, iki 1975 m. buvo fakultete veikusios chemikų tarybos moks-

liniams laipsniams teikti narys, o ir vėliau mielai konsultuodavo jo patarimų klausiančius fakulteto darbuotojus.

Doc. Elena Griškun (g. 1909 02 28 Andižane, Uzbekijoje, iš anuometinės Kauno gubernijos kilusio lietuvio geležinkelininko šeimoje) 1932 m. Taškente baigė Vidurinės Azijos universitetą, mokėsi to paties universiteto aspirantūroje, 1936 m. apgynė kandidato disertaciją „Sensibilizuotas natrio sulfido oksidavimas", buvo palikta dirbti Fizikinės chemijos katedroje, nuo 1938 m. – docentė. Dėl lietuviškos kilmės (tiesa, lietuviškai ji nemokėjo) ir, kas be ko, politiniais motyvais 1945 m. TSKP CK potvarkiu komandiruota į Vilniaus universitetą, kaip tada motyvuodavo, jo „moksliniam lygiui pakelti" ir pradėjo dirbti iš pradžių FChK docente, o 1950–1956 m. – katedros vedėja. Rusų kalba ji skaitė medžiagų struktūros, fizikinės, koloidų ir kvantinės chemijos paskaitas. 1945/46 m. m. doc. E. Griškun buvo Universiteto partinės organizacijos sekretoriaus pavaduotoja, 1946–1948 m. – Chemijos fakulteto partorgė ir kartu su dar dviem itin aktyviomis fakulteto partinio moteriško „triumvirato" atstovėmis – Organinės chemijos katedros doc. V. Paševič ir Bendrosios chemijos katedros vyr. dėst. M. Priluckaja – sugadino nemažai nervų fakulteto darbuotojams, budriai sekdama jų ideologinių pažiūrų skaistybę. 1956 m. prasidėjus Universiteto lietuvinimui, ji konkurso būdu nebebuvo išrinkta katedros vedėja, rektoriaus įsakymu vieniems metams palikta Organinės chemijos katedros (!) docente, tačiau nebematydama nei toje katedroje, nei apskritai Chemijos fakultete jokių perspektyvų tais pačiais metais išvyko į Marių universitetą (Joškar Ola).

Prof. Vytautas Kaikaris (1912 05 22 Anykščių raj. Kavarske – 1982 08 29 Vilniuje) 1927 m. baigė Žagarės gimnaziją, 1931 m. – Šiaulių mokytojų seminariją, 1936 m. – Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Fizikos-chemijos skyrių, įgijo fizikochemiko specialybę, buvo pakviestas dirbti Fizinės chemijos katedros jaun. laborantu. Nuo 1937 m. jis – tos katedros vyr. laborantas, nuo 1939 m. – jaun. asistentas. 1940 m. kartu su Matematikos-gamtos fakultetu persikėlė į Vilniaus universitetą, dvejus metus ėjo tas pačias jaun. asistento pareigas, nuo 1942 m. – vyr. asistentas. Universitetą uždarius, V. Kaikaris 1943–1944 m. buvo Mažeikių alaus daryklos chemiko ir aludario padėjėjas (įdomios pareigos jau doktoratą apgynusiam Univer-

siteto vyr. asistentui !..). 1944 m. V. Kaikaris grįžo į Universitetą, nuo 1945 m. – Bendrosios chemijos katedros, 1956–1982 m. – FChK vedėjas. 1946–1950 m. V. Kaikaris buvo ChF dekanas, 1953 m. gavo docento vardą, nuo 1970 m. – profesorius.

1948 m. už antrą kartą apgintą (priminsime, pirmasis tarybų valdžios nepripažintas kartas buvo 1942 m.) disertaciją „Etiljodido ir trietilamino jungimosi reakcijos kinetika" jam pirmajam iš Universiteto chemikų suteiktas chemijos mokslų kandidato, o 1970 m. už darbą „Sidabro elektrolitinio išskyrimo procesų tyrimas" – mokslų daktaro laipsnis. Prof. V. Kaikaris vienas ar su buvusiais savo mokiniais vadovavo12 kandidato disertacijų, buvo 127 mokslinių darbų (tarp jų 13 išradimų), dviejų mokomųjų leidinių autorius ar bendraautoris, oponavo daugiau kaip 50 kandidato disertacijų ir kelioms daktaro disertacijoms.

Prof. V. Kaikariui dirbant Bendrosios chemijos katedroje, kurį laiką labai trūko kvalifikuotų dėstytojų, tad jam pačiam teko nechemijos specialybių studentams skaityti ne tik jam artimus fizikinės chemijos, koloidų chemijos ir fizikocheminės analizės paskaitų kursus, bet ir bendrosios, neorganinės ir netgi organinės chemijos paskaitas. Fizikinės chemijos katedroje jis 26 metus skaitė pagrindinį fizikinės chemijos paskaitų kursą. Buvę profesoriaus studentai su malonumu prisimena jo paskaitas – raiškias, neskubrias, be išblaškančių dėmesį smulkmenų. Kolegos pastebėjo jo polinkį į visuomeninį darbą ir tris kadencijas rinko fakulteto profsąjungos biuro pirmininku. Prof. V. Kaikaris dažnai kalbėdavo vadinamuosiuose teoriniuose seminaruose, kuriuose būdavo diskutuojama įvairiais visuomeninio gyvenimo ir filosofiniais klausimais, tačiau remdavosi ne knygose išskaitytomis mintimis, o savo samprotavimais, iliustruodamas juos pavyzdžiais iš kasdienio gyvenimo.

Rinkdamasis naujus darbuotojus, prof. V. Kaikaris mažai dėmesio kreipdavo į būsimųjų bendradarbių charakterio bruožus, nes visada sugebėdavo juos suderinti su katedros poreikiais, o pirmiausia ieškodavo gabių, perspektyvių mokslininkų. Jis nuolat domėdavosi jaunųjų kolegų mokslinio darbo rezultatais, su jais tardavosi dažniausiai darbo vietoje, o ne išsikvietęs į kabinetą. Ypač vertinantis jaunųjų mokslininkų iniciatyvą profesorius sugebėdavo diskutuoti neslėgdamas savo autoritetu, nepriekaištaudavo dėl vėliau nepasitvirtindavusių oponentų prielaidų ar teiginių: mėgo pabrėžti, kad neigiamas rezultatas jį gavusiam

mokslininkui kartais būna ne mažiau naudingas už numatomą. Jis pats labai domėjosi optiniais metalinių dangų morfologijos tyrimo būdais, siekė sukurti metodus, leidžiančius tiesiogiai stebėti koloidinio dydžio dalelių elgesį priekatodiniame sluoksnyje, vienu metu buvo pradėjęs konstruoti elektrochemijos poreikiams pritaikytą ultramikroskopą.

Katedros kolektyvui prof. V. Kaikaris vadovavo itin subtiliai. Labai kruopštus, rūpestingas, kartais iki pedantiškumo tvarkingas, jis buvo reiklus ir kitiems. Mėgo dažnai vizituoti kolegų paskaitas, neretai iš anksto neįspėjęs, tačiau po lankymosi savo pastabas išsakydavo tik *vis-ā vis* taip taktiškai ir motyvuotai, kad vizituojami dėstytojai būdavo tik dėkingi. Katedroje jis sugebėjo sukurti tokį ramų ir darbingą mikroklimatą, kad gyvenimas joje tekėjo reikalinga vaga tarsi savaime, niekada nesigirdint vedėjo pakelto tono ir visiems nepriklausomai nuo mokslinio vardo ir pareigų dirbant jo numatytus darbus. Profesorius pastebėdavo netgi blogesnę bendradarbio nuotaiką, pasistengdavo išsiaiškinti priežastis ir padėti sunkesnėse gyvenimo ar darbo situacijose.

Prof. Algimantas Levinskas (g. 1931 12 06 Kėdainiuose) 1950 m. baigė Kėdainių vidurinę mokyklą, 1955 m. – Chemijos fakultetą, 1955–1958 m. mokėsi FChK aspirantūroje pas prof. V. Kaikarį. Ją baigęs buvo paliktas katedros asistentu, nuo 1961 m. – vyr. dėstytojas, nuo 1965 m. – docentas, o 1980 m. gavo profesoriaus vardą. 1980–1982 m. prof. A. Levinskas vadovavo Bendrosios chemijos katedrai, nors mokslinį darbą toliau dirbo ir pagrindinį pedagoginį krūvį turėjo Fizikinės chemijos katedroje. Netikėtai mirus FChK vedėjui prof. V. Kaikariui, prof. A. Levinskas buvo išrinktas į jo vietą ir Fizikinės chemijos katedrai vadovavo dvylika metų (1982–1994), dvi kadencijas (1977–1987) buvo renkamas fakulteto dekanu. Studentams skaitė fizikinės chemijos, medžiagų struktūros, elektrocheminės kinetikos paskaitų kursus, yra vadovėlio ir trijų mokomųjų leidinių bendraautoris. 1994 m. skaitė cheminės termodinamikos ir elektrochemijos pagrindų kursą Kokolos technologijos institute (Suomija), vienintelis Chemijos fakutete išspausdino monografiją anglų kalba („Fenomenologinės termodinamikos koncepcijos“, 1997).

1959 m. A. Levinskas apgynė kandidato disertaciją „Kalcio ir magnio potenciometrinis nustatymas, panaudojant trečios eilės ir bismuto elektrodus“ (vadovas – V. Kaikaris), o 1977 m. – doktoratą „Aliumi-

nio elektrolitinio nusodinimo iš eterinių elektrolitų procesai". 1962–1963 m. stažavosi Čikagos universitete pas prof. A. Brenerį. Čia dirbo nevandeninių tirpalų elektrolizės srityje. Prof. A. Levinskas vadovavo septyniems aspirantams ir disertantams, jo mokslinių publikacijų sąraše apie 120 pavadinimų, tarp jų 9 išradimai. Už 1965–1977 m. atliktus aliuminio elektrolitinio nusodinimo iš eterinių tirpalų tyrimus 1980 m. jam paskirta respublikinė premija, o 1981 m. už mokslinę, pedagoginę ir visuomeninę veiklą suteiktas Lietuvos nusipelniusio dėstytojo vardas. 1997 m. jis išėjo į pensiją.

Prof. A. Levinskas keturiolika metų katedroje ir fakultete ėjo vadovaujančias pareigas, vadovauti mėgo ir sugebėjo. Tiesa, jo darbo stilius buvo gana autoritarinis, formalių ataskaitų ir kitų popierių reikalavimas ir tvarkymas atimdavo nemažai laiko, neretai sukeldavo kolegų nepasitenkinimą, tačiau duodavo jo pageidaujamų rezultatų, o kruopštus instrukcijų ir nurodymų vykdymas pelnydavo rektorato palankumą.

Prof. Arvydas Survila (g. 1942 09 04 Švenčionyse) 1959 m. baigė Tauragės vidurinę mokyklą, tais pačiais metais įstojo į Chemijos fakultetą, o baigęs keturis kursus kaip vienas iš gabiausių studentų buvo pasiųstas specializuotis į Maskvos M. Lomonosovo universiteto Chemijos fakultetą, kurį baigė 1964 m. Pasilikęs to paties fakulteto aspirantūroje, 1967 m. apgynė kandidato disertaciją „Tirpalo sudėties ir temperatūros įtaka organinių medžiagų adsorbcijai gyvsidabrio paviršiuje" (vadovai – prof. A. Frumkinas ir prof. A. Damaskinas). Grįžęs į Vilnių dirbo Chemijos ir cheminės technologijos institute, 1985 m. apgynė chemijos mokslų daktaro disertaciją „Kvazigrįžtamųjų elektrocheminių procesų dėsningumai labiliųjų metalų kompleksų sistemose". Nuo 1992 m. – profesorius, nuo 1996 m. – Lietuvos mokslų akademijos narys ekspertas, 1994 m. už metalų kompleksų elektrocheminius tyrimus apdovanotas respublikine premija. 1993–1998 m. stažavosi, dirbo mokslinį darbą ir skaitė paskaitas Stenfordo ir Kalifornijos universitetuose (JAV), Varšuvos fizikinės chemijos institute, DECHEMA institute Frankfurte (Vokietija), JAV Nacionaliniame standartų ir technologijų institute, Suomijoje, Japonijoje, paskelbė per 130 mokslinių publikacijų.

Fizikinės chemijos katedroje pedagoginį darbą prof. A. Survila su pertraukomis dirba nuo 1974 m., tačiau beveik visą tą laiką darbas Universitete jam buvo tik ne pagrindinės pareigos. Katedrai vadovauti

jis pradėjo neįprastomis aplinkybėmis: 1994 m. kartu su kitais dviem kandidatais dalyvavo konkurse FChK katedros vedėjo vietai užimti, fakulteto taryba nepalaikė nė vieno iš jų, o Universiteto rektorius, pasinaudodamas savo teisėmis, laikinai, iki kito konkurso, katedros vedėju paskyrė prof. A. Survilą. Nuo 1995 m. jo pagrindinė darbovietė buvo Universitetas, 1999 m. – vėl Chemijos institutas, nors paskaitas fakulteto studentams prof. A. Survila skaito ir toliau.

Per daugiau kaip dvidešimt penkerius savo darbo, tegul ir eidamas ne pagrindines pareigas, fakultete metus prof. A. Survila studentams skaitė ar skaito nemažai pagrindinių ir spec. kursų paskaitų. Tai – „Chemijos pagrindai" ir „Bendroji chemija", „Fizikinė chemija" ir „Galvanotechnikos teorija", „Elektrocheminė kinetika" ir „Dvigubojo elektrinio sluoksnio struktūra", „Galvanostegijos teorija" ir „Elektrometrija", „Fotoelektrochemija" ir „Kompleksiniai junginiai elektrochemijoje", netgi „Mokslotyra". Visose šiose paskaitose jaučiamas ryškus prof. A. Survilos polinkis į gilius teorinius samprotavimus, jo originali mąstysena, pasireiškianti ir kasdieniame bendravime su kolegomis.

Doc. Gintaras Baltrūnas (g. 1957 07 25 Vilniuje) 1975 m. baigė Vilniaus 16-ąją vidurinę mokyklą, 1980 m. – Chemijos fakultetą ir aštuonerius metus dirbo FChK Universiteto Mokslinio tyrimo dalies etatu: iki 1983 m. buvo jaunesnysis, po to šešerius metus – vyresnysis moksl. bendradarbis. Nuo 1989 m. jis – katedros asistentas, nuo 1993 m. – docentas.

Doc. G. Baltrūnas studentams skaitė ar skaito fizikinės chemijos, teorinės elektrochemijos, elektrocheminės kinetikos, tyrimų metodų elektrochemijoje, fazių sąlyčio pusiausvyros ir elektrometrijos paskaitas, yra vieno mokomojo leidinio bendraautoris. 1985 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Sidabro cianidinių kompleksų elektroredukcijos proceso cheminiai apribojimai" (vadovai – prof. V. Daujotis ir doc. T. Jankauskas), pats vadovavo dviem disertantams, paskelbė per 50 mokslinių darbų (tarp jų trys išradimai). Būdamas katedros vedėju (1995–1999 m.), doc. G. Baltrūnas gavo Kylio Christiano Albrechto universiteto rektoriaus kvietimą, išsirūpino Folksvageno ir Vokietijos mokslininkų draugijos stipendijas ir keturis kartus buvo išvykęs dirbti mokslinio darbo Vokietijoje: 1995 ir 1996 m. – Kylio universiteto Fizikinės chemijos institute, o 1996 ir 1998 m. – Mainco universiteto Mikrotechnikos institute. 1998 m.

jis dalyvavo Vokietijos chemikų draugijos metinėje konferencijoje ir TEMPUS programos organizuotame Lietuvos ir Vokietijos chemikų susitikime Bairoito (Bayreuth) universitete. 1999 m. doc. G. Baltrūnas šokiravo kolegas atsisakydamas katedros vedėjo pareigų, likus dar metams iki kadencijos pabaigos (paaiškino, kad iki gyvo kaulo įkyrėjo administraciniai rūpesčiai, o jis norėtų daugiau laiko skirti moksliniam darbui).

Laisvalaikiu doc. G. Batrūnas mėgsta konstruoti ne tik katedros moksliniam darbui, bet ir namų darbams palengvinti reikalingus prietaisus, labai norėtų daugiau laiko skirti nuo studijų laikų pamėgtam kalnų turizmui.

Doc. Teofilis Jonas Jankauskas (g. 1939 03 10 Utenos raj. Degučių k.) 1957 m. baigė Vilniaus 7-ąją vidurinę mokyklą, 1962 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirtas FChK vyr. laborantu. 1963/64 m. m. jis buvo FChK, o 1964/65 m. m. – Bendrosios chemijos katedros asistentas. 1965–1968 m. mokėsi FChK aspirantūroje, 1968 m. apgynė kandidato disertaciją „Dicianargentatinio-rodanidinio elektrolito tyrimas" (vadovas – V. Kaikaris) ir pradėjo dirbti katedros vyr. dėstytoju, nuo 1973 m. – docentas, 1976 m. stažavosi Karlo universiteto (Praha. Čekoslovakija) Fizikinės chemijos katedroje.

Doc. T. Jankauskas skaitė arba skaito bendrosios chemijos, fizikinės chemijos, elektrochemijos, metalų korozijos paskaitų kursus, yra dviejų metodinių leidinių bendraautoris. Mokslinėje spaudoje paskelbė per 90 mokslinių darbų, yra padaręs aštuonis išradimus, vadovavo keturiems aspirantams, aktyviai dalyvavo organizuojant Lietuvos moksleivių chemikų olimpiadas, yra mokomojo leidinio bendraautoris.

Ilgas doc. T. Jankausko eitų fakulteto ir Universiteto masto pareigų sąrašas: 1974–1990 m. jis buvo fakulteto tarybos sekretorius, 1973–1977 m. visuomeniniais pagrindais ėjo prodekano pareigas, 1991–1996 m. buvo dekanas, o nuo 1999 m. – FChK vedėjas. Visos tos pareigos ne atsitiktinės: fakultete jis ne tik gerbiamas, bet ir mėgstamas už visada gerą nuotaiką ir taikų būdą. Atgimimo pradžioje staiga mirus dekanui, didžiausiam fakulteto diplomatui prof. G. Bajorui, būtent doc. T. Jankauskui buvo patikėtos dekano pareigos, tikintis, kad tais neramiais metais jis neleis per daug įsiūbuoti fakulteto laivo...

Gerai eiti oficialias ir visuomenines pareigas doc. T. Jankauskui padeda aktyvus poilsio būdas. Dar mokykloje jis buvo įgijęs pirmąjį

stalo teniso atskyrį (tai – paskutinė pakopa kelyje į sporto meistrus), vėliau tokiu pačiu atskyriu įvertintas ir jo badmintono žaidimo lygis. Nepamiršo tų jaunystė pomėgių ir dabar. Fakultete jis žinomas ir kaip geras šachmatininkas bei aktyvus meškeriotojas.

Greta katedros vedėjų FChK dirba ar yra dirbę ir nemažas būrelis dėstytojų ir disertacijas apsigynusių mokslinių bendradarbių.

Henrikas Cesiulis (g. 1958 09 04 Vilniuje) 1976 m. baigė Vilniaus 39-ąją vidurinę mokyklą, 1981 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirtas FChK jaun. moksl. bendradarbiu dirbti Mokslinio tyrimo sektoriaus ūkiskaitinių sutarčių darbus. Dešimtojo dešimtmečio pradžioje sumažėjus ūkiskaitinių darbų apimčiai, H. Cesiulis pamažu įsitraukė į pedagoginį darbą: nuo 1990 m. užėmė pusę asistento etato, nuo 1993 m. – vyr. asistentas. Studentams skaitė ar skaito fizikinės chemijos, koloidų chemijos, elektrolitų teorijos, teorinės elektrochemijos, paviršiaus reiškinių, smulkiadispersių sistemų ir paviršiaus reiškinių chemijos, elektrometrijos paskaitas.

1992 m. H. Cesiulis apgynė kandidato disertaciją „Kompleksų susidarymas ir elektrodiniai procesai rodanidiniuose sidabravimo elektrolituose“ (vadovas – doc. T. Jankauskas). 1997/98 m. m. stažavosi Varšuvos universiteto Chemijos fakulteto Mikroelektrodų ir elektroanalizės katedroje, 1998 ir 1999 m. – Oregono (JAV) mokslo ir technologijos instituto Medžiagotyros katedroje, paskelbė 30 mokslinių darbų, yra dviejų išradimų bendraautoris, išspausdino metodinį leidinį.

H. Cesiulis yra labai didelį stažą (nuo trečios klasės!) turintis fotografas, renka pašto ženklus, negali gyventi nespręsdamas kryžiažodžių ir nedalyvaudamas viktorinose.

Vytautas Daujotis (žr. p. 125).

Bronė Ingaunytė (g. 1945 09 17 Utenos raj., Tauragnuose) 1962 m. baigė Tauragnų vidurinę mokyklą, 1967 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirta FChK vyr. laborante. 1969 m. ji perėjo į stažuotojos-tyrinėtojos etatą, 1970–1973 m. buvo katedros aspirantė (vadovas – prof. A. Levinskas), 1974 m. apgynė kandidato disertaciją „Eterinio-amoniakinio aliuminiavimo elektrolito tyrimas“ ir iki 1985 m. dirbo ūkiskaitinius darbus eidama vyr. moksl. bendradarbės pareigas. Paskelbė per 30 mokslinių darbų, padarė tris išradimus. 1989 m. B. Ingau-

nytė perėjo dirbti į tuometinį Lietuvos mokslinės techninės informacijos ir techninines ekonominės analizės mokslinio tyrimo institutą.

Julijona Januševičienė (g. 1919 06 09 Šiaulių raj. Mielaičių k.) 1938 m. baigė Joniškio valstybinę gimnaziją ir tais pačiais metais įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyrių. Viena iš labai nedaugelio ji baigė universitetą vokiečių okupacijos metais (1943), tačiau tarybų valdžios pripažintą diplomą gavo tik 1946 m., išlaikiusi papildomus politinių mokslų egzaminus. Karo metais dirbo chemike Vilniaus artelėse, vėliau mokytojavo Joniškio gimnazijoje, o 1945 m., nors dar ir neturinti oficialaus diplomo, buvo pakviesta dirbti Bendrosios chemijos katedros asistente. Nuo 1947m. J. Januševičienė – tos pačios katedros vyr. dėstytoja, 1955 m. perėjo į Fizikinės chemijos katedrą, nuo 1960 m. – docentė.

Vadovaujama akad. J. Matulio J. Januševičienė parengė ir 1954 m. apgynė kandidato disertaciją „Rišamojo sluoksnio struktūros kitimai ir fotoanizotropija“, mokslinėje spaudoje paskelbė apie 40 darbų, vadovavo aspirantui, išleido mokomąjį leidinį „Koloidų chemijos laboratoriniai darbai“. Dirbdama dviejose katedrose ji skaitė toms katedroms būdingus paskaitų kursus: „Bendroji ir neorganinė chemija“, „Analizinė chemija“, „Fizikinė chemija“, Medžiagų struktūra“, spec. kursus „Dvigubojo elektrinio sluoksnio struktūra“, „Teorinė elektrochemija“. Teko skaityti netgi agrochemijos paskaitas, tačiau didžioji jos pedagoginė meilė – „Koloidų chemijos“ paskaitos, kurias skaitė daugiau kaip 30 metų, iki pat išėjimo į pensiją 1990 m.

Fakulteto vyresnieji kolegos prisimena doc. J. Januševičienę kaip itin kruopščią, nepaprastai pareigingai atliekančią pavestus darbus kolegę. Ne veltui ji trejus metus vadovavo tuo metu nemažą įtaką fakulteto gyvenimui turėjusiam darbuotojų profsąjungos biurui, buvo renkama ir į Universiteto darbuotojų Vietos komitetą.

Romualdas Jurevičius (g. 1928 05 15 Utenos raj. Vyžonėlių k.), 1947 m. baigęs Utenos berniukų gimnaziją ir 1952 m. – Chemijos fakultetą, ketverius metus atitarnavo jūrų laivyne. Po demobilizacijos 1955 m. buvo priimtas į Biologijos institutą jaun. moksl. bendradarbiu, o 1959 m. iš keleto to instituto skyrių suorganizavus Zoologijos ir parazitologijos institutą, ėjo tas pačias pareigas ir naujajame institute. 1960–1964 m. R. Jurevičius buvo Chemijos ir cheminės technolo-

gijos instituto jaun. moksl. bendradarbis, kol galų gale iki pat išėjimo į pensiją (1991) apsistojo Chemijos fakultete. Nuo 1964 m. jis – BChK vyr dėstytojas, nuo 1969 m. – docentas, po katedros reorganizacijos 1989 m. perėjo į Fizikinės chemijos katedrą.

Kaip ir kiti Bendrosios chemijos katedros dėstytojai, doc. R. Jurevičius neskaitė paskaitų Chemijos fakulteto studentams, tačiau net dvylika metų (1977–1989) buvo prodekanas ir tvarkė studentų akademinio darbo reikalus. Nechemijos specialybių studentams dėstė fizikinę ir koloidų chemiją, yra penkių mokomųjų leidinių autorius ir bendraautoris.

1964 m. R. Jurevičius apgynė kandidato disertaciją „Kuršių marių hidrocheminis režimas kai kurių faktorių įtakoje" (vadovas – H. Laumenskas, Chemijos ir cheminės technologijos institutas). Jis vadovavo disertantui, paskelbė per 50 mokslinių publikacijų, kurios iki disertacijos gynimo susijusios su hidrochemija, o vėliau buvo iš analizinės chemijos srities. Už monografiją „Kuršių marios" su bendraautoriais apdovanotas 1960 m. respublikine premija.

Su ilgamečiu fakulteto prodekanu doc. R. Jurevičiumi daug reikalų turėjo visi fakulteto darbuotojai, studentus kiek gąsdindavo jo rūsti povyza ir bemaž niekas nežinojo apie jo pomėgį drožinėti medį.

Leonas Simanavičius[2] (g. 1929 07 15 Panevėžyje) 1949 m. baigė Kauno 6-ąją gimnaziją, 1954 m. – Chemijos fakultetą ir buvo rekomenduotas stoti į Leningrado universiteto aspirantūrą. Po trejų aspirantūros metų grįžo į fakultetą, buvo paskirtas FChK vyr. dėstytoju, studentams skaitė molekulių struktūros ir cheminės termodinamikos paskaitų kursus. 1958 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Kieto kūno–tirpalo–garų trifazės sistemos termodinaminis tyrimas sistemoje $CaCl_2$–CH_3OH–H_2O" (vadovas – prof. A. Storonkinas), kartu su A. Levinsku pradėjo Lietuvoje visai naujus metalų elektrolitinio nusodinimo iš nevandeninių tirpalų darbus. 1960–1961 m. jis stažavosi Jeilio universitete (JAV), klausėsi Nobelio premijos laureatų prof. L. Onzagerio ir prof. M. Kelvino paskaitų, buvo pirmasis lietuvis, N. Chruščiovo atlydžio metais patekęs į JAV mokslo įstaigą. 1961–1964 m. L. Simanavičius buvo fakulteto dekanas, 1965 m. gavo docento vardą ir perėjo į Chemijos ir cheminės technologijos institutą.

---

[2] Plačiau žr. Leonas Simanavičius : literatūros rodyklė / parengė R. D. Jankauskienė, D. O. Kimtienė. Vilnius, 1999. 43 p.

L. Simanavičius yra vadovavęs penkiems aspirantams, 1988 m. pats apgynė chemijos mokslų daktaro disertaciją, 1990 m. gavo profesoriaus vardą, 1994 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu korespondentu, paskelbė per 100 mokslinių publikacijų, turėjo ir turi daugybę įvairiausių pareigų. Fakulteto ir Chemijos instituto kolegas patraukia jo sugebėjimas korektiškai elgtis net ir nemaloniausiose situacijose, nesavanaudiškumas, subtilus humoro jausmas, atidumas kitų problemoms ir rūpesčiams.

Vytautas Skučas (g. 1941 07 20 Marijampolės raj. Vekeriotiškių k.) 1959 m. baigė Marijampolės J. Jablonskio vidurinę mokyklą, 1964 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paskirtas Bendrosios chemijos katedros, kurioje pradėjo dirbti dar būdamas trečiame kurse, vyr. laborantu. 1965–1966 ir 1970–1971 m. buvo FChK asistentas, 1967–1969 m. – tos pačios katedros aspirantas, nuo 1971 m. – vyr. dėstytojas, nuo 1979 m. – docentas. Studentams doc. V. Skučas yra skaitęs ar skaito elektrocheminės kinetikos, galvanotechnikos, fizikinės chemijos, cheminės kinetikos paskaitų kursus.

1970 m. V. Skučas apgynė kandidato disertaciją „Sidabro elektrolitinės kristalizacijos proceso tyrimas kompleksiniuose elektrolituose" (vadovas – prof. V. Kaikaris). Vadovavo disertantui, paskelbė apie 70 mokslinių publikacijų, tarp jų 10 išradimų. Daugiau kaip dvidešimt metų intensyviai vykdė ūkiskaitinius darbus, vienu ar kitu būdu dalyvavo įdiegiant naujas sidabravimo technologijas bemaž penkiasdešimtyje Lietuvos ir Tarybų Sąjungos įmonių.

Doc. V. Skučas mėgsta rašyti: yra septynių mokomųjų ir metodinių leidinių autorius ir bendraautoris, „Chemijos terminų aiškinamojo žodyno" bendraautoris, atsakingas už fizikinės chemijos ir elektrochemijos terminus. Studijuodamas V. Skučas trejus metus buvo Universiteto dviračių rinktinės narys ir, nors pats dabar aktyviai nebesportuoja, yra aistringas sporto varžybų sirgalius. Jis domisi istorine dokumentine literatūra, skaito daug įvairios spaudos, labai įdėmiai seka šalies ir pasaulio politinio gyvenimo įvykius, mėgsta, kai juos komentuoja kabinete nuo ryto iki vakaro įjungtas radijas.

Dovydas Škliarinskis (1921 07 28 Vilniuje – 1977 09 30 Vilniuje) 1939 m. baigė Vilniaus žydų gimnaziją ir pradėjo mokytis Stepono Batoro universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyriuje.

Šį universitetą uždarius, tęsė studijas Vytauto Didžiojo universitete, 1940 m. su Matematikos-gamtos fakultetu grįžo į Vilnių ir baigė du kursus, kol studijas nutraukė Antrasis pasaulinis karas. Karo pradžioje jis evakavosi į Baškiriją, iki 1942 m. dirbo kolūkyje, vėliau buvo mobilizuotas į 16-ąją lietuviškąją diviziją, o nuo 1944 m. vėl studijavo Universitete. Penktame kurse pradėjo dirbti FChK vyr. laborantu, 1948 m. baigęs studijas buvo paskirtas katedros asistentu, nuo 1952 m. – vyr. dėstytojas. Fakultete D. Škliarinskis skaitė koloidų chemijos ir elektrochemijos paskaitas, buvo labai aktyvus komjaunimo ir partinės organizacijos veikėjas, 1950–1951 m. redagavo Universiteto laikraštį „Tarybinis studentas“. 1958 m. Universiteto taryba D. Škliarinskio neperatestavo ir jis išėjo dirbti į Vilniaus namų statybos kombinatą.

Gintaras Valinčius (g. 1957 05 26 Vilniuje) 1975 m. baigė Vilniaus 15-ąją vidurinę mokyklą ir žinomo Lietuvos chemijos mokytojo J. Lagunavičiaus sugundytas įstojo į Chemijos fakultetą. Jį baigęs 1980 m. buvo paskirtas FChK jaun. moksl. bendradarbiu dirbti Mokslinio tyrimo sektoriaus ūkiskaitinių sutarčių darbus. Nuo 1982 m. perėjo į asistento pareigas, nuo 1989 m. dirbo Bendrosios ir neorganinės chemijos katedroje, nuo 1991 m. – docentas, 1995 m. grįžo į Fizikinės chemijos katedrą. Studentams yra skaitęs bendrosios chemijos, kristalochemijos, dvigubojo elektrinio sluoksnio ir adsorbcijos, kietojo kūno paviršiaus tyrimo metodų, rinktinių kietojo kūno chemijos skyrių paskaitas.

Apie 1984 m. G. Valinčius, paskatintas tuometinio katedros asistento V. Daujočio, susidomėjo elektrokapiliarinėmis kietų elektrodų savybėmis ir elektrokapiliariniais reiškiniais ir 1988 m. apgynė kandidato disertaciją „Platinos elektrodo estansas esant katijonų adsorbcijai“ (be vadovo). 1986 m. jis dirbo mokslinį darbą TSRS mokslų akademijos Elektrochemijos institute Maskvoje, nuo 1998 m. yra dvimetėje stažuotėje JAV Nacionaliniame standartų ir technologijos instituto Biotechnologijos skyriuje Geizensberge (Gaithensburg), Merilendo valstijoje. Vadovavo doktorantui, mokslinėje spaudoje paskelbė bemaž 30 darbų, yra dviejų išradimų bendraautoris.

G. Valinčius sugeba suderinti, atrodytų, nesuderinamus dalykus: yra tikras krapštukas mokslinėje laboratorijoje ir energingas, komunikabilus kolega bendraudamas su studentais. 1984–1990 m. jis buvo pagrindinis fakulteto studentų chemijos olimpiadų organizatorius, vado-

vavo Lietuvos studentų komandoms visose to meto sąjunginėse chemikų olimpiadose, 1989 m. suorganizavo pirmąją ir vienintelę regioninę Lietuvos, Latvijos ir Baltarusijos studentų chemikų olimpiadą. Domisi muzika, kurį laiką pūtė triūbą ir dainavo estradiniame ansamblyje.

Pranciškus Varkala (g. 1954 07 01 Alytuje) 1972 m. baigė Alytaus 2-ąją vidurinę mokyklą, 1977 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas FChK vyr. laborantu. 1978–1982 m. mokėsi neakivaizdinėje katedros aspirantūroje, 1985 m. perėjo į Universiteto Mokslinio tyrimo dalies jaun. moksl. bendradarbio pareigas, nuo 1988 m. – vyr. moksl. bendradarbis. Nutrūkus ūkiskaitinėms sutartims su buvusios TSRS įmonėmis, 1992 m. buvo perkeltas į vyr. asistento pareigas, o 1994 m. nelaimėjo konkurso (trys žmonės į dvi vyr. asistento vietas) ir iš Universiteto atleistas.

Studentams P. Varkala skaitė elektrochemijos, taikomosios elektrochemijos ir koloidų chemijos paskaitas. 1983 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Sidabro ir jo lydinių su indžiu ir taliu elektrolitinio nusodinimo iš dicianoargentatinio-rodanidinio elektrolito tyrimas“ (vadovai – prof. V. Kaikaris ir doc. V. Skučas), paskelbė apie 40 mokslinių darbų, iš kurių septyni – išradimai.

P. Varkala daugiau negu bet kas kitas katedroje rūpinosi savo mokslinių ir ūkiskaitinių darbų praktiniu panaudojimu, įdiegė juos keliolikoje Lietuvos ir Tarybų Sąjungos gamyklų. Ir įdiegė iš tikro, o ne tik pateikė reikiamus popierius, kaip tai darydavo dauguma kitų fakulteto ūkiskaitinių sutarčių vadovų ir mokslinių darbų autorių. Tarybiniais metais jis pirmasis fakultete gavo užsienio patentą (Šveicarijoje užpatentavo parengiamojo sidabravimo elektrolitą nesiamalgamuojantiems paviršiams padengti), ypač populiarino tą elektrolitą ir sidabravimo kompleksinio elektrolito regeneravimo būdą. Tuos savo išradimus jis eksponavo, jau nekalbant apie Tarybų Sąjungą, net devyniose stambiose užsienio mugėse ir parodose (Berlyne, Leipcige, Vienoje, Brno, Milane ir kitur), ne kartą jose buvo apdovanotas ir, jeigu būtų turėjęs geresnes sąlygas bei daugiau paramos, ko gero, būtų galėjęs tapti klestinčiu verslininku.

Jokūbas Žirnauskas (1906 10 18 Ukmergėje – 1970 02 27 Kaune) nuėjo nelengvą gyvenimo kelią. Aštuonmetis berniukas su šeima Pirmojo pasaulinio karo buvo nublokštas į Odesą ir ten gyveno iki 1922 m. Grįžęs į Lietuvą dirbo fotografu, pats išmoko vokiečių, anglų

ir prancūzų kalbas, eksternu išlaikė abitūros egzaminus, 1936–1940 m. studijavo chemiją Vytauto Didžiojo universitete, buvo paliktas dirbti Fizinės chemijos katedros laborantu ir su ja persikėlė į Vilnių. 1941 m. iš Universiteto pašalintas, pateko į getą, bet iš jo pabėgo ir slapstėsi. 1944 m. grįžo į FChK, dirbo laborantu, padėjo tvarkyti nuo karo nukentėjusią katedros aparatūrą. Nuo 1945 m. jis – asistentas, nuo 1947 m. – vyr. dėstytojas, 1948 m. apgynė kandidato disertaciją „Sąsaja tarp katodinės poliarizacijos ir adsorbcijos" (vadovas – prof. J. Matulis). 1952 m. J. Žirnauskas perėjo į Lietuvos veterinarijos akademiją, 1953 m. gavo docento vardą ir nuo tų pačių metų iki mirties vadovavo tenykštei Chemijos katedrai.

Studentams J. Žirnauskas skaitė fizinės chemijos, koloidų chemijos ir elektrochemijos paskaitas. Sukonstravo ir įdiegė supaprastintą pH-metrą, pasiūlė originalų elektroninio zondo metodo variantą. Neturėdamas šeimos ne tik darbo laiką, bet ir laisvalaikį leido katedroje, pirmasis fakultete suorganizavo chemija besidominčių moksleivių būrelį. Buvo labai apsiskaitęs, plataus akiračio, paskelbė ne tik eksperimentinės chemijos, bet ir dėstymo metodikos, gamtos mokslų, filosofijos darbų.

Katedroje trumpai dirbo dar keletas jaunų asistentų: E. Borodinas (1951 ir 1954–1958 m.), S. Pilauskienė (demonstracijų asistentė 1953–1958 m.), A. Glemža (1960/61 m. m.), L. Sakalauskas (1967/68 m. m.), P. Juzikis (1977/78 m. m.). Nuo 1969 m. su katedra nesiskiria jos senbuvė inž. R. Pranculytė. Katedroje valandininkais ar turėdami dalį pedagoginio personalo etato yra dirbę akademikai R. Višomirskis, A. Vaškelis, profesoriai R. Sližys, D. Poškus, G. Rozovskis, E. Juzeliūnas, dr. M. Mickus, dr. A. Džiūvė ir dabar dirba habil. dr. E. Norkus, habil. dr. K. Juodkazis.

Polimerų chemijos katedra. Polimerų chemijos katedra (PChK) taip pavadinta 1971 m. Jos istorija pati sudėtingiausia fakultete.

1944 m. kuriant Chemijos fakultetą, buvo planuojama vietoje prieškarinės Technikinės chemijos katedros įkurti dvi: Neorganinės cheminės technologijos ir Organinės cheminės technologijos katedras. Matyt, buvo nusižiūrėta į Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakulteto Technologijos skyrių, kuriame veikė būtent tokios katedros. Greitai paaiškėjo, kad šis planas nerealus: į naująjį fakultetą buvo priimta

palyginti nedaug pirmakursių, jame neketinta rengti inžinierių technologų ir nors technologinių disciplinų pirmuosiuose chemikų mokymo planuose buvo nemažai, aiškiai buvo matyti, kad dviejų katedrų darbuotojams pedagoginio krūvio neužteks. Be to, dviem katedroms būtų pritrūkę ir reikiamo skaičiaus aukštos kvalifikacijos dėstytojų. Dėl visų šių priežasčių nuo pačių pirmųjų pokario mokslo metų fakultete veikė viena Neorganinės ir organinės cheminės technologijos katedra. Toks ilgas katedros pavadinimas pasirodė pernelyg nepatogus ir 1949 m. sugrįžta prie senojo Technikinės chemijos katedros pavadinimo.

1953 m. žengtas dar drastiškesnis žingsnis: katedra išvis panaikinta ir prijungta prie Organinės chemijos katedros. Tiesa, prijungimas buvo iš esmės tik formalus, daug kuo panašus į dabartinį ministerijų ar departamentų sujungimą. Katedra neteko tik pavadinimo ir atskiro vedėjo, bet nė vienas jos darbuotojas nebuvo atleistas, visi dėstytojai skaitė tas pačias paskaitas, dirbo tuose pačiuose kabinetuose ir laboratorijose tos pačios krypties mokslinius darbus. Po trejų metų atsitiko dar įdomesnis įvykis. Technologų lyderis doc. J. Kudaba 1956 m. buvo išrinktas Bendrosios chemijos katedros vedėju ir, kaip kadaise Jogaila Lietuvą atidavė Lenkijai, dabar J. Kudaba vietoje „kraičio“ naujajai darbovietei „padovanojo“ buvusią savo katedrą. Visi Technikinės chemijos katedros darbuotojai buvo *in corpore* perkelti į Bendrosios chemijos katedrą, kuri perkeltųjų paguodai pavadinta Bendrosios chemijos ir cheminės technologijos katedra.

Katedros atgimimui reikšmingi buvo 1958 m., kai Lietuvoje užplanuota statyti stambias chemijos pramonės įmones. Pasirodė, jog Kauno politechnikos institutas nesugebės parengti visų joms reikalingų inžinierių ir fakultete pradėti rengti inžinerinio profilio specialistai. Jiems reikėjo atskiros katedros, kurios darbuotojai skaitytų bent dalį būtent jiems reikalingų paskaitų kursų, kviestų inžinerinių paskaitų kursų dėstytojus, vadovautų diplominiams darbams, parinktų kitur dirbančius diplominių projektų vadovus, kontroliuotų tų projektų vykdymą. Antra vertus, tuo metu jau nekėlė abejonių faktas, kad mechaninis dviejų katedrų sujungimas – skubotas, iki galo neapgalvotas žingsnis. Jungtinėse Technikinės chemijos ir Organinės, o vėliau – Bendrosios chemijos katedrose dirbo labai jau skirtingų specializacijų dėstytojai, juos domino visai skirtingi metodiniai klausimai, neatsirado ir ben-

drų mokslinio darbo interesų. Dėl visų šių priežasčių 1960 m. savarankiška Technikinės chemijos katedra vėl buvo atkurta, tiesa, šiek tiek pakeistu pavadinimu – Cheminės technologijos katedra (ChTK).

Pradėjus rengti chemikus inžinierius, fakultete iš karto pasijuto dėstytojų stygius. Visoms inžinerinėms disciplinoms dėstyti kurį laiką iš įvairių gamyklų ir fabrikų buvo kviečiami inžinieriai valandininkai. Žinoma, ilgai taip trukti negalėjo. Į fakultetą būtinai reikėjo priimti bent keletą aukštos kvalifikacijos inžinierių ir tinkamiausia jų „priregistravimo“ vieta, aišku, buvo Cheminės technologijos katedra. 1962–1965 m. ChTK etatinio pedagoginio personalo padaugėjo nuo trijų iki aštuonių žmonių. Daugelį inžinerinių disciplinų iš ne pagrindines pareigas ėjusių darbuotojų perėmė iš pradžių dėst. R. Paškevičienė, vėliau – doc. A. Lašas. Pagal susiklosčiusią tradiciją katedra ir toliau rūpinosi susijusiomis su gamyba fakulteto problemomis: vadovavo fabrikuose atliekamai mokomajai pažintinei ir gamybinei studentų praktikai, organizavo gamybines ekskursijas ne tik į Lietuvos, bet ir į kitų Tarybų Sajungos respublikų stambias cheminio profilio gamyklas.

Septintajame dešimtmetyje galutinai susiformavo ChTK mokslinio darbo kryptis – gamtinių stambiamolekulių junginių modifikavimas ir naujų polimerų sintezė bei tyrimas. Katedros diplomantai specializuodavosi lakų-dažų ir plastikų srityje, jiems buvo skaitoma vis daugiau su polimerų chemija susijusių paskaitų kursų. 1971 m. baigė studijas paskutinė inžinierių technologų laida ir katedrai nebereikėjo skaityti inžinerinių disciplinų paskaitų. Atsižvelgdami į visas tas aplinkybes ChF taryba ir Universiteto rektoratas palaikė tuometinio ChTK vedėjo doc. G. Bajoro iniciatyvą dėl katedros pavadinimo pakeitimo, ir nuo 1971 m. iki dabar ji vadinasi Polimerų chemijos katedra.

Mokslinio darbo kryptys. Kaip jau minėta, iki septintojo dešimtmečio pradžios katedroje dirbo tik trys dėstytojai: neorganikas inžinierius A. Kaušpėdas ir į organikus persikvalifikavę J. Kudaba ir E. Čižiūnaitė. Jų moksliniai interesai ir tegalėjo lemti pirmąsias katedros mokslinio darbo kryptis.

Reikia pasakyti, kad doc. A. Kaušpėdas moksliniam darbui daug dėmesio neskyrė. Apgynęs kandidato disertaciją „Magnio chlorido gavimo

iš dolomitų procesų tyrimas“ (1954), jis vadovavo aspirantės T. Vėsienės panašios krypties disertaciniam darbui „Dolomito sąveikos su amonio sulfatu tyrimas“ (1964). Abiejuose tuose darbuose ieškota technologinių būdų magnio druskoms iš dolomitų išskirti, tačiau platesnio užmojo šios krypties darbai neįgavo: jų vadovas pats neeksperimentavo, daugiau aspirantų neturėjo, o diplomantų jėgomis kažin ko nenuveiksi.

Daug plačiau savo mokslinio darbo kryptis išplėtojo ilgametis katedros vedėjas prof. J. Kudaba ir nuolatinė jo bendradarbė doc. E. Čižiūnaitė, pradėję savo mokslinę veiklą nuo durpių ir jų perdirbimo produktų tyrinėjimo. Temos pasirinkimas buvo toli gražu neatsitiktinis. Dalykas tas, kad jau 1945 m. J. Kudaba buvo pakviestas eiti gretutines Chemijos ir cheminės technologijos instituto Organinės chemijos ir organinės technologijos poskyrio vedėjo pareigas, o tuometinė skyriaus darbo užduotis buvo Lietuvos durpių panaudojimo ir perdirbimo galimybių tyrimas. Planuota didžiųjų Lietuvos durpynų durpes koksuoti, gautą koksą vartoti kurui vietoje atvežtinės akmens anglies, o kitus koksavimo ar preliminaraus ekstrahavimo produktus panaudoti vertingiems chemijos pramonės gaminiams. Svarstyta galimybė netoli Vilniaus esančiame Baltosios Vokės durpyne pastatyti didelį durpių pirolizės fabriką, kuriame greta kitų produktų gaminamos dujos būtų naudojamos Vilniaus reikmėms. Suprantama, buvo visiškai racionalu panašius tyrimus vykdyti ir J. Kudabos vadovaujamoje katedroje. Po kruopštaus, beveik dešimtmetį trukusio darbo kandidato disertaciją „Baltosios Vokės durpių ekstrahavimo ir jų produktų tyrimas“ 1954 m. apgynė E. Čižiūnaitė, o po metų disertaciją „Baltosios Vokės durpių sausos distiliacijos ir jos produktų tyrimas“ – ir pats J. Kudaba. Tuose darbuose tyrinėta, kaip iš durpių galima ekstrahuoti daugiausia bitumų, parodytas ekstrakcijai naudojamo tirpiklio prigimties bei darbo temperatūros ir išskiriamų bitumų savybių ryšys, nustatytos sąlygos, kuriomis durpių sausojo distiliavimo dujose yra daugiausia degių produktų, o gautose dervose – fenolinio tipo medžiagų ir organinių bazių.

Tuo tarpu Lietuvos vadovų nuomonė apie durpių perdirbimo perspektyvas jau buvo kardinaliai pasikeitusi. Šeštojo dešimtmečio pradžioje vyriausybė nusprendė, kad cheminiam perdirbimui Lietuvoje durpių palyginti mažai, jos bus naudojamos tik kurui, kraikui, sunkių

žemių struktūros gerinimui ir kitiems nechemijos tikslams. Galutinai atsisakyta dujų fabriko Baltosios Vokės durpyne statybos. Katedroje tęsti durpių tyrimo darbus nebebuvo prasmės. Po konsultacijų su tarybinės polimerininkų mokyklos pradininku ir vadovu akad. V. Karginu bei Maskvos M. Lomonosovo universiteto profesoriumi P. Kozlovu katedroje pradėta plėtoti naują mokslinių darbų kryptį – baltyminių medžiagų cheminį modifikavimą. Vadovaujant prof. J. Kudabai ir doc. E. Čižiūnaitei, tokios baltyminės medžiagos kaip kazeinas, želatina ir kolagenas 1960–1987 m. buvo modifikuojamos etilenoksidu, karboksirūgščių chloranhidridais, epichlorhidrinu, epoksidinėmis dervomis. Ypač plačiai buvo tiriamas vinilo monomerų skiepijimas prie kolageno, chromuoto kolageno ir chromuotos odos. Parodyta, kad skiepijimo reakcijoms ypač svarbūs baltymų aktyvinimo būdai – labilių funkcinių grupių susidarymo skatinimas, fotosensibilizatorių bei redokso sistemų naudojimas arba tokių sistemų sudarymas reakcijos terpėje, kai oksidatorius yra specialiai pridedami kintamo valentingumo metalų jonai (V^{5+}, Mn^{3+}, Mn^{4+}), o reduktorius – modifikuojamos baltyminės medžiagos tam tikros funkcinės grupės. Baltymų cheminio modifikavimo tema paskelbti 95 moksliniai darbai, kandidato disertacijas apgynė dvi aspirantės: E. Grybauskienė – „Kolageno sąveikos su epoksidiniais junginiais ir gautų produktų tyrimas“ (1971) ir V. Maceikienė – „Vinilo monomerų skiepijimo prie sensibilizuoto kolageno tyrimas“ (1972).

Septintojo dešimtmečio pradžioje katedroje pradėjo dirbti jauni dėstytojai Z. Mačionis, L. Radžiūnas ir G. Bajoras, baigę aspirantūrą skirtinguose universitetuose, kandidato disertacijose nagrinėję nors viena kitai tolimas, bet sintetinių polimerų chemijos problemas, tad odos modifikavimas jiems neatrodė perspektyvus. Ieškodami naujos, visiems trims bendros darbo krypties, jie kurį laiką tyrinėjo indenkumaroninių dervų modifikavimo galimybes. Glaudžiai bendradarbiaudami su šia kryptimi jau anksčiau dirbusiais „Termoizoliacijos“ instituto mokslininkais, jie paskelbė apie 30 mokslinių straipsnių, kuriuose nagrinėjamos tų dervų modifikavimo galimybės chlorinant ir hidrochlorinant, naudojant nesočiuosius monomerus, karbamidines bei fenolformaldehidines dervas, oksijunginius, maišant su sintetinių kaučiukų lateksais. Dauguma šių darbų atlikta pagal ūkiskaitinius „Termoizoliacijos“ instituto užsakymus, 1977 m. jie apibendrinti rusų kalba išspausdintoje

brošiūroje, kurią išleido Sąjunginis statybinių medžiagų pramonės ekonomikos mokslinės techninės informacijos institutas. Greta šių darbų doc. L. Radžiūnas, toliau tęsdamas kandidato disertacijoje pradėtus tyrinėjimus, pasiūlė keletą naujų metodų vinileteriams gauti, susintetino apie 100 naujų šio tipo monomerų bei jų darinių.

Visiškai nauja kryptimi šio dėstytojų „triumvirato" darbai pasuko 1970 m., po G. Bajoro mokslinės stažuotės Japonijoje (1967–1968 m.), kur jis dirbo sintetindamas vandenyje tirpius polimerizacinius polimerus. Tokie polimerai Tarybų Sąjungoje tuo metu buvo praktiškai nesintetinami, pasaulinėje mokslinėje literatūroje apie juos rašyta taip pat dar nedaug, jų naudojimo perspektyvos buvo siejamos su tuo, kad daugelyje pramonės šakų didelius kiekius brangių ir kenksmingų organinių tirpiklių pradėta keisti vandeniu. Visos šios aplinkybės ir nulėmė, kad ta katedros darbuotojų grupė pradėjo sintetinti naujus polimerizacinio tipo vandenyje tirpius ir hidrofilinius kopolimerus. Svarstant monomerų pasirinkimo galimybes, nuspręsta remtis akrilo ir metakrilo rūgštimis, o nuo aštuntojo dešimtmečio vidurio, užsimezgus ypač glaudiems ryšiams su Jaroslavlio sintetinių monomerų institutu, daug dirbta naudojant to instituto pusiau pramoniniu mastu gamintus aminoakrilatus. Iki devintojo dešimtmečio pabaigos katedroje susintetinta nemažai naujų kopolimerų, kuriuos pasiūlyta naudoti vandeniu skiedžiamiems dažams, įvairia technika atliktų piešinių fiksatyvams, iškasamų kalio druskų flotacijai, nuotekų valymui, spalvotųjų televizorių ekranų gamybos tobulinimui. Nuo dešimtojo dešimtmečio pradžios, vadovaujant jau doc. R. Makuškai, ši tema kiek išplėsta, suformuluota kaip jonogeninių, dar vėliau – katijoninių polimerų sintezė ir tyrimas. Nebūtinai siekiama naujųjų kopolimerų tirpumo vandenyje ar padidinto hidrofiliškumo, o ieškoma tokių polimerų, kuriuos būtų galima taikyti jonitų, sorbentų, flokuliantų, flotacinių, paviršinio aktyvumo medžiagų bei fiziologiškai aktyvių medžiagų gamybai.

Geriausių rezultatų pasiekė katedros aspirantų ir darbuotojų grupė, vadovaujama prof. G. Bajoro. Kandidato disertacijas parengė šeši jo aspirantai: M. Beinoravičius – „Vandenyje tirpų kopolimerų su dominuojančiu akrilnitrilo kiekiu sintezė ir tyrimas (1973), D. Kaušpėdienė – „Akrilo ir metakrilo nitrilų kopolimerizacijos su akrilo ir metakrilo

rūgštimis bei butilmetakrilatu dimetilformamido-vandens terpėje tyrimas" (1979), T. Ališauskienė – „Metakrilo nitrilo, (met)akrilo rūgšties ir etiltioetilmetakrilato kopolimerizacijos protofiliniuose tirpikliuose tyrimas" (1979), R. Makuška – „(Met)akrilo nitrilo ir (met)akrilo rūgšties kopolimerizacijos dimetilsulfoksido-vandens tirpaluose ypatumai" (1984), S. Budrienė – „Nesočiųjų nitrilų ir rūgščių prigimties įtaka jų kopolimerizacijos kompleksuojančioje terpėje statistiniams parametrams" (1990) ir A. Ūsaitis (vadovauta kartu su R. Makuška). Aspirantų gauti rezultatai apibendrinti paties G. Bajoro daktaro disertacijoje „Nesočiųjų nitrilų, karboksirūgščių ir jų esterių radikalinė kopolimerizacija kompleksus sudarančiose terpėse" (1987). Parodyta, kad radikalinės kopolimerizacijos eigą galima reguliuoti ne tik dedant specialių kompleksus sudarančių druskų, bet ir naudojant tirpiklius, selektyviai kompleksuojančius vieną iš komonomerų. Nustatyti tokios vandens ir organinių tirpiklių mišinyje vykstančios kompleksinės kopolimerizacijos dėsningumai, nulemiantys polimerizacinės sistemos fazių skaičių, jonogeninių monomerų reaktingumą, dvigubų ir trigubų azeotropų susidarymą, makroradikalų ir makromolekulių konformacijas, gautų kopolimerų kompozicinį ir molekulinį nevienalytiškumą. Ypač įdomių duomenų gauta tyrinėjant kopolimerizaciją termodinamiškai bloguose tirpikliuose, heterogeninėje ir kvaziheterogeninėje terpėje. Ištirtos susintetintų anijoninių kopolimerų galimybės sudaryti interpolimerinius nekomplementarius kompleksus, tokių kompleksų susidarymo kinetika ir patvarumas.

Prof. G. Bajoro darbų kryptį iš dalies tęsia doc. R. Makuška. Jo vadovaujami disertacijas apgynė A. Ūsaitis – „Hidrofilinių [ko]polimerų sintezės tarpfazinės katalizės sąlygomis tyrimas" (1990 m., vadovauta kartu su prof. G. Bajoru), V. Pamedytytė – „Poliketvirtinių amonio druskų ir priskiepytų kopolimerų sintezė ir tyrimas" (1993) ir J. Juodaitytė – „2-(dimetilamino)etil-2-metilakrilato ir jo ketvirtinių amonio druskų radikalinės kopolimerizacijos tyrimas" (1999). Tuose darbuose ištirta tretines amino bei amonio grupes turinčių paviršinio aktyvumo medžiagų, monomerų bei polimerų sąveika su kalio persulfatu ir tos sąveikos produktai, išnagrinėta norimos struktūros polimerinių ketvirtinių amonio druskų sintezė radikalinės kopolimerizacijos bei cheminio modifikavimo metodais reguliuojant krūvių tankį bei hidrofobinių pa-

kaitų kiekį, taip pat jų pasiskirstymą makromolekulių grandinėse. Iškelta naujų idėjų įvertinant radikalinės polimerizacijos mechanizmą tarpfazinės katalizės ir monomerų micelizacijos sąlygomis. Ištirtos susintetintų katijoninių kopolimerų vandeninių tirpalų savybės, ypatingą dėmesį skiriant agregacijos ir elektrostatinių bei hidrofobinių sąveikų su anijoninėmis ir baltyminėmis medžiagomis klausimams.

Doc. L. Radžiūnas ir jo vadovaujami bendradarbiai nagrinėja aminoakrilatų ir įvairių nesočiųjų rūgščių amfoterinių hidrofilinių kopolimerų sintezės dėsningumus, ypač tirpiklių prigimties ir joninės jėgos įtaką kopolimerizacijos kinetikai. Tyrinėjamos gautų kopolimerų savybės, bandoma juos panaudoti kaip lakų-dažų plėvėdarius ir flokuliantus, ieškoma aminoakrilatinių polimerų ir kopolimerų kompleksų su polirūgštimis susidarymo dėsningumų. Dalis gautų rezultatų apibendrinta doc. L. Radžiūno vadovauto aspiranto S. Salučkos kandidato disertacijoje „Dimetilaminoetilmetakrilato kopolimerizacija su etilen-1,2-dikarboksirūgštimis vandens-dioksano tirpaluose“ (1991).

Doc. Z. Mačionis kurį laiką domėjosi katijoninių vandenyje tirpių aminoakrilatinių kopolimerų sintezės kinetika masėje ir įvairiuose tirpikliuose.

1970–1999 m. hidrofilinių (ko)polimerų sintezės, tyrimo ir taikymo tematika apgintos 9 kandidato ir daktaro disertacijos, vienas habilitacinis darbas, paskelbta per 270 publikacijų (iš jų 22 autorystės teisių liudijimai).

1987 m. katedra ėmėsi ūkiskaitinių darbų, susijusių su skystakristalių junginių mikrokapsuliavimu polimerinėje plėvelėje. Lietuvai atsiskiriant nuo Tarybų Sąjungos, sąjunginių žinybų užsakovai ūkiskaitines sutartis nutraukė, tačiau mikrokapsuliavimo problemos katedroje nagrinėjamos ir toliau. Vadovaujant dr. S. Budrienei, praplėstas kapsuliuojančiųjų ir kapsuliuojamųjų medžiagų asortimentas, tiems tikslams naudojant chitozaną, kai kuriuos sintetinius polimerus, magnetitą, hidrofilines ir lipofilines medžiagas, siekiama sukurti naujo tipo nešiklius fermentams imobilizuoti. Su šia tematika iš dalies siejasi nuo 1991 m. katedroje pradėjusio dirbti prof. G. Dienio pastarieji darbai, kuriuose nagrinėjamos įvairių fermentų imobilizavimo ant polimerinių nešiklių galimybės, tyrinėjamas gautų imobilizuotų preparatų funkcinis aktyvumas ir stabilumas.

Katedros vedėjai ir dėstytojai. Nuo 1944 m. iki dabar katedrai yra vadovavę keturi vedėjai:

prof. J. Kudaba (1944–1967),
prof. G. Bajoras (1967–1978),
doc. L. Radžiūnas (1978–1988),
prof. G. Bajoras (1988–1991),
doc. R. Makuška (nuo 1991).

Prof. Jeronimas Kudaba (1909 10 01 Peterburge –1992 06 23 Vilniuje) savo gyvenimo kelią pradėjo Peterburgo darbininko šeimoje. 1918 m. su tėvais persikėlė į Tiumenės sritį, ten lankė pradžios mokyklą, 1923 m. grįžo į Lietuvą, o 1924 m. įstojo į Vilniaus lietuvių Vytauto Didžiojo gimnaziją. 1931–1937 m. mokėsi Stepono Batoro universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyriuje. Baigęs studijas buvo priimtas Neorganinės chemijos katedros jaun. asistentu. Tuomet Universitete tai buvo nemažas įvykis: lietuviai absolventai dirbti viename iš svarbiausių Vilniaus krašto lenkinimui skirtų forpostų būdavo paliekami ypač retai. Kai Vilniaus kraštą grąžinus Lietuvai 1940 m. sausio 1 d. vietoje lenkiškojo Stepono Batoro universiteto buvo atidarytas lietuviškas Vilniaus universitetas, o Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakultetas dar nebuvo atsikėlęs į Vilnių, J. Kudaba buvo paskirtas visų chemijos katedrų turto prižiūrėtoju ir daugiau kaip pusę metų saugojo tą turtą, kad nebūtų išgrobstytas. 1940 m. rudenį jis buvo priimtas Technikinės chemijos katedros jaun. asistentu, vokietmečiu 1942 m. atleistas dėl etatų mažinimo, o po karo Universitetui vėl pradėjus darbą, buvo priimtas į tą pačią katedrą, tik šiuo kartu jau vyr. dėstytoju. 1944–1967 m. jis buvo tos katedros vedėjas, 1944–1946 m. – fakulteto prodekanas, 1956–1959 – dekanas. Prof. J. Kudabai teko dirbti ir daug gretutinių darbų. 1938–1941 m. jis mokytojavo, 1940–1944 m. buvo vieno iš Vilniaus odų fabrikų techninis vedėjas, 1945–1949 m. – Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos instituto mokslinis bendradarbis ir skyriaus vedėjas. Dideli prof. J. Kudabos nuopelnai rengiant Lietuvos inžinierius. Jis stovėjo prie Gedimino technikos universiteto ištakų: 1956–1959 m. buvo pirmasis to universiteto pirmtako – Kauno politechnikos instituto Vilniaus vakarinio filialo dekanas, 1959–1960 m. – docentas. Kai 1958 m. Chemijos fakultete buvo pradėta rengti inžinierius technologus, būtent J. Kudabai, kaip Bendrosios ir cheminės technologijos katedros vedėjui ir tuometiniam fakulteto dekanui, teko skubiai organizuoti fakultete

visiškai naujo tipo mokomąjį darbą: ieškoti inžinerinių disciplinų dėstytojų, rūpintis laboratorinių darbų vedimu (dažniausiai ne fakultete, o gamyklų ir techninio pobūdžio institutų laboratorijose).

1958 m. J. Kudaba apgynė kandidato disertaciją „Baltosios Vokės durpių sausos distiliacijos ir jos produktų tyrimas", nuo 1959 m. – docentas, nuo 1988 m. – profesorius. Vadovavo dviem aspirantėms, paskelbė per 100 mokslinių darbų, buvo penkių mokomųjų leidinių bendraautoris.

Per bemaž 55 darbo Universitete metus prof. J. Kudabai teko skaityti net vienuolika paskaitų kursų. Tai – „Analizinė chemija" (lenkų kalba), „Nuodingosios cheminės medžiagos ir apsauga nuo jų", „Organinė cheminė technologija", „Bendroji cheminė technologija", „Organiniai dažikliai", „Pigmentų technologija", „Chemijos dėstymo metodika", „Organinė analizė", „Polimerų chemija ir fizika", „Bendroji ir neorganinė chemija", „Gamtiniai polimerai". Jo paskaitos būdavo nepaprastai informatyvios, nuoseklios ir aiškios. Pedagogika jis domėjosi daugiau, negu reikėjo pagal tarnybines pareigas: su malonumu vadovaudavo studentų pedagoginėms praktikoms, buvo Vilniaus pedagogų draugijos narys. Jauniesiems kolegoms sakydavo, kad dėstytojui auditorija turi būti tas pats kaip kunigui bažnyčia, o pultas paskaitos planui pasidėti ir rašomoji lenta – kaip altorius. Kunigas visada laiku pradeda mišias, kaipgi dėstytojas gali bent kelias minutes vėluoti į paskaitą, o tuo labiau išvis į ją neateiti? Kunigas nelaiko mišių suglamžyta kamža ir neblizgančiu arnotu, tai kaip dėstytojas gali skaityti paskaitą netvarkingai apsirengęs ar susibrukęs į kišenę ranką?

Prof. J. Kudaba ryškiai išsiskyrė iš kitų fakulteto dėstytojų: buvo ypač kuklus, uždaras, fakultete ir Universitete neturintis artimesnių draugų, nepaprastai pareigingas ir darbštus, nuo pat ryto iki vėlyvo vakaro leidžiantis dienas savo kabinete. Nors visą laiką dirbo vadovaujantį darbą, labai nemėgo komanduoti ir nurodinėti, kuo daugiau stengdavosi atlikti pats. Kartą toks darbo stilius baigėsi labai nemaloniai: laboratorijoje atsitiktinai sudaužęs balioną su dvidešimčia litrų druskos rūgšties, J. Kudaba nelaukė, kol rūgštis išgaruos, nieko nepasikvietęs į pagalbą vienas pats išvalė laboratoriją, o po dviejų savaičių jam nuo galvos nuslinko ir jau niekada nebeataugo plaukai...

Prof. Gerardas Bajoras[1] (1928 02 29 Pandėlio raj. Grubų k. – 1991 03 18 Vilniuje) 1947 m. baigė Rokiškio gimnaziją, 1952 m. – Chemijos fakultetą, tačiau darbo pagal įgytą chemiko organiko specialybę pradėti neteko: buvo pašauktas į karinę tarnybą armijoje. Karinėje jūrų akademijoje Leningrade įgijo lakų-dažų inžinieriaus specializaciją, trejus metus tarnavo karinio jūrų laivyno inžinieriumi chemiku Vladivostoke. Po didelių jo paties pastangų demobilizuotas, 1957 m. grįžo į Vilnių ir, metus padirbėjęs viename iš Vilniaus projektavimo konstravimo biurų, tolesnį savo gyvenimą susiejo su Universitetu: 1957 m. buvo priimtas Bendrosios chemijos ir cheminės technologijos katedros asistentu. 1960/61 m. m. jis dešimt mėnesių dirbo mokslinį darbą Lioina Merzeburgo (Leuna Merseburg, Vokietijos Demokratinė Respublika) Chemijos aukštosios technikos mokyklos Polimerų chemijos ir technologijos institute. Nuo 1961 m. jis – ChTK vyr. dėstytojas, 1962–1965 m. – Leningrado tarybos technologijos instituto lakų ir dažų katedros aspirantas. Grįžęs į katedrą, G. Bajoras 1967 m. buvo išrinktas jos vedėju ir tais pačiais metais išvyko į dešimties mėnesių stažuotę Tokijo universiteto Sintetinės chemijos katedroje, buvo pirmasis Japonijoje dirbęs Lietuvos chemikas. Savajai katedrai G. Bajoras vadovavo 1967–1977 ir 1988–1991 m., nuo 1969 m. – docentas, nuo 1990 m. – profesorius, 1987–1991 m. – fakulteto dekanas, 1978 m. jam suteiktas nusipelniusio dėstytojo vardas.

1965 m. G. Bajoras apgynė kandidato disertaciją „Polimerų modifikavimo nesočiaisiais aldehidais tyrimas“, 1987 m. – doktoratą „Nesočiųjų nitrilų, karboksirūgščių ir jų esterių radikalinė kopolimerizacija kompleksus sudarančiose terpėse“, vadovavo septyniems aspirantams, paskelbė per 170 mokslinių darbų (tarp jų 19 išradimų), apie fakulteto mokslininkų, katedros polimerininkų ir apskritai polimerų chemijos laimėjimus parašė bemaž 30 mokslo populiarinimo straipsnių. Studentams jis skaitė lakų ir dažų chemijos, polimerų sintezės metodų, polimerizacijos reakcijų mechanizmų, pigmentų ir dažų chemijos, polimerinių dangų, lakų-dažų chemijos rinktinių skyrių paskaitų kursus, vadovavo bemaž 90 diplomantų, su bendraautoriais parašė keturis mokomuosius leidinius. Studentams jis stengėsi perduoti ne tik žinias, bet

---

[1] Plačiau žr.: *Mačionis Z.* Gerardas Bajoras : bibliografinė rodyklė. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 50 p.

ir savo pedantišką tvarkingumą: net prieš daugelį metų gauti dokumentai ar rašteliai, išsiųstų raštų kopijos buvo kruopščiai surūšiuoti, sudėlioti į reikiamus aplankus ir prireikus per vieną kitą minutę surandami.

Prof. G. Bajoras fakultete išsiskyrė nepaprastu komunikabilumu ir diplomatišku elgesiu. Jis aistringai mėgo mokslines išvykas: net keturis kartus lankėsi Vokietijoje, skaitė paskaitų kursą Kokoloje (Suomija), dalyvavo daugelyje sąjunginių konferencijų ir visur per trumpą laiką sugebėdavo užmegzti draugiškus ryšius, kurie paskui jau nenutrūkdavo. Būdingas pavyzdys: atsiliepimus apie G. Bajoro daktaro disertaciją atsiuntė net keturiolika Tarybų Sąjungos institucijų, o atsiliepimus paprastai organizuodavo geri disertanto draugai arba su juo vienaip ar kitaip bendradarbiaujantys kolegos. Profesorius sugebėdavo ramiai išklausyti pačias prieštaringiausias atėjusių pasitarti ar pasiskųsti bendradarbių nuomones, neretai diametraliai priešingas jo paties pozicijai, paskui jas taktiškai ir subtiliai kartu aptardavo, nesuniekindamas netgi akivaizdžiai neteisaus kolegos. Tokį pat geranoriškumą jautė ir studentai, 1987 m. jam įteikę „padėkos raštą“ už atkaklų jų interesų gynimą. Ne veltui gorbačiovinės „perestroikos“ pradžioje būtent prof. G. Bajoras buvo išrinktas ChF dekanu: kolegos žinojo, kad naujomis aplinkybėmis jis geriausiai organizuos fakulteto darbą, nepasimes tarp neretai visiškai prieštaringų iš aukščiau ateinančių reikalavimų.

Doc. Leopoldas Radžiūnas (g. 1935 04 16 Širvintų raj. Užušilių k.) 1955 m. baigė Musninkų vidurinę mokyklą, 1960 m. – Chemijos fakultetą. Dar būdamas antro kurso studentas pradėjo dirbti laborantu Organinės, vėliau Cheminės technologijos katedroje, kurioje vyr. laboranto pareigas ėjo ir po studijų. 1960–1963 m. mokėsi tikslinėje aspirantūroje Voronežo universiteto Stambiamolekulių junginių katedroje. Grįžęs trejus metus dirbo dėstytoju, nuo 1966 m. – vyr. dėstytojas, nuo 1969 m. – docentas. 1978 m. jis buvo išrinktas PChK vedėju ir vadovavo katedrai dvi kadencijas iki 1988 m.

Fakulteto ir katedros kuruojamų specializacijų studentams doc. L. Radžiūnas yra skaitęs arba skaito organinės chemijos, analizinės chemijos, plėvėdarių chemijos, lakų-dažų dangų technologijos, pagrindinės organinės sintezės, monomerų sintezės, polimerų analizės, polimerų cheminių kitimų, polimerų chemijos paskaitų kursus, vienas ir su

bendraautoriais išspausdino septynis mokomuosius leidinius, išvertė pagalbinę knygelę chemijos mokytojams.

1964 m. L. Radžiūnas apgynė kandidato disertaciją „Aminofenolių vinileterių sintezė ir kitimai" (vadovas – prof. B. Michantjevas), vadovavo dviem disertantams, yra per 130 mokslinių darbų, tarp jų 10 išradimų, bendraautoris. 1974–1990 m. buvo D. Mendelejevo chemikų draugijos ChF pirminės organizacijos tarybos pirmininkas, 1973–1985 m. vadovavo fakultete vykusioms olimpiadoms „Studentas ir mokslo bei technikos pažanga", būdavo aktyvus respublikinio SMD darbų konkurso vertinimo komisijos narys.

Doc. L. Radžiūnas – puikus slidininkas (trejus metus buvo Universiteto slidinėjimo rinktinės narys), labai mėgsta darbuotis savo kolektyviniame sode ir kaime įsigytoje sodyboje. Katedros bendradarbių sveikatą jis visą žiemą palaiko savo sode išaugintais obuoliais, yra entuziastingas bitininkas, kurio medumi smaguriauja ne tik savosios, bet ir kitų katedrų kolegos.

Doc. Ričardas Makuška (g. 1956 08 17 Utenos raj. Vygėlių k.) 1974 m. baigė Užpalių vidurinę mokyklą, 1979 m. – Chemijos fakultetą ir buvo paliktas PChK vyr. laborantu. 1980–1983 m. jis mokėsi katedros aspirantūroje, 1983–1990 m. – asistentas, 1986 m. stažavosi Tokijo universiteto Pramoninių mokslų institute (Japonija), 1991 m. – vyr. dėstytojas ir fakulteto prodekanas, nuo 1991 m. – docentas ir katedros vedėjas.

1984 m. R. Makuška apgynė kandidato disertaciją „[Met]akrilnitrilo ir [met]akrilo rūgšties kopolimerizacijos dimetilsulfoksido-vandens tirpaluose ypatybės" (vadovas – prof. G. Bajoras), vadovavo trims aspirantams, 1989–1990 m. dirbo mokslinį darbą ir skaitė paskaitas Kokolos technologijos institute (Suomija), yra apie 80 mokslinių publikacijų, tarp jų septynių išradimų, bendraautoris.

Studentams doc. R. Makuška skaito cheminės technologijos ir modeliavimo, polimerizacijos reakcijų mechanizmų, polimerų tyrimo metodų paskaitų kursus, parengė tris mokomuosius leidinius (vienas iš jų išspausdintas suomių kalba).

Doc. R. Makuška – būdingas šiuolaikinių dėstytojų atstovas. Išsaugodamas vyresniosios kartos profesūros inteligenciją, jis neužsidaro tik mokslinių problemų rate, neatsilieka nuo politinio gyvenimo aktualijų, puikiai orientuojasi ir pats dalyvauja šalies ekonominiame gyvenime.

Polimerų chemijos katedroje greta jos vedėjų pagrindines pareigas yra ėję šeši dėstytojai: S. Budrienė, E. Čižiūnaitė, G. Dienys, A. Kaušpėdas, A. Lašas ir Z. Mačionis.

Saulutė Budrienė (g. 1953 11 02 Tomske) 1971 m. baigė Žeimelio vidurinę mokyklą, 1976 m. – Chemijos fakultetą. Dėl „nepatikimos" socialinės kilmės (gimusi tremtinių šeimoje) katedros vedėjui prof. G. Bajorui nepavyko gabios absolventės palikti katedros darbuotoja ar aspirante, tad dvejus metus po studijų baigimo jai teko dirbti Chemijos ir cheminės technologijos instituto inžiniere ir jaun. moksl. bendradarbe. Aspirantūra S. Budrienės vis dėlto sulaukė ir nepaleido 1978–1983 m. Po aspirantūros ji liko katedroje, 1983–1985 m. buvo jaunesnioji, 1985–1987 m. – vyr. moksl. bendradarbė, nuo 1991 m. – asistentė, nuo 1992 m. – vyr. asistentė.

1990 m. S. Budrienė apgynė kandidato disertaciją „Nesočiųjų rūgščių ir nitrilų prigimties įtaka jų kopolimerizacijos kompleksuojančioje terpėje parametrams" (vadovas – prof. G. Bajoras), 1993–1994 m. dirbo mokslinį darbą Kokolos technologijos institute (Suomija), paskelbė per 30 mokslinių darbų, parengė mokomąjį leidinį. Studentams skaito polimerų tirpalų, polimerų chemijos, polimerų perdirbimo paskaitų kursus.

S. Budrienė katedroje yra jungiamoji grandis tarp dėstytojų ir studentų. Ne per daug griežtai, bet teisingai vertina žinias, nuoširdžiai atjaučia tuos, kuriems kas nepasisekė, moka sukurti draugiško bendravimo atmosferą, todėl sugeba pelnyti studentų pasitikėjimą, o kolegas patraukia atvirumu, optimizmu ir polinkiu į poeziją.

Elena Čižiūnaitė (1918 09 10 Rokiškio raj., Panemunėje – 1987 03 05 Vilniuje) 1939 m. baigė Rokiškio gimnaziją, tais pačiais metais įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Chemijos skyrių, 1940 m. su fakultetu pesikėlė į Vilnių ir 1946 m. baigė Chemijos fakultetą. Nuo ketvirtojo kurso ji dirbo Techninės chemijos katedros laborante, nuo 1946 m. – asistentė, nuo 1952 m. – vyr. dėstytoja, nuo 1963 m. – docentė.

1954 m. E. Čižiūnaitė apgynė kandidato disertaciją „Baltosios Vokės durpių ekstrahavimas ir jų produktų tyrimas" (be vadovo), vadovavo dviem disertantams, mokslinėje spaudoje paskelbė bemaž 100 darbų.

Doc. E. Čižiūnaitė dėstė organinę chemiją, organinių junginių struktūrą, chemijos dėstymo metodiką, stambiamolekulių junginių fiziką ir

chemiją, stambiamolekulių junginių chemiją, polimerų chemijos rinktinius skyrius, polimerų cheminį modifikavimą, skaitė paskaitas Mokytojų ir Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institutuose, viena ir su bendraautoriais parengė keturis mokomuosius leidinius.

Pažymėtinas Doc. E. Čižiūnaitės darbas „Žinijos" draugijoje. Būdama tos draugijos respublikinės valdybos ir prezidiumo narė, chemijos mokslinės-metodinės tarybos pirmininkė, o kurį laiką ir sąjunginės valdybos narė, doc. E. Čižiūnaitė net 17 metų vadovavo chemijos žinių propagandai Lietuvoje. Katedroje doc. E. Čižiūnaitė išsiskyrė sugebėjimu įtraukti kolegas ir studentus į nuoširdų pokalbį, nesitaikstymu net ir su smulkiais trūkumais.

Gervydas Dienys (g. 1934 09 25 Joniškyje) 1952 m. baigė Žeimelio vidurinę mokyklą (Pakruojo raj.), 1957 m. – Chemijos fakultetą ir paliktas Organinės chemijos katedros asistentu. Jis buvo pirmasis ChF darbuotojas, išvykęs į ilgalaikę komandiruotę užsienyje – 1959–1960 m. stažavosi Londono universitete.

1962 m. G. Dienys apgynė kandidato disertaciją „Aromatinių aminų alkilinimo tyrimas" (vadovas – prof. P. Buckus). Nuo 1962 m. jis – Organinės chemijos katedros vyr. dėstytojas, nuo 1965 m. – docentas. 1975 m. G. Dienys nustebino visą fakultetą: turėdamas jau kelių aspirantų eksperimentinius duomenis ir įkalbinėjamas greičiau įforminti doktoratą, jis ryžtingai pasuko į biochemiją – perėjo į besikuriantį Sąjunginį taikomosios enzimologijos institutą. Tame institute ir vėliau jo bazėje įkurtame moksliniame gamybiniame susivienijime „Fermentas" jis šešiolika metų vadovavo Fizikinės cheminės enzimologijos skyriui.

Nuo 1991 m. G. Dienys vėl fakultete, tik šiuokart jau Polimerų chemijos katedroje. 1991–1996 m. jis ėjo ChF prodekano pareigas, 1994 m. apgynė habilitacinį darbą „*N*-nukleofilų prisijungimo prie aktyvuotos etileninės jungties reakcijų tyrimai", nuo 1995 m. – profesorius. Jis yra skaitęs arba skaito organinių reakcijų mechanizmų, organinių junginių sandaros, kvantinės chemijos, gamtinių junginių chemijos, gamtinių polimerų paskaitų kursus. Profesorius vadovavo 15 disertantų, išspausdino keturis mokomuosius leidinius, paskelbė per 160 mokslinių darbų, tarp jų 41 išradimą. Už dviejų dalių organinės chemijos vadovėlį jam ir bendraautoriams 1975 m. paskirta respublikinė premija. Beje, 1995–1999 m. išėjo antrasis, pataisytas ir papildytas šio populiaraus vadovėlio leidimas.

Prof. G. Dienys itin rūpinasi studentų ir moksleivių mokymo planų tobulinimu. Kai 1961 m. fakultete buvo pradėti rengti biochemijos specialistai, būtent jis buvo pagrindinis naujosios specializacijos mokymo planų „dirigentas": aiškinosi tų planų subtilybes Maskvos, Leningrado, Rygos net Novosibirsko universitetuose, derino juos su gamtininkais, gynė nuo per didelio biologizavimo, kreipė į gyvūnų biochemiją ir enzimologiją. Kai 1989 m. Maskva nustojo aktyviai kontroliuoti tuomet dar sąjunginių respublikų aukštųjų mokyklų darbą, prof. G. Dienys drauge su prof. E. Butkumi buvo aktyviausias kreditų, laisvai pasirenkamų dalykų, bakalaurų ir magistrų sistemos propaguotojas. Daugiausia jų pastangomis chemikai kreditų sistemą įdiegė pirmieji Lietuvoje, o dvipakopį mokymą – vieni iš pirmųjų Universitete.

Prof. G. Dienys yra Lietuvos moksleivių chemikų olimpiadų pradininkas. 1959 m. jis kartu su Neorganinės ir analizinės chemijos katedros docentėmis E. Jasinskiene ir M. Finkelšteinaite sudarė ir penkiose Vilniaus vidurinėse mokyklose išplatino nedidelį tipinių uždavinių rinkinuką ir suorganizavo pirmąją bandomąją tų mokyklų dešimtokų ir vienuoliktokų chemijos olimpiadą. Kitais metais olimpiada jau tapo respublikine, bet vyko tik miestuose ir rajonuose. 1963 m. pirmą kartą suorganizuotas respublikinis turas Vilniuje. Daugiau kaip 30 metų prof. G. Dienys buvo tų olimpiadų vertinimo komisijos pirmininkas, nuo antrosios sąjunginės olimpiados iki pat Tarybų Sąjungos subyrėjimo – nuolatinis sąjunginių olimpiadų žiuri narys. Prof. G. Dienio vadovaujamo Lietuvos chemikų olimpiadų organizacinio darbo aukštą įvertinimą rodo tas faktas, jog 1968, 1975 ir 1988 m. Vilniuje vyko TSRS jaunųjų chemikų olimpiadų baigiamieji sąjunginiai turai.

Prof. G. Dienio ryšiai su Lietuvos vidurinėmis mokyklomis neapsiriboja olimpiadomis. Apie 20 metų jis vadovavo Švietimo ministerijos chemijos ekspertų dalykinei komisijai (iki 1990 m. vadinta chemijos metodine komisija), be kurios aprobavimo nevyksta jokie didesni chemijos dėstymo mūsų mokyklose pokyčiai. Prasidėjus Atgimimo sąjūdžiui, Profesorius dalyvavo ministerijos suburtoje grupėje, rengusioje naują Lietuvos švietimo koncepciją, labai aktyviai palaikė profiliavimo būtinumą, keletą metų vadovavo chemijos mokytojų atestacinei komisijai, nuo 1994 m. yra gimnazijų tarybos pirmininkas.

Prof. G. Dienys – aktyviausias Chemijos fakulteto visų laikų turistas. Vos ne kiekvieną savaitgalį jis dalyvauja turistiniuose žygiuose po

Vilniaus ir tolimesnes apylinkes, per vasaros atostogas net dvylika kartų kabarojosi Pamyro kalnų perėjomis, apsilankė kitose įdomiausiose Tarybų Sąjungos vietose iki pat Kamčiatkos pusiasalio. Atsidarius Vakarų sienoms, jo kelionių maršrutai nusidriekė nuo Graikijos iki Islandijos.

Anicetas Kaušpėdas (1911 01 19 Anykščių raj. Maželių k. – 1978 08 03 Vilniuje) dar šeštoje vidurinės mokyklos klasėje buvo suimtas už nelegalią veiklą prieš vyriausybę ir neteko teisės mokytis valstybinėje gimnazijoje bei studijuoti bet kurioje aukštojoje Lietuvos mokykloje. Vidurinį mokslą teko baigti Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos Kauno suaugusiųjų gimnazijoje, o aukštąjį – Grenoblio elektrochemijos ir elektrometalurgijos institute (1935). Grįžęs į Lietuvą, 1936–1939 m. dirbo Krašto apsaugos ministerijos Tyrimų laboratorijoje Kaune, 1939–1940 m. buvo akcinės bendrovės „Lietuvos muilas" techninis direktorius, 1941 m. paskirtas TChK vyr. dėstytoju, nuo 1942 m. iki Universiteto uždarymo ėjo tos katedros vedėjo pareigas. 1944 m. grįžo į katedrą ir buvo jos vyr. dėstytojas, nuo 1956 m. – docentas, 1946 m. – fakulteto prodekanas.

Doc. A. Kaušpėdas skaitė neorganinės cheminės technologijos, metalurgijos, mechaninių cheminės pramonės procesų, rišamųjų medžiagų ir mineralinių trąšų, fizikocheminių analizės metodų, procesų ir aparatų paskaitas, parašė „Neorganinės cheminės technologijos" vadovėlį, 1956 m. apgynė kandidato disertaciją „Magnio chlorido gavimo iš dolomitų procesų tyrimas" (vadovas – prof. J. Matulis), pats vadovavo disertantui.

Visa doc. A. Kaušpėdo veikla susijusi su Lietuvos chemijos pramone. 1938 m. jis buvo parengęs taip ir neįgyvendintą natrio šarmo, chloro, druskos rūgšties ir chlorkalkių gamybos projektą, vėliau vadovavo modernaus aliejų gamybos ir rafinavimo fabriko įrengimui Panevėžyje, buvo tualetinio muilo gamybos Lietuvoje iniciatorius. 1958–1967 m. būdamas D. Mendelejevo chemikų draugijos ChF tarybos pirmininku, doc. A. Kaušpėdas labai efektyviai panaudojo tą, atrodytų, ne itin svarbų postą Lietuvos chemijos labui. 1960 m. jis buvo vienas iš aktyviausių Vaistų sintezės ir tyrimo probleminės laboratorijos Universitete steigėjų, daug rūpinosi vaistų sintezės laboratorijos (1963) ir vaistų gausinimo cecho įkūrimu (1965) tuometinėje „Švyturio" gamykloje, cheminių reagentų bazės ir parduotuvės Vilniuje atidarymu

(1964), chemikų draugijos vardu visur ir visada karštai palaikydavo chemijos pramonės plėtimo Lietuvoje idėjas.

Vyresnieji ChF darbuotojai prisimena doc. A. Kaušpėdą kaip impulsyvų, savitos mąstysenos žmogų, įdomų pašnekovą mokslo, technikos, politikos, kultūros, sodininkystės ir sporto temomis.

Antanas Lašas (g. 1931 03 22 Rokiškio raj. Norkūnų k.) 1951 m. baigė Rokiškio 1-ąją vidurinę mokyklą, 1956 m. – Maskvos žemės ūkio mechanizavimo ir elektrifikavimo instituto Mechanizacijos skyrių, 1958 m. – to paties instituto Pedagogikos skyrių. Grįžęs į Lietuvą 1958–1959 m. dėstė Vilniaus žemės ūkio mechanizacijos technikume, 1959–1960 m. dirbo Raudondvario žemės ūkio mechanizacijos instituto moksl. bendradarbiu, 1960–1962 m. buvo Respublikinės normatyvų tyrimo stoties Vilniuje direktorius, o 1962 m. vėl išvažiavo į Maskvą, į savojo instituto aspirantūrą. 1965 m., likus dar pusei metų iki aspirantūros pabaigos, buvo priimtas ChTK vyr. dėstytoju, tais pačiais metais apgynė technikos mokslų kandidato disertaciją „Elektrolitinių nikelio ir fosforo dangų, naudojamų traktorių, automobilių ir žemės ūkio technikos mašinų detalių restauravimui, gavimo sąlygų ir fizikomechaninių savybių tyrimas“ (vadovas – prof. V. Dolženkovas). Tuo metu fakultete rengiamiems inžinieriams technologams dėstė techninę mechaniką, darbo apsaugą, braižybą. Baigiantis inžinierių technologų rengimui, 1969 m. perėjo į Vilniaus inžinerinio statybos instituto Mechanikos fakulteto Automobilių transporto katedrą. Nuo 1977 m. – docentas. Beje, docento vardą jis gavo įdomiomis aplinkybėmis. Iš instituto 1974 m. tvirtinti išsiųsti dokumentai trejus metus (ko gero, rekordas!) išgulėjo Maskvoje, Aukščiausiojoje atestacinėje komisijoje, o kuklus pretendentas į docentus per tą laiką neprisirengė jų ieškoti. Kai pagaliau neapsikentęs A. Lašas nuvažiavo į Maskvą aiškintis, pasirodė, kad dokumentai pamesti. Komisijos darbuotojų garbei reikia pripažinti, kad pasiuntus pirminių dokumentų kopijas A. Lašui docento vardas buvo pripažintas per pusantros savaitės (matyt, ir vėl rekordas...). Doc. A. Lašo darbų sąraše – per 40 pavadinimų, tarp jų trys išradimai, keturi mokomieji leidiniai.

Zenonas Mačionis (g. 1933 08 12 Anykščių raj. Juostininkų k.) 1952 m. baigė Kupiškio vidurinę mokyklą, 1957 m. – Chemijos fakultetą ir dvejus metus dirbo Šiaulių „Elnio“ kombinate. 1959–1962 m. mokėsi Baltarusijos universiteto Chemijos fakulteto Cheminės kineti-

kos ir katalizės katedros aspirantūroje. Nuo 1962 m. – ChTK vyr. dėstytojas, nuo 1971 m. – docentas. Kurį laiką vadovavo fakulteto darbuotojų profsąjungos biurui, 1967–1974 m. buvo D. Mendelejevo chemikų draugijos ChF tarybos pirmininkas.

Doc. Z. Mačionis studentams skaitė 10 paskaitų kursų. Tai – baltyminių medžiagų technologija, pagrindinė organinė sintezė, specialioji organinė sintezė, plastikų technologija, plastikų perdirbimas, fizikiniai polimerų tyrimo metodai, stambiamolekulių junginių chemija, polimerų fizika, adhezyvai, chemijos istorija. 1964 m. jis apgynė kandidato disertaciją „Anijoninės polimerizacijos būdu gautų stireno, α-metilstireno ir cikloheksadieno-1,3 polimerhomologų bei jų mišinių klampumo, spūdumo ir fluorescencijos tyrimas“ (vadovas – prof. B. Jerofejevas). Jo darbų sąraše – apie 90 pavadinimų, tarp kurių 6 išradimai ir 11 mokomųjų leidinių. 1991–1992 ir 1997 m. jis dirbo mokslinį darbą Kokolos technologijos institute (Suomija).

Vidurinėje mokykloje doc. Z. Mačionis kurį laiką galvojo studijuoti žurnalistiką. Jo posūkį į chemiją nulėmė pirmojo chemijos mokytojo, vėliau visoje Lietuvoje Panevėžio moksleivius chemikus garsinusio B. Purono įtaka. Vis dėlto humanitariniai polinkiai išliko ir ypač išryškėjo nuo aštuntojo dešimtmečio pabaigos. 1979 m. doc. Z. Mačionis įkūrė Chemijos fakulteto muziejų, vėliau iš rusų kalbos išvertė dvi pagalbines knygas mokytojams, 1984–1991 m. paskelbė tris Vilniaus universiteto ir Lietuvos chemijos istorijai skirtus mokomuosius leidinius. Jis išleido monografijas apie prof. V. Čepinskį (1992) ir prof. K. Daukšą (2000), buvo „Chemijos terminų aiškinamojo žodyno“ (1997) ats. redaktorius, jo iniciatyva renkama medžiaga stambiai monografijai „Lietuvos chemijos ir biochemijos istorija“.

Virginija Pamedytytė (g. 1964 06 18 Šilalėje) 1982 m. baigė Šilalės raj. Laukuvos vidurinę mokyklą, o 1987 m. – Chemijos fakultetą. 1990 – 1993 m. mokėsi PChK aspirantūroje, nuo 1994 m. – mokslo darbuotoja. 1993 m. apgynė gamtos mokslų daktaro disertaciją „Poliketvirtinių amonio druskų ir priskiepytų kopolimerų sintezė ir tyrimas“ (vadovas – doc. R. Makuška). 1995–1997 m. V. Pamedytytė dirbo mokslinį darbą Kokolos technologijos institute (Suomija), 1998 m. – Monpeljė universiteto (Prancūzija) Polimerinių medžiagų tyrimo laboratorijoje, katedroje su pavydėtinu darbštumu tęsia disertacijoje pradėtus tyrinėjimus.

MOKOMASIS DARBAS

Mokymo planai ir specializacijos. Pirmuosius dvejus pokario metus chemijos studijos iš esmės vyko pagal Vytauto Didžiojo universitete 1940 m. sudarytus planus (žr. 1 lentelę), žinoma, pridėjus reikalaujamą dozę politinių mokslų ir rusų kalbos. 1946 m. tie planai buvo gerokai pakoreguoti atsižvelgiant į kitų Tarybų Sąjungos universitetų, pirmiausia į Maskvos universiteto pavyzdį. 1949 m. rudenį fakultetas gavo TSRS aukštojo mokslo ministerijos patvirtintus mokymo planus, privalomus visiems Tarybų Sąjungos universitetams, ir nuo to laiko dirbo pagal bendrus universitetinius mokymo planus. Tiesa, tuose planuose buvo numatyta išlyga, kad prisitaikydamos prie vietos sąlygų fakultetų tarybos savo nuožiūra gali keisti iki 30 proc. studentų krūvio, tačiau neturi teisės viršyti bendruose planuose numatyto savaitinio paskaitų ir egzaminų skaičiaus maksimumo. Remiantis ta teise buvo keičiama kai kurių specializacijos dalykų apimtis arba pridedama kai kurių nuodugnesnei specializacijai reikalingų disciplinų.

1946–1988 m. mokymo planų pavyzdžiai pateikiami 6 lentelėje. Juos lyginant matyti, kad didžiausią krūvį studentai chemikai turėjo mokydamiesi pagal 1946 m. planus: 1804 val. paskaitų, 3788 val. seminarų, pratybų ir laboratorinių darbų, 26 egzaminus, 35 įskaitas. Siekta, kad Universitete parengti chemikai būtų kuo universalesni ir galėtų dirbti visur, kur tik jų trūko – gamyklose, mokyklose, mokslo įstaigose.

Ypač daug dėmesio kreipta į studentų rengimą gamybiniam darbui. Pavyzdžiui, cheminė technologija buvo dėstoma keturis semestrus, savaitinis jos užsiėmimų krūvis ketvirtame kurse siekdavo iki 18 val., o per visas studijas jai buvo skiriama 568 val. Dėl tos pačios priežasties labai daug laiko buvo skiriama ir analizinės chemijos laboratoriniams darbams – 404 val. Siekiant geriau supažindinti su būsimo gamybinio darbo specifika, 1947 m. chemikams buvo suorganizuotos pirmosios gamybinės ekskursijos į stambias Rygos, Talino ir Leningrado gamyklas. Vėliau gamybinės ekskursijos į Lietuvos ir kitų TSRS respublikų chemijos pramonės įmones tapo labai populiarios ir dažnos. Jas paprastai organizuodavo Cheminės technologijos katedros dėstytojai.

6 lentelė. **1946–1988 m. chemikų mokymo planai**

Disciplina	Apimtis[1]							
	1946 m.	1949 m.	1955 m.	1959 m.[2]	1964 m.	1974 m.	1983 m.	1988 m.[3]
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Marksizmo-leninizmo pagrindai	168+82 1,3Į; 2,4E	150+100 1,3Į; 2,4E	144+80 1,3Į; 2,4E	–	–	–	–	–
TSKP istorija	–	–	–	120+100 1,3Į; 2,4E	70+100 1,3E; 2Į	88+82 1,3E; 2Į	84+86 1,3E; 2Į	100 1,3 (E)
Marksistinė-lenininė filosofija	–	–	–	–	50+80 4,5E	80+60 4,5E	80+60 4,5E	116 3,4 (E)
Politinė ekonomija	108+34 5Į; 6,7E,	90+50 5Į; 6,7E	100+40 5,7Į; 6,8E	80+70 5,7E; 6Į	40+70 6,7E	70+70 6,7E	70+70 6,7E	116 6,7 (E)
Dialektinis ir istorinis materializmas	–	90+50 7,8E	80+60 8,9E	70+70 7Į; 8,9E	–	–	–	–
Mokslinis komunizmas	–	–	–	–	30+40 7Į; 8E	30+40 8Į; 9E	40+40 8,9Į	68 8,9 (E)
Mokslinio ateizmo pagrindai	–	–	–	–	–	18+6 8E	18+6 9E	–
Marksistinės-lenininės etikos ir estetikos pagrindai	–	–	–	–	–	–	–	30 9 (Į)
Tarybinė teisė	–	–	–	–	–	30 7Į	30 6Į	32 9 (Į)
Psichologija	36 5E	–	–	–	–	40+20 5E	40+20 5E	51 4(E)
Pedagogika	24 6	–	64+0 7E	–	–	60+20 6Į; 7E	60+20 7Į; 8E	92 5,6 (E)
Chemijos dėstymo metodika	24 8Į	–	26+24 8Į	–	–	30+40 8E	30+40 8E	54 7,8 (E)
Chemijos istorija	40 10E	64+0 9E	–	–	–	–	–	–

6 lentelės tęsinys

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Fizinis lavinimas	0+360 –	0+136 1–4Į	0+136 1–4Į	0+120 1–4Į	0+140 1–4Į	0+140 1–4Į	0+140 1–4Į	592val.
Karinis parengimas (spec. parengimas[4])	0+450 1,2,3,5Į; 4,8E		–	–				360 4–7 (E)
Civilinė gynyba	–	–	–	–	–	–	–	40 3(Į)
Rusų kalba	0+272 1,2,3Į; 4E	–	–	–	–	–	0+140 1–3Į; 4E	–
Užsienio kalba	0+204 1–5Į; 6E	0+270 1,3,6,8Į; 2,4E	0+270 1–3,5–8Į; 4E	0+270 1–3,5–8Į; 4E	0+300 1–5Į; 6E	0+300 1–6Į; 8E	0+300 1–6Į	180 1–4 (E)
Aukštoji matematika	226+122 1,3E; 2Į	262+170 1,2,4,5E	204+172 1–4E	204+190 1–4E	180+206 1–4E	180+172 1–3E	180+172 1,2Į; 1–3E	300 1–3 (E)
Skaičiavimo mašinos ir programavimas	–	–	–	–	–	44+42 3,4Į	56+32 3,4Į	–
Informatika, skaičiavimo mašinos, programavimas	–	–	–	–	–	–	–	88 2,3 (Į)
Fizika	204+166 1,3Į; 2,4E	136+164 3,4E; 3,4Į	204+190 2,4,5E; 3,5Į	168+168 2,4E; 3Į	150+180 2–4E; 3,4Į	140+190 2–4E; 3,4Į	140+190 2–4E; 3,4Į	300 2–4 (E)
Techninės braižybos pagrindai	–	–	–	0+54 5Į	–	–	–	–
Teorinė fizika	–	102+0 6E	–	–	–	34+16 4E	–	–
Kristalografija ir mineralogija	54+48 5Į; 6E	–	–	–	–	–	–	–
Kristalografija (kristalų chemija)	–	32+32 6E	36+28 6E	20+34 3Į	20+30 2Į	20+16 3Į	36+18 5Į	54 5 (Į)
Specialybės įvadas	–	–	–	–	–	36+0 1sem.	36+0 1	–

6 lentelės tęsinys

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
Neorganinė chemija	136+204 1Į; 2E	136+274 1,2E; 2Į	166+288 1,2E; 2,8Į; 2k.d.	123+338 1,2E; 2,10Į; 7k.d.	100+252 1,2Į; 1,2E	120+232 1,2Į; 1,2E	138+232 1,2Į; 1,2E	353 1,2 (E)
Fizikocheminiai tyrimo ir analizės metodai	–	–	–	–	–	20+70 5Į	–	–
Analizinė chemija	68+404 3,4Į	68+322 3Į; 4E	62+346 3,5E; 4,5Į. 4 k.d.	66+368 3,5E; 4Į; 7k.d.	50+332 3,4Į; 3,4E	50+230 3Į; 3,4E	50+300 3,4Į; 3,4E	333 3,4 (E)
Organinė chemija	172+340 3–5Į; 6E	170+330 5Į; 6E	136+260 5Į; 6E; 6k.d.	132+272 5,6E; 6Į; 7k.d.	100+285 4,6E; 5Į	110+224 5E; 6,7Į	105+228 5,6Į; 5,6E	316 5,6 (E)
Fizikinė chemija	134+240 5,6Į; 7E	136+240 6,7Į; 7E	100+278 6Į;7E; 8k.d.	140+256 6Į; 6,7E; 7k.d.	120+220 5,7E; 6Į	110+170 4–6Į; 5,6E	105+227 6,7Į; 6,7E	300 6,7 (E)
Teorinės fizikos ir molekulių struktūros rinktiniai skyriai	–	–	–	123 5Į; 6E	–	–	–	–
Rinktiniai teorinės chemijos skyriai	–	–	–	–	72+0 5E	–	–	–
Elektrochemija	32+72 7E	–	–	–	–	–	–	–
Koloidų chemija	36+48 8E	50+70 8Į; 8E	72+60 8Į; 8E	54+72 7E; 7k.d.	50+60 7E	40+32 7Į; 7E	36+54 7Į; 7E	72 7 (E)
Fizikiniai tyrimo metodai	–	–	–	–	–	0+68 8Į	72 5Į	72 5 (Į)
Neorganinė cheminė technologija	118+162 5,6Į; 7E	–	–	–	–	–	–	–
Organinė cheminė techologija	132+156 7,8Į; 8E	–	–	–	–	–	–	–
Cheminė technologija	–	100+70 6E; 7Į	96+136 7Į; 8E	126+86 7Į; 9E	90+70 6Į; 7E	–	–	–

6 lentelės tęsinys

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Cheminė technologija ir technologinių procesų modeliavimas	–	–	–	–	–	60+100 / 6ĮI; 7E	58+100 / 6,7E; 7Į	140 / 6,7 (E)
Chemijos pramonės procesai ir aparatai	–	–	–	36+18 / 7Į	–	–	–	–
Stambiamolekulių junginių chemija	–	–	–	48 / 6E	36+54 / 8E	36+34 / 8E	68+68 / 8E	112 / 8 (E)
Medžiagų struktūra	–	72 / 7E	64+0 / 7E	–	60+24 / 6E	34+16 / 6E	48+24 / 5E	72 / 5 (E)
Molekulių struktūra	–	–	–	–	–	–	–	–
Kvantinė chemija	–	–	–	–	–	36+18 / 5E	–	–
Kvantinė mechanika ir kvantinė chemija	–	–	–	–	–	–	70+32 / 4E	85 / 4 (E)
Neorganinė sintezė	–	0+80 / 8E	–	–	–	–	–	–
Darbo sauga	–	–	–	–	–	20 / 8Į	20 / 9Į	20 / 9Į
Gamtos apsauga	–	–	–	–	–	36 / 10Į	40 / 10Į	40 / 10Į
Specializacijos kursai	64+192 / 8,8,9E	100+380 / 9Į; 9E	100+258 / 8Į; 9,9E	206+278 / 7,10Į; 9,10,10E	220+400 / 5,7,7,8,8,9,9Į;6,7,8,8E	200+400 / 6,7,8,8,9,9,10Į;6–9E	166+350 / 7,8,8,9,9,10Į; 8,8,9E	464 / 7–10
Iš viso	1804+3788 / 26E, 35Į	1758+2758 / 27E, 21Į	1654+2626 / 27E, 23Į, 4 k.d	1275+2800 29E, 28Į, 1k.d.	1438+2833 / 32E, 28Į, 1k.d.	1772+1858 / 36E, 43Į	1876+2809 / 33E; 41Į; 1 k.d.	4384 / 2 kurs. d.

6 lentelės tęsinys

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Diplominis darbas	26 sav.	21 sav.	20 sav.	17 sav.	20 sav.	16sav.	16 sav.	15 sav.
Mokomoji praktika dirbtuvėse	–	–	–	–	36 / 1	6 sem. 4 sav.	–	–
Praktika pionierių stovyklose	–	–	–	–	–	4 sem. 4 sav.	6 sem. 4 sav.	–
Pažintinė praktika	–	–	–	–	–	–	4 sem. 3 sav.	–
Gamybinė praktika	–	8 sem. 6 sav.	8 sem. 6sav.	8,9 sem. 42 sav.	4 sav.	9 sem. 10 sav.	–	–
Priešdiplominė praktika	–	–	–	–	28 sav.	10 sem. 4 sav.	10 sem. 7 sav.	287 val. / Į
Pedagoginė praktika	0+96 / 9Į	–	9 sem. 6 sav.	–	–	9 sem. 8 sav.	9 sem. 8 sav.	574 val. / Į
Valstybiniai egzaminai	Marksizmo-leninizmo pagrindai	Chemija. Marksizmo-leninizmo pagrindai	Chemija. Marksizmo-leninizmo pagrindai	Chemija. Dialektinis ir istorinis materializmas	Mokslinio komunizmo pagrindai (8 sem.)	Marksistinė-lenininė filosofija	Mokslinis komunizmas	Marksizmas-leninizmas
Suteikiama kvalifikacija		Chemikas-(specializacijos pavadinimas)	Chemikas. Vid. m-los chemijos mokytojas	Chemikas-(specializacijos pavadinimas)	Chemikas-(specializacijos pavadinimas)	Chemikas. Dėstytojas	Chemikas. Dėstytojas	Chemikas. Dėstytojas

[1] Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – laboratorinių darbų, pratybų ir seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į" rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E" – kuriame laikomas egzaminas.

[2] Studijų trukmė – 5,5 m.

[3] 1988 m. nurodomas bendras auditorinių užsiėmimų valandų skaičius

[4] Spec. parengimas numatytas 1988 m. planuose.

1948 m. studentai atliko pirmąją gamybinę praktiką Vilniaus ir Klaipėdos įmonėse.

Universitete parengti chemikai turėjo papildyti ir mokytojų gretas, tad studijų metu daug dėmesio buvo skiriama pedagoginio pobūdžio disciplinoms bei pedagoginei praktikai mokykloje (pirmąją šešių savaičių pedagoginę praktiką chemikai atliko 1947 m.).

Pasirengimą plataus profilio moksliniam darbui turėjo sustiprinti išsamiai dėstoma fizika, kristalografija ir netgi mineralogija.

Studentų specializacija prasidėdavo aštuntame semestre, kai greta kitų dalykų ketvirtakursiai per savaitę turėdavo 10–16 val. specializacijai numatytų disciplinų. Devintame semestre visam kursui bendri dalykai jau išvis nebūdavo dėstomi, spec. kursams tekdavo 6–10 savaitinių valandų, o daugiausia dėmesio buvo skiriama diplominiam darbui (20 savaitinių valandų). Diplominis darbas būdavo tęsiamas ir visą dešimtą semestrą (10 savaičių).

Baigdami studijas chemikai turėdavo apginti diplominį darbą ir išlaikyti du valstybinius egzaminus: marksizmo-leninizmo pagrindų ir neorganinės, organinės ar kurios nors kitos chemijos, atsižvelgiant į pasirintą specializaciją. Gana ryškiai keitėsi ir sesijinių bei valstybinių egzaminų tvarka. Prieš karą niekas neturėjo supratimo, kas yra egzamino bilietai: dėstytojas duodavo studentui klausimus savo nuožiūra ir negailėdamas, kad vertinant žinias nebūtų jokių atsitiktinumų. Sekant tarybinių universitetų pavyzdžiu, bilietai pirmą kartą panaudoti per 1948 m. pavasario sesiją. Kurį laiką laikytasi ir kitos prieškarinės tarybinių universitetų egzaminų nuostatos – egzaminuoti viešai, kaip buvo sakoma, liaudies masių akivaizdoje. Dėstytojo klausimų ir studentų atsakinėjimo klausydavosi visi tos grupės, o kartais ir kitų grupių ar net kitų kursų studentai. Tačiau gana greitai pasirodė, kad dalis „žiūrovų“ stengdavosi aktyviai padėti atsakinėjantiems draugams, todėl vėliau „sirgaliai“ į egzaminus nebebūdavo įleidžiami.

1949/50 m. m. įsigaliojo nauji mokymo planai, kuriuose mažiau universalumo: tris kartus sumažėjo cheminės technologijos kurso apimtis (vietoje dviejų beliko vienas jos egzaminas), mažiau laiko skiriama analizinei chemijai, į spec. kursus perkelta elektrochemija, išvis atsisakyta mineralogijos ir pedagoginio pobūdžio disciplinų. Daugiau kaip trečdaliu sumažėjo įskaitų, tačiau aštuntame semestre įvesta šešių

savaičių gamybinė praktika. Šiuose planuose pagrindinis dėmesys skiriamas nuodugnesniam teoriniam chemikų rengimui: išplėstas aukštosios matematikos kursas, įvestos teorinės fizikos ir medžiagų struktūros disciplinos, beveik du kartus padidinta spec. kursų apimtis.

Dar po šešerių metų, 1955 m. priimtuose mokymo planuose daugumos disciplinų apimtis ir dėstymo eilės tvarka beveik nepasikeitė. Esminiai pokyčiai tik du: pedagoginio profilio sustiprinimas ir kursinių darbų įvedimas.

TSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija atsižvelgė į Tarybų Sąjungoje vis dar jaučiamą aukštos kvalifikacijos chemijos mokytojų stygių ir nusprendė, kad į universitetų visų absolventų diplomus vietoje kvalifikacijos „Chemikas neorganikas (organikas, fizikochemikas ir pan.)" būtų įrašoma „Chemikas. Vidurinės mokyklos chemijos mokytojas". Tam pateisinti į mokymo planus vėl buvo įrašytos pedagogikos disciplinos ir pedagoginė praktika mokykloje. Lietuvoje chemijos mokytojus rengė Vilniaus pedagoginis institutas, norint būtų buvę galima padidinti priimamų į jį būsimųjų chemikų skaičių, bet keisti sąjunginės ministerijos esminės nuostatos Lietuva neturėjo teisės. Vis dėlto fakulteto studentai pasiuntė į Maskvą lyg ir neblogai motyvuotą peticiją, tačiau, kaip ir reikėjo tikėtis, ji be atsako įstrigo giliuose tenykščių valdininkų stalčiuose.

1955 m. mokymo planuose numatytus kursinius darbus reikėjo rašyti kiekviename kurse. Dauguma tų darbų buvo iš cheminės literatūros rengiami referatai, tik Studentų mokslinės draugijos katedrinių būrelių nariai pateikdavo savo eksperimentinių tyrinėjimų rezultatus. Kursinius darbus reikėdavo apginti katedrų posėdžiuose. Padėtis pasikeitė tik nuo 1964 m., kai reikėjo parašyti vieną kursinį darbą ketvirtame kurse. Tada jam vadovaudavo specializuojančios katedros dėstytojas – būsimasis diplominio darbo vadovas, taigi kursinis darbas tapo solidesnio diplominio darbo pradžia.

Chemikų mokymo planai buvo gerokai pakeisti 1959/60 m. m. Iš jų matyti pasikeitę Tarybų Sąjungos raidos prioritetai. Pramonei ir žemės ūkiui vis daugiau reikėjo ir vis labiau trūko chemijos ir naftos chemijos pramonės gaminamų produktų: naujų žaliavų ir geresnių pusfabrikačių, vis platesnio pripažinimo sulaukiančių plastikų, cheminių pluoštų, lakų ir dažų, polimerinių izoliacinių medžiagų, mineralinių trąšų, cheminių

kovos su augalų kenkėjais ir ligomis priemonių. 1958 m. TSKP CK gegužės plenume priimta plati TSRS chemijos pramonės intensyvios plėtros programa (prisiminkime, kad tuo metu kardinalius, visai valstybei svarbius sprendimus priimdavo ne Aukščiausioji Taryba ar Ministrų Taryba, o TSKP CK). TSKP CK pirmasis sekretorius N. Chruščiovas Lenino formulę „Komunizmas – tai tarybų valdžia plius visos šalies elektrifikacija" oficialiai papildė žodžiais „plius liaudies ūkio chemizacija". Nuspręsta padidinti rengiamų chemijos specialistų skaičių, teko pakoreguoti ir jų rengimo planus.

Atsižvelgdama į numatomus nevienodus chemijos raidos tempus įvairiuose TSRS regionuose, sąjunginė ministerija leido patiems universitetams pasirinkti vietines sąlygas atitinkančią chemikų rengimo kryptį. Alternatyvos buvo dvi: mokslinis gamybinis arba pedagoginis profilis. Ne be mūsų dėstytojų įtakos tuometinė Lietuvos valdžia nusprendė Chemijos fakultete rengti specialistus, tinkamus moksliniam ir gamybiniam darbui. Naujiuose sąjunginiuose mokymo planuose numatyta šio profilio chemikų studijas prailginti iki 5,5 metų. Ypač akcentuotas mokslo ir praktikos ryšys: jau pirmame studijų semestre įvesta praktika dirbtuvėse, o 8–9 semestre – net 42 savaičių trukmės stažuotės pobūdžio gamybinė praktika. Per tą stažuotę studentas privalėjo labai smulkiai išnagrinėti vieną ar kelis technologinius procesus, susipažinti su gamybos meistro arba technologo darbo specifika, pats padirbėti jo darbą. Be to, stažuotės metu studentai nenutraukdavo ryšių ir su fakultetu: vyko chemijos procesų ir aparatų, techninės braižybos pagrindų užsiėmimai, buvo skaitoma dalis spec. kursų, cheminės technologijos ir ... dialektinio ir istorinio materializmo paskaitos. 1959 m. mokymo planuose pirmą kartą pasirodė privalomas stambiamolekulių junginių pagrindų kursas ir kaip savotiška jo atsvara – TSKP istorijos kursas. Atsisakyta abiejų valstybinių egzaminų (marksizmo-leninizmo ir chemijos), diplominiams darbams atlikti numatyta 17 savaičių, juos ginti pradėta nebe katedrų posėdžiuose, o specialiai sudarytose fakulteto dėstytojų komisijose.

1950 m. mokymo planuose nustatyti drastiški pokyčiai jau po penkerių metų pradėti švelninti. Visų pirma pasirodė labai neefektyvi ilgoji aštuonių mėnesių gamybinė stažuotė: studentai arba būdavo įdarbinami darbininkais ir apie meistro pareigas tik pasiskaitydavo gamyklos vidaus

taisyklėse, arba visus tuos ilgus mėnesius visiems trukdydami slankiodavo be darbo, arba daugumą laiko praleisdavo ne gamykloje. 1964 m. priimtuose ir 1965 m. kiek pakoreguotuose mokymo planuose vėl sugrįžta prie penkerių metų studijų, atsisakyta ne tik ilgosios stažuotės, bet ir kai kurių technologinių disciplinų, tačiau paliktos dvi praktikos: po trečio kurso – mokomoji pažintinė, po ketvirto – gamybinė. Beje, sustiprėjus Universiteto ryšiams su kai kuriomis socialistinio lagerio šalimis, nuo 1971 m. iki pat Tarybų Sąjungos subyrėjimo į mokomąją pažintinę praktiką dešimties geriausių trečiakursių grupė vykdavo į Lenkiją, Vokietiją arba Vengriją, o kai kuriais metais išvažiuodavo ir dvi tokios grupės. Dalykinės naudos iš tokios praktikos būdavo ne kažin kiek, tačiau studentai turėdavo progą pasižiūrėti, kaip gyvena ir tvarkosi kiek laisvesnio režimo ir aukštesnio gyvenimo lygio šalių žmonės, kaip mokosi ir leidžia laisvalaikį jų užsienio kolegos.

1964–1965 m. mokymo planuose labai daug laiko skirta diplominiam darbui – visas dešimtas semestras (20 savaičių), taip pat 20 savaičių priešdiplominė praktika (9 semestre) diplominiam darbui reikalingiems duomenims surinkti. Tokius duomenis gal ir rinkdavo studentai tose aukštosiose mokyklose, kuriose būdavo rengiami diplominiai projektai, tuo tarpu Chemijos fakultete ta praktika būdavo atliekama diplominiam darbui vadovaujančioje katedroje, taigi iš esmės būdavo panaudojama ne tik diplominio darbo pradžiai, bet ir didelei jo daliai atlikti. Pasikeitė ir diplome įrašoma jaunojo specialisto kvalifikacija: dabar buvo rašoma tiesiog „Chemikas", nenurodant siauresnės specializacijos. Šiems planams būdingas ir dar vienas bruožas: vėl sustiprintas ideologinių disciplinų vaidmuo. Vietoje dialektinio ir istorinio materializmo pradėtas skaityti marksistinės filosofijos kursas, kuriame nemažai vietos skirta ateizmo propagandai, įvestas naujas mokslinio komunizmo pagrindų kursas, o aštuntame semestre laikomas jo valstybinis egzaminas.

1974 m. mokymo planams būdingas polinkis į nuodugnesnį teorinį pagrindinių chemijos ir fizikos disciplinų studijavimą: pirmą kartą į mokymo planus įtraukta kvantinė chemija, statistinė ir kietojo kūno fizika, cheminių procesų modeliavimas (cheminės technologijos kurso dalis), skaičiavimo mašinos ir programavimas. Sustiprėjus matematiniam studentų rengimui, fizikinę chemiją pradėta studijuoti anksčiau negu organinę. Susirūpinta ir bendruoju studentų lavinimu: skaitomos

specialybės įvado, darbo ir gamtos apsaugos kursai, supažindinama su teisės, etikos ir estetikos pagrindais. Vyresniesiems kursams fakulteto taryba įvedė nemažai naujų spec. kursų, kuriuose labiau atsižvelgta į katedrose nagrinėjamas mokslines problemas ir būsimųjų darboviečių poreikius. Atkreipus daugiau dėmesio į teorines disciplinas, teko vos ne pusiau sutrumpinti diplominio darbo laiką: kartu su priešdiplomine praktika jam palikta vos 23 savaitės.

1974 m. mokymo planuose vėl pakeista į diplomus įrašoma absolvento kvalifikacija: vietoje „Chemikas" rašoma „Chemikas. Chemijos dėstytojas". Todėl vėl buvo įvestos pedagoginio profilio disciplinos, pedagoginė praktika pionierių stovyklose ir mokyklose. Tiesa, atsižvelgiant į tai, kad dirbti mokyklose skiriama labai nedaug fakulteto absolventų, 1974–1977 m. iš stojančiųjų į ChF absolventų būdavo suformuojama nedidelė 10 studentų pedagoginio profilio grupė, o pedagogikos dalykai būdavo privalomi tiktai jai. Vėliau tos praktikos atsisakyta: į labai nepopuliarią pedagoginę grupę abiturientai būdavo paskiriami tik po ilgų derybų ir paprastai patys silpniausi.

1983 m. mokymo planuose į du semestrus suglaustas analizinės chemijos kursas, organinė chemija vėl dėstoma anksčiau už fizikinę, dvigubai padidintas stambiamolekulių junginių chemijos kursas, gerokai išplėsta kvantinė chemija, kurios paskaitose numatyta nagrinėti ir kvantinės mechanikos problemas. Dar kartą pakeista oficiali absolventų kvalifikacija: „Chemikas. Dėstytojas" įrašoma tik į tų absolventų diplomus, kurie pasirenka pedagoginį profilį, o visiems kitiems suteikiama chemiko kvalifikacija, kaip ir anksčiau nenurodant siauresnės specializacijos.

1988 m. planai labai demokratiški: nenurodoma, kiek valandų skirti paskaitoms, laboratoriniams darbams ir pratyboms, o tik rekomenduojamas bendras auditorinių valandų kiekis. Nereglamentuojamas net egzaminų ir įskaitų skaičius, tik siūloma galutinė atsiskaitymo forma – egzaminas ar įskaita. Rekalaujama rašyti du kursinius darbus, tačiau kokių disciplinų – paliekama pasirinkti patiems studentams. Greta kiekvienos disciplinos auditorinių valandų rekomenduojamas ir individualus darbas su dėstytoju bei savarankiškas darbas, kurių trukmė maždaug tokia pati kaip auditorinių valandų skaičius.

Kalbant apie visus tuos tipinius mokymo planus reikia pabrėžti, kad daugumoje jų, išskyrus pačius pirmuosius ir paskutiniuosius, ne-

parodyta, jog beveik visus tarybų valdžios Lietuvoje metus studentai vaikinai vieną savaitės dieną praleisdavo karinėje katedroje: išklausydavo dvi tris paskaitas, turėdavo taktikos užsiėmimų, važiuodavo į šaudyklą pašaudyti. Dvejas vasaros atostogas reikėdavo po mėnesį gyventi ir studijuoti karinius mokslus lauko stovyklose. Visa tai vadinta kariniu, vėliau – spec. rengimu, kurį baigę vaikinai gaudavo jaunesniojo atsargos leitenanto laipsnį ir būdavo arba visai atleidžiami nuo karinės tarnybos arba vietoje trejų metų privalėdavo atitarnauti tik vienus.

Tipiniuose planuose visai nematyti ir dar vienos disciplinos – rusų kalbos. Ji buvo dėstoma pirmuosius keturis semestrus, po kiekvieno semestro laikyta įskaita, o po ketvirtojo – baigiamasis egzaminas. Tiesa, paskutinį dešimtmetį tie studentai, kurie rusų kalbą mokėdavo pakankamai gerai, galėdavo atsiskaityti ir anksčiau.

Fakultete rengiami chemikai ketvirtame kurse pasirinkdavo jiems artimesnę studijų kryptį – specializaciją. Tiesa, kaip matyti iš 6 lentelėje pateiktų duomenų, specializacijos į diplomus buvo įrašomos tik remiantis 1949, 1959 ir 1964 m. mokymo planais, o kitais metais buvo skiriamos tik „vidiniam vartojimui". Specializacijos neįrašomos ir dabartiniuose bakalaurų bei magistrų diplomuose.

Fakulteto chemikų tradicinės specializacijos susiformavo jau pirmaisiais pokario metais, remiantis dar 1941 m. parengtu Universiteto statutu, ir ilgą laiką liko tos pačios: neorganinė, organinė ir fizikinė chemija. Nuo 1961 m. vietoje neorganikų pradėta regti analizinės chemijos specialistus, o 1981–1988 m. šioje specializacijoje buvo išskiriami du srautai: gamtinės aplinkos kontrolės chemijos bei pramoninių ir gamtinių objektų analizės. Fizikinės chemijos katedroje faktiškai rengiami tik elektrochemikai, nors oficialiai ši specializacija įteisinta ir ne visą laiką. Nuo 1972 m. fakultetas išleidžia stambiamolekulių junginių (polimerų) chemijos specializacijos absolventus. 1992 m. diplomus gavo pirmieji reformuotos Bendrosios ir neorganinės chemijos katedros išleidžiami neorganinės chemijos (kietojo kūno) specializacijos auklėtiniai.

Greta šių tradicinių, visam 1944–2000 m. laikotarpiui būdingų specializacijų absolventų fakultetas yra parengęs ir nemažai inžinierių bei biochemikų.

Inžinierių rengimas susijęs su čia jau minėta šeštojo dešimtmečio pabaigoje – septintojo pradžioje labai suintensyvinta TSRS ūkio che-

mizacija, kai Lietuvoje emė kurtis stambios, su chemija susijusios gamyklos. 1959 m. pradėtas statyti Kėdainių chemijos kombinatas (dabartinė AB „Lifosa"), 1960 m. – Vilniaus plastmasinių dirbinių gamykla (AB „Plasta"), 1961 m. – Jonavos azotinių trąšų gamykla (AB „Achema"), Kauno dirbtinio pluošto gamykla (AB „Dirbtinis pluoštas"), 1965 m. – Plungės dirbtinės odos fabrikas (AB „Litoda"), labai plėtėsi Klaipėdos celiuliozės fabrikas, įkurtas Lietuvos buitinės chemijos susivienijimas (dabar suskilęs į AB „Vilniaus buitinė chemija", Kauno AB „Higėja" ir AB „Alytaus chemija"), jau buvo planuojama naftos perdirbimo gamyklos statyba. Dar tik pradėjus projektuoti tas gamyklas paaiškėjo, kad Kauno politechnikos institute rengiamų specialistų joms neužteks. Grėsė didžiulė kitose TSRS aukštosiose mokyklose parengtų inžinierių invazija.

Tuo pačiu metu Universitetas gavo TSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos raštą, kuriame buvo nurodyta, jog atsižvelgiant į kai kuriuose Tarybų Sąjungos rajonuose labai padidėjusį chemikų poreikį chemijos profilio inžinierius leidžiama rengti ir universitetams. Susidariusia situacija pasinaudojo tuometinis Cheminės technologijos katedros vedėjas doc. J. Kudaba, kuriam technologiniai dalykai jau pagal katedros profilį visada buvo artimesni negu kitų katedrų dėstytojams. Daugiausia jo, tuo metu ėjusio ir fakulteto dekano pareigas, iniciatyva ir rūpesčiu jau 1958 m. dalis į fakultetą priimamų abiturientų buvo orientuoti į įkurtą naują cheminės technologijos specialybę, kurią baigusieji tapdavo inžinieriais technologais.

Rengti inžinierius Chemijos fakultete buvo drąsus, bet su dideliais rūpesčiais susijęs sprendimas. Fakultete nebuvo nei reikiamos kvalifikacijos specialistų inžinerinėms disciplinoms dėstyti, nei aukštosios inžinerinės mokyklos reikalavimus atitinkančių laboratorijų. Visi organizaciniai inžinierių technologų rengimo rūpesčiai gulė ant doc. J. Kudabos pečių. Tuos rūpesčius ir sunkumus iš dalies padėjo įveikti ne tik ilgametis vadovavimas technologinio pobūdžio katedrai, bet ir tai, kad nuo 1956 m. J. Kudaba buvo KPI Vilniaus vakarinio filialo (dabartinio Vilniaus Gedimino technikos universiteto) dekanas. Jis asmeniškai pažinojo daugelį jaunų gabių inžinierių bei įmonių vadovų ir sugebėjo su jais susitarti dėl pagalbos besikuriančiai specialybei. Pagrindines inžinerines disciplinas, be kai kurių kitų fakultetų dėstytojų, pradėjo skaityti inžinieriai valandinin-

kai. Chemijos pramonės procesų ir aparatų kursą dėstė A. Daujotas, mašinų detales ir chemijos pramonės procesų automatizaciją – A. Rakauskas, statybos pagrindus ir braižybą – A. Bigenis, braižomąją geometriją – V. Tulevičius, bendrąją elektrotechniką – P. Vaičys, bendrąją šiluminę techniką – A. Valiūnas, celiuliozės ir popieriaus pramonės chemiją ir technologiją – J. Zdanavičius, plastikų technologiją ir perdirbimą – J. Tyla, organinę sintezę – S. Jonaitis ir kt. Kai kurie laboratoriniai darbai buvo pakeisti pratybomis, kita dalis atliekama Fizikos-matematikos fakultete, KPI vakariniame Vilniaus filiale, Skaičiavimo mašinų gamykloje, Elektromechaniniame technikume ir kitose įmonėse bei organizacijose, turinčiose gerai įrengtas laboratorijas.

Chemijos fakultete inžinieriai technologai buvo rengiami neilgai. Apie septintojo dešimtmečio vidurį naujųjų chemijos pramonės įmonių inžinerinis personalas jau buvo baigiamas komplektuoti, todėl LTSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, tobulindama specialybių paskirstymą respublikos aukštosiose mokyklose ir atsižvelgdama į būsimųjų inžinierių technologų mokymosi sąlygas, nusprendė ateityje juos rengti tik Kauno politechnikos instituto Cheminės technologijos fakultete. Taigi pirmieji abiturientai į Universiteto Chemijos fakulteto inžinierių technologų grupę priimti 1958 m., paskutinieji – 1966 m., tad fakultetą baigė devynios inžinierių technologų laidos (1963–1971 m.). Per tą laikotarpį kiek pasikeitė studijų trukmė: pirmosios penkios inžinierių technologų laidos mokėsi 5,5 metų, o 1968–1971 m. absolventai – penkerius metus. Tuo pačiu ritmu keitės ir absolventų specializacija. Pirmųjų penkių laidų absolventai į smulkesnes specializacijas neskirstyti. Nuo 1968 m. laidos absolventų inžinierių specialybė – pagrindinės organinės ir naftos sintezės technologija, kurioje buvo skiriamos trys, nors į diplomus ir neįrašomos specializacijos: pagrindinė organinė sintezė, plastikų technologija bei lakų-dažų ir nemetalinės dangos. Paskutinė inžinierių technologų laida galėjo rinktis jau tik iš dviejų pastarųjų specializacijų, o nuo 1972 m. vietoje inžinierių išleidžiami Polimerų chemijos katedros globojami tik vienos specializacijos – stambiamolekulių junginių chemijos absolventai. Tiesa, dar ilgus metus katedroje išliko neoficialus tos specializacijos studentų pasiskirstymas į plastmasininkus ir lakininkus, t. y. galimybė pasirinkti kai kuriuos skirtingus spec. kursus ir diplominio darbo kryptį. Plastmasininkai rengdavo docentų J. Kudabos

ir E. Čižiūnaitės vadovaujamus diplominius darbus, dažniausiai susijusius su kolageno ir odos modifikavimu, o lakininkai, vadovaujami docentų G. Bajoro, L. Radžiūno ir Z. Mačionio, sintetindavo naujus hidrofilinius polimerus ir kopolimerus.

Biochemikų rengimas fakultete prasidėjo beveik tuo pačiu metu kaip ir inžinierių technologų, jo pradžią taip pat padiktavo Lietuvos poreikiai, tik biochemikais rūpinosi visai kiti žmonės, o pati specializacija pasirodė gerokai perspektyvesnė negu inžinierių technologų. Tiesą sakant, to ir buvo galima tikėtis. Technologų rengimą stimuliavo netikėtai didelis chemijos įmonių statybos šuolis, kuris negalėjo ilgai trukti, o normaliomis sąlygomis konkuruoti su Kauno politechnikos instituto Cheminės technologijos fakultetu Universiteto chemikai negalėjo. Tuo tarpu iki pat septintojo dešimtmečio pradžios biochemikų Lietuvoje nerengė nė viena kita aukštoji mokykla, o atsižvelgiant į naujausius mokslo laimėjimus ir modernius fizikocheminių tyrimų metodus, septintojo dešimtmečio pradžioje būtinai reikėjo pakelti biocheminio pobūdžio mokslo tiriamųjų darbų lygį Lietuvos medicinos ir žemės ūkio mokslinėse institucijose. Šiuolaikinės biochemijos specialistų reikėjo Biologijos bei Eksperimentinės ir klinikinės medicinos institutams, daugeliui maisto ir lengvosios pramonės gamyklų. Biochemijos raidos perspektyvas Lietuvoje, taigi ir Chemijos fakultete rengiamų specialistų poreikį labai paveikė ir tai, kad chemijos ir biologijos sandūroje besirutuliojanti biochemija labai patraukė mokslu besidominčio jaunimo dėmesį. Šią specialybę pradėjo rinktis itin gabūs abiturientai, fakultete jie sudarė geriausiai besimokančių studentų srautą, o baigę studijas puikiai užsirekomendavo mokslo institucijose ir besikuriančioje biochemijos pramonėje. Taigi jie tarsi legendinis save už plaukų iš akivaro traukiantis baronas Miunhauzenas toliau stimuliavo biochemijos populiarumo didėjimą, naujų abiturientų laidų dar didesnį domėjimąsi biochemija, kėlė Lietuvos biochemiją į vis aukštesnes raidos pakopas.

Biochemikai Chemijos fakultete pradėti rengti 1961 m. rudenį, beje, praėjus 150 metų po Vilniuje išleisto pirmojo Europoje biochemijos vadovėlio – A. Sniadeckio „Organinių būtybių teorijos“ pasirodymo. Šios specializacijos įkūrimo iniciatorius buvo pirmasis Lietuvos biochemikų draugijos pirmininkas akad. V. Lašas, kurio iniciatyva Mokslų akademijos prezidentas J. Matulis kreipėsi į Universiteto rektoratą

oficialiu raštu dėl biochemikų rengimo tikslingumo. Pagrindinis šios specializacijos kūrimo organizatorius buvo didelis biochemikų rengimo būtent Chemijos fakultete entuziastas, Organinės chemijos katedros vedėjas ir tuometinis dekanas doc. L. Jasinskas, sėkmingai tam tikslui pasinaudojęs dekano autoritetu (beje, tą patį padarė ankstesnis dekanas doc. J. Kudaba, rūpindamasis inžinierių technologų rengimo Chemijos fakultete pradžia...). Jį tvirtai palaikė Universiteto rektorius prof. J. Kubilius, sprendžiant įvairius organizacinius klausimus daug prisidėjo doc. A. Kaušpėdas ir Gamtos mokslų fakulteto atstovas doc. A. Malachovskis. Žinoma, naujai specialybei įkurti reikėjo oficialaus Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos leidimo. Įdomu, kad nors doc. Jasinskas tvirtino, kad buvo gautas raštiškas leidimas, tačiau tokio rašto vėliau niekas niekur nerado. Visai galimas daiktas, kad dėl kokių nors aukštosios politikos motyvų raštiško sankcionavimo ir nebuvo, o pasitenkinta draugišku šiek tiek avantiūristišku susitarimu: negi vėliau kas naikins jau įkurtą labai reikalingą specialybę, į kurią niekas kitas, be Universiteto, Lietuvoje nepretendavo... Numatant būsimųjų specialistų rengimo gaires ir sudarant pirmuosius mokymo planus, didžiulį darbą nuveikė doc. G. Dienys. Jis rinko informaciją apie biochemikų mokymo planus, siauresnį jų profilį ir rengimo lygį Maskvos, Leningrado, Rygos, Novosibirsko universitetuose, remdamasis surinktomis žiniomis siūlė perimti Vilniuje geriausią tų universitetų patirtį ir nekartoti jų klaidų. Po ilgų diskusijų su biologais ir medikais nuspręsta rengti ne biologus, neblogai išmanančius chemiją, o cheminės galvosenos specialistus, turinčius tvirtus chemijos, fizikos ir matematikos žinių pagrindus, gerai išmanančius organinę chemiją bei fizikocheminės analizės metodus ir turinčius pakankamą bendrą biologinį pasirengimą, leidžiantį gerai suvokti ir studijuoti ne tik biochemiją ir genetiką, bet ir dar tik gimstančias, su jomis susijusias naujas disciplinas. Atsižvelgiant į Lietuvos poreikius, studentus numatyta specializuoti gyvūnų biochemijoje, ypač daug dėmesio skiriant enzimologijai. Nemažą įtaką tokiam sprendimui, matyt, turėjo tuo metu Mokslų akademijoje puoselėjami planai įkurti Biokatalizės institutą.

Pirmaisiais mokslo metais naujosios specializacijos studentus globojo Organinės chemijos katedra, tačiau gana greitai paaiškėjo, kad ta specializacija tokia savita ir jai reikia tiek daug dėmesio, jog Universitetui

būtina turėti atskirą Biochemijos katedrą. Tiesa, tai turėjo būti ne pirmoji su biochemija susijusi katedra pokariniame Vilniaus universitete: Medicinos fakultete nuo 1944 m. veikė Biologinės chemijos katedra, 1952 m. sujungta su Mikrobiologijos katedra. Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad naująją katedrą logiškiausia kurti Chemijos fakultete, kurio studentais naujoji katedra turėjo rūpintis, tačiau tam sutrukdė kelios objektyvios priežastys. Visų pirma Chemijos fakultete dėl inžinierių technologų rengimo buvo labai padidėjęs priimamų pirmakursių skaičius (nuo 25–50 iki 95!), jiems aptarnauti reikėjo vis daugiau patalpų ir senuosiuose rūmuose paprasčiausiai nebebuvo vietos dar vienos katedros laboratorijoms bei kabinetams. Antra vertus, į gamtinių junginių chemijos specializaciją buvo numatoma priimti palyginti nedaug, tik pusę akademinės grupės, t. y. 10–15 pirmakursių, tad kuriamai naujai katedrai pavesta rūpintis ir biofizikos bei genetikos specializacijomis, kurių studentai turėjo mokytis su gamtininkais. Pagaliau norėta sumoderninti ir patį Gamtos mokslų fakultetą. Dėl visų tų Chemijos fakultetui nepalankių aplinkybių nuspręsta bendrą Biochemijos, biofizikos ir genetikos katedrą 1962 m. įkurti Gamtos mokslų fakultete, bet jos globojamus gamtinių junginių chemijos specializacijos studentus palikti ChF sąrašuose. Numatyta, kad pagrindinius paskaitų kursus šios specializacijos studentams skaitys Chemijos, Gamtos mokslų ir Medicinos fakultetų dėstytojai, prijungdami biochemikų grupes prie kitų specializacijų studentų, o spec. kursai bus rengiami atskirai biochemikams.

Įdomios su biochemikų specializacijos oficialiu pavadinimu ir jos rengimui reikalingų pirmųjų dėstytojų parengimu susijusios aplinkybės, kurias gerai prisimena prof. G. Dienys.

Lietuvos aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija leido įkurti naująją specialybę (ne specializaciją!) kiek viršydama savo teisių ribas – su sąlyga, kad vėliau bus gautas sąjunginės ministerijos pritarimas. Nuo 1963 m. doc. G. Dienys kelis kartus važinėjo į Maskvą vesti šiuo klausimu derybų, kol po tenykščių funkcionierių ilgų svyravimų 1965 m. gavo neigiamą atsakymą (o „nelegalai" studentai tuo metu jau mokėsi ketvirtame kurse ir greitai turėjo gauti diplomus!..). Buvo nurodytos dvi tokio sprendimo priežastys. Viena iš jų – nedidelis studentų skaičius. Į ChF pirmą kursą buvo priimama 15 būsimųjų biochemikų, o Maskvoje stiprėjo nuomonė, kad negausios spe-

cialybės „neekonomiškos": reikia steigti tik tokias, kuriose kasmet mokytųsi ne mažiau kaip 75 studentai ir būtų galima efektyviau panaudoti dėstytojus ir laboratorines patalpas. Su pirmąja susijusi antroji, jau tiesioginė priežastis buvo TSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos sukviesto žymiausių Tarybų Sąjungos biochemikų pasitarimo sprendimas, kad biochemikų ir biofizikų specialybes tikslinga turėti tik viename kitame stambiame universitete, pavyzdžiui, Maskvoje, Leningrade ar Kijeve, o kitur galima palikti tik specializacijas. Mūsų universitetui teko skubiai „persiorientuoti": biochemijos specialybė pavirto gamtinių junginių chemijos specializacija, kuri ir buvo įrašyta į pirmųjų biochemikų laidų absolventų diplomus (maskviškėje ministerijoje nuspręsta, kad biochemikus gali rengti biologijos fakultetai, o chemijos fakultetuose leista gamtinių junginių chemijos specializacija). Tiesa, dėl tokios metamorfozės mokymo planai nė trupučio nepasikeitė, o į pirmą kursą ir toliau buvo priimama atskira būsimųjų biochemikų grupelė. Žinoma, atsižvelgiant į besikaupiančią patirtį, mokymo planai vėliau buvo nuolat po truputį tobulinami. Padėtis gerokai pablogėjo aštuntojo dešimtmečio pabaigoje. Tuometinis Universiteto mokymo reikalų prorektorius doc. B. Sudavičius ir ChF dekanas prof. A. Levinskas stengėsi labai griežtai laikytis sąjunginės ministerijos nurodymo, kad visų Tarybų Sąjungos universitetų mokymo planai būtų kuo labiau priartinti prie tipinių. Vadovų reikalavimams teko paklusti: nuo 1980 m. jau buvo išleidžiami ne gamtinių junginių, o bioorganinės chemijos specializacijos absolventai. Pakeistas ne tik specializacijos pavadinimas, bet ir nemažai disciplinų, studentus į pirmą kursą pradėta priimti neišskiriant iš bendro srauto. Vis dėlto nemažai pakeitimų liko tik formalūs. Primygtinai prašant tuometinio Taikomosios enzimologijos instituto vadovybei ir tyliai pritariant Universiteto rektoriui prof. J. Kubiliui, Biochemijos katedra su į mokymo planus įtrauktų naujų paskaitų kursų dėstytojais neoficialiai susitarė, kad išlaikydami paskaitų kurso pavadinimą jie per paskaitas nagrinės, katedros nuomone, svarbesnes, tegu ir gana tolimas tam kursui problemas. Taikomosios enzimologijos institute netgi buvo įkurtas katedros filialas, kurio visiškai nesiekė kontroliuoti dekano ranka, tad jame biochemikai galėjo dėstyti ką ir kaip norėjo. Po nepriklausomybės atkūrimo nebeliko būtinybės maskuoti šios specializacijos esmės, tad dabar ji oficia-

liai vadinama biochemija ir nuo pat pirmo kurso į ją vėl priimama atskira 10–15 abiturientų grupė.

Biochemikams skaitomus paskaitų kursus ir laboratorinius darbus iš pradžių organizavo doc. A. Malachovskis. Greitai paaiškėjo, kad Lietuvoje trūksta aukštos kvalifikacijos biochemikų, kurie studentams galėtų skaityti modernaus lygio spec. kursų paskaitas. Žinių ir patyrimo teko ieškoti svetur. Pirmasis tų žinių semtis iškeliavęs „piligrimas" buvo elektrocheminio sidabravimo problemas jau pradėjęs nagrinėti jaunas Fizikinės chemijos katedros darbuotojas A. Glemža. Nusivylęs savo mokslinio darbo kryptimi, jis rektoriaus prof. J. Kubiliaus siūlymu metus savarankiškai pastudijavo biochemiją ir 1962 m. išvažiavo į paties susirastą vietą Maskvos M. Lomonosovo universiteto Gyvūnų biochemijos katedros aspirantūroje. Vėliau į Maskvos universitetą baigti studijų buvo pasiųsta keletas gabių fakulteto studentų, organikų ir biochemikų: 1963 m. – B. Juodka ir R. Valiulis, 1964 m. – J. Kulys ir Z. Stumbrevičiūtė, 1965 m. – L. Grinius, 1966 m. – J. Kadziauskas. Maskvoje baigę ketvirtą ir penktą kursą, o dauguma – dar ir aspirantūrą, jie beveik visi grįžo į savąją Alma Mater ir sudarė Biochemijos ir biofizikos katedros biochemikų grupės branduolį. Per porą dešimtmečių šie žmonės ir jų mokiniai Universitete ir kitose Lietuvos mokslinėse ir gamybinėse institucijose sukūrė savitą Lietuvos biochemikų mokyklą, kurios laimėjimai žinomi toli už Lietuvos ribų.

Vadovautis 1988 m. tipiniais TSRS universitetų chemikų mokymo planais mūsų fakultetui beveik neteko: paprastai nauji planai buvo taikomi tik pirmam kursui ir kiekvienais metais „palypėdavo vienu laipteliu aukščiau". Vyresniųjų kursų studentai baigdavo studijuoti pagal senuosius planus. Tuo tarpu Lietuvoje devintojo dešimtmečio pabaigoje jau prasidėjo Atgimimo sąjūdis ir centralizuoti mokymo planai, ypač jų visuomeninių disciplinų skyriai, buvo vis atkakliau kritikuojami. 1989 m. sausio 31 d. Universiteto taryba pradėjo iš esmės keisti politinių mokslų dėstymą. Nuspręsta TSKP istorijos kursą iš pradžių integruoti į naują discipliną „Lietuvos ir TSRS politinė istorija", o vėliau joje apimti ir Vakarų politinių sistemų ir politinės minties istoriją. „Mokslinis komunizmas" pakeistas paskaitų kursu „Socialinė ir politinė visuomenės teorija", „Mokslinio ateizmo pagrindai"

– „Religijotyra“ arba „Religijos istorija“. Filosofijos kurso nuspręsta neskaidyti į dialektinio ir istorinio materializmo disciplinas, o jas dėstyti bendrame probleminiame filosofijos raidos, jos marksistinių ir nemarksistinių koncepcijų kontekste.

Suprantama, kad chemijos dalykų dėstymas iš pradžių keitėsi ne ypač drastiškai, tuo labiau kad ir iki tol, kaip jau minėta, fakultetų taryboms buvo palikta galimybė keisti iki 30% disciplinų apimties ir turinio. Esminiai mūsų chemikų mokymo planų pokyčiai įvyko po trejų metų.

1991 m. spalio 24 d. Universiteto senatas patvirtino chemikų visiškai naujos dvipakopės studijų sistemos mokymo planus. Beje, chemikai Universitete parengė tokius planus vieni iš pirmųjų: tą pačią dieną buvo patvirtinti ir analogiški fizikų mokymo planai, o patys pirmieji buvo geologai, kurių naujoviškiems studijų planams Senatas pritarė dviem savaitėmis anksčiau. Šiuose planuose, kurių įvedimo iniciatorius ir aktyviausias propaguotojas fakultete buvo tuomet dar docentas E. Butkus, numatyti du studijų lygiai: pagrindinės ir aukštesniosios studijos. Per ketverius pagrindinių studijų metus fakulteto studentai įgyja svarbiausias bendrąsias chemijos žinias. Tiesa, nuo šeštojo semestro jie pasirenka profilinę katedrą, septintajame išklauso keletą tos katedros ar vadovo rekomenduojamų ir pačių pasirenkamų spec. kursų, aštuntajame semestre atlieka baigiamąjį darbą, tačiau nei tų kursų, nei baigiamojo darbo apimtis nėra dideli ir toli gražu neprilygsta tarybiniais laikais privalomam paskaitų krūviui ir rengtam diplominiam darbui. Pagrindinių studijų absolventui suteikiama chemijos (ar biochemijos) bakalauro kvalifikacija.

Jaunasis bakalauras turi tris galimybes: eiti dirbti, tęsti aukštesniąsias studijas magistro laipsniui įgyti arba pradėti specialiąsias vienų metų studijas.

Magistrantūra trunka dvejus metus ir yra visiškai specializuota: studentai visą laiką dirba pasirinktoje katedroje. Visos disciplinos šioje studijų pakopoje yra pasirinktinės, studentas jas renkasi iš katedros siūlomo sąrašo, nors kai kuriuos spec. kursus gali studijuoti ir kitose katedrose. Gerokai solidesnis negu pagrindinių studijų pakopoje ir baigiamasis darbas, įgyjantis būdingų mokslinio darbo bruožų. Jam oficialiai skiriami du paskutiniai semestrai, ta-

čiau daugelis studentų jau nuo pirmųjų magistrantūros savaičių toliau nagrinėja bakalauro darbe pradėtas temas.

Specialiosios profesinės studijos skiriamos tiems studentams, kurie mažiau domisi moksline veikla, o nori įgyti daugiau žinių, reikalingų konkrečiam darbui. Beje, į specialiąsias studijas priimami ne tik bakalaurai, bet ir magistrai. Keletą metų fakultetas siūlė tik vieno tipo specialiąsias studijas – chemijos mokytojo, palengvinančias absolventų darbą vidurinėje mokykloje, suteikiančias jiems mokytojo cenzą ir kartu visas galimybes siekti aukštesnės kvalifikacijos. 1997 m. prodekano doc. J. Barkausko iniciatyva įvestos technologijų vadybos specialiosios studijos, kurių metu rengiami technologijų verslo konsultantai. Šių studijų mokymo planai derinti su ekonomistais, teisininkais ir psichologais, nes greta naujausių technologijų nagrinėjimo labai daug laiko skiriama būtent tų sričių disciplinoms. Baigę šias studijas chemikai gali daug sėkmingiau dirbti pramonės įmonėse arba imtis savo verslo.

1993 m. tuometinio Organinės chemijos katedros vedėjo E. Butkaus ir prodekano G. Dienio iniciatyva chemikai pirmieji Universitete įvedė dar vieną naujovę, priartinusią mūsų studentus prie daugumos Vakarų šalių studijų stiliaus: buvo priimta vadinamųjų kreditų sistema. Kiekvienai disciplinai, atsižvelgiant į jos apimtį, priskirtas tam tikras įskaitinių valandų (kreditų) skaičius. Pavyzdžiui, jei kurso apimtis yra dvi savaitinės valandos paskaitų ir valanda pratybų, jam skiriami du kreditai, jei keturios savaitinės valandos paskaitų – trys kreditai ir panašiai. Tiesa, labai griežto proporcingumo ne visada laikomasi: disciplinos kreditų skaičius priklauso ir nuo jos svarbos bei atsiskaitymo būdo (egzaminas ar įskaita). Kiekvieną semestrą privalu surinkti 20 kreditų. Žinodamas ne tik savo polinkius bei galimybes, bet ir kiekvieno dalyko reitingą, semestro pradžioje studentas gali iš pasirenkamųjų disciplinų sąrašo numatyti dalykus, jam palankiausiu būdu leidžiančius surinkti tuos būtinus 20 kreditų. Šitaip labai paprastai realizuojama kiekvienam studentui patinkančių kursų pasirinkimo galimybė, o katedros ir dėstytojai priversti rūpintis savo disciplinų patrauklumu: jeigu kurio dalyko paskaitas lankyti užsirašo mažiau kaip penki studentai, jos tais mokslo metais neskaitomos. Greta pasirenkamųjų specialybės dalykų sąrašo dar yra siūlomos pasirenkamosios humanitarinių ir socialinių mokslų disciplinos bei vadinamieji laisvieji dalykai. Pastaruosius studentas gali pasirinkti bet kokia-

7 lentelė. **Chemijos bakalaurų mokymo planai**

Dalykas	Apimtis[1] 1991/92 m. m.	Apimtis[1] 1998/99 m. m.	Dalykas	Apimtis[1] 1991/92 m. m.	Apimtis[1] 1998/99 m. m.
Bendroji chemija	64+64+32 1E	48+64+48 1E, 6,5 kr.	Biochemija	32 7Į	48 5E (3 kr.)
Neorganinė chemija	48+80+32 6E	48+80+32 6E, 6,5 kr.	Chemometrija (ar chemijos dėstymo metodika)	32+0+32 8Į, 8E, k.d.	–
Analizinė chemija	64+192+32 2,5E	80+144+32 2,5E, 10,5 kr.	Darbo sauga	16 1Į	32 1E, 1,5kr.
Organinė chemija	96+160+48 3,4E	96+144+48 3,4E, 12 kr.	Gamtos apsauga	32 6E	–
Fizikinė chemija	96+128+64 4,5E	96+128+48 4,5E, 11 kr.	Aplinkosauga	–	48 8E, 3 kr.
Spektroskopiniai metodai	–	32+0+16 4Į, 2 kr.	Filosofija	64+0+64 3Į, 4E	32+0+16 4E, 2kr.
Kvantinė chemija	48+0+32 3E	64+0+32 3,4E, 5,5 kr.	Ekonomikos teorija	32+0+32 5E	–
Stambiamolekulių junginių chemija	48+64 6E	32+64 6E, 4 kr.	Politologija	32+0+32 6E	–
Koloidų chemija	32+32 7E	–	Užsienio kalba	0+0+320 1–6Į; 7E	0+0+256 1–3Į, 4E, 8 kr.
Paviršiaus reiškiniai	–	32+32 6E, 3 kr.	Rusų kalba	0+0+32 1E	–
Aukštoji matematika	144+0+128 1–3E	144+0+144 1,1,2E, 16 kr.	Lietuvių kalbos kultūra	16+0+32 5Į	0+0+32 1Į, 1 kr.
ESM ir programavimas	32+0+64 2E	–	Fizinis lavinimas	0+0+32 1Į	–
Kompiuterių taikymas	–	16+0+48 3E, 3 kr.	Humanitarinės disciplinos	64 7,8Į	–
Fizika	96+128+64 2,3E	96+96+48 2,3E, 11 kr.	Specializacijos disciplinos	368 val. 7,7,8,8,8E	[2]
Kristalų chemija	32+0+32 6E	32+0+32 5E, 2,5kr.	Kompiuterizacijos praktika	2 sav. 4Į	–
Fizikiniai tyrimo metodai	32+0+16 4E	–	Gamybinė praktika	4 sav. 6Į	–
Molekulių struktūra	32+0+32 5E	–	Specializacijos kursinis darbas	7 sem.	–
Cheminė technologija ir procesų modeliavimas	64+48 7E	–	Baigiamasis (bakalauro) darbas	8 sem.	8 sem. 6 kr.
Cheminė technologija	–	48+48 7E, 4,5 kr.			

[1] Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – laboratorinių darbų, trečiasis – pratybų ir seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į“ rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E“ – kuriame laikomas egzaminas, „kr.“ – kursui duodamą kreditų skaičių.

[2] Bendras valandų skaičius nereglamentuojamas, tačiau nurodomas pasirenkamųjų dalykų būtinų surinkti kreditų skaičius: 5 sem. – 2,5, 6 sem. – 2,5, 7 sem. – 9,5, 8 sem. – 8 kreditai. Nustatytas ir laisvųjų dalykų kreditų skaičiaus būtinas minimumas: 6 sem. – 4, 7 sem. – 3, 8 sem. – 3 kreditai.

me fakultete be jokių apribojimų, nuo budizmo iki feminizmo, tik reikia, kad ChF dekanatui pateiktų fakulteto pažymą apie išklausytą kursą ir išlaikytą egzaminą ar įskaitą. Egzaminų ir įskaitų skaičius griežtai nenustatomas, tačiau rekomenduojama, kad per vieną sesiją studentui reikėtų išlaikyti ne daugiau kaip penkis egzaminus.

Dvipakopių studijų mokymo planai ir disciplinų kreditiniai reitingai vėliau buvo nuolat tobulinami, vos ne kiekvieną semestrą pakeičiant vieną ar kitą discipliną, jos studijavimo laiką ar apimtį. Čia nėra jokių galimybių, o ir reikalo išvardyti visus tuos nedidelius pakeitimus. Įdomiau pažiūrėti, kas iš visų tų pakeitimų galų gale išėjo, tad 7–9 lentelėse pateikiame bakalaurų ir magistrų mokymo planus, kuriais remiantis fakultete buvo dirbama 1991/92 m. m. ir 1998/99 m. m.

1991 m. fakulteto katedros būsimiesiems bakalaurams siūlė tokias pasirenkamąsias specializacijos disciplinas:

Kietojo kūno specializacija:

Kietojo kūno fizikinė chemija	64+64+61	7,8E	Kietojo kūno ir paviršiaus analizės metodai	32+32	8E
Taikomoji kvantinė chemija	32+0+32	7,8E	Nauji medžiagų technologijos pagrindai	32+32	8E

Analizinės chemijos specializacija:

Chromatografinė analizė	32+32	7E	Optiniai analizės metodai	48+48+16	8E
Aplinkos objektų analizė	32+32	7E	Elektrocheminiai analizės metodai	32+48	8E
Radioanaliziniai metodai	76	7Į	Biologinių, medicininių ir žemės ūkio objektų analizė	1+1	8E

Organinės chemijos specializacija:

Organinės sintezės metodai	48+112	7Į, 8E	Gamtinių junginių chemija	48	7E
Stereochemija	32+0+16	7E	Organinių junginių tyrimo metodai	48+64	8E

Elektrochemijos specializacija:

Teorinė elektrochemija	64	7,8E	Elektrometrija	32+0+16	8Į
Galvanotechnikos pagrindai	32+80	7E	Elektrocheminių procesų automatizavimas	16	8Į
Taikomoji elektrochemija	32	8E	Metalų korozija	32	8E
Elektrochemijos spec. laboratoriniai darbai	0+64	8Į			

Polimerų chemijos specializacija:

Polimerinės dangos	42+32 / 7E	Polimerų tyrimo metodai	32+80 / 8E
Polimerų sintezė ir cheminiai kitimai	64 / 7E	Polimerų fizika	48+64 / 8E

1999 m. pagrindinėms studijoms buvo siūlomas gerokai ilgesnis pasirenkamųjų ir laisvųjų dalykų sąrašas:

V semestras: pasirenkamasis dalykas (reikia surinkti bent 2,5 kredito):
Antroji užsienio kalba (0+0+64, Į, 2 kr.)
Psichologijos įvadas (32, Į, 2 kr.)
Vadyba (48, E, 2,5 kr.)
laisvasis dalykas (reikia surinkti 2 kreditus).

VI semestras: pasirenkamieji dalykai (2,5 kredito):
Antroji užsienio kalba (0+0+64, E, 2 kr.)
Kokybės vadyba (48+0+16, E, 3 kr.)
Socialinė psichologija (16+0+16, Į, 1,5 kr.)
laisvieji dalykai (reikia surinkti 4 kreditus).

VII semestras: pasirenkamieji humanitarinių ir socialinių mokslų dalykai (reikia surinkti 2,5 kr.):
Asmenybės psichologija (32+0+16, Į, 2,5 kr.)
Chemijos istorija (32, Į, 2 kr.)
Teisės pagrindai (32, E, 2 kr.)
pasirenkamieji specializacijos dalykai: (reikia surinkti 7 kreditus):
Kietųjų kūnų chemija (32+32+32, E, 4 kr.)
Hidrochemija (32+32, Į, 3 kr.)
Aplinkos objektų analizė (32+16, E, 2,5 kr.)
Biologinių, medicininių ir maisto medžiagų analizė (48+32, E, 3,5 kr.)
Chromatografiniai analizės metodai (32+32, E, 3 kr.)
Cheminės analizės kokybė (32, Į, 2 kr.)
Biologiškai aktyvūs junginiai (32, E, 2 kr.)
Organinių junginių sintezės metodai (32+96, E, 5,5 kr.)
Elektrolitų tirpalai (32, E, 2 kr.)
Metalų korozija (32, Į, 2 kr.)
Teorinė elektrochemija (48, E, 3 kr.)
Cheminio eksperimento statistika (24+0+24, Į, 2 kr.)
Polimerinės dangos (48+32, E, 4 kr.)
Polimerų perdirbimas (48, Į, 3 kr.)
laisvieji dalykai (reikia surinkti 3 kreditus).

VIII semestras: pasirenkamieji specializacijos dalykai (reikia surinkti 8 kreditus):
Plonųjų sluoksnių cheminė technologija (32+48, E, 3,5 kr.)

Pereinamųjų elementų chemija (32+0+32, E, 3 kr.)
Kietųjų kūnų ir paviršiaus tyrimo metodai (48+32, E, 4 kr.)
Elektrocheminiai analizės metodai (48+32, E, 4 kr.)
Optiniai analizės metodai (48+32, E, 4 kr.)
Organinių junginių analizė (48+64, E, 5 kr.)
Heterociklinių junginių chemija (32, E, 2 kr.)
Stereochemija (32+0+16, E, 2,5 kr.)
Taikomoji elektrochemija (64+16, E, 3,5 kr.)
Tyrimo metodai elektrochemijoje (32+80+32, E, 5,5 kr.)
Plastikai ir kompozicinės medžiagos (32+32, E, 3 kr.)
Polimerų sintezė ir cheminiai kitimai (48, Į, 3 kr.)
Polimerų tyrimo metodai (48+64, E, 5 kr.)

laisvieji dalykai (3 kr.).

8 lentelė. **Chemijos magistrų 1991/92 m. m. mokymo planas**

Dalykas	*Apimtis*[1]	*Dalykas*	*Apimtis*[1]
1	*2*	*3*	*4*
Pagrindinis srautas		*Pedagoginis profilis*	
Neorganinė chemija	112+64 / 9,10E	Fizikinė chemija	48+32 / 9E
Organinė chemija	64+32 / 10E	Chemijos spec. kursas	48 / 9Į
Fizikinė chemija	48+32 / 9E	Chemijos dėstymo metodika	32+0+32 / 9E
Chemometrija	32+0+32 / 9Į	Chemijos mokomojo kurso teoriniai pagrindai	32+32+32 / 9E
Spec. kursai	12/9 14/10 10/11 val./sav.	Psichologija	48+0+16 / 9E
Diplominis darbas	11–12 sem. 22 sav.	Pedagogika	32+0+16 / 9Į
		Pedagoginis minimumas	20+0+40 / 10E
		Pedagoginė praktika	10 sem. 12 sav.
		Diplominis darbas	11–12 sem. 22 sav.
		Baigiamasis egzaminas	10 sem.
Specializacijos disciplinos			
Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra		Fizikinė organinė chemija	48+0+16 / 10E
Kvantinė mechanika ir molekulinė spektroskopija	32+0+16 / 9E	Bioorganinė chemija	48+0+16 / 11E

8 lentelės tęsinys

1	*2*	*3*	*4*
Medžiagų struktūra ir difrakciniai metodai	16+0+32 9E	*Fizikinės chemijos katedra*	
Struktūrinė neorganinė chemija	32+0+16 10E	Voltamperiniai metodai	0+96 9Į
Kieto kūno fizika (Fizikos fakultete)	32+0+32 10E	Elektrocheminiai tyrimo metodai	32+0+16 9E
Pereinamųjų metalų chemija	32 11E	Metalinių dangų funkcinių savybių tyrimo metodai	32+32 10E
Neorganinės chemijos rinktiniai skyriai	32 11E	Kompiuterinis elektrocheminių eksperimentų valdymas	16+0+16 10Į
Analizinės chemijos katedra		Kompleksinių junginių elektrochemija	48 10E
Analizinė atominė spektroskopija	64+0+32 9E	Elektrocheminių eksperimentų matematinio apdorojimo metodai	32+0+16 10E
Kompleksiniai junginiai	32 9E	Nevandeniniai elektrolitai	32+0+16 11E
Aplinkos chemija	32 10E	Elektroorganinės reakcijos	48 11E
Skysčių chromatografija	32+16 10Į	*Polimerų chemijos katedra*	
Biocheminiai analizės metodai	32+16 10E	Polimerų sintezės reakcijų kinetika ir mechanizmai	32+0+16 9E
Dujų chromatografija	32+16 11Į	Polimerų tirpalai	32+0+16 9E
Lokalinė ir paviršiaus analizė	32+16 11E	Paviršinio aktyvumo medžiagos	16+16 9Į
Organinės chemijos katedra		Lakų ir dažų chemija	32+48 10E
Organinės chemijos teoriniai pagrindai	48+0+16 9E	Plastikų technologija	32+32 10E
Sintezė organinėje chemijoje	48+0+16 9E	Polimerų morfologinės, mechaninės ir elektrinės savybės	32+16+16 10E
Organinių junginių spektroskopija	48+0+48 10E	Celiuliozės chemija	16+32 11E
Naujos organinių medžiagų taikymo sritys	32 10E	Polimerai biotechnologijoje	16+16 11Į

† Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – laboratorinių darbų, trečiasis – pratybų ir seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į" rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E" – kuriame laikomas egzaminas.

9 lentelė. **1999 m. chemijos magistrų mokymo planas**

Dalykas[1]	Apimtis[2]	Dalykas[1]	Apimtis[2]
1	*2*	*3*	*4*
Pasirenkamieji chemijos dalykai		Metalų struktūra ir jos tyrimo metodai	32+0+32 2E, 3 kr.
Neorganinės chemijos rinktiniai skyriai	48+16+16 1E, 5,5 kr.	Fizikinė neorganinė chemija	48+0+32 2E, 3,5 kr.
Organinių reakcijų mechanizmai	64+32+32 1E, 6,5 kr.	Neorganinės sintezės metodai	32+48 2E, 3,5 kr.
Adsorbcija	48+0+16 1E, 4 kr.	Paviršiaus chemija	32+0+32 2E, 3 kr.
Cheminė kinetika	32+0+8 1E, 3 kr.	Naujos organinių medžiagų taikymo sritys	32 2E, 2 kr.
Disipatyviųjų sistemų dinamika	32+16+16 3E, 3 kr.	Tarpfazinė katalizė organinėje chemijoje	32 2E, 2 kr.
Fotochemija	32+0+16 1E, 3 kr.	Teoriniai organinės chemijos pagrindai	32 2E, 2 kr.
Pasirenkamieji spec. kursai		Adhezyvai	32+16 2Į, 2,5 kr.
Išskyrimo, atskyrimo ir koncentravimo metodai	24+0+24 1E, 2 kr.	Gamtiniai polimerai	32+0+16 2E, 2,5 kr.
Kompleksiniai junginiai analizinėje chemijoje	32+0+32 1E, 3 kr.	Lakų ir dažų chemija	32+32 2E, 3 kr.
Elektrocheminė kinetika	32+0+16+0 1E, 3 kr.	Polimerų tirpalai	32+0+16 2E, 2,5 kr.
Fotoelektrochemija	32 1E, 2 kr.	Dujų chromatografija	32+48 3E, 3,5 kr.
Cheminio eksperimento automatizavimas	32+32 1E, 3 kr.	Spektroskopiniai analizės metodai	32+48 3E, 3,5 kr.
Neorganinių medžiagų elektroninė sandara	32+0+16 1E, 3 kr.	Elektrocheminės sistemos	48+32 3E, 3 kr.
Asimetrinės reakcijos	32+0+16 1E, 2,5 kr.	Bioneorganinė chemija	32+0+32 3E, 3 kr.
Organinės sintezės rinktiniai skyriai	32 1E, 2 kr.	Kietafazių reakcijų tyrimai	32+0+32 3E, 3 kr.
Organinių ir polimerinių medžiagų fotonika	32+0+16 1E, 2,5 kr.	Organometalinių junginių chemija	32 3E, 2 kr.
Polimerizacijos reakcijų mechanizmai	32+0+16 1E, 3kr.	Fizikinė organinė chemija	32+0+16 3E, 3 kr.
Aplinkos chemija	32+16+0 2E, 2,5 kr.	Molekulinė spektroskopija	32+32 3E, 3 kr.

9 lentelės tęsinys

1	2	3	4
Biocheminiai analizės metodai	32+0+32 2E, 3 kr.	Vaistų kūrimo principai	32 3E, 2 kr.
Kinetiniai analizės metodai	24+8 2Į, 1,5 kr.	Biokatalizatoriai ir jų modeliai	48 3E, 3 kr.
Radiometrinė analizė	16+16 2Į, 1,5 kr.	Polimerinių kūnų fizika	32+0+16 3E, 3 kr.
Skysčių chromatografija	32+48 2E, 3,5 kr.	Sorbentų chemija	32+32 3E, 2,5 kr.
Voltamperometriniai analizės metodai	16+16 2Į, 1,5 kr.	Laisvai pasirenkami dalykai	1Į, 3 kr.; 2Į, 4 kr.; 3Į, 4 kr.
Elektrometrija	16+0+24 2Į, 2 kr.	Mokslo tiriamasis darbas	1Į, 3kr.;2Į, 6 kr.; 3Į, 10 kr.
Kompleksinių junginių elektrochemija	48 2E, 3 kr.	Magistro darbas	4 sem. 20 kr.

---

[1] Chemijos krypties studentai gali rinktis spec. kursus ir iš biochemijos studijų plane pateikto pasirenkamųjų dalykų sąrašo.

[2] Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – laboratorinių darbų, trečiasis – pratybų ir seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į“ rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E“ – kuriame laikomas egzaminas, „kr.“ – kursui duodamą kreditų skaičių.

Biochemikų darbų nagrinėjimas išeina už šios knygos ribų, tačiau buvusiems šios specializacijos studentams turėtų būti įdomūs dabartiniai biochemikų mokymo planai, pateikiami 10–11 lentelėse.

10 lentelė. **Biochemijos bakalaurų 1998/99 m. m. mokymo planas**

Dalykas[1]	*Apimtis*[2]	*Dalykas*[1]	*Apimtis*[2]
Bendroji chemija	48+48+32 1E, 5 kr.	Imunochemija	32 8E, 2 kr.
Analizinė chemija	64+96 2,3E, 8 kr.	Darbo sauga	32 1Į, 1,5 kr.
Organinė chemija	80+112+48 3,4E, 9,5 kr.	Aplinkosauga	48 6E, 3 kr.
Fizikinė chemija	80+64+32 3,4E, 9,5 kr.	Filosofijos įvadas	32+0+16 2E, 2 kr.
Kvantinė chemija	32+0+32 4E, 3 kr.	Užsienio kalba	0+0+256 1–3Į, 4E, 8 kr.
Taikomoji stereochemija	48+0+16 5E, 3,5 kr.	Lietuvių kalbos kultūra	0+0+32 3Į, 2 kr.
Aukštoji matematika	144+112 1,1,2E, 15 kr.	Bakalauro darbas	7–8sem. 7Į, 8gyn., 11 kr.
Fizika	96+64+48 2,3E, 9 kr.	*Pasirenkamieji dalykai*	
Izotopų taikymas	32 5E, 2 kr.	Dispersinės sistemos	32+32 5E, 3 kr.
Bendroji biologija	48+64 1E, 4,5 kr.	Biologinių, medicininių ir maistinių medžiagų analizė	48+32 5E, 3,5 kr.
Žmogaus anatomija	32+0+16 4E, 2 kr.	Biofizika	32+0+32 6E, 4 kr.
Biometrija	32+0+32 4Į, 3 kr.	Bioneorganinė chemija	32+0+16 6E, 3 kr.
Žmogaus ir gyvūnų fiziologija	64+48 5E, 5,5 kr.	Polimerų chemija	32+32 6E, 3 kr.
Bioorganinė chemija	64 5E, 4 kr.	Klinikinė biochemija	32 7E, 2 kr.
Biochemija	64+256+642 6E, 6 kr.	Chromatografiniai analizės metodai	32+32 7E, 3 kr.
Mikrobiologija	48+64 6,7E, 13 kr.	Biotechnologija	32+0+16 7E, 2 kr.
Genetika	64+32+8 7E, 5 kr.	Ekologinė biochemija	32 7Į, 2 kr.
Enzimologija	32+80+16 8E, 5 kr.	Laisvieji dalykai	5–8 sem., 10,5 kr.

[1] Biochemijos programos studentai pasirenkamuosius dalykus gali rinktis ir iš chemijos studijų programoje pateikto pasirenkamųjų spec. kursų sąrašo.

[2] Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – laboratorinių darbų, trečiasis – pratybų ir seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į“ rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E“ – kuriame laikomas egzaminas, „kr.“ – kursui duodamą kreditų skaičių.

11 lentelė. **Biochemijos magistrų 1999 m. mokymo planas**

Dalykas	*Apimtis*[1]	*Dalykas*	*Apimtis*[1]
Organinių reakcijų mechanizmai	48+0+24 1E, 4 kr.	Biologiškai aktyvių medžiagų veikimo mechanizmai	32 1Į, 2 kr.
Fermentinių reakcijų mechanizmai	16+0+8 1Į, 1 kr.	Bioenergetika	32 2Į, 2 kr.
Molekulinė biologija	32+0+32 1E, 3 kr.	Augalų biochemija	32 2E, 2 kr.
Biologinės membranos	32 1E, 2 kr.	Genotoksikologija	48 2E, 3 kr.
Genų inžinerija	24+48 2Į, 3 kr.	Baltymų ir DNR sąveikos mechanizmai	24+0+16 2E, 2 kr.
Nukleorūgščių chemija	32 2E, 2 kr.	Onkogenetika	32 3Į, 2 kr.
Bioneorganinė chemija	32+16 2E, 3 kr.	Molekulinė genetika	32 3E, 2 kr.
Ląstelės biologija	32+0+16 3E, 3 kr.	Mikroorganizmų genetika	32 3E, 2 kr.
Inžinerinė enzimologija	32 3E, 2 kr.	Makromolekulių biofizika	32 3E, 2 kr.
Alternatyviai pasirenkami spec. kursai		Fotobiologija	32 3E, 2 kr.
Imuninė analizė	32 1Į, 2 kr.	Molekulinė citogenetika	32 3E, 2 kr.
Disipatyviųjų sistemų dinamika	32+0+32 1E, 3 kr.	Laisvai pasirenkami dalykai	1Į, 2 kr.; 2Į, 1–2 kr.; 3Į, 1 kr.
Cheminė kinetika	32+0+8 1E, 3 kr.	Mokslo tiriamasis darbas	1Į, 6 kr.; 2Į, 8 kr.; 3Į, 12 kr.
Ekotoksikologija	32 1E, 2 kr.	Magistro darbas	4 sem., 20 kr.
Biosensoriai	32 1E, 2 kr.		

[1] Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – laboratorinių darbų, trečiasis – pratybų ir seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į“ rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E“ – kuriame laikomas egzaminas, „kr.“ – kursui duodamą kreditų skaičių.

Fakultete rengiamų vadybininkų ir mokytojų specialiųjų profesinių studijų mokymo planai pateikti 12–14 lentelėse. Būtina pažymėti, kad 1999/2000 m. m. mokytojo specialiųjų profesinių studijų programos parengtos centralizuotai, apima vienuolikos dalykų (pradedant lietuvių kalba ir baigiant chemija ir fizika) mokytojų rengimą. Fakultetuose skiriasi tik konkrečių dalykų dėstymo metodikos nagrinėjimas.

12 lentelė. **Specialiųjų profesinių studijų „Technologijų vadyba" 1999/2000 m. m. mokymo planas**

Dalykas	*Apimtis*[1]	*Dalykas*	*Apimtis*[1]
Vadyba	48 1E, 3 kr.	Verslo administravimas	32+0+48 2E, 3,5 kr.
Smulkaus verslo organizavimas	48 1Į, 3 kr.	*Alternatyviai pasirenkami spec. kursai*	
Ekonominiai ryšiai su užsienio įmonėmis	32 1Į, 2 kr.	Laboratorijų įranga	32 1E, 2 kr.
Teisės pagrindai	32 1Į, 2 kr.	Mokslo inovacijos	16 1Į, 1 kr.
Personalo psichologija	32 1E, 2 kr.	Farmakologija ir farmacija	32 1E, 2 kr.
Kokybės vadyba	48+0+16 2E, 3 kr.	Technologinės verslo sistemos	48 1E, 3 kr.
Inovacijų ekonomika	32 2Į, 2 kr.	Biotechnologijos	32+32 2E, 2 kr.
Marketingas	32 2E, 3 kr.	Vadyba ir gamtinės aplinkos apsauga	48 2E, 3 kr.
Civilinė ir darbo teisė	28+28 2E, 2,5 kr.	Keraminių medžiagų technologija	16+0+16 2E, 1 kr.
Organizacinė psichologija	32 2E, 2 kr.	Naujos organinių junginių taikymo sritys	32 2E, 2 kr.

[1] Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – laboratorinių darbų, trečiasis – pratybų ir seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į" rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E" – kuriame laikomas egzaminas, „kr." – kursui duodamą kreditų skaičių.

13 lentelė. **Specialiųjų pedagoginės krypties profesinių studijų 1991/92 m. m. mokymo planas**

Dalykas	*Apimtis*[1]	*Dalykas*	*Apimtis*[1]
Bendri chemijos kursai ir spec. kursai	144+0+32 1,1,1Į	Mokyklinė higiena	16+0+16 1Į
Chemijos dėstymo metodika	32+0+32 1E, 1 k. d.	Pedagoginis minimumas	20+0+40 2E
Chemijos mokomojo kurso teoriniai pagrindai	32+16+32 1E	Iliustracinė medžiaga chemijos pamokose	20+30 2Į
Pedagogika	32+0+16 1E	Pedagoginė praktika	11 sav. 2
Psichologija	32+0+16 1Į	Diplominis darbas	2 sem.

[1] Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – laboratorinių darbų, trečiasis – pratybų ir seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į" rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E" – kuriame laikomas egzaminas, k. d. – kursinis darbas.

14 lentelė. **Specialiųjų pedagoginės krypties profesinių studijų 1999/2000 m. m. mokymo planas**

Dalykas	*Apimtis*[1]	*Dalykas*	*Apimtis*[1]
Pedagogikos įvadas	16 1Į, 1 kr.	Istorinė ir lyginamoji pedagogika	16+32 2E, 2 kr.
Bendroji pedagogika	32+32 1E, 3 kr.	Pasirenkamasis pedagogikos dalykas	32 2Į, 2 kr.
Ugdymo filosofija ir vadyba	16+32 1Į, 2 kr.	Socialinė ir asmenybės psichologija	32+32 2E, 3 kr.
Bendroji psichologija	32 1Į, 2 kr.	Chemijos metodikos dalykai	2E/Į, 3 kr.
Pedagoginė ir raidos psichologija	32+32 1E, 3 kr.	Profesinė praktika mokykloje (8 sav.)	288 2 DĮ, 8 kr.
Specialioji pedagogika ir psichologija	32 1Į, 2 kr.	Baigiamasis darbas	2 kr.
Chemijos metodikos dalykai	1E/Į, 7 kr.		

[1] Virš brūkšnio pirmasis skaičius rodo paskaitų, antrasis – seminarų valandų skaičių; po brūkšniu „Į" rodo, kuriame semestre laikoma įskaita, „E" – kuriame laikomas egzaminas, „kr." – kursui duodamą kreditų skaičių.

Studentai ir absolventai. Pirmaisiais pokario mokslo metais visuose Chemijos fakulteto kursuose mokėsi tik 78 studentai. Vėliau jų daugėjo, tačiau labai netolygiai. Iki šeštojo dešimtmečio pabaigos į pirmą kursą dažniausiai būdavo priimama po 50 studentų, tačiau kartais jų būdavo ir vos 25. Nuo 1958 m., kai TSKP pirmasis sekretorius N. Chruščiovas paskelbė apie TSRS liaudies ūkio chemizaciją ir Lietuvoje pradėta projektuoti ir statyti pirmąsias stambias cheminio profilio gamyklas, chemijos studijų populiarumas mūsų šalyje labai padidėjo ir priimamų į fakultetą abiturientų gerokai padaugėjo. 1966–1968 m., kai įsibėgėjo inžinierių tehnologų rengimas, buvo priimama net po 95 pirmakursius. Fakulteto dėstytojus labai džiugino ir padidėjęs stojančiųjų konkursas, septintajame dešimtmetyje kartais net viršydavęs tris žmones į vietą: didesnis konkursas leisdavo per stojamuosius egzaminus atrinkti geresnius būsimuosius studentus. Deja, nuo 1982 m. konkurso beveik nebeliko: labai suaktyvėjo gamtosaugininkai ir įsibėgėjo ekologinė propaganda, dažnai, nors ir nepelnytai, dėl gamtos teršimo visi šunys buvo kariami ant chemikų, žodis „chemikas“ tapo kone keiksmažodžiu ir tai iš karto atsiliepė abiturientų nuotaikoms. Į fakultetą pradėjo stoti mažiau abiturientų, o ir jie būdavo ne patys stipriausi. Numatydamas, kad šiek tiek jų gali nubyrėti, dekanatas stengdavosi neoficialiai priimti bent po keletą, kartais iki dešimties vadinamųjų kandidatų. Kandidatai mokydavosi kartu su tikraisiais studentais, tačiau pirmą semestrą negaudavo stipendijos ir bendrabučio, į kuriuos galėdavo eilės tvarka pretenduoti tik po sėkmingai išlaikytos pirmosios sesijos.

Nepalanki chemikams padėtis susiklostė atkūrus nepriklausomybę, kai didžiosios Lietuvos chemijos gamyklos ir anksčiau chemikų reikalavę institutai bei konstravimo biurai nustojo priiminėti į darbą jaunus specialistus ir ChF absolventui rasti darbą pagal specialybę pasidarė labai sudėtinga. 1992–1995 m., kai nemažai Lietuvos jaunimo puoselėjo rožines svajones apie lengvai uždirbamus pinigus verslininkų bendrovėse, Vilniaus Gariūnų ar kitų miestų turgavietėse, o aukštojo mokslo prestižas buvo ypač kritęs, fakultetas per priėmimą arba vos surinkdavo numatytą pirmakursių skaičių, arba būdavo priverstas skelbti papildomą abiturientų priėmimą. Nuo 1999 m., kai norinčių studijuoti Vilniaus universitete, Kauno technologijos universitete ir Kauno medicinos akademijoje abiturientų pareiškimai iš pradžių buvo priimami kartu, įvertinti chemijos populiarumą tarp abiturientų

pasidarė dar sudėtingiau. Vis dėlto reikia pripažinti, kad tas populiarumas nėra didelis: chemiją kaip pirmąją studijų kryptį pasirinko tik 52 abiturientai, tad pirmo kurso komplektavimą teko baigti pasikvietus abiturientus, nepatekusius į kitas, juos labiau traukusias kryptis. Atsižvelgdamas į tai fakultetas stengiasi bent neimti didelio mokesčio iš studentų, kurie nepatenka į valstybės finansuojamas vietas: nuo 1996 m. tas mokestis buvo tik 500 Lt, nuo 1998 m. – 750 Lt per semestrą.

Beje, Universitete dabar tenka mokėti už egzaminus ir įskaitų perlaikymą. Nuo 2000 m. kovo tie mokesčiai kiek padidėjo ir dabar yra tokie: už egzamino perlaikymą bakalaurai moka 75 Lt, magistrai – 112,5 Lt, už įskaitos perlaikymą – atitinkamai 60 ir 90 Lt.

Kaip ir visame Universitete, ChF laikui bėgant keitėsi stojančiųjų atrankos kriterijai. Iki šeštojo dešimtmečio vidurio konkursui buvo sumuojami visų stojamųjų egazaminų pažymiai. Į brandos atestato pažymius nebuvo atsižvelgiama, tačiau baigę vidurinę mokyklą su medaliu abiturientai ar su pagyrimu baigę specialiąsias vidurines mokyklas moksleiviai buvo priimami be stojamųjų egzaminų. Nuo 1955 m., esant vienodai stojamųjų egzaminų pažymių sumai, pirmenybė būdavo teikiama karinę tarnybą atlikusiems vaikinams ir dvejų metų darbo stažą turintiems abiturientams. Nuo 1956 m. šiuos asmenis, per stojamuosius egzaminus negavusius dvejetų, pradėta priiminėti į Universitetą be konkurso. Nuo 1958 m. visus stojamuosius egzaminus privalėjo laikyti ir vidurinių mokyklų medalininkai, ir jaunuoliai, baigę specialiąsias vidurines mokyklas su pagyrimu. Aišku, darbo stažą turinčių ar karinę tarnybą atlikusių jaunuolių pareiškimų į aukštąsias mokyklas būdavo daug mažiau, jie įstodavo be konkurso, stojamuosius egzaminus išlaikę ir vienais trejetais, o pavyzdingai mokydavosi toli gražu ne visi. Tuo tarpu už borto neretai likdavo labai gerai mokyklas baigę ir be trejetų stojamuosius egzaminus išlaikę abiturientai, kuriems konkursas po lengvatinio „stažininkų“ priėmimo padidėdavo kelis kartus. Nuo 1965 m. turintiems darbo stažą jaunuoliams ir jo neturintiems abiturientams vietų skaičių pradėta skirstyti proporcingai pareiškimų skaičiui ir konkursas abiejose grupėse vykdavo atskirai. Nuo tų pačių metų vėl pradėta taikyti lengvatas vidurinių mokyklų medalininkams ir specialiųjų vidurinių mokyklų pirmūnams: jei iš pirmojo – chemijos egzamino gaudavo penketą, būdavo priimami į fakultetą be tolesnių egzaminų, o jo negavusieji laikydavo stojamuosius

egzaminus su visais kitais. Nuo 1969 m. pradėta atsižvelgti į trijų profilinių disciplinų (chemijos, fizikos ir matematikos) mokymosi vidurinėje mokykloje rezultatus, nuo 1972 m. prie stojamųjų egzaminų rezultatų buvo pridedamas visų viduriniojo mokslo baigimo dokumente įrašytų pažymių iki 0,5 balo suapvalintas vidurkis, o nuo 1984 m. tas vidurkis vėl neįskaitomas. Nuo 1976 m. į ChF stojantys abiturientai, kurių brandos atestato pažymių vidurkis viršijo 4,5, o pirmųjų dviejų stojamųjų egzaminų (chemijos ir fizikos) balų suma ne mažesnė kaip 9, buvo priimami į fakultetą be tolesnių egzaminų.

Po 1990 m. priėmimo į Universitetą tvarka keitėsi vos ne kasmet. Pavyzdžiui, vienas iš kelių stojamųjų egzaminų – chemija buvo laikoma žodžiu, raštu, vėl žodžiu, galop jos egzamino visai neliko. 1997 m. Universitetas išvis atsisakė kelių stojamųjų egzaminų. Į Chemijos fakultetą abiturientai buvo priimami pagal keturių profilinių disciplinų (matematikos, fizikos, biologijos ir lietuvių kalbos) brandos atestato pažymių vidurkį ir konkursinio A lygio chemijos egzamino rezultatus. 1999 m. pokyčiai buvo beprecedentiniai. Tai metais suorganizuotas bendras abiturientų, stojančių į Vilniaus universitetą ir į Kauno technologijos universitetą, priėmimas. Abiem universitetams kartu rašomame bendrame prašyme stojantysis galėjo prioriteto mažėjimo tvarka surašyti iki 20 pageidavimų: fakultetus ir specialybes, studijų formą (dieninės, vakarinės, neakivaizdinės, intensyviosios), studijų finansavimą (valstybės finansuojamos ar mokamos vietos). Po stojamųjų egzaminų pagal kiekvieną studijų programą buvo sudaryta atskira stojančiųjų eilė ir konkurso būdu vyko pagrindinis priėmimas. Fakultetas ar specialybė, neužpildę visų planuotų vietų pagrindinio priėmimo metu, į likusias laisvas vietas rinkosi pirmakursius per pridėtinį priėmimą iš tų stojančiųjų, kurie nepateko į Universitetą pagal pirmąjį pageidavimą, bet kaip antrąjį buvo įrašę tą specialybę, į kurią skelbtas pridėtinis priėmimas. Beje, pridėtinis priėmimas vyko ir į Chemijos fakultetą. Pasirinkusiems chemijos kryptį įskaitytas mokykloje išlaikytas chemijos egzaminas.

2000 m. į bendrą priėmimą įsitrauks Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Kauno medicinos universitetas ir Šiaulių universitetas.

Studijos Chemijos fakultete niekada nebuvo ir nėra lengvos. Iš 6–15 lentelėse pateiktų chemikų mokymo planų matyti, kad greta įvairių chemijos disciplinų juose visada labai daug dėmesio buvo skiriama to-

kiems dalykams kaip fizika, matematika, kvantinė mechanika ir kvantinė chemija, kuriems studijuoti reikia geros galvos ir daug darbo. O laboratorijose būsimieji chemikai praleidžia tiek laiko, kad jautresnės uoslės humanitarės bendrabutyje juos iš tolo atpažįsta iš chemikalų kvapo...

Visa laimė, kad į ChF niekada neateidavo lengvos duonos ieškotojai. Iki 1993 m. rugsėjo pirmosios, kol Lietuvoje galiojo penkiabalė žinių vertinimo sistema, į fakultetą stojančių abiturientų vidutinis brandos atestato pažymių vidurkis bemaž kiekvienais metais viršijo 4,5, o kartais siekdavo ir 4,7. Chemikų pažangumas per sesijas 1978–1983 m. svyravo nuo 80,2 iki 96,8 proc. (pažangiais laikomi studentai, baigę egzaminų sesiją be skolų), padidintas stipendijas gaudavo 30–80 sesiją puikiai išlaikiusių pirmūnų. Tiesa, ir skolininkų būdavo ne ką mažiau: 10–50 studentų. Egzaminų rezultatai labai skiriasi pirmuosiuose ir vyresniuosiuose kursuose. Skirtumas ypač išryškėjo įvedus dvipakopę mokymosi sistemą. 1996–1999 m. pagrindinių studijų studentų pažangumas kartais nukrisdavo vos ne iki 60 proc., tuo tarpu magistrantų pažangumas siekė 95–99,5 proc.

ChF besimokiusių studentų nubyrėjimo procentas nėra didelis. Pavyzdžiui, iš 1945–1995 m. priimtų 3240 pirmakursių iki 2000 m. studijas baigė 2859 absolventai ir bakalaurai, t. y. apie 88,5 proc. Tiesa tarybiniu laikotarpiu nubyrėjimo procentas buvo dar mažesnis: iki 1984 m. iš fakulteto iškrito vos 4,5 proc. studentų. 1945–1994 m. fakultetą su pagyrimu baigė 180 (6,7 proc.) absolventų, t. y. palyginti nedaug čia parengtų jaunųjų specialistų (diplomas su pagyrimu tarybiniais metais ir iki 1994 m. būdavo išduodamas, jeigu per visas studijas absolventas nebuvo gavęs nė vieno ketverto ir aktyviai dalyvavo visuomeninėje ar Studentų mokslinės draugijos veikloje). Dabartinių bakalaurų ir magistrų diplomų nuostatuose pagyrimai nenumatyti. Antra vertus, dabar studijų sistema gerokai liberalesnė, studentai už vieną kitą skolą iš Universiteto nemetami, tad labai padaugėjo studentų, kurie fakultete mokosi gerokai ilgiau, negu numatyta mokymo planuose.

Tarybiniais metais aktyvesni fakulteto studentai galėjo pasirinkti darbą Studentų mokslinėje draugijoje, komjaunimo ar profsąjungos organizacijose.

Studentų mokslinė draugija (SMD) vienijo studentus, kurie nesitenkino per paskaitas gaunamomis žiniomis, o savo iniciatyva ar dėstytojų pakviesti po paskaitų ir laboratorinių darbų dirbdavo mokslinį darbą. Tas darbas atspindėdavo dėstytojo, kurio vadovaujamas studentas dirbdavo, mokslinius

interesus, kartais padėdavo preliminariai panagrinėti vadovui iškilusią problemą ar ūkiskaitinio darbo temą, tačiau nepalyginti naudingesnis būdavo pačiam studentui. Dirbdami SMD studentai išmokdavo naudotis katedrų aparatūra, įgydavo mokslinių tyrimų metodikos pagrindus, atlikdavo kursinius darbus ir pradėdavo kaupti diplominio darbo duomenis, neretai papildydavo ir savo asmeninį biudžetą (jeigu katedra rasdavo galimybių juos įdarbinti puse laboranto etato arba sudarius ūkiskaitinę sutartį). Tačiau bene svarbiausias darbo Studentų mokslinėje draugijoje privalumas buvo tas, kad ši veikla leisdavo studentui pajusti mokslinio darbo specifiką ir skonį, dažną visam gyvenimui įtraukdavo į mokslininko kelią. Tuo labiau kad darbo vadovas turėdavo galimybių geriau įvertinti tokio studento sugebėjimus ir atėjus skirstymo į darbą laikui rekomenduoti būtent jį dirbti mokslinio tyrimo institute arba solidžioje laboratorijoje. Neatsitiktinai visi jaunesniosios kartos fakulteto dėstytojai yra buvę aktyvūs SMD nariai.

Tiesą pasakius, SMD buvo gana dirbtinis darinys, nors ir turėjęs savo įstatus. Į mokslinį darbą įtraukti studentai kiekvienas sau arba kartais po du dirbdavo pas juos patraukusį ar suagitavusį vadovą. Visi jie nuo 1945 m. buvo laikomi to vadovo SMD būrelio nariais. Aktyviausi būrelių atstovai nuo 1950 m. sudarydavo fakulteto SMD tarybą, kurios pagrindinis ir iš esmės vienintelis uždavinys buvo kiekvieną pavasarį surengti SMD konferenciją. Taryba rūpinosi, kad būtų išleista konferencijos programa arba trumpos pranešimų tezės, organizuodavo pačios konferencijos darbą, kviesdavo į ją skaityti pranešimus svečių iš kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų ar Tarybų Sąjungos respublikų universitetų, rekomenduodavo, kuriuos geriausių pranešimų autorius patiems pasiųsti į svečius.

Fakulteto SMD padėti būdavo skiriamas mokslinis SMD vadovas, nuo šeštojo dešimtmečio pabaigos parenkamas iš dėstytojų, mėgstančių ir mokančių dirbti su jaunaisiais mokslininkais. ChF SMD yra vadovavę devyni dėstytojai: doc. E. Griškun (1950–954), doc. V. Kaikaris (1955), prof. K. Daukšas ir doc. V. Kaikaris (1956–1958), vyr. dėst. G. Dienys (1959 ir 1962), doc. M. Finkelšteinaitė (1960–1961), doc. E. Jasinskienė (1963–1970), doc. P. Vainilavičius (1971–1983), doc. R. Kazlauskas (1983–1988), asist. S. Tumkevičius (1988).

SMD tarybos pirmininkais buvo renkami aktyviausiai dirbantys mokslinį darbą ir turintys organizacinių gabumų studentai. Jais yra buvę: P. Buckus (1950), T. Pokrovskaja (1951), J. Bubelis (1952–1953), I. Kup-

rytė (1954–1956), K. Juodkazis (1957–1960), S. Puntežis (1961), V. Skučas (1962–1963), S. Kalesnikaitė (1964), B. Bulotaitė (1965–1966), J. Petraitis (1967–1968), S. Armalis (1969–1970), E. Butkus (1971–1974), J. Jurkevičiūtė (1975), V. Razumas (1976–1978), E. Juzeliūnas (1979–1980), H. Cesiulis (1981–1982), B. Bielinytė (1983–1984), A. Padarauskas (1985–1986), V. Kairys (1987–1988). Buvusių aktyviausių SMD konferencijų dalyvių veikla geriau už bet kokius aiškinimus rodo, kad jų darbas SMD buvo labai gera kūrybinio augimo mokykla, pasirengimas savarankiškai mokslinei veiklai. Iš 19 čia išvardytų ChF SMD tarybos pirmininkų 16 dabar turi mokslo laipsnius: 11 yra apgynę daktaro disertacijas, o 6 (P. Buckus, K. Juodkazis, E. Butkus, V. Razumas, E. Juzeliūnas, A. Padarauskas) – habilitacinius darbus.

Pirmoji Universiteto SMD konferencija įvyko 1947 m. Joje chemikai pranešimus skaitė kartu su fizikais. Daugėjant SMD narių, 1950 m. sudaryta atskira ChF SMD taryba, kuri 1951 m. jau jungė 15 SMD būrelių, kuriems priklausė 90 studentų. Tiesa, katedrose tuo metu labai trūko aparatūros, todėl dauguma SMD būrelių narių rašė ir svarstė teorinius referatus. Vis dėlto 1951 m. konferencijoje jau buvo perskaityti penki pranešimai, pagrįsti pačių studentų gautais eksperimentiniais duomenimis. Du eksperimentinio pobūdžio pranešimus pateikė Organinės chemijos, tris – Fizikinės chemijos katedra. SMD darbą labai stimuliavo šeštajame dešimtmetyje pradėtos rengti Pabaltijo respublikų ir Baltarusijos studentų mokslinės techninės konferencijos, į kurias daryti pranešimų buvo siunčiami geriausių fakulteto SMD atliktų eksperimentinių darbų autoriai.

SMD veikla ypač suaktyvėjo septintojo dešimtmečio pradžioje. 1965 m. SMD konferencijai pateiktų darbų skaičius jau buvo toks didelis, kad juos pirmą kartą teko išskirstyti į tris sekcijas: analizinės, organinės ir fizikinės chemijos. Nuo 1973 m. SMD konferencijose dirbo ir ketvirtoji – polimerų chemijos sekcija. 1962 m. vykusioje XV Universiteto SMD konferencijoje Chemijos fakultete pranešimus pirmą kartą skaitė svečiai iš kitų respublikų, o devintojo dešimtmečio pradžioje fakulteto SMD taryba palaikė ryšius su daugiau kaip dvidešimties Tarybų Sąjungos aukštųjų mokyklų chemikais. Ypač dažnai buvo keičiamasi pranešimais su Tartu, Latvijos, Kazanės, Odesos, Lvovo, Baltarusijos universitetų chemikais. 1979 m. ChF SMD konferencijoje pranešimą skaitė pirmasis svečias iš užsienio – Debreceno (Vengrija) universiteto atstovas.

15 lentelė. **Chemijos fakulteto SMD konferencijose skaitytų pranešimų skaičius**

Metai	*Pranešimų skaičius*	*Metai*	*Pranešimų skaičius*	*Metai*	*Pranešimų skaičius*	*Metai*	*Pranešimų skaičius*
1948	4	1959	8	1970	24	1981	38
1949	3	1960	10	1971	27	1982	44
1950	6	1961	11	1972	53	1983	47
1951	5	1962	11	1973	46	1984	53
1952	7	1963	17	1974	37	1985	47
1953	8	1964	24	1975	45	1986	51
1954	11	1965	51	1976	50	1987	39
1955	8	1966	41	1977	48	1988	55
1956	5	1967	56	1978	32		
1957	8	1968	64	1979	57	1998	25
1958	6	1969	48	1980	42	1999	18

Gausėjant SMD koferencijoms pateikiamų darbų, kilo ir jų mokslinis lygis. Aštuntojo dešimtmečio pradžioje Tarybų Sąjungoje pradėti rengti studentų geriausių mokslinių darbų konkursai, kurių pirmieji turai vykdavo respublikose. Lietuvos aukštųjų mokyklų chemijos fakultetų ir chemijos katedrų studentai varžydavosi teorinės ir eksperimentinės chemijos srityje. Kai kuriais metais tokiuose konkursuose dalyvaudavo visų septynių Lietuvos aukštųjų mokyklų, turinčių chemijos katedras, studentai. Pagal respublikinio konkurso nuostatus nugalėtojams buvo skiriamas vienas medalis, vienas pirmojo bei po du antrojo ir trečiojo laipsnio diplomus, geriausi darbai siunčiami į sąjungines apžiūras, iš kurių greitai pradėta atsivežti medalių bei garbės raštų. Jais apdovanoti: S. Šumauskaitė (1971), L. Davidavičienė (1974), V. Naktinis (1975), V. Daujotis, E. Kalasauskaitė ir G. Švirmickas (1977). Devintajame dešimtmetyje respublikinėse ir sąjunginėse apžiūrose apdovanojimus pelnė darbai, kuriuos pateikė šie ChF studentai:

1981 m.: A. Barauskaitė (medalis), G. Baltrūnas (I laipsnio diplomas), S. Kuliešytė (II), B. Kongailaitė (III), sąjunginėje apžiūroje - A. Barauskaitė (medalis); 1982 m.: H. Cesiulis (medalis), L. Žemaitienė (I), S. Salučka (II), B. Daukšas (III), sąjunginėje apžiūroje – H. Cesiulis, L. Žemaitienė, B. Daukšas (garbės raštai); 1983 m. – A. Neniškis (medalis), N. Leonavičiūtė (I), D. Šuliauskaitė (II), V. Šilenskytė (III);

1984 m. – A. Kareiva (medalis), O. Petrauskas (II), R. L. Matusevičiūtė (III), sąjunginėje apžiūroje – A. Kareiva (diplomas); 1985 m.: M. Liudvinovičius (I), R. Valiūnas (II), R. Brazytė (III), sąjunginėje apžiūroje – R. Valiūnas ir V. Ladygienė (garbės raštai); 1986 m.: D. Vasiliauskienė (medalis), V. Drunga (I), O. Tatolytė (II), sąjunginėje apžiūroje visi trys apdovanoti diplomais; 1987 m.: A. Jurkevičius (II), J. Žukauskaitė (III), sąjunginėje apžiūroje diplomais apdovanoti A. Jurkevičiaus ir T. Dudoit darbai; 1988 m.: A. Padarauskas (medalis), D. Minkevičiūtė (II), M. Zeinijeva (III); 1989 m.: L. Juškevičiūtė (I), R. Švagždytė (III).

Reikia pripažinti, kad siųsdamas darbus į sąjungines apžiūras fakultetas gudraudavo: parinkdavo ne žemesniųjų kursų studentų pranešimus, o diplominius darbus, nors jie ir būdavo išsirutulioję iš ankstesniais metais pradėtų SMD darbų. Iš pradžių tie jau apginti diplominiai darbai prieš pateikiant sąjunginei apžiūrai buvo verčiami į rusų kalbą, tačiau vėliau iš baigiamų rengti diplominių darbų kiekvienos katedros vadovai numatydavo būsimuosius apžiūros dalyvius, ir tie diplominiai darbai iš karto būdavo rašomi rusų kalba.

Respublikines studentų mokslinių darbų apžiūras organizuodavo ir D. Mendelejevo chemikų draugijos respublikinė valdyba. Fakultete aktyviausias tokių apžiūrų organizatorius buvo draugijos fakulteto pirminės organizacijos ilgametis pirmininkas doc. L. Radžiūnas.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Studentų mokslinės draugijos, kaip ir visų kitų studentų organizacijų, veikla nutrūko. Užsiėmusi viso mokymo proceso pertvarkymu Švietimo ir mokslo ministerija bei Universiteto vadovybė apie SMD, ko gero, ir visai pamiršo, o iš fakulteto dėstytojų neatsirado nė vieno, kuris būtų ėmęsis reanimuoti tyliai užgesusią draugiją. Žinoma, daugumoje katedrų žemesniųjų kursų studentai ir toliau dirbo mokslinius darbus, buvo rengiami diplominiai ir baigiamieji darbai, tačiau suorganizuoti konferenciją neprisirengta. Tiktai 1998 m. Organinės chemijos katedros vedėjo doc. S. Tumkevičiaus iniciatyva vėl prisiminta sena tradicija ir jam vadovaujant surengta studentų mokslinė konferencija „Chemija'98“, kuri vėl turėtų tapti tradicine. Nuo 2000 m. ji vyks kartu su Kauno technologijos universiteto Cheminės technologijos fakulteto studentais pramečiui Kaune ir Vilniuje.

Nuo 1974 m. TSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos nutarimu visose Tarybų Sąjungos aukštosiose mokyklose buvo rengia-

mos olimpiados „Studentas ir mokslo bei technikos pažanga“. Chemikų olimpiadose nebuvo atliekami eksperimentiniai darbai, o sprendžiami teoriniai uždaviniai, kuriems reikėjo geresnių už vidutines žinių, taigi jie skatino nuodugniau studijuoti chemiją, stiprino savarankiško darbo su knyga įgūdžius. Šioms olimpiadoms ChF 1975–1985 m. taip pat vadovavo doc. L. Radžiūnas, vėliau iš jo šį darbą perėmė asist. G. Valinčius. Daug uždavinių yra parengę ir į organizacinį komitetą buvo nuolat įtraukiami docentai M. Finkelšteinaitė, P. Kadziauskas, P. Adomėnas, T. Jankauskas, V. Skučas.

Iš pradžių šios olimpiados vykdavo trimis turais. Pirmojo, fakultete vykusio turo nugalėtojai antrame, respublikiniame ture varžydavosi su Kauno politechnikos instituto ir Vilniaus pedagoginio instituto chemikais, o 1974 ir 1976 m. – dar ir su Kauno medicinos instituto farmacininkais. Iš šiame ture geriausiai pasirodžiusių studentų sudaryta Lietuvos chemikų rinktinė baigiamajame ture Maskvoje 1974 m. užėmė šeštąją, o 1976 m. – penktąją vietą. 1977–1981 m. respublikinis turas kartu buvo ir baigiamasis: jo laimėtojai būdavo skelbiami ir sąjunginės olimpiados baigiamojo turo nugalėtojais. Tų metų olimpiadose ChF komanda du kartus buvo pirma, tris kartus – antra. Tiesą pasakius, žemiau antrosios vietos nukristi būtų buvę labai nesolidu, nes iš esmės varžytasi tik su KPI Cheminės technologijos fakulteto atstovais. Vilniaus pedagoginiame institute chemijos specializacija visada būdavo jungiama su kokia nors kita (biologija, taikomaisiais darbais, fizika), taigi chemijai tekdavo apie pusę studijų laiko ir sudėtingų, mokykloje nereikalingų teorinių uždavinių sprendimu domėjosi tik vienas kitas būsimasis mokytojas.

Nuo 1981 m. sąjunginius studentų olimpiadų specialybės konkursus pradėta vykdyti tik tarp vienodo profilio aukštųjų mokyklų – universitetų, politechnikos institutų, pedagoginių institutų ir pan. Lietuvoje tuo metu buvo tik vienas universitetas, tad laimėję fakultetinį turą chemikai iš karto tapdavo respublikinio turo nugalėtojais ir vykdavo į baigiamąsias sąjungines varžybas. 1981 m. sąjunginės olimpiados organizacinis komitetas pažymėjo ChF komandą (R. Plaipa – I k., R. Valiūnas – II k., R. Vilčinskas – II k. ir A. Neniškis – V k.) kaip vieną iš geresniųjų, o pirmakursį R. Plaipą apdovanojo paskatinamuoju garbės raštu. 1982 m. ChF komanda (R. Plaipa – II k., R. Valiūnas – III k. ir R. Vilčinskas – III k.) pasirodė dar geriau: ji buvo įvertinta kaip viena iš geriausių ir paminėta iškart po Maskvos

universiteto. Individualioje įskaitoje R. Plaipa užėmė antrąją vietą, o jo komandos draugai apdovanoti paskatinamaisiais diplomais.

Kaip parodė laikas, šių olimpiadų nugalėtojai, kaip ir studentų mokslinės draugijos konferencijų geriausių darbų autoriai ar fakulteto SMD tarybos pirmininkai. nebuvo atsitiktiniai žmonės: Štai iš 1974–1983 m. vykusių aštuonių olimpiadų aštuoniolikos pirmųjų–trečiųjų vietų laimėtojų (kai kurie iš jų nugalėtojais buvo ne vieną kartą) trys dabar yra habilituoti daktarai (N. Čenas, V. Razumas, Z. Jusys), o aštuoni – daktarai (R. Bernotas, K. Radzevičius, S. Klimašauskas, Z. Laučys, J. Reklaitis, R. Makuška, G. Mikšytė, A. Ūsaitis).

Fakulteto komjaunimo organizacija kūrėsi ir dirbo panašiai kaip kituose fakultetuose. Iš pradžių ji buvo labai negausi ir mažai pasipildydavo iš vidurinių mokyklų atvykstančiais komjaunuoliais. Pavyzdžiui, 1948 m. į ChF įstojo tik trys komjaunuoliai, 1949 m. – keturi, 1950 m. – dvylika. Ir tai visiškai suprantama: atkaklios to meto ideologinės kovos ir dar stipraus partizaninio pasipriešinimo sąlygomis buvimas komjaunuoliu reiškė pritarimą tarybiniam okupaciniam režimui ar bent susitaikymą su esama padėtimi. Deja, pragmatizmas greitai ėmė nugalėti idealizmą. Dabar daugelis mūsų tautiečių norėtų ne tik patys pasirodyti didesniais patriotais, negu buvo iš tikrųjų, bet ir sudaryti įspūdį, kad visos okupantų sukurtos organizacijos buvo aktyviai boikotuojamos. Tuo tarpu statistiniai duomenys rodo ką kitą: 1950/51 m. m. komjaunimui priklausė jau per 50 proc. ChF studentų (per tuos mokslo metus į komjaunimą buvo priimti 62 nauji nariai), 1952/53 m. m. – 72 proc., 1970/71 m. m. – per 90 proc., o 1984 m. pradžioje komjaunuoliai tarp fakulteto studentų jau sudarė 98 proc. Antra vertus, tarybiniais laikais komjaunimui priklausę studentai buvo labai skirtingi. Tik nedaugelis jų stojo į komjaunimą iš gilių idėjinių paskatų, tikėdami komunizmo idealais, nematydami didžiulio atotrūkio tarp tų idealų ir jų praktinio įgyvendinimo Tarybų Sąjungoje būdų. Tam tikra, taip pat labai nedidelė komjaunuolių dalis buvo ryškūs karjeristai, kurie, neturėdami ryškesnių gabumų, siekė užsitikrinti privilegijuotą gyvenimą valdančioje nomenklatūroje. Absoliuti komjaunuolių dauguma buvo visiškai abejingi tai organizacijai, nieko joje neveikė, buvo įstoję į ją dar vidurinėje mokykloje, iš dalies ten labai aktyviai agituojami ir spaudžiami, iš dalies vengdami išsiskirti iš draugų kompanijos, pagaliau gąsdinami kalbų,

kad nekomjaunuolių nepriims į aukštąsias mokyklas. Buvo ir dar viena komjaunuolių grupė – studentai, kurie troško judraus ir įdomaus gyvenimo, aktyviai reiškėsi visur, kur tiktai buvo galima, ir stengėsi išjudinti kitus. Būtent iš tokių studentų dažniausiai buvo renkami akademinių grupių ir fakulteto komjaunimo biuro sekretoriai. Tie žmonės liko aktyvūs ir baigę Universitetą, gerai užsirekomendavo gamybinėse organizacijose ar moksliniame darbe, neverkia ir neaimanuoja dėl sunkių gyvenimo sąlygų ir dabar, o stengiasi tas sąlygas pagerinti sau ir aplinkiniams.

Panašiai elgėsi ir studentų profsąjungos nariai, tiktai profsąjunginė organizacija buvo „komplektuojama" daug paprasčiau: į ją be ilgų kalbų ir derybų surašomi visi iki vieno grupės studentai. Palyginti su komjaunimo biuru, fakulteto studentų profsąjunga turėjo mažiau teisių ir galimybių, nesikišo į ideologinus renginius, o kartu su komjaunimo organizacija rūpinosi kultūriniu fakulteto gyvenimu, daugiau rūpinosi bendrabučiais, pašalpų skirstymu ir kitais studentų buities reikalais. Daugelis profsąjungos aktyvistų ir dabar yra Lietuvoje gerai žinomi žmonės.

Nors ChF studentai daug laiko praleidžia paskaitose ir laboratorijose, jie gana aktyvūs meno saviveikloje ir sporte. Tai ypač būdinga šeštojo–septintojo dešimtmečių studentams. Šeštojo dešimtmečio pradžioje dažnai koncertuodavo jungtinis Chemijos ir Fizikos-matematikos fakultetų mišrus choras. Dainų ir šokių mėgėjų fakultete netrūkdavo ir vėlesniais metais, tačiau labai išpopuliarėjus pagrindiniams Universiteto meno saviveiklos kolektyvams – akademiniam chorui, dainų ir šokių ansambliui, vėliau vyrų chorui, „Ratilio" ansambliui ir kitiems, chemikai pasuko į juos ir ištirpo bendroje saviveiklininkų masėje. 1963-1969 m. gražių laimėjimų pasiekdavo fakulteto turistai. Vadovaujami ir dabar nepailstančio turizmo entuziasto doc. G. Dienio jie Universiteto sąskrydžiuose nuolat varžydavosi dėl pirmosios vietos su Gamtos mokslų fakulteto turistais. Fakultete studijavo Lietuvos čempionė orientacinio sporto meistrė V. Krivickaitė. 1966 m. fakultete atšvęsta pirmoji chemikų diena, pradėjusi Universitete naują tradiciją – specialybės dienos vėliau pradėtos rengti ir kituose fakultetuose. Chemikų dienos turi savo tradicinius renginius: dėstytojų ir studentų šachmatų, preferanso ir krepšinio varžybas, į pačius netikėčiausius provokacinius studentų klausimus atsakinėjančių dėstytojų „spaudos

konferenciją", aukcioną, kuriame galima laimėti daugybę vertingų prizų: nuo vaikiškų žaisliukų iki dviejų papildomų balų per patį baisiausią egzaminą. 1999 m. chemikų dienai studentai nupiešė 4,9 x 9,8 m. dydžio periodinės cheminių elementų sistemos lentelę, kurią agentūra „Faktum" įrašė į Lietuvos rekordų knygą. Chemikų diena paprastai baigiasi studentų rengiamu įspūdingu fejerverku. Su išmone švenčiamos tradicinės pirmakursių chemikų krikštynos.

Turtingos ir chemikų sportinės tradicijos. 1948-1953 m. Universitete garsėjo ChF futbolo komanda, penkerius metus iš eilės laimėjusi Universiteto pirmenybes ir visam laikui iškovojusi pirmąją Universiteto futbolo varžybų taurę. Toje legendinėje komandoje žaidė nemažai Lietuvoje plačiai žinomų chemikų – ChF dekanas prof. E. Ramanauskas, ilgametis Vilniaus inžinerinio statybos instituto Chemijos katedros vedėjas prof. P. Norkus, Chemijos instituto darbuotojas prof. G. Rozovskis, docentai N. Karvelis ir A. Kundra, atsakingas tarybinės diplomatijos darbuotojas V. Burkauskas. ChF studentų krepšinio rinktinė daug kartų yra buvusi Universiteto pirmenybių prizininkė, o docentai N. Karvelis ir I. Blažys studijų metais yra žaidę ir Vilniaus miesto rinktinėje. Lietuvos rinktinės neapsieidavo be šachmatininko, vėliau ilgamečio Chemijos ir cheminės technologijos instituto direktoriaus R. Višomirskio ir daugkartinio Lietuvos trumpųjų nuotolių bėgimo čempiono doc. R. Pajedos. Fakultete studijavo žinomos stalo tenisininkės – TSRS čempionė N. Ramanauskaitė-Kurdzikauskienė ir sporto meistrė V. Sirutytė-Steponavičienė, Lietuvos kulkinio šaudymo čempionas S. Petrauskas, Lietuvos irklavimo rinktinės nariai sporto meistrai R. Šarmaitis, E. Levickas, R. Giedraitis, Europos šachmatų susirašinėjant čempionas V. Gefenas ir kiti.

Norint dalyvauti visuose tuose renginiuose, pirmiausia reikia įstoti į fakultetą. Pagrindiniai statistiniai duomenys apie 1945–1999 m. stojimo į ChF konkursus, fakulteto studentus ir absolventus pateikiami 16 lentelėje. Iš jos matyti, kad per 55 savo gyvavimo metus fakultetas išleido 2859 įvairių specializacijų absolventus, iš jų 448 biochemikus ir 237 inžinierius. Beje, visi inžinieriai įrašyti į juos globojusios tuometinės Cheminės technologijos (dabar – Polimerų chemijos) skiltį, nors kai kurie būsimieji inžinieriai diplominius darbus rengė ir kitose katedrose.

16 lentelė. **Chemijos fakulteto studentai ir absolventai***

Metai	*Stojančiųjų skaičius*	*Priimta į I kursą*	*ChF studentų skaičius*	*Absolventai*									
				Iš viso	*Vyrų*	*Specializuojanti katedra*						*Baigė su pagyrimu*	*1999 m. turi mokslo laipsnį (dr.; habil. dr.)*
						AACh	OCh	FCh	PCh	BNCh	BCh–BF		
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*	*14*
1945		58	101	1	–	1	–	–	–	–	–	–	1
1946		54	141	10	5	3	1	4	2	–	–	–	6; 1
1947	99	66	171	1	1	–	–	1	–	–	–	–	–; 1
1948	64	50	197	6	5	–	3	3	–	–	–	1	3; 1
1949		49	213	13	3	4	3	1	5	–	–	–	7
1950	56	50	211	28	12	3	6	4	15	–	–	1	3; 3
1951		26	187	36	15	3	8	6	19	–	–	5	6; 4
1952	87	50	196	41	14	7	9	10	15	–	–	4	9; 2
1953	62	50	212	36	13	5	12	9	10	–	–	12	13; 1
1954		50	223	36	15	9	8	9	10	–	–	14	9; 2
1945–1954		503		208	83	35	50	47	76	–	–	37	57;15
1955		50	230	42	15	13	11	10	8	–	–	9	7; 2
1956	61	25	220	32	17	9	10	8	5	–	–	7	6
1957		40	212	51	18	12	16	12	11	–	–	9	8; 1
1958		60	211	47	17	11	16	13	7	–	–	2	5; 2
1959	155	60	218	43	13	14	12	10	7	–	–	6	15; 3
1960	193	60	234	49	16	13	16	12	8	–	–	2	10; 1
1961	129	70	282	27	7	4	7	5	11	–	–	–	10
1962		90	335	36	15	7	11	6	12	–	–	1	13; 3
1963		70	413	44	23	9	6	4	25i	–	–	3	18; 1
1964		70	432	43	14	7	10	7	19i	–	–	1	16; 1
1955–1964		595		414	155	99	115	87	69+44i	–	–	40	108; 14
1965	207	75	445	61	21	9	13	7	32i	–	–	1	24; 3
1966	112	95	490	56	14	12	6	5	23i	–	12	1	22
1967	194	95	465	63	4	12	7	9	26i	–	9	1	22; 2
1968	150	95	465	85	15	22	13	15	28i	–	7	2	21; 1
1969	176	75	453	79	18	9	10	9	33i	–	18	3	14
1970	119	75	444	79	24	10	6	10	34i	–	19	2	25; 1
1971	112	75	419	81	23	18	16	13	17i	–	17	–	20; 1
1972	95	75	392	95	22	25	16	12	29	–	13	3	23; 3
1973	106	75	377	71	19	10	13	12	20	–	16	5	20
1974	105	75	368	73	28	14	15	14	18	–	12	5	18; 3
1965–1974		670		743	189	141	115	106	67+ 193i	–	123	23	209; 13
1975	107	75	370	71	26	12	16	15	19	–	9	5	13; 3
1976	116	75	376	68	18	15	13	12	17	–	11	4	15; 1
1977	108	75	366	72	20	14	12	12	20	–	14	3	18
1978	111	75	373	63	25	10	15	12	14	–	12	7	14; 2
1979	97	75	377	66	19	13	14	16	13	–	10	11	13; 1
1980	88	75	372	75	20	18	13	16	16	–	12	2	10
1981	100	75	372	73	26	17	12	16	15	–	13	5	15; 1
1982	80	75	367	77	12	17	13	17	18	–	12	5	11; 1
1983	79	75	361	73	18	17	16	13	15	–	12	9	8; 1

16 lentelės tęsinys

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*	*14*
1984	92	75	351	64	18	12	11	12	19	–	11	6	6
1975–1984		750		703	208	145	135	141	166	–	166	57	123; 10
1985	84	75	332	65	16	19	11	12	14	–	9	–	8
1986	77	75	334	68	18	16	14	11	17	–	10	–	4
1987	111	75	329	60	8	15	11	6	17	–	11	4	4; 1
1988	111	75	348	47	4	12	8	4	9	–	14	3	2
1989	101	79	330	72	14	16	16	18	10	–	12	4	2
1990	74	63	304	54	9	13	10	11	11	–	9	2	2
1991	115	62	296	52	16	10	14	7	12	–	9	2	1
1992	81	52	278	51	11	8	8	9	10	5	10	1	3
1993	36	54	257	51	25	11	6	11	8	2	13	4	5
1994	47	49+ 20M	215	82	24	19	16	10	9	10	19	3	–
1985–1994		659+ 20M		600	145	139	124	99	117	17	116	23	31; 1
1995	53	63+ 28M+ 4SPS	235	48	14	13	9	13	4	3	6	–	–
1996	105	69+ 31M+ 4SPS	265	37+ 14M+ 2SPS	15	13	1	3	5	5	10	–	–
1997	104	93+ 42M+ 9SPS	297	42+ 21M	11	8	7	1	9	4	13	–	–
1998	156	72+ 32M+ 16SPS	323	28+ 26M+ 8SPS	11	9	4	1	1	7	6	–	–
1999	139	88+ 37M+ 26SPS	367	36+ 32+ 7SPS	8	9	3	3	4	8	8	–	–
1995–1999		385+ 170M +59SPS		191+9 3M+ 15SPS	59	52	24	21	23	27	43	–	–
Iš viso		3562+ 90M+ 59SPS		2859+ 93M+ 15SPS	839	611	563	501	498+ 237i	44	448	180	528; 54

Pastabos: 1. Katedrų pavadinimų santrumpos atitinka dabartinius katedrų pavadinimus: AACh – Analizinės ir aplinkos chemijos, OCh – Organinės chemijos, FCh – Fizikinės chemijos, PCh – Polimerų chemijos, BNCh – Bendrosios ir neorganinės chemijos, BCh–BF – Biochemijos ir biofizikos katedra. Santrumpa M – magistrai, SPS – specialiosios profesinės studijos. 1963–1971 m. į Polimetų chemijos (tuometinės Cheminės technologijos) katedros skiltį įrašytos inžinierių technologų (i) laidos, nors dalis inžinierių specializavosi ir kitose katedrose.

2. Studentų skaičius fakultete pateiktas kiekvienų metų spalio 1 d., o 1984 m. – vasario 1 d.

3. 1994 m. fakultetą baigė dvi jaunųjų specialistų laidos: penkerius metus studijavę absolventai ir pirmieji bakalaurai.

Kaip matyti iš 16 lentelės duomenų, keturios profilinės ChF katedros per 55 metus parengė maždaug po 500–600 specialistų (Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra pradėjo specializuoti fakulteto absolventus tik po 1989 m. reorganizacijos). Ne ką mažiau išleista ir biochemikų, nors ši specializacija fakultete ir yra apie 20 metų „jaunesnė" (antra vertus, nepamirškime ir A. Sniadeckio „Gyvųjų būtybių teorijos"!). Pažymėtina ir tai, kad per pastarąjį penkmetį, kai fakultete panaikintos kvotos į specializacijas, labai sumažėjo Fizikinės, Polimerų ir iš dalies Organinės chemijos katedrų populiarumas, o daugiausia studentų patraukia Analizinės ir aplinkos chemijos katedra. Galima įžiūrėti keletą to reiškinio priežasčių: skirtinga baigiamajam darbui parengti reikalingo darbo apimtis, tematikos patrauklumas, nevienodas darbo sąlygų kenksmingumas, tačiau bene svarbiausia – įsidarbinimo pagal specializaciją galimybės. Chemijos institutas jau kuris laikas nebepriima į darbą jaunų elektrochemikų, polimerų perdirbimo pramonė šalyje nebesiplečia, organinės sintezės specialistų poreikis taip pat gana ribotas, ir tai iš karto atsiliepė specializacijas besirenkančių trečiakursių nuotaikoms.

16 lentelės duomenys taip pat liudija, kad fakulteto jokiu būdu negalima apkaltinti antifeminizmu: 71,7 proc. ChF absolventų – merginos.

Vilnius – internacionalinis miestas, todėl įdomi ChF absolventų tautinė sudėtis. Per 1945–1999 m. laikotarpį ChF baigė 127 (4,4 proc.) žydai, 122 (4,3 proc.) rusai, 85 (3,0 proc.) lenkai ir 31 (1,1 proc.) kitų tautybių (ukrainiečių, baltarusių, latvių, totorių, karaimų, kazachų, netgi vienas suomis) absolventas. Tiesa, šie skaičiai neparodo absolventų nacionalinės sudėties kitimo dinamikos, o ji gana įdomi. Pavyzdžiui, iš karto po karo, 1945–1949 m. tarp ChF baigusių absolventų žydai sudarė 29,0 proc., rusai – 19,2 proc., lenkai – 6,4 proc., 1950–1954 m. šie skaičiai sumažėjo atitinkamai iki 15,2–7,9–3,4 proc., 1955–1959 m. vėl padidėjo iki 17,7–11,1–9,3 proc., 1965–1969 m. lietuvių absolventų dalis jau sudarė 90,7 proc., o 1995–1999 m. – 96,3 proc. Lietuvių absolventų dalies sumažėjimas šeštojo dešimtmečio antroje pusėje nesunkiai paaiškinamas tuo, kad 1957–1960 m. fakultetą baigė keturios akademinės grupės, kuriose buvo dėstoma rusų kalba, o labai ryškus žydų tautybės absolventų skaičiaus mažėjimas pastaraisiais dešimtmečiais susijęs su jų masine emigracija į Izraelį. Beje, į tą šalį iš Lietuvos su tėvais išvyko ne tik didelė dalis tikėtinų šios tautybės studentų, bet ir apie 80 fakultetą baigusių žydų absolventų. Baigiantis devin-

tajam dešimtmečiui, universitetas buvo vėl verčiamas organizuoti daugiau akademinių grupių, kuriose visi dalykai dėstomi rusų kalba. Neišvengė tokių grupių ir Chemijos fakultetas: dvejus metus (1987–1988 m.) į pirmą kursą buvo priimama po vieną rusakalbę akademinę grupę. Šį rusinimo procesą nutraukė prasidėjęs tautinio atgimimo sąjūdis. Tose grupėse mokęsi studentai studijas jau baigė lietuvių kalba. Įdomus faktas, liudijantis rusakalbių grupių „reikalingumą" fakultete: iš 102 tų dvejų metų absolventų 90 buvo ... lietuviai!

Nors iš 16 lentelės ir nematyti, bet būtina atkreipti dėmesį į tai, kad Chemijos fakulteto absolventų, kilusių iš įvairių Lietuvos miestų ir rajonų, skaičius labai skirtingas. Absoliutus abiturientų „tiekėjų" lyderis yra Vilniaus miestas, pasiuntęs į ChF apie 1000 būsimųjų chemikų. Į pirmąjį penketuką, nors ir labai atsilikę, įeina ir kiti keturi stambieji Lietuvos miestai: iš Klaipėdos miesto ir rajono į ChF mokytis atvažiavo 130 fakulteto auklėtinių, iš Kauno – 120. Panevėžio miesto ir rajono – 110, Šiaulių miesto ir rajono – 100. Į pirmąjį dešimtuką įeina Marijampolės (80), Alytaus (apie 60), Utenos, Rokiškio ir Trakų (po 50) miestai ir rajonai. Beveik po penkiasdešimt abiturientų į ChF pasiuntė Radviliškio, Anykščių, Biržų, Kėdainių, Šilutės miestai ir rajonai. Mažiausia abiturientų sulaukta iš Šalčininkų (tik 7) ir Lazdijų (10) rajonų.

Ypač daug ir gerų studentų fakultete mokėsi iš Vilniaus Salomėjos Nėries vidurinės mokyklos (ilgametė chemijos mokytoja čia buvo V. Paberžytė), Vilniaus 9-osios (mokyt. O. Kiaušaitė), 44-osios (J. Lagunavičius), 16-osios (G. Banevičienė), 7-osios (O. Morvėnienė), 31-osios (P. Bulotienė) mokyklų. Nemažai chemijos entuziastų į fakultetą pasiuntė Plungės 3-oji (A. Lapukas) ir Marijampolės 1-oji vidurinė mokykla (A. Ramanauskas), pastaruoju metu vis daugiau abiturientų sulaukiama iš Alytaus vidurinių mokyklų.

Įdomus ir fakulteto absolventų pasiskirstymas darbovietėse. Tarybiniais metais jis labiau priklausė nuo Universiteto ir aukštesnės administracijos negu nuo absolventų norų. Jaunieji specialistai į darbovietes būdavo skirstomi atsižvelgiant į Valstybinės plano komisijos nurodytą specialistų poreikį ministerijose ar konkrečiose gamyklose bei organizacijose. Dažniausiai tų vietų būdavo bemaž arba ir visai tiek, kiek ir fakultetą baigiančių absolventų. Taigi be darbo nelikdavo niekas, tačiau į norimą vietą pakliūti buvo ne taip paprasta. Prieš skirstymą būdavo sudaroma

eilė, kurios privalėjo laikytis į komisiją einantys diplomantai. Ta eilė buvo labai svarbi: pirmieji į komisijos posėdį kviečiami diplomantai galėjo pasirinkti darbovietę iš visų tais metais siūlomų vietų sąrašo, o paskutiniams likdavo tos darbovietės, kurių iki tol niekas nebuvo pasirinkęs. Padėtis sąraše priklausė nuo visų studijų metų pažymių vidurkio, tad kartais daug ką lemdavo ir kelios dešimtosios vidutinio balo, o tai skatino gerai mokytis visus studijų metus. Tiesa, nuo vienos dešimtosios iki vieno balo būdavo pridedama komjaunimo ar profsąjungos aktyvistams, kuriems šitaip būdavo atsidėkojama už visuomeninį darbą, o kai kurių aktyviausių diplomantų balų vidurkis kartais gerokai viršydavo penkis. Vis dėlto skirstymas, kuris vykdavo dar gerokai prieš diplominių darbų gynimą, paprastai sausio ar vasario mėnesį, beveik niekada neapsieidavo be stresų ir ašarų: rektorato atstovas, o dažniausiai tai būdavo prorektorius B. Sudavičius, dėl jam vienam žinomų priežasčių staiga imdavo ir neduodavo diplomanto pageidaujamos vietos, nors jis būdavo atėjęs iš eilės, o ta vieta dar neužimta. Kartais sumaišties įnešdavo ir darbdavių atstovai, kurie preliminariai susitardavo su palyginti blogesniu studentu ir atkakliai nenorėdavo priimti pirmiau į skirstymo komisiją atėjusiojo. Norėdamas išvengti tokių nesklandumų, paskutinį skirstymo į darbą dešimtmetį dekanatas iš anksto išsiaiškindavo asmeniškai į darbą kviečiamus diplomantus ir savaitę prieš tikrąjį skirstymą organizuodavo preliminarų vietų pasidalijimą be rektorato ir gamybininkų atstovų, daug ramesnėje aplinkoje aptariant kiekvieno diplomanto pageidavimus ir galimybes. Per tikrąjį skirstymą studentams tereikėdavo laikytis išankstinio džentelmeniško susitarimo ir didelių problemų nekildavo.

Pagal tuometinius įstatymus absolventas privalėjo dirbti paskyrimo vietoje ne mažiau kaip trejus metus – kaip buvo sakoma, atidirbti valstybei už diplomą. Kai kurie labai nepatenkinti absolventai į paskyrimo vietą išvis nenuvažiuodavo, už tai netekdavo jaunųjų specialistų privilegijų, iš kurių svarbiausia buvo galimybė gauti bendrabutį ir stoti į palyginti nedidelę jaunųjų specialistų eilę nemokamam butui gauti. Kiti išvažiuodavo iš nepatikusios darbovietės gavę jos oficialų atleidimą arba vos tik atidirbę tuos privalomus trejus metus. Tačiau palyginti daug jaunųjų specialistų dėl vienos ar kitos priežasties (nauji geri draugai, butas, šeima, įsitraukimas į darbą) apsiprasdavo su pradžioje tokia nemiela darboviete ir likdavo joje ilgam.

Per trejetą ketvertą metų dauguma paskirstymo į darbą atsitiktinumų išsilygindavo ir jaunieji specialistai susirasdavo jiems patinkantį darbą, kuris parodydavo ir jų asmeninius polinkius, ir fakulteto įdiegtą orientaciją į pirmenybines veiklos sritis. 1990 m. pabaigoje surinkti statistiniai duomenys parodė, kad dauguma fakulteto absolventų norėjo su moksline veikla susijusio darbo: apie 40 proc. ChF auklėtinių dirbo mokslinio tyrimo institutuose ir aukštosiose mokyklose. Ne ką mažiau – 35 proc. absolventų tuo metu dirbo įmonėse, gamyklose ir konstravimo biuruose. Reikia turėti galvoje, kad tą procentą gerokai padidino fakultete parengti inžinieriai technologai. Antra vertus, darbas konstravimo biuruose turėjo ir nemažai tiriamojo darbo elementų. Vos 4 proc. absolventų dirbo pedagoginį darbą mokyklose ir technikumuose. Čia nepadėjo nei įrašai diplomuose apie mokytojo kvalifikaciją, nei pedagoginio profilio disciplinos studijų metu, nei pagaliau specialios pedagoginės grupės: norintys mokytojauti abiturientai stodavo ne į ChF, o į Vilniaus pedagoginio instituto chemijos specialybę. Apie 5 proc. absoventų buvo išvykę iš Lietuvos, daugiausia į Izraelį. Likusieji 16 proc. absolventų dirbo įvairiose įstaigose ir organizacijose. Įdomi detalė: nors dauguma abiturientų į ChF įstojo iš kitų Lietuvos miestų ir rajonų, 1945–1999 m. net apie 70 proc. absolventų liko gyventi ir dirbti Vilniuje.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, absolventų pasiskirstymo darbovietėse situacija labai pasikeitė. 1999 m. nemažai vyresniųjų ChF auklėtinių jau buvo išėję į pensiją. Labai sumažėjo mokslinio tyrimo institutų ir darbo vietų skaičius išlikusiose tokio pobūdžio institucijose, todėl daug jose dirbusių dar ne pensinio amžiaus chemikų buvo priversti pakeisti darbo pobūdį ir dirba kartais gana tolimą chemijai darbą. Kalbant apie jauniausios chemikų kartos darbą, reikia atsižvelgti į tai, kad nuo 1990 m. nutrauktas privalomas jaunųjų specialistų skirtymas į darbovietes ir dabar absolventai sukasi kaip kas išmano ir sugeba. Įsidarbinti mokslinio tyrimo institutuose pavyksta tik labai retam: net ir išlikę institutai mažina darbuotojų skaičių, o ką jau kalbėti apie jaunųjų specialistų priėmimą. Daugelis absolventų draugų ir pažįstamų rekomenduojami randa darbą firmose ir organizacijose, kurios neturi nieko bendra su chemija, pasuka į verslą ir prekybą. Maloni išimtis – biochemikai, daugelis iš kurių ir dabar įsidarbina Biotechnologijos institute, akcinėse bendrovėse „Fermentas“, „Biotechna“, „Biosintezė“.

Dabar iš 1945–1999 m. fakultetą baigusių 2859 absolventų per 210 gyvena ir dirba užsienyje, apie 500 – įvairiuose Lietuvos miestuose ir

rajonuose, o absoliuti dauguma įsikūrė Vilniuje. Deja, apie 120 fakulteto auklėtinių jau yra mirę.

Chemijos fakultetą baigusių absolventų sąrašas pateikiamas 2 priede. Visi tie žmones pagal savo galimybes ir susiklosčiusias aplinkybes įnešė tam tikrą įnašą į Lietuvos chemijos mokslo, su chemija susijusių pramonės įmonių ar kitų valstybės ūkio šakų bei mūsų švietimo sistemos raidą. Tačiau reikia atskirai paminėti tuos, kurių įnašas buvo didžiausias, kurie daugiausia garsino ar garsina savąją Alma Mater.

Šiame leidinyje ne veltui labai daug dėmesio skiriama fakulteto dėstytojų moksliniams darbams. Pagal nuo amžių susiklosčiusią tradiciją Universitetas yra ne tik jaunų specialistų kalvė. Jo paskirtis – ieškoti naujų mokslo tiesų, siekti naujų atradimų, rengti savo auklėtinius būtent tokiam darbui. Žymusis mūsų prieškario fizikochemikas prof. V. Čepinskis pabrėždavo, kad vienas iš universiteto uždavinių – įskiepyti jaunimui, o per jaunimą ir visai visuomenei mokslinį mąstymą, mokslinę nuotaiką, o tas universitetas, kuris nesirūpina mokslo plėtojimu, yra visuomenei ne tik nenaudingas, bet netgi kenksmingas. Tiesa, reikia pripažinti, kad nuo A. Sniadeckio laikų pasaulinio garso aukštumų mūsų universiteto chemikai nepasiekė, tačiau jų mokiniai, dirbdami kitose mokslo institucijose, nuveikė ne taip jau mažai, o kai kurie pastaruoju metu užima ir visai neblogas pozicijas pasaulinio mokslinių darbų citavimo indekso lentelėse.

Vienas iš rodiklių, tegu ir gana formalus, liudijantis mokslininko darbų brandumą, yra jo mokslinis laipsnis. Atskirai išvardyti visiems ChF absolventams, turintiems mokslų daktaro laipsnį, reikėtų labai daug vietos (o jų yra apie 540!), tačiau visi jie pažymėti absolventų sąraše (2 priedas). Vis dėlto absolventams, apgynusiems habilitacinį darbą (tarybiniais laikais - mokslų daktaro disertaciją), verta padaryti išimtį, todėl jų pavardės atskirai pateikiamos 17 lentelėje. Sąraše greta pavardžių įrašyti fakulteto baigimo metai, o skliaustuose - disertacijoje nurodyta mokslo sritis (jeigu tai ne chemija).

Už produktyvią mokslinę veiklą Lietuvos mokslų akademijos tikraisiais nariais yra išrinkti R. Višomirskis (1951 m. laida), dabartinis MA prezidentas (nuo 1992 m.) B. Juodka (1990), J. Kulys (1996), A. Vaškelis (1999). Mokslų akademijos nariai korespondentai yra mūsų auklėtiniai S. Kanopkaitė (1976), V. Daukšas (1957), L. Simanavičius (1994), nariai ekspertai – V. Razumas (1994), A. Survila (1996). Rusijos švietimo mokslų

17 lentelė. **ChF absolventai – habilituoti mokslų daktarai**

I. Zaksas, 1946 (filosof.).	K. Karpavičius, 1958	V. A. Bumelis, 1971 (biol.)
A. Bodnevas, 1947	R. Sližys, 1958	G. Biziulevičius 1972 (techn.)
A. Malachovskis, 1948 (biol.)	B. Puodžiūnaitė, 1959 (biol.)	S. Laurinavičius 1972 (techn.)
P. Buckus, 1950	A. Vaškelis, 1959	R. Mačiulaitis, 1972 (techn.)
O. Galdikienė, 1950	J. Zolotovickis, 1959	A. Abrutis 1974
E. Ramanauskas, 1950	A. Glemža, 1960	E. Butkus, 1974
P. Norkus, 1951	K. Juodkazis, 1962	V. Daujotis, 1974
G. Rozovskis, 1951	R. Kazlauskas, 1962	A. Malinauskas, 1975
L. Valentėlis, 1951	R. Šarmaitis, 1962	R. Ramanauskas, 1975
R. Višomirskis, 1951	A. Undzėnas, 1963 (techn.)	S. Tumkevičius, 1975
G. Bajoras, 1952	A. Survila, 1964	V. Butkus, 1976
S. Kanopkaitė, 1952	B. Juodka,1965 (biol.)	E. Norkus, 1978
S. Chotianovič, 1953	P. Vainilavičius, 1965	V. Razumas, 1978
A. Sadūnas, 1954 (techn.)	V. Zabukas, 1965 (techn.)	N. Čėnas, 1979
L. Simanavičius, 1954	L. Grinius, 1967 (bioch.)	E. Juzeliūnas, 1981
A. Levinskas, 1955	J. Kulys, 1967	Z. Jusys, 1982
D. Poškus, 1955	R. Nivinskas, 1968 (biol.)	A. Kareiva, 1983
G. Dienys, 1957	K. Sasnauskas, 1970 (biol.)	A. Padarauskas, 1987

akademijos narys yra P. Buckus (1967). Lietuvos valstybines premijas yra gavę R. Jurevičius (1958 m.), J. Valančiūnas (1958), L. Jasinskas (1974), G. Dienys (1974), J. Baikauskas (1974), A. Bodnevas (1975), O. Galdikienė (1975), R. Višomirskis (1975), L. Valentėlis (1975), D. Poškus (1977), A. Glemža (1978), A. Levinskas (1980), O. Keršulis (1980), S. Chotianovičius (1982), G. Rozovskis (1983), B. Juodka (1986), L. Grinius (1988), A. Survila (1993), A. Vaškelis (1996), A. Sadūnas (1997). TSRS Ministrų Tarybos premiją – V. Laučys (1981). Baltijos asamblėjos mokslo premiją 1995 m. pelnė J. Kulys, J. Matulio premiją – Z. Jusys ir E. Norkus (1996). Sąjunginės komjaunimo premijos laureatai yra V. Chmieliauskaitė (1980), L. Grinius(1981), o respublikinės – Z. Kaušpėdas (1976), V. Daujotis (1982) ir N. Čėbas (1986).

Nemažai fakulteto auklėtinių ir tarybiniais metais, ir dabar ėjo ar eina atsakingas pareigas mūsų pramonėje ir administracinėse struktūrose. Visų tų absolventų išvardyti neįmanoma, tačiau reikia paminėti bent kai kuriuos iš jų. Tai Chemijos ir cheminės technologijos instituto direktorius R. Višomirskis (1951 m. laida), TSRS lengvosios pramonės ministro pavaduoto-

jas A. Adomaitis (1954), Šiaulių „Elnio" kombinato vyr. inžinierė L. Zuzevičienė (1954), LTSR vietinės pramonės ministro pavaduotojas P. V. Gikis (1955), Vilniaus Z. Vito kailių fabriko direktorius A. Gudas (1955), Kupiškio statybinių medžiagų gamyklos direktorius S. Šešelgis (1955), Klaipėdos kojinių fabriko direktorė D. Gudavičienė (1956), Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas R. Sližys (1958), Chemijos instituto direktorius A. Vaškelis (1959), mokslinio gamybinio susivienijimo „Fermentas" generalinis direktorius D. Kazlauskas (1959), Lengvosios ir tekstilės pramonės respublikinio profsąjungos komiteto pirmininkė M. Minkevičienė (1960), AB „Vilniaus buitinė chemija" direktorius S. Jonaitis (1963), Kėdainių chemijos gamyklos vyr. inžinierius E. Petrauskas (1964), Biochemijos instituto direktoriai J. Kulys (1967) ir V. Razumas (1978), AB „Biotechna" generalinis direktorius V. A. Bumelis (1971), kailių firmos „Nijolė" vadovė N. Veličkienė (1971), Seimo nariai V. Zabukas (1975) ir R. Dagys (1980), Lietuvos atstovas prie Europos Sąjungos R. Bernotas (1975), AB „Fermentas" generalinis direktorius V. Butkus (1976), stambios parfumerijos firmos AB „BIOK" direktorius G. Gavėnas (1979), Raseinių siuvimo fabriko direktorė D. Vigelienė (1994) ir kiti.

Mūsų itin dinamiškais laikais, kai žmonių darbovietės ir pareigos keičiasi itin dažnai, neįmanoma tiksliai žinoti bemaž trijų tūkstančių fakulteto auklėtinių profesinės karjeros pokyčius ir laimėjimus. Be abejonės, daugelis dėmesio vertų dalykų neaptarti, nepaminėti ar netgi netiksliai surašyti ir šiame leidinio skyriuje. Informacijos neretai pritrūkdavo ir sudarant fakulteto absolventų sąrašą, ypač ieškant ištekėjusių merginų pavardžių. Autoriui tenka tik atsiprašyti tų absolventų, kurie turės pagrįstų priekaištų, o vietoje pasiteisinimo prisipažinti: *mea culpa*...

Kaip ir viso Vilniaus universiteto, chemijos dėstymo jo sienose istorija – ne rožėmis klota. Būta joje ir ryškių puslapių, ir nuopuolių, stagnacijos, ir išvis tuščių lapų. Ne lengviausius laikus minimaliai finansuojamas Chemijos fakultetas išgyvena ir dabar. Vis dėlto norėtume tikėti, kad katedrose dirbančio aktyvaus jaunimo pastangos užmegzti kuo glaudesnius ryšius su užsienio kolegomis, kartu gerėjant šalies ekonominei situacijai (tvirtu optimistų įsitikinimu, viskas šiame pasaulyje eina į gera!), duos savo vaisius ir fakulteto darbuotojai bei jų parengti specialistai užims deramą vietą šalies mokslinėje ir ūkinėje veikloje, ras savo kelią į tarptautinį pripažinimą.

PRIEDAI

I priedas. **Chemijos fakulteto darbuotojų leidiniai**

Pateikiame fakulteto darbuotojų parašytų ir atskirais leidiniais išspausdintų darbų, kartais ir labai nedidelių, sąrašą. Kai kurių dėstytojų darbovietės keitėsi, todėl grupuojami leidiniai priskirti tai katedrai (nurodant jos dabartinį pavadinimą), kurioje autorius dirbo leidinio pasirodymo metu. Į atskiras grupes išskirti leidiniai, parengti su kitų institucijų ir kitų fakulteto katedrų bendraautoriais, vadovėlių vertimai bei mokslo populiarinimo ir publicistiniai darbai. Leidiniai grupėse surašyti išleidimo metų tvarka.

A. Vadovėliai, monografijos, mokomieji ir metodiniai leidiniai

1. Leidiniai su kitų institucijų bendraautoriais

Butkevičius F., Daukšas K. Kokybinė analizė. Kaunas: Valst. encikl., žodyn. ir mokslo lit. leid., 1949. 372 p.

Bartašiūnas J., Dienys G., Skučas V., Kalesnikaitė S. Keturios jaunųjų chemikų olimpiados. Vilnius: Resp. moksl.-techn. inform. ir propagandos inst., 1967. 76 p.

Baltrušis R., Degutis J., Dienys G., Jasinskas L. Organinė chemija. Vilnius: Mintis, 1969. I d. 400 p.; 1971. II d. 266 p.

Šalkauskas M., Vaškelis A., Dienys G. Lietuvos respublikinė jaunųjų chemikų olimpiada. Uždavinių sąlygos ir sprendimai. Vilnius: Lietuvos TSR aukšt. ir spec. vid. mokslo m-ja, 1977. 33 p.

Jasinskas L., Adomas R., Raguotienė N. Organinė chemija. Vilnius: Mokslas, 1979. 307 p.

Adomėnas P., Bartašiūnas J., Daujotis V., Jasiūnienė R., Lagunavičius J., Sakavičus R. (red. *Dienys G.).* Olimpiadinis chemijos uždavinynas. Kaunas: Šviesa, 1979. 237 p.

Шалкаускас М., Казлаускас Р. Средства контроля и учета концентрации ионов металлов и их использования в мало- и безотходных гальванотехнических процессах: аналитический обзор. Вильнюс: ЛитНИИТИ, 1989, 23 с.

Valiukėnas V. (vyr. red.), Naujėkas J., Barkauskas J. ir kt. Kineskopų gamybos terminų penkiakalbis žodynas. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1990. 203 p.

Mačionis Z., Čepinskis J. Profesorius Vincas Čepinskis. Vilnius: Mokslas. 1992. 407 p.

Makuška R., Virkkala T. Polymeerien synteesi ja karakterisointi. Laboratoriotyoohjeita. Helsinki: Painatuskeskus, 1993. 54 p.

Baltrušis R., Dienys G., Mickevičius V., Šačkus A., Vainilavičius P. Organinė chemija. Vilnius, 1995. I d. Žodynas. 380 p.; 1999. II d. Aldorija. 280 p.

Lekevičius E., Salickaitė-Bunikienė L., Kalinauskaitė N., Slavinskienė N. Lietuvos ekologinės bendrijos ir žmogus. 10 plakatų komplektas vidurinėms bendrojo lavinimo mokykloms. Vilnius: UAB Meralas, 1995. 12 p.; 2-as leid. Vilnius: Saulabrolis, 1998. 12 p.

Salickaitė-Bunikienė L., Motiejūnienė E., Stankevičienė I., Vitkauskienė Z. Ekspedicija „Vanduo". Vilnius: Leidybos centras, 1996. 31 p.; 2-as leid. 1999. 91 p.

Salickaitė-Bunikienė L., Mažeikaitė S., Trainauskaitė T. Gyvenimas vandenyje. Vilnius: Leidybos centras, 1996. 31 p.

Salickaitė-Bunikienė L., Mažeikaitė S., Motiejūnienė E. ir kt. Stebėkime ir tyrinėkime gamtą. Vilnius: Leidybos centras, 1996. 25 p.; 2-as leid. 1997. 26 p.

Daukšas K., Barkauskas J., Daukšas V., Daumantas E., Kabailienė M., Kareiva A., Mačionis Z., Naruškevičius L., Sasnauskienė S., Skučas V. (ats. red. Z. Mačionis). Chemijos terminų aiškinamasis žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1997. 574 p.

Salickaitė-Bunikienė L., Bunikis A., Mažeikaitė S., Šulijienė R. ir kt. Tolyn pažinimo keliu. 1 d. Vilnius: Leidybos centras, 1997. 46 p.

Salickaitė-Bunikienė L., Galkutė L., Čepienė I. ir kt. Prie upelio. Vilnius: AB „Žaliasis pasaulis", 1997. 96 p.

Salickaitė-Bunikienė L. (red.), Tautvydas A., Dušauskienė-Duž R., Rožkov A. Tolyn pažinimo keliu. 2 d. Vilnius: Leidybos centras, 1998. 53 p.

Lekevičius E., Salickaitė-Bunikienė L. Lietuvos ekologinės bendrijos ir žmogus. Vilnius: Meralas, 1995. 71 p.; 2-as leid.: Vilnius: Saulabrolis, 1998. 71 p.

Salickaitė-Bunikienė L., Vaišnoraitė A., Bartišiūtė R. Didaktinė medžiaga VIII–X klasės chemijos kurso eksperimentui atlikti. Vilnius: Pradai, 1998. 49 p.

Salickaitė-Bunikienė L. (sudaryt.). Ekologinės ir aplinkosauginės studijos (mokomųjų programų komplektas). 1 d. Vilnius: UAB Ciklonas, 1999. 92 p.

2. Tarpkatedriniai leidiniai

Daukšas K., Finkelšteinaitė M., Pajeda R. Bendrosios chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. leid., 1960. 197 p.

Pajeda R., Jasinskienė E., Ramanauskas E. Bendroji chemija. Vilnius: Mintis, 1967. 432 p.

Daukšas K., Finkelšteinaitė M., Pajeda R. Bendrosios ir neorganinės chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Mintis, 1968. 253 p.

Daukšas K., Finkelšteinaitė M., Pajeda R. Neorganinės chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1985. 126 p.

Jasinskienė E., Butkus E. Chromatografija. Vilnius: Vilniaus universtitetas, 1985. 75 p.

Abrutis A., Tumkevičius S. Chemija: Formulės. Lygtys. Vilnius: Paspara, 1990. 46 p.

Salickaitė L., Škadauskas J. Eksperimentinė chemija. Vilnius: Leidybos centras, 1991. 74 p.; Kaunas: Šviesa, 1994. 119 p.; 2 leid. Kaunas: Šviesa, 1998. 143 p.

3. Bendrosios ir neorganinės chemijos katedra

Pajeda R., Bartkus P., Bunikis A., Jurevičius R., Karvelis N., Kundra A. Chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1972. 79 p.

Pajeda R., Bartkus P., Bunikis A., Jurevičius R., Karvelis N., Kundra A. Analizinės, fizinės ir koloidų chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1976. 129 p.

Raguotienė N., Sabonienė R., Urbonas A. Organinės chemijos pagrindai ir laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1977. 84 p.

Urbonas A., Sabonienė R., Raguotienė N. Organinės sintezės laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1981. 95 p.

Blažys I. Kokybinės analizės laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1981. 15 p.

Blažys I. Kiekybinės analizės laboratoriniai darbai neakivaizdininkams. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1981. 16 p.

Raguotienė N., Sabonienė R., Urbonas A. Organinės chemijos saviruošos klausimai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1984. 59 p.

Karvelis N. Fizikinės ir koloidų chemijos programa. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1984. 9 p.

Jurevičius R. Fizikinės ir koloidų chemijos programa. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1984. 7 p.; 1988. 8 p.

Urbonas A. Organinės chemijos programa ir užduotys savikontrolei. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1985. 48 p.

Pajeda R., Bartkus P. Bendrosios chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1985. 68 p.

Raguotienė N., Urbonas A. Bioorganinės chemijos programa. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1985. 17 p.

Jurevičius R. Reiškiniai fazių kontakto riboje. Vilnius: Vilniaus universitetas,1986. 38 p.

Jurevičius R., Jasaitis D., Karvelis N., Aleksandravičienė Č. Fizikinė ir koloidų chemija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1986. 119 p.

Raguotienė N., Sabonienė R., Urbonas A. Bioorganiniai junginiai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1986. 126 p.

Raguotienė N. Mažamolekuliniai bioreguliatoriai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1988. 45 p.

Raguotienė N., Sabonienė R., Urbonas A. Bioorganinės chemijos užduotys. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1988. 72 p.

Паеда Р. Количественный анализ: лабораторные работы. Вильнюс: ВГУ, 1988, 43 с.

Паеда Р., Буникис А. Неорганическая химия. Вильнюс: ВГУ, 1988, 62 с.

Raguotienė N., Sabonienė R., Urbonas A. Organinių junginių sandaros ir aktyvumo reakcijose teoriniai pagrindai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1989. 109 p.

Bunikis A., Salickaitė L. Hidrochemijos praktikumas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1989. 96 p.

Jurevičius R., Jasaitis D., Aleksandravičienė Č. Fizikinės ir koloidų chemijos saviruošos klausimai ir uždaviniai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1989. 43 p.

Karvelis N. Fizikinės ir koloidų chemijos saviruošos klausimai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1989. 28 p.

Abrutis A. Chemijos uždaviniai. I d. Vilnius: Paspara, 1990. 47 p.; II d. 1990. 58 p.; III d. 1990. 69 p.

Raudonis R. Bendroji chemija. Vadovėlis XII klasei. Kaunas: Šviesa, 1998, 175 p.; 1999. 175 p.

Raudonis R. Bendrosios chemijos pratybos XII klasei. 1 d. Kaunas: Šviesa, 1998. 88 p.; 2 leid. 1995. 88 p.; 2 d. Kaunas: Šviesa, 1988. 88 p.

Abrutis A., Armalis S., Daujotis V. Neorganinės chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1997. 74 p.

Barkauskas J., Jasaitis D., Raudonis R. Bendrosios chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 100 p.

Kareiva A. Defektinių kristalų chemija. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1999. 48 p.

4. Neorganinės ir analizinės chemijos katedra

Daukšas K. Kiekybinis analizis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1936. 262 p.

Daukšas K. Kiekybinė analizė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1941. 393 p.; 2-as patais. leid. 1952. 496 p.; 3-ias patais. leid. 1961. 372 p.

Daukšas K. Chemijos pagrindai. Kaunas: Valst. encikl., žodyn. ir mokslo lit. leid., 1948. 416 p.

Daukšas K. Neorganinė chemija. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. leid., 1950. 604 p.

Daukšas K. Neorganinė sintezė. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. leid., 1955. 264 p.

Daukšas K. Kokybinė analizė. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. leid., 1959. 335 p.; 2-as patais. leid. 1965. 319 p.

Daukšas K. Chemijos žodynas. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. leid., 1960. 449 p.

Daukšas K., Ramanauskas E. Neorganinė sintezė. Vilnius: Mintis, 1970. 203 p.

Jasinskienė E. Chromatografinė ir liuminescencinė analizė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1977. 28 p.

Jasinskienė E. Kompleksiniai junginiai. Vilnius, Vilniaus universitetas, 1982. 65 p.

Jasinskienė E. Redokso reakcijos. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1982. 22 p.

Jasinskienė E., Ramonaitė S. Tūrio analizė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1984. 32 p.

Finkelšteinaitė M. Fizikiniai-cheminiai analizės metodai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1985. 48 p.

Finkelšteinaitė M. Spektrofotometrija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1987. 64 p.

Jasinskienė E. Gravimetrija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1987. 28 p.

Kazlauskas R., Škadauskas J. Kulonometrija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1987. 22 p.

Kazlauskas R. Jonometrija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1988. 56 p.

Škadauskas J., Kazlauskas R. Elektrogravimetrija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1989. 28 p.

Abrutis A., Finkelšteinaitė M. Neorganinė chemija. Metodinės rekomendacijos. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1990. I d. 146 p.; II d. 157 p.

Blažys I., Linko O. Qualitative analysis. Laboratory manual for students. Addis Ababa University, 1991. 42 p.

Škadauskas J. Redoksimetrija. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1993. 36 p.

Blažys I. Kokybinė analizė. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1997. 16 p.

Kazlauskienė L. Kazys Daukšas. Bibliografinė rodyklė. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1997. 36 p.

Padarauskas A., Vičkačkaitė V. Nusodinamoji titrimetrija. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1997. 37 p.

Škadauskas J. Katijonų ir anijonų radimas tirpaluose. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1997. 71 p.

Padarauskas A., Vičkačkaitė V. Kompleksometrija. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 38 p.

Kazlauskienė L. Edvardas Ramanauskas. Bibliografinė rodyklė. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 57 p.

Kazlauskas R., Tautkus S. Konduktometrija. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1999. 25 p.

5. Organinės chemijos katedra

Dienys G., Adomėnas P. Kvantinė chemija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1976. 27 p.; 2 leid. 1999. 54 p.

Butkus E. Organinių junginių pavadinimai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1982. 48 p.

Butkus E., Daukšas V., Kadziauskas P., Purvaneckas G., Tumkevičius S., Vainilavičius P. Organinės chemijos pratimai ir uždaviniai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1983. 104 p.

Daukšas V. Organinių junginių struktūra ir reaktingumas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1987. 112 p.

Butkus E., Purvaneckas G., Tumkevičius S. Organinės chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1988. 142 p.

Raguotienė N., Urbonas A. Biologiškai aktyvūs heterocikliniai junginiai. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1991. 71 p.

Butkus E. Organinių junginių tyrimo metodai. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1993. 102 p.

Raguotienė N., Urbonas A. Deguonies ir sieros turintys organiniai junginiai. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla., 1996. 166 p.

Tumkevičius S., Brukštus A. Heterociklinių junginių nomenklatūra. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 46 p.

Butkus E., Labanauskas L. Spektroskopijos užduotys. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1999. 99 p.

Kadziauskas P. Stereochemijos sąvokos. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1999. 100 p.

Jakubkienė V., Urbonas A. Organinė chemija. Eksperimento technika, laboratoriniai darbai. Vilnius: Pradai, 2000. 56 p.

6. Fizikinės chemijos katedra

Matulis J. Koloidų chemija. Kaunas: Valst. encikl., žodyn. ir mokslo lit. leid., 1947. 574 p.

Matulis J. Fizinės chemijos praktikos darbai. Kaunas: Valst. encikl., žodyn. ir mokslo lit. leid., 1948. 412 p.

Januševičienė J. Koloidų chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Mintis, 1967. 136 p.

Skučas V. Teorinė galvanostegija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1976. 212 p.

Jankauskas T., Kaikaris V., Levinskas A., Skučas V. Elektrochemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1977. 103 p.

Daujotis V., Cesiulis H. Saugumo technikos ir priešgaisrinės apsaugos taisyklės Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto Chemijos fakulteto laboratorijose. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1983. 23 p.

Daujotis V., Jankauskas T., Kaikaris V., Levinskas A., Skučas V. Fizikinės chemijos laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1986. 102 p.

Januševičienė J. Koloidų chemijos laboratorinių darbų aprašymo atmena. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1986. 8 p.

Skučas V. Diplominių darbų rašymo metodiniai nurodymai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1987. 9 p.

Baltrūnas G., Levinskas A. Elektrochemijos speclaboratorijos praktikumas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1990. 36 p.

Levinskas A. Cheminė termodinamika. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1994. 110 p.

Levinskas A. The Concepts of Fenomenological Thermodynamics. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1997. 252 p.

Skučas V. Baigiamųjų darbų rašymo metodiniai nurodymai. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1997. 9 p.

Skučas V. Cheminė kinetika ir katalizė. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 132 p.

7. Polimerų chemijos katedra

Kudaba J. Nafta ir gamtinės dujos – žaliava chemijos pramonei. Vilnius: Žinija, 1964. 14 p.

Kaušpėdas A. Cheminė technologija. I d. Vilnius: Mintis, 1971. 328 p.

Mačionis Z., Radžiūnas L. Stambiamolekulių medžiagų tyrimas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1976. 252 p.

Bajoras G., Čižiūnaitė E., Kudaba J., Mačionis Z., Radžiūnas L. Stambiamolekulių junginių sintezė. Vilnius: Vilniaus universitetas. I d. 1978. 161 p.; II d. 1980. 162 p.; III d. 1983. 164 p.

Čižiūnaitė E. Polimerų cheminis modifikavimas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1980. 122 p.

Radžiūnas L. Polimerų cheminis tyrimas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1982. 118 p.

Radžiūnas L. Monomerų sintezė ir analizė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1983. 96 p.

Mačionis Z., Kudaba J. Chemijos ištakos Lietuvoje. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1984. 117 p.

Mačionis Z. Chemija Vilniaus V. Kapsuko universitete. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1984. 163 p.

G. Bajoras, Z. Mačionis. Chemijos fakulteto studentų praktikos kompleksinė programa. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1985. 16 p.

Makuška R., Kudaba J. Cheminės technologijos ir technologinių procesų modeliavimo laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 1990. 101 p.

Mačionis Z. Iš chemijos mokslo istorijos Lietuvoje. Kaunas: Šviesa, 1991. 120 p.

Mačionis Z. Mikrokiekių chemija. Aparatūra. Technika. Laboratoriniai darbai. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 146 p.

Mačionis Z. Gerardas Bajoras: bibliografinė rodyklė. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 1998. 50 p.

Mačionis Z. Profesorius Kazys Daukšas. Vilnius: Pradai, 2000. 657 p.

Mačionis Z. Vilniaus universiteto Chemijos fakultetas. 1784–1945–1999. Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla, 2000. 348 p.

Makuška R., Budrienė S. Cheminės technologijos procesų modeliavimas. Vilnius, 2000. 80 p.

B. Vertimai

Potapovas V. Organinė chemija / Iš rusų k. vertė Z. Mačionis, L. Radžiūnas. Kaunas: Šviesa, 1981. 348 p.

Protasovas P., Citovičius I. Chemijos skaičiavimo uždavinių sprendimo metodika. Pagalbinė priemonė mokytojams / Iš rusų k. vertė Z. Mačionis. Kaunas: Šviesa, 1982. 95 p.

Citovičius I., Protasovas P. Chemijos skaičiavimo uždavinių sprendimo metodika. Knyga mokytojams. 2-asis perdirbtas leidimas. Kaunas: Šviesa, 1990. 100 p.

Feldmanas F., Rudzytis G. Bendrosios chemijos pagrindai. Bandomoji mokymo priemonė XII kl. / Iš rusų k. vertė G. Valinčius. Kaunas: Šviesa, 1990. 85 p.; 2 leid. 1992. 85 p.

Rudzytis G., Feldmanas F. Neorganinė chemija. Vadovėlis VIII–IX kl. / Iš rusų k. vertė A. Bunikis, J. Barkauskas. Kaunas: Šviesa, 1990. 158 p.; 1991. 158 p.

Rudzytis G., Feldmanas F. Neorganinė chemija. Vadovėlis IX–X kl. / Iš rusų k. vertė J. Barkauskas, A. Bunikis. Kaunas: Šviesa, 1992. 175 p.

Rudzytis G., Feldmanas F. Organinė chemija. Vadovėlis 11 klasei / Iš rusų k. vertė R. Bernotas, E. Butkus. Kaunas: Šviesa, 1992. 191 p.; 2-as leid. 1995. 191 p.

Koszmider M., Kozanecka V. Žaliosios užduotys / Iš lenkų k. vertė L. Rasimavičienė. (Knygą lietuviškam leidimui pritaikė L. Salickaitė-Bunikienė). Kaunas: Šviesa, 1998. 110 p.

Petrucci R. H., Harwood W. S. Bendroji chemija. I / Iš anglų k. vertė R. Raudonis, J. Barkauskas. Vilnius: Tvermė, 2000. 305 p.

C. Mokslo populiarinimo ir publicistiniai darbai

Daukšas K. Plastinės masės. Kaunas: Valst. encikl., žodyn. ir moksl. lit. l-kla, 1949. 48 p.

Daukšas K. Šių dienų pažiūros į materijos struktūrą. Kaunas: Valst. encikl., žodyn. ir moksl. lit. l-kla, 1949. 27 p.

Matulis J. Mokslas kovoje su prietarais ir religija. Kaunas: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1949. 107 p.

Daukšas K. Medžiagos tyrimas. Vilnius: „Tiesos“ l-kla, 1950. 20 p.

Daukšas K. Pasakojimai apie medžiagos struktūrą. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1956. 44 p.

Daukšas K. Pasakojimai apie šimtą elementų. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1956. 195 p.

Daukšas K. Kaip žmogus užkariavo atomą. Vilnius: Lietuvos TSR polit. ir. moksl. žinių skleidimo draugija, 1956. 21 p.

Daukšas K. Atominės energijos panaudojimas. Vilnius: Lietuvos TSR kultūros m-ja. Resp. paskaitų biuras, 1956. 33 p.

Daukšas K. Kokie yra svarbiausieji metalai. Vilnius: Lietuvos TSR kultūros m-ja. Resp. paskaitų biuras, 1956. 24 p.

Daukšas K. Taikus atominės energijos panaudojimas. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1957. 51 p.

Daukšas K. Molekulės milžinai. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1958. 48 p.

Bajoras G. Sintetiniai klijai ir jų panaudojimas medžio apdirbimo pramonėje. Vilnius: Centr. techn. inform. biuras, 1958. 44 p.

Daukšas K. Stebuklai mokslo šviesoje. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1961. 40 p.

Daukšas K., Pajeda R. Chemijos laimėjimai ir uždaviniai vystant žemės ūkį. Vilnius: Žinija, 1963. 9 p.

Daukšas K. Chemija be formulių. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1963. 148 p.

Daukšas K. Chemijos vaidmuo ir jos problemos. Vilnius: Žinija, 1964. 9 p.

Daukšas K. Chemijos ABC. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1964. 26 p.

Kudaba J. Polimerai. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1964. 24 p.

Ramanauskas E. Chemija – žmogaus buičiai. Vilnius: Mokslas, 1964. 16 p.

Pajeda R. Chemija – žemės ūkiui. Vilnius: Valst. polit. ir moksl. lit. l-kla, 1964. 18 p.

Daukšas K. Jau 104. Vilnius: Mintis, 1965. 207 p.

Daukšas K. Chemija ne chemikams. Vilnius: Mintis, 1966. 303 p.

Ramanauskas E. Ką galima gauti iš smėlio. Vilnius: Žinija, 1966. 16 p.

Daukšas K. Medžiagos būviai ir cheminiai ryšiai. Vilnius: Žinija, 1967. 17 p.

Kudaba J. Plastmasės ir jų panaudojimas. Vilnius: Žinija, 1969. 18 p.

Daukšas K. Nė žingsnio be deguonies. Vilnius: Mintis, 1971. 183 p.

Раджюнас Л. В., Баёрас Г. И., Мачёнис З. А., Кайкарис П. А., Ярушявичюс К. И. Инден-кумароновые смолы (синтез, свойства, применение). Москва: Изд. ВНИИСМ, 1977, 46 с.

Adomėnas P. Kristalai – skysti? Vilnius: Mokslas, 1978. 52 p.

Kudaba J., Mačionis Z. Chemija Vilniaus universitete. Vilnius: Žinija, 1985. 20 p.

Adomėnas P., Bajoras G., Buckus P., Butkus E., Daujotis V., Dienys G., Glemža A., Vaitkus R. Organinės chemijos skaitiniai (sud. P. Buckus). Kaunas: Šviesa, 1994. 176 p.

II priedas. **Chemijos fakulteto absolventai**[1]

1945 m.

M. Finkelšteinaitė (dr.).

1946 m.

E. Bogdziun-Černyšova, E. Čižiūnaitė (dr.), K. Januševičius (dr.), L. E. Jasinskas (dr.), J. Januševičienė (Penkauskaitė) (dr.), T. Pozniakaitė, E. Jasinskienė (Rogalevičiūtė) (dr.), G. Raibšteinas, J. Valančiūnas (dr.), I. Zaksas (habil. dr.).

1947 m.

Bodnevas (habil. dr.).

1948 m.

M. Kacas (dr.), I. Konkurovičius (dr.), *A. Malachovskis (habil. dr.), E. Pliupelytė (dr.), *D. Škliarinskis, G. Volfovičius.

1949 m.

F. Bendet-Petrovičeva, V. Kotovič (dr.), E. Kotovič-Kacienė, I. Kuznecova, H. Laumenskas (dr.), M. Mackevič, L. Naruškevičius (dr.), E. Sargautytė-Naruškevičienė, J. Savickas (dr.), I. Senkaitytė-Mileišienė (dr.), N. Smorigaitė-Baderienė (dr.), A. Sviridova (dr.), A. Šimkutė.

1950 m.

N. V. Abraitytė, A. Akelaitytė, M. C. Arkušauskaitė, S. Borodinskaitė-Ravinskienė, P. Buckus (habil. dr.), Š. Grodnikas, A. Guokaitė, A. Jarašūnaitė-Baranauskienė, D. Karneliūnienė (Narkevičiūtė), O. Kiaušaitė, S. Kuklianskienė (Mordelytė), M. Kuklianskis, V. Mozolis (dr.), V. Paberžytė, P. Pacauskas, V. Parfionovas (dr.), J. Pileckis, A. Račkauskas, E. Ramanauskas (habil. dr.), *O. Repšytė-Galdikienė (habil. dr.),

---

[1] Pažymėta: *– baigė fakultetą su pagyrimu, dr. – apgynė mokslų kandidato (dabar – daktaro) disertaciją, habil. dr. – apgynė mokslų daktaro (dabar – habilituoto daktaro) disertaciją. Skliaustuose įrašyta mergautinė absolventės pavardė, jeigu ji gavo diplomą jau ištekėjusi ir pakeitusi pavardę.

M. Rinkevičiūtė, I. Stanislavičiūtė (dr.), K. Stankevičiūtė, A. Strumskis, A. Šalnaitė, S. Vėsa, M. Zumaras, B. Žilinskytė-Lapėnienė.

1951 m.

J. Araminaitė, Š. Barilkinas, K. Ber, *E. Borodin, A. Denisova, E. Gudelytė, E. Intriligator, M. Jedeikinas, R. Juzumaitė-Špokienė, A. Kensminas, I. Klimko (dr.), E. Korotkevič-Balinskienė, A. Labrincas, R. Liovaitė, E. Lubnevskaja, A. Luneckas (dr.), M. Meller, *A. Molčadskis (dr.), B. Mončytė (dr.), O. Murina-Kazakova, P. Norkus (habil. dr.), A. Ogijevič-Buckienė (dr.), *S. Ramonaitė (dr.), G. Repšytė, V. Rimeikaitė-Ramanauskienė, *G. Rozovskij (habil. dr.), A. Rubšlaukis, N. Sadauskaitė, T. Saščuk, P. Steponėnaitė, N. Suchovarova-Dalidovič, A. Šimaitytė-Strumskienė, L. Valentėlis (habil. dr.), V. Vilimaitė, *R. Višomirskis (habil. dr.), J. Zuzevičius.

1952 m.

F. Audėjūtė-Martinkėnienė, L. Bagdonaitė, G. Bajoras (habil. dr.), R. Bakšytė-Karmazienė, I. Baselis, J. Čepaitė, N. Čiulkova-Raguotienė (dr.), V. Dubickas (dr.), J. Fabijonavičius (dr.), A. Gaidamavičius, A. Gasperavičius, F. Geršūnaitė-Baselienė, D. Grigelytė-Raslanienė, B. Išganaitis, A. Jodelytė-Degutienė (dr.), R. Jurevičius (dr.), S. Kanopkaitė-Rozgienė (habil. dr.), *A. Leleikaitė-Deksnienė, A. Mačiukaitė-Baltromonaitienė, E. Maldeikytė-Bedzinskienė, S. Meškėnaitė-Jasinskienė, A. Mickienė (Adutavičiūtė) (dr.), M. Mickus (dr.), E. Mikučionytė, *T. Rastovskaja (Lazersonaitė), M. Rastovskis, T. Slapšinskaitė, O. Solcaitė-Kovarskienė, *V. Stankevičius, K. Šivytė, *A. Tamašauskaitė-Šimulienė, A. Vasiljevaitė-Stepanova, D. Vėbraitė-Račkauskienė, A. Veržbavičiūtė, A. Vilūnaitė-Karvelienė, A. Vižanskij, Š. Volpaitė, A. Voronko (dr.), Z. Zabulionytė, S. Žvirblytė, I. Valdšteinas (dr.).

1953 m.

S. Alber (Snieg), A. Balčiūnas, E. Bondareva, V. Bukaveckas (dr.), *R. Bukaveckienė (Jončaitė) (dr.), *V. Burkauskas, *Chotianovič (habil. dr.), E. Čapkevičienė (Petlinskaitė) (dr.), *R. Daugirdas, S. Dobkevičiūtė-Pilauskienė (dr.), *I. Dubovič, S. Gides-Papilskienė, O. Gražytė-Jurevičienė, S. Jakucevičius, P. Jurgutis, N. Karvelis (dr.), J. Klimas, A. Kundra

(dr.), J. Laužikienė (Radzevičiūtė), N. Markevič (dr.), B. Matukaitė-Bražiūnienė (dr.), *E. R. Pajeda (dr.), A. Peškaitytė-Surginevičienė, A. Pinkevičiūtė-Volskienė, T. Pokrovskaja-Kurek, G. Poliachova (Lachanina), N. Potapova-Radzevičienė, C. Presaitė (Šalamit), *R. Stonytė-Sabonienė (dr.), *S. Štein (Abramavičiūtė), *G. Šuopaitytė-Tymukienė (dr.), *E. Tininytė, E. Ulenskaitė-Lapinskienė, V. Vilutienė (Kvederavičiūtė), *V. J. Vinciūnas (dr.), *E. Vinciūnienė (Eberlin)-Goldberg (dr.).

1954 m.

A. Adomaitis, D. Balčytytė-Kauleikienė, *Z. Beinoravičiūtė-Kaikarienė (dr.), L. Bielogurovas, J. Birmantas (dr.), G. Bružaitė-Paliukienė, *J. Bubelis (dr.), *A. Išganaitienė (Poškutė), V. Jakovlev, B. M. Jazbutytė-Medeišienė, P. Kaikaris (dr.), E. Kairaitienė (Vojtkievič), V. Kairaitis, O. Kaukėnienė (Miliauskaitė), V. Kazakaitė-Baubonienė, L. Končiūtė, K. Mališkaitė-Mikšienė, *A. Michalovska-Skorubska, V. Navidauskas, *J. Papilskis, *A. Pytlevič, H. Proscevičius, *T. Prutytė-Pranskienė, *A. Sadūnas (habil. dr.), I. Savickaitė (dr.), *O. Savickaitė (dr.), *L. Simanavičius (habil. dr.), J. Stankevič, *E. Šinkūnaitė-Simanavičienė, *V. Tambakevičiūtė-Česnienė, R. Vaitiekėnaitė-Markevičienė (dr.), K. Vitkauskas (dr.), Š. Vložinskaja (Zlotnikaitė), T. Vorobėjūtė, L. Zuzevičienė (Staškutė).

1955 m.

Ch. Abelskaja (Ciriulnik), Z. Alaunė (dr.), S. Arklytė, J. Baikauskas, M. Balčiūnas, A. Bridžiūtė, E. Butkutė (dr.), *A. Čeika (dr.), E. Čiegytė-Orlickienė, K. Eržant, S. Gikienė (Lankelytė), P. V. Gikis, A. Gudas, K. Gudonytė-Bielskienė, *A. Ivanauskaitė-Tunaitienė, J. Jakubonytė-Valsiūnienė (dr.), *L. Jurgelevičienė (Gutauskaitė), *V. Jurgelevičius, A. Kaškelis (dr.), M. Kiškytė, G. Kšivicka, *A. Levinskas (habil. dr.), B. Lukošiūnaitė-Danienė, N. Mozolienė (Banevičiūtė), D. Norkienė (Kairytė), M. Paškovska-Oborun, A. Paulavičienė (Laurinavičiūtė), *S. Pietrukanec, R. Poškienė (Tamulytė) (dr.), *D. Poškus (habil. dr.), D. Rydelytė-Slanksnienė, Z. Rimarčik, A. Rukaitė-Taurienė, A. Savarauskaitė-Valančienė, *A. Sivicka-Navicka, S. Šešelgis, A. Šiaučiulytė-Abolinienė, K. Šimko-Skazinska, J. Šimkūnaitė-Pakalkienė, A. Z. Valsiūnas (dr.), V. Vitkauskaitė-Turčinskienė, *I. Zolubas.

1956 m.

A. Balsevičius, *A. Bunikis (dr.), E. Burnienė (Masiulytė), A. Čeponis, V. Erslavas, L. Fišer-Žilinskaja, G. Gavėnaitė, Ch. Geselevičius, D. Jasaitytė, *I. E. Jurgelevič, I. Kabaker-Pev, V. L. Kalvelytė-Vidugirienė (dr.), N. Kazancev, *H. Kazlovska-Ribalko, K. Kazlovskis, P. Kičas (dr.), P. Kulešo, *K. V. Leščinskaitė-Vaištarienė (dr.), S. Malakas, *J. Morgenštern (dr.), G. O. Musteikienė (Einorytė), *V. V. Navaglauskas, G. Padvaiskaitė-Bankauskienė, S. Petrauskas, V. Rekst, J. Sauliūnas, J. Sližytė-Šileikienė, *D. Stancikaitė-Gudavičienė, T. Stefanovič (dr.), D. Šeikis, Z. Šimkūnienė (Čičelytė), A. Žaldokaitė-Gikienė.

1957 m.

V. Bartašiūnas, K. Bragienė (Navikaitė), *G. Dienys (habil. dr.), P. Dilys, E. Gadonaitė, S. Gylytė-Tomkienė, Ch. Girzonas (dr.), R. Girzonienė (Taftaitė), M. B. Kairaitytė-Rozgaitienė, E. Kiseliūnienė (Dargytė), *I. Kuprytė-Grigienė (dr.), E. Maceikaitė-Zeniukienė, *Z. Mačionis (dr.), A. Panavas, J. Petkevičius, *D. Rimdžiūtė-Ramanauskienė (dr.), J. Stacevičiūtė-Činčikienė, J. Sudaraitė, J. Surginevičius, G. Šakalytė-Sidabrienė, L. Šapirienė (Reznikaitė), V. Širbinskaitė-Nemčinskienė, D. Šukelienė (Stankevičiūtė) (dr.), G. Užpalytė-Miškinienė, V. Vilkelytė-Radžiūnienė, S. Žaliukas.

Rusų grupė: Č. Baslyk, L. Berkovič-Lerner, T. Bernštein, V. Bogdanova, L. Čazova-Karpis, *L. Dereš (dr.), J. Dolmatov (dr.), D. Fain, E. Grigorovič-Karman, *S. Jakobson (dr.), V. Jankoviak, *I. Karpis, N. Kolesova, V. Komarova-Raškovskaja, *M. Krivenko, S. Krumberg (Magalnik), L. Kurickaja, J. Levina, M. Ribovskaja, A.Strachov, Š. Šusterman (Fridliand), O. Taškina, M. Voitkevič, R. Vorkovič (Ratner).

1958 m.

A. Adomavičiūtė-Juodvalkienė, J. Ališauskaitė-Riaubienė, G. Bernotaitė-Pilipionokienė, R. V. Bracas, J. Butkevičius (dr.), A. M. Dudytė, A. Jankauskas, S. Jodlovič, J. K. Karpavičius (habil. dr.), M. Kazlauskaitė-Šalaševičienė, L. Kurkulytė-Garalevičienė, G. Leparskaitė, S. Matijoškaitė, J. N. Mazuronytė-Karvelienė, G. Milvydienė (Šileikaitė) (dr.), J. Navickas, Z. Pakutinskienė (Steponavičiūtė), N. Paliokaitė, A. Paliukaitė-Judickienė, P. Poškus, *V. Skominas (dr.), *R. P. Sližys (habil. dr.),

A. Šiaučiulytė, J. Šimkūnaitė-Abelkienė, O. A. Švenčionytė-Šablauskienė, J. Tumienė (Bylinskaitė), E. A. Valinevičiūtė-Dapkuvienė, V. Varnaitė-Davidonienė.

Rusų grupė: L. Abramas, R. Abramas (Besedina), D. Aleksiejev, A. Bučackij, J. Budilovskij (dr.), A. Deviatnikov, S. Dub, L. Giršovič, T. Kolina (Zolotariova), L. Korol, L. Liuban (Chazanova), F. Malkina (Raichman), O. Miliejeva (Garšina), R. Podriačik, M. Reišer, N. Semizorova (dr.), G. Ufimceva (Rešetova), J. Voitechovskaja, L. Zaiceva.

1959 m.

R. M. Bagdonaitė-Šatinskienė (dr.), B. Baliukas, J. Biveinis (dr.), L. Bunikienė (Paulauskaitė) (dr.), *M. Dagienė (Maknytė) (dr.), L. Griganavičienė (Jakučionytė), J. I. Kaupaitė, *D. Kazlauskas (dr.), J. Kriukaitė-Liesienė, *I. A. Levinskienė (Narušytė) (dr.), E. Matulevičiūtė-Miciulevičienė. J. Mikšys (dr.), I. M. Milvydaitė-Kažukauskienė, I. Pivoriūnaitė-Damašauskienė (dr.), *B. D. Puodžiūnaitė (habil. dr.), I. Riškutė-Juškauskienė, J. Ž. Siaurukaitė, V. S. Sirutytė-Steponavičienė, J. Skalandytė-Drobelienė, R. M. Starkutė-Merkienė, *A. Steponavičius (dr.), S. I. Šemelytė-Mikalkevičienė (dr.), P. A. Vaškelis (habil. dr.), G. B. Vyžintaitė-Kačerauskienė (dr.).

Rusų grupė: H. Agranovskij (dr.), V. Artamonova, E. Barskaja-Galeckaja, N. Djačenko-Tichonova, M. Dolmatova (Gelikman) (dr.), I. Estulin, N. Fraimovič (Varšavska), A. A. Gineit (Malkianis), A. Kasevič, M. Kurin, R. Lukoševičienė (Redkina), J. Makrockij, T. Pribilovskaja-Šaškova (dr.), M. Ratner-Plechova, A. Rusakov, S. Smirnova-Dzetaveckienė (dr.), V. Ulozienė, V.Zelionov, *J. Zolotovickij (habil. dr.).

1960 m.

R. O. Ašmėgaitė-Pivoriūnienė, J. E. Čaikauskaitė-Čaikauskienė, L. Daukšaitė, K. Davidonis, A. S. Glemža (habil. dr.), D. O. Gudonaitė-Majauskienė, S. Kalėdaitė-Verikienė, O. Keršulis, A. N. Kiliūtė, D. O. Kiliūtė, E. E. Krasauskaitė-Paukštienė, A. V. Lapienis, V. Mečėjus, *K. Misiūnaitė-Radžiūnienė (dr.), D. Nockiūnaitė-Jakimavičienė, J. J. Paulauskaitė, L. Pikūnaitė (dr.), L. Radžiūnas (dr.), A. D. Rimgailaitė-Mackevičienė, J. Simonavičius (dr.), S. Stankaitis, J. Straukas (dr.), M. B. Šeliauskaitė, M. A. Šimkutė-Piekienė, T. G. Šivickienė (Radžiū-

naitė), J. Šivickis (dr.), *D. Šopauskienė (Stanislovavičiūtė) (dr.), O. D. Urbaitė-Karazijienė, Z. Urbonaitė-Muliarskienė, I. O. Vapšinskaitė (dr.), M. Zuikevičiūtė-Minkevičienė, J. Žalnierius (dr.)

Rusų grupė: D. Atamukaitė-Elešbergienė, Z. Biriukova (Poliubezjeva), A. Bogatkevič-Šliažienė, I. Duchovnaja-Leontenko, F. Faitelson (Šapiro), V. Faitelson, K. Galutina (Kovalčiuk), V. Gediminas, A. Goldfarb, V. Ivanuškina (dr.), A. Kristal, M. Kucharionok, L. Mirošnikova (Jakuško), D. Nepomniaščiaja (Šteiman), A. Nepomniaščij, Ž. Šichman-Gitman, E. Šneider-Merkel.

1961 m.

J. Baginskaitė-Biekšienė, K. Bartninkaitė-Grigonienė (dr.), V. V. Biekša (dr.), B. Bigelytė-Dabkuvienė, V. Bogumil-Zacharevič, L. Čekuolienė (Urbonaitė) (dr.), V. Dagytė-Ūkelienė (dr.), A. J. Gibavičiūtė, A. Jankauskas (dr.), G. Jankevičiūtė-Lastauskienė (dr.), A. Januševičiūtė-Baltrūnienė, P. R. Kadziauskas (dr.), B. Karazija, E. Kantrimaitė-Grybauskienė (dr.), K. Laumenskas, V. M. Lukoševičiūtė-Dilienė, I. D. Meškauskaitė-Cimperman, V. S. Miškinytė-Žiemienė, I. Molofejeva-Nikolajeva, A. Overlingas, S. Pilytė (dr.), E. Sederavičiūtė-Misiūnienė, V. Sičkar, A. Špajytė, B. Šumauskaitė-Žilėnienė (dr.), A. Zilber, R. Žiemis.

1962 m.

M. Aronaitė-Nomienė, V. N. Berčiūtė-Jokūbauskienė, V. A. Bernotas (dr.), M. G. Čiegytė-Prasmickienė (dr.), R. Daubaras (dr.), G. Drėmaitė-Kuzminskienė, G. Garmutė (dr.), B. Girdauskas (dr.), Š. Gurvičiūtė-Tarbei, T. Jankauskas (dr.), B. Jasnauskas, *K. J. Juodkazis (habil. dr.), R. Kazlauskas (habil. dr.), L. Keršulienė (Kregždaitė), B. Kondratovič-Valužienė (dr.), A. J. Lastauskas (dr.), B. Lebednykas, V. Liepa, V. G. Liepienė (Vaškelytė), G. Mačėnaitė-Kadžienė (dr.), M. A. Matulevičiūtė-Jonaitienė, A. Miškinytė-Jurelienė, V. Racevičius, V. U. Ramanauskaitė-Katkuvienė, A. B. Ranionienė (Švėgždaitė), J. Ruželytė-Grigutienė, K. Sosnovska, R. Šarmaitis (habil. dr.), O. M. Tamulėnaitė, A. Urbonas (dr.), L. Valentukevičiūtė-Sliesaravičienė (dr.), A. O. Venckūnaitė-Šuliūnienė (dr.), E. B. Verseckaitė-Kimbarienė, A. G. Visokinskas (dr.), L. Žilionienė (Sakevičiūtė).

1963 m.

T. Bilkytė-Aleksejeva, I. Blažys (dr.), S. Carankutė-Stulgienė (dr.), P. R. Dambrauskas, R. O. Galdikaitė-Griciuvienė (dr.), O. G. Gabšytė, J. Garjonytė-Burškienė (dr.), D. R. Gilenberg, *E. Lukšytė-Jankauskienė (dr.), V. M. Mikėnas, A. B. Misevičius (dr.), M. Plieskytė, G. A. Puzinienė (Stankevičiūtė), V. Rėklytė-Kadziauskienė (dr.), O. A. Rimkutė-Indriūnienė, I. Sadlauskaitė-Dembinskienė (dr.), S. G. Stulgys (dr.), *Z. Talaikytė (dr.), D. E. Venciūtė-Dambrauskienė.

Inžinieriai technologai: G. Albrechtas, S. Aleškaitis, J. Buckus, R. Jasaitytė-Šarkienė, S. Jonaitis, G. Kaminskas, V. J. Kazlauskas, D. T. Kriščiūnienė (Jarašūnaitė), G. K. Kupetis (dr.), J. Lunia, V. Markušas, V. Narkevičiūtė, S. Navardauskaitė, S. B. Puntežis (dr.), V. Reklys, E. Sabonienė (Kašinskaitė) (dr.), L. A. Sakalauskas (dr.), A. A. Sinius (dr.), J. J. Sinius (dr.), Ž. M. Stančiūnienė (Žiliūtė), A. Šarkis (dr.), R. Šukelytė-Undzėnienė, A. Undzėnas (habil. dr.), *J. Vegys (dr.), P. Vilkys.

1964 m.

D. Abromaitytė-Preišegolavičienė (dr.), Z. M. Aleknaitė-Varškevičienė, D. S. Babkaitytė-Zigmantienė, N. A. Baniūnaitė-Šiaučiūnienė, O. Barauskaitė-Sudžiūvienė (dr.), J. Barškutytė, V. Butkutė-Petrylienė, K. Jaruševičius, S. M. Jokūbaitytė-Valiulienė (dr.), A. Kasputytė-Rukšnaitienė, P. Leskauskas, L. S. Mažuolytė-Žebrauskienė, Z. Miškinienė (Šopytė), A. D. Mozūraitytė, L. Prasmickas, B. Radžiūnienė (Stankevičiūtė) (dr.), G. Rupšytė-Šleinienė, E. L. Siaurukaitė-Gylienė (dr.), V. Skučas (dr.), G. J. Šimkevičiūtė (dr.), V. Šveikauskaitė-Jurgulienė, G. Vaitasiūtė-Miliūkštienė, M. G. Valaitė-Švilpienė (dr.), S. M. Visockaitė-Kalasauskienė (dr.), L. J. Kunskaitė-Žukauskienė *(IV– V k. – Maskvos u-te)* (dr.), A. Survila *(IV–V k. – Maskvos u-te)* (habil. dr.).

Inžinieriai technologai: R. Blium (dr.), F. Bisturytė-Aldonienė, A. Dainelis, R. Drobnytė-Kliukienė (dr.), I. Eidukevičiūtė-Palčiauskienė, R. Gintautas, V. Jakubėnaitė-Maceikienė (dr.), V. Kazlauskaitė-Vestfalienė, V. B. Leskevičius, A. Mikelionytė-Martinkienė, D. Mikoliūnaitė-Čeikienė, E. R. Petrauskas, R. S. Petkevičius, A. J. Simanavičius, A. A. Stakėnas (dr.), V. J. Strekonis, *H. K. Šebėka (dr.), P. I. Šileikienė (Dalinkevičiūtė) (dr.), L. Žiūkaitė-Juzėnienė.

1965 m.

D. O. Kimtienė (Budrytė) (dr.), V. Burokas (dr.), A. Filipavičiūtė-Ponomarioviene (dr.), D. Gendrolytė-Raudienė (dr.), A. Geniūtė, A. Gineitis (dr.), Z. Golšteinaitė-Petuchauskienė (dr.), J. Jankauskas (dr.), *S. Kalesnikaitė-Navickienė, V. Karpavičiūtė-Greičiuvienė, N. Krutas, R. Kulikauskaitė-Jankauskienė (dr.), J. G. Kurila, A. E. Lazauskienė (Masaitytė) (dr.), R. Lenkaitis, E. Levickas (dr.), A. Lukinskas (dr), R. O. Plokštytė-Kurtinaitienė, K. Pučkorius, S. G. Račinskienė (Markevičiūtė) (dr.), A. Strazdas, R. Širvytė-Galdikienė (dr.), B. Urbelis, P. Vainilavičius (habil. dr.), Č. Valiukevičius (dr.), K. Vilūnienė (Sakalauskaitė), E. Žebrytė-Rožkovienė, M. Žilėnaitė-Lukinskienė (dr.), M. N. Žukaitė-Vainilavičienė (dr.), B. Juodka *(IV–V k. – Maskvos u-te)* (habil. dr.), R. A. Valiulis *(IV–V k. – Maskvos u-te)* (dr.).

Inžinieriai technologai: L. Asajavičius, A. A. Baranauskaitė, I. O. Barauskaitė-Mišeikienė, N. Blažytė-Šimkienė, A. V. Butkus, S. I. Ceslevičiūtė, N. Čirbaitė-Kostikovienė, A. Dragūnaitė-Briedienė, L. Jarulis, I. O. Kamuntavičienė (Kulikauskaitė) (dr.), A. Karpavičius (dr.), N. Z. Kišūnaitė, V. S. Kudirkaitė, D. Liaudanskienė (Rožanskaitė), N. P. Mackevičiūtė-Bučienė (dr), J. Marmakaitė-Janušonienė, E. Martinkutė-Arsolienė, O. R. Miglinaitė, S. Miliukas, I. Normantienė (Plungytė), A. Petrauskas (dr.), L. Plorinš, I. E. Poškaitė, V. M. Praninskaitė-Gintautienė, A. Puidokas, D. M. Sklenikaitė-Armanavičienė (dr.), A. M. Stankūnaitė, T. Šivickytė-Juodienė (dr.), B. Špilevskaja, J. Tutkutė-Plungienė, R. Vaitkevičius (dr.), V. A. Zabukas (habil. dr.).

1966 m.

A. Čaikauskaitė-Jurpalienė, J. Čepelionytė-Lukšėnienė, L. Česūnaitė-Dubakienė, E. M. Ivaškevič-Steponavičienė (dr.), Z. Jankauskaitė-Neverdauskienė (dr.), V. Janušauskaitė-Kairienė, M. G. Klimantavičiūtė (dr.), V. K. Krivickaitė-Janušonienė, J. Kulšytė-Jačiauskienė (dr.), V. T. Mačionytė-Vaišvilienė, R. Motiekaitytė-Šiušienė, D. O. Navickaitė-Čaplikienė, D. Plankytė-Didikienė, G. E. Purvaneckas (dr.), A. Radzevičiūtė-Survilienė (dr.), R. Rekertas (dr.), B. D. Remeikaitė-Maniušienė, E. Stanaitienė (Skolevičiūtė), A. Šarmavičiūtė, I. Ulonienė (Jaskovaitė), G. Vaicekauskienė (Macaitė), A. M. Vainauskaitė-Tkačiuk (dr.), P. T. Vengris (dr.), V. Zabielaitė-Miškinienė (dr.), R. Jagminas *(IV–V k. – Maskvos u-te)*, A. Pigaga *(IV–V k. – Maskvos u–te)* (dr.).

Inžinieriai technologai: R. N. Antanavičienė (Baliulytė), R. Audiejūtė-Bliūdžiuvienė, A. Dikčiuvienė (Avulytė) (dr.), S. G. Bliūdžius, J. J. Blynas (dr.), A. Dikčius (dr.), Z. Gaidytė, Č. Gerasimovič (dr.), V. Gerasimovič (Ržeševska), M. B. Greičiūnaitė-Juodienė, Z. Jarulienė (Balčytytė), D. M. Jonutienė (Gaudrimaitė), R. Kasiulytė-Mudėnienė, J. Kontrimavičiūtė, J. Steponavičius (dr.), A. Šileikienė (Tumasonytė), S. Šimkutė-Naruševičienė, I. Šiušaitė, R. Šlėvytė, I. Vaitiekūnaitė-Matulionienė. E. Valeikaitė.

Biochemikai: J. Adamonytė-Gavutienė, R. O. Bagdonavičiūtė-Pūkienė, O. Didikaitė-Čiugajeva, R. Dikčiūtė (dr.), Ž. K. Dučinskaitė-Stanaitienė (dr.), D. Gaškaitė-Purvaneckienė, G.Mackevičius, *R. M. Maniukaitė-Binkauskienė, B. E. Polytė-Butkienė (dr.), L. B. Spudas (dr.), L. J. Titiškytė-Vedrickienė, R. K. Vilkaitė (dr.), Z. Stumbrevičiūtė *(IV–V k. – Maskvos u-te)* (dr.).

1967 m.

G. Adamonytė-Bernotienė (dr.), L. Archipova-Poloudina (dr.), D. V. Bernotaitė-Adamonienė, A. Bylaitė-Venckienė, B. Bulotaitė-Arlauskienė (dr.), E. J. Busilaitė-Užkalnienė, O. Dičiūnaitė-Nivinskienė (dr.), E. Eimontaitė-Juknienė, V. Genrikaitė-Bendikienė (dr.), B. Ingaunytė-Sliesoravičienė (dr.), V. Jasinskaitė-Šukienė (dr.), *K. Jotautaitė-Janulaitienė (dr.), V. M. Karpavičienė (Kareckaitė) (dr.), R. Krištaponytė-Minkevičienė, Ž. Kudžmauskaitė-Šaltienė (dr.), D. Kunigėlytė-Selčinskaja, R. Mikulevičiūtė-Kadžmauskienė, D. Namajūnaitė-Christauskienė, E. D. Norkūnaitė-Balčiūnienė, K. R. Pileckaitė-Mikėnienė, H. Polukordaitė-Ivancienė, Z. Poškutė-Rinkevičienė (dr.), V. Skominaitė-Janušienė (dr.), A. Skučienė (Niunkaitė), J. Škadauskas (dr.), J. Šmitaitė-Žiliukienė, M. Špalovaitė-Rickienė, J. M. Valinevičiūtė-Lenkaitienė (dr.).

Inžinieriai technologai: I. Bagdonaitė-Čeplinskienė, M. Barišauskaitė-Matusevičienė, V. Barzdenytė-Kurminienė, M. Beinoravičius (dr.), J. Danauskienė (Kunickaitė), N. Dirvianskytė-Zvolinskienė, (dr.), E. Dobrovolskienė (Ankevičiūtė), M. Dugniūtė-Aušrienė, S. Gricevičiūtė-Surplienė, L. Gudelytė-Beinoravičienė, J. Justinovič-Verbaitienė, K. Kudriašova-Bružienė, E. Mažeikaitė-Šukienė, G. Milerienė, A. Naudžiūnaitė-Butkevičienė, J. Padegimaitė-Matuzevičienė, M. Ragelytė-Vaitiekūnienė, D. Raižytė-Ričkienė, J. Rimkutė-Siaurusevičienė, V. Šambarienė (Kučai-

tė), A. A. Tylas, R. Uginčienė (Mažeikytė) (dr.), J. Vaičiūnaitė-Balsienė, J. Vaitiekavičiūtė-Garuckienė, A. Verbaitis, P. Viškelytė-Galinienė.

Biochemikai: D. M. Bezubova (Trilupaitytė), R. A. Gaidelytė, B. Griniuvienė (Leonytė) (dr.), Z. Kalpokaitė (dr.), D. S. Kurienė (Vanagaitė), J. Muralytė-Jusienė (dr.), V. O. Navickaitė-Kulienė (dr.), P. Petniūnas, I. Virbalytė-Glemžienė (dr.), L. Grinius *(IV–V k. – Maskvos u-te)* (habil. dr.), J. Kulys *(IV–V k. – Maskvos u-te)* (habil. dr.).

1968 m.

R. Budrys, A. O. Dapkevičiūtė-Jozulynienė, P. R. Dobrovolskis (dr.), A. Gleiznys, V. Jakimauskaitė-Morkūnienė, I. Kalinauskaitė-Rastenienė, R. Klingaitė-Karsalienė, L. Kulak-Blažienė, A. Mušinskis, J. S. Narbutaitė-Jakšienė, Z. Naujikaitė-Jasiulevičienė, B. G. Odinytė-Sadauskienė, A. Palaima (dr.), V. Paleckytė-Budraitienė (dr.), S. Paulauskaitė-Jaskonienė (dr.), L. Rapoport, G. V. Streckytė (dr.), B. Šakenytė-Jurevičienė, B. Šoblinskas, M. Tamulevičiūtė-Piesliakienė, M. Tamulevičiūtė-Samulevičienė (dr.), R. Tarozaitė (dr.), *M. Tebėraitė, G. Tijūnėlytė-Terlikovska, V. Tuomienė (Barškietytė), A. S. Vingelytė-Maldūnienė, J. Vingrytė, J. Vitkūnaitė-Lydienė, P. Adomėnas *(IV–V k. – Novosibirsko u-te)* (dr.).

Inžinieriai technologai: K. Adomaitis, I. Bružas, S. Dėdinskaitė-Skirkevičienė, V. Gerulskis, R. D. Gudynaitė-Orlinienė, A. Juknytė, E. M. Klioryte-Cicarevienė, V. M. Kontvainytė-Bareikienė, J. Linkonaitė-Zakienė, D. Majauskaitė-Vildžiūnienė, D. V. Martyšiūtė, G. Medeišienė, M. Morkūnaitė, V. Panumis (dr.), V. Papinigaitė-Dailidienė, L. E. Paškevičienė (Stanislovaitytė), D. Petrėnaitė-Jakutienė, *J. H. Pesliakas (dr.), N. B. Pociūtė (dr.), R. Povilonytė, R. M. Ramanauskaitė-Valikonienė, L. Rastenytė (dr.), L. B. Stabrauskaitė-Drevnickienė, G. Steponavičiūtė-Gečiuvienė, A. D. Šiaulys, A. E. Šilaitė-Juškauskienė, D. Židonytė-Sruogienė, P. Žukas.

Biochemikai: E. Baškys (dr.), O. Beinorytė-Bareikienė, R. Čepaitytė-Budrionienė (dr.), R. S. Nivinskas (habil. dr), B. Purvaneckienė (Kalesnikaitė), J. Stankevičiūtė (Savickienė) (dr.), J. Vaitiekūnaitė-Valiūnienė (dr.), J. Kadziauskas *(IV–V k. – Maskvos u-te)* (dr.).

Vakarinio skyriaus absolventai: V. Babravičienė (Bagdzevičiūtė), D. Černiūtė-Gerbutavičienė, A. Danauskas (dr.), I. Genutienė (Petraitytė) (dr.), J. Gerbutavičius, E. Janušauskaitė, J. Komisaraitytė, V. Ke-

kytė-Varkalienė, G. Kvedytė-Žilinskienė, S. Liubovič (Mackevič), J. Norkūnaitė, N. A. Rasevičiūtė-Rauckienė (dr.), N. Rožčenko, M. L. Rudžionytė-Skakauskienė, G. Skominaitė-Žvironienė, L. Sobeckytė-Bielskienė, L. Šiaudinskas, B. Vaivadaitė-Aleškaitienė, I. Valatkevičiūtė-Linkevičienė, J. L. Vilčinskienė (Ribkevičiūtė), F. Vilkoriščiūtė-Abramovič.

1969 m.

G. Barauskienė (Šatkauskaitė), G. Bartašiūnaitė-Nutautienė, L. Bluštein-Jampolskaja, C. Brener-Aronovaitė, D. Z. Buivydaitė-Vieročnikienė, A. Česnavičius, J. Dienytė-Ruolienė (dr.), A. Gagytė-Didikienė, G. Gečaitė-Valiulienė (dr.), J. J. Gurevičienė (Jasinskaitė) (dr.), L. Gurvičienė (Fridman), V. L. Jasinskaitė-Talienė (dr.), V. Latakas, V. Lipnickaitė-Zavadskienė, R. Marcišauskaitė, M. B. Masiulytė-Krenevičienė, R. Pečiulionytė, *J. V. Pikšilingaitė (dr.), R. Pranculytė, G. Sadauskienė (Budejūtė), D. Šulčytė, G. Tomkevičius, A. Tubelytė-Boij, O. Umbražiūnaitė-Škadauskienė (dr.), V. M. Valantinaitė-Maižiuvienė, G. M. Valentukevičienė (Švedaitė), V. Vilutienė (Solomonova) (dr.), D. Virbalytė (dr.).

Inžinieriai technologai: I. Antanavičiūtė-Matijošaitienė, E. F. Bagdonienė (Pakutinskaitė), E. Baronaitė-Laukienė, E. J. Boreikaitė-Krutkienė, A. Bučinskienė (Aršauskaitė), G. Bukšnytė-Dilienė, A. Dagilytė, V. Daukšaitė-Kondratavičienė, S. H. Firantas, M. Z. Grigaitytė-Vaitkevičienė, G. Jakovleva-Čižova, J. A. Juraitytė, V. Kadanaitė-Paplauskienė, E. Karlašova, E. Karlonaitė, A. Kazakevičius, G. E. Kuzavinienė (Abromavičiūtė), S. Lupeikytė, A. Mačionis, R. Maroščikas, A. R. Milukaitė (dr.), V. J. Pivoriūnaitė-Olišauskienė, B. Pliuskutė-Narkevičienė, G. Pliuškytė-Paulauskienė, D. B. Pažėrienė (Liausėdaitė), V. Rakauskas, G. Sakavičiūtė-Astrauskienė, B. V. Sendžikienė (Bičkaitė), E. M. Sodaitytė-Gavėnienė, N. G. Sokolovaitė-Radžiūnienė, I. Šeškauskaitė, I. A. Vieliūtė-Bessmertnaja, T. Volčiok.

Biochemikai: B. Aizinbudaitė-Kaplan (dr.), E. Balsytė-Ramoškienė (dr.), *I. Butkevičienė (Trinkaitė), Z. Giržadaitė-Smukienė, L. Gurdus-Bauch, J. Ivaškienė (Karolevičiūtė), O. S. Karosaitė-Šimkuvienė, Z. Kiškytė, *M. Kovarskaitė-Samuitienė (dr.), L. Mirskaja, H. Nivinskas (dr.), M. Paškevičiūtė-Blynienė, V. Rešeliauskaitė-Sabaliauskienė (dr.), E. Repčytė-Dienienė, V. V. Ripskytė-Žukienė, J. Rudzinskaitė-Karatūnienė, L. Serenčikaitė-Barzdaitienė, Z. Vilčinskas.

1970 m.

D. Bendinskaitė, J. Cukerman, A. D. Didikaitė-Steikūnienė, L. Grincevičienė (Chotianovič) (dr.), G. Jančevska-Garmienė (dr.), V. Janušauskaitė-Saikauskienė (dr.), V. Jukonytė-Gudynienė, N. Karitonaitė-Juškėnienė, Z. Kaušpėdas (dr.), V. Kazlauskas, M. Kiškytė (dr.), V. Kuznecovaitė, J. Liaukonis (dr.), O. Molčadskytė-Girčienė (dr.), E. Molytė-Zalieckienė (dr.), G. Okunevičiūtė-Kučinskienė, *H. Pajedaitė-Griškevičienė (dr.), *Z. Paulikaitė-Skaržinskienė, J. Petraitis (dr.), P. Prakapas (dr.), G. A. Sezeman, N. Svirnelytė-Juršienė, V. Šeškauskas, S. Šumauskaitė (dr.), J. Vasiulytė-Malinauskienė (dr.), D. Vencevičiūtė.

Inžinieriai technologai: A. Abariūnaitė-Mačeikienė, B. Aleksiejūnaitė-Čepauskienė, M. Antonovaitė-Baranovskaja, S. Astrauskas, V. Bieliūnienė (Barkauskaitė), A. M. Bieliūnaitė-Kučienė, J. Bronušaitė-Juškienė, V. Čeponytė, I. Galvanauskaitė, D. J. Jasaitis (dr.), A. J. Juozėnas (dr.), B. Juozėnienė-Zavackaitė, Č. Kasparavičius, N. Kazakevičiūtė-Kuprusevičienė, L. Kregždienė (Derkintytė), I. Lukaitis, R. Martinkus (dr.), K. Navickaitė-Bartininkienė, J. Neverauskaitė-Čeplinskienė, A. Packevičius, R. J. Petronis, B. Prakaitė-Vinkevičienė, E. Pumputytė, S. Rudaševskytė-Vasiljeva, V. Sidabrytė-Minina, J. V. Smetona, A. Stackevičienė (Veličkaitė), A. Tilvikaitė, L. J. Valinevičiūtė, E. Venslovaitė-Zamackienė, J. Vesčiūnienė (Dubakaitė), J. Vinkevičius (dr.), G. Vitėnaitė-Mekuškienė (dr.), A. Žvirblis.

Biochemikai: E. Abovičiūtė, R. Aleknavičiūtė-Firantienė (dr.), A. Dagys (dr), L. Grišina-Sniečkienė, R. Jonaitytė, A. Lamanauskaitė-Jurgulienė. B. Kancedikaitė-Kamenskaja, M. Melamed-Železniak, L. Paškova-Kuokštienė, P. Pėtryla, S. Pukelytė-Sasnauskienė (dr.), V. Puzinaitė-Baškienė, K. Sasnauskas (habil. dr.), M. Sniečkutė (dr.), B. Tvaska, V. Tutlytė (dr.), R. Vaiman (Rozental), P. Valančius (dr.), M. Želvys.

1971 m.

D. Bėčiūtė-Jankauskienė, G. J. Berlinskas, R. Buklys, V. A. Bumelis (habil. dr.), V. Daukšytė-Stankevičienė, D. Domarkaitė-Kalinauskienė, L Dutova (Liutco), S. Finkelštein-Frankienė, E. Gavelytė-Binkauskienė (dr.), D. O. Gedvilaitė-Petkauskienė, B. Giedraitis (dr.), G. Gleiznienė (Orentaitė), J. Jasulevičius, D. Jasulevičienė (Adomaitytė), N. P. Juocevičiūtė-Večkienė (dr.), B. Kalinauskienė (Putelytė), V. Kišonas, B. Ki-

šonienė (Daunoravičiūtė), L. Kizevičiūtė-Patockienė (dr.), N. Kublickaitė, R. A. Kuncė (dr.), V. Lazauskas (dr.), E. Linkaitytė-Weiss, R. Miliauskaitė, N. V. Šidlauskienė (Janulevičiūtė), V. Palubinskas (dr.), V. Protusevičienė (Mirauskaitė), R. Pupenytė, O. Račkevičiūtė-Martinaitienė,V. Rėzaitė-Laurinaitienė (dr.), V. Rožčenko-Morozova, L. Salickaitė-Bunikienė (dr.), R. Savickienė-Oguzaitė (dr.), J. Sarapinas (dr.), B. Saunorytė, A. Savickas, Ž. Sinevičiūtė-Rubaževičienė, V. Skaržinskas (dr.), N. Skripetaitė-Veličkienė, B. Šebeka (dr.), A. Švilpienė (Palubeckaitė), A. Vaitkevičius (dr.), R. Valentinavičiūtė, D. Z. Vilčinskienė, R. Vitko-Rosenienė (dr.), Z. Zavadskytė-Žymantienė, V. Zvereva (Ivanova).

Inžinieriai technologai: D. Baltakytė-Naujokaitienė, A. Birbilas, J. Bričkus, A. Bumblys, A. V. Butkus, E. Čekauskaitė-Vosylienė, B. Girgždytė-Žuk, B. Juozapavičiūtė, T. Kalner, D. Krečmerienė (Lanaitė), A. Maciulevičiūtė-Papšienė, A. Mičiuda, A. Petriškytė-Brazdžiūnienė, B. Rastauskienė (Verseckaitė), V. Repšienė (Mažutytė), J. Šataitė, J. Vosylius.

Biochemikai: I. Antipova-Bachmatova (dr.), A. S. Geležinytė-Gegužienė, J. Ilgevičiūtė (dr.), A. Jasinskas (dr.), J. G. Jonaitis, L. Kaganaitė-Davidson, L. Kanopkaitė-Tarasevičienė (dr.), A. Kapitovskytė-Deič, R. J. Klišytė-Matulienė, K. Lam, L. Liorančaitė-Bagdonienė (dr.), V. V. Mališauskaitė-Augustinavičienė (dr.), G. Masiulytė-Babarskienė (dr.), J. Popova (Šalinskaja), R. Vaic (Munic), D. Vilutytė-Stasiūnienė, V. Žukaitė (dr.).

1972 m.

*S. Armalis (dr.), R. Bagužytė-Umbrasienė, I. Baronaitė-Bagdonienė, *A. Baublys, D. Bernatavičiūtė-Kilikevičienė, M. Danilevičiūtė (dr.), *J. Daugvila (dr.), N. Deltuvaitė (dr.), O. Diemontaitė-Gylienė (dr.), A. Dževetskaitė-Braidokienė, E. Gaidimauskaitė-Navickienė, L. Gailevičienė-Piestovoitienė, T. Gečaitė-Bagdonienė, L. Geniušaitė, B. Grigaravičiūtė-Šakalienė, A. Guzauskaitė-Čeponienė, M. Gužytė-Puscienė, Ch. Idovič, V. Juodžiūnaitė-Juzikienė, J. Jurkevičiūtė-Mikalauskienė, P. Juzikis (dr.), L. Kalvaitytė, G. Kilikevičius, B. Klingaitė-Povilonienė, L. Kruopaitė-Burneikienė, R. Lapinskaitė-Šeškauskienė, V. S. Laurinavičius (habil. dr.), V. Lebiodaitė-Armalienė, N. Linkutė-Janušonienė, J. Margelytė (dr.), V. Mincevičius, A. Naujokaitis, J. Opalevas, K. Palaima, B. Palubinskaitė-Vilutienė, Ž. Panina-Bumelienė, I. Perkumaitė-

Alseikienė, K. Pociūtė, R. M. Račiukaitytė-Paškonienė (dr.), D. Rimašiūtė-Armonienė, D. Rukavičiūtė-Paužienė, I. N. Šimkevičiūtė-Druto, I. Švedaitė (dr.), E. Tapinaitė-Krotkienė, V. Turauskaitė, E. Udrėnaitė (dr.), V. B. Vaicekauskaitė-Semėnienė, V. Vainilavičius (dr.), E. Vaitkevičius (dr.), L. Vaškytė-Vainikonienė, L. Vilutis, V. Žalaitė-Meškiūnienė, H. Žielys (dr.).

Polimerininkai: J. Baliūnas, S. Baradakaitė-Sarapinienė, V. Binkauskaitė-Hontheim, G. Biziulevičius (habil. dr.), R. Čepukaitė-Lazauskienė, B. Čibiraitė-Kindurienė, S. Gaidelytė, B. Gerdvilytė-Sidorovienė, G. Giedraitytė (dr.), G. Grigelionytė, A. Ilgius, G. Jakubauskaitė-Kanapkienė, V. Jušmanova-Mitrofanova, I. Losevičiūtė, T. Loviagina-Ališauskienė (dr.), R. Mačiulaitis (habil. dr.), R. Mažeikytė-Dambrauskienė, J. Olšauskaitė-Morkūnienė, V. Paškonis, M. Petrėtytė, M. Petrušytė (dr.), A. Raslanaitė-Vytėnienė, L. Reminaitė-Olechnovič, R. E. Ručytė, V. Staišytė-Drakšienė, G. Statulevičius (dr.), A. A. Urbaitė-Šilaikienė, L. V. Vaškaitė-Biziulevičienė, N. Vaškevičius.

Biochemikai: I. Chomskytė-Melnikova, D. Jankauskaitė, J. Jonkutė-Ališevičienė, T. Jučas, B. Kaziliūnienė (Baškauskaitė), R. Krakėnaitė (dr.), R. Markūnas, J. K. Misiūnaitė-Radikienė, M. M. Piktuižytė, E. Puplinskienė (Pečiurytė), A. Šlakaitytė-Aleksienė (dr.), V. Šumilovaitė-Trakimienė, G Treigytė (dr.).

1973 m.

Z. Barčkutė-Vaitkevičienė, I. Bilevičiūtė, A. Burdaitis, N. Čepaitytė, D. Dapšauskienė (Gadeikytė), D. Daugirdienė (Polukordaitė), L. Davidavičienė (Kalesnikova), *O. Drumstaitė-Adomėnienė (dr.), B. Gaučytė-Šimanskienė, N. Gladkov (dr.), D. Ivanovaitė, A. Jurevičius (dr.), M. Kažemėkaitė (dr.), B. Klimaitė-Zlatkauskienė, A. Krotkus (dr.), S. Lichušina (dr.), A. Matijoška (dr.), V. E. Matukaitė, M. M. Muškauskaitė-Burbulienė (dr.), A. Narkevičius (dr.), A. Norgailaitė-Žielienė (dr.), E. Orlauskas, A. Pačekajytė-Gailiūnienė, R. Pažėraitė-Žilinskienė, *L. Petrėtytė (dr.), G. Ptašinskaja-Lokutijevskaja, I. Romanovskaja-Naruškevičienė, L. Rimkūnaitė-Kanapienienė, S. Semaška, G. Simaškaitė, J. Šeškus, V. Štelbienė (Gedvilaitė) (dr.), G. Tuleiko, N. Urbonaitė-Vilkončienė, O. Žilvytė.

Polimerininkai: T. Bacevičiūtė, L. Baranauskaitė-Bendikienė, M. Baranauskas (dr.), K. Brinkienė (Burkauskaitė), J. Burneika, D. Cicėnaitė-

Kaušpėdienė (dr.), G. Grabežytė-Oškinienė, V. Jankauskaitė-Zubkaitienė, A. Jurgulis, D. Kudžmaitė-Šilingienė, N. Levina-Fabrikant, R. Mažeika, Z. Milinavičiūtė-Basevičienė, M. Minsterytė, R. Paunksnis, R. Protusevičius, C. Rochman-Druskina, G. Strankauskaitė-Bernotienė, V. Trinkaitė-Nikitinienė, M. Urbonavičiūtė-Gaidamavičienė.

Biochemikai: L. Antonenkova, *G. Baleišytė-Aušiūrienė,*I. Bieliauskaitė (dr.), E. Dragelytė-Vaičiulienė, *V. Gulbinaitė-Kirvelienė (dr.), V. Jurgelevičius (dr.), J. Juočepytė-Makauskienė, Z. Juškaitė, J. Kaziliūnas, E. S. Klimas, L. Korženeckaja-Česnokova, I. Markevičiūtė-Streikuvienė (dr.), B. Panavo-Kurtinaitienė (dr.), R. Rašap-Segal (dr.), R. Stonkutė-Lokienė, B. Žylaitė.

1974 m.

*A. Abrutis (habil. dr.), B. Bertavičiūtė-Navickienė, *E. Butkus (habil. dr.), B. Čiūraitė-Širvinskienė, D. Daujotienė (Raupėnaitė), *V. Daujotis (habil. dr.), G. Davainis, V. Domanskaitė-Domanskienė, S. K. Dragūnienė (Čepulytė), A. Drotvinaitė, E. Frank-Mendelevič, V. Gerasimas (dr.), N. Gogelytė, K. Ignatovič-Jakeliūnienė, R. Ivonytė-Belziuvienė, A. Jagminas (dr.), *A. Jagminienė (Patinskaitė) (dr.), G. Jaruševičiūtė, J. Jovaišienė (Dapkutė), J. Jurkevičiūtė-Balsienė (dr.), S. Kaceva, Z. Kuodis (dr.), Z. Korkiško-Bucenko, V. Laučys (dr.), J. Liutvinaitė-Gudukienė, J. Markeliūnaitė-Kuodienė, V. Navickas, E. Nikitina-Machlina, V. Paleckienė (Slavinskaitė), R. Paškūnas, R. Ragauskas (dr.), D. Ragauskienė (Jamantaitė), V. Rozovskij (dr.), A. Rutavičius (dr.), R. Sakavičius, R. Sapronienė (Petrašiūnaitė), E. Suslavičienė (Baniotaitė), A. Šimoliūnas, A. Tamošiūnienė (Balakauskaitė), M. Telksnytė, R. Uselis, M. Vaserytė-Jučienė, A. Žebrauskaitė-Davainienė.

Polimerininkai: R. Bakas, J. Filipavičūtė, V. Gaidamavičiūtė-Miliukienė, G. Gerasimienė (Grabauskaitė) (dr.), L. Gražys, V. Gribovskaja-Pileckienė, B. Jurevičiūtė, L. Krasnikova, J. Liesis, B. Lukoševičienė-Paradnevičiūtė, *R. Mikučionis, A. Misiūnas, N. Pereckaitė-Stolinienė, I. Rumskienė (Balsytė), R. Šapiraitė, K. Urbanavičiūtė, A. Šablevičienė (Zakaraitė), O. Zinčenko.

Biochemikai: A. Balsys (dr.), V. Chmieliauskaitė (dr.), P. Džėja (dr.), *K. Kadziauskienė (Grybauskaitė) (dr.), D. Karpavičienė (Minutkaitė) (dr.), V. Karpavičius, V. B. Melvydas (dr.), V. Naktinis (dr.), G. Romanova-Zacharova, S. Sučilienė (Baublytė) (dr.), A. Trumpickas, M. Vienožinskis.

1975 m.

R. Balkevičiūtė-Jančienė (dr.), A. Baranauskas, R. Berankytė-Petniūnienė, *R. Bernotas (dr.), V. Bernotas, *Z. Bliznikas, G. Buojytė-Skripkienė, S. Dirsaitė-Skunčikienė, R. Dževeckaitė, A. Folomejev, G. Genys, E. Ilgevičiūtė-Tautkienė, Z. Jančys, V. Jankauskas (dr.), D. Janušaitė-Jankevičienė, G. Jurgaitytė-Krotkienė, Z. Kazlauskaitė-Jonušienė, K. A. Klimavičius (dr.), G. Krasauskas, D. Leliungaitė-Burneikienė, A. Linkevičienė (Rukaitė), A. Malinauskas (habil. dr.), G. Martinaitienė (Jankauskaitė), V. Mikučionienė (Lapeikaitė), K. Mikučionis (dr.), A. Okuličiūtė-Zakarkienė, G. Paulauskaitė-Mikulskienė (dr.), R. Petniūnas (dr.), L. Pilka, Č. Prunskaitė-Aleksandravičienė, R. Ragalevičius (dr.), *R. Ramanauskas (habil. dr.), A. Rukšėnas (dr.), R. Staniulytė-Burbienė, I. Stoškutė-Martinaitienė, *B. Svičiulytė-Šironienė, R. Šinkūnaitė-Gečiauskienė, L. Taicas, S. Tautkus (dr.), V. Travkina-Sažinienė, M. Tumkevičienė (Žiupkaitė), S. Tumkevičius (habil. dr.), L. Žukauskienė.

Polimerininkai: B. Butkutė, S. Čeponytė, O. Dzilbutė, A. Karosienė (Kulvelytė), A. Katkus (dr.), I. Krištaponytė, D. Mačernytė-Iljasevičienė, D. Pašiškevičiūtė, V. Pranevičiūtė, L. Rakuckaja-Kairelienė, R. Rimaitė, I. Ruželienė (Vasiulytė), R. Samas, *G. Sitnikova-Krukonienė, M. Teriošina (Rodevič), D. Vaitkevičius, A. Vengrauskas, D. Vitginaitė-Milevičienė, A. Zulonaitė.

Biochemikai: A. Bagdonas, R. Balasevičius, A. Četkauskaitė (dr.), R. Komsa-Denkova (dr.), J. Makariūnaitė, V. Petrauskas, G. V. Ragauskienė (Beržiūnaitė), R. Slušnytė-Mulevičienė, L. Zubrytė-Keinienė.

1976 m.

A. Babenskas (dr.), A. Balčiūnas, A. Barčaitytė, J. Barkauskas (dr.), G. Blaževičiūtė-Pašakarnienė, D. Bučinskas, V. Butkus (habil. dr.), *D. Daniliauskaitė, L. Daugirdaitė-Paigozina, R. Dilnikas, O. Dobrovolskaitė-Barkauskienė, D. Girdžiūnaitė (dr.), V. Jankavičius, O. Jermakovič, J. Kemtytė-Japertienė, R. Laurutėnaitė-Dagienė, I. Malaiška, I. Mažonaitė, V. Mockevičius, D. Molytė-Žydelienė, J. Narinkevičiūtė, D. Narmontaitė, *L. Naruškevičius (dr.), Z. Narvilaitė-Jonušienė (dr.), S. Pavydytė-Šimkevičienė, A. Pečiulytė, L. Petravičiūtė-Kairienė, K. Račiukaitis, Z. Skipskytė-Manelienė (dr.), R. A. Sirutkaitis (dr.), Z. Šaltytė (dr.), S. Šilova-Urbonienė (dr.), N. Tamošiūnaitė, N. Tumaitė-Roski, L. Tur-

činavičiūtė. V. Urbonavičiūtė-Benetienė, I. Vaidalavičiūtė-Bačiulienė, R. Verkauskaitė-Butkienė (dr.), S. Zubaitytė-Švedienė, V. Žėglytė-Skrinskienė.

Polimerininkai: V. Antanavičius, J. Černiauskas, A. Fel, S. Gutauskaitė-Jankevičienė, O. Jakubauskaitė, D. Ligeika, G. Naimavičiūtė-Umbrasienė, S. Nugaraitė-Budrienė (dr.), I. Ordaitė-Drankinienė, V. Popendikytė (dr.), L. Rupšytė-Cirtautienė, B. Skopeckaitė-Šapolienė, V. Skrebytė-Miselienė, N. Širmulytė, A. Šimonytė-Gudanavičienė, L. Urniežytė-Mozūraitienė, A. Žukauskaitė.

Biochemikai: J. Grincevičius, L. Janušonytė-Noreikienė, *E. Kalasauskaitė-Bakienė (dr.), J. Latakaitė-Kateivienė, R. Leimontaitė-Masienė, P. Navickas, Z. Saliuginaitė-Krivickienė (dr.), T. Stanynaitė-Radžiuvienė, G. J. Švirmickas (dr.), *V. Vaitonis, G. Žirgulytė.

1977 m.

L. Bartašiūnaitė-Kulikauskienė, V. Bartytė-Bražiūnienė, N. Baumilaitė-Slavinskienė, Z. Dagilienė (Laurinavičiūtė), S. Dambrauskaitė, O. Eicher-Lorka (dr.), V. Gentvilaitė-Kasčionienė, D. Gruodytė, *L. Gudavičiūtė (dr.), R. Jankauskas (dr.), A. Jurkevičiūtė-Balsienė, *S. Kanapeckaitė (dr.), P. Kasčionas, R. Kazlauskienė (Jautakytė), P. Steponėnaitė-Džervienė, A. Kuzmickaitė-Šepelevič, E. Liutkevičius (dr.), L. Mažylis (dr.), K. Mikulskis (dr.), M. Pabedinskaitė, R. Paukštytė, R. Ruškienė (Zinkevičiūtė), E. Savickas, V. Savickienė (Malažinskaitė), A. Sinkevičiūtė-Mažylienė, J. Skieriūtė, V. Skrobockaja-Medelienė (dr.), E. Sorakaitė-Juzėnienė (dr.), Z. Stašiūnaitė, V. Tilindytė-Skaržinskienė, A. Timinskas (dr.), M. Vaitulevičiūtė, *I. A. Valsiūnas (dr.), P. Varkala (dr.), D. Vilimaitė, F. Virvinskaja, J. Žičkienė (Okunevičiūtė), V. Žičkus.

Polimerininkai: B. Balčiūnaitė-Giedraitienė, J. Dambrauskas, N. Gužauskaitė-Kurlinkienė, L. Karpovič, D. Kaunietytė-Liauksminienė, P. Kentra, A. Lapinskas, V. Liauksminas (dr.), L. Jurgelienė (Makrickaitė), D. Muškotaitė-Rindzevičienė, D. Pabedinskaitė, V. Paškevičiūtė, V. Purlytė-Bučinskienė, D. Ruškys, J. Šeputytė, A. Tuzinas, N. Vaitkutė-Tuzinienė, V. Vičienė (Kliucevičiūtė), L. Vyšniauskytė-Adomavičienė, D. Žiedas.

Biochemikai: M. Berčytė, M. B. Meizeraitytė (dr.), A. Meškauskas (dr.), V. Meškėnaitė, I. Pladienė (Požemeckaitė), V. Račkauskaitė-Novakienė, A. Rudzianskaitė, V. Ruškienė (Vasiliauskaitė), P. Stakėnas (dr.),

V. Švirmickienė (Jankauskaitė), S. Tarozaitė, O. Vaikšnoraitė-Šakalienė (dr.), V. Vasiliauskaitė-Voraneckienė (dr.), S. Žukauskienė (Burokaitė).

1978 m.

*G. Agafonov (dr.), A. Andriuškevičiūtė-Jakštienė, V. Arla, J. Ausiejūtė-Janulevičienė, A. Baikštys, A. Baronaitė, M. Buckutė-Gurklienė, R. Bulko (dr.), D. Busilytė-Michailova, V. Čibinskaitė-Šalnienė, R. Čibiras, V. Gefenas (dr.), *S. Jankauskas (dr.), I. Jurevičiūtė-Jurgaitienė (dr.), V. Kaminskas, *V. Klimas, I. Matelytė-Sirusienė, J. Markevičiūtė-Kaminskienė, A. Mikaila, J. Milius, *E. Norkus (habil. dr.), R. Račaitė-Kurbedienė, A. Radzevičiūtė-Meškienė, V. Raudeliūnaitė-Ragalevičienė,*V. Razumas (habil. dr.), J. Reklaitis (dr.), J. Ročaitė-Miliauskienė, R. Rudžinskaitė-Stakėnienė (dr.), H. Samas (dr.), B. Stanionytė-Morkūnienė, D. Stašytė-Kaziukonienė, *V. Šikšnys (dr.), A. Šleivys, L. Uogintaitė, M. Vileišytė-Pumputienė, R. Vitkauskaitė-Dantienė, D. Zykaitė.

Polimerininkai: R. Balandis, S. Bareika, R. Giedraitis, B. Jurgelionytė-Bakutienė, V. Karanauskaitė-Samienė, Z. Kiseliovaitė-Borisovienė, D. Jasinskienė (Kazlauskaitė), V. Matusevičiūtė-Streiča, R. Norkienė (Rasikaitė), P. Rozaliūnas, D. Rozaliūnienė (Strankauskaitė), S. Stulgys, L. Vainikevičiūtė, R. Vingrytė-Graženienė.

Biochemikai: V. Armalytė-Norkienė, Z. Baronaitė (dr.), A. Daujotaitė-Mažonienė, R. Ferencaitė-Vaitkevičienė, *S. Flaksaitė-Bulkienė (dr.), D. Jurevičiūtė-Žilinskienė, A Markuckas (dr.), I. Rimševič-Bareikienė, A. S. Šležienė (Kazlauskaitė), K. Usevičius, R. Vidžiūnaitė (dr.), A. Zimkus (dr.).

1979 m.

O. Apliotova, I. Beržinytė-Kilikevičienė, I. Birbalaitė-Maskolenko, J. Brazauskas, V. Čelkonaitė-Mazaliauskienė, *N. Čėnas (habil. dr), Č. Černiavskij, G. Dirsytė-Laurinėnienė, N. Domarkienė (Najulytė), *G. Gavėnas (dr.), I. Gavėnienė (Šemetaitė), V. Gužauskaitė-Mažrimienė, M. Ilgūnaitė-Gecevičienė, *V. Jonuška, B. Juodvalkienė, N. Kaštalianova, Z. Klimienė (Mazaliauskaitė), D. Križanauskaitė-Levinskienė, *I. Lapinskaitė-Kavoliūnienė, J. Levinskas, I. Malinauskaitė-Mirvienė (dr.), J. Mažolytė-Petrauskienė, G. Mikučionis, J. Moscickaja-Zatulina, I. Naujalienė (Neimontaitė), G. Naujalis, O. Paplauskas, V. Paukštytė-

Jakubauskienė, N. Putnaitė-Šerkšnienė, A. Ramanauskas, R. Ruzgytė-Binkienė (dr.), A. Samalius (dr.), O. Sečinskaitė, J. Senvaitienė (Jasinevičiūtė), M. Sinušaitė-Latakienė, R. Šaulytė-Žukauskienė, R. Šimkutė-Sakalauskienė, B. Šliožaitė-Sivakova, L. Vekeriotas, I. Vinogradnaja-Zimkuvienė, B. Zakarkaitė-Ašakienė, D. Židonytė, *A. Žilinskas (dr.).

Polimerininkai: B. Brokoriūtė-Gaižutienė, J. Cegelytė-Ruibienė, V. Gutauskaitė-Čiupailienė, M. Jurgaitytė-Morkevičienė, V. Kaduševičius (dr.), *R. Makuška (dr.), L. Perlavičiūtė-Valantavičienė, V. Petrikaitė-Stropienė, K. Radzevičius (dr.), J. Saudargaitė-Getautienė, A. Strumila, A. Šapalaitė-Semaškienė, V. Tuominytė-Kriščiūnienė.

Biochemikai: *G. Alkimavičius (dr.), *J. Bitinaitė (dr.), *R. Daugelavičius (dr.), L. Jocienė (Čėsnaitė). *V. Oguzaitė-Mildažienė (dr.), J. Paškevičiūtė-Mikulskienė, L. Pranculytė-Dyburienė, L. Pulikaitytė-Rakauskienė, R. Urbonaitė-Vizbarienė, *L. Zizaitė-Marcinkevičienė (dr.).

1980 m.

R. Alpert, V. Apšegaitė, M. Areškaitė. A. Babravičienė (Vaitkūnaitė), K. Bagdonaitė, G. Baltrūnas (dr.), *A. Barauskaitė-Juškienė, B. Baušytė, A. Bubelevičiūtė-Marozienė (dr.), J. Čiginskienė (Isajeva), J. Čižiūnaitė, R. J. Dagys (dr.), L. Daugelavičienė (Sakalauskaitė), R. Dautartas (dr.), N. Eismont, B. Griškienė (Kangailaitė), L Jarmalavičienė (Stoškutė), B. Jasionskytė, R. Juozaitytė, Z. Jurkšaitytė, S. Kaduševičienė-Kuliešytė, G. Kondratavičūtė-Četverikovienė, V. Kuliešius (dr.), G. Laučytė, O. Melnikovas, N. Mickutė-Vėbrienė, E. Morkevičius (dr.), A. Mozerytė-Gefenienė, V. Pastalytė, K. Petrauskas, G. Pobiendinskienė (Palukaitytė), D. Rameikienė (Vaitkunskaitė), R. Ratkevičiūtė-Grigorjevienė, E. Samalienė (Vėsaitė), J. Strockienė (Gustaitė), D. Šidlauskaitė-Jelinskienė, *D. Šimkūnaitė (dr.), B. Tamulaitienė (Jankevičiūtė), R. Uščinas, V. Vaitiekūnas, D. Vaitkienė (Laskauskaitė), R. Vaitkus (dr.), G. Valinčius (dr.), J. Vienožinskis, G. Vyskupaitienė (Domarkaitė), S. Zubrytė, I. Žymančienė (Jackevičiūtė).

Polimerininkai: N. Aliukaitė, G. Antužytė, B. Bobinienė (Pankaitė), Cimermonaitė-Čiutienė, I. Getautienė (Varanaitė), G. Kamarauskaitė, S. Karčiauskienė (Galvanauskaitė), V. Keturka, O. Kuzmicas, N. Latakaitė-Stalauskienė, V. Motiejūnaitė, A. Satkevičiūtė-Nikienė, J. Stremauskaitė-Bernotienė, A. Šėrys, L. Tumelytė, V. Vilčinskienė (Jankevičiūtė).

Biochemikai: V. Januškaitė-Gelažienė, D. Jurevičiūtė-Namajūnienė, I. Kliminskienė (Bikinaitė), J. Lazauskaitė-Vienožinskienė, D. Narbutytė-Malkova (dr.), P. Povilionis, M. Ptašekas, N. Rozovskaja-Šliachtič, A. Šlažys, A. Uginčiūtė, V. Vaitkevičiūtė-Keturkienė, V. Velžytė.

1981 m.

E. Ambrakaitytė-Šlepetienė, D. Bagdonavičienė (Striukaitė), N. Balčiūnaitė-Kuliešienė, J. Balzarevičiūtė-Šiurkienė, D. Baranauskaitė-Brukštienė (dr.), D. Barniškytė-Liutkienė, H. Cesiulis (dr.), E. Černova, A. Dagytė-Balbierienė, B. Daukšas, V. Dieninis (dr.), L. Gabrytė-Žemaitienė, P. Gaidamavičius, J. Jasaitis, E. Juzeliūnas (habil. dr.), D. Juzumaitė-Cesiulienė, V. Kairiūkštis, S. Klimašauskas, J. Mačiulaitytė-Bazanovienė, K. Malachovskaja, D. Narmontaitė, L. Navickaitė-Bajorūnienė, A. Navickienė (Mažeiko), L. Nedzinskaitė-Jakaveckienė, V. Norkus, M. Norkutė-Glemžienė, R. Pinkevičiūtė-Bernotavičienė, D. Poškutė-Bučinskienė (dr.), I. Puluikytė-Gaidamavičienė, A. Ruškytė, I. Savickaitė-Rubienė, V. Sederavičiūtė-Jakubkienė (dr.), R. Stasiukynaitė-Butėnienė, S. Staškevičienė (Noreikaitė), V. Staškevičius, Z. Staškevičiūtė-Petuchauskienė, N. Statkutė, V. Strazdauskas, J. Šarlauskas, R. Šidlauskaitė-Damalakienė, V. Trečiokaitė-Bublevičienė, R. Ulozaitė, V. Vaičekauskas, R. Vaitiekūnienė (Palionytė), R. Vyšniauskaitė-Zilnienė.

Polimerininkai: J. Andriulaitienė (Binkytė), A. Brukštus (dr.), N. Daukšienė (Mažulytė), N. Dereškevičiūtė, R. Glemža (dr.), *G. Mikšytė (dr.), A. Nika, R. Norkienė (Butkevičiūtė), D. Orenius-Kairiūkštienė, O. Ostrauskaitė, D. Pocienė (Vilkaitė), A. Pocius, S. Salučka (dr.), A. Žalius, A. Žukauskaitė (dr.).

Biochemikai: R. Balčiūnaitė-Eicher-Lorkienė, *V. Baltėnas, J. Buckutė-Janulienė, V. Kilius, L. Kosychova (dr.), R. Lesmanavičius, A. Mačiokas (dr.), R. Siniauskas, *R. Stapulionis (dr.), A. Šaltytė-Pupeikienė, A. Šiško, *E. Vareikis (dr.), *G. Žvirblis (dr.).

1982 m.

R. Adomaitytė, L. Adomavičiūtė, N. Baltrūnienė (Leonavičiūtė) (dr.), J. Beinortaitė, E. Butkevičiūtė, A. O. Češūnienė (Galdikaitė) (dr.), R. Garjonytė, D. Gėdrikaitė-Guogienė, S. Gilys, R. Grikštaitė, A. Gudavičius, V. Guobužaitė, L. Jurevičienė (Naglytė), D. Jurevičius, J. Ju-

revičiūtė, L. Jurkevičiūtė, *Z. Jusys (habil. dr.), D. Kapšytė, A. Karpavičiūtė-Vektarienė (dr.), V. Katkutė-Uksienė (dr.), V. Krikštulytė, V. Makarevičius, I. Kiedienė (Masalskaja), G. Mažūnaitis (dr.), V. Mieldažis, R. Murelytė-Kaušienė, A. Neniškis, N. Nikiforova, D. Okunienė (Kondratjeva), A. Plonytė-Gužauskienė, B. Radzevičienė (Stroputė), A. Ražanas, D. Ražanienė (Paliukaitė), S. Riaukaitė-Reklaitienė, J. Rozgaitė-Razumienė, R. Rusevičiūtė-Neniškienė, I. Savickaitė, R. Sniečkutė, V. Stankaitytė, D. Stankevičiūtė, B. Šandarytė, *D. Šuliauskaitė-Poškienė, R. Vareikaitė, Z. Vasiliauskaitė, D. Vosylienė (Korsakaitė), R. Žilinskienė (Rauckytė), N. Žukauskaitė.

Polimerininkai: V. Bitė, O. Bitienė (Stašytė), M. Bluzmanaitė-Lešinskienė, R. Džiugelytė-Pajaujienė, N. Grumodaitė, L. Bakienė (Drumžlytė), L. Kundrotienė (Puzonaitė), S. I. Lukošiūtė, R. Mažeika (dr.), D. Mažonytė-Ragauskienė, R. Mikalauskaitė-Samsonienė, J. Mitrikaitė-Dulinskienė, M. Novikova-Trocenko, A. Rabačiūtė-Lavienė, V. Šilenskytė-Servutienė, A. Ūsaitis (dr.), V. Vaitelavičiūtė-Tamoševičienė, R. Viršilaitė-Juknevičienė.

Biochemikai: I. Baltėnienė (Drozd), R. Banys,*V. Borutaitė (dr.), E. Janušauskas, R. Jurgelytė, R. Kazlauskienė (Juodeškaitė), V. Kriaučiūnaitė-Našlėnienė, A. Kutanovas, A. Mišeikytė-Žvirblienė (dr.), B. Rubikaitė (dr.), *J. Sereikaitė (dr.), R. Vareikienė (Liūdžiūtė).

1983 m.

V. Akranavičienė (Zaikauskaitė), *R. Aleksandravičius, V. Andzevičius, E. Babravičiūtė-Jaskaitienė, D. Brašišikytė-Ūsaitienė, R. Čepulienė (Rimavičiūtė), *L. Dabravolskytė-Zibolienė, *B. Dadurkevičienė (Šaltenytė), S. Didžiulis (dr.), L. Grabauskaitė (dr.), V. Gražytė, D. Gudavičienė (Marozaitė), E. Jakobsonas, A. Jankauskas, M. Kaleiša-Augulienė, A. Kareiva (habil. dr.), R. Kazakevičiūtė, N. Kazėnaitė-Čiukšienė, V. Kazlauskaitė, D. Keršulytė, Č. Kvederavičiūtė, J. Kiuberis, J. Liaučytė, *R. Matusevičiūtė, R. Mikelionytė-Beliavičienė, A. Minikauskas, L. Navikaitė, *G. Noreikaitė-Liepinia, D. Panavaitė, O. Petrauskas (dr.), L. Petrauskienė (Maskolaitytė) (dr.), E. Remeikaitė (Končienė), E. Rybakova-Lisauskienė, Č. Rimkūnaitė, V. Rudienė (Sėjonaitė), S. Ruseckas, A. Senkus, N. Šeškuvienė (Juškaitė), R. Šiūrytė-Remeikienė, A. Trukšnys. I. Vaišytė-Didžiulienė, G. Valentėlis, M. Varnelienė (Jakubovskaja), *V. Vičkačkaitė (dr.), D. Zalieckytė-Šikšnienė (dr.), *A. Zapalskytė-Drungilienė.

Polimerininkai: G. Denafas (dr.), V. Jovaišaitė, V. Juraitis, A. G. Makarevičienė (Marcinkevičiūtė), A. Meškauskaitė-Salučkienė, D. Namavičiūtė-Aleknienė, R. Nevieraitė-Patalavičienė, V. Norvaišas, I. Pečiukaitė-Gorbuliova, A. Rudžionytė-Kučinskienė, D. Survylaitė-Dubutienė, L. Šartuvienė (Brazytė), S. Šedytė-Malikėnienė, V. Tolušis, N. Užpelkytė-Čaplikienė.

Biochemikai: T. Bodneva, I. Daukantaitė, V. Diglys, D. Jacunska, S. Jasaitytė-Naureckienė, *V. Kanapeckienė (Kairytė), R. Kvietkauskaitė (dr.), *E. Laškovaitė-Bunikienė, L. Lazarevičiūtė, R. Lensbergaitė, Z. Matijauskas, B. Sadauskaitė-Uogintienė.

1984 m.

V. Baltuškaitė, D. Baranauskienė (Bieliūnaitė), V. Čepulis, V. Četkauskaitė, A. Diburienė (Markevičiūtė), R. Diburys, A. Gliaudelytė-Beganskienė (dr.), D. Karalytė, E. V. Kutaitė, R. Ladygienė (Jankauskaitė), M. Misiūnaitė, S. Padarauskienė (Pocevičiūtė), S. G. Padegimas, V. Petkevičiūtė, Z. Petrauskaitė, *R. Raudonis (dr.), R. Rubis, R. Skusevičienė, D. Straukienė (Kavaliauskaitė), *I. Stulgienė (Šopauskaitė) (dr.), *D. Stulgys, R. Šilanskienė (Dudavičiūtė), A. Tamulevičius, R. Tamulis, R. Tijūnaitė, J. Urbonaitė-Žukauskienė, *R. Vaitkevičiūtė-Daučionienė, *R. Valiūnas, V. Valiūnienė (Kubiliūtė), D. Varabauskaitė-Sokolovskienė, J. Verbilytė, R. Vareikaitė-Gaižauskienė, G. Vidugiris, L. Vyganovskaja, D. Vitkauskaitė-Feiferienė.

Polimerininkai: G. Bagdonaitė-Mikalauskienė, L. Bimbaitė-Mikelevičienė, G. Buika (dr.), A. Giedraitė-Liudvinavičienė, D. Grigucevičienė (Staugaitė), R. Juodvalkienė (Skerstonaitė), A. Kačanauskaitė, V. Kasputytė, S. Kelmelytė, M. Liudvinovičius, N. Matuzaitė, N. Rakauskaitė-Pelakauskienė, R. Rimkutė-Sirvydienė, L. Stepšys, V. Straukas, J. Tamulevičienė (Zagurskytė), *R. Tauraitienė (Brazytė), A. Timinskas.

Biochemikai: N. Galkantaitė-Šulgienė (dr.), V. Jagminas, J. Janeliūnaitė-Markauskienė, L. Jurevičiūtė, A. Kaselytė-Balkienė, A. Markauskas, R. Maskoliūnas, A. Rutytė-Rupel, A. Šikšniūtė, R. V. Vilčinskas (dr.), A. Zabulionytė.

1985 m.

*B. Bielinytė-Williams (dr.), J. Brazdžiūnaitė-Dudienė, D. Butkutė-Mumgaudienė, J. Daukšas, R. Drilingaitė, V. Drunga (dr.), M. Ežers-

kytė, R. Galinytė, G. Juknevičiūtė-Baleišienė, D. Juozapaitytė, A. Juršėnaitė, G. Kaikaris, R. Kareivienė (Kučinskaitė), J. Karmalavičiūtė, V. Karosas, A. Kičaitė, D. Kimbartaitė-Skučienė, L. Labanauskas (dr.), R. Matuliauskienė (Svirskaitė), D. Mažūnaitienė (Bačiulytė), S. Misiūnaitė, G. Murauskaitė, L. Padegimienė (Maklajauskaitė), V. Pelakauskas, J. J. Petkūnaitė-Petronienė, *D. Podėnienė (Šešelgytė), V. M. Poškienė, D. S. Sakalauskaitė-Vasiliauskienė (dr.), D. Saulytė, V. Sliesoriūnas (dr.), L. Sriubaitė-Bandžiulienė, V. Strazdas, I. Strazevičiūtė-Grabauskienė, V. Šukytė, O. Tatolytė (dr.), A. Uščia, V. Valiukas, R. Valungevičiūtė-Jakutienė, D. Vizbarienė (Jarmuševičiūtė), D. Zaveckytė-Cibienė, V. Žydelytė, R. Žikaitė-Jefremovienė.

Polimerininkai: A. Bytautaitė-Tauraitienė, V. Dusevičiūtė, A. Gutauskas, D. Orlaitė-Ramanauskienė, D. Kavaliauskaitė-Sirolienė, L. Noreikevičienė (Mikučionytė), D. Puodžiūnienė (Kajokaitė), A. Rukšėnaitė, S. Savickienė (Mačiūtė), A.Simutienė (Leščinskaitė), P. Simutis, V. Timinskienė (Šiaučiūnaitė), A. Vareikis, V. Žutautas.

Biochemikai: D. Baniulienė (Gustainytė), A. Buzienė (Lučiūnaitė), *J. Didžiapetrytė-Vidugirienė (dr.) A. Krasauskaitė-Vilčinskienė, D. Labeikytė (dr.), R. B Masiliūnaitė, V. Maziliauskas, R. Plaipa, V. Prižgintienė (Lileikytė).

1986 m.

N. Armonaitė, R. Balčiūnaitė, V. Baranauskaitė, S. Bliznikas, M. Budreikienė (Kepalaitė), N. Dirmienė (Matulytė), J. Drungienė (Vilnonytė), T. Dudoit, N. Indrašienė (Černevičiūtė), M. Indrašius, T. Jakutis, L. Jasiūnaitė, N. Juraitienė (Mickevičiūtė), V. I. Kerdokaitė, D. Ku[illegible] nė (Šlapelytė), R. Kvederas, R. Nadišauskaitė, R. Latvytė, R. Linčiū[illegible] (dr.), R. Lomovskaja, V. Mališauskas, V. Markūnaitė, R. Merkevičiūtė, J. Meškauskas, Z. Mockus (dr.), S. Mociškytė (dr.), G. Molčanova, B. Narmontienė (Gaubytė), I. Paulauskaitė, R. Pacevičiūtė, V. Pažeraitė, D. Radzevičiūtė, V. Simokaitytė, K. Simonavičius, S. Simonavičienė (Intaitė), V. Šepkauskienė (Balsevičiūtė), D. G. Šimkūnaitė-Žukovienė, L. Urbonaitė, J. Varnagirytė, A. Vyšniauskas, J. Žukauskaitė, D. G. Žukovienė (Šimkūnaitė), E. Zdanevičius.

Polimerininkai: D. Andriuškevičiūtė, L. Amšiejūtė, L. Bagdanienė (Užlytė), Z. Bliznikienė (Gralinskaitė), K. Cibulskis, V. Čekanavičiūtė, G. Da-

rulytė-Petkevičienė, A. Jurkevičius, V. Lavrivianec, D. Martinkėnaitė, S. Račelis, R. Ragelytė, D. Ratkelytė, D. Sartanavičiūtė, A. Širvinskienė (Maldžiūtė), V. Vaičiulėnaitė, D. Žutautienė (Arnatkevičiūtė).

Biochemikai: R. Baranauskas, I. Ezerskaitė-Kairienė, E. Jakubčionytė-Sužiedėlienė (dr.), H. Kasperovičius, R. Lukauskaitė, A. Raziūnas, R. Suprikaitė-Andrijauskienė, M. Valius, A. Veleckaitė-Miškinienė, R. Viršilas.

1987 m.

L. Arelytė-Visockienė, S. Bagušytė-Barkauskienė, R. Baltrukaitė, G. Baranauskas, I. Bičkienė (Kunsevičiūtė), S. Butkutė, I. Gintautaitė, A. Jakštaitė, N. Jankauskienė (Bekintytė), B. Juknaitė-Krinickienė, G. Kajėnaitė-Mozūrienė, D. Karinauskienė (Rasimavičiūtė), L. Kasakauskaitė-Zablackienė, V. Lukša, E. Minkevičius, G. Miškinytė-Smalakienė, S. Mykolaitytė, R. Nakutytė-Kersnauskienė, A. Padarauskas (habil. dr), D. Pelakauskaitė-Meigienė, S. Rudaitis, E. Savickytė, D. Slapšinskaitė, G. Šeduikienė (Jurevičiūtė), G. Švedas, *R. Tilingaitė-Kybartienė, B. Trubleckaitė-Genevičienė, R. Valiukienė (Pačkauskaitė), I. Vaškelytė, A. Virkutytė-Kačinskienė, D. Vizgirdaitė, M. Zeinijeva-Sinkevičienė.

Polimerininkai: A. Antonevič-Rizgelienė, N. Augustonytė, L. Bytautaitė, D. Čiupalaitė-Miškinienė, B. Fabijonavičiūtė, R. Grigaitė, J. Sventkūnaitė-Kibirkštienė, *D. Minkevičiūtė-Uksienė, V. Pamedytytė (dr.), L. Petrašiūnaitė, J. Pupkutė, S. Rauba, R. Rauckytė (dr.), R. Rimkutė, V. Tamulienė (Jucevičiūtė), D. Zolubaitė, S. Žėkaitė-Vilčinskienė.

Biochemikai: I. Azikejevienė (Kavaliauskaitė), *J. Baltrūnaitė, R. Danauskaitė-Banienė (dr.), R. A. Garuckaitė, A. Garuolytė-Šavelskienė, R. Grigaitė, V. Grigutienė-Talalaitė, *J. Kazlauskaitė (dr.), V. Kižys, E. Narkevičiūtė-Kuprevičienė, J. I. Švedaitė-Švedienė.

1988 m.

I. Bendaravičiūtė, L. Gruodienė (Kozlovska), A. Ivanauskaitė-Sakalauskienė, M. Jevsejeva, R. Klusaitė, A. Kučinskaitė-Švedienė, J. Leleikaitė-Urbonienė, L. Leveikienė (Rokaitė), J. Lukošienė (Šlapelytė), S. Marmukonytė-Grigaliūnienė, V. Matulionienė (Talačkaitė), J. Naraškevičienė (Guobytė), A. Petravičienė (Kazickaitė), *A. Petruškevičienė (Laugalytė), A. I. Rekertaitė, B. Sapijanskaitė, S. Saudargaitė-Teiberienė,

R. Skliutaitė, V. Staniulytė, A. Stonkutė-Valiūnienė, I. Stungienė (Surkova), G. Šaduikis, L. Ulevičiūtė-Mickevičienė, R. Valentonytė.

Polimerininkai: R. Bartkevičienė (Kairytė), *L Juškevičiūtė-Šaduikienė, V. Krikštulytė-Eidukonienė, A. Matuliauskienė-Malyševienė (Leliukaitė), J. Obeliūnaitė-Rutkauskienė, E. Petrovska (Kozlovskaja), R. Skiauterytė, R. Šiušytė, R. Švagždytė-Buls.

Biochemikai: Ž. Bartkevičienė (Janavičiūtė), Drumstaitė-Pinelienė, L. Janėnienė (Pociūtė), L. Jonušas, *V. Jonušienė (Lipnevičiūtė), L. Jurevičiūtė, R. Meškys (dr.), V. Naujalienė (Čivilytė), R. Petniūnaitė-Navakauskienė (dr.), V. Stukonis, A. Suveizdienė (Lidžiūtė), J. Vaitkienė (Kukulskytė), D. Valatkevičiūtė, I. Zilporytė-Vaškevičienė.

1989 m.

D. Abečiūnaitė, R. Arlauskienė (Švedarauskaitė), A. Balandytė-Aralienė, E. Balsevičiūtė-Puteikienė, G. Bardzilauskienė (Morkūnaitė), V. Bartkevičiūtė, R. Bieliakienė (Nensbergaitė), V. Bilkienė (Peluritytė), J. G. Bliūdžius, D. Briedytė-Butpetrienė, V. Butavičienė (Kapšytė), D. Butkevičienė (Šimkutė), A. Dėdinaitė, R. Dulkytė, E. Gil-Gilevskaja, R. Gutauskaitė, E. D. Jarienė (Tulauskaitė), R. Jociunskaitė, L. Joneliūnienė (Matusevičiūtė), *V. Kairys, A. Kalnaitienė (Pauraitė), S. Kalnaitis, A. Kazlauskas, N. Kičaitė, R. Kriaučiūnaitė, D. Kuliešienė (Čerkauskaitė), V. Kuliešius, R. Kuzmič-Mačiūnienė, J. Leonavičiūtė, Č. Marcinkevič-Kavaliauskienė, R. Matijošiūtė, D. Mazaliauskienė (Dindaitė), I. Mažginskienė (Lapkovskytė) (dr.), V. Mažulytė, A. Michailova (Sokolova), S. Mikolaitytė, M. Minčenko-Grinienė, A. Motiejauskaitė, A. Navarskienė (Kontautaitė), B. Pastarnokaitė-Simutienė, V. Petraškaitė-Čirbienė, R. Petruškevičius, R. Rakauskaitė, V. Sprindys, V. Stanulionytė, R. Steponavičius, A. Svitojūtė, J. Špancieriūtė, J. Švogžlienė (Vegytė), I Trifanovaitė-Radlinskienė, V. Urbanavičiūtė-Dagienė, J. Vabuolienė (Lipeikaitė), A. Vancevičienė (Mačikūnaitė), N. Varnaitė, V. Vasiliauskaitė-Klimavičienė, T. Vasiljevaitė, L. Vertalytė-Plečkaitienė, D. Zubytė, R. Žemaitytė, A. Žilėnas.

Biochemikai: J. Bagdonaitė-Žilinskienė, G. Balčiūnaitė, V. Daukšaitė (dr.), D. Jurgelionytė-Mitkuvienė, R. Karazijaitė, *L. Padegimas, E. Padegimienė (Marcišauskaitė), K. Sužiedėlis, G. Šironas, *Č. Venslovas, N. Vaitkus,*J. Vitkutė.

1990 m.

R. Akstinas, R. Aninkevičiūtė-Klimienė, O. Bobrovskaja (Babachina), D. Burbaitė, G. Činčikienė (Rutkauskaitė), V. Domarkas, L. Galdikaitė, L. Gesevičienė (Sabaliauskaitė), A. Jasaitytė-Judžentienė (dr.), I. Jurkaitytė, *L. Kelevišiūtė, D. Kisieliūtė, E. Kubilienė (Lekavičiūtė), V. Kubilius (dr.), R. Kvieskaitė, N. Macijauskaitė, V. Mackevičiūtė, R. Majauskaitė, J. Masalskaitė-Stogienė, E. Miknevičienė (Steponavičiūtė), K. L. Noreika, V. Noreikaitė-Ražanienė, I. Noreikienė (Brigmanaitė), E. Piščikaitė, R. Povilovskaja, D. Puvačiauskas, R. Radžiūnienė (Baublytė), R. Rozenbergas, D. Rudžionytė, E. Savičiūtė-Šarkienė, *A. Sirvydytė (dr.), S. Stundžiaitė, R. Svedlova, R. Šematovič, R. Šmailaitė, L. Tamašauskaitė-Tamašiūnaitė, A. Tamašauskas, A. Trumpickaitė, J. Ulbinaitė, R. Vaitonienė (Cėplaitė), A. Vareikienė (Žemaitytė), A. Žebrauskas, V. Ruzgutė-Žemaitienė, V. Žilinskaitė, R. Žurauskaitė.

Biochemikai: E. Avižienytė, R. Bilienė (Globytė), N. Daugvilaitė, F. Dobrovolskytė, J. Drėgvaitė, Ž. Kairiūkštis, J. Maciulevičiūtė-Žalienė, -*M. Plečkaitytė, I. Šidagienė (Urmonaitė).

1991 m.

G. Aleksiejūnas, E. Balčiūnaitė, R. Baziulytė-Mickevičienė, G. Būdas, L. Cidzikas, J. Danilova, A. Domarkienė (Uktverytė), E. Gaušaitė, J. Jakaitis, O. Jauniškienė (Čėplaitė), R. Jokubaitytė, V. Juknienė (Kopūstaitė), R. Kubilius, R. Kuncevičiūtė-Urmanavičienė, G. Lagunavičius, D. Lebednikaitė, D. Lekešiūtė-Jarašiūnienė, V. Maniušytė-Sprindienė, R. Meilūnaitė, L. Mickevičius, R. Milerytė-Šileikienė, J. A. Mituzas, B. Olechnovič-Čereškienė, M. Olechnovič (Girnytė), R. Plaušinaitis, V. Rožėnaitė-Michailovienė, E. Rudokienė-Praninskaitė, V. Šalaviejus, R. Sirvydytė, R. Skėrytė-Jankevičienė, R. Slivkaitė, A. Stankutė-Lukošienė, A. Tušlienė (Černiūtė), A. Urbelienė (Petrauskaitė), G. Urbelis, Ž. Valentinavičiūtė-van de Sluys, G. Valužytė, R. Vitkauskaitė-Budienė, D. Zorkutė, R. Zubaitė, V. Žičkauskas, R. Žilinskaitė, I. Žvironaitė.

Biochemikai: Ž. Anusevičius. A. Balčiūnaitė-Aranauskienė, N. Janušaitytė, J. Kanapickaitė-Giedrienė, R. Olchnovičius, *L. Prasmickaitė, *A. Ramanavičius, V. Tušla, A. Žilinskaitė-Ramonienė.

1992 m.

N. Anesova, I. Antoniukienė (Apkartina), D. Babičienė (Okulavičiūtė), I. Banevičienė (Maripuu), *D. Bigelienė (Kalinauskaitė) (dr.), V. Bigelytė-Plaušinaitienė, A. Butrimaitė, R. Čepienė (Statulevičiūtė), D. Česaitytė-Ginevičienė, L. Dremo, E. Dringelienė (Kubiliūtė), E. Dudėnienė (Gaidamavičiūtė), Ž. Franukevičienė (Matulevičiūtė), E. Gervinskaitė, D. Gurinova (Špakova), G. Kalašnikova-Simkevič, D. Kaluinaitė-Švilpienė, V. Kasperavičiūtė, R. Kimbaras, V. Kučinskienė (Rimkevičiūtė), V. Litvinovas, R. Mačiulionienė (Breivytė), E. Meldaikienė (Meldaikytė), R. Morkūnienė (Vermauskytė), J. Murauskaitė-Kazlauskienė, L. Ragelytė, K. Rudokas, J. Runkelytė, A. Stončius (dr.), A. Stuckaitė-Bytautienė, Z. Šalaviejienė (Radzevičiūtė), E. Šernaitė, D. Švedas, V. Tamošiūnaitė, I. Tekorienė (Čepauskaitė), L. Ulevičienė (Svirskaitė), J. Uljanionok (Sgibneva), D. Urnėžienė (Jauraitė), E. Urnėžius (dr.), R. Vanagaitė, V. Vilkaitienė (Rudėnaitė).

Biochemikai: V. Aleksejenka, D. Gineitis, J. Liugailienė (Kazlauskaitė), E. Mikalajūnienė (Daujotė), E. Servienė (Matesovič), J. Urbonavičienė (Vaitkevičiūtė), J. Urbonavičius, S. Vilkaitis, I. Žuklienė (Guršnytė), S. Žuklys.

1993 m.

E. Araminaitė, A. Balsys, A. Baševa, R. Bojarinas, L. Budukevičiūtė, A. Buivydaitė, E. Čeponienė (Trukelytė), D. Dekerienė (Mockaitytė), Z. Ežerskis, *E. Gaidamauskas (dr.), S. Gražul, T. Jarašiūnas, P. Jurgutis, P. Kadziauskas, T. Kapočius, G. Levickas, G. Malakauskaitė-Balsienė, J. Maleckaja, V. Morkūnas, V. Navickytė, R. Neimantienė (Gudžiūnaitė), V. Pėstininkas, D. Plaušinaitis (dr.), D. Puvačiauskienė (Bernotaitė), G. Stalnionis (dr.), G. Stončiuvienė (Andriuškevičiūtė), M. Strazdas, R. Stūglytė, G. Švilpa, G. Tamašauskienė (Repečkaitė), R. Vaišvilienė (Perminaitė), I. Vaškelytė, V. Vaškelis, V. Starkuvienė (Garalevičiūtė), *J. Beliajeva, L. Padervinskaitė, D. Pacevičiūtė, S. Zacharina, G. Majauskienė (Mitrulevičiūtė).

Biochemikai: D. Čereškaitė-Margienė, A. Jakubauskas, G. Kručkas, D. Lingė, A. Linkevičiūtė-Jankauskienė, D. Matulis (dr.), *S. Serva, V. Virbalis, G. Gulbinas, B. Surinėnaitė, *E. Margis, A. Lagunavičius.

1994 m.

L. Ažubalytė-Ažubalienė, V. Baliukonis, E. Bernotas, R. Bernotas, V. Budaitė, R. Čepytė-Stankienė, Ž. Čeponis, L. Gelūnaitė, J. Girdžiūnienė (Tvarijonavičiūtė), L. Gogelienė (Pečiukonytė), A. Grumbinaitė-Gaižienė, V. Gužaitė, J. Jocytė, J. Juodaitytė (dr.), R. Jurtautas, O. Kalnietytė-Bagvilienė, R. Kulakauskaitė-Prielgauskienė, G. Kuliešienė (Pauliukaitytė), R. Lazdauskienė (Lukšytė), D. Litvinas, B. Mikalauskienė, A. Mituzaitė-Krušinskienė, A. Petraitis, D. Pockevičiūtė, S. Pozdniakova, R. Pupeikytė, M. Račkauskaitė, J. Spruogienė (Motiejūnaitė), R. Šilanskaitė, P. Šutas, D. Tauraitė, A. Teišerskis, D. Vaitkevičius, J. Valinčiūtė-Giedraitienė (dr.), I. Zabielienė (Ragaišytė), D. Zagidulin (dr.), J. Žilionienė (Celevičiūtė).

Biochemikai: A. Dabašinskaitė-Matevičienė, J. Gagilas, B. Gagilienė (Slavickaitė), V. Giedraitis, I. Kniežaitė-Tertelienė, N. Malys, R. Mikšytė, R. Petraitienė (Bielevičiūtė), R. Rudomanskis, I. Statkevič-Babinska, D. Vitkus.

Bakalaurai

1994 m.

K. Andrejevas, I. Apčinikovaitė, D. Mačikėnas, S. Dabkutė-Rudienė, I. Dobrovolskytė, S. Gadeikytė, V. Galinytė, A. Grigucevičienė (Martinkėnaitė), D. Jakimavičiūtė, J. Juodkazytė, R. Kuliešius, V. Maksimovas, J. Nemanytė, V. Olšauskaitė, D. Paliulis, D. Pockevičius, D. Repkovienė (Puluikytė), V. Stulgytė-Lukšėnienė, R. Stundžytė, I. Šeduikienė (Urbaitė), R. Šimaitė, A. Šimkūnienė (Mačiulaitytė), A. Šimonytė, A. Ubartaitė, G. Verbickaitė, D. Vigelienė, Š. Zigmantas, G. Žiedelis.

Biochemikai: R. Aidukaitė-Rėlienė, I. Džekčioriūtė, E. Kriukienė (Gabijūnaitė), G. Grigalienė (Kacaitė), E. Merkienė (Kirvaitytė), V. Simaitytė, R. Skirgaila, V. Šaltys.

1995 m.

J. Aikaitė, A. Bagdonas, J. Bagdzevičienė (Gasiūnaitė), D. Bandonienė (Bakšytė), R. Bartišiūtė, R. Bernotaitė, S. Bradūnienė (Cikanavičiūtė), I. Krikščiūnienė (Butkutė), D. Dringelienė (Vedeckytė), A. Gindu-

lytė, A. Jakštaitė, A. Jankauskaitė, O. Jarutienė (Beinoravičiūtė), E. Jokšienė (Kočenauskaitė), E. Guzejevaitė-Gaidamauskienė, E. Kazlauskienė (Kruliauskaitė), M. Krikščiūnas, R. Kutraitė, P. Lukinskas, M. Mickus, L. Mikšytė-Lukinskienė, A. Nikitinas, G. Ozolaitė, T. Pošiūnas, A. Ruzgytė, T. Sadauskas, A. Semenauskas, R. Skroblaitė-Revoldienė, R. Smičius, D. Stonkutė-Gužauskienė, J. Stukas, D. Sužiedėlytė-Uždavinienė, N. Šimkutė, A. Teišerskienė (Baukaitė), L. Tomkevičiūtė, D. Ulevičiūtė-Navickienė, J. Pustelninkaitė-Vaičiūnienė, J. Vaitonytė-Butkienė, M. Vilčiauskaitė, N. Vilčinskaitė, A. Zakšauskas, V. Žvinytė.

Biochemikai: M. Bargaila, R. Beinoravičiūtė, J. Kulakauskienė (Žuromskaitė), L. Okunevičiūtė, S. Šumanas, R. Vėlyvis.

1996 m.

V. Arčakov, A. Baranauskas, R. Bareikaitė, A. Bimbiris, S. Bučaitė-Paškevičienė, E. Bučelytė-Pakalnienė, A. Danytė-Zubrienė, R. Diliautas, D. Juozaitytė, M. Zaveckas, S. Kostriučinienė (Ramoškaitė), N. Lacuk, M. Marozienė, S. Mauricaitė, E. Naujalis, V. Paliulionytė, V. Rudnickaitė-Gedaminienė, V. Samanavičiūtė-Abromavičienė, V. Sapagovas, A. Smirnovas, M. Svetikas, I. Ščeponaitė-Atstopienė, B. Šimkūnaitė, V. Štakėnaitė, E. Tamošiūnaitė-Norvaišienė, B. Vainikonytė, D. Zakšauskaitė-Kulienė.

Biochemikai: D. Bakonytė-Mickuvienė, D. Byčenko, V. Garbenčiūtė-Šeputienė, G. Jonauskas, R. Kodžius, I. Mickuvienė (Uselytė), E. Milutienė (Kizlaitytė), A. Nasevičius, D. Štop, G. Tamulaitis.

1997 m.

D. Andrešiūnaitė-Nekrašienė, I. Barakauskaitė, V. Borkertaitė, R. Butkutė, I. Damulienė (Burneikaitė), R. Gailiušaitė-Mieliauskienė, G. Girdžiūnas, E. Griniūtė-Mištinienė, J. Grubliauskaitė-Pilauskienė, R. Jankovskis, V. Kalcas, A. Kaminskas, I. Kemežaitė, J. Leimonaitė, G. Lukošiuvienė (Pigulevičiūtė), A. Makaravičienė (Grikšaitė), T. Mituzas, I. Muliuolienė (Audzijonytė), R. Narbutas, G. Pečkaitytė, G. Petraitytė-Jankovskienė, A. Reinikytė-Civilkienė, R. Santockytė, O. Tuinaitė, A. Vėlyvienė-Opulskytė, A. Raguotytė, M. Kondrotaitė, N. Sibitis, A. Rimkus.

Biochemikai: M. Bratčikov, D. Daujotytė, G. Eidukevičiūtė-Tamulaitienė, M. Grišina, A. Imbrasaitė, A. Kadziauskaitė, M. Katkus, A. Sa-

dauskaitė, E. Sidaraitė, G. Šatūnaitė-Smičienė, V. Šaudinytė, A. Vėlyvis, V. Vengelienė (Nikonova).

1998 m.

M. Dervinytė, D. Jankevičius, M. Jasiukėnas, E. Jegorova-Sapagovienė, J. Kulbokaitė, I. Lapėnaitė, S. Mielaikaitė, R. Mureikaitė, V. Pakalnis, S. Pasko, A. Pockevičiūtė, R. Rapalavičiūtė, V. Sivakov, S. Stončius, Ž. Šarakauskaitė, R. Šimčikas, B. Špakovska, A. Vinslava, L. Zigmontas, A. Zubkus, N. Zubrys, R. Žernytė.

Biochemikai: Ž. Baldovskaja-Bagdevičienė, G. Sasnauskas, V. Stonytė, I. Vilčiauskaitė-Sibitienė, N. Volkova-Šustrova, G. Zaveckaitė.

1999 m.

J. Abramčik, A, Baltutienė, V. Bučinskaitė, R. Buteikytė, V. Caunienė (Kvedaraitė), G. Gaidytė-Baranovičienė, J. Gilaitytė, N. Gorochovceva (Smolko), I. Jarmalaitė, S. Jarmalavičius, J. Kuzmarskytė, V. Mačiežaitė, M. Maksimovas, V. Masevičius, D. Melamedaitė, A. Mickevičiūtė, A. Misiūnas, B. Paulionytė, B. Pranaitytė, R. Ramanauskaitė, A. Ražina, A. Stasiulytė, R. Talalajevskis, A. Tankevičiūtė, L. Vaitkevičiūtė, G. Videikaitė, N. Viščiulytė, R. Zapereckaitė.

Biochemikai: J. Borovik, V. Danilevičius, A. Diadura, R. Gerasimaitė, N. Gurčinaitė, D. Kasparavičiūtė, P. Slavinskas, Z. Staševskij, M. Zaremba.

Magistrai

1996 m.

I. Apčinikovaitė, A. Grigucevičienė, J. Juodkazytė, V. Olšauskaitė, D. Paliulis, I. Šeduikienė, A. Ubartaitė, Š. Zigmantas.

Biochemikai: G. Grigalienė, E. Kriukienė, E. Merkienė, R. Rėlienė, V. Simaitytė, R. Skirgaila, V. Šaltys.

1997 m.

A. Bagdonas, O. Beinoravičiūtė, E. Guzejevaitė, A. Jankauskaitė, E. Kazlauskienė, I. Krikščiūnienė, L. Lukinskienė, M. Mickus, A. Ruz-

gytė, T. Sadauskas, R. Skroblaitė, R. Smičius, J. Stukas, A. Teišerskienė, D. Ulevičiūtė, J. Vaičiūnienė, J. Vaitonytė, A. Zakšauskas.

Biochemikai: R. Beinoravičiūtė, J. Kulakauskienė, R. Vėlyvis.

1998 m.

A. Baranauskas, R. Bareikaitė, R. Bernotaitė, A. Bimbiris, A. Danytė, R. Diliautas, D. Gužauskienė, D. Juozaitytė, E. Naujalis, E. Pakalnienė, V. Paliulionytė, V. Samanavičiūtė, V. J. Sapagovas, M. Svetikas, B. Šimkūnaitė, V. Štakėnaitė, L. Tomkevičiūtė, B. Vainikonytė, M. Vilčiauskaitė, M. Zaveckas.

Biochemikai: D. Bakonytė, V. Garbenčiūtė, S. Martinaitytė, I. Mickuvienė, D. Štop, G. Tamulaitis.

1999 m.

O. Adomienė (Tuinaitė), I. Barakauskaitė, V. Borkertaitė, A. Civilkienė, V. Gedaminskienė, J. Grubliauskaitė, R. Gvozdaitė, G. Jankovskienė, R. Jankovskis, V. Jaruševičiūtė, A. Kaminskas, I. Kemėžaitė, M. Kondrotaitė, D. Kulienė, J. Leimonaitė, R. Mieliauskienė, E. Mištinienė, I. Muliuolienė, R. Narbutas, D. Nekrašienė, G. Pečkaitytė, A. Raguotytė, A. Sadauskaitė, S. Stapčinskaitė.

Biochemikai: M. Bratčikov, D. Daujotytė, A. Imbrasaitė, A. Kadziauskaitė, M. Katkus, E. Sidaraitė, V. Šaudinytė, G. Tamulaitienė.

Vadybininkai

1998 m.

O. Beinoravičiūtė, I. Damulienė, A. Grumbinaitė, A. Kazlauskas, A. Makarevičienė, A. Krušinskienė, R. Smičius, A. Vėlyvienė.

1999 m.

R. Bareikaitė, R. Bernotaitė, D. Gužauskienė, D. Juozaitytė, R. Mureikaitė, A. Ramanavičienė, M. Svetikas.

Zenonas Mačionis
**VILNIAUS UNIVERSITETO
CHEMIJOS FAKULTETAS**
1784–1944–1999

Redaktorė *Jolanta Storpirštienė*
Korektorė *Valentina Vitkauskienė*

2000 04 03. 20 leidyb. apsk. l. Tiražas 400 egz. Užsakymas 23
Išleido Vilniaus universiteto leidykla
Spausdino Vilniaus universiteto spaustuvė
S. Skapo g. 7, 2734 Vilnius

El. paštas: leidykla@leidykla.vu.lt
http://www.leidykla.vu.lt

Kaina sutartinė

gytė, P. Sabaliūnas, R. Skridlaitė, R. Smičius, J. Sukas, A. Valančie-
nė, D. Ulevičiūtė, I. Vaičiūnienė, J. Vaitonytė, S. Zakšauskas.

Sk[illegible]ai: R. Bunoraitytė, L. [illegible], R. Vėlyvis.

1998 m.

A. Baranauskas, R. Barvikaitė, R. Butvydytė, A. Bumbulis, A. Dany-
tė, E. Dilmonas, D. Gubavičienė, D. Ivanauskas, E. Naujalis, E. Pakal-
nienė, V. Paliulionytė, V. Samasavičiūtė, T. J. Sapagovas, M. Sveikus,
B. Šerkšnaitė, V. Šaltinytė, L. Tamulevičiūtė, R. Vainikonytė, M. Vil-
kauskaitė, M. Zaveckas.

Neakivaizdiniai: D. Bakanytė, V. Gudzinskienė, S. Marcinkutė, I. Mic-
kevičienė, D. Sims, G. Tamulaitis.

1999 m.

O. Adomaitė, T. Alpanov, L. Baraikauskaitė, V. Burkenaitė, A. Čeli-
kienė, V. Čekanavičienė, J. Gaižbauskaitė, R. Gvazdaitė, G. Jankau-
skaitė, R. Jankūnas, V. Jankevičiūtė, A. Karniauskas, J. Kemeklytė,
M. Kazlauskas, D. Kulienė, J. Lamanaitė, R. Mickauskienė, E. Mik-
nienė, I. Mikulėnienė, R. Narbutas, D. Paškevičienė, G. Petkūnaitė, A. Ra-
gauskaitė, A. Sabaliūnaitė, S. Stagniūnaitė.

Neakivaizdiniai: M. [illegible], D. Daukšytė, A. [illegible]
kaitė, M. Kirsnys, E. Sabonis, V. Saudinytė, G. [illegible].

Vadybininkai

1998 m.

O. Balnionytė, [illegible]
A. Jaskulevičiūtė, A. Kvedarienė, [illegible]

1999 m.

R. Bamkutė, [illegible], D. [illegible]
nekaitė, A. Rimkevičienė, M. [illegible].